Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 C
22

[illegible]

3 - 2

4. 6. 53

XIV. 13. 31.
T. 10.

Digitized by Google

ΤΟΥ͂ ἈΝΑΤΟΛΙ-κοῦ νομίμου βιβλία Γ.

IVRIS ORIENTA-lis Libri III,

Ab Enimundo Bonefidio I.C. digesti, ac notis illustrati, & nunc primùm in lucem editi.

Cum Latina interpretatione.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ANNO M.D.LXXIII.
Excudebat Henr. Stephanus.

CVM PRIVILEGIO CAES. MAIEST.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO Principi ac domino, D. Christophoro, Comiti Palatino ad Rhenum, illustrissimi Principis ac domini, D. Friderici, Electoris Palatini, filio, Bauariæ duci, Enimundus Bonefidius iurisconsultus S. D.

SVPERIORE hyeme, illustrissime princeps, ius Orientale, nunquam antehac editum, & Occidentali orbi incognitum, in hosce tres libros conieci. Quibus Imperatorũ & Pontificum Orientis cõstitutiones & instituta, quæ in manus meas peruenire potuerunt, sum complexus. Ac in primum quidem librum, Imperatorũ Orientis cõstitutiones retulimus, inde ab Heraclio, cùm iam Occidens ab Oriente disiungi

cœptus esset, initiúmq; Mahumetana secta caperet, vsque ad Michaelem Palæologũ: quo tempore Constantinopolis vrbis interitus immi-nebat. In alterum, decreta patriarcharum Constantinopolis. Tum in tertium, reliquorum patriarcharum & pontificum sententias & responsa quædam. His porro duobus in libris ecclesiæ Græcæ imaginem intueri licet, quæ fuit postquam ab Orientalibus Occidẽtales diuulsi sunt: quẽadmodum in primo, reipublicæ Orientalis formam contemplari possumus. vt non immeritò ius hoc Orientale nominasse videar: quippe quod fere post imperii & ecclesiæ dissidiũ cõstitutum fuerit. Maximam autem partem ex recentioribus Græcis scriptoribus desumpsi: Theodoro præsertim Balsamone, Antiocheno patriarcha, & rhapsodia quadam

manuſcripta Græcarum conſtitutionum, tam ciuilium quàm eccleſiaſticarum, incerti autoris, quæ magni & clari cuiuſdam viri beneficio ad me peruenerat ex bibliotheca B. Amerbachii, Baſilienſis iuriſconſulti, præſtantiſſimi & humaniſſimi viri: quum illæ nunquã vſque adhuc in lucẽ prodiiſſent. Quãquã ex Armenopulo quoque, & hiſtoriis Zonaræ, Cedreni, Gregoræ, quædam admiſcui. Vbi deerant conſtitutionũ vel decretorum verba, argumenta ex iiſdem autoribus ſuo loco appoſui. Iam verò in primo & ſecundo libro, temporũ ordinẽ ſeruaui, cùm in principibus, tum etiã in patriarchis. In tertio idẽ præſtare non potui, propter autorum & ſedium pontificalium varietatem. Edicta decretáq; ſanè præclara hîc legentur multa: quæ cum optimis

cuiuslibet reip. inſtitutis certare poſ ſint. Nec deſunt etiam quæ ſine cõtrouerſia palmam ferãt, tam in principum conſtitutionibus quàm in Pontificum ſententiis & reſponſis. Sed non pauca etiam ſequius cõſtituta reperientur. Nam vbi acriore diſciplina opus fuit, ibi remiſsiorem licet animaduertere: contráque ibi nonnunquam exactior diligentia eſt, vbi tanta non requirebatur. Denique minima interdum pro maximis, viciſsímq; maxima pro minimis ponuntur. Quinetiam confuſionem interdum in ipſis iuris conditoribus videre licet: cùm Imperatores de iis quæ ad patriarcharum munus pertinebãt, edixerũt, & viciſ ſim hi de iis quæ ad principes ſpectabãt. In his & impia quædã dogmata permixta ſunt, velut illud de ſancti Spiritus proceſsione: in quo Græ

ci pertinaciter hæſerũt, & à nobis ſe-
ſe turpiter abalienarũt. Quæ omnia
ſiquis diligẽtius cõſideret, ſanè im-
perii Rom. hoc eſt Cõſtantinopoli-
tani, interitũ & euerſionẽ admirari
deſinet. Quandoquidẽ in tam diſſo
luta diſciplina, tot tãtiſque ſuperſti
tionibus, quæ impietate illa cumula
tæ ſunt, perſpicuũ eſt non abſque iu-
ſto Dei iudicio deletum illud impe-
rium fuiſſe. Quinetiã bonæ diſcipli
næ in vno imperio interitus, alteri
creſcendi initiũ præbuit. Quam vi-
ciſſitudinẽ rerum, & imperiorũ or-
tus, inclinationes, interitꝰ animad-
uertere, eorũmq; cauſſas notare at-
que obſeruare, ſummis principibus
digniſſimũ ſemper habitũ eſt. Ne-
que vlla maior fuit cauſſa quæ me
ad hoc munus C. T. offerẽdum im-
pelleret, quàm vt hanc conuerſi or-
bis imaginem C. T. ante oculos po-

¶.iiii.

nerem, cùm ex multis & magnis viris ſæpenumero de ſingulari tuo erga hiſtorias ſtudio cognouiſſem. Quanquam habeo alia quamplurima, quæ ſpero ſtudiorum meorum documenta & teſtimonia certiora in poſterum futura. Sed hunc mihi aditum patefacere ad C. T. volui: meǽque hoc tenue erga illuſtriſſimam familiam veſtram obſeruantiǽ teſtimoniũ extare: quam de republica literaria optimè omnes meritam profitentur. Itaque Deum oro vt illuſtriſſimo generi veſtro gratiã quam à nobis deberi agnoſcimus rependat: téque illuſtriſſime princeps fortunatiſſimũ & florentiſſimũ eſſe velit. Vale. Idib. Iul. M. D. LXXIII.

ΤΟΥ͂ ἈΝΑΤΟΛΙΚΟΥ͂ νομίμου, βασιλικοῦ τε καὶ ἀρχιερατικοῦ, βιβλία τρία.

ΒΑΣΙΛΙΚΑῚ ΔΙΑΤΆξεις. Βιβλίον πρῶτον.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ἩΡΑΚΛΕΊΟΥ.

α Περὶ πίστεως. ζ.

Τοῦ Σωφρονίου μέντοι τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερατεύοντος τότε, τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν ἀρχιερεῖς συναθροίσαντος, καὶ συνοδικῶς ἀποδείξαντος, τοὺς μίαν λέγοντας θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, μίαν ἄντικρυς καὶ φύσιν κηρύττειν· σύμψηφον δὲ σχόντος ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης διέποντα Ἰωάννην· ὁ βασιλεὺς προέθετο πρόγραμμα, μήτε ἑνιαίαν ἐνέργειαν μήτε δύο τὴν ἐν Χριστῷ δογματίζεσθαι.

β Περὶ Ἰουδαίων. Κ.

Τῷ ιθ ἔτει, ἅμα ἔαρι ἀπάρας ὁ βασιλεὺς τῆς βασιλίδος, ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύθη, καὶ ἀπήγαγε τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα· καὶ ἀποδοὺς τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν, ἀποκατέστησε τὸν πατριάρχην Ζαχαρίαν. ἀπήλασε δὲ πάντας τοὺς Ἑβραίους τῆς ἁγίας πόλεως· ὁρίσας μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν ἀπὸ τριῶν μιλίων πλησιάζειν.

γ Περὶ δικαστηρίου προσφόρου τῶν ἐπισκόπων, κληρικῶν καὶ μοναχῶν. Β.

Γίνωσκε δὲ ὅτι ἐστὶ νεαρὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, Ἡρακλείου καὶ Κωνσταντίνου, διοριζομένη, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε κληρικὸν, μήτε μοναχὸν, χρηματικῆς ἢ ἐγκληματικῆς χάριν αἰτίας, παρὰ πολιτικῷ ἢ στρατιωτικῷ ἐνάγεσθαι ἄρχοντι· ἀλλὰ παρὰ μόνοις τοῖς ἰδίοις ἐπισκόποις, ἢ μητροπολίταις, ἢ πατριάρχαις. τὰ αὐτὰ διορίζεται καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως τοῦ ͵ϛ φ π θ ἔτους ἀπολυθὲν χρυσόβουλλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΕἸΚΟΝΟΜΆΧΟΥ.

α. Περὶ Ἑβραίων καὶ Μοντανῶν. κ.

Τῷ ϛ´ ἔτει ἠνάγκαζεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανοὺς βαπτίζεσθαι.

β. Περὶ πατριμωνίων τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν, καὶ περὶ κεφαλητίωνος τῶν γεννωμένων βρεφῶν. κ.

Ἐκμανεὶς ἐπὶ τούτῳ πλέον ὁ θεομάχος, φόρους κεφαλικῶς τῷ τρίτῳ μέρει Σικελίας καὶ Καλαβρίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκε. Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμώνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων, ἔκπαλαι τελούμενα τάλαντα τρία ἥμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν· ἐποπτεύειν τε καὶ ἀναγράφεσθαι τὰ γεννώμενα βρέφη, πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸν λεγόμενον κεφαλητίωνα.

γ. Περὶ δικερατῶν τοῖς διοικηταῖς παρεχομένων. κ.

Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ τείχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διελάλησε, λέγων, ὅτι ὑμεῖς οἱ τῆς πόλεως,

ἀδυνατεῖτε τὰ τείχη κτίζειν· ἀλλὰ προσετάξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων, ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα, μιλιαρίσιον ἕν, καὶ λαμβάνειν αὐτὰ τὰ βασίλεια, καὶ κτίζειν αὐτά. Κἀντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. κέρατα δὲ αἱ ιβ φόλεις ὠνομάσθησαν, ἤτοι νοῦμμοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ Καβαλλίνου.

α. Περὶ λειψάνων καὶ πρεσβείας τῶν ἁγίων. Κ.

Ὄργανον ἐπιτήδειον τοῦ ἀντιχρίστου γέγονεν· ὡς καὶ θεσμὸν καθολικὸν ἐκθέσθαι, μὴ λέγεσθαι τινὰ τῶν θεραπόντων Κυρίου ἢ τὸ παράπαν ἅγιον· ἀλλὰ καὶ τὰ λείψανα τούτων ὡς εἰσκόμματα διαπτύεσθαι, καὶ μηδὲ πρεσβείαν αὐτῶν ἐξαιτεῖν. Οὐδὲν γὰρ (ἔλεγεν) ἰσχύουσι. προσθεὶς ὁ παμμίαρος, Μηδὲ τὴν τῆς Μαρίας ἐπικαλείσθω τις πρεσβείαν. οὐ γὰρ δύναταί τι. ἀλλὰ μηδὲ θεοτόκον αὐτὴν ὀνομάζεσθαι.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ.

α. Περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων. Περὶ χαρτιατικοῦ, καὶ καπνικοῦ, καὶ ναυκλήρων, καὶ εὑρέσεως θησαυροῦ καὶ ἄλλων τινῶν. Κ.

Σκεψάμενος δὲ ταπεινῶσαι τὰ στρατεύματα, ποῖον δεινὸν κατὰ Χριστιανῶν οὐκ ἐπενόησε; προσέταξε γὰρ, τοὺς Χριστιανοὺς ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὰς Σθλαβινίας μετοικίζεσθαι, τὰς δὲ τούτων οὐσίας πιπράσκεσθαι (καὶ ἦν αἰχμαλωσίας οὐκ ἔλαττον τὸ πρᾶγμα) ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς πάντας γεγονότας. Δευτέραν σὺν ταύτῃ κάκωσιν προσέταξε, στρατεύεσθαι πτωχοὺς, καὶ ἐξοπλίζεσθαι αὐτοὺς παρὰ τῶν ὁμοχώρων, παρεχόντων ἀνὰ ιη' νομίσματα, καὶ πρὸς τὸ δημόσιον ἀλληλεγγύως τὰ δημόσια αὐτῶν. Τρίτη κακόνοια ἐπιτηδεύεσθαι πάντας, καὶ ἀναβιβάζεσθαι τὰ τούτων δημόσια τέλη, παρέχοντας καὶ χαρτιατικοῦ ἕνεκα ἀνὰ κεράτια δύο. Τετάρτη πληγή· τοὺς κουφισμοὺς πάντας ἀναβιβάζεσθαι προσέταξε. Πέμπτη συμφορά· τοὺς τῶν εὐαγῶν οἴκων παροίκους, τοῦ τε ὀρφανοτροφείου, ξενώνων, γηροκομείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, βασιλικῶν, τὰ καπνικὰ ἀπαιτεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος· τὰ δὲ

κρείττονα τῶν κτημάτων εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρείαν αἱρεῖσθαι. τὰ μέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἐναπομείνασιν εἰς τοὺς αὐτοὺς διαγεῖς οἴκους· ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οἰκήσεων στενουμένων, καὶ τῶν χωρίων, καὶ ἐξοικεῖν. Ἕκτη τυραννίς· σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούντων τοὺς ἀθρόως ἐκ τῆς πτωχείας ἀνακτισθέντας, καὶ ἀπαιτεῖσθαι χρήματα, ὡς εὑρετὰς θησαυρῶν. Ἑβδόμη κάκωσις· τοὺς πρὸ ν̄ χρόνων εὑρηκότας, καὶ μέχρι τῆς δεῦρο, πίθον ἢ σκεῦος ὁποιοῦν, καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. Ὀγδόη ἀδικία· τοὺς ἐκ πάππων ἢ προπάππων κληρονομήσαντας, διαιρεθέντας ἐκ τοῦ αὐτῶν εἴκοσι χρόνων, ἐξαναδιδόναι τῷ δημοσίῳ· καὶ τοὺς ὠνησαμένους ἔξω τῆς Ἀβύδου σώματα οἰκετικὰ, ἀνὰ δύο νομίσματα τελέσαι προσέταξε, μάλιστα τοὺς κατὰ τὴν δωδεκάνησον. Ἐννάτη παράνοια· τοὺς τὰς παραθαλασσίους οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ναυκλήρους, μηδέποτε γηπονικῶς ζήσαντας, ἄκοντας ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν καθαρπαγέντων παρ' αὐτοῦ κτημάτων, ὡς ἂν ἐκτιμηθῶσι παρ' αὐτῶν. Δεκάτη ἀθεΐα· τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισήμους ναυκλήρους συναγαγὼν, δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ τετρακεράτου τὸ νόμισμα, ἀνὰ χρυσίου λίτρας δώδεκα, πληροῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμέρκια.

β Περὶ τόκου. Κ.

Τοκισμοὺς ἐν πλοίοις, ὁ πᾶσι νομοθετῶν τὸ μὴ τοκίζειν, καὶ ἄλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας ἐπέτεινεν.

γ Περὶ σκευῶν ἱερῶν, καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κ.

Τοὺς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας δουλικῶς χρᾶσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκέλευε, καταγομένους αὐθεντικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπείοις καὶ μοναστηρίοις, καὶ κατακρᾶσθαι τὰ αὐτῶν. τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη ἔψεγε, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι, ἄξιον ἐδογμάτιζε.

ΛΕ'ΟΝΤΟΣ Α'ΡΜΕΝΙ'ΟΥ.

α Περὶ τοῦ ἐπάρχου μὴ ἐπιφέροντος τῇ μοιχείᾳ ἐκδίκησιν. Κ.

Πρὸς τῷ ἐπιμελῶς δὲ καὶ ἀγρύπνως τὰ δημόσια διοικεῖν, καὶ τοῖς ἀδικοῦσι λίαν ἐπαχθέστατος ἦν. ἐξιόντι γοῦν ποτὲ τοῦ παλατίου τῷ βασιλεῖ προσήει τις, ἐγκαλῶν ὡς τὸ αὐτοῦ γύναιον ἁρπαγείη ὑπό τινος τῶν συγκλητικῶν. ἐμοὶ δὲ (φησὶ) καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως περὶ τούτου ἐγκα-

λέσαντι, οὐδεμία ἐπηκολούθησεν ἐκδίκησις. ὁ γοῦν βασιλεὺς, τὸν τοῦ ἀνδρὸς λόγον ἐνωτισθεὶς, εὐθέως προσέταξεν ὡς παραστείη ἐπανιόντι αὐτῷ εἰς πρόσωπον ὁ ἐγκαλούμενος συγκλητικός. ἤδη δὲ καὶ ἐπαναζευγνύντος τοῦ βασιλέως, παρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ ὅ,τι παθὼν καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἐκζητῶν, καὶ ὁ τὸ ἐξάγιστον δράσας ἔργον, καὶ αὐτὸς ὁ ἔπαρχος καὶ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος λέγειν τῷ δεομένῳ ἃ πεπόνθει, ὁ μὲν διεξῄει τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ὁ δ᾽ ἔνοχος τῷ ἐγκλήματι, ἐπειδὴ μὴ οἷός τε ἦν τοὺς ἐλέγχους διαδιδράσκειν τῆς ἀποδείξεως, πάντοθεν συνῃρημένος, ὡμολόγησε τὸ ἀνοσιούργημα. ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἔπαρχον, διὰ τί μὴ πρέπουσαν ἐπενέγκοι τῷ ἀτοπήματι τὴν ἐκδίκησιν· ἐπεὶ καὶ οὗτος ἐνεὸς ἐγεγόνει πρὸς τὴν ἀπολογίαν, τοῦτον μὲν μετέστησε τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ μοιχὸν τῆς τοῦ νόμου παραδέδωκε τιμωρίαις.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ.

α. Περὶ εἰκόνων. κ.

Περὶ τοὺς τὰς θείας καὶ ἀχράντους προσκυνοῦντας εἰκόνας, λίαν βαρύς τις καὶ αὐστηρὸς, καὶ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τυράννους ὠμότητι παρελάσαι φιλονεικῶν. οἱ μὲν γὰρ προλαβόντες, Λέων

τε ἦσαν καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, καὶ Μιχαὴλ ὁ τούτου πατὴρ, ὁ Τραυλός. ὁ μὲν ἐθέσπισε, μή τινι τῶν γεγραμμένων εἰκόνων, κἂν που γραφόμεναι τύχοιεν, τὴν ἅγιος φωνὴν ἐγχαράττεσθαι· ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῆς τοιαύτης ἁρμοζούσης φωνῆς ἢ μόνῳ τῷ θείῳ. ὁ πρὸ αὐτοῦ δὲ Λέων, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, τὸ μηδὲ προσκυνεῖσθαι ὅλως αὐτάς· Θεόφιλος δὲ, τὸ μηδὲ χρώμασι ταύτας μορφοῦσθαι (χαμαίζηλον γὰρ, τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι) μόνην δὲ σκοπεῖν τὴν ἀλήθειαν.

β Περὶ ἀπελασίας τῶν μοναχῶν. Κ.

Ἀβάπτεις τηρεῖσθαι τὰς πόλεις τοῖς μοναχοῖς ἐγκελευσάμενος, καὶ πάντα τρόπον αὐτοὺς ἀπελαύνεσθαι ἐθέσπισε, μᾶλλον δὲ μηδὲ κατὰ χώραν ὁρᾶσθαι τολμᾶν. εἰργάσατο δὲ τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια, πολύανδρα καὶ κοσμικὰ καταγώγια.

γ Περὶ ἐπιγαμίας Περσῶν μετὰ Ῥωμαίων. Κ.

Τοῦτον τὸν Θεόφοβον πολλάκις ὁρμήσαντες οἱ Πέρσαι ἀναλαβέσθαι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ πρεσβείαν διαφόρων ποιήσαντες πρὸς Θεόφιλον, καὶ εἰρηνικὰς σπονδὰς ὑποσχόμενοι δι' αὐτοῦ γενέσθαι, οὐκ ἔπεισαν

τὸν Θεόφιλον, τοῦτον ἐκδοῦναι· ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦτο ἀνάγει αὐτὸν ὁ Θεόφιλος εἰς τὴν τῶν πατρικίων τιμήν, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀδελφῇ συνοικίζει· ἕκαστόν τε τῶν Περσῶν νομοθετεῖ κατ' ἐπιγαμίαν συνάπτεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις.

δ Περὶ ἀποκάρσεως τῶν τριχῶν. Κ.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς περὶ τὴν κεφαλὴν τρίχας ὀλίγας ἐκ φύσεως εἶχεν, ἀναφάλας τις ὤν, θέσπισμα ἐξέθετο πανταχοῦ, τὰς τρίχας ἀποκείρειν, καὶ μή τινα Ῥωμαῖον ὄντα περαιτέρω ταύτας τοῦ τραχήλου φέρεσθαι συγχωρεῖν. τὸν δὲ τὸ δόγμα παρορῶντα, πολλαῖς αἰκίζεσθαι μάστιξι, τὴν τῶν προγόνων Ῥωμαίων ἀρετὴν ἐπανάγειν βουλόμενος.

ε Περὶ τινος ἁρπαγῆς ἵππου. Κ.

Στρατιώτου δέ τινος χεῖρά τε νεανικὴν καὶ ἵππον ἔχοντος δεξιόν, ὁ στρατηγὸς ὑφ' ὃν οὗτος ἐτέλει, ἔρωτι κατασχεθεὶς τοῦ ἵππου, ὑφ' οὗ πολλάκις ὁ ἄνθρωπος ἐκ πολέμου ἐρρύσθη, ἐζήτει τοῦτον, καθυπισχνούμενος δώσειν πολλά. ἀπαναινομένου δὲ ἐκείνου, καὶ βίαν προσῆγε. μηδ' οὕτω δὲ πείθων ἀποδοῦναί οἱ τὸν ἵππον, ἀνανδρίας ἔγκλημα προσάψας εἰς βασιλέα, μετεκίνησε τοῦτον ἧς μετῄει στρατείας. ἐγένετο ζήτησις παρὰ Θεοφίλου περὶ ἵππου ἀκροφυοῦς, καὶ διατάγματι ἐ-

πέμποντο πανταχοῦ, τοιόνδε ἵππον εὑρεθῆναι, καὶ πεμφθῆναι αὐτῷ. τοῦτο δραξάμενος ἀφορμῆς ὁ στρατηγὸς, ἀφαιρεῖται καὶ ἄκοντι τὸν τοῦ ἀνδρὸς ἵππον, καὶ πρὸς βασιλέα ὡς οἰκεῖον ἐκπέμπει κτῆμα. χρείας δὲ γινομένης ἐν πολέμῳ πλειόνων στρατιωτῶν, καὶ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἁπαξαπλῶς πάντα στρατεύεσθαι τὸν ὅπλα κινεῖν δυνάμενον, ἐστρατεύσατο καὶ ὁ ῥηθεὶς στρατιώτης. τροπῆς δὲ γινομένης, ἔπεσε, μὴ ἔχων ἵππον τὸν σῶσαι δυνάμενον αὐτόν· ἔπεσε δὲ, γυναῖκα καταλελοιπὼς καὶ τέκνα. ἥτις τὸ φιλοδίκαιον τοῦ βασιλέως ἀκούσασα, ἐκκαιομένη δὲ καὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς φίλτρῳ, καὶ τοῖς τέκνοις ἐπιχορηγεῖν ἀτονοῦσα τὰ ἀναγκαῖα, τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει· καὶ τὸν Θεόφιλον, καθ᾽ ἣν ἡμέραν εἴθιστο ἀπιέναι πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν, ἔποχον τῷ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἵππῳ κατιδοῦσα, δρόμῳ πολλῷ τὸν χαλινὸν κατέχει τοῦ ἵππου, οἰκεῖον εἶναι τοῦτον λέγουσα, καὶ μὴ ἄλλον τινὰ αἴτιον ἀλλ᾽ αὐτὸν ὑπάρχειν τὸν βασιλέα τῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς σφαγῆς. ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς, τέως μὲν αὐτὴν προσμένειν διωρίσατο ἄχρι τῆς πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐπανόδου αὐτοῦ· ἤδη δὲ ἐπαναδραμὼν, εὐθέως αὐτὴν παρεστήσατο. καὶ διεπυνθάνετο σαφέστερόν τι περὶ τῶν λεγομένων μαθεῖν. ἀναλαβοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀναδιδάσκει τὸν βασιλέα. παρεστήσατο γοῦν εὐθέως τὸν στρατηγὸν, καὶ ζήτησιν ποιεῖται περὶ τοῦ ἵππου

νεανικὴν, τῆς γυναικὸς πως κρυπτομένης προσέξει βασιλικῇ. ἐνισταμένου δὲ τοῦ στρατηγοῦ οἰκεῖον εἶναι τὸν ἵππον, καὶ μὴ ἐξ ἁρπαγῆς κτησάμενον αὐτῷ, ἐξάγει παραχρῆμα τοῦ παραπετάσματος τὴν γυναῖκα, ἔλεγχον ἀψευδέστατον καὶ κατήγορον τῶν λεγομένων. ἦν ὁ στρατηγὸς θεασάμενος ἀπεπάγη, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἵστατο ἐνεός. μόλις δ' οὖν εἰς ἑαυτὸν γενόμενος, τῶν ποδῶν ἅπτεται τοῦ βασιλέως, μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ἱκέτης ἐλεεινὸς γίνεται, τὴν ἁμαρτάδα ἐξαγορεύσας. Τί οὖν ὁ βασιλεύς; τὴν μὲν γυναῖκα μετὰ τῶν παίδων, ἀδελφοὺς δὲ ἴσου καὶ κληρονόμους τῆς ἐκείνου δείκνυσιν ὑποστάσεως, αὐτὸν δὲ τῆς ἀρχῆς παραλύει, καὶ ὑπερορίᾳ διηνεκεῖ δίδωσιν. οὕτω φιλαπεχθήμων ἦν πρὸς τὰς ἁρπαγάς, καὶ τοὺς ἐξ ἀδικίας πλουτεῖν θέλοντας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

α. Περὶ δικαστῶν καὶ δικαστηρίων τινῶν, καὶ περὶ πενεστέρων δίκας ἐχόντων. Κ.

Εἶθ' οὕτως δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο, καὶ ἰσονομίαν ἐμπολιτεύεσθαι τοῖς ἀρχομένοις, καὶ τὸ μὴ καταδυναστεύεσθαι ὑπὸ τῶν πλουσίων τοὺς πενεστέρους ἐπραγματεύσατο. πανταχοῦ δὲ διατε-

γματα ἐξετίθει, τέλεον ἐξαρθῆναι τὴν ἀδικίαν ὁρίζοντα. δικαστάς τε ἔταξε, σιτηρεσίοις καὶ φιλοτιμίαις παντοδαπαῖς αὐτοὺς μεγαλύνας, καὶ τάξας δικημερεύειν, καὶ τὰς διενέξεις διαλύειν τῶν φιλονεικούντων· τόπους ἀφορίσας αὐτοῖς ἐπιτηδείους, τήν τε Μαγναύραν καὶ τὸν καλούμενον ἱππόδρομον· καὶ τὴν λεγομένην Χαλκῆν, χρόνῳ μογήσασαν καὶ ὅσον οὐδέπω πεσεῖν κινδυνεύουσαν ἐπισκευάσας καὶ καινουργήσας. Ἔταξε δὲ καὶ τροφὴν τοῖς πενεστέροις τῶν τὰς δίκας ἐχόντων, ἵνα μὴ ὑπὸ ἐνδείας πιεζόμενοι, ταῖς δίκαις ἀπαγορεύοιεν.

β Περὶ σημείων τῶν ἀριθμῶν. κ.

Ὁρῶν δὲ ὅτι ἐστὶ τοῖς πονηροῖς εἰς τὸ ἀδικεῖν ἀφορμὴ διὰ τὸ σύντομον ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς μορίων, τοῦ ἡμίσεως, φημὶ, καὶ ἕκτου, καὶ δωδεκάτου, καὶ τῶν τοιούτων, χρωμένων τοῖς παλαιοῖς σημείοις τῶν γραφέων· ἠθέλησε καὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικεῖν ἑλομένων περιελεῖν ἀφορμήν· καὶ διωρίσατο γράμμασι λιτοῖς (ἃ καὶ τοῖς ἀγροίκοις ἀναγινώσκεσθαι ῥᾴδιον) τὰ τοιαῦτα γράφεσθαι σημεῖα· οἴκοθεν καταβαλὼν καὶ τὴν τῶν χαρτίων δαπάνην, καὶ τὴν γραμμάτων, καὶ τὴν τῶν γραφέων.

ΛΕΟΝΤΟΣ καὶ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

α΄ Περὶ κριτῶν. Α.

Οἶμαι δὲ τῶν κρίνειν λαχόντων οὐδένα ποτὲ πρὸς τοσαύτην ἀποκλῖναι σκαιότητα, ὥστε παρὰ τοὺς ἐγκειμένους νόμους δοκιμάσαι καὶ τὰς ψήφους ἐκφέρειν. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον τῆς ματαιότητος ὀλισθήσει, ἄλλοις μὲν, τὴν ἐν νόμοις κειμένην ἀποίσεται δίκην· ἡμᾶς δὲ λαθὼν, ἥκιστα λήσεται τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν. ὅμως καὶ ἀραῖς ἐμπεδῶσαι τοῦτο, λίαν ἀσφαλὲς εἶναι ᾠήθημεν. εὕροι θεὸν μαχόμενον ἑαυτῷ, καὶ τὰς οὐρανίους καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις πολεμούσας αὐτῷ. ἐκπέσοι ἄωρος καὶ τῆς παρούσης ζωῆς. καὶ προσζημιωθήσεται καὶ τῆς μελλούσης. πῦρ καταφάγεται θεμέλια οἴκων αὐτοῦ, καὶ ἔσται δι' αἰῶνος ἠτιμωμένον τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ ζητοίη ἄρτοις, ἀνθ' ὧν τὴν τῶν νόμων ἐλευθερίαν, δούλην παραπεποιημένων κρίσεων ἀπειργάσατο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ Πορφυρογεννήτου.

α΄ Περὶ τοῦ ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἀπο-

σάτζας καὶ μουλταρείους. B.

Ἡ δὲ κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς θ ἐπινεμήσεως τοῦ ,ϛφλδ ἔτους γενομένη νεαρὰ παρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, συμπράξαντος καὶ τοῦ τότε ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Ἀλεξίου, καὶ τῆς συνόδου· ἣ καὶ τάξιν τόμου ἐπέχουσα, ὡς ὑπογραφεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου· καὶ διοριζομένη ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίαν κατὰ βασιλέων ποιῆσαι, ἢ τυραννίδα, κἀντεῦθεν τοὺς ὑπηκόους κατὰ τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν ἀποστατοῦντας· διορίζεται μετὰ τῶν ἄλλων περὶ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς,

Τοῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιβουλαῖς ἀπό γε τοῦ νῦν ἐπιχειρεῖν, ἢ μούλτῳ, ἀνάθεμα· τοῖς συμπράττουσιν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνοῦσιν ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα· τοῖς συμβουλεύουσιν, ἢ παρορμῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα· τοῖς συνεκστρατεύουσι τούτοις ἀνάθεμα. τοῖς δεχομένοις αὐτοὺς ἐν μετανοίᾳ, μὴ μεταμελουμένοις ἀπὸ τῆς ἀποστασίας, καὶ καταλιμπάνοντας αὐτήν, ἀνάθεμα.

β Περὶ πολυγάμων. B.

Ὁ δὲ τόμος τῆς ἑνώσεως ὁ γεγονὼς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ Ῥωμανοῦ, τοῦ μὲν Κωνσταντίνου βασιλεύοντος, τοῦ δὲ πενθεροῦ αὐτοῦ Ῥωμανοῦ τῷ τοῦ βασιλεοπάτορος ἐμπρέ-

πόντος ἀξιώματι, ἐν ἔτει ϛυκη' ἐπινεμήσεως η', καὶ ἀναγινωσκόμενος ἐτησίως ἐπ' ἄμβωνος, κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα, ὅς δὲ περὶ τὸ τέλος φησὶ,

ΚΑΙ λοιπὸν ἀποφαινόμεθα κοινῇ γνώμῃ καὶ κρίσει ἀπό γε τοῦ παρόντος ἔτους (ὅ ἐστιν ἔτος ϛυκη' ἐπινεμήσεως η') τέταρτον γάμον μηδενὶ τολμᾶσθαι, ἀλλ' εἶναι ἀπόβλητον παντελῶς· καὶ τὸν εἴ τις ἐπὶ τοιοῦτον ἐλθεῖν συνοικέσιον προεθυμήθη, πάσης ἀπεστερημένον εἶναι συνάξεως ἐκκλησιαστικῆς, καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν ἅγιον ναὸν εἰσόδου ἀλλότριον, μέχρις ἂν ἐπιμείνῃ τῷ συνοικεσίῳ. Τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις ἔδοξε πατράσι· καὶ ἡμεῖς δὲ τὴν γνώμην ἐκδηλοτέραν ποιοῦντες, ὡς ἀλλότριον αὐτὸν τῆς Χριστιανικῆς πολιτείας ἀποκηρύττομεν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐπὶ τοῦ τετάρτου γάμου. Ἵνα δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων γάμων εὐσχημονέστερον τυπωθῇ, καὶ τοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου μὴ ἀνάξιον ἔχῃ τὴν προσαγωγήν, καὶ περὶ τοῦ τρίτου ὁρίζομεν γάμου, ὥστε μηδὲ ἁπλῶς μηδὲ ὡς ἔτυχεν ἐπιτελεῖσθαι αὐτόν. καὶ γὰρ συγκεχώρηται μὲν ὡς ῥύπασμα τοῖς πατράσιν, οὔπω τότε καθὼς νῦν γινομένου τοῦ πράγματος ἀπηρυθριασμένως, οὐδ' εἰς πλάτος ἐξηπλωμένου· ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ἐν οἴκῳ παραπεπτωκὼς, ἐν γωνίᾳ παρίδῃ πολλάκις κείμενον ῥύπασμα· νῦν δὲ, ὅταν χώραν ἔλαβε παρρησίας, καὶ ὡς οὐδὲν ἔχων εἰς ἀσχημοσύνην, οὐδὲ ῥυπαίνων, λογίζεται, ἐκ τοῦ προβῆναι εἰς πληθυσμόν· καλῶς ἔδοξεν ἀνακα-

θαίρειν

καθαίρειν αὐτόν· ὥσπερ καὶ αἶσχος οὐκ ἐν γωνίᾳ παρεῤῥιμμένον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐξηπλωμένον, οὐδαμῶς ἐῶμεν, ἀλλὰ καθαίρομεν, καὶ τὸ ἐκ τούτου ἀηδὲς ἀποβαλλόμεθα· καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ συνυπείκοντες ἀσθενείᾳ καὶ τῇ Χριστιανῶν ζωῇ, τοῦτο ἐπὶ τῶν τρίτων γάμων παραφυλάττεσθαι διορίζομεν· ὥστε εἴ τις πρὸς τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀναβεβηκὼς, καὶ μήτε τὴν φύσιν αἰδούμενος, μήτε τῆς ὀφειλομένης Χριστιανοῖς εὐκόσμου ζωῆς φροντίδα ποιούμενος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γινόμενος, πρὸς τρίτον ἑαυτὸν ἐπιῤῥίπτει γάμον, τοῦτον μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ παρατηρήσεως μέχρι πενταετίας ἀμέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ μεταλήψεως, καὶ μηδαμῶς ἐπ' αὐτῷ συντέμνεσθαι τὸν χρόνον. ὃς γὰρ μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τὸ ῥύπασμα ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ εἶναι ἢ λέγεσθαι ἠγάπησε, τίνα παρέξει πληροφορίαν τῆς περὶ τὸν βίον αὐτοῦ σπουδῆς, δι' ἣν ὁ χρόνος τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων αὐτῷ συντμηθήσεται; ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀξιωθῆναι τῆς ἀχράντου μεταλήψεως, οὐκ ἔσται συγκεχωρημένον αὐτῷ ἐν ἄλλῳ καιρῷ τῇ μεταλήψει προσιέναι, ἢ ἐν μόνῃ τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσει· διὰ τὴν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐγκρατείας τῶν νηστειῶν, ὡς δυνατὸν, ἀνακάθαρσιν.

Ταῦτα δὲ φαμὲν ὅταν μὴ τέκνα παρῇ ἐκ τῶν προτέρων γάμων τοῖς ἤδη μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τρίτην ἄγεσθαι προῃρημένοις γυναῖκα. ἐπεὶ ἐὰν

τέκνα παρῇ, ἀσυγχώρητος αὐτοῖς ἡ τριγαμία. λίαν γὰρ ἐστὶν ἄδικον, τὸν μὲν χαρίζεσθαι τῇ ἐξώρῳ ἐπιθυμίᾳ, τοῖς δὲ παισὶ τῶν προτέρων γάμων μὴ προνοεῖσθαι τὸ ἀσφαλὲς, καὶ ἄλυπον, καὶ ἀτάραχον, καὶ ὅσα τὸ ἀνθρώπινον καταλαμβάνει ἐκ τῆς πολυπόνου τεκνώσεως. καὶ εἴτις ᾖ τριακοντα ετὴς ὢν, καὶ τέκνα ἔχων ἐκ τῶν προλαβόντων γάμων, τρίτῃ γυναικὶ συνάπτοιτο, καὶ οὗτος ἀσυγχώρητος, μέχρι τετάρτου ἔτους τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων ἀμέτοχος ἔσται· διότι δῆλός ἐστιν ἐξ οὐδενὸς ἑτέρου ἀλλ᾽ ἢ ὑπὸ ἀκρασίας κινούμενος, καὶ τοῦ δοῦλος εἶναι σαρκικῆς ἐπιθυμίας, ἐπὶ τὸν τοιοῦτον γάμον ἐλθεῖν. καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν δὲ τῆς μεταλήψεως τῶν μυστηρίων, τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἀξιωθήσεται τῆς ἀπολαύσεως· ἅπαξ μὲν, ἐν τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσει· δεύτερον δὲ, ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου· καὶ τρίτον, ἐν τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν· διὰ τὸ καὶ ἐν ταύταις προηγεῖσθαι νηστείαν, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὄφελος. Εἰ δὲ παῖδες μὴ περίεισιν (ἐπειδὴ τὸ τεκνογονίας ἐπιθυμεῖν οὐκ ἀσύγγνωστον) τοτηνικαῦτα συγγνώμης ἀξιωθήσεται ὁ τοιοῦτος γάμος, καὶ μόνῳ τῷ ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν κρατήσαντι ἐπιτιμίῳ θεραπευθήσεται. ταῦτα μὲν καὶ περὶ τρίτου γάμου. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸν δεύτερον οὐδὲ τὸν πρῶτον ἐκτὸς ἀσφαλείας ἐῶμεν· ἀλλὰ κἀκείνοις ὁρίζομεν οὕτω συνίστασθαι, ὥστε μηδεμίαν ἔχειν πο-

νηρὰν αἰτίαν, ἢ ἐξ ἁρπαγῆς, ἢ ἐκ προηγησαμένης λαθραίας φθορᾶς· ἀλλὰ νομίμοις καὶ καθαρεύοντας τῶν τοιούτων μολυσμάτων, καὶ πορνικῆς ἀκαθαρσίας. εἴ τις οὖν τῶν εἰρημένων καταφρονήσας τύπον, πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν πρώτην ἢ δευτέραν συνέλθῃ, τοῦτον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἡ καθαρὰ καὶ μηδένα σπῖλον ἔχουσα ἢ ῥυτίδα, τοῖς σωτηρίοις ὑποβάλλουσα ἐπιτασμοῖς, οὐ πρὶν εἰς μετάληψιν τῶν θείων παραδέξεται μυστηρίων, ἢ τὸν ὡρισμένον ἐπὶ τῇ πορνείᾳ χρόνον μάθῃ αὐτὸν ἀκριβῶς ἐκπληρῶσαι· εἰ μὴ ἄρα ἡ τοῦ βίου ἀναγκαία κατεπείγῃ ἀναχώρησις· τοῦτ᾽ ἔστι, μέχρις ἂν τὸ ἕβδομον ἐκπληρωθῇ ἔτος. ὁ δὲ τολμῶν ἱερεὺς παρὰ τὸν διατετυπωμένον ὅρον μεταλήψεως θείας ἵνα τούτων ἀξιώσῃ, περὶ τὸν ἴδιον κινδυνεύσει βαθμόν· δηλονότι τοῦ ἀξιωθέντος παρὰ τὸν ὡρισμένον τύπον τῆς θείας κοινωνίας, πάλιν εἰς τὸ ἀκοινώνητον περιϊσταμένου, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἑβδόμου ἔτους.

Τοῦ βασιλέως κυρίου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

τοῦ Πορφυρογεννήτου νεαρὰ δευτέρα νομοθεσία, περὶ τῶν ἑκουσίως φονευόντων· δευ-

μένη μὲν αὐτοῖς κατὰ συμπάθειαν, παρὰ δύναμιν τῆς προφήτης, ἀειφυγία δὲ καὶ
προαιρεσίας ἐκπλώσει κατα-
δικάζουσα.

ΤΑΥ̃ΤΑ νομοθετεῖν προῃρήμεθα νῦν. τὸ μὲν αὐστηρὸν τῆς πρὸ ταύτης νομοθεσίας, τῇ φιλανθρώπῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐπιτιμήσει μεταβάλλοντες, τὸ ἀπόλυτον ἢ καὶ ἄνετον τῶν ἐξαμαρτανόντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς μίμησιν εὔκολον, οὐ μόνον τῷ καταδέσμῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐξιώμενοι, ἀλλὰ καὶ τῆς προσούσης τῷ φονεῦτῇ προαιρεσίας μικροῦ δεῖν ἐκπλώσει· τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις αὐτοῖς σωτηρίαν, τῷ κοινῷ δὲ τῆς πολιτείας, τὸ μὴ πρὸς τὸν ὅμοιον τινὰ ζῆλον ἐλθεῖν, κατὰ τὸ λυσιτελὲς προμηθούμενοι· ὡς ἂν δι' ἀμφοτέρων καὶ τὸ δίκαιον σώζηται, καὶ τὸ τῶν ἐκκλησιῶν μέγα καὶ θεῖον συντηρῆται προνόμιον· καὶ τὸ πολὺ τῆς μιμήσεως ἀναστέλληται ταῖς τούτων ἀσφαλείαις. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς τοῦ φονέως διαγωγῆς καὶ τῆς εἰσέτι βιώσεως, καθὼς ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια τυπώσει, διοικεῖσθαι κελεύομεν· ἀειφυγίᾳ δὲ αὐτὸν διὰ τῆσδε τῆς νομοθεσίας καταδικάζομεν, τοῦ τόπου καθ' ὃν γέγονεν ἡ πλημμέλεια τοῦ φονικοῦ μιάσματος· τοῦτο μὲν, κολάζουσῃ τὸν ἁμαρτήσαντα· τοῦτο δὲ, μὴ πλείονα τὴν αἰτίαν καὶ τοῦ ἀλγήματος αὔξησιν τοῖς τῷ πεφονευμένῳ διαφέρουσι κατεργαζομένῃ. ἴσως

δὲ καὶ ἀμφοτέρων οὐκ ἀσύμφορος· ὡς ἂν μή-
ποτε τοῦ λελυπηκότος συνεχεῖ ὁρᾶσθαι, καὶ τῇ τοῦ
προβεβιωκότος μνήμῃ, εἰς αὐθαίρετον ἐκδίκη-
σιν οἱ προσήκοντες παρορμώμενοι, κακῷ τὸ κα-
κὸν ἐξιάσασθαι πειραθῶσι, καὶ διπλοῦν ἐργά-
σωνται τὸ πλῶμα τῆς μιαιφονίας. ἔστω μὲν οὖν
ἀειφυγίᾳ πάντως ὁ φονεὺς ἐκεῖθεν καταδικα-
ζόμενος· καὶ μηδέποτε προσινοστῶν ἐκεῖ, καὶ αὐλι-
ζόμενος ἐν τῇ γῇ ἣ ἔχανε τὸ τοῦ ἀδίκως ἀναιρε-
θέντος ἀδελφοῦ ὑποδέξασθαι αἷμα· καὶ τοῦτο
πρῶτον μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν τὸ
κατάκριμα δεχέσθω. πρὸς τούτῳ δὲ, καὶ τῆς οἰ-
κείας ἔκπτωσιν ὑφιστάσθω περιουσίας, οὐ τῷ δη-
μοσίῳ προσκυρουμένης. εἰ γὰρ ὕπεστι γαμετὴ τῷ
φονευτῇ, τήν τε προῖκα δεῖ καὶ τὰ οἰκεῖα κομίζε-
σθαι ταύτην πάντα, καὶ ἔτι τὴν πρὸ τοῦ γάμου δω-
ρεάν. εἰ τύχῃ δὲ καὶ θεωρέτρον ὑποσχεθεῖσα, ἢ ἄλ-
λό τι, καὶ τούτου πάντως ἔχειν τὴν ἀνάληψιν καὶ
τὴν κυριότητα, παίδων μὴ ὑπόντων. Εἰ δὲ ὕ-
πεισι παῖδες, τῆς χρήσεως τῶν γαμικῶν κερδῶν
ἀπολαύειν αὐτὴν, πασῶν τῶν ἐπὶ τούτοις νομι-
κῶν παρατηρήσεων συντηρουμένων, τῶν δὲ παίδων
ἐκ τῆς ἄλλης πατρῴας περιουσίας τῷ τρίτῳ κλη-
ροδοτουμένων. καὶ εἰ μὲν ὁ φονεὺς οἰκείᾳ προθέ-
σει, ἢ τῇ τῶν κανονιζόντων αὐτὸν συμβουλίᾳ καὶ δο-
κιμασίᾳ πρὸς τὸν μοναχικὸν (τὸ πρότερον ἀπο-
σκευαζόμενος μῦσος) μετέλθῃ βίον, λαμβάνειν
τὸ μοναστήριον τὸ τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιου-

B V.E.

σίας, τοῦ λοιποῦ τρίτου μέρους τῇ γυναικὶ καὶ τέκνοις φυλαττομένου τοῦ τελευτήσαντος, εἰς μικρὰν παραμυθίαν τῆς ἑαυτῶν δυσκληρίας. Εἰ δὲ οὐχ ὕπεισι τῷ πεφονευμένῳ παῖδες, τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀνιοῦσιν ἐξ ἴσου διαιρουμένου τοῦ τοιούτου τρίτου. γυναικὸς δὲ τοῦ βίου προαπελθούσης, καὶ παίδων ὄντων, τούτους προτιμᾶσθαι τῶν ἀνιόντων. Εἰ δὲ μὴ παῖδες, μήτε γυνὴ, μήτε ἀνιόντες εἰσὶ τῷ ἀναιρουμένῳ, τοὺς ἄλλους ἐκ νόμου καλουμένους συγγενεῖς, καὶ πρὸς τὴν δήλωσιν μὴ ῥαθυμήσαντας, τοῦ ἀδικήσαντος λαμβάνειν τὸ τρίτον. εἰ δὲ πρὸς τὸν μοναδικὸν ὁ φονεὺς μετέλθῃ βίον, οὐ τὸ τρίτον ἀλλὰ τὸ δίμοιρον τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν, τῷ τοῦ πεφονευμένου κληροδοτεῖσθαι μέρει. καὶ πρὸς τούτῳ, μηδέποτε μηδένα τοιούτῳ ἐγκλήματι ἑαλωκότα, ἢ πολιτικὴν ἢ ἄλλην τὴν οἱανοῦν πρᾶξιν μεταχειρίζεσθαι, μηδὲ θείας ἀντιγραφῆς ἀξιούμενον· ἀλλ' εἶναι παντελῶς ἀτίμους, οἷς τὸ ζῆν μόνον φιλανθρώπως συγκεχώρηται. Πλὴν τοὺς μὲν περιουσίᾳ κακίας μελέτην θεμένους τὴν τοῦ πλησίον σφαγὴν, καὶ αὐτὸ τοῦτο προευτρεπισαμένοις καὶ παρασκευασαμένοις ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς εἰς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον, πάντως ἀποκείρεσθαι, καὶ μοναχοῖς ἐγκαταλέγεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὸν ἐπ' αὐτοῖς δοκιμασθέντα χρόνον τῆς μετανοίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐν μοναστηρίῳ διοικονομεῖσθαι. τοὺς δὲ ἄλλως ἐκου-

σίως μὲν ἀνῃρηκότας, προπετείᾳ δὲ καὶ συναρπαγῇ ἀλογίστου θυμοῦ, οὐ μελέτῃ καὶ προπαρασκευῇ καὶ προβουλίοις τὰ τῆς μιαιφονίας ἐπιδειξαμένοις, τὴν μὲν ἀειφυγίαν πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑφίστασθαι, οὐ μέντοιγε τὸν μονήρη βίον αἱρεῖσθαι καταναγκάζεσθαι.

¶ Περὶ λαϊκῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων χωρὶς παίδων. Β.

Καὶ μὴ ἐναντιωθῇ σοι ἡ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, διαλαμβάνουσα, τοὺς ἀδιαθέτως τελευτῶντας παίδων χωρὶς, μὴ κληρονομεῖσθαι παρὰ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ τρίτον τῆς οὐσίας τῶν οὕτω τελευτώντων προχωρεῖν εἰς ψυχικὰς διαδόσεις· συνεισαγομένων τούτῳ καὶ τῶν τιμημάτων τῶν οἰκετῶν τοῦ τελευτήσαντος, ὡς ἀπεντεῦθεν ἐλευθερουμένων. ἡ γὰρ νεαρὰ αὕτη εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἐξεφωνήθη καὶ μόνους· καὶ ὀφείλει κρατεῖν εἰς τούτους, ὥσπερ εἰς τοὺς ἀδιαθέτους ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς ἐνεργήσει ἡ ῥηθεῖσα Ἰουστινιάνειος νεαρά.

ῬΩΜΑΝΟΥ͂ τοῦ Γέροντος.

α΄ Περὶ τοῦ μὴ εἰσέρχεσθαι τοὺς κριτὰς εἰς χωρίων κτήσεις. Α.

Καὶ ἡ νεαρὰ τοῦ κυρίου Ῥωμανοῦ τοῦ Γέροντος, οὕτω φησί,

ΜΗΔΕΝΑ μηκέτι τῶν περιβλέπτων μαγίστρων, ἢ πατρικίων, μήτε τῶν ἐν ἀρχαῖς, ἢ ἐξουσίαις, ἢ ὅλως βασιλικοῖς ἀξιώμασι τετιμημένων, ἢ πολιτικῶν, ἢ στρατιωτικῶν, ἢ θεματικῶν ἀρχόντων, ἢ ἀπαρχόντων, εἴτε μητροπολιτῶν, ἢ ἀρχιεπισκόπων, ἢ ἡγουμένων, ἢ τῶν εὐαγῶν οἴκων προεστώτων, ἢ τῶν ἄλλως κοσμικῆς δόξης τυχόντων, ἀγορᾷ, ἢ δωρεᾷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ εἰσέρχεσθαι εἰς χωρίων ἢ ἀγρῶν κτήσεις. τοὺς γὰρ μετὰ τὴν παροῦσαν διάταξιν τοιοῦτόν τι κατατολμῆσαι βουληθέντας, καὶ ἀναργύρως ἐκεῖθεν ἐξελαύνεσθαι κελεύομεν, καὶ τῶν οἰκείων ἐμπονημάτων καὶ καλλιεργημάτων ἀποστερεῖσθαι· καὶ τῷ δημοσίῳ περιφανεῖς μὲν ὄντας, καὶ τὴν τοῦ ἐπικτήματος τιμὴν καταβαλλομένους, τῶν εὐτελεστέρων δὲ, καὶ ἀναργύρως διωκομένων, καὶ διὰ τῆς προσηκούσης τιμωρίας σωφρονιζομένων.

β Περὶ ἀναλύσεως τοῦ πραθέντος. Α.

Καὶ ἡ νεαρὰ τοῦ κυρίου Ῥωμανοῦ τοῦ Γέροντος οὕτω φησὶν, ΕἸ ΜῈΝ δ' εἰσίοιντο οἱ ἐγκαλέσαντες μετὰ τὴν πρᾶσιν τὴν γινομένην παρ' αὐτῶν, εἴπερ καὶ μαρτυρηθῇ ὅτι ἐγένετο, ἔνδον τετραετοῦς χρόνου κινήσαντες καὶ ἐπιμεμψάμενοι βοηθοῦνται. βοηθοῦνται δὲ οὐκ εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ πράσια· ἀλλ' εἰ μὲν βούλεται ὁ ἀγοραστὴς παρασχεῖν καὶ τὸ λοιπὸν τίμημα πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ δικαίου τιμήματος, καὶ τὴν καταβολὴν τῆς δικαίας ποσότητος, ἵνα ἔχῃ τὰ πράσια· ἀναλαμβάνωσι δὲ καὶ οἱ ἐγκαλοῦντες τὸ δίκαιον τίμημα, καθόσον ἀξιοῦνται τὸ κτῆμα. εἰ δὲ μὴ βούλεται ὁ ἀγοραστὴς τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ τιμήματος ποιήσασθαι, ἵνα ἀπολάβῃ μὲν παρὰ τῶν ἐγκαλούντων ὅπερ κατεβάλετο τίμημα, καὶ τὰς ἐξόδους αὐτοῦ, καὶ ἀναχωρῇ ἐκ τοῦ κτήματος· τὸ δὲ κτῆμα αὐτοῦ ἀποδίδωται τοῖς πωλήσασιν.

β Περὶ τῆς προτιμήσεως. Α.

ΕἸ ΤΙΝΕΣ ἐπίκοινον οἰκίαν, ἢ ἀγρὸν, ἢ ἀμπελῶνα, ἢ ἕτερον τὸ οἱονοῦν ἀκίνητον ἔχοντες, ἢ ἄλλως καὶ οὐχ ὡς ἐξ ἐπικοίνου τοῖς ἐγγίζουσι κτήμασι κατά τι μέρος ἀναμεμιγμένοι, ἢ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς, ἢ ἄλλως πλησιάζοντες, βουληθεῖεν ἐκποιῆσαι τὰ ἴδια κατὰ πρᾶσιν, ἢ ἐμφύτευσιν, ἢ μίσθωσιν, μὴ πρότερον ἑτέρῳ τινὶ

ταῦτα ἐκποιείτωσαν, εἰ μὴ πρὸς ἐκείνους διαμαρτύρονται οὓς καλοῦμεν κατὰ τάξιν πρὸς τὴν προτίμησιν· ἵνα πρῶτοι κληθῶσιν οἱ ἀναμὶξ κείμενοι συγγενεῖς· ἤτοι οἱ ἔχοντες μεμιγμένην κοινότητα πρός τι πρᾶγμα, ἢ οἶκον, ἢ ἀγρὸν, ἢ ἀμπελῶνα, ἢ πρὸς ἄλλό τι τοιοῦτον. τοὺς τοιούτους γὰρ συγγενεῖς προτιμᾶται ὁ νόμος. ὅπου δὲ κοινότητα οἱ συγγενεῖς οὐκ ἔχουσι, προτιμῶνται οἱ ἔχοντες κοινότητα. μεθ᾽ οὓς οἱ μόνον ἀναμεμιγμένοι, εἰ καὶ ξένοι πάντη τοῦ ἐκχωρουμένου τυγχάνοιεν· ἔπειτα καὶ οἱ συμπεπλεγμένοι ὁμοτελεῖς· μετέπειτα οἱ ἁπλῶς ἔν τινι μέρει συναπλῶς ἡνωμένοι. ὁμοτελεῖς δὲ φαμὲν πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὑποτεταγμένον ἀναγραφομένους, κἂν ἐν διαφόροις τόποις τὰ ἴδια τελέσματα καταβάλλωνται. πολλῶν δὲ πέριξ τοῦ ἐκχωρουμένου κτήματος ὁμορροούντων, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἑκάστῳ ἡ προτίμησις τῆς διαμαρτυρίας τελείσθω· ἵνα τῶν προτιμωμένων ἴσως παραιτουμένων, οἱ ἐφεξῆς καλούμενοι, εἴγε βούλοιντο, συναλλάξαιεν. εἰ μέντοι πάντες ἐκ τῶν ἴσων ἔχονται προνομιῶν, ὥστε κατὰ μηδὲν ἀλλήλων προκεκρίσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προσκλήσει, ἡ αὐτὴ πάλιν ὁμοίως γινέσθω προσφώνησις· ἵνα ἐντὸς λ ἡμερῶν, τὸ ἄξιον τίμημα, ἢ ὅπερ ἀρραδιουργήτως ὁ ἀληθὴς δίδωσιν ἀγοραστὴς, αὐτοὶ ἀνυπερθέτως καταβάλλοντες, ἀναλόγως ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἢ ἔκ τινος ἀρχῆς τοῦτο ἐπιμερίσωνται. ὅσοι δὲ μὴ ἐμπροθέσμως τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς παράσχοιεν ἀποτίμησιν, οὐκέτι δίκαιον ἕξουσι προ-

τιμήσεως. πλὴν εἰ μή τις αὐτῶν αἰχμάλωτός ἐστιν, ἢ περιωρισμένος, ἢ ἐξόριστος, ἢ ἐν δημοσίαις ἢ ἐν ἰδίαις χρείαις ἀδόλως ἀπολιμπάνεται· ἢ οὔπω τὸν εἰκοστὸν πέμπτον χρόνον τῆς ἰδίας ἤνυσεν ἡλικίας. τούτων γὰρ οἱ τὴν διοίκησιν τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀναδεδεγμένοι, ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν μετὰ τῶν συμπαρακειμένων νέων ἀγροραστῶν, πρὸς ἀναλογοῦν συνέρχονται, ἀναπληροῦντες αὐτοῖς τὸ ἀνῆκον τίμημα μετὰ τοῦ νομίμου τόκου, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀναλωμάτων· τοὺς δὲ ξένους ἀγοραστὰς ἀπωθοῦνται τελείως, τὸ τίμημα μετὰ τῶν αὐτῶν τόκων τε καὶ δαπανημάτων ἀναδιδόντες αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὁμάδος τῶν καλουμένων χωρίων, ἢ ἀγριδίων, πολλῷ μᾶλλον κρείττω (ὁμάδος μιᾶς εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου) ἵνα E
οἱ οἰκήτορες αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους προτιμῶνται. εἰ δὲ πάντες παραιτήσονται οἷς δίδοται ἡ προτίμησις, ἢ δείκνυνται αἴτιοι χρηματικῆς ζημίας, ἢ σωματικῆς ἐπιβουλῆς τε καὶ ἀτιμίας τραχείας τῷ ἐκποιοῦντι καὶ τῇ αὐτοῦ φαμιλίᾳ, οὐ κατὰ τύχην ἀλλ' ἐκ προνοίας δι' ἑαυτῶν ἢ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς γεγονότες, τοὺς τοιούτους ἄκοντος τοῦ πεπονθότος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὴν ἐκείνου κτῆσιν εἰσενεχθῆναι βουλόμεθα. μετὰ μέντοι δεκαετίαν ἀνεπιφώνητον κατὰ τῶν ὁπωσοῦν συναλλαξάντων, ἢ δωρεὰς δεξαμένων, ἢ ἐκ διαθήκης τι κτησαμένων, οὐδεμία παρ' οὐδενὸς τῶν ἐντεῦθεν προτιμωμένων, ἢ καὶ ὡς ἐκ τοῦ δημοσίου

ζήτησις ἔσται. κατὰ πρόφασιν μέντοι προικὸς, ἢ
προγαμιαίας δωρεᾶς, ἢ ἐκ διαθήκης, ἢ ἀνταλ-
λαγῆς, ἢ διαλύσεως, καὶ οἰκείοις καὶ ἐξωτικοῖς
ἅπαντες ἐκποιεῖ πειρῶσιν, αὐ δὲ σκήψεως δηλονότι
καὶ δόλου. εἰ δέ γε οἱ ἐκποιοῦντες, πρὸς περι-
γραφὴν τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, ἄλλο τι πρᾶ-
ξαι τολμήσωσι, καὶ ἄλλο τι ἐκ τοῦ φανεροῦ προσ-
ποιήσονται, εἰ μὲν μετὰ τὸν ὅρκον ἐλεγχθῶσιν αὐ-
τοί τε καὶ οἱ οὕτω δολερῶς αὐτοῖς συναλλάξαν-
τες, τάς τε τῆς ἐπιορκίας ποινὰς ὑφέξουσι· καὶ οἱ
μὲν, τοῦ κτήματος, οἱ δὲ, τοῦ λάθρα καταβληθέντος
τιμήματος ἐκπεσοῦνται, καὶ ἀμφότερα τῷ δη-
μοσίῳ εἰσκομισθήσονται· ἵνα ἐκ τοῦ δημοσίου πρὸς
τοὺς πλησιάζοντας διαπραθῇ. εἰ δὲ πρὸ τοῦ ὅρκου
φωραθεῖεν τοιοῦτόν τι διαπραξάμενοι, καὶ τὸ πρα-
χθὲν ἄκυρον ἔσται, καὶ τὸ κτῆμα ὃ ἅπαξ πειραθεὶς
κακῶς ἐκποιῆσαι, καὶ ἄκων ἀπεμπολῆσαι ἀναγκα-
σθήσεται πρὸς ἐκείνους οἷς δεδώκαμεν τινὶ προ-
τίμησιν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΦΩΚΑ.

α. Περὶ τεταρτηρῶν. Κ.

Ηλάττωσε δὲ καὶ τὸ νόμισμα, τὸ λεγόμενον τε-

τεταρτηρὸν ἐπινοήσας. διπλοῦ δὲ τοῦ νομίσματος ἔκτοτε γεγονότος, ἡ μὲν εἴσπραξις τῶν δημοσίων φόρων τὸ βαρύτερον ἀπῄτει, ἐν δὲ ταῖς ἐξόδοις τὸ μικρὸν ἐσκορπίζετο. νόμου δὲ καὶ ἔθους ὄντων, πάντα χαρακτῆρα βασιλέως, εἰ μὴ πρὸς σταθμὸν ἐλαττοῖτο, δύναμιν εἰσφέρειν καὶ ἔχειν ἰσότιμον, ὁ δὲ τὸ ἑαυτοῦ προκεκρίσθαι ἐνομοθέτησεν, ὑποβιβάσας τοὺς τῶν ἄλλων. ἐξ ἧς αἰτίας οὐ μικρῶς ἔθλιψε τὸ ὑπήκοον ἐν τοῖς λεγομένοις ἀλλαγίοις.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ. Ζ.

Ἦν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ χρημάτων ἥττων, ὡς ἔοικε. μέχρι γὰρ ἐκείνου, παντὸς νομίσματος ἑξαγίου σταθμὸν ἕλκοντος, ἐκεῖνος τὸ τεταρτηρὸν ἐπενόησε, κολοβώσας αὐτὸ κατὰ τὸν σταθμόν.

β Περὶ προτιμήσεως. Α.

ΙΝΑ μὴ προτιμῶνται οἱ πένητες εἰς τὸ ἀπεμπολούμενον κτῆμα τῶν δυνατῶν, μήτε ἐξ ὁμοτελείας, μήτε ἐξ ἀνακοινώσεως, κἄν τε στρατιῶται κἄν τε πολιτικοὶ εὑρίσκωνται· ἀλλὰ τὸ τούτων πάλιν διαδέχηται ἀρχοντικὸν πρόσωπον, τὸ πρὸς ἀνάπαυσιν δηλονότι καὶ ὠφέλειαν τῶν συμπαρακειμένων ἐν τούτῳ πενήτων ἀναφαινόμενον· καὶ τοὺς μὲν δυνατοὺς, ἐκ δυνατῶν μόνων ποιεῖσθαι τὰς ἐξωνήσεις βουλόμεθα· τοὺς δὲ στρατιώτας καὶ πένητας, ἐκ τῶν τὴν ὁμοίαν τάξιν λαχόντων.

γ. Περὶ τοῦ μὴ τὰς ἐκκλησίας ἀκινήτοις πλατύνεσθαι, καὶ μὴ ἄνευ γνώμης βασιλικῆς ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον. Κ.

Εἶτα πρὸς τὰ ἐξ ἰδίων συνεχῶς ἐξιὼν, δεινῶς ἐκάκου τὸ ὑπὸ χεῖρα, οὐ μόνον προσθήκαις συντελειῶν, καὶ ἄλλαις συνεισφοραῖς παντοίων εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ λεηλασίαις ἀνυποστάτοις· πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐκκόψας καὶ μέρος τι τῶν παρεχομένων τῇ συγκλήτῳ βουλῇ φιλοτιμημάτων, διὰ τὸ (ὡς ἔλεγε) σπανίζειν χρημάτων ἐν τοῖς πολέμοις. πρὸς δὲ, καὶ τὰς παρέχεσθαι τυπωθείσας δόσεις πρὸς εὐαγεῖς οἴκους καὶ ἐκκλησίας παρά τινων εὐσεβῶν βασιλέων, τέλεον ἐκκόψας· καὶ νόμον ἐκθέμενος, μὴ τὰς ἐκκλησίας ἀκινήτοις πλατύνεσθαι· κακῶς φάσκων ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων δαπανᾶσθαι τὰ πτωχικὰ χρήματα, καὶ τοὺς στρατευομένους ὀλιγοῦσθαι. καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον, καὶ νόμον ἐκθέμενον, ἐν ᾧ καί τινες ἐπίσκοποι τῶν εὐελπίστων καὶ κολάκων ὑπέγραψαν· διοριζόμενον, μὴ ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης καὶ προτροπῆς ἐπίσκοπον ἢ ψηφίζεσθαι ἢ προχειρίζεσθαι. ἐπισκόπου τε τεθνηκότος, βασιλικὸν ἐκπέμπων ἄνθρωπον, ἐσταθμημένην ποιεῖν τὴν ἔξοδον προσέταττε, καὶ τὰ περιττὰ ἀνελάμβανε.

ϛ̄ Περὶ τοῦ μὴ νεωστὶ κατασκευάζεσθαι μοναστήριον, ἢ ἄλλον εὐαγῆ οἶκον. Β.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, διορίζεται μὴ κατασκευάζεσθαι νεωστὶ μοναστήριον, ἢ ξενῶνας, ἢ γηρωκομεῖα, ἢ ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους, ἀλλὰ τῶν παρόντων ἐπιμελεῖσθαι· καὶ προστίθησι περὶ τὸ τέλος ταῦτα ῥητῶς.

Ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς ζ ἐπινεμήσεως, μηδενὶ ἐξέστω μὴ τόποις, μὴ ἀγροὺς μοναστηρίοις ἢ ξενῶσιν ὁπωσοῦν παραπέμπειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ μητροπόλεσιν, ἢ ἐπισκοπαῖς. οὐδὲν γὰρ οὐδὲν ἐκείναις λυσιτελές. εἰ δέ τινα τῶν φθασάντων εὐαγῶν οἴκων, εἴτε μὴν ἐπισκοπῶν, ἢ μοναστηρίων, τοιαύτης φαύλης ἔτυχον χειρὸς καὶ προνοίας, ὡς ἔρημα τόπων καταλειφθῆναι, τούτοις γνώμη βασιλικῇ καὶ δοκιμασίᾳ ἡ τῶν ἀρκούντων κτῆσις οὐ κωλυθήσεται. κελλία δὲ καὶ τὰς καλουμένας λαύρας ἐν ἐρήμοις οἰκοδομεῖν, μὴ πρὸς κτήσεις καὶ ἀγροὺς ἑτέροις ἐκτεινομένοις, ἀλλὰ περιοχῇ μόνῃ τῇ ἰδίᾳ ὁριζομένοις, τοσούτῳ τοῖς βουλομένοις οὐκ εἴργομεν, ὅσῳ καὶ δι᾽ ἐπαίνου μᾶλλον τὸ πρᾶγμα τίθεμεν.

ΒΑΣΙΛΕΙ'ΟΥ ΤΟΥ͂ Πορφυρογεννήτου.

α΄ Περὶ κτήσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων. Β.

Ἣν δὴ νεαρὰν ὁ Πορφυρογέννητος κύριος Βασίλειος ὁ νέος ἀνήρησε, διὰ νεαρᾶς αὐτοῦ ἀπολυθείσης κατὰ μῆνα Ἀπρίλλιον, ἐπινεμήσεως α΄ τοῦ ,ϛ΄ υ΄ ζ΄ ε΄ ἔτους, καὶ διαλαμβανούσης ταῦτα ῥητῶς;

Ἡ ἘΚ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν καὶ παρὰ μοναχῶν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ μαρτυρουμένων, καὶ παρὰ πολλῶν ἀναμαθοῦσα τὴν περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μᾶλλον καὶ τῶν τοιούτων οἴκων, παρὰ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβαίνοντος κυρίου Νικηφόρου τεθεῖσαν νομοθεσίαν, αἰτίαν καὶ ῥίζαν τῶν παρόντων γενέσθαι κακῶν, καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως, ἅτε πρὸς ἀδικίαν καὶ ὕβριν τῶν ἐκκλησιῶν μόνων καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ γενομένην· ἄλλως τε ἤδη καὶ ἔργῳ τοῦτο βεβαιωθεῖσα. ἐξ ὅτου γὰρ τὰ τῆς τοιαύτης ἐκράτησαν νομοθεσίας, οὐδὲ ὁπωσοῦν ὁ. δὲ ὁτιοῦν χρηστὸν ἄχρι καὶ τήμερον τῷ καθ' ἡμᾶς ἀπήντησε βίῳ, ἀλλὰ τοὐναντίον συμφορᾶς μᾶλλον ἐπέλιπεν εἶδος ὅλως οὐδέν.

Θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου χρυσοβούλ-

συμβούλου, τὸ, τὴν παροῦσαν νομοθεσίαν ἄρχειν ἀπὸ τῆς παρούσης ταύτης ἡμέρας, ἄκυρόν τε καὶ ἄπρακτον τοῦ λοιποῦ διαμένειν· ἐνεργεῖν δὲ τοὺς πρὸ ταύτης κειμένους περί τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων νόμους.

β Περὶ ἀλληλεγγύου τῶν ὁμοτελῶν. Ζ.

Ἐδογμάτιζε τὰς τῶν ἀπολωλότων ταπεινῶν συντελείας εἰσπράττεσθαι ἐκ τῶν δυνατῶν. τοῦτο δὴ ἐκλήθη ἀλληλέγγυον.

γ Περὶ χωρίων τῶν δυνατῶν. Κ.

Ἔγραψε δὲ καὶ νόμον ὁ Βασιλεὺς, εἴργοντα τοὺς δυνατοὺς ἐν ὁμάδι χωρίων αὐξάνεσθαι. τοῦτο δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ πατροπάτωρ τοῦ Βασιλέως, καὶ Ῥωμανὸς ὁ ἐκείνου πενθερὸς, ἐποιήσαντο.

δ Περὶ τεσσαρακονταετίας. Λ.

Ἡ δὲ νεαρὰ νομοθεσία τοῦ κυρίου Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀνατρέπει τὴν τεσσαρακονταετίαν ἐν τούτοις,

ΜΗΔΕΝ ὠφελεῖσθαι τοὺς δυνατοὺς ἀδικοῦντας καὶ πλεονεκτοῦντας τοὺς πένητας τῇ τεσσαρακονταετίᾳ· μηδὲ τοὺς πένητας ὑπὸ τούτων τῶν δυνατῶν ἀδικουμένους, ἀποκλείεσθαι τῇ τεσσαρα-

κονταετία· μηδὲ ἰσχύειν τοὺς περιορισμούς, εἰ καὶ χρυσοβούλλων ἐντός εἰσιν, ἀδίκως καὶ πλεονεκτικῶς γεγενημένοις. μηδὲ τὸ δημόσιον ἀποκλείεσθαι χρόνῳ, ἀλλὰ ἀνακαλεῖσθαι τὸ ἴδιον δίκαιον ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος, καὶ δικαιοῦσθαι περὶ τὴν τούτου ἀνάληψιν.

ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ Ἀργυροῦ.

Περὶ προσόδου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ περὶ ἀλληλεγγύου. Κ.

Ἅμα τε οὖν ἐπὶ τὸν βασίλειον ἐκάθισε θρόνον, καὶ ἅμα προοιμίοις ἀγαθοῖς καὶ ἐπιβατηρίοις ἐπαινετοῖς ἐδεξιοῦτο τοὺς ὑπὸ χεῖρα, ἀπὸ τῆς εὐσεβείας πρότερον ἀρξάμενος ἀγαθοεργεῖν. ἐνδέουσαν γὰρ τὴν πρόσοδον τῆς μεγάλης εἰδὼς ἐκκλησίας, ἅτε οἰκονόμος ταύτης γενόμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσαις ὑπηρετεῖσθαι ἔθος παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, ὀγδοήκοντα χρυσίου λίτρας ἀνὰ πᾶν ἔτος χορηγεῖσθαι τούτοις τετύπωκεν ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, εἰς προσθήκην. ἐξέκοψε δὲ καὶ τέλεον ἀπερρίζωσε τὸ ἀλληλέγγυον, ὅπερ ἐμελέτα μὲν ὁ Κωνσταντῖνος ποιῆσαι, οὐκ ἔφθασε δέ.

ΖΏΗΣ.

Περὶ τοῦ ἀπορίατον τὰς ἀρχὰς γίνεσθαι. κ.

Πάλιν δὲ τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν Ζώην μετακυλισθείσης, συμβασιλεύουσαν ἔχουσαν (ὡς εἴπομεν) οὐχ ἑκοῦσαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν Θεοδώραν, τιμὰς μὲν ἡ σύγκλητος προβιβασμοῖς ἐγεραίρετο, καὶ δωρεὰς διανομαῖς τὸ κοινόν· καὶ τὰ πράγματα περιμηθείας ἐνδεχομένης ἐτύγχανε, γραμμάτων ἁπανταχοῦ καὶ διαταγμάτων ἐκπεμπομένων, ἀπρίατον τε τὰς ἀρχὰς γίνεσθαι, καὶ μὴ ὠνίους, ὡς πρότερον, ὑπισχνουμένων, καὶ πᾶσαν ἀδικίαν ἐκ μέσου διοριζομένων ἐλαύνεσθαι.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ̃ στρατιωτικοῦ.

Περὶ στρατηγίου, καὶ σκεπάσματος τῆς κεφαλῆς, καὶ περὶ δημοσίων φροντιστῶν.

Ὃς ὢν δὲ κάρτα γέρων καὶ πολλῶν μεμνημένος ἀρχαίων, ἐπεβάλετο καὶ πολλὰ τῶν παλαιῶν σχολάσαντα ἐθίμων ἐπανακτήσασθαι, μηδὲν πρὸς λυσιτέλειαν σωτηριῶντα τῆς βασιλείας, ἢ τοῦ

κοινοῦ. τό,τε γὰρ λεγόμενον στρατήγιον ἀνακαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν κεφαλὰς σκέπεσθαι μὴ διὰ γραμμάτων, ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μεγαλογράμμων ὀθονίων ἐκ βύσσου πορφυρᾶς ὀξυφασμένων. καὶ δημοσίοις φροντιστὰς, οὐ συγκλητικοὺς περιεβάλλετο, ἀλλὰ τινὰς τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀρχείων ἐναυξηθέντων ταχυγράφων, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα.

ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ Κομνηνοῦ.

α. Περὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ τῶν ὑπὲρ χειροτονίας διδομένων συνηθειῶν. Β.

Χάριν δὲ τοῦ κανονικοῦ, καὶ τῶν ὑπὲρ χειροτονείας διδομένων συνηθειῶν, ἐνεργεῖ μέχρι τοῦ νῦν χρυσόβουλλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, οὕτως ἔχον ἐν μέρει,

ΤΥΠΟΙ δὲ ἡ βασιλεία μου καὶ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τῶν ἱερέων καὶ ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ τὸν παλαιὸν ἐνεργεῖν τύπον· καὶ μηδὲν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λαμβάνειν πλέον τὸν χειροτονοῦντα τοῦτον ἐπίσκοπον, ἀλλ' ἢ μόνα τὰ ἑπτὰ χρυσᾶ νομίσματα τῆς προτιμωμένης χαραγῆς τῆς βασιλείας μου. ἤγουν, ἓν μὲν, ὅτε ποιεῖ τοῦτον λιτὸν παπᾶν, ἤτοι ἀναγνώστην· τρία δὲ, ὅτε χειροτονεῖ αὐτὸν διάκονον· καὶ

ἐπέρα τρία, ὅτι πληροῖ αὐτὸν ἱερέα, ἤτοι πρεσβύτερον. ὡσαύτως καὶ ὑπὲρ τοῦ κανονικοῦ, ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χωρίου τριάκοντα καπνοὺς, νόμισμα ἓν χρυσοῦν ὅμοιον, ἀργυρᾶ δύο, κριὸν ἕνα, κριθῆς μόδια ἕξ, οἴνου μέτρα ἕξ· ἀλεύρου μόδια ἕξ, καὶ ὄρνιθας τριάκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος εἴκοσι καπνοὺς, τὸ ἥμισυ τοῦ νομίσματος· καὶ ἀντὶ τῶν δύο ἀργυρῶν, ἀργυροῦν· μέσαρνον ἕν· κριθῆς μόδια δ, οἴνου μέτρα δ· ἀλεύρου μόδια δ, καὶ ὄρνιθας κ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος δέκα καπνοὺς χωρίου, ἀργυρᾶ ε, ἀρνίον ἕν. κριθῆς μόδια β, οἴνου μέτρα β· ἀλεύρου μόδια β, καὶ ὄρνιθας δέκα. καθὼς καὶ ἐν τοῖς σιγιλλίοις τῶν παλαιῶν πρακτικῶν ἀναγράφονται, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ὅλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλείᾳ μου. σὺν τῷ τοιούτῳ δὲ χρυσοβούλλῳ τυπικῷ γέγονε καὶ σημείωμα συνοδικὸν κατὰ τὴν ιε τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς ι ἐπινεμήσεως, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Νικολάου· παρακελευόμενον κατὰ τὸ τοιοῦτον χρυσόβουλλον, δίδοσθαι τὰ κανονικὰ, καὶ τὰ ὑπὲρ χειροτονίας.

ΜΙΧΑΗΛ.

Περὶ προτιμήσεως ἐν ἀντιχρήσει. Α.

Ὅτι προτιμότερος ὁ πλησιάζων εἰς τὴν τοῦ ἀκινήτου ἀντίχρησιν, τοῦ ἀλλοτρίου.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ
τοῦ Βοτανειάτου.

α Περὶ διαλύσεως γάμου, μανέντος ὁμοζύγου. Β.

Ἡ μέντοι ξ καὶ ρα νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου διορίζονται τὸν μὲν ἄνδρα καρτερεῖν ἐπὶ τριετίᾳ, καὶ ἐντὸς ταύτης μὴ διαλύειν τὴν μετὰ τῆς μανείσης γυναικὸς αὐτοῦ συζυγίαν· τὴν δὲ γυναῖκα μὴ διαζεύγνυσθαι τοῦ μανέντος ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ μὴ παρέλθῃ πενταετία. Ἀναγνῶθι καὶ τὴν νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυρίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου περὶ μανέντων ὁμοζύγων, διαλεγομένην τὰ αὐτά.

β Περὶ χρεοκοπίας δημοσίων ὀφειλῶν. Ζ.

Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις ὁ Βοτανειάτης ἐγένετο, ἀναδέξασθαι κατὰ τὴν μεγάλην τρίτην παρὰ τοῦ πατριάρχου ταινίαν βασιλικήν· καὶ πρῶτον ἅπασι παρέσχε τὸ φιλοτίμημα, τὰς εἰς τὸ δημόσιον ἁπάντων κοινῶς ὀφειλὰς ἐκτεμὼν ἀπεριοδιορίστως, καὶ χρεοκοπίαν τούτων θεσπίσματι μεγαλοπρεπῶς ἐργασάμενος.

ἈΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ Κομνηνοῦ.

α Περὶ ἡλικίας τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια. Β.

Ὅτι ἡ χάριν τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια ἢ ἀξιώματα ἁπλῶν, κατέστρωται εἰς τὰ δημοσιακὰ σέκρετα πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, γίνωσκε καὶ τοῦτο, ἔχον οὕτως κατὰ ῥῆμα,

ΠΟΛΛΟΙ προσαγγείλαντες ὠφέλειαν τοῦ δημοσίου τινὰ, ἢ αἰτούμενοι κατὰ φιλοτιμίαν λαβεῖν, ἢ ἀνταλλάξαι, ἢ πωλῆσαι ἀξίωμα οἱονδήποτε, ἢ ὀφφίκιον, μεταβιβάζουσι ταῦτα εἰς παῖδας μικρούς. ἵνα οὖν μὴ τοῦτο γίνηται, μηδὲ δοκῶσι φενακίζειν ἢ ἀπατᾶν οἱ τοιοῦτοι, διορίζεται ἡ βασιλεία μου, ἵνα, ὃς ἂν λάβῃ ἀξίωμα, ἢ ὀφφίκιον, εἴτε διὰ προσαγγελίαν, εἴτε δι' εὔνοιαν τινὰ, εἴτε κατὰ ἐναλλαγὴν, εἴτε δωρεὰν καὶ φιλοτιμίαν τῆς βασιλείας μου, ἢ ψυχικὸν αὐτῆς, μὴ δέχεσθαι πρόσωπον τὸ τιμώμενον ἔλαττον τῶν εἴκοσι χρόνων· ἀλλὰ πάντες οἱ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἢ ἀξίωμα ἢ ὀφφίκιον λαμβάνοντες, ἔστωσαν μείζους τῶν εἴκοσι χρόνων. ὅτε δὲ ἡ βασιλεία μου οὐ διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἀλλὰ ἀμέσως τιμήσῃ τινὰ, ἢ δωρήσηται ὀφφίκιον τινὶ, κἂν ἐλάττων ἦ

τῶν εἴκοσι χρόνων ὁ τιμώμενος, καταστρωννυέσθω οὕτως ἀναμφιβόλως. καταστρωθήτω οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς τῶν ὑφ' ἡμᾶς σεκρέτων χαρτίοις, εἰς δήλωσιν τῆς προτάσεως καὶ οἰκονομίας τῆς βασιλείας μου, ὡς ἂν οὕτως ἐνεργῆται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν. ὀφείλει δὲ προσκεῖσθαι εἰς τὸ πιττάκιον τοῦ ἀμέσως τιμωμένου, τὸ καταστρωθήτω μὴ κωλυομένου ἀπὸ τῆς γεγονυίας προτάσεως παρὰ τῆς βασιλείας μου περὶ τῶν τιμωμένων ἐλαττόνων τῶν εἴκοσιν ἐτῶν. καὶ ἔστω γνώρισμα τοῦτο τῶν ἀμέσως, ὡς εἴρηται, τιμωμένων, ὡς ἐν εἰδήσει τούτου γινομένης τῆς βασιλείας μου. Τῷ μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἐπινεμήσεως ε, διὰ τοῦ βασιλέως.

β Περὶ γάμου θείας καὶ ἀνεψιᾶς μετὰ θείου καὶ ἀνεψιοῦ. Β.

Πρόσταγμα γάρ ἐστι τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐξενεχθὲν ἐπὶ ὑπομνήσει τοῦ προέδρου ἐκείνου καὶ ἑταιρειάρχου Βάρδα τοῦ ξηροῦ κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐπινεμήσεως ιε, καὶ καταπεμφθὲν εἰς τὸν τότε ἁγιώτατον πατριάρχην κύριον Νικόλαον, καὶ τὴν ἱερὰν καὶ θείαν σύνοδον· διορίζόμενον ἀκωλύτως συνάγεσθαι θείαν καὶ ἀνεψιὰν μετὰ θείου καὶ ἀνεψιοῦ, κἂν ἕκτου βαθμοῦ συγγένειαν ἐξ ἀγχιστείας ἔχωσι. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα καταστρωθὲν εἰς σημείωμα συνοδικὸν, εὑρισκόμενον εἰς τὸν κώδικα τοῦ διαληφθέντος πατριάρχου κυρίου Νικολάου.

γ Περὶ μνηστείας νεαρὰ τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐκτεθεῖσα κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς ζ ἐπινεμήσεως τοῦ ,ςφζϛ ἔτους.

Ἡ ΜΕ'Ν παλαιὰ καὶ πρεσβυτέρα νομοθεσία πόῤῥω τὰ μνηστείας καὶ γάμου ὁρίσματα ἔθετο· καὶ μᾶλλον τούτων τὸ μέσον ἤπερ τὰ Μυσῶν καὶ φρυγῶν ἡ παροιμία ἐγνώρισεν. ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου συνοδικῇ διασκέψει συντελεσθεῖσα σημείωσις· ἣ καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος κύριος Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης διὰ χρυσοβούλλου γραφῆς τὸ κῦρος εὑρίσκεται χαρισάμενος, τὰ διεστῶτα χωρὶς ἀλλήλων, εἰς ἓν συνάπτουσα φαίνεται. κἀντεῦθεν ὅπερ ἐπὶ τῶν γάμων ὁ συνοδικὸς ἐξέθετο τόμος, τοῦτο ἐπὶ τῆς μνηστείας διαῤῥήδην αὕτη ἀποφαίνεται· δύο ἀδελφοὺς ἐξαδέλφαις δύο πρώταις μὴ ἐφιεῖσα μνηστεύεσθαι. καὶ ὁ μὲν πολὺς ἄνθρωπος ἀνεξετάστως τῷ πράγματι ἐπιβάλλων, καὶ βάπτειν ὅλως μὴ ἐξικνούμενος εἰς τὸν νοῦν τῆς συνοδικῆς διαγνώσεως, ἀσυλλογίστως ἐπλάζετο, ὅ,τι ποτὲ κυρίως ἐστὶν ἡ μνηστεία, καὶ ὅπως ἔχει μᾶλλον τὸ ἀσφαλὲς, διακριβοῦν μὴ δυνάμενος. καί που τάχα τὸ τῆς ἰδίας ἀνεπίσκεπτον διανοίας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπεγράφετο ἀκριβείας· ἡ δὲ τῆς ἡμετέρας βασιλείας εὐσέβεια ἐπιστατικώτερον

ἐπιβαλοῦσι τῇ διασκέψει, καὶ τῇ δοκούσῃ ταύτῃ ἐναντιῶσθαι, καλῶς ὡς οἷόν τε καὶ ἀσφαλῶς διαιτήσασι, ἀρίστην τὴν συμφωνίαν διὰ τῆς παρούσης θεσμοθεσίας ἐξεῦρεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ παλαιὸς νόμος τὴν μνηστείαν ἐν μόνῃ τῇ τῶν συναλλαττόντων γνωρίζει βουλήσει, καὶ πλέον οὐδὲν διαθέσεως καὶ τῶν ἐπὶ ταύτῃ ἀκολουθούντων συμβολαίων καὶ μνήστρων περιεργάζεται· ἡμῖν δὲ, θεοῦ χάριτι, πρὸς κοσμιωτέραν πολλῷ καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τὰ τοῦ βίου περιεληλύθασι πράγματα, κἀντεῦθεν οὐχ ὁ γάμος μόνον ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μνηστεία ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχει παρ' ἑαυτῇ· καὶ ὁ καιρὸς ὡρισμένος διὰ νεαρωτέρου θεσπίσματος τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως κυρίου Λέοντος ἐπὶ τῇ πρώτῃ τῶν συμβαλλόντων συναρμογῇ ἐξετέθη· ἤγουν ἐπὶ μὲν ἀρρένων, ὁ πεντεκαιδέκατος τῆς ἡλικίας ἐνιαυτός· ἐπὶ δὲ θηλειῶν, ὁ τρισκαιδέκατος· ὃν δήπου χρόνον καὶ πρὸς γαμικὴν συναυλίαν τελείαν ἀποχρώντως ἔχειν ὁ παλαιὸς νόμος ἐπέσκηψε· δεῖν ἔγνω διὰ τοῦ παρόντος θεσπίσματος τὸ ἡμέτερον κράτος ἀσφαλῶς ἀποφήνασθαι, ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας, καὶ ἀτέχνως ἰσοδυναμούσας τῷ γάμῳ κατὰ τὴν τῆς συνοδικῆς ἀκριβολογίας διάσκεψιν, ὅσαι καὶ τὸν χρόνον ὃν ἡ τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος θεσμοθεσία ὡρίσατο, ἀκέραιον ἔχουσι παρ' ἑαυταῖς, καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπακολουθοῦσαν ἐγνώρισαν· καὶ καθ' ἐκείνων τὴν τοῦ συνοδικοῦ τόμου ὀφείλειν κρατεῖν παρατήρησιν. εἰ γὰρ καὶ θάτερον ἴσως τῶν συμβαλλόντων μερῶν

θανάτῳ ἢ περιστάσει τύχης ἑτέρας, ἢ γνώμης μεταβολῇ ἀποδιαστῆναι συμβαίη, καὶ πρὸς ἑτέραν βίου σύγκλήρωσιν μετατάξασθαι, οὐκ ὀλίγον ἐνταῦθα τὸ ἄτοπον ἐπισύρεται, τὰς προεισοδίους τῶν γάμων εὐχὰς ἐπὶ μνηστείᾳ συντελεσθείσας, ὥς τι τῶν εἰκαίων καὶ συμπεφορημένων λογίσασθαι, καὶ ἀδιαφόρως ἐκλαβέσθαι τόδε τὸ πρᾶγμα· ὥσπερ ἂν εἰ μὴ θεὸς μέσον τῶν συναπτομένων προσώπων διὰ τῆς μνηστείας εἰσήγετο. τούτῳ γὰρ καὶ ὁ προμνημονευθεὶς ἀείμνηστος βασιλεὺς ἐπιβόλως ἀκολουθήσας, τὸν τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἕκτης συνόδου κανόνα, ὃς τὴν μεμνηστευμένην, ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος, πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν ἑτέρῳ συνέρχεσθαι ἀπεκώλυσε, μοιχείαν τὸ πρᾶγμα διορισάμενος σαφῶς, πρὸς τὴν ἐμφαινομένην τοῖς παραλλαγμοῖς ἐναντίωσιν νόμου, καλῶς συνεβίβασεν ὅτι καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐπὶ τοῖς μνηστῆρσι γεγενημένην εὐλογίαν διάστασις, τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν ἐκείνου φωνὴν μνηστείας ἀληθὴς λύσις. εἰ δὲ μνηστεῖαι τινὲς κατὰ τὴν τοῖς πολλοῖς συνήθη ἀκολουθίαν ἤδη γεγόνασι, καὶ συμβόλαια μὲν ἐξετέθησαν, οὔπω δὲ ὁ τακτὸς ἐπέστη καιρὸς καθ' ὃν ἡ τοῖς Χριστιανοῖς ὀφειλομένη εὐλογία εἴωθε γίνεσθαι, καὶ οὐδ' αἱ συνήθεις ἐπὶ τοῖς μνηστευσαμένοις εὐχαὶ διὰ τοῦ ἱερέως ἐξεφωνήθησαν· ταύτας μνηστείας μὲν ἀκριβεῖς ὅσον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκριβολογίαν, μηδὲ εἶναι, μηδὲ ὀνομάζεσθαι, μήτε μὴν τὴν συνοδικὴν σημείωσιν κατὰ τούτων ἔχειν τὸ ἐνεργόν. ὡς ἁπλῶς δὲ ἀρεσκείας ἀνθρώπων δι' ἐπερωτή-

σεως κατησφαλισμένας τὸ ἐνεργὸν ἀποφέρεσθαι, καὶ τὴν παλαιὰν ἔχειν νομοθεσίαν ἐπὶ τούτων τὸ πάγιον. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ ὁ πρεσβυγενὴς φυλαχθήσεται νόμος ἀκέραιος, ὃς ἐπὶ τῶν μνηστειῶν τὸ πρῶτον ἐξεφωνήθη, καὶ ἡ τῆς συνόδου διάγνωσις, ἀθιγὴς καθόλου καὶ ἀνεπιχείρητος συντηρηθήσεται, νοουμένη καὶ ἑρμηνευομένη κατὰ τὴν ἐνταῦθα παρατήρησιν. καὶ ἐπεὶ ταῦτα τοῦτον ἡρμηνεύθη τὸν τρόπον, καὶ ἡ διάγνωσις καλῶς ὡς οἷόν τε γέγονε καὶ ἀνεπισφαλῶς, καὶ μνηστεῖαι μὲν ἀκριβεῖς τε εἶναι καὶ ἀληθεῖς ἐτυπώθησαν, ὅσαι μετὰ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας κατὰ τὸν ὡρισμένον δηλονότι καιρὸν τελεσθεῖσαι γνωρίζονται· αἱ δὲ κατὰ τὴν πρεσβυτέραν νομοθεσίαν γινόμεναι ἀνθρώπων ἀρέσκειαι, δι᾽ ἐπερωτήσεων κατησφαλισμέναι τὸ ἐνεργὸν ἔχειν ἐφείθησαν, καὶ μόνος ὁ παλαιγενὴς ἐπὶ τούτων συνεχωρήθη νόμος κρατεῖν, ὃς ὡρισμένα τὰ κεκωλυμένα ἐπὶ τὴν ἀποζυγεῖσαν μνηστὴν εἰσέρχεσθαι πρόσωπα διετάξατο· δεῖ προσθεῖναι καὶ τῷ παρόντι νῦν θεσπίσματι, τῆς Χριστιανοῖς πρεπούσης εὐκοσμίας ἐχόμενον. ἐπεὶ γὰρ οὐ κατὰ τὸν ἀκριβῆ καὶ προσήκοντα λόγον τὰ τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας νομοθεσίας ἐπράττετο, ἀλλ᾽ ὁ μὲν πολὺς ὄχλος τῇ παλαιᾷ καὶ πρεσβυτέρᾳ τῶν νόμων αὐθεντίᾳ ἑπόμενος, μετὰ τὸν ἑπταετῆ χρόνον τελεσιουργῶν τὰς μνηστείας ἀνυποστόλως ἐτύγχανε, καὶ ἀδεῶς ἐπὶ τὰς μνηστευομένας εἰσήρχοντο, ἕκαστοι τῇ συνεχεῖ θέᾳ καὶ τῷ ἐλευθερίῳ τῆς εἰς ὁμιλίαν συνό-

δου τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμαῖνον προσανακαίοντες· ἡ δὲ ἱερωτέρα μερὶς τῇ νεαρᾷ τοῦ βασιλέως ἀκολουθοῦσα διατάξει, διαστολὴν μὲν μνηστείας καὶ γάμου ἐτίθετο, τὰς ἐπὶ τοῖς μνήστροις εὐχὰς πρῶτον, καὶ οὕτως τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῖς συναπτομένοις ἐπάδουσα· ταῦτα δὲ ἡνωμένως ἅμα καὶ κατὰ ταυτὸν ἐτελεῖτο, καὶ μνηστεία καὶ γάμος ἑνὶ διαστήματι κατεπράττετο, ἀκαριαίου τινὸς ἐν τῷ μεταξὺ συνεμπίπτοντος· διορθουμένη τοῦτο ὡς ἀβασανίστως γινόμενον ἡ ἡμετέρα εὐσέβεια, θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος γενικοῦ διατάγματος, τὰ μὲν κατὰ τὸν ἑπταετῆ τῶν συμβαλλόντων χρόνον, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἄχρι τοῦ ιδ΄ ἢ τοῦ ιβ΄ τῆς ἡλικίας ἐνιαυτοῦ γινόμενα ὡς ἐν τύπῳ μνηστείας συμβόλαια, μὴ τάξιν ὅλως μνηστείας ἐννόμου καὶ ἀσφαλοῦς ἀποφέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπερωτήσεις μόνον ἠσφαλισμένας κρίνεσθαί τε καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων· καὶ οὕτως αὐτὰ παρὰ πᾶσι τοῖς ἐφ' ἡμᾶς πολιτεύεσθαι· τοῦ παλαιοῦ νόμου, ὃς ἐπὶ τῶν μνηστειῶν ἐξεφωνήθη, τὸ ἐνεργὸν εἰς τὰ κεκωλυμένα ἐπὶ τὴν ἀποζευχθεῖσαν μνηστὴν εἰσέρχεσθαι πρόσωπα, ἔχειν ὀφείλοντος τέλεον, διὰ τὸ περιούσιον τῆς παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς πρεπούσης ἐμπολιτεύεσθαι καταστάσεως. εἰ γὰρ καὶ μὴ μνηστεία ἐστὶ κατὰ τὸ ἀκριβὲς ἐντελὴς τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι σκοπὸν μνηστείας ἔχειν δοκεῖ τὸ πραττόμενον, καὶ θεμέλιος γάμου ἐντεῦθεν προκαταβάλλεσθαι ἄρχεται, πολὺ ἂν εἴη τὸ εὔλογον, τὰ κεκωλυμένα τῷ νόμῳ πρόσωπα.

ἐστὶ αὖθις ἔχειν τὸ κώλυμα· καὶ μηδένα θαῤῥεῖν νεα-
νιεύεσθαι ἀναιδῶς, ὡς εἰς γυναῖκα λαμβάνειν ἀ-
ποτολμᾶν, ἣν ὁ παλαιὸς νόμος μνηστὴν τινὸς γε-
νομένην οὐκ ἐφῆκεν ἑτέρῳ, λυομένων τῶν μνή-
στρων, κατὰ γάμον συνέρχεσθαι. ἱκνουμένου μέντοι τοῦ χρό-
νου ἓν εἰς μνηστείαν ἅμα καὶ γάμον ἁρμόδιον εἶναι γνω-
ρίζομεν (ἤγουν, τῆς μὲν θηλείας τὸν δωδεκαετῆ
χρόνον διατρεχούσης, τοῦ δὲ ἄῤῥενος τὸν τεσσαρεσ-
καιδέκατον ὑπερβαίνοντος) τηνικαῦτα τὴν μνη-
στείαν πρώτως μετὰ τῆς ἱερᾶς τῶν εὐχῶν ἐπῳδῆς
ἐκτελεῖσθαι, καὶ τὴν συνήθειαν ταύτῃ παρατηρήσεων,
ἤγουν τοῦ ἀῤῥαβῶνος, καὶ τοῦ φιλίου τοῖς μνηστῆρσι φι-
λήματος· καὶ οὕτω βραχέος ἢ πλείονος καιροῦ δια-
λείποντος, καθὼς ἂν δόξῃ τοῖς συναλλάττουσιν,
ἀπαρατηρήτως καὶ τὸν ἔννομον γάμον προβαίνειν·
καὶ μὴ κατὰ ταὐτὸν συμπίπτειν ἐν ἡμέρᾳ ἢ καὶ ὥρᾳ πολ-
λάκις μιᾷ πραγμάτων διῃρημένων ἐκ πλείο-
νος ἀποτέλεσμα. οὕτω γὰρ τῆς ἀκολουθίας προ-
βαινούσης ἐν γάμοις, ὅ,τε παλαιὸς φυλαχθήσεται
νόμος ὃς κεκωλυμένων προσώπων ἀπαρίθμη-
σιν ἐποιήσατο, μὴ ἐφιεὶς ταῦτα εἰς τὴν ἀποζευχθεῖ-
σαν μνηστὴν τοῦ ἐγγίζοντος προσώπου εἰσέρχεσθαι·
ἐστὶ τὸ νεαρὸν τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως διάτα-
γμα κοσμίως ἐν ἅπασι δόξῃ κρατοῦν καὶ πολιτευό-
μενον· καὶ τὰ συμβάλλοντα πρόσωπα τῶν ἀώρων καὶ ἀ-
πρεπῶν κωλυόμενα συνελεύσεων, ἁγνεύουσαν
ποιήσονται τὴν ἀναστροφὴν· ἐν εὐθέτῳ καιρῷ μεθ᾽
ἱερᾶς ἐπικλήσεως συνερχόμενα, ὁπηνίκα δέοι μνη-
στείαν καὶ γάμον αὐτοῖς καταρτίζεσθαι. καὶ εἴ τις παρὰ

τὰ διηγορευμένα τῇ παρούσῃ τοῦ κράτους ἡμῶν διατάξει ἄλλως τολμήσοιτε διαπράξασθαι μνηστείαν, καὶ μὴ ταύτῃ τῇ γνησίως καὶ κατὰ πάντων ἐκφωνηθείσῃ, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὀφειλούσῃ κρατεῖν, φανείη ἑπόμενος, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος Ἰουλίου μηνὸς τῆς ἐνεστώσης ζ ἐπινεμήσεως τοῦ ς φ ξ β ἔτους· καὶ ἀρραβῶνας πρὸ τοῦ νενομισμένου καιροῦ καὶ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας τολμήσοιτε διαπράξασθαι, ἢ καὶ εἰς θέαν ἀλλήλοις ἐφήσοιτε τὰ συναλλάττοντα συνέρχεσθαι πρόσωπα, καὶ ἀδιαφορίαν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς· ὁ μὲν συμβολαιογράφος ὁ τὸ ἀρραβωνικὸν συμβόλαιον ἐκτιθέμενος, τῆς ἰδίας στατίωνος μετακινηθήσεται· οἱ δὲ τὴν μνηστείαν πρὸ ὥρας κατεργαζόμενοι, ἀνθρωπίνῳ καὶ θείῳ ἴστωσαν ἑαυτοὺς ἐνοχοποιοῦντες μηνίματι. ὁ μὲν γὰρ δημόσιος διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν, τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερωτήσεως πρόστιμον ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν εἰσπράξεται κατὰ τὸ ὁλόκληρον, διὰ τὴν τοῦ παρόντος περιφρόνησιν διατάγματος. πιστεύομεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν κατὰ τούτων διαναστήσεσθαι, ὅτι πονηρίαν κατὰ προαίρεσιν ἄντικρυς ἐπὶ μέσον τῶν νέων εἰσαγαγεῖν οὐκ ἐναρκήσαν. εἰ μὲν γὰρ ὁ παλαιὸς νόμος κατήργηται, καὶ μνηστείαν τελείαν οὐ δύναται καταπράξασθαι, τὰ δὲ τῆς νεωτέρας νομοθεσίας εἰς ἔργον ἐξάγειν οἱ συναλλάττοντες ἀπαναίνονται, τί ἄλλο ποιοῦσιν ἢ ἀνθρώποις οὐδὲν ἀλλήλοις κατὰ νόμον προσήκοντας, ἑαυτοῖς συγχωροῦσι παρὰ τὸν νόμον συμφθείρεσθαι, ἔρωτας ἀσελγεῖς ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς διὰ τῆς ἀνιέρου κατεργαζόμενοι συναναστροφῆς;

λη Περὶ διαλύσεως μνηστείας.

Μηνὶ Μαρτίῳ ἐπινεμήσεως ιε΄, ἔτους ,ϛχ΄, ὑπόμνημα τοῦ κουροπαλάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλας κυρίου Ἰωάννου τοῦ Θρακησίου· ἐφ᾽ ᾧ καὶ λύσις ἐξεφωνήθη τοῦ βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν προγεγονυῖαν παρ᾽ αὐτοῦ νεαρὰν περὶ τοῦ γάμου ἐπικυροῦσα, καὶ ἄλυτον μένειν ἐπιτάττουσα τὴν μεθ᾽ ἱερολογίας προβαίνουσαν μνηστείαν.

Δέσποτά μου ἅγιε, μνηστείας γάμων ἐπὶ παισὶν ἰδίοις συστησαμένων τινῶν, εἶτα ἀπαρεσθέντων πρὸς τὰ συναλλάγματα, καὶ πειρωμένων λῦσαι τὰ τῆς μνηστείας συμβόλαια· δεηθέντων τε τῆς ἁγίας βασιλείας σου, καὶ τῷ δικαστηρίῳ τοῦ ἱπποδρόμου παραπεμφθέντων, καὶ ἐπειγομένων τὰ ἐγκείμενα τοῖς τῶν μνηστειῶν συμβολαίοις πρόστιμα δοῦναι, καὶ διαῤῥῆξαι τὰς μνηστείας· τῶν δὲ ἀπ᾽ ἐναντίας μαχομένων, ἄλυτα ταῦτα δεῖν εἶναι, καὶ μὴ ὡς τὸ πρότερον προστίμου δόσει διαῤῥήγνυσθαι· καὶ τὸ νεαρὸν θέσπισμα τῆς βασιλείας σου προβαλλομένων εἰς βοήθειαν, τὸ περὶ μνηστείας πρό τινος καιροῦ ἐκφωνηθέν· ὅπερ ἀπὸ τῶν παλαιῶν νόμων ἀποστὰν, δέδωκε τὴν μνηστείαν μὴ ἄλλως τελεῖσθαι εἰ μὴ ὁ ἄῤῥην τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας ὑπερβῇ, τὸν δωδέκατον δὲ ἡ θήλεια· τῆς εἰωθυίας εὐχῆς ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ τότε ἐπιτελεῖσθαι ὀφειλούσης, μετὰ καὶ τῶν

ἄλλων

ἄλλων συνήθων παρατηρήσεων· φαμὲν δὴ τοῦ ἀῤῥαβῶνος καὶ τοῦ φιλήματος· ὥς που καὶ τῷ ἀοιδίμῳ βασιλεῖ κυρίῳ Λέοντι τῷ φιλοσόφῳ νενομοθέτηται· καὶ βραχὺ διάλειμμα χρόνου, ἢ καὶ ἱκανὸν ἴσως, καθὼς ἂν δόξῃ τοῖς συναλλάττουσι, προβαίνειν τὸν γάμον, καὶ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συμπίπτειν ἡμέραν τε ἢ ὥραν· διεσχίσθη τὸ δικαστήριον εἰς διαφόρους γνώμας. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ, δέον εἶναι τὰ πρόστιμα δίδοσθαι, καὶ λύεσθαι τὰς μνηστείας· προβαλλομένοις ὡς εἰ τοῦτο μὴ προβαίνει, τί ἂν διοίσει γάμος μνηστείας; εἴπερ καὶ τὸ τοῦ γάμου πρεσβεῖον ἔχει καὶ ἡ μνηστεία· καὶ μᾶλλον, ὅτι καὶ ὁ ἀῤῥαβὼν φύσιν ἔχει τοιαύτην (ὡς ὁ νόμος φησὶν) ἵνα, εἰ μὲν ὁ δεδωκὼς μὴ πληροῖ τὰ συνδόξαντα, ἐκπίπτῃ τῶν δεδομένων· εἰ δὲ ὁ λαβὼν, ἀντιστρέφῃ ταῦτα εἰς τὸ διπλοῦν. τοῖς δὲ ἐξ ἐναντίας, ἀλύτους μὲν τὰς μνηστείας νομίζεται, φάσκουσι μὴ προσήκειν τὰ μετὰ τὸν ἐντελῆ χρόνον τῶν νέων συνδόξαντα τοῖς γονεῦσι, συναινέσει καὶ αὐτῶν, καὶ ἱεραῖς εὐχαῖς ἐπισφραγισθέντα, δόσει προστίμου διαλύεσθαι. τοῦτο γὰρ πρέπον εἶναι καὶ τελεῖσθαι ὁπηνίκα δεσμὸς προβῇ μόνος, ἢ καὶ μνηστεία μετὰ τὸν ἑπταετῆ χρόνον ἀποτελεσθῇ, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον· ἣν οὐδὲ μνηστείαν εἶναι ὁ τῆς βασιλείας σου νόμος ἀποφαίνεται. οὕτω δὴ καὶ τοῦ δικαστηρίου σχισθέντος, ἀναφέρει τῇ βασιλείᾳ σου ὁ ἀνάξιος δοῦλος αὐτῆς, ἐρωτῶν ὁποτέρᾳ δεῖ τῶν γνωμῶν προστεθῆναι. φαίνεται γὰρ ἑκάτερον μέρος εὔλο-

γοφανῆ προτεινόμενον. καὶ ἑρμηνείαν λαβεῖν ἐξαι τῶ διὰ προσκυνητῆς αὐτογραφῆς, σαφῶς καὶ καθαρῶς λυούσης τὸ ἀμφισβήτημα. νόμου γὰρ τάξιν ἐπέχειν μέλλει εἰς τὸ μετέπειτα· καὶ δεῖ πάντως, ἀκριβεστάτην εἶναι καὶ καθαρὰν τὴν ἀπόφασιν, ἵνα μὴ καὶ αὖθις ἐς ὕστερον ζυγομαχῆται. καὶ περὶ μὲν τῆς προλύσεως τῇ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου δόξει πάντως φιλανθρωπότερα· ἐγὼ δὲ τολμηρῶς ἀναφέρω καὶ περὶ τοῦ χρόνου. ὑπολαμβάνω γὰρ ὁ ἀνάξιος δοῦλός σου, ὡς οὐκ ἔστι δίκαιον τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὴν μνηστείαν καὶ τὸν γάμον μετρεῖσθαι, ἀλλὰ μικρόν τι γέρας καὶ τῷ χρόνῳ τὸν γάμον ἀποφέρεσθαι, καὶ διαφέρειν μνηστείας. τὴν δὲ μνηστείαν ὑπόστασιν ἔχειν ἐν τούτῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ μάλα λυσιτελήσειν οἶμαι τῷ πολιτεύματι τούτῳ. οἱ γὰρ γονεῖς τῇ πρὸς τὰ ἑαυτῶν τέκνα φιλοστοργίᾳ κρατούμενοι, καὶ σπεύδοντες ὡς τάχιστα τὴν τούτων ποιῆσαι πρόνοιαν, καὶ ἀμεριμνῆσαι, ὑπὸ τοῦ χρόνου δὲ κωλυόμενοι, δυσφόρως καὶ βαρέως φέρουσιν. εἰσὶ δὲ οἳ ἐξ ὀλιγωρίας τῶν χρόνων καταψεύδονται, εἰς ἐπιορκίας διὰ φιλοτεκνίαν συνελαυνόμενοι. ὅπερ εἰ περιαιρεθῇ, καὶ ἐλάττωσιν ὁ τῆς μνηστείας δέξηται χρόνος, ἥ τε ἐξ ὀλιγωρίας ἀθυμία τῶν γονέων ἐξιαθήσεται, καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπισυμβαίνειν ὑποπτευόμενα κακὰ, ψεῦδος καὶ ἐπιορκία, ἀναστολὴν τὴν προσήκουσαν δέξονται. καὶ ἡ ἁγία βασιλεία σου δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ

πλέος καρπῶσαι ἄρρητον, καὶ εὐχὰς ἀδιαλείπτους καὶ ἐκτενεῖς, τὰ λυσιτελῆ τοῖς ὑπηκόοις ἀεὶ πραγματευομένη καὶ ἐπωφελῆ καὶ σωτήρια.

ΕἸ ΜΗΔῈΝ ἄλλο ἡ βασιλεία ἢ ἔννομος ἐπιστασία ἐστὶ, νόμοι δὲ οἱ τὴν πολιτείαν τηροῦντες ἀδιαλώβητον, πόρρω που ἀπωθοῦντες καὶ ἐκδιώκοντες τὰ τὸ πολίτευμα καταβλάπτοντα, αὖ ἕπεται δὲ καὶ τὸ νομοθετεῖν βασιλεῦσιν· ἔργον ἄρα βασιλικὸν, πρὸς τὸ κοινῇ τῇ πολιτείᾳ συμφέρον τήν τε τῶν νόμων ἔκθεσιν παρὰ τῶν κρατούντων ἀποτελεῖσθαι, καὶ τὴν τῶν λειπόντων, πρὸς ὁλοκληρείας ἐκπλήρωσιν, καὶ διευκρίνησιν τῶν ἀσαφῶς ἐγκειμένων· οἷς τε αὐτοὶ νενομοθετήκασι, καὶ οἷς προτεθεσπισμένοις ἐνέτυχον, παρὰ τούτων ἐκτίθεσθαι.

Κατὰ ταῦτα δὲ ἡ βασιλεία ἡμῶν κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς παρελθούσης ϛ' ἐπινεμήσεως τοῦ ,ϛ φ ϟ β ἔτους, νομοθεσίαν διανομοθετήσασα, καὶ τῷ νεαρῷ θεσπίσματι τοῦ φιλοσόφου κυρίου Λέοντος καὶ βασιλέως ἐπιστηριζομένη, διοριζομένη ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχειν παρ' ἑαυτῇ τὴν πρώτην τῶν συμβαλόντων συναρμογὴν, ἤγουν αὐτὴν τὴν μνηστείαν, καὶ καιρὸν ὡρισμένον, ὃν δή που καὶ πρὸς γαμικὴν συζυγίαν ἀρκούντως ἔχειν ὁ παλαιὸς νόμος διατεθεσμοθέτηκε, διετυπώσατο ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας, καὶ ἀτεχνῶς ἰσοδυναμούσας γάμῳ, ὅσαι καὶ τὸν χρόνον ὃν ἡ τοῦ βασι-

λέως κυρίου Λέοντος θεσμοθεσία ὡρίσατο, ἀκέραιον ἔχον παρ' ἑαυταῖς, καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπακολουθοῦσαν ἐγνώρισαν. καὶ ἐπὶ τούτων τῶν μνηστειῶν τὴν ἐπὶ τῶν γάμων τοῦ συνοδικοῦ τόμου κρατεῖν παρατήρησιν· καθὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου ἐκ συνοδικῆς διασκέψεως ἐκτεθεῖσα σημείωσις ἀπεφήνατο· ᾗ καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος κύριος Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης τὸ κῦρος εὑρίσκεται χαρισάμενος. διαῤῥήδην γὰρ αὕτη καὶ ἐπὶ τῆς μνηστείας ἀποφαίνεται, δύο ἀδελφοὺς ἐξαδέλφας δύο προφότας μὴ κατὰ συναρμογὴν μνηστείας ἐπάγεσθαι, μήτε μὴν τὰ ἐν τῷ συνοδικῷ τόμῳ ἐπὶ τῶν γάμων κεκωλυμένα πρόσωπα ἐπὶ τῆς τοιαύτης μνηστείας πρὸς ἄλληλα συναλλάττειν συγκεχωρῆσθαι. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τῶν τοιουτοτρόπως συστησαμένων τὴν μνηστείαν προσώπων, θανάτῳ τυχὸν ἑνὸς τῶν μερῶν, τῆς μνηστείας διαλυθείσης, τὸ περιλιμπανόμενον πρόσωπον μνηστείαν ἄλλην κωλυθήσεται συστῆσαι πρὸς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον, πρὸς ὃ εἰ καὶ κοινωνία γάμου προεβεβήκει αὐτῷ ἐπὶ τῷ τετελευτηκότι προσώπῳ, συμβαλεῖν οὐκ ἠδύναντο. καὶ κατὰ τὰ ἐν ταύτῃ παρὰ τῆς βασιλείας μου περὶ τούτων διατυπωθέντα πολιτεύεσθαι τοὺς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν, διετυπώσατο. μηδ' ὅλως τε μνηστείαν ἀποτελεῖσθαι ποτὲ, ἢ τὸ τῆς μνηστείας

ὄνομα κυρίως ἀποκεκληρῶσθαι τῶν πραττομένων·
εἰ μὴ καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην
ἔχει παρ' ἑαυτῇ, καὶ τὸν ὡρισμένον τῇ γαμικῇ συ-
ζυγίᾳ καιρόν. τὰς γὰρ ἄλλως γινομένας, οὐ μνη-
στείας κυρίως, ἀλλά γε ἀρεσκείας ἀνθρώπων δι'
ἐπερωτήσεως κατησφαλισμένας λογίζεσθαι τὸ
ὑπήκοον, καὶ ὡς τοιαῦτα τὸ ἐνεργὴν ἀποφέρε-
σθαι· καὶ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ἔχειν ἐπὶ τού-
τοις τὸ πάγιον. καὶ ταῦτα μὲν τῇ βασιλείᾳ μου
πεφροντισμένως τῶν τότε διαθεσμοθετηθέντα.

Ἐπεὶ δὲ μή τι περὶ τῆς εὐλογίας τῆς σῆς ὑπο-
μνήσεως ἀνεφωνήθη αὐτῇ, τὰ ἐνδέοντα τῇ δηλω
θείσῃ νεαρᾷ νομοθεσίᾳ τὸ ἡμέτερον κράτος προσ
τίθησι· καὶ διορίζεται, τὰς τοιαύτας μνηστείας, αἳ
κυρίως μνηστεῖαι τυγχάνουσιν, ἀμετακινήτους τε
διαμένειν καὶ ἀδιασπάστους, καὶ τὸ ὅλον ἀλύ-
τους· ἅτε θεοῦ μέσον τῶν συναπτομένων εἰσαγο-
μένου, καὶ τὴν πρώτην προσεμπεδοῦντός τε καὶ
κρατύνοντος τοῦ βίου συναρμογήν, διὰ τῶν ἱερο-
τελουμένων εὐχῶν. καὶ οὐδέποτε αὗται ταῖς τῶν
προστίμων ἀναλυθήσονται δόσεσιν. οὐδὲ γὰρ ταῦ-
τα ἀπό γε τοῦ νῦν ἐν τοῖς μέσον τῶν συναλλαττόν-
των γινομένοις συμβολαίοις ἐγγραφήσονται. ὅτε
μὲν γὰρ προστίμοις μόνοις ἐνεκρατύνοντο, ταῦτά
τε ἐνεγράφοντο, καὶ τῇ δόσει τούτων ἐξησθένουν
καὶ διελύοντο· νῦν δ' ὁπότε καὶ ὁ θεὸς ὁ συνά-
πτων τὰ διεστῶτα, ταύτας κρατύνει καὶ ἐμπεδοῖ,
ἄλυτοι πάντως διαμενοῦσιν· εἰ μή γε τελείου γά-

μου δῶμεν τὴν αὐτῶν λύσιν τελουμένην λογί-
ζεσθαι. ὡς τελείου γὰρ γάμου λύσιν διαπραττόμε-
νοι οἱ τοιαύτην λῦσαι μνηστείαν ἐπιχειρήσοντες δό-
ξουσιν. οὕτως οὖν δὲ λόγως καὶ τὰ κεκωλυμένα
συγγενικὰ πρόσωπα πρὸς τὴν μνηστὴν ἢ καὶ τὰς
τῆς μνηστῆς ἀδελφὰς, γαμικὴν ἀποτελεῖν συζυ-
γίαν, ἢ καὶ μνηστείας, τὰς προφότας τῶν συμβαλ-
λόντων συναρμογὰς, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀναχαι-
τισθήσονται συναλλάγματα. ὁ μέντοι γάμος κατὰ
τὸν νενομισμένον καιρὸν τοῖς τε παλαιοῖς καὶ νεα-
ρωτέροις νόμοις, καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἐκτεθείσῃ νεα-
ρᾷ νομοθεσίᾳ, συντηρηθήσεται μετὰ τῶν συνήθων τύ-
πων παρατηρήσεων. καὶ οὐκ ἔξεσται τινὶ τῶν ὑπὸ
τὴν πολιτείαν ἁπάντων, παρὰ τὰ διηγορευμένα
τῇ παρούσῃ τοῦ κράτους ἡμῶν διατάξει τι δια-
πράττεσθαι. εἰ μή γε βασιλεὺς (οἷα πολλὰ συμ-
βαίνει) κατ' οἰκονομίαν τινὰ τήν τε μνηστείαν καὶ
τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μεμνηστευ-
μένοις ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐπιψηφιεῖται
ἐτῶν. ἔξεστι γὰρ τοῖς ἐκ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κο-
σμικῶν ἐγκεχειρισμένοις πραγμάτων, ὑπερ-
τέρως ἢ κατὰ νόμους οἰκονομεῖν· κατ' αὐτὸν φά-
ναι τὸν φιλοσοφώτατον, καὶ τὰς παλαιτέρας νο-
μοθεσίας. ἔξεσται τοίνυν ταῦτα τοῖς βασιλεῦσι
πρὸς τὸ ἔλαττον συνάγειν καὶ συστέλλειν κατ' οἰ-
κονομίαν, ὅτε καὶ βούλοιντο· καὶ τήν τε μνηστείαν
ἑκατέραν, ἤγουν τήν τε κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον,
μὴ ἐλάττονα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ἐκτελεῖσθαι τετυπω-

μένην, ἥτις καὶ ἀτελὴς μνηστεία λελόγισται· τήν τε μετὰ ἱεροτελεσίας (κατὰ τὴν τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως κυρίου Λέοντος νομοθεσίαν) συνισταμένην, καὶ ἐντελῆ μνηστείαν τυγχάνουσαν, ἅτε καὶ τὸν χρόνον τοῦ γάμου σύνδρομον ἔχουσαν· καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μνηστευσαμένοις, ἤγουν τὸν τέλειον γάμον ἔνδον τῶν νενομισμένων αὐτοῖς καιρῶν περιγράφειν· προστεθεασισμένη καὶ ταύτῃ τῇ νομοθεσίᾳ παρὰ τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως προτυγχανούσῃ. τὸ γὰρ τήν τε μνηστείαν καὶ τὴν ἐξ ἱερολογίας συνάρμοσιν τοῖς μεμνηστευμένοις ἔνδον τῶν διοριαθέντων ἐτῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιψηφίζεσθαι, ἐκείνῳ νενομοθέτηται. εἰ δ᾽ οὐκ ἔστι μνηστεία τελεία, ἥτις μὴ ταῖς ἐπὶ τοῖς μνήστροις εὐχαῖς τὴν βεβαίωσιν ἀπενέγκοιτο, μηδὲ τὸν νενομισμένον τοῖς γάμοις καιρὸν συνεπόμενον κέκτηται, ὁ τοῖς μνηστευομένοις τὴν ἐξ ἱερολογίας τῆς ἐπὶ τοῦ γάμου τελουμένης συνάρμοσιν ἐπιψηφιζόμενος, τοῖς τελείοις ταύτην καὶ μὴ τελείοις ἐπιψηφίζεσθαι πάντως μνήστορσι. καὶ ταῦτα μὲν τοῖς βασιλεῦσι κατ᾽ οἰκονομίαν ἐκτελεσθήσεταί τινα.

Οὐ μέντοιγε καὶ τὴν φυσικὴν τούτοις συνέλευσιν ἐπαφήσουσιν, ἀλλά γε ταύτης ἐξωθήσονται τούς τε διὰ τῆς μνηστείας ἱεροτελεσθησομένους, καὶ τοὺς διὰ τῆς θείας ἐπῳδῆς τῆς ἐπὶ τοῦ γάμου

τελουμένων εὐχῶν συνάρμοσιν δεχομένοις, ἐντὸς τῶν τῇ δηλωθείσῃ μνηστείᾳ καὶ τῶν γάμῳ ἀπονενεμημένων καιρῶν, κατά τε τοὺς παλαιοὺς νόμους, κατά τε τὰς νεαρὰς τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως νομοθεσίας. τότε γὰρ ἡ φυσικὴ τούτοις ἄνετος συνέλευσις ἐαθήσεται, ὁπότε καὶ ἀρχῆθεν νενόμισται. ἤγουν, τοῦ μὲν ἄρρενος ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας διατρέχοντος χρόνους, τῆς δὲ θηλείας τὸν δωδέκατον ὑπερβάσης ἐνιαυτόν. ἕως δ' ἂν ἡ ἀμφότεροι, ἢ θάτερος τῆς νενομισμένης τῶν χρόνων κατόπιν τρέχῃ ποσότητος, οὐκ ἐνδοθήσεται τούτοις τὸ περὶ τὴν φυσικὴν συνέλευσιν ἄνετον, τῶν γονέων ἀπαιτουμένων περὶ τὴν τούτου φυλακὴν μὴ ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως διακεῖσθαι· ὡς ἂν μὴ παρὰ τὰ καθήκοντα καὶ ἀρχῆθεν ἀφορισθέντα τῇ φυσικῇ συνελεύσει καιρὸν οὗτοι πρὸς ἀλλήλοις συνέλθοιεν. εἰ γὰρ παρὰ τὴν τούτων ῥαθυμίαν τοῦτο διαπραχθήσεται, ὅ, τε διαπραξάμενος καὶ οἱ τούτου γονεῖς ὑποπεσοῦνται τοῖς ἐκ νόμων ὑποκειμένοις ἐπιτιμίοις τοῖς παρθένον ἐντὸς τῶν νενομισμένων καιρῶν τοῖς γάμοις διαφθείρουσιν. ἀλλὰ κἂν ὁπότε βασιλεὺς κατ' οἰκονομίαν ἵνα τόν τε τῶν μνηστειῶν καὶ τῶν γάμων ὑποτέμῃ χρόνον, καὶ συμβῇ πρὸ τῆς εὐλογίας τῶν γάμων καὶ τῶν στεφάνων, μετὰ τὴν ἐξ ἱερῶν εὐχῶν τελεσθεῖσαν μνηστείαν, θανάτῳ τοὺς μνηστεύοντας διατμηθῆναι, τὸ περιλιμπανόμενον πρόσωπον κωλυθήσεται συναλλάξαι γάμον πρὸς ἃ συναλλάττειν κε-

κώλυτοι παρὰ τῆς προῤῥηθείσης συνοδικῆς διασκέψεως. οὐκ ἔσται γὰρ τοῖς περιλιμπανομένοις ἐπ' ἀδείας πρὸς τὰ τοιαῦτα εἰσέρχεσθαι πρόσωπα, ὅτι μὴ χρόνος τῆς τελείας μνηστείας εὑρίσκεται σύνδρομος. τὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν ἐκτελεσθέντα βασιλικὴν, αὐτὸ τοῦτο τὴν οἰκονομίαν ἀντὶ τοῦ χρόνου φέρουσιν ἐπαρήγουσαν. ἐκ γὰρ νόμων τοῖς βασιλεῦσι (καὶ πολλάκις εἴρηται) τὸ νομοθετεῖν καὶ οἰκονομεῖν συγκεχώρηται. εἰ γὰρ καὶ ἐν ἀτελεῖ τῷ χρόνῳ ἥ τε μνηστεία καὶ ὁ γάμος γενήσονται, ἀλλά γε πρὸς τὰ τοιαῦτα συναλλάττειν κωλυθήσονται πρόσωπα, πρὸς ἃ συναλλάττειν τούτους καὶ ὁ τέλειος γάμος καὶ ἡ τελεία ἱερολογουμένη μνηστεία οὐ συγχωρεῖ. καὶ ταῦτα κρατήσουσι καὶ ἐπὶ τούτοις, ὡς τελείοις λογιζομένοις καὶ τελείοις γινομένοις, ἅπερ καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς βασιλικῆς οἰκονομίας γινομένοις τελείοις γάμοις κρατεῖ· τῆς οὖν προεκφωνηθείσης κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς ζ ἐπινεμήσεως, ϛ φ ι β ἔτους, διατάξεως, κατὰ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ τυπωθέντα ἰσχυούσης ἀπαραθραύστως. οὐ γὰρ κατά τι παρὰ τῆς νῦν νομοθεσίας διαλελώβηται· ἀλλὰ μᾶλλον ἀναπληροῦται, καὶ ἐπὶ τὴν ὁλοκληρίαν προσεπανάγεται.

Καὶ ἅπερ νῦν διὰ τῆς παρούσης καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ὀφειλούσης ἰσχύειν νομοθεσίας ἡ ἡμετέρα διετύπωσε γαληνότης, πᾶσι παντοίως κατάδηλα ἀπὸ σοῦ γενέσθαι, μεγαλεπιφανέστατε χρυσοπλάτα, καὶ μέγα δρουγγάριε τῆς βίγλας· ὥστε μη-

δένα ἀγνοεῖν τῶν ὑπὸ τὴν πολιτείαν τὴν ἡμετέραν τὰ ὑπὲρ λυσιτελείας αὐτῶν παρ' ἡμῶν διαθεσμοθετηθέντα τε καὶ νομοθετηθέντα. ἅπαν γὰρ τὸ Χριστιανικώτατον πλήρωμα, τῆς παρούσης νομοθεσίας ἐπαπολαύειν βουλόμεθα· ὡς ἂν μή τις τῶν ἁπάντων ἄγνοιαν ποτὲ προβαλεῖται τοῦ τοιούτου θεσμοθετήματος· διαβοηθῆναι ὀφείλοντος παρὰ σοῦ εἰς τε πάντα τὰ δικαστήρια καὶ εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τὸ ἡμέτερον κράτος ἐπαρχίας, καὶ τοὺς τῶν ἐν αὐταῖς ἁπασῶν ἐκκλησιῶν προεδρεύοντας, καὶ τηρουμένους παρὰ παντὸς Χριστιανικοῦ πολιτεύματος· γεγενημένον κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς παρούσης ιε' ἐπινεμήσεως τοῦ ͵ϛχ' ἔτους. πλὴν εἰ καὶ ἄλυτοι πάντως αἱ μετὰ ἱεροτελεστίας τελούμεναι μνηστεῖαι διαμένειν ὀφείλουσιν, οὐ πάντως καὶ τῶν γάμων ἐπέκεινα ἄλυτοι διατηρηθήσονται· ἀλλ' αἷς αἰτίαις οὗτοι τὴν διάλυσιν ἐπιδέχονται, ταῖς αὐταῖς καὶ αὗται διαλυθήσονται. Τῷ μηνὶ Μαρτίῳ ἐπινεμήσεως ιε', δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων.

δ' Περὶ τοῦ χαρτοφύλακος. Β.

Ἡ βασιλεία μου, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας φροντίζουσα, καὶ τὸ εὔτακτον καὶ ἐν παντὶ μὲν ζητοῦσα τῷ πολιτεύματι, ἐπὶ πλέον δὲ τοῖς θείοις τοῦτο ἐμπολιτεύεσθαι διὰ σπουδῆς τιθεμένη, τὰ ἀρχῆθεν ἀπονενεμημένα προνόμια ἑκάστῳ τῶν

ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν, καὶ τὴν ἄχρι καὶ δεῦρο ἐπικρατήσασαν ἐν τούτοις κατάστασιν, κατὰ τὸ ἀναλλοίωτον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἶναι καὶ διαμένειν βούλεταί τε καὶ εὐδοκεῖ, ἁγιώτατε δέσποτα, ὡς καὶ παραδεχθεῖσαν διὰ τοσούτων ἐτῶν καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ ἐμπολιτευσαμένην, καὶ ταῖς ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον κατὰ τὸ ἀνεξάλλακτον ἕως τοῦ νῦν μεταβάσεσιν ἐπικριθεῖσαν καὶ βεβαιωθεῖσαν καλῶς. ἐπεὶ γὰρ νῦν ἡ βασιλεία μου μάθοι ὥς τινες τῶν ἀρχιερέων ἀντιφιλοτιμούμενοι πειρῶνται τὸ τοῦ χαρτοφύλακος ὑποβιβάσαι προνόμιον, καὶ κανόνας εἰς μέσον προφέροντες, διὰ τοῦτο φιλονεικοῦσι μὴ προκαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὁπηνίκα δέει τούτοις συνέρχεσθαι κατά τινα χρείαν, καὶ συνεδριάζειν κατὰ ταυτὸ, περὶ τῆς εἰς τὴν ἁγιωσύνην σου εἰσελεύσεως· οὐκ ἀνασχετὸν τῇ βασιλείᾳ μου ἔδοξε πρᾶγμα, διὰ τοσούτου χρόνου βασανισθὲν καὶ τοῖς πρὶν πατριάρχαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς τοῖς νῦν οὐκ ἐπ' εὐλόγῳ ὁρίζουσι πράγματι, διὰ τῆς πολυημέρου δεχθὲν σιωπῆς κατὰ τὸ παρέλκον ἀθετηθῆναι, καὶ ὡς ἓν τῶν ἠμελημένων παρασυρῆναι. τοίνυν καὶ διορίζεται πρᾶγμά τι εὔλογον καὶ πάνυ δίκαιον τοῦτο. εἰ μὲν γὰρ αἱροῖντο καὶ πάλιν οἱ ἀρχιερεῖς μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, μηδὲ τὰ τοῖς πρὶν δεδογμένα πατράσι, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοῖς διὰ τῆς μακρᾶς συνδόξαντα σιωπῆς, καὶ τῆς ἕως τοῦ νῦν ἀνοχῆς, ἐκ παλιμβολίας ὥσπερ ἀναπαλαίειν, εὖ ἂν ἔχῃ· καὶ χάρις ὅτι

τὸ μάχιμον καταθέμενοι, τὸ εἰρηναῖον προτετιμήκασιν. εἰ δὲ καὶ ἔτι τούτων τινὲς τῶν τοῦ κανόνος ῥημάτων ἀντιποιούμενοι (τῆς γὰρ ἐννοίας πόρρω ἀποδιεστήκασι) πειρῶνται τὸ οἰκεῖον συστῆσαι θέλημα, καὶ ἐπὶ τὸ ἄτακτον οὐ καλῶς τὴν τάξιν μεταβιβάζουσιν· ἐᾶ μὲν ἡ βασιλεία μου νυνὶ τὴν τοῦ κανόνος ἑρμηνεῦσαι καὶ σαφηνίσαι ὑφήν, ῥᾳστην οὖσαν καταληφθῆναι καὶ διαγνωσθῆναι καλῶς τοῖς βλέπουσιν εἰς ἀκρίβειαν, καὶ κανονικῆς ἐννοίας θιγγάνουσιν· αὐτὸ δὲ τοῦτο τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιτιμᾷ, τί δήποτε τὸν κανόνα εἰδότες, καὶ τὰ ῥήματα τούτου ἐξακριβούμενοι, τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν ἀνευλόγως ἠπάτησαν· καὶ τοῦ κανόνος παραῤῥιπτουμένου ἠνείχοντο, καὶ τὴν ὑφεδρίαν ἐπὶ τῶν πρὶν χαρτοφυλάκων ἠσπάζοντο· καὶ μισθὸν τούτοις τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων περιφρονήσεως, τὴν ἐπὶ τὰς λαχούσας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀπέλασιν δίδωσι· κανόνι στοιχοῦσα ἐνταῦθα ἐκκλησιαστικῷ, καὶ τοῖς περιφρονηταῖς τῶν κανόνων ἐκείνοις αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς κανόνας εἰς ἄμυναν ἀντεξάγουσα. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν λέγειν οἱ τῶν δυτικῶν προεστῶτες ἀρχιερεῖς, ἐπὶ χρόνον μακρὸν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτοῖς μὴ φροντίζοντες ποιμνίων, μηδ᾽ ὡς ἐχρῆν ἐν τούτοις ἐπιστατήσαντες, ὡς ἡ τῶν ἔω κατατρέχουσα τῶν ἐχθρῶν λύσσα προσέστησε τούτοις, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἐντεῦθεν τῶν λογικῶν προβάτων περιῃρέθησαν. καὶ τὸ μὲν οὕτως οἰκονομηθὲν παρὰ τῇ βασιλείᾳ μου, τὴν κρίσιν αὐτοῖς τοῦ ἀποτελέσματος περιλέλοιπεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ

τοῦτο εἰς ἀκοὰς ἀνηνέχθη αὐτῇ, ὡς τινὲς τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων ἐν ταῖς γινομέναις ψήφοις καταλιμπάνονται, προτιμῶνται δὲ τούτων ἔνιοι ὑποβεβηκότες ἴσως καὶ χρόνῳ καὶ καταστάσει βίου τῇ κρείττονι, καὶ μηδὲ πολλὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας πονήσαντες· οὐκοῦν ἔδοξεν οὐδὲ τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ἐπάξιον. ὅθεν καὶ ἐπισκήπτει πᾶσι φιλοθέως ὁμοῦ καὶ βασιλικῶς, μὴ παίζειν ἐν τοῖς οὐ παικτοῖς, μηδὲ πάθη περὶ τὰ θεῖα χαρίζεσθαι (οὗ γὰρ ψυχὴ τὸ κινδυνευόμενον, τίνος φροντιστέον ἑτέρου;) ἐκείνους δὲ προτιθέναι τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν ταῖς ψήφοις ἐπιτιμίαν χαρίζεσθαι, οὓς μετὰ λόγου καὶ βίος κοσμεῖ ἀνεπίληπτος· ἢ τοῦ λόγου σκάζοντος ἴσως, ὁ μακρὸς χρόνος καὶ τὸ περὶ τὴν ἐκκλησίαν πολύπονον ἐπαναπληροῦσι τὸ ἐλλιπές. οὕτω γὰρ ἂν ταῖς ψήφοις καλῶς διαιτήσωσι, καὶ ἐπὶ κρίματι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς οὐκ ἂν ἁλοῖεν ψηφοφοροῦντες τῷ θεῷ.

ε Περὶ διδασκάλων. Β.

Σημείωσαι οὖν ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι τὸ διδάσκειν τὸν λαὸν, μόνοις ἐνεδόθη τοῖς ἐπισκόποις· καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, δικαίῳ τοῦ πατριάρχου διδάσκουσι. παρίσταται δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς νεαρᾶς τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῆς τυπούσης ὅπως καὶ τίνες ὀφείλουσι ψηφίζεσθαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τυπωσάσης τοῖς διδασκάλοις

πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς οὖσι δηλαδὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῖς ἐκτὸς, ἀνὰ τὸ λίτρας τρεῖς, καὶ ἀνὰ σίτου μόδια πεντήκοντα, καὶ διοριζομένης ἐν μέρει τοῦ τε ῥητῶς ἑκάστῳ, Καὶ αὕτη τοῖς διδασκάλοις δι᾽ ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὖθις ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις ἀπονενεμημένη τιμὴ, τὸ εὐθὺς μετὰ τοὺς ἄρχοντας ἵστασθαι, τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ παριςαμένοις, ὡς ἐκπροσωποῦντας αὐτῷ. ἀκούομεν γὰρ τὸν πληροῦντα τὸν τοῦ ἀρχιερέως τόπον μεγίστην ἔχειν ἀεὶ τιμήν· καὶ οὐδεὶς πρὸς τοῦτο δυνήσεται ἀντειπεῖν. καὶ πάλιν, Οἱ δὲ ἀξιόλογοι κατά τε λόγον καὶ πρᾶξιν, εἰσαγέσθωσαν εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας διακονίαν· καὶ διὰ τῶν διδασκαλικίων προβαινέτωσαν εἰς τὰ ἀρχοντίκια. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τελευτήσαντος τοῦ κατὰ καιροὺς πατριάρχου, οὐδὲ αὐτοὶ δύνανται διδάσκειν.

ϛ Περὶ τῶν ψηφιαθέντων εἰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας. Β.

Ἀνάγνωθι καὶ τὴν κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα τῆς β ἐπινεμήσεως ἀπολυθεῖσαν πρόσταξιν τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ διοριζομένην τοὺς ψηφιαθέντας εἰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, ἔχειν καὶ αὖθις τὰ προσόντα αὐτοῖς ἡγουμενεῖα καὶ ἀδελφάτα καὶ ὀφφίκια.

ἈΝΕΜΑΘΕΝ ἡ βασιλεία μου, ἁγιώτατε δέσποτά μου, καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ὅτι τῶν ἐν ταῖς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ψήφων προβαινουσῶν, τινὲς τῶν εἰς τὰς ψήφους ἐπιλεγέντων, ἢ ἡγουμενεύον-

τις ἐν μοναστηρίοις, καὶ οἰκονομοῦντες, ἢ καὶ ἑτέρας τινὰς ὑπηρεσίας διενεργοῦντες, καὶ ἁπλῶς τυγχάνοντες μοναχοί· ἕτεροι δὲ ἔν τε τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ἑτέραις, ἀπό τε ὀφφικίων καὶ ἑτέρων τινῶν λειτουργιῶν τὰ ζωαρκῆ κεκτημένοι, δυσχερῶς ἔχουσι τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ζυγὸν ὑπελθεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστατῆσαι αἷς ἐπεκηρύχθησαν· δεδιότες μήποτε τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι διακειμένων, ἐπιλείψεις τούτοις τὰ ἀναγκαῖα· ἅτε τῶν μὲν ἐν αἷς ἐπεψηφίσθησαν ἐκκλησιῶν, πάντη τυγχανουσῶν ἀπόρων, καὶ ἀπροσβάτων αὐτοῖς παντελῶς· στερουμένων δὲ καὶ αὐτῶν, διὰ τὸ τὴν ἐπιστασίαν τούτων ὑπεισελθεῖν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενικῶν καὶ οἰκονομιῶν καὶ ἑτέρων λειτουργιῶν, ἢ καὶ τῶν ἁπλοϊκῶς λεγομένων ἀδελφάτων, ἢ καὶ ὀφφικίων, καὶ ἑτέρων τινῶν ὑπηρεσιῶν. διορίζεται τοίνυν ἡ βασιλεία μου, οἰκονομικῷ τινὶ λόγῳ διευθετοῦσα τὰ κατ' αὐτούς, μή τινα τούτων διὰ ταῦτα δυσχεραίνειν τὸν ζυγὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ὑποδραμεῖν. πάντες γὰρ οὗτοι καταπολαύσουσι καὶ πάλιν τῶν προσουσῶν αὐτοῖς ἡγουμενικῶν τε καὶ οἰκονομιῶν, τῶν ἑτέρων τε ὑπηρεσιῶν καὶ λειτουργιῶν καὶ ὀφφικίων, καὶ τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀδελφάτων. καὶ τὸν τῆς διδασκαλίας ὑπεισερχόμενοι λόγον, καὶ τὴν τελειοποιὸν τάξιν ἀναδεξάμενοι, καὶ τῶν ἀπ' ἐκείνων προσόδων κατεξουσιάσουσι, μέχρις ἂν ἄνεσιν λάβοιεν, καὶ ἀπὸ τῆς νῦν δυσκληρίας καταστῇεν πρὸς εὐκληρίαν, τὴν τῶν

ψηφισθεισῶν αὐτοῖς ἐκκλησιῶν, ὡς εἴρηται, ἀβάτων οὐσῶν τούτοις, ὡς ὑπὸ τῶν ἐχθίστων κατεχομένων ἐχθρῶν. πλὴν τὰ ἐνταῦθα διωρισμένα παρὰ τῆς βασιλείας μου, οὐκ ἐπὶ τῶν ἀρχοντικίων κρατήσει καὶ τῶν βαθμῶν τῶν ἱερέων τε καὶ διακόνων, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ κλήρου τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. καταστρώσον οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

ζ Περὶ τοῦ ἀνάγειν τὰς ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις. Β.

Τέως δὲ ὀφείλεις εἰδέναι ὅτι κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τῆς ι ἐπινεμήσεως τοῦ ϛφιε ἔτους γέγονε σημείωμα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου ἁγίου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ· διαλαμβάνον ὡς τῆς μητροπόλεως τοῦ Βασιλαίου καὶ τῆς μητροπόλεως Μαδύτων χηρευουσῶν καὶ μελλουσῶν ψηφισθῆναι, διανέστησαν οἱ μητροπολῖται, ὁ Ἡρακλείας καὶ ὁ Ἀγκύρας· καὶ εἶπον μὴ ὀφείλειν τὰς τοιαύτας ἐκκλησίας, κἂν ἐτιμήθησαν τῷ τῆς μητροπόλεως ἀξιώματι, παρὰ τοῦ μέρους τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ψηφισθῆναι, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν· διὰ τὸ τὴν μὲν ἐκκλησίαν τῶν Μαδύτων, ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ Ἡρακλείας· τὴν δὲ ἐκκλησίαν τοῦ Βασιλαίου, ἐπισκοπὴν εἶναι τοῦ Ἀγκύρας. χρησαμένων δὲ τῶν τοιούτων μητροπολιτῶν καὶ τῷ ιβ κανόνι

τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, διοριζομένῳ, σώζεσθαι τῇ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει τὰ προσόντα αὐτῇ δίκαια ἐπὶ τῇ τιμηθείσῃ ἐκκλησίᾳ· διάγνωσις γέγονε βασιλικὴ κατὰ παρουσίαν καὶ τῆς τότε συνδιαγνωμονούσης συνόδου, ἐφειμένον εἶναι τῷ βασιλεῖ προεδρίας θρόνον τῆς ἐκκλησίας χαρίζεσθαι καὶ τὰς ἐπισκοπὰς ἢ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἀνάγειν· καὶ τὰ περὶ τῶν ψήφων αὐτῶν καὶ τῆς ἄλλης διευθετήσεως ὑποτυποῦν κατὰ τὸ αὐτῷ θελητόν· μὴ ἐμποδιζομένῳ πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ διοριζομένου φυλάττεσθαι τῇ μητροπόλει τὰ κατὰ τῆς τιμηθείσης ἐπισκοπῆς προσόντα αὐτῇ ἀρχῆθεν δίκαια. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ τοιοῦτον σημείωμα, ἑρμηνεῦον πῶς ὀφείλει νοεῖσθαι τὸ σώζεσθαι τὰ δίκαια τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως, καὶ τὸ μὴ κατατέμνεσθαι τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο. ἡμεῖς γὰρ, διὰ τὸ πολύστιχον εἶναι, οὐ κατεστρώσαμεν αὐτὸ ἐνταῦθα ἐξ ὁλοκλήρου. τὸ αὐτὸ δὲ σημείωμα, μετὰ τὴν διήγησιν τὴν περιέχουσαν ὀφείλειν ψηφίζεσθαι τὰς τιμηθείσας ἐκκλησίας κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν, παρὰ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μηδὲν μέτοχον ἔχειν ἐπ' αὐτῆς τοὺς πρώην μητροπολίτας, διαλαμβάνει καὶ ταῦτα ῥητῶς, ΕΠΕΙ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ αὖθις τὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανόνα φέροντες, τοὺς ἐκ προσελεύσεως τοῦ ὑψηλοτέρου ἀξιουμένους θρόνου, παρὰ κανόνας ἔλεγον τῆς τελεωτέρας τυγχάνειν τιμῆς, καὶ ἤθελον τὴν ἀλογίστοις ὁρμαῖς

ἐπιτεθῆναι κώλυμα, καὶ ἧσσον κανονικὴν προσφέροντες ἀξίωσιν· ἡ βασιλεία μου καὶ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ τὸ παρὰ τῶν θείων κανόνων δεδομένον ταύτῃ προνόμιον παρορᾶσθαι μὴ θέλουσα, καὶ τὰς ἐπὶ προκλήσει τιμῆς προσελεύσεις τῶν ἀρχιερέων, ὡς μὴ κανονικὰς μηδ' ἐννόμους, τὸ τῆς ἐφέσεως ἀποτέλεσμα μὴ λαμβάνειν ἐθέλουσα, διὸ δοκεῖ μὴ ἄλλως ἐπισκοπὴν εἰς προβαθμιώτερον θρόνον ἀνάγεσθαι, ἀρχιεπισκοπῆς δηλονότι ἢ μητροπόλεως, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς οἴκοθεν ὁρμηθεὶς, χάριτος ἀνθρωπίνης μὴ μεσολαβούσης οὐκ εὐπρεποῦς, βουληθείη ταύτῃ τὸ ἐπαναβεβηκὸς ἀξίωμα παρασχεῖν, ἢ τιμῆς τῆς πόλεως, ἢ πίστει τῇ πρὸς τὴν εὐαγῆ ἐκκλησίαν, ἢ τοῦ προεστῶτος αὐτῆς τὴν ἀρετὴν σεβασθεὶς· κἀντεῦθεν αὐτόρμητος γεγονὼς πρὸς τὸ χαρίσασθαι τὴν τιμήν. καὶ τοῦ γε δι' ἀνθρωπίνην προσπάθειαν, καὶ τρόπον οὐκ ἐπαινούμενον, τὸ ὑπερβεβηκὸς χαριζομένῳ τῆς τάξεως, τὸ ἀπὸ τῶν θείων κανόνων δέος ἐπανατείνεται· οἷς ἵνα μὴ περιπέσῃ πολλάκις ὁ βασιλεὺς, ἐφίησι καὶ τούτῳ τῷ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, μὴ ἄλλως καταστρωννύειν τὸ παρ' οἱουδήτινος προκομιζόμενον πιττάκιον χάριν προεδρίας τῆς οἱασοῦν ἐκκλησίας, μηδὲ τὸν προεστῶτα αὐτῆς τοῖς ἀρχιεπισκόποις ἢ τοῖς μητροπολίταις συγκαταλέγεσθαι· εἰ μὴ ὁ πατριάρχης περὶ τούτου ἀνενεγκὼν τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τὰ περὶ τῶν θείων κανόνων ἀναδιδάξας, μάθῃ ὡς κατὰ τὸ ἐφειμένον οἰκο-

θεν, ὁ βασιλεὺς ἐξ εὐλόγου προφάσεως τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἡμῶν ἐχαρίσατο. τότε γὰρ καὶ προσδέξεται τοῦτο, καὶ τῇ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων ὁμηγύρει συγκαταλέξει τὸν εἰληχότα ἐκ βασιλέως τὴν κρείττω ἡμῶν.

η Περὶ μαρτύρων καὶ ἱερολογίας γάμου τῶν δούλων. Β.

Ἀνάγνωθι καὶ τὴν νεαρὰν τοῦ βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν ἐξενεχθεῖσαν χάριν τοῦ μὴ δέχεσθαι ἀντιπαραστάσεις μαρτύρων, ὅταν παράγωνται μάρτυρες περὶ τοῦ ἐλευθεροβοῶντος, καὶ χάριν τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐλευθέροις τοῖς ἱερολογουμένοις δούλοις· τὴν καὶ τάδε ῥητῶς διεξιοῦσαν,

ΔΥΟ ΤΑΥΤΑ ἐπὶ τὰς ἀκοὰς τῆς βασιλείας μου ἦλθεν, ἁγιώτατε δέσποτα· ὡς τινὲς τῶν προσερχομένων τῷ ἁγίῳ μεγάλῳ τε καὶ θείῳ ναῷ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας, εἰς ἐλευθερίαν ἀναφωνοῦντες, καὶ πρόφασιν τῆς ἐλευθερίας τὸ γένος ποιούμενοι, (φασὶ γὰρ ἐξ ἐλευθέρων γεγενῆσθαι γονέων, Βουλγάρων τυχὸν ἢ τινῶν τοιούτων, οὓς εἰς δουλείαν ἡ καθ' ἡμᾶς παρέλαβε πολιτεία) εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἀφίενται. κἀπειδὴ παραστήσωνται μάρτυρας ἀδιαβλήτους, εἰς ἀντιπαραστατικὴν μαρτυρίαν οἱ κύριοι τούτων χωροῦσι. καὶ οὕτως τῶν ἐγκαλούντων διὰ τέλους παραμένειν τοῖς δικαστηρίοις ἀδυνατούντων, ἡ δουλικὴ τύχη πάλιν τούτοις ἐπιφορτίζεται. καὶ ὅτι γαμικαὶ δούλων ὁμιλίαι τε καὶ

συναρμογαὶ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς γίνονται πολι-
τεύματι, οὐ μέντοιγε καὶ ἱερολογία ταύτας ἀκο-
λουθεῖ· τῶν κυρίων αὐτῶν εὐλαβουμένων μεθ' ἱε-
ρολογίας ἀλλήλοις συνάπτειν τοὺς δούλους, ἵνα
μὴ πρὸς ἐλευθερίαν ἐντεῦθεν συνέλθωσι. Καὶ
τῆς προσηκούσης ἄμφω διορθώσεως ἔγνωκε δεῖν,
καὶ διὰ τοῦτο τὸ παρὸν διάταγμα συντετηρημέ-
νως ἐξέθετο, δι' οὗ διορίζεται κατὰ τῶν εἰς ἐλευθε-
ρίαν ἀναφωνούντων δούλων ἀντιπαραστατικὴν
μαρτυρίαν μὴ κρατεῖν, μηδὲ χώραν ὅλως ἔχειν
αὐτὴν παρ' οἱῳδήτινι πολιτικῷ ἢ ἐκκλησιαστι-
κῷ δικαστηρίῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐγκαλοῦσι μόνοις κατὰ
νόμους τὰς ἀποδείξεις ἐπάγεσθαι· κἂν εἴπου μαρ-
τυριῶν εὐπορήσαιεν οὗτοι, νόμοις δεκτοῖς καὶ μὴ
περιτρεπομένων διαβολαῖς τῶν μαρτύρων ὅρ-
κῳ τὴν δίκην λύεσθαι· ἀλλὰ μὴ καὶ ἀντιπαρα-
στάσεις τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἐκχωρεῖσθαι· ἵνα μὴ τὸ
πολὺ τῶν ἀντιθέτων ἄνισον βλάβης αἴτιον τοῖς ἐ-
λαχιστοτέροις γενήσεται. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὁμο-
τελῶν, ἡ τοῦ μακαριστοῦ κυρίου Βασιλείου νομοθε-
σία τοῖς δυνατοῖς κατὰ τῶν πενήτων ἀντιπαραστάσεις
οὐκ ἐξεχώρησεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς κυρίοις κατὰ
τῶν δούλων ἀπεσβεσμένον ἔσται τὸ τῆς ἀντιπα-
ραστάσεως ἰσχυρὸν, καὶ μόνη κρατήσει παρὰ τούτοις
ἡ κατὰ τῶν μαρτύρων διαβολὴ, τῆς ἀντιπαραστά-
σεως πάντως μὴ ἀποκλειομένης τοῖς ἐγκαλου-
μένοις δούλοις, ὅταν τοὺς μάρτυρας κατὰ τῶν ἐν νο-
μῇ ἐλευθερίας ὄντων, οἱ πρὸς δουλείαν ἕλκοντες

τούτοις, παράγωσι. τοῖς γὰρ ἐλαχιστοτέροις καὶ ἀσθενοῦσιν ἡ παροῦσα διάταξις χαρίζεται τὴν ῥοπὴν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν δυνατῶν καὶ μᾶλλον ἰσχυροτέρων ἐκτίθειται. προστίθησι δὲ, καὶ τὰς ἱερολογίας μὴ μόνον παρὰ τοῖς ἐλευθέροις ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς δούλοις κρατεῖν· καὶ γάμον μὴ ἄλλως ἔννομόν τε καὶ τῆς Χριστιανικῆς καταστάσεως ἄξιον εἶναί τε καὶ νομίζεσθαι, εἰ μὴ καὶ ἱερολογία τοὺς συναπτομένους συνδεῖ. ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη, μιᾶς ἐν πᾶσι τῆς Χριστιανικῆς κρατούσης πίστεως, καὶ βαπτίσματος ὁμολογουμένου ἑνὸς, δι' οὗ προσήγμεθα τῷ Κυρίῳ, καὶ τῆς αὐτῆς σωτηρίας ἐλπιζομένης πᾶσιν ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν, ὑποτρέχειν ἐνίους ὑπόνοιαν ὡς τοῖς δούλοις ἧττον μέτεισι τοῦ καλοῦ· καὶ τοὺς μὲν ἐλευθέρους κατὰ γάμον ἀλλήλοις συνάπτεσθαι, θείᾳ συνδουμένους εὐχῇ πρότερον· τοὺς δούλους δὲ τοιούτου διαπίπτειν καλοῦ, καὶ μὴ παραλαμβάνειν θεὸν ἐπ' εὐλογίᾳ τῆς συνελεύσεως· ἢ δεδιέναι ὡς εἰ παραλαμβάνοιτο, ἀδικηθείη ἂν περὶ τὴν δεσποτείαν ὁ τούτων κύριος, τῆς ἐπ' αὐτοῖς στερισκόμενος δεσποτείας. οὕτω γὰρ εἰ τοῦτο κρατοίη, δεδιέναι χρὴ καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, μὴ δοῦλοι ξενωθεῖεν τῶν δεσποτικῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετάληψιν, μὴ καὶ διὰ ταύτης ἐκείνων ἀλλοτριωθεῖεν. κἀντεῦθεν ἐκ τῶν δούλων οἴχηται τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον τῆς θείας πίστεως ὄνομα· καὶ οὐ δοῦλοι μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρωποκτόνου

γμήσονται ἄνθρωποι. συγκινδυνεύουσι δὲ καὶ οἱ κύριοι τούτων, φόβῳ τοῦ μὴ διαπεσεῖν ὑπηρεσίας ἀνθρώπων, τῆς τοῦ θεοῦ δόξης ἀποξενουμένους ἑαυτοὺς ἀνεχόμενοι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο λόγον ἔχει δίκαιον, καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπὶ τῶν δούλων κρατεῖν εὔλογον, καὶ Χριστιανικῆς ἐπάξιον καταστάσεως. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἀνθρώποις οἶδεν ἡ τύχη δεσποτείαν καὶ δουλείαν διάφορα· καὶ ἅπερ ἡ καθ' ἡμᾶς πολιτεία παρέλαβε, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων χρεὼν κρατεῖν· εἷς δὲ κύριος πάντων, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· καὶ δουλείας καὶ δεσποτείας, ὅσαγε κατὰ πίστιν, διαφορὰν οὐ γινώσκομεν· ὅτι καὶ πάντες ἐπίσης δοῦλοι ἐσμὲν τοῦ ἐκ δουλείας λυτρωσαμένου ἡμᾶς τῷ ἐξ αὐτοῦ θείῳ καὶ ζωοποιῷ αἵματι.

Καὶ ἐπεὶ ταῦτα καλῶς τούτοις καὶ λυσιτελῶς διατέτακται, δεῖ τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου δῆλα ταῦτα θέσθαι ἁπανταχοῦ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν· ὡς ἂν οἱ ἐν αὐταῖς προεστῶτες, οὔτε τι τὰ περὶ τὴν ἐλευθερίαν δοκιμάζωσιν, αὐτὴν παραστατικὴν μαρτυρίαν κατὰ τῶν δούλων τοῖς δεσπόταις μὴ συγχωροῦντες, καὶ πᾶσι θῶνται καταφανὲς ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐνορίαις, ὡς οἱ μὴ μεθ' ἱερολογίας ἀλλήλοις συνάπτοντες τοὺς δούλους, οὐχὶ θεοφιλῆ γάμον συνιστῶσιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπορνεύουσαν μίξιν κρατύνουσιν. οὓς γὰρ μὴ συνάπτει θεὸς, δι' ἱερολογίας παραλαμβανόμενος, οὗτοι πάντες εἰς ἁμαρτίαν συνέρχονται. καὶ εἴ που προσαγγελθείη τοῦτο παρ' οἱουδήτινος ὅπως ἀπὸ τοῦδε

γενόμενον, ἴσωσιν οἱ δεσπόται ὡς οὐ μόνον θείῳ μηνίματι καταστήσονται ἔνοχοι, ἀλλὰ καὶ τῶν δούλων ἀλλοτριωθήσονται, εἰς ἐλευθερίαν ἁρπαζομένων. ἔξον γὰρ αὐτοῖς κατὰ νόμους θεοῦ συνάπτειν ἀλλήλοις τοὺς δούλους, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς δεσποτείαν ἔχειν ἀλώβητον, εἰ μὴ τοῦτο ποιοῖεν, ἑαυτοῖς δικαίως πάντως τὴν τῆς δεσποτείας ἐπάγουσιν ἔκπτωσιν. τὸ δὲ παρὸν διάταγμα οὐ μόνον ὀφείλει ἐν ταῖς ἁπανταχοῦ τῶν ἐκκλησιῶν διαγγελθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις καταστρωθῆναι. γενέσθω δὲ διαδόσιμον καὶ εἰς τοὺς τῶν ἐπαρχιωτικῶν προεστῶτας ἀρχῶν· ὡς ἂν εἴδησιν ἔχωσιν ἅπαντες τῶν καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν ὁρισθέντων. ἐπειδὴ δὲ καὶ γάμοι ἔφθασαν ἤδη γενέσθαι ἐπὶ προσώποις δουλικὴν ἔχουσι τύχην, καὶ οἱ γάμοι κατὰ τὴν ἕως τοῦ νῦν κρατοῦσαν παράλογον συνήθειαν προβεβήκασι, δεῖ καὶ ἐπὶ τούτων τὴν ἱερολογίαν γενέσθαι· ἵνα διὰ ταύτης, κἂν ὀψὲ γένηται, τὸ σεβάσμιον ἔχωσι τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων παρατηρήσεων, καὶ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ γάμῳ κρατεῖν ὀφειλουσῶν.

Περὶ προσενέξεων καὶ ἑτέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαίων. Β.

Ἐπεὶ δὲ χάριν τῶν προσενέξεων καὶ ἑτέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαίων ἀπελύθη πρόσταξις τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐπὶ ὑπο-

μνήσει τινῶν ἐκκλησιαστικῶν διακόνων ἀναδεξαμένων παρὰ τότε τὴν φροντίδα τῶν πατριαρχικῶν μοναστηρίων δικαίῳ τῆς πατριαρχικῆς μεγαλειότητος μηνολόγημα φέρουσι, τὸν Δεκέμβριον μῆνα τῆς ε̄ ἐπινεμήσεως, ὀφείλεις εἰδέναι καὶ ταύτην τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνουσαν,

ΤΗΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΙΝ καὶ διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἀναμφίβολον ἔχειν τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐπὶ τοῖς ἐλευθέροις μοναστηρίοις, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπιδοθεῖσι καὶ ἐπὶ τοῖς δωρηθεῖσι, καὶ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐφορείαν ἢ οἰκονομίαν δοθεῖσι. δίκαιον γὰρ κέκτηται εἰσέρχεσθαι καὶ ἀναψηλαφᾶν τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ εἰς τὰ τοῦ δημοσίου μοναστήρια, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ πάντα, κἄν τε πατριαρχικὰ ὦσι, κἄν τε βασιλικὰ καὶ αὐτοδέσποτα. καὶ εἰς μὲν τὰ οἰκεῖα, ἃ οὐκ ἐξέδοντο οἱ πρώην πατριάρχαι εἰς ἐπιδόσεις, ἀκωλύτως ὅταν βούληται εἰσελεύσεται, εἴτε αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, εἴτε διὰ προτροπῆς αὐτοῦ ὃν ἂν οὗτος ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιλέξηται, καὶ διακρίνῃ εἶναι ἄξιον τοῦ ἐρευνᾷν ταῦτα· εἰς δὲ τὰ ἐλεύθερα καὶ αὐτεξούσια μοναστήρια ὅταν τις προσέλθῃ, καὶ εἴπῃ τῷ ἁγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ πατριάρχῃ γινόμενον σφάλμα εἰς μοναστήριον, ἢ καὶ ἄλλως ἀπὸ φήμης τινῶν ἢ καὶ ἑνὸς ἀκούσῃ, τότε εἰσελεύσεται, ὡς εἴρηται, καὶ ἐρευνήσει τὰ ψυχικὰ σφάλματα.

κἂν μὴ ὁ εἰπὼν βούληται ὑπεισελθεῖν ἀγῶνα ἀποδείξεως. ὁ γὰρ Χριστιανὸς ἄνθρωπος χρέος ἔχει, ὅταν τι ἀκούσῃ γινόμενον ἐναντίον, λέγειν τοῦτο τῷ κοινῷ πνευματικῷ πατρὶ καὶ ἀρχιερεῖ· ἴσως γὰρ οὐ μὴ βούλεται ὑπεισελθεῖν τὸν ἀγῶνα τοῦτον. καὶ τὸ καταλιμπάνεσθαι διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τὰ ψυχικὰ σφάλματα ἀνεπιτήρητα καὶ ἀδιόρθωτα, ἔστι τοῦτο πάντῃ ἄτοπον, μηδενὸς ἐγγράφου οὐδέ τινος βασιλικοῦ ἢ πατριαρχικοῦ, κωλύοντος εἰς τοῦτο. πλὴν τὰ μοναστήρια ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι ἀκαινοτόμητα ἐν ταῖς ἐρεύναις τῶν ἀποστελλομένων, μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν διδομένης δαπάνης. τότε γὰρ καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων εὐκόλως σὺν θεῷ γενήσεται.

Ἐπὶ δέ γε τοῖς κατ᾿ ἐπίδοσιν δοθεῖσι μοναστηρίοις, καὶ κατ᾿ ἐφορείαν, ἢ οἰκονομίαν, ἢ παντελῶς ἐλευθερίαν, οὐ μόνον τὰ ἄλλα ψυχικὰ σφάλματα ἐπιζητήσει, ἀλλὰ καὶ εἰ κατελύθησαν ἢ καταλύονται μερικῶς ἢ καθόλου παρὰ τῶν λαβόντων ταῦτα· καὶ εἰ εὑρήσει τινὰς μειώσεις ἐν αὐτοῖς γινομένας, καταναγκάσει τοὺς ταῦτα κατέχοντας ἀποκαθιστᾶν ταῦτα καθὼς παρέλαβον, καὶ κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ μοναστηρίου. πλὴν ἐπ᾿ ἐκείνοις τοῖς ἔνδειαν ἔχουσι πρὸς τὴν κατάστασιν καθ᾿ ἣν ταῦτα παρέλαβον. τὰ δέ γε βελτιωθέντα καὶ ἐπαυξηθέντα, καλῶς ἔχοντα, οὐκ ἐλαττωθήσονται· ἀλλὰ μένουσιν ὡς ἔχουσιν. οἱ δὲ κατ᾿ ἐφορείαν καὶ εἰκλὴν καὶ ἑτέραν οἰκονομίαν ἐκδοθέντα κατέχον-

τες, καὶ καταλυμηνάμενοι ταῦτα, εἰ μὴ βούλονται ἀποκαθιστᾶν ταῦτα εἰς ὃ παρέλαβον σχῆμα, ἵνα ἀφαιρῶνται, μὴ ὠφελούμενοι ἀφ' ὧν ἔχουσιν ἐγγράφων, προθεσμίας διδομένης αὐτοῖς ἁρμοζούσης· μεταξὺ δὲ τῆς προθεσμίας ὀφειλούσης ἐπιτηρεῖσθαι, εἰ φροντίζουσιν ἔργοις αὐτοῖς περὶ τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν καταστάσεως, ὡς δεδήλωται. τότε γὰρ καὶ ἡ προθεσμία φυλαχθήσεται. αἱ δὲ ἀποταγαὶ ἐπεὶ παρὰ κανόνας δίδονται καὶ λαμβάνονται, σχολάσουσι παντελῶς ἀπὸ τοῦ νῦν· καὶ ὁ εὑρισκόμενος λαμβάνων ἢ καὶ διδοὺς, εἰ μέν ἐστιν ἡγούμενος, ἵνα ἐκδιώκηται ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας· εἰ δὲ χαριστικάριος, ἐκδιωχθήσεται ἀπὸ τῆς μονῆς. αἱ δὲ ἀπὸ τῶν προσερχομένων εἰς ἀπόκαρσιν γινόμεναι ἑκουσίως κατὰ γνώμην τῶν προσφερόντων προσενέξεις, προσδεχθήσονται καὶ ἀπογραφήσονται ἐν τῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς· εἰδήσεως διδομένης περὶ τῶν προσφερομένων καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ. κἂν οἱ τὰ μοναστήρια ἔχοντες ὑπομνήματα κέκτηνται περὶ τοῦ λαμβάνειν ἀποταγὰς καὶ προσενέξεις, καὶ ἀποκερδαίνειν ταύτας (τοῦτο γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ὀφείλει σχολάσαι, καὶ γίνεσθαι καθὼς ἄνωθεν εἴρηται) ἀλλὰ καὶ αἱ σωζόμεναι προσενέξεις οὐκ ὀφείλουσιν ἐκποιηθῆναι τῇ ἀφορμῇ τῶν ὑπομνημάτων. ἡ μέντοι φροντὶς οὐ μόνον τῶν ψυχῶν τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κοσμικῶν, τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ ἐπίκειται· καὶ ὅταν θεάσηται τινὰ τῶν κοσμικῶν διψῶντα

τὴν οἰκείαν σωτηρίαν, πῶς ἐνδέχεται ἵνα κωλύηται τοῦ τάσσειν ἐν τῇ μονῇ ἐπὶ ψυχικῇ σωτηρίᾳ τοῦ προσερχομένου, ἔξεστι γὰρ ἀκώλυτον ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης τὸ τάσσειν ἤπερ οἱ χαριστικάριοι, κἂν ὑπομνήματα ἔχωσι. πλὴν εἰ κελεύει ὁ ἁγιώτατός μου δεσπότης λαμβάνειν χρείαν ἀδελφάτου τινὰ κοσμικὸν ἔντα ἢ καὶ μοναχὸν ἀπὸ ἑτέρου μοναστηρίου διαφέροντος αὐτῷ, ἵνα μὴ δίδωσι κοσμικῷ ἢ μοναχῷ ἐξωμονίταιν, ὥστ' ἂν μὴ ἐπιβαρύνηται ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ ἀδελφάτου. εἰ γὰρ ἐπιβαρύνεται, λείψει πάντως καὶ τὸ ἐσωμονίτατον, καὶ γίνεται ἀντὶ μισθοῦ κρῖμα. εἰ δὲ ἴσως προσέρχεταί τις τῶν λαϊκῶν ἀδύνατος πάντη καὶ πένης τῷ ἁγιωτάτῳ μου δεσπότῃ, ἢ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων τῶν ἀπολεσάντων τοὺς θρόνους αὐτῶν καὶ δεομένων, καὶ θελήσει τυπῶσαι, αὐτὸν λαμβάνειν χρείαν ἀπό τινος τῶν εὐπορωτέρων μοναστηρίων, ποιήσει τοῦτο καλῶς, μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς μονῆς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τασσομένων ὄντος. προτιμότεροι γὰρ ὀφείλουσιν εἶναι οἱ ἐσωμονίται τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς τὸ λαμβάνειν τὰς χρείας αὐτῶν.

ι. Περὶ δικαστηρίου τῶν κληρικῶν. καὶ Περὶ δικαστοῦ δι' ἀντιγραφὴν κωλυθέντος τὴν ἐπ' αὐτῷ καταπεμφθεῖσαν δίκην γυμνάζειν. Β.

Εἰ δὲ μερισμὸς ἐν τοῖς διαμαχομένοις ἐστὶ, καὶ ὁ μὲν

τῆς κοσμικῆς φαίνεται καταστάσεως, ὁ δὲ τῷ θείῳ κλήρῳ ἐγκατείλεκται, ὁ ἐνάγων τὴν καὶ ταῦτα τῷ φόρῳ τοῦ ἐναγομένου ἐξ ἅπαντος ὑποκείσεται, καὶ ἕκαστος εἰς τὸ πρόσφορον δικαστήριον ἀπελεύσεται· εἰ μήπω πολλάκις τις τῶν ἁπάντων τὸ βασιλικὸν δικαστήριον ἐπιζητοίη. τότε γὰρ σχολαζόντων ἁπάντων ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης διαιτήσει τῇ δίκῃ, καὶ τεμεῖ τὸ ἀμφίβολον. τοῦ δὲ τοιούτου χρυσοβούλλου ἡ περικοπή, ἡ διοριζομένη προσδέχεσθαι πάντας τοὺς ἑλκομένους εἰς οἱονδηποτοῦν δικαστήριον, καὶ ζητοῦντας τοῦ βασιλικοῦ βήματος τὴν ἀκρόασιν, ἐσχόλασεν ἀπὸ μεταγενεστέρας προστάξεως τοῦ αὐτοῦ βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπολυθείσης κατὰ μῆνα Μάϊον ἐπινεμήσεως γ', καὶ διοριζομένης μετὰ τὸ προοίμιον ταῦτα ῥητῶς·

ΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ οὖν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς τῶν δικαστηρίων προεστῶσιν ἡ βασιλεία μου, μηκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε προσέχειν οἱᾳδήτινι ἀντιγραφῇ, κωλυούσῃ τινὰ τῶν δικαστῶν τὴν ἐπ' αὐτῷ καταπεμφθεῖσαν δίκην γυμνάζειν· κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσεσημασμένη τυγχάνῃ, κἂν τὴν κηρόβουλλον σφραγῖδα φέρηται· ἀλλὰ μετὰ τὴν τοῦ λιβέλλου δόσιν, εἰ μὲν ἐν ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις τῆς διασκέψεως ὁ ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἑλκόμενος λύσιν τῆς βασιλείας ἡμῶν προείσεται· καὶ ἕτερον δικαστὴν τοῦ ἐφ' ὃν πρότερον παρεπέμφθη ἡ δίκη παραζευγνύουσαν, συνιέναι τοὺς ὁρισθέντας κατὰ

ταυτὸν δικαστὰς, καὶ τὴν τομὴν ἐπάγειν τοῖς ἀμφιβόλοις ἔννομον. εἰ δὲ ὁ τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν παραδράμῃ χρόνος, μήτε συνδικαστὴν ἕτερον παραδέχεσθαι, ὅτι καὶ τῷ νόμῳ τοῦτο δοκεῖ· μήτε μὴν προφάσει τοῦ ἐπὶ τὸ τῆς βασιλείας βῆμα ὀφειλῆσαι ἴσως, ἐς ὕστερον τὴν δίκην γενέσθαι εἰσαγώγιμον, ἐμποδίζεσθαι ὅλως εἰς τὴν διάγνωσιν· ἀλλὰ τέμνειν τὴν καταπεμφθεῖσαν τούτῳ ἀμφιβολίαν κατὰ τὴν τοῦ νόμου ἀκρίβειαν· μὴ ἀποκλειομένου πάντως τοῦ δικαζομένου τοῦ τῆς ἐκκλήτου δικαστηρίου, εἴγε βεβλάφθαι οἴεται.

Καὶ τοῦτο πάντες ὑμεῖς γινώσκοντες οἱ δικάζοντες, σπεύδετε τὰς ἀνατιθεμένας ὑμῖν δίκας τηρεῖν, καὶ τέλος ταύταις ἐπάγειν ἔννομον. οὐ βούλεται γὰρ ἡ βασιλεία μου, μετὰ τὸ παραπεμφθῆναι ὅλως τινὶ τῶν δικαστῶν ὑπόθεσιν, κατὰ πρόσταξιν αὐτῆς, ἐξ οἱασδήτινος μεταγενεστέρας γραφῆς, ἐπιτρεπούσης εἰς τὴν βασιλείαν μου εἰσαχθῆναι τὴν δίκην, τὴν διάγνωσιν ἐμποδίζεσθαι, ἀλλὰ προβαίνειν ταύτην ἕως τέλους ἀνυποστόλως, παρὰ τῷ αὐτῷ δικαστῇ, ἢ τοῖς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συνδιδομένοις τούτῳ συνδικασταῖς· ἐντὸς δηλαδὴ τῆς τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν διασκέψεως. μετὰ γὰρ τὴν τῆς δίκης περαίωσιν, τῷ ἀδικηθῆναι ἴσως οἰομένῳ, ἐπ' ἀδείας ἔσται καὶ ἕτερον ἐπικαλέσασθαι κατ' ἔκκλητον δικαστήριον, ἢ τὴν τοῦ κράτους ἡμῶν ζητῆσαι ἀκρόασιν.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ Κομνηνοῦ.

α. Περὶ διοικητῶν τῶν διαθηκῶν. Β.

Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ιδ´ ἐπινεμήσεως γέγονε νεαρὰ τοῦ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν μέρει ταῦτα διεξιοῦσα,

ΣΥΝ ΤΟΥΤΟΙΣ καὶ τοῦτο θεσπίζοντες τοῖς προγραφεῖσι συντάττομεν. Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιτελευτίοις αὐτῶν διατάγμασιν ἐπιτρόπους, ἤγουν διοικητὰς τῶν παρ' αὐτῶν διορισθέντων, καταλιμπάνουσι, καὶ τούτοις ἀνατιθέασι τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῶν οἰκονομίαν τε καὶ διοίκησιν, τὸν Χριστὸν κληρονόμον γράφοντες, τὸ γλυκὺ τοῦτο καὶ κοσμοσωτήριον ὄνομα. τοῦτο δὲ δοκοῦσι ποιεῖν δι' ὧν τοῖς πένησι τὰς περιουσίας αὐτῶν καταμερισθῆναι προστάττουσι. τοῦ γὰρ αἰτοῦντος λαμβάνοντος, ἵσταται ὁ Χριστὸς συγκοιλαίνων τούτῳ τὴν χεῖρα. ἐφ' ὅσον γὰρ (φησὶν) ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. παρακελευόμεθα οὖν, ὅταν ἐπιτροπικαὶ τοιαῦται διοικήσεις πρόκεινται, καὶ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας διανομαὶ καὶ πρὸς ψυχικὰς οἰκονομίας, καὶ ὀρφανῶν ἀφηλίκων τε καὶ πενήτων ἀναγωγὰς καὶ διατροφὰς τείνωσι, μὴ χώραν ἔχειν ἐν ταύταις τοὺς τῶν δικαστηρίων ὑπερβιβασμοὺς, καὶ τὰς ἐντεῦθεν χρονοτριβήσεις. συμβαίνει γὰρ ἐντεῦθεν τὰς τῶν τελευτώντων ζημιοῦσθαι ψυχὰς, καὶ τοὺς ἐπ'

ἀγαθῷ καὶ κοινῇ λυσιτελείᾳ τοῦ παντὸς τεθέντας νόμους εἰς τοὐναντίον περιίστασθαι. οὐ γὰρ δίκαιον κρίνει ἡ βασιλεία μου τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς δικαστηρίοις κρατοῦσαν ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεσιν ἀμφιβολίας ἀπεντεῦθεν λύεσθαι, μὴ λιβέλλου διδομένου, εἰδήσεως ἢ τριμέρου, ἢ καὶ ἐπὶ τετάρτη παρεκτεινομένης. μή τινος γὰρ δικαστικῆς ὑπερθέσεως ἐπισυναγομένης, ἡ τῶν προσόντων ἑκάστῳ δικαίων γενήσεται κατεξέτασις· καὶ μετακληθήσεται καὶ ἀμφότερα μέρη, δίχα τινὸς ὑπερημερίας, καὶ ἀπαιτηθήσεται ἑκάτερα τὰ μέρη τὰ δοκοῦντα συντείνειν αὐτοῖς, προβαλέσθαι. καὶ οὕτω δι' ὀλίγου καιροῦ, μηνιαίου τυχὸν, ἢ καὶ εἰς δεύτερον παρεκτεινομένου, κατὰ τὸ δόξαν τῷ δικαστῇ προσήκουσαν δέξοιτο λύσιν τὸ ἀνακύψαν ἀμφίβολον· κυρουμένων δηλονότι τῶν νόμων ἐπὶ τῆς οἰκείας ἕδρας καὶ παγιότητος, ὅσοι μὴ μετὰ τὸν τοῦ τελευτήσαντος θάνατον διδοῦσι τοὺς ἐκείνου διαδόχους εἰς δικαστήριον ἕλκεσθαι διορίζονται· ἀλλὰ μετὰ παραδρομὴν ἡμερῶν τινῶν, καθὼς τὰ περὶ τούτων πλατύτερον τοῖς βασιλικοῖς διηγόρευται. εἰ δέ γε ἐπίτροπος εἰς ὑπέρθεσιν φανείη χωρῶν, καὶ τοιαῦτα σκαιωρῶν φωραθείη, καὶ πρὸς ὑπερβιβασμοὺς χωρήσει, μὴ ποιῶν καθὼς ὁ διαθέμενος διετάξατο, τῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἰκονομίας τῶν τοῦ τελευτήσαντος πραγμάτων μετακινηθήσεται. ἀνατεθήσεται δὲ αὕτη οἷς ἂν ὁ βασιλεὺς διορίσηται· ἢ τούτου ἴσως ἀποδημοῦντος, ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, ἅμα τῷ τῶν ἁγιωτά-

ἐκκλησίας οἰκονόμῳ, τὴν τούτου ποιήσονται οἰκονομίαν τε καὶ διοίκησιν· ὀφείλοντες εἴδησιν διδόναι τῶν ἐπὶ τῆς τοιαύταις ὑποθέσεσιν οἰκονομουμένων τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ· εἰ τύχῃ τὸν βασιλέα ἀπόδημον εἶναι, καὶ μὴ κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ τὰ τοῦ τελευτήσαντος πληρωθῆναι θελήματα.

β Περὶ ἀπράκτων ἡμερῶν. Β.

Εἰ θέλεις ἢ μαθεῖν ἀκριβῶς κατὰ ποίαν ἡμέραν ἀπρακτοῦσι τὰ δικαστήρια, ἀνάγνωθι τὴν κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ιδ ἐπινεμήσεως τοῦ ͵ςχοδ ἔτους ἀπολυθεῖσαν προσκυνητὴν νεαρὰν τοῦ θεοστεφοῦς κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος, κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ταῦτα μετὰ τὸ προοίμιον διαλαμβάνουσαν.

ΘΕΣΠΙ'ΖΟΜΕΝ σὺν ἐκείνας εἶναι τῶν ἡμερῶν ἀπράκτους, ἃς ἐν τῇ παρούσῃ διατάξει ῥητῶς ἀπαριθμησόμεθα. καὶ τινὰς μὲν αὐτῶν τὸ πάντη ἄπρακτον ἔχειν, ὡς μηδαμῶς δι' ὅλου τοῦ αὐτῶν διαστήματος συνίστασθαι δικαστήριον, εἰ μὴ βασιλεὺς ἴσως οἰκονομίας τρόπῳ, ἢ ἀνάγκη (ὁποῖα πολλάκις τὸ περιπετὲς τῶν πραγμάτων νεανιεύεται) θελήσει καθίσαι καὶ ἐν αὐτῆς δικαστήριον· τινὰς δὲ ἀπὸ μέρους ἄγειν τῶν δικαστηρίων σχολήν· ὡς οἷον, ἕωθεν μέχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τῆς θείας λειτουργίας καιρόν. ἵνα τοῖς δικασταῖς ἐξείη

ἐξείη προσανέχειν εὐχῇ, καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον δο-
ξολογίᾳ· καὶ μετὰ τὴν θείαν ἱεροτελεσίαν ἐπι-
μελεῖσθαι καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τοῖς ἄδικα πε-
πονθόσιν ἐπαρήγειν κατὰ τὴν τῶν νόμων ἰσχύν. οἱ
μέντοι οὕτω μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπιτετραμ-
μένοι δικάζειν, ἐν τοῖς γινομένοις παρ' αὐτῶν ση-
μειώμασι μεμνήσονται τοῦ καιροῦ καθ' ὃν τὰ ση-
μειώματα πράττονται.

Καὶ δὴ πρῶτον περὶ τῶν τελείως ἀπράκτων
διαληπτέον. Ἡ τοίνυν κατὰ τὴν η' τοῦ Σεπτεμβρίου
μηνὸς γενέθλιος ἡμέρα τῆς παναχράντου δεσποί-
νης καὶ θεομήτορος, ἄπρακτός ἐστιν. ὡσαύτως
καὶ ἡ ιδ', τῇ ὑψώσει τετιμημένη τοῦ ζωοφόρου σταυ-
ροῦ, καὶ ἡ κς', διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγ-
γελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου μετάστασιν. Ἡ ς' τοῦ
Ὀκτωβρίου, διὰ τὸ τὴν μνήμην ἐν αὐτῇ τελεῖ-
σθαι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ. ἡ θ', διὰ τὸν τοῦ
Ἀλφαίου Ἰάκωβον τὸν ἀπόστολον. καὶ ἡ ι', διὰ τὸν
ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν. Ἡ ιγ' τοῦ
Νοεμβρίου μηνὸς, ὅτι ἐν αὐτῇ ἡ μνήμη τοῦ Χρυ-
σοστόμου τελεῖται. ἡ ιδ', ὅτι ἐν αὐτῇ ὁ ἀπόστολος
Φίλιππος ἑορτάζεται. ἡ ις', ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς
καὶ ἀπόστολος Ματθαῖος τιμᾶται. ἡ κα', ὅτι τὰ
εἰς τὸν ναὸν εἰσόδια τῆς θεομήτορος ἐν ταύτῃ πα-
νηγυρίζεται. καὶ ἡ λ', ὅτι ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας
ἐν αὐτῇ ἑορτάζεται. Ἡ θ' τοῦ Δεκεμβρίου, ὡς
τῆς συλλήψεως ἐν αὐτῇ τελουμένης τῆς ὑπερα-
γίας μητρὸς τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ἡ κ', μέχρι καὶ αὐτῆς

τῆς ϛ τοῦ Ἰαννουαρίου, ὡς ἐν αὐτῇ ἑορταζομένων τῶν γενεθλίων καὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ ιη τοῦ αὐτοῦ Ἰαννουαρίου, διὰ τοὺς θείους πατέρας καὶ διδασκάλους, Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον. ἡ κε τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, διὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου πατρὸς Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. Ἡ β τοῦ Φεβρουαρίου, διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ὑπαντήν. καὶ ἡ γ, διὰ τὴν τῆς μνήμης τοῦ θεοδόχου Συμεὼν τελετήν. ἡ κε τοῦ Μαρτίου, διὰ τὸν τῆς θεομήτορος εὐαγγελισμόν. αἱ πασχάλιοι τῶν ἡμερῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Λαζάρου ἐγέρσεως, μέχρι καὶ ἐς αὐτὴν τὴν μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ὀγδόην. Ἡ κε τοῦ Ἀπριλλίου, διὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μάρκον. καὶ ἡ λ, διὰ τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον τὸν τοῦ θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἀδελφόν. Ἡ η τοῦ Μαίου, διὰ τὴν μνήμην τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου. ἡ ι, διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου Σίμωνος τοῦ Ζηλωτοῦ. ἡ κα, διὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ ἰσαποστόλων μεγάλων βασιλέων, Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. καὶ ἡ κϛ, διὰ τὸν τοῦ ἀποστόλου Ἀλφαίου τοῦ Ἰούδα. Ἡ ια τοῦ Ἰουνίου, διὰ τὸν ἀπόστολον Βαρθολομαῖον. ἡ ιθ, διὰ τὸν ἀπόστολον Ἰούδαν, τὸν καὶ Θαδδαῖον, καὶ Λεβαῖον καὶ Ἰάκωβον. ἡ κδ, διὰ τὸ τοῦ προδρόμου γενέθλιον. ἡ κθ, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανήγυριν. καὶ ἡ λ, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς δώδεκα. Ἡ κε τοῦ Ἰουλίου, διὰ τὴν

τῆς ἁγίας Ἄννης τῆς μητρὸς τῆς θεομήτορος κοίμησιν. Ἡ ϛ τοῦ Αὐγούστου, διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσιν. ἡ θ, διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθίου. ἡ ιε, διὰ τὴν ὑπερένδοξον τῆς ἁγίας θεοτόκου μετάστασιν. καὶ ἡ κα, διὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θαδδαίου. ἡ κδ, διὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου Βαρθολομαίου. καὶ ἡ κθ, διὰ τὴν τοῦ τιμίου προδρόμου ἀποτομήν. Ταύταις ὡς τέλεον ἀπράκτοις συνεξετασθήσονται καὶ αἱ μεσότητες τῆς τεσσαρακονθημέρου νηστείας καὶ τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ τοῦ σωτῆρος ἀνάληψις, καὶ αἱ πᾶσαι τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡμερῶν κυριώνυμοι· ὡς ἐν αὐταῖς ἀποκεκλεῖσθαι πᾶσαν πάροδον εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ μηδέν τι μηδένα τῶν δικάζειν λαχόντων δικαστικὸν διαπράττεσθαι.

Αἵγε μὴν τὸ δικαστήριον ἀπὸ μέρους σχολάσουσι, καὶ μὴ καθ᾽ ὁλόκληρον (ὡς προδιειλήφαμεν) ἀπρακτήσουσιν, εἶεν ἂν αὗται. Ἡ ϛ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ ἐν Χώναις τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται. ἡ κγ τοῦ Ὀκτωβρίου, ὅτι τὴν μνήμην τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου τελοῦμεν. ἡ κϛ, ὅτι τὸν μέγαν μάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δημήτριον ἑορτάζομεν. Ἡ α τοῦ Νοεμβρίου, διὰ τὸ τοὺς θαυματουργοὺς ἀναργύρους, Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν, ἑορτάζεσθαι. Ἡ η, διὰ τὸ τὴν σύναξιν τῶν ἀσωμάτων τελεῖσθαι. καὶ ἡ κη, διὰ τὸ τὸν ἰσομάρτυρα Στέφανον τὸν νέον πανηγυρίζεσθαι. Ἡ δ τοῦ Δε-

κεμβρίου, διὰ τὴν καλλιμάρτυρα Βαρβάραν. καὶ ἡ ϛ, διὰ τὸν ἐν θαύμασι περιώνυμον καὶ μυροβλύτην Νικόλαον. Ἡ ι τοῦ Ἰαννουαρίου διὰ τὸν τὸν Νύσσης θεῖον Γρηγόριον. ἡ ιϛ, διὰ τὴν προσκύνησιν τῆς τιμίας τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ἁλύσεως. ἡ ιθ, διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ τιμίου νεκροῦ τοῦ θεολόγου Γρηγορίου. καὶ ἡ κζ, διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ σεβασμίου λειψάνου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἡ ζ τοῦ Φεβρουαρίου, διὰ τὸν μεγαλομάρτυρα στρατηλάτην Θεόδωρον. ἡ ιζ, διὰ τὸν ἀθλοφόρον Θεόδωρον Τήρωνα. Ἡ θ τοῦ Μαρτίου, ὡς τῆς μνήμης τελουμένης τῶν ἁγίων μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ τεσσαράκοντα. Ἡ κγ τοῦ Ἀπριλλίου, ὡς τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τιμωμένου. Ἡ β τοῦ Μαΐου, διὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον. Ἡ η τοῦ Ἰουνίου, διὰ τὸν μεγαλομάρτυρα Θεόδωρον τὸν στρατηλάτην. ἡ θ, διὰ τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας. καὶ ἡ κζ, διὰ τὸν ὅσιον καὶ θαυματουργὸν Σαμψών. Ἡ α τοῦ Ἰουλίου, ὅτι ἐν αὐτῇ τῶν ἁγίων καὶ θαυματουργῶν ἀναργύρων τὴν μνήμην τελοῦμεν. ἡ β, ὅτι τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς θεομήτορος μνημονεύομεν. ἡ η, ὅτι τὸν μεγαλομάρτυρα Προκόπιον ἑορτάζομεν. ἡ ια, ὅτι τὴν καλλιμάρτυρα Εὐφημίαν πανηγυρίζομεν. ἡ κ, ὅτι τὸν προφήτην Ἠλιοὺ τιμῶμεν. ἡ κζ, ὅτι τὸν ἀθλοφόρον καὶ θαυματουργὸν Παντελεήμονα ἑορτάζομεν. καὶ ἡ λα τοῦ Αὐγούστου, διὰ

τὴν τῆς τιμίας ζώνης τῆς ἀχράντου θεοτόκου κατάθεσιν. αὗται δὴ, αἱ πῶς μὲν ἄπρακτοι, πῶς δὲ ἔμπρακτοι. τὰς μέντοι διὰ γέννησιν βασιλικὴν ἢ ἀναγόρευσιν σχολαζούσας τὴν ἡμέραν, καὶ ταύτας ταῖς ἐμπράκτοις ἐγκρίνει ἡ βασιλεία μου, ἀφ' ἑαυτῆς ἀρχομένη τοῦ παρόντος θεσμοθετήματος, καὶ ἐν οἷς αὐτὴ διαπράξοιτο διδάσκουσα τοὺς λοιπούς. οὐχ οὕτω γὰρ ὁ τῆς παρούσης διατάξεως πείσει λόγος τοὺς αὐτῷ προσανέχοντας, ὡς ἡ παρὰ τῆς βασιλείας μου πρᾶξις. αὐτὰς γὰρ τὰς ἡμέρας ἐν αἷς ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὸν τῆδε βίον προῆκται, καὶ εἰς βασιλέα θεοῦ προνοίᾳ ἀνηγόρευται, ἐμπράκτους εἶναι θεσπίζει, καὶ μηδεμίαν ἐκεχειρίαν ἐν ταύταις ἄγειν τὰ δικαστήρια. πᾶσαι μέντοι αἱ παρὰ τὰς ἄνω καταγραφείσας ἡμέρας τοῦ χρόνου, καὶ ἔμπρακτοι ἔσονται, καὶ δικαστήρια ἐν αὐταῖς γενήσονται, καὶ ἐκβιβασμοὶ, ἀκολούθως ταῖς δικαστικαῖς ἀποφάσεσι. πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ θεῷ φίλον ἔσται τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου θεσμοθέτημα. ταλανίζων γὰρ τοὺς Φαρισαίους ὁ Ἰησοῦς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλέους τὴν κρίσιν προέταξε.

γ̄ Περὶ συνοδικῆς σημειώσεως τοῦ πατριάρχου Λουκᾶ περὶ γάμου τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ ἐξ αἵματος. Β.

Γέγονε δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, ἀπολυθὲν κατὰ

Μάϊον μῆνα τῆς αὐτῆς ἐπινεμήσεως, καὶ διοριζόμενον ἐν μέρει ταῦτα,

ΤΟΙΓΑΡΤΟΙ καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν τὴν συνοδικὴν ταύτην ἐπὶ τῷ ζητηθέντι ἀπόκρισιν, ἢ (τἀληθὲς εἰπεῖν) ὀρθοθέτησιν, ὡς ἑπομένως τοῖς θείοις κανόσι καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἐκτεθεῖσιν νόμοις, ἐπέκρινε κρατεῖν εἰς τὸ ἑξῆς, καὶ ἀμεταπτώτως ἔχειν εἰς τὸ διηνεκὲς διορίζεται· τῆς αὐτῆς κοινωνοῦσα γνώμης ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ προκειμένου ζητήματος τῷ τε ἁγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνόδῳ.

ϛ Περὶ τόμου τοῦ Σισιννίου τοῦ περὶ γάμου δυοῖν ἀδελφοῖν μετὰ δυεῖν ἐξαδέλφαιν. Β.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ ἀμφιβολίας γινομένης περὶ τοῦ τοιούτου συναλλάγματος παρὰ τῷ βασιλικῷ θείῳ βήματι, ἀπελύθη θέσπισμα νεαρὸν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐπινεμήσεως η, ταῦτα περὶ τὸ τέλος διεξιόν,

ΩΣ ΑΝ οὖν τὰ ἀμφότερα καλῶς περιφυλαχθῶσι, καὶ σεβασθῶσιν ἥ τε μεγαλειότης τῶν βασιλικῶν τε καὶ ἀρχιερατικῶν διαταγμάτων, καὶ ἡ τῶν νόμων καὶ ἡ τῶν κανόνων ἀκρίβεια· μήτε παντελῆ δοτέον τῷ τόμῳ τούτῳ τὴν λύσιν, μήτε

πάντη ἐπιτρεπτέον αὐτῷ καὶ αὖθις τὸ ἐνεργεῖν· ἀλλὰ τὴν μέσην βαδιστέον (ὅ φασι) καὶ βασιλικήν· καὶ ἄμφω συντηρητέον· τό, τε περὶ τὸν τομογράφον ἐκεῖνον ἀρχιερέα σέβας, καὶ τοὺς ἐπιμνησθέντας τοῦ τόμου αὐτοῦ βασιλεῖς, καὶ τὸ μηδένα τοῖς νόμοις ἀπᾷδον καὶ τοῖς κανόσι περιτρέψασθαι, ὅπερ ὁ τοιοῦτος τόμος εἰσήνεγκε. χρὴ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ τοιούτου τόμου εἰσενηνεγμένον συνάλλαγμα, ἤδη μὲν συντελεσθὲν καὶ πρὸ ἐρωτήσεως, μὴ διασπᾶσθαι ἐπιτιμίοις ἢ τοὺς οὕτως εἰς γάμον ἁρμοσθέντας βαρύνεσθαι, κατὰ τὴν κρίσιν καὶ δοκιμασίαν τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως· καὶ συντηρεῖσθαι τούτοις τὸ συνοικέσιον· φθάσαν δὲ πεσεῖν εἰς ἐρώτησιν, μὴ ἐνδίδοσθαι χωρὶς τῶν ἀνηκόντων ἐπιτιμίων καὶ ἐντολῶν, δι᾽ ὃ σέβας ἄνωθεν εἴρηται· μηδὲ ἀδεῶς καὶ ἀνυποστόλως καὶ ἀναιτίως τοῖς ἐρωτήσασιν ἐπιτρέπεσθαι, ἀλλὰ μετὰ ἐντολῆς· μᾶλλον δὲ καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ῥηθέντος τόμου παρὰ τῆς ἐκκλησίας λαμβάνειν αὐτούς, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ διατεταγμένων. καὶ εἰ μὲν τὸ θέσπισμα τιμᾶν προαιρούμενοι, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διειλημμένα φυλάττειν ἀπαρασάλευτα βούλοιντο, ἐπαινετέοι πάντως εἰσίν· εἰ δὲ τὸ παρ᾽ αὐτοῦ κεκωλυμένον διαπράττεσθαι προαιροῖντο, ἐκχωρηθήσονται μὲν τοῦτο ποιεῖν, πλὴν ὅμως τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμίοις καθυπαγόμενοι.

ε. Περὶ γάμου μετὰ δυεῖν δευτέραιν ἐξαδέλφαιν. Β.

Ὅτι ὁ λόγος γέγονέ ποτε παρὰ τῷ βασιλικῷ βήματι περὶ τοῦ εἰ δύναται ὁ αὐτὸς καὶ εἰς δύο δευτέρας ἐξαδέλφας λαμβάνειν κατὰ λόγον γάμου, ὡς δῆθεν εἰς ἕβδομον ἐξ ἀγχιστείας βαθμὸν ἀναγομένου τοῦ συναλλάγματος, ἀπελύθη πρόσταγμα τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, μὴ γίνεσθαί ποτε τοῦτο διοριζόμενον· διὰ τὸ ἑνὸς βαθμοῦ λογίζεσθαι τὸν ἄνδρα μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ καταντᾶν τὸ συνάλλαγμα εἰς ἕκτον βαθμὸν ἐξ ἀγχιστείας.

ς. Περὶ ψήφων δικαστικῶν. Β.

Τούτων οὕτω διορισθέντων, ἠρώτησέ τις ὡς τοῦ μὲν παρόντος κανόνος διοριζομένου ἐπὶ πάσαις ταῖς ὑποθέσεσι, τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον νικᾶν· τῆς δὲ νεαρᾶς νομοθέσεως τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τῆς κατὰ Ἰούλιον μῆνα τῆς ιδ' ἐπινεμήσεως τοῦ ςχοδ' ἔτους ἐξενεχθείσης, διοριζομένης μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα ῥητῶς, ΕΙ' ΔΈ ΓΕ μὴ ὁμογνωμονήσουσι πάντες, ἀλλά τινες διαφωνοῦσι τοῖς πλείοσιν, ἢ ἐξισοῦνται οἱ διαφωνοῦντες, ἐκείνων τὴν ψῆφον προκρίνεσθαι οἷς καὶ ὁ τοῦ δικαστηρίου προεστὼς συμφρονεῖ· τίνι προσέχειν ὀφείλομεν;

ζ΄ Περὶ τοῦ μὴ ἁρπάζεσθαι τὰ τοῖς τελευτῶσιν ἐπισκόποις ἀνήκοντα παρὰ τῶν πρακτόρων. Β.

Ἐπὶ τούτοις ἔχε ἐπὶ μνήμης καὶ τὸ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς δʹ ἐπινεμήσεως ἀπολυθὲν πρόσταγμα τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, χάριν τοῦ μὴ ἁρπάζεσθαι τὰ τοῖς τελευτῶσιν ἐπισκόποις ἀνήκοντα παρὰ τῶν πρακτόρων· καὶ τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον,

ΠΡΑΓΜΑ καὶ εἰς θεοῦ τολμώμενον περιφρόνησιν, καὶ εἰς ἀθέτησιν θεσμῶν φυσικῶν, περὶ τῶν (ὅ φασι) μήτε θεοῦ ὄπιν μήτ' ἀνθρώπων νέμεσιν ὑφορωμένων, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀνεκτὸν ὅλως ἐλογίσθη τῇ βασιλείᾳ μου, εἰς ἀκοὰς αὐτῇ πεπτωκός. ἔνθεν τοι καὶ ὡς πάντη τῶν χριστωνύμων ἀνάξιον ἐπαγγέλματος διορθοῦται τοῦτο ἡ βασιλεία μου. ἀνηνέχθη γὰρ αὐτῇ ὡς ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ζῆν ἐκδημίαις τῶν ὁπουδήποτε ἀρχιερατευόντων ἐν ταῖς τοῦ θεοῦ ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, πῆ μὲν καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν ἐκφορᾶς, πῆ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐκφορὰν, οἱ κατὰ χώραν ἐνεργοῦντες, προφάσει τῆς αὐτῶν τελευτῆς, τῶν τε κελλίων αὐτῶν ἀπανθρώπως κατεπεμβαίνουσι, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς λαχούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας ἀκινήτων· καὶ ἀφαιροῦνται μὲν ἅπαντα τὰ ἐν τούτοις παρευρεθέντα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καθολικὴν δὲ ποιοῦνται τῶν

τοιούτων ἀκινήτων ἀπαίτησιν, καὶ παντοίως ἑτέρως ταῦτα συντρίβουσιν.

Ἡ γοῦν βασιλεία μου, μηδὲ μέχρι καὶ εἰς ἄκουσμα μόνον ἀναχετὴν ἡγησαμένη τὴν τοιαύτην τόλμαν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἐπὶ τοῖς θανάτοις τῶν ἀρχιερέων ἐπιούσης ταῖς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαις ζημίας καὶ συμφορᾶς, οὗτοι βαρυσυμφορώτεροι γίνοιντο, ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀνίας ἀνιαρότεροι· διορίζεται διὰ τῆς παρούσης προστάξεως, μηκέτι παρὰ τῶν κατὰ χώραν τὰς δουκικὰς ἀρχὰς διεπόντων, ἢ ἀναγραφεῖς, ἢ ἑτέρων ἄλλα δίκαια τοῦ δημοσίου ἐνεργούντων, τοιοῦτόν τι κατὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ὑπ' αὐτὰς ἀκινήτων, ἢ τῶν κελλίων τῶν ἀρχιερέων, ἐν ταῖς αὐτῶν τελευταῖς τοῦ λοιποῦ νεωτερισθῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδιαθήκως οἱ ἀρχιερεῖς τελευτῶσιν, κατὰ τὰς αὐτῶν βουλάς τε καὶ διαπράξεις ἅπαντα γίνεσθαι, ὅσον ἐν τοῖς παρευρισκομένοις ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν· εἰ δ' ἴσως ἐκ ἀδιάθετοι ἀπαλλάττοιντο, πάντα καὶ οὕτω συντελεῖσθαι κατὰ τὸ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις δοκοῦν. τοῖς ἀκινήτοις μέντοι τῶν χηρευουσῶν ἐκκλησιῶν οὐδὲ πόδα ὅλως ἐπιβαλεῖ τις τῶν κατὰ χώραν δουκῶν, ἢ τινῶν ἑτέρων, ὡς εἴρηται· οὐδὲ τὸ οἱονοῦν ἐκεῖθεν ὁπωσοῦν ἀναλάβηται, ἀλλὰ πάντα παρὰ τῶν μερῶν τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἐν αὐτοῖς οἰκονομηθήσεται, καθὼς ἄρα καὶ περὶ τούτου νενόμισται, καὶ κανονικῶς διηγόρευται. μέχρις ἂν δηλαδὴ οἱ μετὰ τοὺς τεθνηκότας ἀρχιερεῖς εἰς ἐκ-

κλησίας ἐπικηρυττόμενοι, κατὰ χώραν γεγονότες αὐτοὶ, τῆς τούτων οἰκονομίας αὐθέξονται. εἰδέναι ὀφείλοντες τὸ εἰς ἀθέτησιν τινὸς τῶν ἐν τῇ παρούσῃ προστάξει τῆς βασιλείας μου διωρισμένων χωρήσοντος, ὡς εἰ καὶ θεὸς ἐπὶ τῷ τοιούτῳ αὐτοῦ τολμήματι πρός γε τὸ παρὸν παρασιωπήσεται, πάντως εἰς τὸ μέλλον τὴν ἀξίαν δίκην ταμιευόμενος. ἀλλ' ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὸ παρὸν πικρότερον αὐτὸν μετελεύσεται, σωματικαῖς ποιναῖς αὐτὸν καθυποβάλλουσα, μελῶν τε οἰκείων ἀκρωτηριασμοῖς, καὶ τῶν ὑπαρχόντων δημεύσει, καὶ ὑπερορίᾳ μακρᾷ. οὐ μόνον γὰρ εἰς τὸ διπλοῦν ἀπεντεῦθεν ἀποδώσει ὁ τοιοῦτος τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐξ αὐτῆς τοιουτοτρόπως παρ' αὐτοῦ ἀφαιρεθησόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦ δημοσίου εἰς τὸ διπλοῦν ἀσυμπαθῶς ἀπαιτηθήσεται τὴν τοιαύτην ποσότητα, εἰδήσεως ἀκριβεστάτης διδομένης περὶ τούτου παρὰ τοῦ τηνικαῦτα ἀρχιερέως τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν μυστικῶν, ὃς καὶ ὀφείλει καὶ ἄμφω οἰκονομεῖν. πρόφασιν γὰρ πάντως οὐχ ἕξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. ἦλθε γὰρ ἡ βασιλεία μου εὐαγγελικῶς, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς διὰ τῆς παρούσης προστάξεως, ἥτις καταστρωθήσεται, καὶ τῷ ἱερῷ χαρτοφυλακίῳ ἐναποτεθήσεται, ἀρέσκουσα ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις· κἂν ἰσότυπα καὶ μόνα ταύτης πεπιστωμένα παρὰ τῶν μερῶν αὐτῶν ἐμφανίζηται. ἕξουσι γὰρ πρωτοτύπων ἰσχὺν ταῦτα, καὶ τοῖς προσομένοις προσέσονται εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν.

η̄ Περὶ φονέων ἑκουσίων. Β.

Περὶ δὲ φονέων ἑκουσίων ἐξεφωνήθη νεαρὰ κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς ιδ' ἐπινεμήσεως τοῦ θεοστέπτου κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ· καὶ ἔχει καὶ ταύτην ἐπὶ μνήμης, οὕτω μετὰ τὸ προοίμιον διαλαμβάνουσαν, παρακελεύεται οὖν ἅπασι τοῖς ἐν θέμασι διαιτηταῖς, καὶ ταῖς ἐν αὐτοῖς οὔσαις στρατιωτικαῖς δυνάμεσι, καὶ τοῖς τούτων στρατηγοῖς, ἔνθαπερ ἂν ἑκούσιος φόνος γένηται, καὶ τολμηθῇ τοιοῦτόν τι παρά τινος, αὐτίκα πάντας διεγείρεσθαι εἰς τὴν τοῦ φονέως κατάσχεσιν· καὶ δέσμιον αὐτὸν ἀποστέλλειν πρὸς τὴν βασίλειον περιωπήν· ἢ ταύτης ἀποδημούσης, πρὸς τὸν ἔπαρχον τῆς θεοφυλάκτου μεγαλοπόλεως· ὥστε εἰς δημοσίαν φυλακὴν εἰσάγεσθαι, καὶ τὰς σωματικὰς καὶ οὐσιακὰς, κατά τε νόμους καὶ τὴν τῶν νεαρῶν θεσπισμάτων δύναμιν, καὶ ἑτέρας ὑποστῆναι κολάσεις: εἰδότων τούτων ἁπάντων, ὡς εἴτις φωραθείη δυνάμενος κατασχεῖν τὸν φονέα, καὶ μὴ τοῦτο ποιήσας, οὕτω μέλλειν κατακριθῆναι ὡς κατὰ βασιλέως βουλευσάμενος. εἰ δὲ ἴσως διαλάθῃ τις, καὶ προσφύγῃ τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, μετὰ τὸ προβιῶσαι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπ' αὐτῷ ἐπιτίμια, κατὰ τὴν νομικὴν παρατήρησιν· ἐνδημοῦντος μὲν τοῦ κρατοῦντος τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, παρ' αὐτοῦ ἀποσταλήσεται εἰς

τὸ θέμα ὁποῖον ἂν ἐπικρίνῃ· ὥστε τὸν χρόνον τῆς ὅλης αὐτοῦ ζωῆς ἐκεῖσε διαβιβάζειν, καὶ μὴ ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκειν, ὥστε ἐπανατρέχειν ἔνθα τὸ τοῦ φόνου μύσος εἰργάσατο· ἀποδημοῦντος δὲ ἴσως τοῦ βασιλέως, παρὰ τοῦ ἐπάρχου (ὡς εἴρηται) εἴς τινα τῶν πορρωτέρω χωρῶν ἐξορισθήσεται, καὶ τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐκεῖσε διανύσει. Ἂν δέ γε μὴ μόνον ἑκουσίως ἀλλὰ καὶ ἐκ μελέτης τὸν φόνον ἐργάσοιτο, οὐκ ἀναγκασθήσεται κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν βασιλικὴν διάταξιν ἀποκαρῆναι. εἰ γὰρ τὸν ἑκουσίως τῇ ἀποκάρσει προστρέχοντα οὐκ ἀπεντεῦθεν ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια εἰς αὐτὴν παραδέχεται, ἀλλὰ καιρὸν αὐτῷ τὸν ἀρκοῦντα ἐπιμετρήσασα, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ τῆς γνώμης ἐκείνου βέβαιον εἴ τε καὶ ἀπαγὲς βασανίσασα, εἴπερ εὑρήσει τὸν ἄνθρωπον τῇ ἐξ ἀρχῆς προθέσει στοιχοῦντα, καὶ τῷ μοναχικῷ πολιτεύματι καὶ τῇ νεκρώσει τοῦ σώματος ἀόκνως ἑαυτὸν παρασκευάζοντα, ἔκτοτε καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου αὐτῷ προσεπιφέρει συμπλήρωσιν, εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν τε παραδεξαμένη καὶ κατάστασιν· πῶς οὐκ ἂν εἴη ἄλογον καὶ τοῖς πνευματικοῖς νόμοις ἀπᾷδον, ἀναγκαστικῶς ἀποκείρεσθαι τινὰ, καὶ ταῦτα φονέα, ὃν μέχρι τοσούτου θεὸς ἐγκατέλιπεν ὥστε καὶ ἀδελφικῷ χρανθῆναι τὰς χεῖρας αἵματι; δέος γὰρ μή πως ἀκουσίῳ προαιρέσει τὸν ἀγγελικὸν βίον ὑπελθὼν, καὶ βίᾳ τοῦτον καταδεξάμενος, εἰς ἐμπαιγμὸν τῷ φενακώδει χρήσηται σχήματι.

πεφύκασι γὰρ οἱ τῶν ἀνθρώπων κουφότεροι, εἰς ἀ-
πόνοιαν ἐμπεσόντες, καὶ ταῖς χειρίσταις καὶ παραβο-
λωτέραις ἐπιτολμᾶν πράξεσιν. ἀντὶ τοίνυν τῆς
ἀποκάρσεως νομοθετεῖ ἡ βασιλεία μου τὸν πε-
πλημμεληκότα φόνον μεμελετημένον ἑκούσιον,
ἐν φυλακῇ παρ' ὅλον τὸν ζωῆς αὐτοῦ διάγειν, καὶ μη-
δέποτ' ἐκεῖθεν ἐξάγεσθαι, μηδ' ἀπὸ βασιλικῆς ἴ-
σως προστάξεως κατὰ λήθην ποριζόμενον. ἐπὶ δὲ τῶν
περιουσίαις αὐτῶν γίνεσθαι καθὼς ὁ προμνημονευ-
θεὶς βασιλεὺς διετάξατο. Ἐπεὶ δὲ οἱ πλείους τῶν φο-
νέων, ἐκ μελέτης καὶ διασκέψεως τοὺς φόνους κα-
τεργαζόμενοι, ἔπειτα τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ
ἐκκλησίᾳ προσελθόντες, οὐχ ὡς γέγονε παρ' αὐ-
τῶν ὁ φόνος, ἀλλὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον ποιοῦν-
ται τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν ἀλήθειαν παρακρύ-
πτοντες· παρακελεύεται ἡ βασιλεία μου γραφὴν
γίνεσθαι τοῦ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου πατριάρχου
μετ' ἐπιτιμίου, πρὸς τὸν κατὰ χώραν ἀρχιερέα, καὶ
τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν τοῦ θέ-
ματος διαιτητήν· καὶ καθὼς μάθῃ γενέσθαι τὸν
φόνον ἀπὸ τῆς ἐκείνων ἀντιγραφῆς, οὕτω ποιεῖν
καὶ τὴν ἐπεξέλευσιν. καὶ μὴ τὸν ἐκ μελέτης φο-
νεύοντα, διὰ τὴν ψευδῆ αὐτοῦ ἐξομολόγησιν τὰς
τοῦ κατὰ τύχην καὶ ἀπροόπτως τῷ τοιούτῳ πε-
ριπεσόντος ἐγκλήματι δέχεσθαι ποινὰς καὶ ἐπι-
τίμια. εἰ τις μέντοι τῶν φονέων τῇ ἁγιωτάτῃ με-
γάλῃ προσφυγὼν ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ ἀειφυγίᾳ
κατακριθεὶς, ἢ δέσμιος εἶναι καὶ ἐν φυλακῇ ἐγ-

κεκλεῖσθαι παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωήν, εὑρεθῇ αὐτός ἐμπεριπατῶν ἔνθα τὸν φόνον εἰργάσατο, δέσμιος παρὰ τοῦ κατὰ χώραν πράκτορος ἀποσταλήσεται εἰς τὴν βασιλείαν μου· καὶ ὅσα δὲ τότε παρευρεθῶσιν αὐτοῦ πράγματα, εἰς κέρδος ἔσται τῷ πράκτορι, καὶ τῷ τὸν φονέα καταμηνύσαντι, ἐπίσης παρ' αὐτῶν μεριζόμενα. μελήσει δὲ πάντως καὶ τοῖς ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῶν τοιούτων διαιτηταῖς, μετὰ προσηκούσης κανονικῆς αὐστηρίας τὰ φονικὰ κολάζειν ἐγκλήματα, καὶ μὴ τοὺς χρόνους ὡς ἔτυχε συντέμνειν, καὶ μηδὲ ἐφ' οἷς οὐ χρὴ πλέον τοῦ εἰκότος φιλανθρωπεύεσθαι. Ἴσα μέντοι τοῦ παρόντος διατάγματος τῆς βασιλείας μου, ὑπογραφέντα παρὰ τῶν προϊσταμένων τῶν δικαστηρίων, ἀποσταλέντα ταῖς κατὰ χώραν ἐκκλησίαις ἀποτεθήσεται· ὥστε πάντας εἴδησιν ἔχειν τῶν διωρισμένων, ὡς ἂν ποιῶσι κατὰ τὴν τούτων περίληψιν. Εἴπερ μέντοι ὁ τὸν μεμελετημένον φόνον ἐργασάμενος, ἑκουσίως ἕλοιτο τὴν ἀπόκαρσιν, οὐκ ἀδοκιμάστως, τοῖς μοναχοῖς ἐγκαταλεγήσεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας καὶ ἐξετάσεως, τὸν ἀρκοῦντα χρόνον κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις βασανιζόμενος. τῷ μέντοι μοναστηρίῳ καὶ ἄκων προσμένειν ἀναγκασθήσεται παρ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον, μηδέποτε τούτου ἐξέρχεσθαι συγχωρούμενος. πάντως δὲ τὸ μο-

νά σημεῖον ἐν ἑτέρᾳ ἔσται ἐπαρχίᾳ, καὶ οὐκ ἐν ἐκείνῃ τῇ γῇ ἣ τὸ τοῦ θανάτου αἷμα χανοῦσα κακῶς ὑπεδέξατο.

ϛ. Περὶ τοῦ ἀνέπαφα εἶναι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ δημοσίου τὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κατὰ πόλιν μοναστηρίων ἀκίνητα. Β.

Εὐχαριστητέον οὖν τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, τῷ συντηρήσαντι ἀκολούθως τῷ ἀποστολικῷ κανόνι καὶ τῷ παρόντι διορισμῷ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κατὰ πόλιν τέως μοναστηρίων ἀκίνητα ἀνέπαφα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ δημοσίου, διὰ τριῶν χρυσοβούλλων τῆς ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ. ἀφ' ὧν τὸ μὲν κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς α' ἐπινεμήσεως τοῦ ϛχνδ' ἔτους γεγονὸς, καὶ διοριζόμενον μὴ βλάπτεσθαι τὰ μοναστήρια, (ἐκ τοῦ ἴσως κωλύειν κατά τι τὰ προσόντα τούτοις δικαιώματα) καὶ τὸ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς ζ' ἐπινεμήσεως τοῦ ϛχξε' ἔτους ἀπολυθὲν, καὶ παρακελευόμενον ἔχειν τὰ μοναστήρια κατὰ τὸ ἀναπόσπαστον τὰ ἀκίνητα τούτων, κἂν διαγνώσεις ἐδόθησαν αὐτοῖς παρὰ τῶν ἀναγραφέων δικαιοῦσαι τὸν δημόσιον· οὐ κατεστρώθησαν ἐνταῦθα, διὰ τὸ αἰωνίζουσαν ἐκ τούτων ὠφέλειαν μὴ ἐπιχορηγεῖσθαι τοῖς μοναῖς, ἀλλὰ καιρικήν. τὸ δὲ

κατὰ

κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ϛ ἐπινεμήσεως τοῦ ϛ χ ξ ϛ ἔτους ἐξενεχθὲν, καὶ κατασρωθὲν ἐν πᾶσι τοῖς σεκρέτοις, διακελεύεται κατὰ τὸ προοίμιον ταῦτα ῥητῶς,

ἜΦΘΑΣΕ μὲν οὖν πρὸ χρόνων τινῶν χρυσόβουλλον λόγον ἐπιβραβεῦσαι τοῖς τε κατ' αὐτὴν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων διακειμένοις εὐαγεστάτοις μοναστηρίοις, καὶ τοῖς κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ στενοῦ, ὅσον τε καὶ αἰγιαλὸν καὶ ὅσον πόῤῥωθεν· ὡσαύτως καὶ τοῖς περὶ τὸν κόλπον τῆς Νικομηδίας, καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Νικομηδίας, καὶ τοῖς ἐν ταῖς νήσοις, τῇ ὀξείᾳ, τῇ πρώτῃ, τῇ Χάλκῃ, τῇ πλατείᾳ, τῇ ἁγίᾳ γλυκερίᾳ, τῇ πριγκίπῳ, τῇ τοῦ Ἀντιγόνου, τῷ βραχονησίῳ, τῇ τερεβίνθῳ, τῷ ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ, τῷ ἁγίῳ Τρύφωνι, τῷ ἁγίῳ Ἐλευθερίῳ, τῷ κώδωνι, τῷ πελάγει, τῇ θεοτόκῳ, τῷ μεσονησίῳ, τῇ ἰατρῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς κτήσεσι τῶν πορτῶν· καὶ ἄχρι τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀθύρα. καὶ ἁπλῶς τοῖς πέριξ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἀσκουμένοις μοναχοῖς, ἀνδράσι τε καὶ γυναιξί· πολλὰ τούτοις φιλοτιμησαμένη δίκαια, καὶ τὸ ἀδιάσειστον αὐτοῖς δωρησαμένη, ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτείᾳ τῶν ἀκινήτων τῶν ἀπό τινων δικαιωμάτων διαφερόντων τούτοις, καθὼς ὁ τοιοῦτος χρυσόβουλλος λόγος πλατύτερον ταῦτα διέξεισιν. ἐπεὶ δὲ τοὺς θηριολέκτας οὐκ ἦν ἠρεμεῖν, ἀλλὰ τῷ τοῦ δημοσίου προσχήματι βαρεῖαν τούτοις ἐπῆγον οὗτοι τὴν κά

κασιν, ἡ βασιλεία μου ἅμα μὲν τὸ θεῖον ἐξευμενίσαι καὶ ἐξιλεώσασθαι, ἐφ' οἷς ὡς ἄνθρωπος τούτῳ προσκέκρουκεν, ἅμα δὲ βουλομένη καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, δηλονότι τοὺς δι' αὐτὸν τὸν μονήρη βίον προελομένους, καὶ τὴν πανοπλίαν ἐνδυσαμένους τοῦ πνεύματος, συμμάχους ἔχειν καὶ συνασπιστὰς ἰσχυροὺς κατὰ τῶν ὁρωμένων καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν· τῷ ἀγαθῷ ἐκείνῳ θεμελίῳ καὶ ὄροφον ἐπιθεῖναι ἀνάλογον ἠρετίσατο· καὶ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον ἀπολέλυκεν εὐλόγως, δι' οὗ θεσπίζει καὶ διορίζεται πάντα τὰ σήμερον νεμόμενα ἀκίνητα παρὰ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων μοναστηρίων, ἢ καὶ ἡσυχαστηρίων, ἢ καὶ ἀναχωρητικῶν κελλίων, ἢ λαυρῶν, καὶ ἁπλῶς κατοικητηρίων μοναχικῶν, κἂν οἵῳ ἂν καλοῖντο ὀνόματι, τοὺς τε παροίκους, τὰ αὐτούργια, τὰς πανηγύρεις, τοὺς φόρους, τοὺς πόρους, τὰς λίμνας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ θαλάσσια δίκαια, καὶ καθολικῷ λόγῳ οἱονδήποτοῦν δίκαιον ἐν ἀκινήτοις κτήμασι θεωρούμενον, καὶ ἐν οἱῳδή τινι τόπῳ διακείμενον, παρ' αὐτῶν κατεχόμενον νῦν, ἐφ' ᾧ δηλονότι μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐδόθη τούτοις διάγνωσις παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀναγραφέων, τὸ τοῦ δημοσίου μέρος ἐπὶ τούτῳ προσδικαιοῦσα ἔχειν τὰς ῥηθείσας μονὰς κατὰ διηνεκῆ δεσποτείαν, ὡς δῶρον καὶ φιλοτίμημα τῆς βασιλείας μου, καὶ δεσπόζειν αὐτῶν εἰς τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους· κἂν εὐλόγως, κἂν

παραλόγως τούτων τινὰ ἢ τὰ ἐλα ἴσως ἕως τοῦ νῦν κατεῖχον· κἂν δίχα τινὸς δικαιώματος, ἢ ἀπὸ δικαιωμάτων μὲν, καλῶς δὲ ἐχόντων, ἢ ψευδῶς συντεθέντων. πάντα γὰρ τὰ παρ' αὐτῆς κατεχόμενα ἐν οἱωδήτινι θέματι, κατά τε δύσιν καὶ ἀνατολὴν, κἂν ἐξ αὐτῆς εἰς ἐνδιαίτημα τῆς κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλέων, κἂν ἀπὸ κλασμάτων ὦσι, κἂν ἀπὸ συμπαθειῶν, ἢ ἀποκεκινημένων, ἢ ὁλοπλώτων, ἢ ἀπὸ ταπεινῶν τελουμένων διαφερίων, ἢ ἀπὸ ταπεινῶν κλασματισθέντων, ἢ καὶ δυνατοῖς διαπραθέντων, ἢ τοὐναντίον, ἢ ἐξ ὀρθώσεων καλῶς γεγονυιῶν διαπράσεων κἂν ἐν ἄλλοις τόποις ὁρισθέντα δωρηθῆναι, ἐν ἄλλοις παρεδόθησαν· ἢ δωρηθέντα, οὐ παρεδόθησαν· ἢ παραδοθέντα, οὐκ ἐδωρήθησαν· ἢ καθ' ἕτερόν τινα λόγον καλῶς παρ' αὐτῶν κατέχονται· ἀδιασείστως καὶ ἀπολυπραγμονήτως κατέχεσθαι παρὰ τῆς ῥηθείσης πασῶν μονῶν ἡ βασιλεία μου βούλεται, εἰς τὸν αἰῶνα τὰ ἅπαντα, ὡς δῶρον τῆς βασιλείας μου καὶ καθαρὸν φιλοτίμημα. μόνης γὰρ τῆς παρ' αὐτοῖς εὑρισκομένης νῦν κατοχῆς τῶν ἀκινήτων, ὀφειλούσης ἀρκεῖν αὐτοῖς ἀντὶ παντὸς δικαιώματος, περιττόν ἐστι τὸ πολυπραγμονεῖν περὶ ἑτέρου. ἐπὶ πᾶσι γὰρ οἷς κατέχουσι σήμερον, ἄνευ μέντοι τῶν ἐφ' οἷς ἐδόθησαν αὐτοῖς διαγνώσεις παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀναγραφέων τὸ δημόσιον δικαιοῦσθαι, ὡς εἴρηται, ὀφείλει ἀρκεῖν ἡ παροῦσα χρυσόβουλλος γραφὴ τῆς βασιλείας μου, καὶ ἀντὶ δωρεᾶς, καὶ ἀντὶ πρακτικοῦ,

καὶ ἀντὶ παντὸς ἑτέρου δικαιώματος· κἂν οἱονδή-
ποτοῦν σεκρέτον ἐπ' αὐτῷ δικαιοῖτο. οὐδὲ ἀναγ-
καθήσονται αἱ μοναὶ ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀ-
κινήτοις προσκομίζειν ἕτερα παλαιογενῆ προσ-
όντα αὐταῖς δικαιώματα· ἀλλὰ τῇ παρούσῃ μό-
νῃ γραφῇ τῆς βασιλείας μου ἀντὶ παντὸς δικαιώ-
ματος χρώμεναι, ἀρκεσθήσονται ταύτῃ καὶ μόνῃ,
ὀφειλούσῃ ἀρκεῖν αὐταῖς, ὡς προεγράφη, καὶ ἀντὶ
δωρεᾶς, καὶ ἀντὶ παραδόσεως, καὶ ἀντὶ παντὸς
ἑτέρου δικαιώματος. εἰ δ' ἴσως καιροῦ καλοῦν-
τος θελήσει οἱονδηποτοῦν μοναστήριον χρήσασθαι καὶ
τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ δικαιώμασιν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ
ταῦτα προκομίζον, παρ' οἱουδήτινος πρὸς τοῦτο
οὐ κωλυθήσεται. ἀναγκαστικῶς γὰρ τοῦτο οὐ ποιή-
σει. εἰ δὲ οἰκείῳ θελήματι αὐτὸ αἱρετίσεται, οὐ-
δεὶς ὁ ἐμποδίζων ἐσεῖται. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῇ
δικαιώσει τῆς γῆς συμβαλεῖται τοῖς μοναστηρίοις
ἡ παροῦσα χρυσόβουλλος γραφή, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
τοῖς παροίκοις τοῖς νῦν παρ' αὐτῶν κατεχομέ-
νοις, καὶ τοῖς αὐτουργίοις, φόροις, πανηγύρεσι, δια-
βατοῖς, λίμναις, ποταμοῖς, θαλασσίοις δικαίοις,
καὶ ἑτέρῳ οἱῳδήτινι δικαίῳ παρ' αὐτῶν κατεχο-
μένῳ· αὐτὰ μέντοι τὰ ἐφ' οἷς ἔλαβον διαγνώ-
σεις ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, ὡς πολλάκις ἀνωτέρω
διείληπται. εἰ δὲ καὶ προσετάχθησαν λογισθῆναι ἢ
ἐκκοπῆναι τινὰ τελέσματα, ἢ πρακτικά, ἢ στρα-
τεῖαι, ἢ δημόσια, ἢ λιβέλλοι, ἢ ἕτερόν τι τῷ δημο-
σίῳ ἀνῆκον, καὶ οὐ γέγονε τὸ λελογισμένον, ἢ

ἕτερόν τι ἔχει ἐπιλήψιμον τὸ δικαίωμα, οὐδὲν τι ἐκ τούτου βλαβήσεται τὰ μοναστήρια. τί δὲ χρὴ τὰ πολλὰ καταλέγειν καὶ ἀπαριθμεῖσθαι, καὶ χάριν παραδείγματος ἀπογράφεσθαι; τὴν πολυλογίαν ἡ βασιλεία μου παρατρέχουσα, ἵνα μήτις τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, τινῶν μὲν ἐκφωνηθέντων ἐκ τῶν τὰ ἀκίνητα κατασειόντων αἰτίων, τινῶν δὲ παρασιωπηθέντων, ἐπιδράττοιτο τῶν ῥημάτων, καὶ κατὰ Ἰουδαίους τῷ γράμματι ἐπικάθηται, καὶ ἐπιχειρῇ ἐπὶ τοῖς μὴ ἐκφωνηθεῖσι διασείειν καὶ παρενοχλεῖν ταῖς μοναῖς· καθολικῷ λόγῳ καὶ περιεκτικῷ τοῦτο ἡ βασιλεία μου βούλεταί τε καὶ διορίζεται, ὡς ἂν πᾶν ὅπερ ἐπὶ τοῖς σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων κατεχομένοις, ἢ ἐπ' αὐταῖς ταῖς καθέδραις τῶν μοναστηρίων νοηθῇ ὑπὸ τοῦ δημοσίου παρά τινος, ἢ νῦν ἢ ὁπηδήποτε, αὐτὸ τοῦτο δεδωρημένον λογίζεσθαι τῇ μονῇ. καὶ ἅμα τις τοῦτο διανοήσηταί τε καὶ φθέγξηται, καὶ εὐθὺς ἀντιλήψεται αὐτοῦ ἡ μονὴ ὡς σήμερον δεδωρημένου ταύτῃ παρὰ τῆς βασιλείας μου. ὅσον γὰρ ἐφ' οἷς κατέχουσι νῦν ἀκινήτοις περὶ ὧν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου οὐκ ἔλαβον τὰ προγραφέντα μοναστήρια, δημόσιον βούλεται ἡ βασιλεία μου λογίζεσθαι ἓν ἕκαστον τούτων, κατὰ μόνον τὸ ἔχειν τὸ ἀδιάσειστον, καὶ μὴ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεσθαι. καὶ ὃν τρόπον ὁ δημόσιος οὐ πολυπραγμονεῖται ὑφ' ἑαυτοῦ, οὕτως οὐδὲ τὰ ἱερὰ σεμνεῖα ἢ ἡσυχαστήρια, μοναστήριά τε καὶ λοιπὰ ὑπό τινος τῶν τοῦ

δημοσίου φροντιστῶν ἀνακληθήσεται· κἂν τι εὔ-
λογον δικαιολογῆταί τις, κἂν παράλογον, κἂν ὁ-
ποῖον ἂν εἴη τὸ λαληθησόμενον. πᾶς γὰρ ὁ τοιοῦτόν
τι ἐπιχειρήσων ποιῆσαι, ἀνίσχυρα δόξει λέγων,
καὶ τῷ ὄντι ἀβέβαια. καὶ ἀσυμπαθῶς ἡ τού-
του περιουσία τῷ δημοσίῳ καθοσιωθήσεται· καὶ
αὐτὸς ἄτιμος ἔσεται παντάπασιν, ὡς ἀντιπί-
πτων βασιλεῖ εὐσεβεῖ τε καὶ φιλοθέως τὸ ἀνε-
νόχλητον ταῖς μοναῖς ἀποχαριζομένῳ, ἐπὶ τοῖς
δεδωρημένοις αὐταῖς διὰ τοῦ παρόντος χρυ-
σοβούλλου λόγου· καὶ δι' αὐτοῦ βραχύ τι δῶρον
προσάγοντι τῷ θεῷ, ἀνθ' ὧν μυρίων εὐεργεσιῶν
παρὰ τῆς πλουσιοπαρόχου δεξιᾶς αὐτοῦ παρα-
πήλαυσεν. οὐκ ἐξέσται οὖν οὔτε ἀναγραφεῖ, ἢ
προκαθημένῳ οἱουδήτινος σεκρέτου, ἢ ἐξισωτῇ,
ἢ ἐνεργοῦντι, ἢ ἑτέρῳ τινὶ προσώπῳ τοῦ δημοσίου,
τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα ἀναγράφεσθαι, ἢ καπνο
λογεῖν, ἢ ἀναζητεῖν μέτρα γῆς, ἢ παροίκων ποσότη
τα, ἢ γῆς τὸ ἐπὶ πλέον, ἢ ὑπέρτιμον, ἢ τὸ ἀδίκως
κατεχόμενον ἐξετάζειν. ἀλλ' ἐπεὶ ἐκ προστάξεως
τῆς βασιλείας μου μέλλουσι γίνεσθαι πρακτικὰ τῶν σή-
μερον κατεχομένων παρὰ τῶν μονῶν ἀκινήτων καὶ
παροίκων, τότε μόνον ὀχληθήσεται ἡ μονή, καὶ τὸ ἀδί-
κως κατεχόμενον ἀφαιρεθήσεται, ὅτε ὁ ἀναγρα-
φεὺς δεικνύει ὡς ἐπέκεινα τοῦ περιορισμοῦ κατέχει
ἡ μονὴ τόπια, ἢ παροίκους, ἢ ἕτερον δίκαιον. οὐδὲ
γὰρ ἐπ' ἀδείας ἕξουσιν αἱ μοναὶ τὰ σήμερον παρ'
αὐτῶν κατεχόμενα, εἴτε πάροικοι εἶεν, εἴτε τόποι,

εἴτε αὐτουργία, ἐπαύξειν καὶ εἰς πλῆθυσμόν· ἄχρι πλείονα. Πλὴν τῇ τοιαύτῃ προφάσει οὐκ ἐξέσται πράκτορι ἢ ἀναγραφεῖ οἱῳδήτινι, ἢ καπνικὸν, ἢ μιτζητίκιον, ἢ ἕτερόν τι ἀναγραφικὸν ἢ πρακτορικὸν φορολόγημα ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων τῇ δηλωθείσαις μοναῖς ἀκινήτων ἀναλαμβάνεσθαι. εἰδέναι γὰρ ὀφείλει ὁ τοῦτο τολμήσων ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τὸ πολλαπλοῦν ἀντιστρέψει ὅπερ ἂν ἀναλάβηται, ἀλλὰ καὶ τελείᾳ δημεύσει ὑποβληθήσεται, καὶ ἄτιμος ἔσται καὶ ἀπολίτευτος. οὕτω γὰρ θέλει ἡ βασιλεία μου τὰ τῶν δηλωθεισῶν μονῶν ἀκίνητα πάντα λογίζεσθαι ἐφ' ἑκάστου τῶν πρακτόρων, ὡς μὴ ὄντα ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχήν τε καὶ ἐξουσίαν. καὶ ὃν τρόπον οἱ πράκτορες ἐπὶ τοῖς μὴ ὑποκειμένοις αὐτοῖς θέμασιν οὐδέν τι δίκαιον ἔχουσιν ἐνεργεῖν, ἢ ὅλως ποιεῖν τι ἐπ' αὐτοῖς· οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τῶν μοναστηρίων ἀκινήτοις οἱ πράκτορες τῶν θεμάτων, ὑφ' οὓς τελοῦσι τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα, πράκτορες λογισθήσονται. τὰ μέντοι γινησόμενα πρακτικὰ, καὶ οἱ περιορισμοὶ, παρ' ὧν ἂν ὁρίσῃ ἡ βασιλεία μου εἰς παράστασιν τῶν σήμερον παρὰ τῶν μοναστηρίων νεμομένων, τοῖς προσφόροις σεκρέτοις δι' εἴδησιν ἐγκαταστρωθήσονται. ὀφείλουσι γὰρ εἰδέναι πάντα τὰ μοναστήρια, ὡς οἷον ἂν ἐξ αὐτῶν εὑρεθῇ ῥᾳδιουργίαν τινὰ ποιησάμενον ἐπὶ τοῖς σήμερον παρ' αὐτῶν κατεχομένοις ἀκινήτοις, ἢ συμπαιγνίαν, ἢ δόλον πλημμελῆσαν τινὰ, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου ὠφελείας οὐκ εὐμοιρήσει τὸ σύνολον,

ἀλλὰ καὶ τοῦ προφιλοτιμηθέντος αὐτῷ ἐκπεσεῖται δικαίου, διὰ τοῦ προγεγονότος πάσαις ταῖς δηλωθείσαις μοναῖς ἑτέρου χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου.

Ἐφεξῆς δὲ ἀνεῖλε τὸ τοιοῦτον χρυσόβουλλον, καὶ πᾶσαν πρόσταξιν ἐναντιουμένην τούτῳ, γεγονυῖαν δηλονότι ἢ καὶ γενησομένην· καὶ διωρίσατο χρᾶσθαι τὰς μονὰς καὶ τοῖς παλαιγενέσιν αὐτῶν δικαιώμασιν.

ι. Περὶ τῶν ἀκινήτων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Β.

Καὶ τῷ παλαιῷ μὲν ἐκείνῳ καὶ περιπύστῳ τῷ τοῦ Σολομῶντος σοφίας ναῷ τὸ κατὰ δύναμιν προσέφερον ξύμπαντες· καὶ τῷ ἱερῷ δὲ τούτῳ καὶ παμμεγίστῳ τεμένει τῷ ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, τοῦ καὶ ἐκ Σολομῶντος κατηγμένου καὶ ἐκ Δαβίδ, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον φιλοτίμως ὄντως ἐνιδρυμένῳ καὶ τῷ ὄντι βασιλικῶς, οὗ κἀκεῖνος ἦν ὁ Σολομώντειος προεκτύπωμα, τῇ νέᾳ λέγω Σιών, τῇ τοῦ ἁγιάσματος κιβωτῷ, τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, ἣν τῇ πέτρᾳ ἐπῳκοδόμησε τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως ἀρραγῆ καὶ ἀκλόνητον, διάφορα πολλοὶ προσήνεγκον ἀναθήματα, ἐν ἀκινήτοις θεωρούμενα κτήσεσι κατά τε τὴν ἕω διακειμέναις καὶ πρὸς δυσμάς· ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τῶν νήσων

τιναῖς. εἰσὶ δ' ἀπείληφθον τούτῳ, καὶ κατ' ἐζώ-
νησιν τούτων πολλὰ (ἵνα μὴ λέγω τὰ πλείω) ἐκ
διαφόρων αἰτιαμάτων τῷ δημοσίῳ προσαρ-
μόττειν διεγινώσκοντο παρά τε τῶν ἑκασταχοῦ ἀ-
ναγραφέων καὶ τῶν ἄλλως περὶ ταῦτα δεινῶν.
ἐπεὶ δὲ τοῦτο ταῖς ἀκοαῖς ἐνηχήθη τῇ βασιλείᾳ μου
ἐξ ἀναφορᾶς τῶν τὰ κατὰ τὸν μέγιστον τοῦτον καὶ
θεῖον οἰκονομούντων ναὸν, αὐτίκα μηδὲν μελλή-
σαν τὸ ἡμέτερον κράτος τὸν παρόντα χρυσόβουλ-
λον λόγον τῷ πανσέπτῳ τούτῳ σηκῷ ἐπεβράβευ-
σε· δι' οὗ καθαρῶς αὐτῷ δωρεῖταί τε καὶ ἀποχα-
ρίζεται ἡ ἡμετέρα εὐσέβεια ἅπαντα τὰ τῷ δη-
μοσίῳ ὁπωσδήποτε διαφέροντα, ἀπό τε τῶν ἐν τῇ
ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει καὶ ταῖς ὅλαις νήσοις κατε-
χομένων παρ' αὐτῆς παντοίων ἀκινήτων ἐπικτή-
σεων, ὡς δῶρον ταύτης καὶ ἱερόν τι ἀνάθημα·
κἂν πάροικοι ὦσι, κἂν γῆ ἀρόσιμος τυχὸν, ἢ λιβα-
διαία, ἢ ὑπάμπελος, ἢ κηπεύσιμος· κἂν αὐτουρ-
γία οἱαδήτινα· κἂν ἔνοικοι πραγματευταὶ ἢ ἐρ-
γαστηριακοί· κἂν κάστρα ἔν τισι τούτων ᾠκοδομή-
θησαν, κἂν ἕτερόν τι ὁποιονδηποτοῦν τῷ δημοσίῳ
διαφέρον ἐν τούτοις ἐξευρίσκηται. ἐπανορθοῖ δὲ ἡ
βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος εὐσεβοῦς χρυσο-
βούλλου λόγου καὶ ὅσα που χωλεύοντα εὑρίσκονται
ἐπὶ τοῖς προσοῦσι τῇ διαληφθείσῃ τοῦ θεοῦ με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ δικαιώμασιν, ἐν πᾶσι τοῖς τοιού-
τοις ἀκινήτοις, ὁποῖα ἂν καὶ ὦσι. καὶ πάντα τὰ προ-
σόντα αὐτῇ κατά τε δύσιν καὶ ἀνατολὴν, καὶ τὰς

ὅλας νήσους, ὡς νῦν παρὰ τῆς βασιλείας μου δω-
ρούμενα καὶ παραδιδόμενα ταύτῃ λογίζεσθαι,
διὰ τῆς παρούσης εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου γραφῆς
ἡ γαληνότης ἡμῶν θεσπίζει καὶ διορίζεται. διὰ
γὰρ τοῦτο καὶ περιορισμοὺς προβῆναι λεπτομερεῖς
παντοίων ἀκινήτων δηλωτικούς, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς
προσκαθημένων παροίκων τε καὶ ἐνοίκων, ἔτι δὲ καὶ
τῶν ἐν τούτοις εὑρισκομένων παντοίων αὐτουρ-
γίων παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφέων, καὶ ταῖς
ἐκείνων πιστωθῆναι ὑπογραφαῖς· καὶ ταῦτα μέρει
τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἐπιδοθῆναι
εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν τὸ κράτος ἡμῶν ἐγ-
κελεύεται· ὡς ἂν ὦσι δῆλα καὶ ἀναμφίλεκτα
ξύμπαντα, καὶ μηδέποτε τῶν καιρῶν ὑπ' ἀνάκρι-
σιν ἄγοιντο παρ' οὑτινοσοῦν τῶν κατὰ καιροὺς ἀναγρα-
φέων, ἢ ἐποπτῶν, ἢ ἐξισωτῶν, καὶ τῶν ἄλλως ἀνερευνών-
των τὰ δημόσια καὶ τῶν δηλωθέντων περιορισ-
μῶν, ἐγκαταστρωθῆναι ὀφειλόντων τοῖς προσφό-
ροις σεκρέτοις δι' εἴδησιν. οὐδὲ γὰρ ἐξέσται τινὶ
τούτων ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ καθ' οἱονδήτινα
τρόπον ἐν τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ἀκινήτοις εἰσέρχε-
σθαι ὁπωσδήποτε, ἢ ταῦθ' ὑπὸ ζήτησιν ἄγειν καὶ
ἐξέτασιν οἱανδήτινα. ἀλλ' οὐδὲ δικαιώματα ἐ-
πὶ τούτοις ἐπιζητεῖν, οὐ καπνικὸν ἀναλαμβά-
νεσθαι, οὐ μετζητίκιον, οὐχ ἕτερόν τι οἱονδηπο-
τοῦν φορολόγημα, εἰς κέρδος τοῖς ἀναγραφεῦ-
σιν ἐπινοούμενον· ἀποτρεπομένοις τῇ ἐμφα-

κεία καὶ μόνη τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου, καὶ τῶν προβησομένων περιορισμῶν, ὡς διείληπται. πᾶσα δὲ πρόσταξις γεγονυῖα, εἴτε περὶ τῶν προαφορισμένων, εἴτε περὶ κλασμάτων, εἴτε περὶ συμπαθειῶν, εἴτε περὶ τῶν ἀπὸ ταπεινῶν στίχων, εἴτε περὶ τῶν ὑποκειμένων ταῖς χαραγαῖς, εἴτε περὶ στρατειῶν συμπεπαθημένων· κἂν μὴ ἀντισήκωσις τούτων ἐγένετο, ἔστι περὶ τοῦ τὰς ἀπὸ * μὴ στέργειν δωρεάς, εἴτε περὶ οἱουδήτινος ἑτέρου κεφαλαίου ἐξεφωνήθη, καὶ κατά τι ἐναντιοῦται τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἀποίσεται τὸ ἀνίσχυρον· κἂν τὸ μὴ ἀνατρέπεσθαι ἔχῃ ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῇ. ἐν εἰδήσει γὰρ πασῶν τῶν γεγενημένων προστάξεων ἡ ἡμετέρα τυγχάνει θεοσέβεια. τὸ δὲ κατὰ μέρος ταύτας ἀπαριθμήσασθαι, παρέλκον ἡγήσατο· καὶ ὡς ἰδιαιτάτας ἀριθμηθείσας καὶ ἀνατραπείσας ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ λογίζεσθαι ταύτας θεσπίζει ἡ βασιλεία μου. ἀλλ' οὐδὲ γενησομένη ἑτέρα οἱαδήτις πρόσταξις τῆς παρούσης εὐσεβοῦς κατισχύσει γραφῆς· ἀλλὰ κἀκείνη ἐφ' οἷς ἐναντιοῦται τῷ παρόντι τῆς βασιλείας μου ὁρισμῷ, ὅσον ἐπ' αὐτῷ τὸ ἀνίσχυρον ἀποίσεται καὶ ἀβέβαιον· κἂν τὸ μὴ ἀνατρέπεσθαι ἔχῃ ἐγκείμενον ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ ῥητῶς ἐκφωνηθῇ, κἂν ἑτέραν διάστιξιν οἱανδήτινα.

Ἵν' οὖν εἴη δῆλα τὰ προσόντα τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀκίνητα ἅπαντα, ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ ῥητῶς ἐνεγράφησαν· ἃ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ὄνομα. Ἐν τῷ θέματι Θράκης καὶ Μακεδονίας τὸ δεῖνα καὶ δεῖνα. καὶ ἐφεξῆς καταλέγει τὰ ἀκίνητα πάντα. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀπαρίθμησιν φησίν, Οἱ πανταχοῦ δὲ εὑρισκόμενοι στροβιλιάται Ἰουδαῖοι, καὶ ἐξκουσσεία πλείων χωρήσεως χιλιάδων τριάκοντα. ἐπὶ τούτοις πᾶσι, τὸ ἀπερικλόνητον ἔχειν πάντη καὶ ἀδιάσειστον τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸ μέρος ἅπαν αὐτῆς, θεσπίζει τὸ κράτος ἡμῶν· περιορισμῶν ὀφειλόντων προβληθῆναι λεπτομερῶν παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀναγραφέων, ὡς πολλάκις διείληπται· πλὴν τῇ τοιαύτῃ προφάσει οὐκ ἐξέσται τοῖς δηλωθεῖσιν ἀπογραφεῦσιν ἢ καπνικὸν ἀπαιτῆσαι, ἢ μεζητικὸν, ἢ χρειῶν δόσιν, ἢ ἑτέραν ὁποιανδήτινα εἰσπράξιν, ἀπὸ τῶν ὁπωσδήποτε ἀκινήτων αὐτῆς. ἀλλ' αὐτοὺς τῆς οἱασοῦν συνεισφορᾶς τε καὶ ἀπαιτήσεως τοὺς δηλωθέντας περιορισμοὺς συντελέσουσι· τοῦ κατατολμήσοντος ἀθετῆσαί τι τῶν διωρισμένων τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου, πρὸς τῷ τὴν βασιλικὴν ὑποστήσεσθαι ἀγανάκτησιν, ὑποστῆναι ὑφορωμένου καὶ δόσει προστίμου λιτρῶν

τριάκοντα, ἀπαιτηθησομένων ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν, ἐκ προσελεύσεως τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας·

ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τυγχάνοντος· γεγενημένου κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα τῆς α ἐπινεμήσεως τοῦ ς χ ξ α ἔτους· ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

ια Περὶ δικαιωμάτων τῶν ἁπανταχοῦ ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῶν ἀκινήτων. Β.

Προσέτι τούτοις ἀπελύθη καὶ ἕτερος χρυσόβουλλος λόγος τοῦ αὐτοῦ κραταιοῦ ἡμῶν βασιλέως, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως ια τοῦ ς χ ν ς ἔτους· ὁ καὶ ἰατὴρ λεγόμενος, ὡς ἰώμενος τὰ χωλεύοντα ἴσως δικαιώματα τῶν ἁπανταχοῦ ἐκκλησιῶν· ἐπισκοπῶν δηλονότι, καὶ μητροπόλεων, καὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὃς καὶ κατὰ ῥῆμα οὑτωσὶ διαλαμβάνει,

Ὁ ΜΕΝ μετὰ Μωϋσέα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ἐκεῖνος στρατηγὸς Ἰησοῦς, τὰ Ἱεριχούντεια καθελεῖν ἐπειγόμενος ὀχυρώματα, τοῖς ἱερεῦσι κύκλῳ σαλπίζειν ἐκέλευε, καὶ οὕτω παραδόξως τὰς τῶν τειχῶν ἐπάλξεις κατέρριπτε. τῇ δὲ τοῦ νέου τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτοῦ καθηγουμένῃ τούτου λαοῦ βασιλείᾳ μου, μετὰ τὸν ἐν βασιλεῦσιν ἐκεῖνον ἄλλον Μωσέα, τοῦ λαοῦ σωτῆρα καὶ ὁδηγὸν (τὸν ἀοίδιμον λέγω αὐθέντην τῆς βασιλείας μου καὶ γεννήτορα) ὥσπερ τινὰ τείχη καθελεῖν ἐπειγομένῃ Ἱεριχούντεια, τὰς τοῦ

κοινοῦ τῶν Χριστιανῶν ἐχθροῦ ἰσχυροῦ ὄντος, τοῦ δυτικοῦ λέγω δράκοντος, τοῦ τῆς Σικελικῆς κατατυραννοῦντος γῆς; κἀκεῖθεν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας λαθρα ἑρπύσαντος ἀναλόγως· οἷά τινας πνευματικὰς σάλπιγγας, τὰς τῶν τὸν θεὸν ἐξιλεουμένων καθ' ἑκάστην ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέων εὐχὰς, πρὸς ἐκείνου καθαίρεσιν συνεργούσας ἐδέησεν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεόπτης Μωσῆς ὁπηνίκα τῷ Ἀμαλὴκ συνεκρότει τὴν μάχην, ἱερεῦσιν ἑκατέρωθεν στηριζόμενος, οὕτω τοῦτον κατετροποῦτο καὶ ὑπερίσχυε. κατ' ἐκεῖνον οὖν καὶ ἡ βασιλεία μου, τοῦ ἀρχιερατικοῦ δεομένη ὑποστηρίγματος εἰς τὴν κατὰ τοῦ νέου τούτου Ἀμαλὴκ προκειμένην ἀντιπαράταξιν, καὶ ὥσπερ τινὰ στύλον φωτὸς τοῦ νέου Ἰσραὴλ προηγούμενον, καὶ τὰ τούτου κατευθύνοντα διαβήματα, τὰς τούτων ἔχειν εὐχὰς θέλουσα, τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον τῇ μητρὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, τῇ νέᾳ Σιὼν, τῷ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἐνδιαιτήματι, καὶ τοῖς κατὰ τὰς νήσους πάσας καὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν ἐβράβευσε, τὰς ὑπὲρ τῆς βασιλείας μου τούτων εὐχὰς ἐπὶ πλέον ἀναρρωννύουσα. ἀκριβῶς γὰρ οἶδεν ἡ βασιλεία μου ὡς οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ ὡς γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψευδὴς δὲ ἵππος εἰς σωτηρίαν, κατὰ τὸν θεῖον ψάλλοντα προφήτην, καὶ ψαλ-

μογράφον, καὶ θεοπάτορα. Τοιγάρτοι καὶ τὸ ἀπερικλόνητον πάντη φυλάττεσθαι θέλουσα, τῇ τε πασῶν προκαθημένῃ ἐκκλησιῶν, καὶ τοῖς μνημονευθεῖσι πᾶσιν ἀρχιερεῦσι τῶν ὁπουδήποτε ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν προσόντων ταύταις δικαιωμάτων ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῶν ἀκινήτων αὐτῶν βεβαιότερα καθιστῶσα· προσεπανορθοῦσα δὲ καὶ εἴ τι που χωλεῦον ἴσως ἐστὶν ἐν τοῖς αὐτῶν δικαιώμασι, καὶ τῆς ἀκριβείας λειπόμενον. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἴ τι που ὀφεῖλον ἐπακολουθῆσαι δικαίωμα, πρὸς τὴν ἀσφαλῆ τῶν τοιούτων ἀκινήτων δεσποτείαν, κατοχήν τε καὶ κυριότητα, γενέσθαι ἴσως οὐκ ἔφθασεν· αὐτὸν δὴ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον, ἰατῆρα ἡ βασιλεία μου τούτου δὴ τοῦ ἐλλείποντος αὐτοῖς ἐπιδέδωκεν· οἷον ἄρτιον καὶ ὁλομελὲς δεικνύουσα τὸ ἐπὶ τούτοις δίκαιον, καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἀδιάσειστον. δι' οὗ καὶ βεβαιοῖ μὲν καὶ ἀσφαλέστερον τίθησι πᾶν προσὸν ταῖς κατ' αὐτὸ ἁγιωτάταις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ αὐτῇ τῇ τούτων προκαθημένῃ δικαίωμα ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἀκινήτοις, ὁποῖα ἂν καθέστηκε, κἂν ὁπουδήποτε ταῦτα διάκεινται· καὶ τὸ καλὸν κάλλιον τίθησι τῇ ἐπικρίσει τε καὶ ψήφῳ τῆς βασιλείας μου. πᾶν γὰρ ἐν αὐτοῖς, ἐν ὁποίοις εἴποι τις θεωρούμενον, εἴτε ἐν χρυσοβούλλοις λόγοις διαφόρων βασιλέων, εἴτε ἐν σιγιλλίοις, εἴτε ἐν ἁπλαῖς προστάξεσιν, εἴτε

ἐν λύσεσιν, εἴτε ἐν πρακτικοῖς, ὑποσκάζον, καὶ κατά τι τοῦ ἀκριβοῦς καὶ τῆς ὀφειλομένης ἀκολουθίας λειπόμενον, ἀπό τε βασιλικῶν προσταγμάτων καὶ νόμων ἐπανορθοῖ· καὶ διορίζεται μὴ κατά τι πρόκριμα ἐκ τούτων εἶναι ταῖς δηλωθείσαις πάσαις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλὰ τὸ ὑπόσαθρον ἐκείνων καὶ ἀσθενὲς, ἄτονόν τε εἶναι καὶ ἀνάλωτον πάσῃ δικαιολογίᾳ τοῦ βουλομένου λέγειν τι ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου ῥωννύμενον, καὶ σφόδρα ἐνδυναμούμενον. Καὶ ἵνα ἀπὸ τῶν πολλῶν ὧν ἄν τις ἐννοήσειεν, ὀλίγων τινῶν ἡ βασιλεία μου ἐπιμνησθείη· ἐὰν τυχὸν δωρεὰ αὐτῆς παροίκων ἄποσος εἴη· ἢ μέτρων γῆς, ἢ αὐτούργια τινὰ ἐκαίνισαν ἐν τοῖς τοιούτοις κτήμασι τυχὸν μὴ δεδωρημένα αὐτοῖς· ἢ ἐδωρήθησαν μὲν, οὐκ ἀνετράπησαν δὲ αἱ περὶ τούτων προστάξεις· ἢ ἐπὶ παραφωρισμένοις δεδωρημένοις αὐτοῖς αἱ περὶ παραφωρισμένων προστάξεις οὐκ ἀνετράπησαν· ἢ τινὰ τῶν προλαθέντων αὐτοῖς βασιλικῶν προσταγμάτων οὐδόλως κατεστρώθησαν· ἢ κατεστρώθησαν μὲν εἰς τινα τῶν σεκρέτων, οὐ μήν γε καὶ ἐπὶ τοῖς προσφόροις σεκρέτοις· ἢ κατεστρωθέντα ἀπώλοντο, ἴσα δὲ τούτων πεπιστωμένα οὐχ εὑρίσκονται· ἢ πρακτικὰ ὀφείλοντα προβῆναι, οὐ προέβησαν· ἢ προβάντα, οὐ κατεστρώθησαν· ἢ ὁρισθέντα γενέσθαι λογίσιμα, οὐκ ἐγένοντο· ἢ κατά τινα ἴσως ἄλλην ὁποίαν ἄν τις εἴπῃ

αἰτίαν,

αἰτίαν, εἴτε κατὰ μέρος, εἴτε καὶ καθ᾽ ὁλόκληρον τὰ προσόντα ταῖς πολλάκις διαληφθείσαις ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ τῇ μητρὶ πασῶν χωλδύουσι δικαιώματα, κἀντεῦθεν οὐκ ἔχουσι τὸ ἀπαρεκλίνητον· κἂν μὴ ῥητῶς ἐνταῦθα πᾶσα ὁποιαδήτις αἰτία, ὑποσκάζειν ποιοῦσα τὰ δικαιώματα, ἐκπεφώνηται· ἢ ὤφειλον τυχὸν καὶ ἕτερα δικαιώματα προσεπορεχθῆναι αὐταῖς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀκινήτοις, ὡς τινῶν πάντως προσβαίντων ἐν αὐταῖς (εἰ γὰρ μηδόλως τι δικαίωμα ἐπί τινι τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων κέκτηνται, οὐδέν τι ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφεληθήσονται) κατὰ μηδέν τι ταῦτα πάντα, καὶ ὅσα ἄν τις ἄλλα εἰς νοῦν λάβῃ ποτὲ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀγωνιζόμενος, καταβλάψαι ποτὲ τὰς τοῦ θεοῦ ἁγιωτάτας ἐκκλησίας, τόν τε τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας οἶκον, καὶ τὰς λοιπὰς μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς, ἐπισκοπὰς, δυνήσεται ἐπὶ τοῖς, ὡς εἴρηται, διαφέρουσιν αὐταῖς ἀκινήτοις, ἀφ᾽ οἱωνδήποτε δικαιωμάτων. εἰ γὰρ μηδέν τι μηδαμῶς δικαίωμα ἐκτήσαντο ἐπί τισιν ἴσως τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων, οὐδεμίαν ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφέλειαν ἕξουσιν· ὥσπερ οὐδὲ ἐφ᾽ οἷς ἔσχε τὴν κατοχὴν ὁ δημόσιος ἀφ᾽ οἱασδήτινος δι᾽ λόγου αἰτίας μέχρι τῆς σήμερον. ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι τὸ ἀκριβὲς παραφυλαχθήσεται. Εἴ τις οὖν θελήσει διὰ φιλοχρηματίαν, ἢ δι᾽ ἑτέραν αἰτίαν τινὰ, καταφρονῆσαι τῶν ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ

λόγῳ τῆς βασιλείας μὴ διωρισμένων, περιοπτα-
μένῳ τὸ τῆς ἁγίας τριάδος φέγγος, ὅτε παριστά-
μενα τῷ φοβερῷ βήματι μὴ θεάσηται· ἐκπέσῃ
δὲ καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν μερίδος, ὡς Ἰούδας τῆς
δωδεκάδος. πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἀρὰν ἐπι-
σπάσηται τῶν ἀπ' αἰῶνος προκεκοιμημένων
πρωτοτόκων ἁγίων δικαίων καὶ θεοφόρων πα-
τέρων.

ιβʹ Περὶ μετακλήσεως τῶν ἀπόντων. Β.

Καὶ ὁ μὲν κανών, ἐν τούτοις. σὺ δὲ γίνωσκε ὅτι σήμερον αἱ περιεχόμεναι προθεσμίαι ἐν τούτῳ, σχολάζουσι· καὶ διὰ τριῶν ἐπιφωνημάτων τριακονθημέρων μετακαλοῦνται πάντες, ἐνάγοντές τε καὶ ἐναγόμενοι, κἂν οἵας ὦσι καταστάσεως, καὶ κἂν οἵας ἐστὶν ὑποθέσεως τὸ αἰτίαμα· κατὰ τὴν προσκυνητὴν νεαρὰν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, τὴν ἀπολυθεῖσαν κατὰ μῆνα Ἰούλιον ἐπινεμήσεως ιδʹ, τοῦ ,ϛχοδʹ ἔτους. πλὴν τοῦτο κρατεῖ, ὅτε διὰ λιβέλλου καὶ δικαστικῆς ἀκολουθίας χρηματικὴ ἢ ἐγκληματικὴ κατὰ ἐπισκόπου καταχθῇ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ διὰ τῆς τάξεως προσαγγελθῇ τι κατὰ ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, ὅτι οὐδὲ χρεία ἐστὶ λιβέλλου, ἢ ἄλλης τινὸς δικαστικῆς ἀκολουθίας· καὶ ὁ διεγκαλούμενος μηνυόμενος οὐ παρουσιάζει κατὰ τὸν οδʹ ἀποστολικὸν κανόνα· κολασθήσεται ὥσπερ

κολάζεται, ἤγουν καταδικάζεται καὶ ὑπὸ τῶν νόμων, ὁ ἀναίσχυντος ἀπειθής.

ιγ΄ Περὶ ἀποκάρσεως γυναικῶν ἐν μοναστηρίῳ διάγειν βουλομένων, τῆς μετὰ τρίμηνον γινομένης. B.

Νόμος ἔγγραφος οὐκ ἔστι, διοριζόμενος τὴν θέλουσαν ἀποκαρῆναι καὶ διαζυγῆναι τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, μὴ ἀπεντεῦθεν ἀποκείρεσθαι, ἀλλ' εἰς μοναστήριον ἀπάγεσθαι, καὶ διὰ τριμηνιαίου καιροῦ δοκιμάζεσθαι, μήποτε κατ' ἀψιμαχίαν τὴν ἀπόκαρσιν ἐξητήσατο. ἀλλ' ἐξ ἀγράφου συνηθείας δοκιμασθείσης πολλάκις ἐπὶ δικαστηρίου καὶ βεβαιωθείσης, νενόμισται μὴ ἄλλως τὴν ἀπόκαρσιν ἐπιτρέπεσθαι τῆς γυναικὸς, εἰ μὴ μετὰ τρίμηνον ἐρωτωμένη εἰ τῷ ἀγαθῷ τούτῳ σκοπῷ ἐμμένει. Καὶ ἐγυμνάσθησαν τὰ περὶ τούτου ἐφ' ἱκανὸν ἐπὶ βασιλικοῦ βήματος. πολλῶν γὰρ λεγόντων ὀφείλειν τὴν γυναῖκα τοῦ Πυρρογεωργίου ἐκείνου ἀπεντεῦθεν ἀποκαρῆναι, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν φρονήματος στερεοῦ, ὡς καὶ τεσσαρακονταετῆ οὖσαν· μὴ εἶναι δὲ νόμον ἔγγραφον χάριν τοῦ τριμήνου· ὁ θεοσεβὴς κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς τὴν μακρὰν συνήθειαν, κυρωθεῖσαν ὡς εἴρηται, αὐτὶ νόμου ἐγγράφου ἐδέξατο, καὶ σημειώματι ἐπεστήριξεν.

ιδ´ Περὶ δικαστηρίου τῶν Ἰουδαίων. Β.

Συνηθείας οὔσης, τοὺς Ἰουδαίους δικάζεσθαι παρὰ μόνῳ τῷ στρατηγῷ τοῦ ξενοῦ, ὁ κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς διωρίσατο, παρὰ παντὶ δικαστηρίῳ κατὰ νόμους δικάζεσθαι. καὶ ἡ συνήθεια ἐλογίσθη ὡς οὐθέν, ὡς μὴ συνεχθεῖσα νομίμως.

ΑΛΕΞΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, τοῦ δευτέρου.

α´ Περὶ τοῦ μὴ ἀναγράφεσθαι τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα. Β.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ μου, τῆς ἐκ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν συνάρσεως χρῄζουσα, καὶ ἐν πᾶσι κατ' ἴχνος βαίνειν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει βασιλέως αὐθέντου καὶ πατρὸς αὐτῆς θέλουσα· καὶ τὸ περὶ τοὺς ἀνατεθειμένους ὑμᾶς τῷ θεῷ εὐεργετικὸν ἐκείνου μιμεῖσθαι προῄρηται. ταύτῃ τοι καὶ διὰ μιᾶς ταύτης τῆς ἐφ' ὑμῖν ἀγαθοποιΐας, καὶ τῷ βασιλεύοντι ταύτην θεῷ χαρίζεται, καὶ τῇ τοῦ αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου ἁγίᾳ ψυχῇ· καὶ τῷ ἡμετέρῳ δὲ κράτει, τῆς εἰς τὸ ἀγαθὸν προκοπῆς ὑποβάθρα καὶ θεμέλιος τίθεται· καὶ ἐπικλινὴς τῇ ὑμῶν γινομένη αἰτήσει, τὸ ἐνεργὸν ἔχειν καὶ ἀπαρασάλευτον καὶ ἀμετακίνητον, τοὺς ἐπ' εὐερ-

γεσίᾳ τῶν καθ' ὑμᾶς μονῶν ἀπολυθέντας τρεῖς χρυσοβούλλους λόγους παρὰ τῆς ἁγίας ἐκείνου βασιλείας διορίζεται, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμετακινήτως μένειν δυνάμεως, ἐφ' ἧς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐξετέθησαν. καὶ τὰ ἀκολούθως δὲ τούτοις προβάντα τῆς παραδόσεως πρακτικά, τὸ ἀσφαλὲς ἐπιφέρεσθαι· κἂν μετὰ διετίαν γεγόνασι, κἂν ἴσως ἵνα τούτων τοῖς προσφόροις σεκρέτοις καταστρωθῆναι οὐκ ἔφθασαν, τῶν εἰς ἑρμηνείαν ἢ ἀνατροπὴν τῆς τῶν χρυσοβούλλων δυνάμεως μερικὴν ἢ καθόλου ἀπολυθέντων παντοίων προσταγμάτων, τῶν καὶ ἐν τῇ ὑπομνήσει ὑμῶν δηλουμένων· κἂν ὅπως ἄρα καὶ ἀπελύθησαν, τὸ ἄπρακτον καὶ ἀνίσχυρον ἀποφερομένων διὰ τῆς παρούσης λύσεως, καὶ ὥσπερ εἰ μηδὲ ὅλως γεγόνασι λογιζομένων. ἀργήσει γὰρ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπεισκωμάσασα τοῖς ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς ἀκινήτοις τοῖς κατὰ τὸ θέμα Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας διακειμένοις, ἀπαίτησις τῆς τε πρακτορικῆς καὶ κατεπανικῆς χρείας, ἢ καὶ στυπίου καὶ ἀξουγγίου ἐξώνησις, ἡ ἀπαίτησις ὡς διὰ τῆς παρούσης λύσεως ἐκκοπτόμεναι καὶ ῥιζοτομούμεναι, καὶ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον καὶ ἀνονόμαστον ἀποκαθιστάμεναι τῶν πραιτόρων καὶ πρακτόρων καὶ κατεπάνων, καὶ τῶν τὴν ἐξώνησιν ἢ ἀπαίτησιν τοῦ στυπίου καὶ τοῦ ἀξουγγίου κατὰ καιροὺς ποιουμένων, καὶ τῶν ἐξυπηρετουμένων αὐτοῖς, οὔπω παρατρέχειν· ἃ καὶ αὐτῶν ἀκαταζητήτων μελλόντων διατηρεῖσθαι ἀπὸ

τοῦ δημοσίου, ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιουτοτρόπως ἐπιγνωσθεῖσιν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς τὸ σήμερον ἀπαιτουμένης ἐγχρονίας, καὶ εἰς τοὺς ἑξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκεῖς χρόνους, δεχόμενα ἀναντιρρήτως, καὶ ὡς μηδὲ ἐν δημοσιακοῖς πρακτικοῖς καταγραφεῖσι λογιζομένοις. κἂν μὴ κατεγράφησαν ἢ ἐν πρακτικοῖς, ἄλλως δέ πως ἐπεγνώσθησαν, δεχομένοις καὶ οὕτω. τοῦ καταπολμήσαι τος ἕτερόν τι παρὰ τὰ διωρισμένα τοῖς τοιούτοις χρυσοβούλλοις, καὶ τῇ παρούσῃ λύσει τῆς βασιλείας μου, ἐπὶ τῷ ς ὑπὸ τὰς καθ' ὑμᾶς μονὰς παντοίαις ἀκινήτοις κτήσεσι διαπράξασθαι· σὺν τῷ καὶ καθοσιώσει ὑποπίπτειν (καθὼς διὰ τῶν τοιούτων χρυσοβούλλων διωρίσθη) καὶ παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν μεγαλεπιφανεστάτου μυστικοῦ, καταναγκαζομένου εἰς τὸ τὴν ἐπενεχθεῖσαν τινὶ τῶν ὑφ' ὑμᾶς κτήσεων βλάβην ἀποθεραπεύειν αὐτῇ. μελήσει μέντοι καὶ τῷ μέρει τῶν μονῶν πασῶν τῶν τε ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως καὶ ἐκτὸς, ὑπὸ τοὺς ἐμπεριειλημμένοις μέντοι ὅροις τοῖς τοιούτοις χρυσοβούλλοις διακειμένων, τοῦ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου αὐθέντου καὶ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, ἐκτελεῖν ὅσα ἐν τῇ ὑπομνήσει ὑμῶν δεδήλωται· εἰ μὴ βούλονται τῆς τοιαύτης ἐξκουσσείας διαπεσεῖν, ἐκ τοῦ ἅπαξ τούτων καταμελῆσαι.

ΙΣΑΑΚΙΟΥ
τοῦ Ἀγγέλου.

α. Περὶ μητροπολιτῶν ἀνακαλουμένων τὰς διαφερούσας τούτοις ἐπισκοπὰς καὶ εἰς μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπὰς τιμηθείσας. B.

Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς ια ἐπινεμήσεως τοῦ ς ψ α ἔτους, ἀπολυθέντος προσκυνητοῦ χρυσοβούλλου τοῦ θεοστεφοῦς κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ τοὺς ἀνακαλουμένους μὲν μητροπολίτας τὰς διαφερούσας τούτοις ἐπισκοπὰς, καὶ εἰς μητροπόλεις ἢ ἀρχιεπισκοπὰς τιμηθείσας, ἐπιστομίζοντος, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοὺς ἐπιχειροῦντας ὁπωσδήποτε τὴν βασιλικὴν ἀποστερῆσαι προνομὴν τοῦ ἀνάγειν ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις, ἢ ἀρχιεπισκοπὰς, κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἄνωθεν ἐξουσίαν· ἠρωτήθην παρά τινων τί ἐστι τὸ περιεχόμενον τῷ κανόνι, χάριν τοῦ ἔχειν τὰς τιμηθείσας μητροπόλεις μόνην τὴν τιμήν· ὡς τῶν ἄλλων δικαίων σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει· φαμὲν ὅτι καὶ τὸ περὶ τούτου ἀμφίβολον λύεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ σημειώματος. συνεζητήθη γὰρ, καὶ μετὰ πολλὰς δικαιολογίας διελήφθησαν χάριν τούτου ταῦτα ῥητῶς,

ΚΑΙ ΟΤΙ μὲν καθολικῷ λόγῳ καὶ διαγνώσει γενικῶς ἐκτιθεμένη τὰς εἰς ὑπερβαθμιώτερον θρόνον ἀναβιβαζομένας ἐκκλησίας πρόσταξις βασιλικῇ, καὶ τῆς τιμῆς ἀξιοῦσθαι χρεών, καὶ τὰς ψήφους ἐνταῦθα προβαίνειν κατὰ τὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παρηκολουθηκότα κανονικὸν τύπον, τῶν μητροπολιτῶν συνόντων καὶ ἀρχιεπισκόποις καὶ μητροπολίτας ψηφιζομένων· ἥ τε βασιλεία μου διαγινώσκει, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος τῷ διατάγματι ἕπεται τούτῳ· ὡς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παραφυλαττομένων ἀκρίβειαν καὶ τῆς κανονικῆς εὐθύτητος μὴ ἐκπίπτοντας.

β. Περὶ γάμου τοῦ ζ βαθμοῦ. Β.

Γίνωσκε δὲ ὅτι κἂν ὁ τοιοῦτος συνοδικὸς τόμος καὶ ἡ τοῦτον ἐπικυρώσασα βασιλικὴ πρόσταξις μετ' ἐμβριθείας κωλύει τὸν ἐξ αἵματος ἑβδόμου βαθμοῦ γάμον· ἀλλὰ κατὰ τὴν δ ἐπινέμησιν τοῦ ϛ χ ϛ δ ἔτους, πρόσταξις γέγονε τοῦ βασιλέως ἡμῶν, τοῦ ἁγίου κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, πατριαρχεύοντος τοῦ καματηροῦ κυρίου Βασιλέως· διορίζομένη μὴ προκριματίζεσθαι ἐκ τῶν ῥηθεισῶν πράξεων τὸν μετὰ τὴν ποίησιν αὐτῶν συστάντα γάμον μέσον τῶν πανευτυχεστάτων καισάρων· ἤγουν τοῦ Καντακουζηνοῦ κυρίου Ἰωάννου καὶ τῆς αὐταδέλφης τοῦ βασιλέως τῆς κυρίας Εἰρήνης, καὶ εἰς ἕβδομον

βαθμὸν ἐξ αἵματος ἀναγόμενον· ἀλλ' ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς καὶ μόνους ἀπεφαντήσαι τὰ παρὰ τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ διορισθέντα χάριν τοῦ τοιούτου γάμου. καὶ ἐδέχθη καὶ παρὰ τῆς συνόδου.

ς Τὸ γεγονὸς σημείωμα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, εἰς τὸ ἀποκείρεσθαι τὰς τῶν ὑποψηφίων ἀρχιερέων γυναῖκας κατὰ τὴν κ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ἡμέρα τετάρτη ἐπινεμήσεως ε.

Η ΕΝΝΟΜΟΣ τοῦ βασιλέως ἀπόφασις οὐκ ἀκίνδυνος τοῖς παρανομοῦσι φανήσεται. ὡς γὰρ ὄμφακες ὀδοῦσι καὶ καπνὸς ὄμμασι βλαβερὸν, οὕτω καὶ παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ. πρὸς τί δέ μοι καὶ ἀφορᾷ τὸ τοῦ λόγου προαύλιον; Ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Κυζίκου καὶ τὴν σήμερον οὐ παρόντων τὴν βασιλείαν μου θεμιστεύουσαν, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε ἁγιωτάτου μου δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τῶν ἑτέρων ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ θεουπόλεως Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων· μηδὲ τῶν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημούντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἀπολιμπανομένων, ὧν τὸ πρὸς ὄνομα διαληφθήσεται

κάτωθεν· προσέθετο ἔτι τινὲς τῶν εἰς μητροπόλεις ἢ εἰς ἀρχιεπισκοπὰς ψηφισθέντων καὶ χειροτονουμένων, πρὸ τῆς χειροτονίας ἔχοντες γαμετάς, αὐτοὶ μὲν τὸ καταξιωθῆναι τοῦ χρίσματος τῆς ἀρχιερωσύνης οὐκ ἀπηνήναντο· αἱ δὲ σύνοικοι τούτων τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν κοσμικώτερον σχηματισμὸν ἀμφιέννυνται, ἀνυποστόλως ταῖς οἰκίαις ἐνδιατρίβουσαι ἐν αἷς κατῴκουν πρότερον, καὶ οὔτε γυναικείοις μοναστηρίοις εἰσήχθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ θεῷ ἑαυτὰς ἀφιέρωσαν, καὶ τὸν μονήρη βίον ἠσπάσαντο· καὶ ταῦτα, τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων ῥητῶς ἐγκελευομένων, τοὺς χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς ἐκ παντὸς τρόπου τῶν πρὸ τῆς χειροτονίας συζευχθεισῶν αὐτοῖς ἀπέχεσθαι νομίμων γαμετῶν, ὅτι μὴ ἐξ ἐπιτάγματος ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ἕκαστον τῶν τοιούτων προσώπων εἰς ἐκκλησίαν ψηφισθέν, ἢ τὴν ἀποχὴν καὶ τὸ ἀγάμετον οἰκειώσεται ἄν, διὰ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἢ τὴν ἀμίαντον συνάφειαν διὰ τὸ τοῦ γάμου προέλοιτο τίμιον. καὶ ταῦτα λέγων, καὶ κανόνων διαφόρων ἐμέμνητο· ὧν καὶ εἷς ὁ τεσσαρακοστὸς ὄγδοος ἦν τῆς ς΄ συνόδου, τοῦτο κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνων. Ἡ τοῦ πρὸς ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνή, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς προδιαζευχθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν ἐν μοναστηρίῳ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ ἐπισκοπείου καταγωγῆς ᾠκοδομημένῳ, καὶ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαυέτω. εἰ δὲ καὶ

ἀξία φανείη, πρὸς τὸ τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα. Ἀναγνωσθέντος οὖν τοῦ τοιούτου κανόνος, ἡ βασιλεία μου μέγιστα τὰ ἐν τοῖς ἀνθρώποις δῶρα θεοῦ παρὰ τῆς ἄνωθεν φιλανθρωπίας γινώσκουσα, καὶ τὸ τῆς βασιλείας καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης θεόσδοτον χρίσμα καὶ τὸ ἀξίωμα, ἐκ μιᾶς τῆς αὐτῆς ἀεννάου πηγῆς ἑκάτερα προϊόντα, καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον κατακοσμοῦντά τε καὶ πιαίνοντα· καὶ μηδὲν οὕτω περισπούδαστον ἔχουσα ὡς τὴν τῶν ἱερέων σεμνότητα, οἵτινες χεῖρας ἐγκαταστάντες τῇ βασιλείῳ καὶ θείᾳ περιωπῇ, ὑπὲρ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου πληρώματος τὸν θεὸν ἱκετεύουσι, καὶ ὡς ἱεραί τινες ἄγκυραι, τὸ τῆς βασιλικῆς ἐπικρατείας ἐρείδουσιν· ἐπεὶ καὶ μάλιστα τοὺς κανόνας παραθεωρεῖσθαι καὶ παραθραύεσθαι ἐπὶ τῆς εὐνομίας, καὶ ταῦτα τοῦ κράτους ἡμῶν, ὡς καὶ ἔτι μὴ διαζευχθέντων τῶν χειροτονηθέντων ἀρχιερέων· ἀλλὰ καὶ συνοικεῖν ἀνεχομένων ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς· οὐ μικρῶς ἔπαθε τὴν ψυχήν. ταῦτά τοι καὶ στυγνόν τι καὶ ἄχαρι τῷ θεοφιλεστάτῳ χαρτοφύλακι προσβλεψαμένη ἡ βασιλεία μου, παρ' αὐτὰ διωρίσατο, προτρεψαμένων τοῦτο καὶ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, ἐν γυναικείοις μοναστηρίοις ἀνυπερθέτως εἰσαγαγεῖν τὰς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφθείσας γαμετὰς τοῖς χειροτονηθεῖσιν ἀρχιερεῦσι, πόῤῥω τῆς τῶν ἀρχιερέων ᾠκοδομημένοις καταμονῆς· καὶ ἀποκείρεσθαι ταύτας, καὶ κανονικῶς κατὰ μοναχὰς διάγειν ἑκάστην αὐτῶν ἐν ᾗ

μονῇ καὶ τὴν τρίχα ἀπέθετο. ἢ μὴ βουλομένων τῶν γυναικῶν ἑκουσίως τὴν ἀποκαρσιν δέξασθαι, τοὺς πρὸ τῆς χειροτονίας συναφθέντας αὐταῖς, ἀπογεγυμνωμένους εἶναι τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ἀξιώματος, καὶ ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν ἐπὶ ταῖς λαχούσαις αὐτοὺς ψηφίζεσθαι. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθαι τὸν πρὸ τῆς χειροτονίας νόμιμον ἔχοντα γαμετὴν, εἰ μὴ διαζευχθεῖεν ἑκάτεροι, κατὰ κοινὴν τῶν συνδύνων ἔγγραφον συμφωνίαν τε καὶ ἀρέσκειαν· καὶ ἡ γυνὴ τὸν μονήρη βίον ἀσπάσεται. καὶ οὕτω τὰ τῆς χειροτονίας προβαίνειν κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας ἀσκανδάλιστα καὶ ἀπερίσκεπτα, καὶ μώμου παντὸς ἀπεξενωμένα τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως. Ἦσαν δὲ τῷ βήματι τῆς βασιλείας μου ἐπὶ τούτοις συνεδριάζοντες ἀρχιερεῖς, ὁ Καισαρείας, ὁ Ἐφέσου, ὁ Κυζίκου, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ Δουκᾶ.

Περὶ ἐσθήτων. γ.

Ἕτερον δὲ τῆς ἐκείνου βασιλικῆς προμηθείας δεῖγμα· ἐπειδὴ ἑώρα τὸν Ῥωμαϊκὸν πλοῦτον μάτην κενούμενον εἰς τὰ ἐξ ἀλλοδαπῶν ἐθνῶν ἐν-

δύματα, ὅσα τε ἐκ Σηρῶν Βαβυλωνίαι καὶ Ἀσσυρίαι πλασιουργίαι ποικίλως δημιουργοῦσι, καὶ ὅσα χεῖρες Ἰταλῶν εὐφυῶς ἐξυφαίνουσιν· ἐξήνεγκε δόγμα, μηδένα τῶν ὑπηκόων χρῆσθαι αὐτοῖς, εἰ μὴ βούλοιτο (ὅστις ποτ' ἄρ' εἴη) αὐτός τε καὶ γένος ἄτιμος εἶναι· ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς ὅσα ἡ Ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ Ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες. τῶν γὰρ ἀναγκαίων ἡ χρῆσις ἐστὶν ἀμετάβλητος. τὰ δὲ ἀρχόμενα ταῖς τῶν ἀρχόντων ἀκολουθοῦσιν ὀρέξεσι καὶ τοῦτο νόμος αὐτοῖς καὶ τιμὴ ὁ τοῖς ἄρχουσι δεδογμένον ἐστίν. ὥστε κἀνταῦθα ἰδεῖν ἐκεῖνα μὲν ἐν Καρὸς καταστάντα μοίρα τοῦ λοιποῦ, τὸν δὲ τῆς εὐγενείας ὅρον ἐν τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐνδύμασι περικλεισθέντα· τὸν δὲ πλοῦτον οἴκοθεν οἴκαδε (τὸ θρυλλούμενον) φερόμενον.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΠΑ-λαιολόγου.

Περὶ πρωτείου καὶ ἐκκλήτου καὶ μνημοσύνου τοῦ πάπα ῥώμης. Γ.

Ὅθεν ἀνάγκαις τοσαύταις συνεζευγμένος ὁ βασιλεὺς, πρὸς ἀπόγνωσιν ἐλαυνούσαις, διαπρεσβεύεται ἤδη καὶ πρὸς τὸν πάπαν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας τε καὶ ἑνώσεως, τῆς τε πα-

λαιᾶς Ῥώμης δηλαδὴ καὶ τῆς νέας, εἰ μόνον ἐμποδὼν τῇ ἐκστρατείᾳ γένοιτο τοῦ Καρούλου. δέχεται τὴν πρεσβείαν ἀσμένως ὁ πάπας, καὶ ὑπισχνεῖται ῥαδίως ἐκτελέσειν ὁπόσα κατὰ βούλησιν ἐστὶ τῷ βασιλεῖ· καὶ πέμπει μετὰ τῶν βασιλικῶν πρέσβεων εὐθὺς τοὺς δεξομένους καὶ συμβιβάσοντας τὴν κοινωνίαν. ἧκον οὖν, καὶ γέγονεν ἡ κοινωνία ἐφ' ὅρῳ τριῶν κεφαλαίων· ἑνὸς μὲν, τοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις τὸν πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτταρσι πατριάρχαις· δευτέρου δὲ, τοῦ ἐκκλήτου (τοῦτο δέ ἐστιν, ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ καθάπερ εἰς μεῖζον καὶ ἐντελέστερον ἀνατρέχειν δικαστήριον, τὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης) καὶ τρίτου, τοῦ πρωτεύειν ἐν ἅπασι.

Α'ΔΗΛΟΥ ΤΙΝΟΣ
βασιλέως.

δ. Περὶ ἐπισκοπῶν κατεχομένων ὑπὸ λαϊκῶν. Β.

Αἱ μὲν ἐπισκοπαὶ ἐξ ἀνάγκης εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἵνα ἐπανέλθωσι. καὶ διὰ χρόνου τινὸς οὐκ ἀποκλεισθήσονται εἰς τὴν τούτων ἀποκατάστασιν οἱ ψηφισθέντες· καθὼς γέγονε καὶ εἰς τὴν ἐπι-

σκοπὴν τῶν Μεγάρων, τὴν περὶ χρόνων ἀμνημονεύτων ἀμαυρωθεῖσαν, καὶ διὰ προστάξεως βασιλικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως περὶ μικροῦ ἐπανασωθεῖσαν τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν.

ΤΟΥ͂ ἈΝΑΤΟΛΙ-
κοῦ νομίμου βιβλίον β.

ᾧ περιέχονται

ΘΕΣΜΟΙ ἈΡΧΙΕΡΑ-
ΤΙΚΟΙ ΤΩ͂Ν ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἈΡ-
ΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩΝ,
ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡ-
ΧΩ͂Ν.

ἸΩΑΝΝΟΥ ἈΡΧΙΕ-
πισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
τοῦ Χρυσοστόμου.

α. Περὶ ἐπιτιμίας τῶν ἁμαρ- τανόντων. Β.

Οὐ γὰρ ἁπλῶς πρὸς τὸ τῶν ἁμαρτημάτων μέτρον δεῖ τὴν ἐπιτιμίαν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἁμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως· μήποτε ῥάψαι τὸ διεῤῥωγὸς βουλόμενος, χεῖρον τὸ σχίσμα ποιήσῃς· καὶ ἀνορθῶσαι τὸ καταπεπτωκὸς σπουδάζων, μείζονα ἐργάσῃ τὴν πτῶσιν. οἱ

γὰρ ἀσθενεῖς καὶ διακεχυμένοι, καὶ τὸ πλέον τῇ τοῦ κόσμου δεδεμένοι τρυφῇ, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ γένει καὶ δυναστείᾳ μέγα φρονεῖν ἔχοντες, ἠρέμα μὲν κατὰ μικρὸν ἐν οἷς ἂν ἁμαρτάνωσιν ἐπιστρεφόμενοι, δύναιντ' ἄν, εἰ καὶ μὴ τέλεον, ἀλλ' οὖν ἐκ μέρους τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι κακῶν· ἐὰν δὲ ἀθρόον τις ἐπάγῃ τὴν παίδευσιν, καὶ τῆς ἐλάττονος αὐτοὺς ἀποστερήσει παιδεύσεώς τε καὶ διορθώσεως. ψυχὴ γὰρ ἐπειδὰν ἀπερυθριάσαι βιασθῇ, εἰς ἀνελπιστίαν ἐκπίπτει, καὶ οὔτε προσηνέσι λόγοις εἴκει λοιπόν, οὔτε ἀπειλαῖς καλύπτεται, οὔτε εὐεργεσίαις προτρέπεται· ἀλλὰ γίνεται πολὺ χείρων τῆς πόλεως ἐκείνης ἣν ὁ προφήτης κακίζων, ἔλεγεν, ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας. διὰ τοῦτο πολλῆς δεῖ συνέσεως τῷ ποιμένι, καὶ μυρίων ὀφθαλμῶν, πρὸς τὸ περισκοπεῖν πάντοθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. ὥσπερ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν αἴρονται πολλοί, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτῶν καταπίπτουσι σωτηρίας, ἀπὸ τοῦ μὴ δυνηθῆναι πικρῶν ἀνασχέσθαι φαρμάκων· οὕτως εἰσὶ τινὲς οἳ διὰ τὸ μὴ δοῦναι τιμωρίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀντίρροπον, εἰς ὀλιγωρίαν ἐκτρέπονται, καὶ πολλῷ γίνονται χείρους, καὶ πρὸς τὸ μεῖζον ἁμαρτάνειν προάγονται. χρὴ τοίνυν μηδὲν τούτων ἀνεξέταστον ἀφεῖναι, ἀλλὰ πάντα διερευνησάμενον ἀκριβῶς, καταλλήλως τὰ παρ' ἑαυτοῦ προσάγειν τῷ προσερχομένῳ, ἵνα μὴ ματαίως αὐτῷ γένηται ἡ σπουδή.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ.

α΄ Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ Γενναδίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ ἁγίας συνόδου, πρὸς ἅπαντας τοὺς ὁσιωτάτους μητροπολίτας, καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης,

Περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ χρήμασι γίνεσθαι χειροτονίας.

Τῷ θεοσεβεστάτῳ συλλειτουργῷ τῷδε Γεννάδιος καὶ ἡ ἐνδημοῦσα τῇ βασιλευούσῃ Κωνσταντινουπόλει νέᾳ Ῥώμῃ ἁγία σύνοδος. Ὁ δεσπότης ἡμῶν καὶ θεὸς καὶ σωτὴρ Ἰησοῦς, ἐγχειρίσας τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα, καὶ διδασκάλους τούτους ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀνθρώποις ἐξαποστείλας, παρεκελεύσατο διαῤῥήδην, ἣν εἰλήφασι παρ' αὐτοῦ δωρεὰν, ταύτην καὶ αὐτοὺς τοῖς ἀνθρώποις μεταδιδόναι δωρεάν. μὴ κτωμένους ὑπὲρ αὐτῆς χαλκὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ χρυσὸν, ἢ τινα περιουσίαν ἄλλην ὅλως ὑλικὴν, ἢ γεώδη· μὴ γὰρ εἶναι τῶν ἐπουρανίων καὶ πνευ-

ματικῶν χαρισμάτων ἀμοιβὴν τὰ γεηρὰ καὶ ἐπίκηρα. ταύτην τὴν ἐντολὴν οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν δι' ἐκείνων ἐνετείλατο, οὓς εἰς τὸν ἐκεῖθεν βαθμόν τε καὶ τόπον ὑπεισαγαγεῖν κατηξίωσε. καὶ δεῖ, καθάπερ ἐκεῖνοι τότε, καὶ ἡμᾶς νῦν ἀκριβῶς φυλάττειν τε καὶ τηρεῖν, καὶ μὴ σοφίζεσθαι τὰ ἄσοφα, μηδὲ κύβον ἀναρρίπτειν ἐπικίνδυνον. Δωρεὰν (φησὶν) ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χαλκὸν, μηδὲ ἄργυρον, μήτε χρυσὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. Ἁπλοῦς καὶ σαφὴς ὁ τῆς ἐντολῆς ταύτης λόγος ἐστὶν, οὐδὲν ποικίλον ἔχων, οὐδὲ δυσέφικτον· οὐδὲ σοφιστικῆς δεόμενος ἐξηγήσεως. Παρ' ἐμοῦ (φησὶν) ἐδέξασθε τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. εἰ μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ μοι μικρὸν ἢ μέγα τι καταβάλεσθε, καὶ τοῦτο μὲν πέπραται παρ' ἐμοῦ, πωλεῖτε καὶ ὑμεῖς ἑτέροις αὐτό· εἰ δὲ δωρεὰν εἰλήφατε, δότε καὶ ὑμεῖς δωρεάν. τί τῆς ἐντολῆς ταύτης σαφέστερον; τί δὲ τοῖς πειθαρχοῦσι λυσιτελέστερον; οὐαὶ τῷ ὄντι τοῖς κτήσασθαι τὴν τοῦ θεοῦ δωρεὰν ἢ διδόναι ταύτην διὰ χρημάτων ὑπειληφόσιν. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας οἱ τοιοῦτοι, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὑπάρχουσι, συλληφθέντες ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν φιλαργυρίας. ὅθεν καὶ τῶν ὁσίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθείσης, τῷ δεσποτικῷ τούτῳ νόμῳ συνᾴδει ὁ περὶ τούτου κανὼν, ὃς ἡμῖν σαφῶς οὑτωσὶ λέξεσιν αὐταῖς ἐκπεφώνηται, Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτο-

νίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν κατάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κλήρου, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν· ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορείαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς αἰσχροῖς τούτοις καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. Κάλλιστα καὶ λίαν εὐσεβῆ τοῦ κανόνος τῶν ἁγίων πατέρων ὑπάρχει τὰ παραγγέλματα, πᾶσαν ἔφοδον σατανικὴν καὶ πᾶν ἐγχείρημα διαβολικὸν κατὰ τῆς πνευματικῆς φερόμενον δωρεᾶς ἀπωθούμενά τε καὶ ἀνακόπτοντα. οὐ βούλεται γὰρ οὐδαμῶς διὰ χρημάτων γίνεσθαι τῆς χειροτονίας τὴν προβολήν. ἣν ὑποδέχεσθαι οὔτε παρὰ τοῦ ταύτην ἐνεργοῦντος, οὔτε παρὰ τοῦ τῆς χειροτονίας αὐτὴν προβολὴν ὑποδεχομένου· ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς χειροτονίας, οὐδὲ κατὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας ὑπὲρ τῆς χειροτονίας δίδοσθαι χρήματα συγχωρεῖ. καθόλου γὰρ τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι

τούτῳ δωροδοκίαν ἀπέφησεν. ὅμως ἐπειδὴ νῦν, καίτοι προδήλως οὕτω κεκωλυμένων, ἐφωράθησαν τινὲς κατὰ τὴν Γαλατῶν ὀλιγωροῦντες καὶ παραβαίνοντες δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ φιλαργυρίαν τὰ σωτήρια ταῦτα καὶ φιλάνθρωπα παραγγέλματα· διὸ ἔχειν ἔδοξε καὶ ἡμῖν, αὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀνανεώσασθαι μετὰ τῆς ἁγίας συνόδου, τῆς ἐνδημούσης ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ νέᾳ Ῥώμῃ· ὥστε δίχα πάσης ἐπινοίας, καὶ πάσης προφάσεως, καὶ παντὸς σοφισμοῦ, τὴν ἀσεβῆ καὶ βδελυρὰν οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπεισελθοῦσαν συνήθειαν τῶν ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις παντελῶς ἐκτεμεῖν· ἵνα ἀληθῶς ἀκαπηλεύτου καὶ καθαρᾶς παρὰ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων ἀναρρήσεως γινομένης, ἄνωθεν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις ἐπιφοιτᾷ. ὡς νῦν γε οὐκ οἶδα εἰ διὰ χρημάτων τὴν προβολὴν ποιουμένων, καὶ οὐ τῆς χειρὸς καθαρᾶς ἐνεργούσης, ἐπιφοιτᾷ τῷ προχειριζομένῳ, κατὰ τὴν τοῦ κηρύγματος φωνὴν, καὶ οὐχὶ συστέλλεται μᾶλλον ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις. Ἴσθι τοίνυν τὰ πάντα θεοσεβέστατε, πάντα τὸν ὁντιναοῦν ἁλισκόμενον ἐπὶ τοιούτῳ τινὶ ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ περιοδευτὴν, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ἄλλον ὁντιναδήποτε τοῦ κανόνος, ἢ λαϊκὸν, κοινῷ δόγματι τῶν ἀρχιερέων κατακεκρίσθαι, καὶ κοινῇ ψήφῳ· καθὼς περὶ τούτου καὶ ὁ τῶν ἁγίων πατέρων κανὼν φθάσας διαλαλεῖ. δεῖ γὰρ εἰδέναι χάριν τὴν χάριν, καὶ

μὴ παρ' αὐτῇ μεσιτεύειν ἀργύριον. ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὅ, τε ταύτην κτᾶσθαι διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη· κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιεῖν. οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναι ποτὲ τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ θεῷ συμφωνῆσαι τὸν μαμωνᾶν· ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας, δουλεῦσαι θεῷ. δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος, Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. Τούτοις ἐπιθαῤῥοῦντες ἡμεῖς κατὰ δύναμιν, καὶ τούτοις ὑπείκοντες, μετὰ τοῦ ταῦτα φήσαντος, κατὰ τὴν ταῦτα παρανομούντων τὴν ἀπόφασιν πεποιήμεθα. Φροντισάτω δὲ καὶ ἡ σὴ ὁσιότης ταῦτα διὰ πάσης φυλακῆς ποιουμένη, δῆλα καταστῆσαι δι' ἀντιγράφων τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ περιοδευταῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ἵνα ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ πάντες ὁμοῦ Χριστιανοὶ συμφραξάμενοι κατὰ τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς, ἰσχύσωμεν σὺν θεῷ τὴν ὑπ' ἐκείνου φυτευθεῖσαν ἐν ἡμῖν τῆς φιλαργυρίας ῥίζαν, ἅμα πᾶσιν αὐτοῖς τῶν κακῶν τοῖς βλαστήμασιν ἐκτεμεῖν. Πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα προσαγορεύομεν. ἐῤῥωμένος ἐν Κυρίῳ ὑπερεύχου ἡμῶν θεοφιλέστατε ἀδελφέ. Γεννάδιος, ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,

νέας Ῥώμης· Ἰωάννης, ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας· Ἀναστάσιος, ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Ἀγκύρας· Εὐνόμιος, ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Νικομηδείας· Πέτρος, ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Νικαίας. Ὑπέγραψαν δὲ καὶ οἱ ἑβδομηκοντατρεῖς.

ΤΑΡΑΣΙΟΥ.

α΄ Περὶ τοῦ αὐτοῦ, πρὸς Ἀδριανὸν τὸν πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἐπιστολὴ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, δι' ἀγγελικῶς ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα, ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ· καὶ μὴ χρυσίζεσθαι ἢ ἀργυρίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός· ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθυποτεταγμέναις χρήσεσιν, ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες χεῖρας, ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πράται τοῦ πνεύματος. δωρεὰν γὰρ λαμβάνοντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο· ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς τῆς ἐλθο

ρίαν ταύτην εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος ἀποκήρυκτον, διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. εἰ γὰρ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. καὶ ἐπειδὴ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, Ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ· αὖθις δὲ ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος, Ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν· τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω· φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς παραγγέλματος, ἢ κατακρίματος, ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παῤῥησίας, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, εἴπωμεν, Καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις· καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων, ἢ χειροτονηθέντων· Πέτρου, τοῦ θείου ἀποστόλου (οὗ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης) ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα· καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα.

Ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἱεροπρεπὴς ἀρχιερωσύνη, ἡ ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ μέγας καὶ πρῶτος ἀρχιερεὺς Χριστὸς, ὁ θεὸς ἡμῶν, ζῶ ἐγώ· ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. οἶδας γὰρ ἀνέρ, ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητότερον μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκείνων γὰρ, κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα λοιδορούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸ ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅ, τι ἂν ἔχη, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει· εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης εἶναι βουλόμενος τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται· οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι, καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστόν. ἢ, τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν Χριστὸν ἀπημπολήσατο. ὡς οὖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοούσιον ἐστὶ Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς (παντί που δῆλον) ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ γὰρ οὐ πιπράσκεται (πρόδηλον γὰρ) οὐδαμῶς ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος, ἤτοι ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία· καὶ

οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν γὰρ τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὕτω λέγοντος, Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κληρονομία ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. Εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα περιττὴ αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή· περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, διδάσκων, Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον· ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου· ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. Οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πράτου καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης· αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτὲ διδόντα ἢ λαμβάνοντα, ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστιν ὁτεδήποτε τὸ λαβεῖν. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω, καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας· καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ Μάγος.

Ἐκ τῶν Πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων. Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν· ὅτι δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης· καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

Ἐκ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν.

Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ· καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερεῖς ὑψηλῶν. ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ ῥῆμα εἰς ἁμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἱεροβοάμ, καὶ εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀφανισμὸν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἐκ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν.

Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμὰν πρὸς Ἐλισαιέ, αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ. καὶ ἦλθε, καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, Ἰδοὺ ἐγὼ ἔγνωκα ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ Ἰσραήλ. καὶ λάβε τὴν εὐλογίαν τοῦ δούλου σου. Καὶ εἶπεν

Ἑλισσαιὲ, Ζῇ Κύριος, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. Καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν, καὶ ἠπείθησε. Καὶ μετ' ὀλίγον, Καὶ εἶπε Γιεζῆ, τὸ παιδάριον Ἑλισσαιὲ, Ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ κύριός μου Νεεμὰν τοῦ Σύρου, τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἃ ἐνήνοχε. ζῇ Κύριος εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ λήψομαι παρ' αὐτοῦ τι. Καὶ ἐδίωξε Γιεζῆ ὀπίσω Νεεμάν. Καὶ μετὰ βραχὺ, Καὶ εἶπε Νεεμὰν, Λαβὲ διτάλαντον ἀργυρίου. Καὶ ἔλαβε δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλάκοις, καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. Καὶ μεθ' ἕτερα, Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἑλισσαιὲ, Πόθεν Γιεζῆ; Καὶ εἶπε Γιεζῆ, Οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἑλισσαιὲ, Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ; καὶ οἶδα ὅτε ἐπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἅρματος εἰς συνάντησίν σου; καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον· καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ πρόβατα καὶ βόας· καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας. καὶ ἡ λέπρα Νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡσεὶ χιών.

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἑρμηνείας.

Νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν, οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ νόμος οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου. οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ὅπτινε-

νόηται, ὥσπερ ἐκεῖναι, ἀλλ' ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος. κἀκεῖνοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται). (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καταγέλαστον, ὅτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι μισθὸν τοῦ ψεύδους οἱ ἀπατώμενοι) τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ νόμου οὐκ ἔστι τοιοῦτον ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν ἀποδίδοται. Δωρεὰν (φησὶν) ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὁρᾷς πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος ἐπὶ Σίμωνι, ἀργύριον ἐπὶ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος προσκομίσαντι; Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ (φησὶν) εἰς ἀπώλειαν. ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστιν οὖν ὁ τοῦ εὐαγγελίου λόγος ὡς τὰ πωλούμενα ῥήματα τῶν ἐγγαστριμύθων. τί γὰρ ἄν τις δώῃ ἄξιον αὐτοῦ ἀντάλλαγμα; ἄκουε τοῦ Δαβὶδ διαπορoῦντος καὶ λέγοντος, Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς αὐτοῦ χάριτος. ἓν δῶρον ἄξιον, ἡ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. ὁ δούς σοι τὸν θησαυρὸν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν ἐπισκόπους, ὥστε μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασι.

Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν, τῷ μὴ ἅμα προσλαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. λαβεῖν δέ ἐστιν ὁποτεδήποτε τὸ λαβεῖν. παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν

προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν, ἀπόθεσθε· καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύνοντες τοῖς τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια μυστήρια.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Προσῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἐξ λοιπῶν ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. προσαντιλέγουσι τινὲς τῶν ἐπισκόπων, μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι, ὡς συκοφάντην. ἐπὶ τούτοις ἱκέτευε, λέγων, Ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπόθεσις· δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας σήμερον παρ' αὐτὰ δοῦναί με τοὺς μάρτυρας. εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος τετελεύτηκεν ὁ ἐπίσκοπος, ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες, καὶ χειροτονηθέντες. Ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνωσμάτων τῶν πρώην πραχθέντων ὑπομνημάτων. εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, καὶ εἰσῆλθον οἱ ἐξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέντων. ἐν ἀρχῇ ἠρνοῦντο· ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν, λαϊκῶν, τῶν δὲ, πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν πεπαρρηκέναι· πρῶτον μὲν ἠρνοῦντο· ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπον αὐτοῖς ὑπομιμνήσκοντες καὶ καιρὸν, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐνεχύρων λέγοντες, καὶ

τὴν ποσότητα· οὐ πάνυ καλῶς αὐτῶν διακειμένης τῆς συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι δεδώκαμεν καὶ γεγόναμεν, τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι, καὶ ἵνα τῆς λειτουργίας τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῶμεν. καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ἐστὶν ὅσιον ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐκκλησίας, ἐπεὶ κἂν τὸ χρυσίον ὃ δεδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν. τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμεν τινὰ σκεύη. Ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συνόδῳ, ὅτι τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς ἀπαλλάσσω, ἀξιώσας τὸν βασιλέα. ὑμεῖς δὲ προστάξατε λαβεῖν αὐτοὺς ὃ δεδώκασι παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων. Προσέταξεν ἡ σύνοδος τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων. ἵνα μὴ, τούτων συγχωρηθέντων, ἔθος γένηται Ἰουδαϊκὸν, τὸ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. Φησὶ γὰρ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν ἢ παρ' ἔτος τοὺς ἀρχισυναγώγους, ἐπὶ συλλογῇ τοῦ ἀργυρίου· ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν Αἰγυπτίων πατριάρχην. ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν, Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο.

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν χλ´ ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων:

Εἴτις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο,

ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντίσματος οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανῇ τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναδίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνόδου.

Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὅ, τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος· εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη· κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο ποιεῖν. οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναί ποτε τὰ ἀσύμβατα· οὐδὲ θεῷ συμφωνῆσαι τὸν μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας, δουλεῦσαι θεῷ. δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος, Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν

καὶ μαμωνᾶ.

Ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἁγίας ϛ΄ συνόδου.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε ἐπισκόπους, ἢ οἱουσδήποτε κληρικούς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἵρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντες, ἐνωτισώμεθα, οὐ μόνον ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμούμενοι, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. δεῖ γὰρ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραῤῥυῶμεν· ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρείῳ ἠγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαίας πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ. οὕτω καὶ ἡμᾶς δίδαξον ἄνερ ἱερώτατε ἕπεσθαι τοῖς γραφικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς, καὶ ἀποστολικοῖς, κανονικοῖς τε καὶ πατρικοῖς παραγγέλμασι. πειθόμεθα γὰρ τοῖς ῥήμασι τοῦ στόματος ὑμῶν. ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου. πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ, κήρυξον μετὰ παῤῥησίας, ὅπως ἐξαρθῇ καὶ εἰς ἀφανισμὸν οἰχήσεται ἡ διὰ χρημάτων χειροθεσία, καὶ πᾶν ἔτι διὰ φιλαργυρείαν ταύτῃ ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορείαν αἰσχροκερδῆ παρέπεται. ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συστοιχούντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης ἐκ τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου, καὶ δωρεὰν τυχόντος τῆς ἀπολυτρώσεως, πάντα τὰ τῆς κακίας συνεπόμενα μιάσματα πρόῤῥιζα συνεκτμηθή-

σονται· καὶ οἱ ἱερεῖς ὡς φοίνιξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις ἐμπνέοντες, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπινικίως προσᾴδοντες, Περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματά σου. ἔτι δὲ καὶ τοὺς θρεπομένους γλυκάζοντες, πληθύνοντές τε αὐτοὺς, ἐν γήρᾳ πίονι, τῆς μακαρίας ἐκείνης λέγω καὶ ἀκηράτου ζωῆς κληρονόμους ἀναδεικνύντες.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ Ὁμολογητοῦ.

ά Τῶν Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ κανόνων τινές. Β.

ὍΤΙ δεῖ νηστεύειν τοὺς μοναχοὺς τῇ τετράδι τῆς τυροφάγου, καὶ τῇ παρασκευῇ· καὶ μετὰ τὴν τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν ἐσθίειν τυρὸν, ὅπου ἂν εὑρεθῶσιν. ἀνατρέπει γὰρ ὁ κανὼν οὗτος τοῦ Ἰακώβου τὸ δόγμα, καὶ τὴν τῶν τετραδιτῶν αἵρεσιν.

ὍΤΙ οὐ δεῖ ὁδοιπορεῖν ἄνευ ἀνάγκης ἢ βίας ἐν κυριακῇ.

ΤΗ'Ν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου, καὶ τὰ λεγόμενα βροντολόγια, καὶ σεληνοδρόμια, ἢ καλανδολόγια, οὐ χρὴ δέχεσθαι. βέβηλα γὰρ πάντα.

ΤΗ'Ν ἀποκάλυψιν Ἔσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης, καὶ τὴν

βίβλον Μάρκου καὶ διαδόχου οὐ χρὴ δέχεσθαι. ἀπόβλητα γὰρ, καὶ οὐ δεκτά.

ΤΟΥ'Σ ὄντας ἐν ἐπιτιμίοις μοναχοὺς χρὴ συνεσθίειν καὶ συνδέχεσθαι· μετέχειν ἢ καὶ εὐλογίας, ἤγουν κατακλαστοῦ, ἅμα τῇ αὐτῶν ἐξομολογήσει.

ΧΡΗ δέχεσθαι τὰς εὐποιΐας τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων τὰς παρ' αὐτῶν γινομένας, εἴγε καὶ ζῶντες ἄρα προθέσεως εἶχον τοῦ οὕτω ταύτας τελεσθῆναι.

ἘΑ'Ν ΤΙΣ ἀσθενὴς ἦ, καὶ ἐπιζητῇ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἢ τὸ ἅγιον σχῆμα, χρὴ διδόναι ἀνυπερθέτως, καὶ μὴ κωλύειν τὴν χάριν.

ἘΑ'Ν ΤΙΣ ἐν ἀσωτίᾳ ἔζησε μέχρις ἐτῶν εἴκοσι, καὶ ἐπέκεινα, εἶτα μετὰ ταῦτα φανῇ ποιῶν ἔργα ἀρετῆς, οὐ χρὴ αὐτὸν χειροτονεῖσθαι. τὸ γὰρ ἱερὸν ἀμόλυντον.

Ὅ'ΤΙ οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι τὴν ἑβδομάδα τῆς διακαινισίμου, οὐδὲ τῷ σαββάτῳ τῆς ἀπολυσίμου ψάλλειν τὸν ἄμωμον, οὐδὲ τὰς πέμπτας φυλάττειν.

Ὁ ΔΙ'ΓΑΜΟΣ οὐ στεφανοῦται, ἀλλ' ἕξει ἐπιτίμιον τὸ μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἔτη δύο.

Ὁ ΤΡΙ'ΓΑΜΟΣ ἐπιτιμάσθω ἔτη πέντε, καὶ οὕτω δεχθήτω.

Ὁ ΧΕΙΡΙΣΑ'ΜΕΝΟΣ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, καὶ ἀποκτείνας ἑκουσίως, τὰ τοῦ φόνου ἐπιτι-

μια τελέσῃ ἔτη τριάκοντα πέντε.

ΚΑΤΑ` περίστασιν καὶ μοναχὸς λιτὸς βαπτίζει. ὡσαύτως καὶ διάκονος κατὰ περίστασιν βαπτίζει.

ἘΑ`Ν κατὰ ἄγνοιαν πληθυνθῇ ἀντιμίνσιον, οὐ μολύνεται. ὁ γὰρ ἁγιασμὸς ἐν αὐτῷ ἐστί. τὸ γὰρ ἱερὸν, μιαρὸν οὐ γίνεται.

ΟἹ ἈΠΟ` παλλακίδος καὶ πορνείας καὶ ἀπὸ διγάμων καὶ ἀπὸ τριγαμίας γεννώμενοι παῖδες, ἐὰν φανῶσιν ἀρετὰς ἔχοντες, καὶ εἰσὶν ἄξιοι ἱερωσύνης, χειροτονείσθωσαν.

ΧΡΗ` τὰ ἀβάπτιστα νήπια, ἐὰν εὑρεθῇ τις εἰς τόπον μὴ ὄντος ἱερέως, βαπτισθῆναι. εἰ βαπτίσει δὲ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ, ἢ οἷος δήποτε ἄνθρωπος, μόνον ἵνα ἐστὶ Χριστιανὸς, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία.

ὉΤΙ οὐ χρὴ μεταδιδόναι τοῖς λαμβάνουσι τόκον, ἢ συνεσθίειν αὐτοῖς, ἐπιμιγνύουσι τῇ παρανομίᾳ.

ΘΕΟΦΥΛΑ´ΚΤΟΥ.

α Περὶ γελώτων καὶ κραυγῶν ἐν ἑορταῖς. Κ.

Ἔργον ἐκείνου καὶ τὸ νῦν κρατοῦν ἔθος, ἐν ταῖς λαμπραῖς καὶ δημοτελέσιν ἑορταῖς ὑβρίζεσθαι τὸν θεὸν καὶ τὰς τῶν ἁγίων μνήμας διὰ λογισμάτων ἀπρεπῶν καὶ γελώτων καὶ διαφόρων κραυγῶν, πελουμένων τῶν θείων ὕμνων.

ΣΙΣΙΝΝΙ'ΟΥ.

α. Τόμος Σισιννίου πατριάρχου περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δύο ἀδελφοὺς ἐξαδέλφας δύο.

ΣΙΣΙ'ΝΝΙΟΣ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης.

Καὶ ἰατρὸς ἐκεῖνος ἡδίων, καὶ πολλῶν ἄξιος πόλεων, ὅστις λοιμοῦ προσβάλλειν ἐπειγομένου, πρὶν εἰσπηδῆσαι τὸ κακὸν διωθῶν, πεῖραν τῆς νόσου λαβεῖν οὐκ ἐᾷ· δίαιταν ὑποτιθέμενος ἄνοσον, ταύτῃ τοῖς σώμασι ῥῶσιν ἀκίνδυνον πραγματεύεται. ἐπεὶ ἅπαξ εἰσπηδήσασαν ἔνδον, καὶ τὰ σώματα δίκην πυρὸς νεμομένην, μόλις ἂν δυνηθείη ἀνασεῖλαι καὶ ἀπελάσαι, τῆς ἐπισήμης αὐτῷ ἀναγκαίως πάντοθεν παραχωρούσης τῷ σφοδρῷ τοῦ παθήματος. Καὶ ψυχῶν ἰατρὸς εὐχερῶς τούτων πως αὐτὶ ποιήσαιτο ὅστις παντοίως αὔξει πρὶν εἰσκωμάσαι τὴν νόσον, προφυλακτικὰ σωτήρια λόγου φάρμακα κερασάμενος, καὶ μὴ ἐάσας ταύτην πάνδημον καταχορεῦσαι κατὰ τῆς φύσεως. ἤδη γὰρ τοῦ δεινοῦ εἰσφθαρέντος καὶ χρόνον συχνὸν τὰς τῶν πολλῶν πολλάκις ἐπικατανεμηθέντος ψυχάς, ἐργώδης ἀλλ' οὐκ εὐχερὴς ἡ βοήθεια, καὶ τὰ ἐπὶ ταύτῃ δυσμεταχείριστα φάρμακα.

ἀλλὰ τοῖς αὖθις φυλαξομένοις τὸ πάθος προ-
χείρως ἡ σωτηρία, καὶ τὸ διαφυγεῖν τὸν ὄλεθρον,
ῥάδιον. οἱ δὲ φθάσαντες περιπεσεῖν τῷ δεινῷ, ἀπήλ-
θον οὗτοι τὴν ἐκ τῆς νόσου βλάβην δυσαπάλλα-
κτον ἑαυτοῖς καὶ ὅλην ἀπομορξάμενοι. ὥσπερ
οὖν τῷ κακῷ τινὶ περιπεπλωκότι τὸ τοῦτο διαφυ-
γεῖν κρεῖττον τοῦ συγκατορυχθῆναι αὐτῷ, καὶ τὸ ἄ-
νασχέσθαι σφόδρα νόσον καὶ πάνδημον κατὰ σωμά-
των κυμαινομένην, καὶ πᾶσαν ἡλικίαν βοσκομέ-
νην, καὶ γένος τοῦ ἑάσαι χωρεῖν ἀνεπικωλύτως,
ἐστὶν αἱρετώτερον· οὕτω καὶ πάθους ἐπὶ λύμῃ καὶ
σηπεδόνι ψυχῶν ἐμπεσόντος, ἀνακόψαι καὶ στῆσαι
τὸν ἐκ τούτου ἐπιφυόμενον ὄλεθρον, ἐπαινετὸν ὁ-
μοῦ καὶ θεῷ ἀρέσκον, καὶ τοῖς λογικοῖς ποιμέσιν
ἡμῖν πρέπον τε ποιεῖν καὶ ἁρμόδιον. ἐπεὶ τοί-
νυν τὸν τοῦ Χριστοῦ λαὸν, ὃν τῷ οἰκείῳ οὗτος ἐξη-
γόρασεν αἵματι, τὸ ἅγιον ἔθνος, πάλαι μὲν τὸ δι-
δασκάλιον τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν μετ'
αὐτοὺς αὖθις ἁγίων πατέρων, οἱονεί τινα θείοις νό-
μοις περιεχαράκωσεν ἄμπελον, ἱερῶς ἤδη κα-
ταφυτευθεῖσαν τῷ πάντα εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντι
θεῷ, περικόπτον πάντῃ, καὶ ἀποκαθαῖρον τὰ ἐπὶ
λύμῃ τῆς φύσεως ἀρρωστήματα, καὶ πᾶσαν ὁρμὴν
ἀνετον ἐθνικοῦ βίου ταῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις δου-
λεύουσαν, καθάπερ τινα ποτάμειον ῥοῦν, ἐφ' ὕβρει
τῆς ἀρχετύπου εἰκόνος φερόμενον, ἀνεχαίτισε καὶ
ἀνέστειλε· πρὸς δὲ τοῖς θείοις κανόσι, καὶ νόμοι πολι-
τικοὶ τοῖς μὴ τῇ εὐσεβείᾳ στοιχοῦσι, μακρὰν δὲ τοῦ

δέοντος ἐκτραχηλιαζομένοις, ἰσημέραι τὴν μά-
χαιραν ἐπισείουσι· τοῦτο ἐχρῆν τὸ ἅγιον ἔθνος ἐν
καθαρᾷ τῷ συνειδότι βιοῦν, καὶ μηδὲν τῶν ἀπει-
ρημένων ἐπεισάγεσθαι τούτῳ, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον
καταθολοῦν. θεῖοι μὲν γὰρ κανόνες καὶ νόμοι πολι
τικοὶ βίον πνευματικὸν καὶ ἤθη χρηστά, τὸ τραχύ-
νον τῆς ἀνθρωπίνης καθομαλίζοντες φύσεως,
ταῖς διανοίαις ἡμῶν, ἀπολιορκήτως κατωρύχα-
σιν· ὡς ἂν ἔχοιμεν τῷ ἀπεριοσκόπῳ τοῦ βίου ἀξίαν
τῆς κλήσεως ἐν παντὶ καιρῷ τὴν πολιτείαν ἐνδεί-
κνυσθαι. καὶ ἐπεὶ ῥίζαν καὶ ὑποβάθραν τοῦ γένους,
καὶ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐργαστήριον, τὸν σεμνὸν
γάμον ᾔδεσαν ὄντα· ἵνα τὸ καθαρὸν ἐξ αὐτῆς ἤ-
δη τῆς ῥίζης καὶ τὸ ἀθόλωτον ἔχοι, καὶ μή τισι
μώμου περιρραντίσμασι καταχραίνοιτο (δεινὸν γὰρ
τῷ σίτῳ συνεπάρθαι καὶ τὸ ζιζάνιον) παντοίαις
λόγων φοραῖς καὶ εἰσηγήσεσι κατωχύρωσαν, μα-
κρὰν τοῦ νομίμου γάμου τὸν ἀθέμιτον διαστέλλον
τες, ἢ καὶ τὸν σεμνὸν ἐκκρίνοντες, καὶ τοῖς κατ'
αὐτὴν ἤδη τῆς φύσεως ἀνάγκην τὸν ἐπίζυγον
βίον ἀσπαζομένοις παραινοῦντες εἰσὶν ἐπὶ τοῦ-
τον καὶ εἰσηγούμενοι, τοῦ δὲ ἀπωθεῖσθαι τούτοις πεί-
θοντες τῆς ἑαυτῶν συζυγίας, καὶ ἀποτρέπεσθαι παν
τοίως. πάλαι μὲν γὰρ τῷ Ἰσραήλ, σφραγῖδα λα-
χόντι θεοῦ τὴν περιτομήν, κατ' οἰκείαν ἑκάστην
φυλὴν τὰ τοῦ γάμου ἐπρυτανεύετο· ἀποκλείον-
τος τοῦ νομοθέτου τὴν τῶν ἐθνῶν πρὸς τοῦτον ἐπι-
μιξίαν, καὶ οἷον ἀνάκρασιν. γένει δὲ τὴν τοῦ γένους

οἰκείωσιν δεξιουμένῳ, ἡ πρὸς τοῦτο τοῦ γάμου ὁδὸς ἀναφερομένη καὶ ἀναπλεκομένη, ἀπεικώλυτος ἦν. ὡς γὰρ λαὸς θεοῦ περιούσιος, εὐδοκίᾳ τοῦ ἡμᾶς προσλαβόντος καὶ οἰκειώσαντος ἑαυτῷ, πάντα τὰ ἔθνη γεγόναμεν· καὶ χεῖρας, κατὰ τὸν προφήτην, χαρμονικῶς ἐκροτήσαμεν· καὶ νέος πάντες γεγόναμεν Ἰσραήλ. καὶ πάντως, ὁ εἰρηνοποιήσας τὰ πάντα, εἰς ἓν συνήγαγεν· εἰς τοῦτο συνάπτειν ἡμᾶς καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀλλήλοις βουλόμενος ἕνωσιν, τὰς ἔνδοθεν πύλας τοῦ γάμου καὶ τὴν πρὸς συγγένειαν ἀποκλείσας ὁδὸν, τὰς ἔξωθεν πᾶσιν ἀνέῳξε διαβάσεις τοῖς καθημένοις ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν γάμον τοῖς χωρεῖν βουλομένοις ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἠνέῳκται, ὥσπερ ἡ πρὸς συγγένειαν ἄγουσα πᾶσα θείοις ἐπεζυγώθη νόμοις καὶ ἐπεκλείσθη ὁδός. τοὺς τοίνυν ἀθεμίτους τῶν γάμων, τοὺς νόμους οἱ γεγραφότες, τοὺς μὲν ὀνόμασι ῥητοῖς διέστειλαν· τοὺς δὲ τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι διαλαβόντες γενικῶς, ἀφῆκαν καὶ παρεσιώπησαν· τοῦ σεμνοῦ παντοίως φροντίζοντες, καὶ μὴ ἐπὶ μακρῷ καὶ καθ' ἕκαστον τὴν γλῶτταν καταῤῥυπαίνειν ἐθέλοντες. οἷς καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος συνᾴδων; Πορνεία (φησὶ) καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὰ πρέπει ἁγίοις. τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι πᾶσαν ἀθεμιτογαμίαν καὶ ἀῤῥητοποιΐαν περιλαμβάνων. Καὶ οὐ πάντως ἡ σιωπὴ τοῖς φιληδόνοις ἐν τούτοις ἐγένετο ἄδεια· ἀλλὰ καὶ

αὐτοῖς τοῖς ἐπιτετραμμένοις τῶν γάμων ὁ νόμος οὐκ ἀφῆκε ῥαδίως ἐπιπηδᾶν. ἀλλὰ τί φησίν; ἐν τοῖς γάμοις οὐ τὸ ἐπιτετραμμένον μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς δεῖ σκοπεῖν. οὕτως καὶ περὶ τοῦ ἀρρύπωτου τῆς φύσεως καὶ πάντοθεν ἀνεγκλήτου, καὶ θεῖοι πατέρες κανόσι καὶ νομοθέται νόμοις διησφαλίσαντο. ὁ δὲ πρὸς τὸν ἡμέτερον πόλεμον ἀεὶ ζωνος μαχητὴς, καὶ πρὸς ἀκηρύκτους πολιορκίας ψυχῶν δυσκαταμάχητος καὶ βιαιότατος ἀνταγωνιστὴς, μετὰ τῶν ἄλλων οἷς πολλάκις ἐπαναστὰς καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τὸ σεμνὸν ἀνορύττων τοῦ γάμου, φιλονεικότερον ἐκομίσατο· καὶ τοῦτο λαθὼν ἐπεισήγαγεν, ὥς τε πολλοὺς ἐν οὐδενὶ τίθεσθαι, ἀδελφοὺς ὄντας, εἰς γάμον αὐτοῖς δύο ἐξαδέλφας λαμβάνειν· τοῦτο δὲ καταφανῶς καὶ ἀνεπικωλύτως μετὰ τῆς ἱερολογίας ποιεῖν· ἢ δύο τισὶν ἀδελφαῖς ἐξαδέλφοις αὖθις ὡς ἐπὶ νομίμῳ γάμῳ συζεύγνυσθαι, ἢ θεῖον καὶ ἀνεψιὸν ἀδελφαῖς συναπτεσθαι δυσὶν, ἢ ἀδελφοὺς δύο τὸ ἔμπαλιν θείᾳ καὶ ἀνεψιᾷ. τὸ δὲ τοιοῦτον ἄτοπον τῷ τοῦ γάμου σεμνῷ καταχωρηθὲν, ὑβρίζον τὴν φύσιν ἐλάνθανε.

Διὰ τοῦτο ἡ μετριότης ἡμῶν τοῖς ἀθεμίτοις περιαλγοῦσα συνοικεσίοις, μετὰ τῆς ἱερᾶς τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων συνδιασκεψαμένη συνόδου, καὶ τὸ βαρὺ τῆς ἀπειλῆς φοβηθεῖσα κρίμα (ὃ τοῖς μὴ ἀναγγέλλουσι τῷ λαῷ τὴν ἐρχομένην ῥομφαίαν, ἠπείληται) ἔγνω καὶ ἐδοκίμασεν εἶναι λυσιτελὲς θεραπείαν ἐ-

πινοῆσαι τινὰ τοῦ κακοῦ· ἵν' οἱ μὲν ἑαλωκότες, ὡς ἴαμα ἢ διαμαρτυρίαν τὴν ἀπόφασιν ἔχοιεν, ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ προφυλακτήριον εἴη τοῦ μέλλοντος. Ἐντεῦθεν διοριζόμεθα, μηκέτι ἀπό γε τοῦ νῦν τοιοῦτόν τι περὶ τοὺς γάμους τολμᾶσθαι πονηρὸν πρᾶγμα, καὶ περὶ τοὺς ἐξ αἵματος ἀδικώτατον, καὶ αὐτῇ πολεμοῦν καθόλου τῇ φύσει, καὶ συγχέον ταύτην πρὸς ἑαυτήν. ἐντεῦθέν τις καταμάθοι καὶ διασκοπήσοι τρανότερον. ὁ ἱερὸς καὶ μέγας Βασίλειος, ὁ καὶ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος, κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν, ἐρευνῶν, οὗτος περί τινος ἀθεμίτου γάμου διαλεγόμενος, ἐπίτομον γνώρισμα δίδωσιν, ἐν ᾧ τὰ τῶν ἀθεμίτων γάμων ῥαδίως τῶν νομίμων ἀποκριθήσεται· Ἐν οἷς (λέγων) τὰ τοῦ γένους συγχέονται ὀνόματα, ἐν τούτοις ὁ γάμος ἀθέμιτος. πῶς οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος γάμου τὰς προσηγορίας ἁρμόσοι τις, οἱ μὲν γὰρ ἀδελφοὶ, κατὰ τοῦτο αὐτὸ καὶ ἀδελφοὶ καὶ σύγγαμβροι προσαγορευθήσονται, ὥσπερ αἱ συναφθεῖσαι τούτοις εἰς γάμον ἐξαδέλφαι τε καὶ συνύμφοι· τὰ δὲ ἀπὸ τούτων τικτόμενα ἔκγονα, ἐκ ποίας συγγενείας οἱ τεκόντες προσαγορεύουσιν; ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν, ἡ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τούτοις ἁρμόσει προσηγορία, ἐξαδέλφοις προσαγορεύεσθαι· ἀπὸ δὲ τῶν μητέρων, ἡ τοῦ τρίτου μᾶλλον ἔσται κατάλληλος. δισεξαδέλφοις γὰρ ἦν εἰπεῖν δικαιότερον. καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων ἀκατάλληλος σύγχυσις, τὴν τοῦ ἀθεμίτου παρανομίαν,

καὶ τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα Βασίλειον, καταφανέστερον ἀποδείκνυσιν.

Ἀλλ' ἴσως τῷ πάθει συνηγορήσων τὶς ἀναστὰς ἐρεῖ, πυθόμενος δῆθεν, Διὰ τί μὴ τούτων γεγραμμένων τὶς ὀνόμασι κεκώλυκε νόμος, ἀδελφοὺς λέγων τὰς ἐξ ἀδελφῶν γεννωμένας, εἰς κοινωνίαν γάμων μὴ προσλαμβάνεσθαι; καὶ διὰ τί τῷ κατ' ἔθος παρατιθεμένῳ χρόνον τοσοῦτον εἰς συνηγορίαν λαβόντι ἀντινομοθετεῖς; λόγων στροφαῖς καὶ δεινότητι κλέπτων τὴν ἀκοὴν, καὶ τὸ πρᾶγμα κατασοφιζόμενος, καὶ ὑπ' εὔθυνον ἄγων τὸ ἀπὸ τῶν νόμων ἀνεύθυνον; ἀλλ' οὐκ ἔγωγε, ὁ δὲ τοῦ πνεύματος τοῦτο τὴν ἁμαρτίαν προενομοθέτησε πάλαι Βασίλειος, οὗ νόμος ἡ γλῶττα τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ τῶν ῥημάτων φθόγγος, θεόγραφοι πλάκες, δακτύλῳ ἐγκεχαραγμέναι θεοῦ. ὁ δὲ ζητῶν ἕτερον νομοθέτην ἐν τούτοις, οὐκ οἶδα εἰ σωφρονοῦσιν οὗτός γε δόξει σωφρονεῖν. εἰ δὲ καὶ δῶμεν μηδεμίαν γεγράφθαι μνήμην παρ' οὐδενὸς τῶν πατέρων περὶ τοῦ πράγματος, οὐδ' οὕτως ἂν ἀλόγως ἐθέλειν ἀποκινῆσαι τὸ ἀρρώστημα τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, τοῖς μὴ περὶ τὴν κρίσιν δικάζουσι δόξωμεν. οἱ γὰρ περὶ σωφροσύνης νομοθετήσαντες, γυναικός τε μοιχείαν καὶ βίαν τιμωρησάμενοι κόρης, οὐ προστιθέασιν, ἂν θυγατέρα ἀλλ' πατὴρ βιασάμενος, ὅ,τι δέοι παθεῖν· ὡς οὔτε ῥᾳδίως τὰ τοιαῦτα τολμώμενα. κἂν ἄρα πραχθῇ τι, πρόδηλον ὂν ὡς δίκην ὑφέξει, τῶν

ἐλαττόνων τιμωρουμένων. ἆρα μὴ τοῦτο νόμῳ κεκώλυται, ῥαδίως καταπράξαιτο; ἢ τολμήσας οὐχ ἕξει τὴν ἐπὶ τούτῳ γραφομένην; οὐκ ἂν φαίη τὶς σωφρονῶν. ὥσπερ τοίνυν ἐκείνου σιωπωμένου, οὐ δίδωσι χώραν ἡ σιωπὴ τολμηρῶς ὑβρίζειν κατὰ τῆς φύσεως· οὕτως οὐδὲ τούτου ἴσως παραλειφθέντος, (εἴπου καὶ παρελείφθη) ἄδειαν ἕξει τὶς ἀνεπικωλύτως ποιεῖν ταῦτα, Χριστιανῶν ὄντων ἡμῶν, καὶ ἀκριβῶς εἰδότων ὅτι παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον· ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καίτοι οὐδὲ παραλέλειπται, ἀλλ᾽ οἷς ἐῤῥέθη κεκώλυται. οὐ γὰρ τὸ ἐπιτετραμμένον ἐν τοῖς γάμοις δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπές. καὶ ὁ ἱερὸς αὖθις καὶ μέγας Βασίλειος, καθὼς εἴρηται, Ἐν οἷς, φησὶ, τὰ τῶν γενῶν συγχέονται ὀνόματα, ἐν τούτοις ὁ γάμος ἀθέμιτος. ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν διὰ γάμου συναπτομένων ἕνωσις οὐκ οἶδεν ὅλως διάστασιν, ἀλλὰ σὰρξ ἄμφω μία γνωρίζεται (ἔσονται, γάρ φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν) οὕτω καὶ οἱ κατὰ γένος προσήκοντες ἑκατέροις ἀκολούθως δικαίῳ συγγενείας ἐπισυνάπτονται, καὶ εἰς μίαν ἁρμόζονται ἀγχιστείαν αἵματος καὶ οἰκείωσιν· ὡς ἐπάναγκες εἶναι τούτοις εὐλαβεῖσθαι καὶ δεδιέναι σφαλερὰν τὴν εἰς ἀλλήλους γαμικὴν ἐπιμιξίαν καὶ συμπλοκήν. οὐ γὰρ ἐνὸν εἰσιέναι πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς, διὰ τὰς συνθολώσεις καὶ συγχύσεις τῶν γενῶν. ποῦ τοίνυν τὸ πάντοθεν, ὡς ἀθέμιτον,

καὶ κανόσι καὶ νόμοις ἀσφαλισθὲν, ἤδη παραλέλειπται, ὡς καὶ διὰ τοῦτο δόξαι ἀνεύθυνον. περὶ δὲ τοῦ συνηγοροῦντος τῷ πάθει χρόνου τοῦτο εἰπεῖν ῥάδιον, ὅτι τοῖς ἀσελγαίνειν ἐθέλουσι καὶ τοῖς διαμόχθηρον ἔχουσι βίον, οὐδεμία τις ἀπὸ χρόνου πάντως ἔσται βοήθεια. οὐδὲ γὰρ μοιχοῖς, ἢ λωποδύταις, ἢ τοιχωρύχοις, ἢ ἑτέρως πως ἀδικοῦσιν, ἂν ἐπαυτοφώρῳ ἁλῶσιν, ἀρκέσει πρὸς σωτηρίαν τὸ ἀπὸ χρόνου μακροῦ ταῦτα πραττομένοις αὐτοῖς ἔχειν ἀποδεικνύειν· εἰ μήπου καὶ μείζονα ἐπάξει τὴν καταδίκην, πρὸς τὸ δοῦναι δίκας τῶν τολμηθέντων ὧν τε ἄρτι καὶ ὧν κατὰ τὸν πάλαι χρόνον πεπλημμεληκότες διαποδειχθήσονται. ἄλλως τε τὸ σεμνὸν τοῦ ἀσέμνου προτιμότερόν ἐστι, καὶ τοῦ καλοῦ δεύτερον ἡ ἀποτυχία· καὶ ἡ ἕξις ἀεὶ τῆς στερήσεως προτερεύουσα· καὶ τὸ σωφρονεῖν ἐπὶ γάμοις, τοῦ τῶν ἀθεμίτων κατατολμᾶν, τῷ χρόνῳ ἐπικρατέστερον. τίνα γοῦν ἕξει βοηθείας ῥοπὴν τὸ κακὸν χρόνῳ ἐπικυλινδηθὲν μακρῷ τινὶ καὶ ἀπεικότως, ἐπὶ λύμῃ ψυχῶν; τίνας δὲ ἑτέρους ἔστι τὶς ἀθεμίτους τῶν γάμων, τοὺς παρόντας παραγραφόμενος; ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων, εἰς ἀπέραντον, ὡς ὁ νόμος φησί, τὰ τῶν γάμων κεκώλυται· ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου, ἀδελφῶν, ἐξαδέλφων, καὶ τῶν ἀπὸ τούτων τικτομένων, καὶ μόνων. οὔκουν οὐδὲ βαθμός τις ἀνακεράσει αἵματος εἰς ἑαυτὸν συμπλεκόμενος ὅλως, εἰς κοινωνίαν γάμου δυσὶν ἀδελφοῖς ἢ ἀ-

δελφαῖς ἀνακραθήσεται, πρὸ τοῦ διαλυθῆναι αὐτῶν τὴν ἐξ αἵματος ἄνωθεν ἀναπλεκομένην σειράν. πρὸς δὲ τούτοις ἐκεῖνο εἰπεῖν ἐστιν, ὅτι ἐπὶ παντὸς ἔργου καὶ πράγματος, τὸ μὴ ἀποδοχῆς ἄξιον, εἰς ἔργον ἐκβαῖνον ὑπεύθυνον· καὶ τὸ ἐν ἐπαίνου μοίρᾳ τοὺς μὴ πράττοντας ἔχον, ὑπ' εὐθύνην ἄγει τοὺς αἱρουμένους ποιεῖν. οὐ τοίνυν χώραν ἔχει τὸ λέγειν τὸν τοιοῦτον γάμον ἀνεύθυνον. οὐδὲ γὰρ μόνον ἀνεύθυνος· ἀλλ' εἴπου τις ἐξετάσει διασκοπῶν, μεῖζον τὸ δεῖγμα ἐν τούτῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ κακὸν τῶν ἄλλων ὀλεθριώτερον. Καί μοι μὴ θορυβείτω πρὶν ἀκούσῃ μηδείς. τῶν ἐλαττόνων ἀδικημάτων τὰ μείζονά πως ἐφόλκια γίνεται. καὶ τοῦ φόνου κακὸν ἔλαττον ὁ θυμός· ὁ δ' εὐχερῶς τις ἐπὶ τούτῳ καὶ ῥαδίως τῷ πάθει κρατούμενος, τάχα που καὶ τυπήσει· εἶτα προϊόντος τοῦ χρόνου, τοῦ ἡνιόχου ἐκκυλισθεὶς λογισμοῦ, τῷ πάθει ἁλώσεται. ὁρᾷς ὅπως τὰ ἐλάττονα τῶν ἀδικημάτων αἴτια γίνεται τῶν μειζόνων ἀεί, καὶ θύρα τῶν ὀλεθριωτέρων κακῶν ἡ ἐπὶ τούτοις ἀρχή. καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ δίκην τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἄγεται, ἃ καὶ φυλάττεσθαι πλεῖον τῶν μειζόνων ἐλαττωμάτων ἡ κυριακὴ φωνὴ ἐγκελεύεται. ἐρρέθη (γάρ φησι) μὴ πορνεύσῃς· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἐπιθυμῆσαι ὅλως. καὶ γέγραπται, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μηδὲ ἀρχὴν ὀργισθῆναι. οἱ τοίνυν δύο ἐξαδέλφας ἀγαγόμενοι ἀδελφοί,

ἅπαξ τῷ ἀγκίστρῳ περιπαρέντες, καὶ ὁδοῦ ἀπαγούσης πρὸς ὄλεθρον ἐπιβάντες, τάχα που καὶ πρὸς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων χωρήσουσι, τῆς γὰρ τῆς ἐλάττονος ἁμαρτίας ἐκκοπτομένης, φειδώ τις πρὸς τὰ μείζονα ἔσται. ἡ γνώμη τοίνυν ἀπανταχῆ τῶν δρωμένων, κατὰ δίκης πικρᾶς καὶ στεφάνων ἀξία. ταύτην οὖν ἐξετάζων τις, καὶ γωνιάζουσαν ἐρευνῶν, οὐκ ἀπιθῶς εὑρήσει τοῖς τοιούτοις γάμοις ἐπιπηδῶσιν, μετὰ δέ τινος πέδης πάθους δριμυττομένου, δεσμώτην κυλινδουμένην αὐτοῖς. ἡ γὰρ δόξα γένους, καὶ ὄγκος ἀξιωμάτων, ἢ πλοῦτος ἀνδρὸς, ἢ κάλλους φαιδρότης, τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἐπιτετραμμένων καὶ μηδένα μαθμὸν προσεπιτριβέντων ἐκκρούσαι τῶν γάμων, πρὸς τὸν ἀθέμιτον ἐξεκύλισαν. Διὰ ταῦτα ἔρχεται (φησὶν) ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· διὰ ταῦτα πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί· διὰ ταῦτα, δείματα φοβερά· σεισμοὶ, κλονοῦντες θεμέλια γῆς, καὶ πόλεων ἀνασπῶντες οἰκοδομάς. αὐχμοὶ φρικώδεις, νόσων κατὰ σωμάτων ἐπιδρομαί· πολεμίων ἐπαναστάσεις, καὶ τὸ πλεῖστον λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, ἡλικίαν πᾶσαν ἀπάγοντες. καὶ μηδαμόθεν παραμυθίαν λαμβάνοντες. τούτων τὴν ἐν ἀνθρώποις ἐπ' ὀλέθρῳ φορὰν ἡ μετριότης ἡμῶν ἅμα τῇ συνεδριαζούσῃ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, στῆσαι περὶ πολλοῦ ποιουμένη, καὶ τοῦ καταῤῥύπου καὶ ἀπρεποῦς καὶ ἀσέμνου γάμου τὸν

περιουσίαν

περιούσιον λαὸν τοῦ Χριστοῦ ῥυομένη, διωρίσατο μηκέτι τοῖς τοιούτοις γάμοις χώραν ἐν τοῖς Χριστιανοῖς τοῦ λοιποῦ ἔχειν, μηδὲ παρά τινος μηδέποτε καταπραχθῆναι. εἰσηγεῖται δὲ πᾶσι κοινῶς, καὶ τῇ ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξουσίᾳ πατρικῶς καὶ δεσποτικῶς διορίζεται, ὥστε μηδένα τῶν ἁπάντων, ἀπό γε τοῦ νῦν, κἂν τῶν νέων δυναστείαις ἤ τις καὶ ἐξουσίαις καὶ πλούτῳ κομῶν, κἂν τῶν πολλῶν καὶ τοῦ δήμου, πρὸς τοιοῦτον γάμον ἐλθεῖν. εἰ δέ τις ἀπὸ τοῦ παρόντος τὰ διωρισμένα ταῦτα θέμενος παρ' οὐδὲν, πρὸς τὸν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἐπιρρίψειε γάμον, ἢ ἐπὶ τούτῳ τέκνα, τῇ ἐκκλησίᾳ οὗτος ἐκκήρυκτος ἔσται πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ βίου αὐτοῦ· καὶ οὐ πρότερον δεχθήσεται εἰς μετάνοιαν πρὶν ἂν διασπάσῃ τὸν γάμον, κἂν φθάσῃ παῖδας ἀποτεκεῖν. ὁ δὲ τῷ τοιούτῳ γάμῳ εὐχὴν ἐπιδοὺς ἱερεὺς, καθαιρέσει τελείᾳ ὑποπεσεῖται. διὸ καὶ τὰ ὡρισμένα ἐνταῦθα ἐξετέθη, καὶ σφραγισθέντα τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας, εἰς ὑπόμνησιν τοῖς ἐσομένοις ἐπρυτανεύθη, κατὰ τὴν κα' τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς τῆς ι' ἐπινεμήσεως, ἐν ἔτει τῷ ,ςφε'.

ΣΕΡΓΙΟΥ.

α΄ Περὶ δωρεῶν καὶ ἐπιδόσεων τῶν μοναστηρίων ἢ φροντιστηρίων. Β.

Ὁ δὲ μθ΄ κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, τὰ αὐτὰ διοριζόμενος, προστίθησι, μὴ ἐκδίδοσθαι κοσμικοῖς ἀνδράσι τὰ μοναστήρια. ἐλαλήθη ποτὲ ὡς ὀφείλουσιν ἀκολούθως τῷ τοιούτῳ κανόνι καὶ τῷ παρόντι ἀνατραπῆναι αἱ γενόμεναι πατριαρχικαὶ δωρεαὶ μοναστηρίων πρὸς κοσμικούς· ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ ἐπιδόσεις τῶν προσκυρωθέντων ἑτέραις μοναῖς μοναστηρίων, καὶ ἐπανασωθῆναι τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τόμος τοῦ πατριάρχου ἐκείνου κυρίου Σισιννίου, τὰ αὐτὰ διοριζόμενος. Καὶ τάχα ἔμελλε τοῦτο καὶ εἰς ἔργον ἐλθεῖν· ὅτι δὲ προσεκομίσθη ἕτερος τόμος τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυρίου Σεργίου, γενόμενος κατὰ μῆνα Μάϊον ἐπινεμήσεως ιδ΄ τοῦ ͵ϛ φ κ δ΄ ἔτους, ὑπογραφῇ βασιλικῇ κατησφαλισμένος· ἑρμηνεύων τε τὸν μθ΄ κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου, καὶ γνωματεύων τὴν ἔκδοσιν μὴ ἐκλαμβάνεσθαι εἰς τὰς δωρεὰς τὰς συντηρούσας τὴν τῶν μοναστηρίων κατάστασιν, ἀλλὰ εἰς τοὺς λαμβάνοντας μοναστήρια, ἐφ᾽ ᾧ ἔχειν

αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια· (περὶ δὲ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς διεξιὼν, Ἀνατρέπομεν οὖν συνοδικῶς, διὰ τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξουσίας, τὴν τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἀναιροῦσαν ἐκείνην πρᾶξιν, ὡς ἐξ οὐδεμιᾶς ἐπισκοπικῆς συναινέσεως, ἐξ αὐτονόμου δὲ γνώμης γεγενημένην, καὶ μηδὲ βασιλεῖ τῷ Φιλοχρίστῳ δεχθεῖσαν, καθὼς φαίνεται καὶ αὐτὸς δωρούμενος μοναστήρια παρὰ τῆς ταύτης ἰσχύν· καὶ πρὸς ἔτι φανεῖσαν ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, οὐ πρὸς ὠφέλειαν τῶν μοναστηρίων ἀλλὰ πρὸς τέλειον ὄλεθρον καὶ ἀφανισμόν. ἐπιβεβαιοῦντες δὲ καὶ ἐπικυροῦντες τὸ παλαιὸν καὶ καλὸν λυσιτελὲς ἔθος τῶν μακαρίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, ὁρίζομεν γίνεσθαι δωρεὰς καὶ ἐπιδόσεις ἀκωλύτως ἐπὶ συστάσει καὶ βελτιώσει τῶν ἐπιδιδομένων καὶ δωρουμένων φροντιστηρίων) ἔδοξε τὰ τῶν ῥηθέντων κανόνων ὀφείλειν ἑρμηνεύεσθαι κατὰ τὸν παρόντα τόμον· καὶ τὰς πρὸς κοσμικοὺς γινομένας δωρεὰς τῶν μοναστηρίων, πολλῷ δὲ πλέον τὰς ἐπιδόσεις, ἔχειν τὸ ἀπαρεγχείρητον. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκωλύτως τοιαῦται γίνονται.

ΑΛΕΞΙΟΥ.

Περὶ γάμου τοῦ ζ βαθμοῦ.

Προκαθημένου Ἀλεξίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμένων, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, Νικολάου, Ἀγκύρας· Κωνσταντίνου, Πατρῶν· Λαυρεντίου, Δυρραχίου· καὶ Κωνσταντίνου, Χωνῶν· παρισταμένων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων· παρέστη Ἰωάννης Κουβουκλείσιος, ὁ ἐξ Εὐρίπου ὁρμώμενος, καὶ τοιόνδε προεβάλετο πρόβλημα. Γεώργιος (φησὶ) καὶ Νικόλαος ἀδελφοὶ, θυγάτηρ Γεωργίου μὲν, Θεοδότη, Ἑλένη δὲ, Νικολάου· καὶ αὖ πάλιν Θεοδότης μὲν υἱὸς, Δημήτριος, Ἑλένης δὲ, Βασίλειος· Δημητρίου δὲ θυγάτηρ Θεοδότη τῷ Βασιλείῳ πρὸς γάμον συνεζύγη· καὶ ἐπυνθάνετο εἰ ἔννομος, ἢ μὴ, ὁ γάμος. ἐπεὶ οὖν ὁ μὲν Βασίλειος ἑβδόμου βαθμοῦ τῇ Θεοδότῃ καθέστηκεν, ὁ δὲ νόμος ἐπιτρέπει τοῖς ὀγδόου βαθμοῦ πρὸς ἀλλήλοις οὖσι τὸν γάμον, ἀπαγορεύει δὲ τοῖς τοῦ ἕκτου· τοῖς γε μὴν ἑβδόμου οὐδαμῶς ἐπιτρέπει, οὐδ᾽ ἀπαρνεῖται· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁμοίων ἀμφισβητήσεων κινηθεισῶν, ᾠκονόμηται, τὸν τοιοῦτον γάμον πρὸ μὲν τοῦ προβῆναι, μὴ ἐπιτρέπεσθαι, μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι, μὴ διασπᾶσθαι μὲν, ἐπιτιμίοις δὲ τοὺς οὕτω συναφθέντας καθυπο-

βάλλεσθαι· ὥρίσθη τὸ αὐτὸ πάλιν περαχθῆναι. γράμματος δεσποτικοῦ περὶ τῆς ταύτης ὑποθέσεως γινομένου πρὸς Λέοντα, τὸν θεοφιλέστατον μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ σύγκελλον.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐξ αἵματος ἑβδόμου βαθμοῦ.

ἈΔΕΛΦΟΙ',

Γεώργιος, Νικόλαος.

ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΟΙ,

Θεοδότη, Ἑλένη.

ΔΕΥΤΕΡΟΙ ἘΞΑΔΕΛΦΟΙ,

Δημήτριος, Βασίλειος.

Θεοδότη.

ΜΙΧΑΗΛ.

α΄ Ἴσον τῆς ἐκτεθείσης συνοδικῆς ψήφου ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παρὰ Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ϛ φ ξ ε ἔτος τῆς ε΄ ἐπινεμήσεως, Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι γάμον ἑβδόμου βαθμοῦ. B.

ἈΝΗΝΕΓΚΑΣ ἱερώτατε πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα, ὡς μελλόντων τινῶν τρεῖς ἐξαδέλφων πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀλλήλοις συνέρχεσθαι, πρός γε τὸ παρὸν ἐκώλυσας τὸν γάμον αὐτός· καὶ ἐζήτησας διὰ γραμμάτων εἰ δέον τοῖς τοιούτοις τῶν γάμων μὴ κωλύειν, ἀλλ᾽ ἐπιτρέπειν προβαίνειν. καὶ πάντως οἶσθα θεοφιλέστατε, οἷα περὶ τῶν γάμων οἱ νομοθέται θεσπίζουσι. Φασὶ γὰρ, ἐπὶ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων εἰς ἀπέραντον ὁ γάμος κεκώλυται, ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἐστί τις κώλυσις. τὸ γοῦν τὶς, ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ ἀπέραντον, μερικὴν εἰσάγει κώλυσιν· καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ αὖθις οἱ νόμοι φασί· κωλύονται πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀδελφοὶ, ἐξάδελφοι, καὶ

οἱ ἐξ αὐτῶν τικτόμενοι μόνον. ἢ τούτου τοῦ νόμου σαφέστερον ζητήσειέ τις; οὐδέν. καὶ πῶς ἄν τις ἐπιχειρήσειε κώλυσιν ἢ ἄφεσιν ἑτέραν παρὰ τὴν τεθεσπισμένην ποιήσασθαι; εἰ γοῦν τὸν ὅρον τῆς κωλύσεως τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους γάμων ὁ νομοθέτης μέχρι τῶν δισεξαδέλφων ἐπήξατο, καὶ τὰ πορρωτέρω τούτων ἀφῆκεν ἀπείριστα, οὐδείς ἐστιν ὁ τὸν νομικὸν ὅρον παραβῆναι δυνάμενος. αὐτὸς νομοθετεῖ γάρ. καὶ ἄκουε τὸν τῶν τρισεξαδέλφων διαῤῥήδην ἐπιτρεπόμενον γάμον. ἡ γραφεῖσα (φησὶν) ὑπὸ αἵρεσιν κληρονόμος, ἐὰν τῷ τρισεξαδέλφῳ γαμηθῇ, πληρούτω τὴν αἵρεσιν. οὐ γὰρ αἰσχρός ἐστιν ὁ γάμος. διὰ τί; ὅτι ἀπεσχοίνισται πρὸς τὸν ὄγδοον βαθμὸν ὁ γάμος. εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ τῆς αὐτῆς γονῆς κεκοινωνήκασιν οἱ τῶν δισεξαδέλφων παῖδες, ἀλλ' ἡ τῶν βαθμῶν ἐπίτασις, καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου φωνὴ πρὸς ἕνωσιν καὶ αὖθις τὰ γένη καλεῖ, συγχωροῦσα τὸν γάμον. ὁ μὲν γὰρ ἕκτος βαθμὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας πάμπαν ἀπείργει τὸν γάμον, καὶ τὸν συστάντα ἴσως διαλύει· ὁ δ' αὖ ὄγδοος τῶν βαθμῶν, συγκεχωρημένην ἔχει τὴν συνέλευσιν, εἴτε τῶν ἐκ πλαγίου, εἴτε τῶν ἐξ ἀγχιστείας εἰσὶν οἱ γαμοῦντες. περὶ μέντοι τὸν ἕβδομον βαθμὸν τὸ πᾶν περιίσταται ζήτημα, οὐκ ἄλλως ἢ τῇ νομικωτάτῃ τῶν ἐπιστημῶν διαλυόμενον, καὶ ἀνεπιφθόνῳ φρενὶ διαιρούμενον. ὅσα μὲν γὰρ τῶν συνοικεσίων ἐξ οἰκειότητος, ἤγουν ἐξ ἀγ-

χιστείας, ἀλλήλοις συνημμένων τῶν προσώπων, τῷ ἑβδόμῳ περικλειόμενα βαθμῷ, τὴν σύστασιν λάβῃ, ταῦτα καὶ ἀδιάλυτα μένει, ὡς ἐξ ἀμέμπτων συναφθέντα τῶν γάμων. δύο γὰρ ἐξάδελφοι πρῶτοι πρὸς θείαν μεγάλην καὶ ἀνεψιάν, ἑτέρας σειρᾶς καὶ γένους ὡρμημένας, τὰ γαμήλια θέμενοι, κατηγορίαν κατ' αὐτῶν οὐκ ἐπιθήσουσι γραφάς. οἱ μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους τέταρτον ἐπέχουσι βαθμὸν, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι· ἡ δὲ θεία τῆς ἀνεψιᾶς τρισὶ διήρηται βαθμοῖς. καὶ οὕτως ὁ ἕβδομος ἐπὶ τούτοις συναγόμενος βαθμὸς τὴν μέμψιν εἰς τέλος ἐκπέφευγεν, ἰσχναῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς, διὰ τὴν ἐντολήν· ἐν μὲν τοῖς πρὸ τοῦ ἑβδόμου ἑτέροις βαθμοῖς, ἑνοῦντος τοῦ σώφρονος τὴν τῶν διῃρημένων γενῶν συνάφειαν, τὸν δέ γε ἐπὶ τῷ ἑβδόμῳ γάμον οὐκ εἴργοντος. τῶν δὲ ἐκ πλαγίου συγγενῶν ὁ τῷ ἑβδόμῳ καταλαμβανόμενος δι' ὅλου ἀπείρηται γάμος, καὶ ἀποτρόπαιος εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ ὁ δισεξάδελφος τῇ τοῦ δισεξαδέλφου θυγατρὶ συναρμοσθήσεται πώποτε, ἢ ἡ τοῦ δισεξαδέλφου θυγάτηρ ἐπὶ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναποδίσασα δισεξάδελφον, τοῦτον πρὸς τὸν ἑαυτῆς γάμον καθελκύσει ποτέ. μολυσμὸς γὰρ τοῦτο γένους καὶ φθορά, καὶ συγγενείας φυρμὸς, καὶ μίξις ἀκόλαστος, καὶ τῇ νομικῇ διατάξει ἀντίθετος. ἐπεὶ οὐδὲ ἡ αὐτὴ πάντως οἰκειότης τῶν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένων προσώπων, καὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς συγγενείας καὶ τοῦ αἵματος ἀπο-

γινομένων· ἵνα καὶ ἕβδομος ἐπ' ἀμφοτέροις βαθμὸς ἐπίσης ἢ συγχωρηθῇ ἢ κωλυθῇ. τῶν μὲν γὰρ ἐκ πλαγίου συγγενειῶν μία ἡ ῥίζα, καὶ πηγὴ μία· κἂν διάφορα τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ ῥεύματα μετεξηπτά. ὅσαι δὲ τῶν οἰκειοτήτων ἐξ ἐπιγαμιῶν τὴν σύστασιν εἰληφυῖαι, δύο ξένων γενῶν συνάφειαν ἐπισύρονται, ὥσπερ μετακεντριζόμεναι καὶ συμφυόμεναι ἐξ ἑτέρου γένους πρὸς ἕτερον, τὸν γάμον ἔχουσι κεκωλυμένον· οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, ἀλλ' ἐκ τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καὶ φωνῆς θείας, εἰς ἓν ἐξ ἀρχῆς τὸ θῆλυ συναπλούσης τῷ ἄρρενι. οὐ γὰρ ἐπεὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, μία ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ ταύτης καὶ ἀδελφῷ μου σὰρξ, καὶ λεπτῷ νῷ καὶ νοήματι κἀμοῦ λελόγισται ἀδελφὴ ἡ νύμφη. καὶ τὴν ταύτης ὅλην συγγένειαν εἰς ἓν συναλείφων πρόσωπον, ἀδελφὰς καὶ συγγενίδας λογίσομαι. ὁδηγεῖ γὰρ ὁ νόμος, τίνας ταύτας τῶν συγγενίδων οὐκ ἄξομαι, καὶ τίσιν ἀμέμπτως προσέλθω. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς νύμφης μου ἀδελφὴν, οὔτε πρὸς τὴν ταύτης ἐξαδέλφην, ἢ τὴν θείαν τὴν μείζω. καὶ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὴν ἀνεψιὰν γαμικὰ συγγράψω συμβόλαια· ἐπειδὴ ταῖς τοῦ ἕκτου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν βαθμῶν ἄρκυσι περιειλημμέναι. πρὸς δὲ τὴν δισεξαδέλφην ταύτης, καὶ τὴν μικρὰν ἀνεψιὰν, ἀνεπιτίμητον θήσομαι τὸ συνοικέσιον. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸν ὄγδοον ἀπελήλαται βαθμόν· ἡ δὲ ἀνεψιὰ ὑπερβαίνει τὸν ἕκτον, καὶ ἐπὶ τὸν ἕβδομον ἵσταται. οὕτω

καὶ τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα Βασίλειον, καταφανέστερον ἀποδείκνυσιν.

Ἀλλ' ἴσως τῷ πάθει συνηγορήσων τις ἀναστὰς ἐρεῖ, πυθόμενος δῆθεν, Διὰ τί μὴ τούτων γεγραμμένων τοῖς ὀνόμασι κεκώλυκε νόμος, ἀδελφοῖς λέγων τὰς ἐξ ἀδελφῶν γινομένας, εἰς κοινωνίαν γάμων μὴ προσλαμβάνεσθαι; καὶ διὰ τί τῷ κατ' ἔθος πραττομένῳ χρόνον τοσοῦτον εἰς συνηγορίαν λαβόντι ἀντινομοθετεῖς; λόγων στροφαῖς καὶ δεινότητι κλέπτων τὴν ἀκοὴν, καὶ τὸ πρᾶγμα κατασοφιζόμενος, καὶ ὑπ' εὐθύνην ἄγων τὸ ἀπὸ τῶν νόμων ἀνεύθυνον; ἀλλ' οὐκ ἔγωγε, ὁ δὲ τοῦ πνεύματος τοῦτο τὴν ἁμαρτίαν προενομοθέτησε πάλαι Βασίλειος, οὗ νόμος ἡ γλῶττα τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ τῶν ῥημάτων φθόγγος, θεόγραφοι πλάκες, δακτύλῳ ἐγκεχαραγμέναι θεοῦ. ὁ δὲ ζητῶν ἕτερον νομοθέτην ἐν τούτοις, οὐκ οἶδα εἰ σωφρονοῦσιν οὕτως γε δόξει σωφρονεῖν. εἰ δὲ καὶ δῶμεν μηδεμίαν γεγράφθαι μνήμην παρ' οὐδενὸς τῶν πατέρων περὶ τοῦ πράγματος, οὐδ' οὕτως ἂν ἀλόγως ἐθέλειν ἀποκινῆσαι τὸ ἀῤῥώστημα τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, τοῖς μὴ περὶ τὴν κρίσιν δικάζουσι δόξωμεν. οἱ γὰρ περὶ σωφροσύνης νομοθετήσαντες, γυναικός τε μοιχείαν καὶ βίαν τιμωρησάμενοι κόρης, οὐ προστεθείκασιν, ἂν θυγατέρα ἀλλὰ πατὴρ βιασάμενος, ὅ,τι δέοι παθεῖν· ὡς οὔτε ῥᾳδίως τὰ τοιαῦτα τολμώμενα. κἂν ἄρα πραχθῇ τι, πρόδηλον ὂν ὡς δίκην ὑφέξει, τῶν

ἐλαττόνων τιμωρουμένων. ἆρα μὴ τοῦτο νόμῳ κεκώλυται, ῥαδίως κατεπράξαιτο; ἢ τολμήσας οὐχ ἕξει τὸν ἐπὶ τούτῳ γραφόμενον; οὐκ ἂν φαίη τὶς σωφρονῶν. ὥσπερ τοίνυν ἐκείνου σιωπωμένου, οὐ δίδωσι χώραν ἡ σιωπὴ τολμηρῶς ὑβρίζειν κατὰ τῆς φύσεως· οὕτως οὐδὲ τούτου ἴσως παραλειφθέντος, (εἴπου καὶ παρελείφθη) ἄδειαν ἕξει τὶς ἀνεπικωλύτως ποιεῖν· καὶ ταῦτα, Χριστιανῶν ὄντων ἡμῶν, καὶ ἀκριβῶς εἰδότων ὅτι παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον· ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καίτοι οὐδὲ παραλέλειπται, ἀλλ' οἷς ἐρρέθη κεκώλυται. οὐ γὰρ τὸ ἐπιτετραμμένον ἐν τοῖς γάμοις δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπές. καὶ ὁ ἱερὸς αὖθις καὶ μέγας Βασίλειος, καθὼς εἴρηται, Ἐν οἷς, φησὶ, τὰ τοῦ γένους συγχέονται ὀνόματα, ἐν τούτοις ὁ γάμος ἀθέμιτος. ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν διὰ γάμου συναπτομένων ἕνωσις οὐκ οἶδεν ὅλως διάστασιν, ἀλλὰ σὰρξ ἄμφω μία γνωρίζεται (ἔσονται, γάρ φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν) οὕτω καὶ οἱ κατὰ γένος προσήκοντες ἑκατέροις ἀκολούθως δικαίῳ συγγενείας ἐπισυνάπτονται, καὶ εἰς μίαν ἁρμόζονται ἀγχιστείαν αἵματος καὶ οἰκείωσιν· ὡς ἐπάναγκες εἶναι τούτοις εὐλαβεῖσθαι καὶ δεδιέναι σφαλερὰν τὴν εἰς ἀλλήλους γαμικὴν ἐπιμιξίαν καὶ συμπλοκήν. οὐ γὰρ ἐνὸν εἰσιέναι πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς, διὰ τὰς συνθολώσεις καὶ συγχύσεις τοῦ γένους. ποῦ τοίνυν τὸ πάντοθεν, ὡς ἀθέμιτον,

καὶ κανόσι καὶ νόμοις ἀσφαλισθὲν, ἤδη παρα-
λέλειπται, ὡς καὶ διὰ τοῦτο δόξαι αἰδέσιμον.
περὶ δὲ τοῦ συνηγοροῦντος τῷ πλήθει χρόνου τοῦ-
το εἰπεῖν ῥάδιον, ὅτι τοῖς ἀσελγαίνειν ἐθέλουσι καὶ
τοῖς διαμόχθηρον ἔχουσι βίον, οὐδεμία τις ἀπὸ
χρόνου πάντως ἔσται βοήθεια. οὐδὲ γὰρ μοιχοῖς, ἢ
λωποδύταις, ἢ τοιχωρύχοις, ἢ ἑτέρως πως ἀδικοῦ-
σιν, ἂν ἐπαυτοφώρῳ ἁλῶσιν, ἀρκέσει πρὸς σωτη-
ρίαν τὸ ἀπὸ χρόνου μακροῦ ταῦτα πραττομέ-
νοις αὐτοὺς ἔχειν ἀποδεικνύειν· εἰ μήπου καὶ μεί-
ζονα ἐπάξει τὴν καταδίκην, πρὸς τὸ δοῦναι δί-
κας τῶν πλημμεληθέντων ὧν τε ἄρτι καὶ ὧν κατὰ τὸν
πάλαι χρόνον πεπλημμεληκότες διαποδειχθή-
σονται. ἄλλως τε τὸ σεμνὸν τοῦ ἀσέμνου προφερέστερον
ἐστι, καὶ τοῦ καλοῦ δεύτερον ἡ ἀποτυχία· καὶ ἡ ἕ-
ξις ἀεὶ τῆς στερήσεως προτερεύουσα· καὶ τὸ σω-
φρονεῖν ἐπὶ γάμοις, τοῦ τῶν ἀθεμίτων κατατολ-
μᾶν, τῷ χρόνῳ ἐπικρατέστερον. τίνα γοῦν ἕξει
βοηθείας ῥοπὴν τὸ κακὸν χρόνῳ ἐπικυλινδηθὲν
μακρῷ τινὶ καὶ ἀπεικότι, ἐπὶ λύμῃ ψυχῶν; τί-
νας δὲ ἑτέρους εἴποι τις ἀθεμίτους τῶν γάμων, τοὺς
παρόντας παραγραφόμενος; ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνιόν-
των καὶ κατιόντων, εἰς ἀπέραντον, ὡς ὁ νόμος φη-
σὶ, τὰ τῶν γάμων κεκώλυνται· ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλα-
γίου, ἀδελφῶν, ἐξαδέλφων, καὶ τῶν ἀπὸ τούτων
τικτομένων, καὶ μόνων. οὔκουν οὐδὲ βαθμός τις
ἀνακεράσει αἵματος εἰς ἑαυτὸν συμπλεκόμενος
ὅλως, εἰς κοινωνίαν γάμου δυσὶν ἀδελφοῖς ἢ ἀ-

δελφαῖς ἀνακραθήσεται, πρὸ τοῦ διαλυθῆναι αὐτῶν τὴν ἐξ αἵματος ἄνωθεν ἀναπλεκομένην σειράν. πρὸς δὲ τούτοις ἐκεῖνο εἰπεῖν ἐστιν, ὅτι ἐπὶ παντὸς ἔργου καὶ πράγματος, τὸ μὴ ἀποδοχῆς ἄξιον, εἰς ἔργον ἐκβαῖνον ὑπεύθυνον· καὶ τὸ ἐν ἐπαίνου μοίρᾳ τοῖς μὴ πράττοντας ἔχον, ὑπ᾽ εὐθύνην ἄγει τοὺς αἱρουμένους ποιεῖν. οὐ τοίνυν χώραν ἔχει τὸ λέγειν τὸν τοιοῦτον γάμον ἀνεύθυνον. οὐ γὰρ μόνον ἀνεύθυνος ἀλλ᾽ εἴπου τις ἐξετάσει διασκοπῶν, μεῖζον τὸ δεῖγμα ἐν τούτῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ κακὸν τῶν ἄλλων ὀλεθριώτερον. Καί μοι μὴ θορυβείτω πρὶν ἀκούσῃ μηδείς. τῶν ἐλαττόνων ἀδικημάτων τὰ μείζονά πως ἐφόλκια γίνεται. καὶ τοῦ φόνου κακὸν ἔλαττον ὁ θυμός· ὁ δὲ εὐχερῶς τις ἐπὶ τούτῳ καὶ ῥαδίως τῷ πάθει κρατούμενος, τάχα που καὶ τυπλήσει εἶτα προϊόντος τοῦ χρόνου, τοῦ ἡνιόχου ἐκκυλισθεὶς λογισμοῦ, τῷ πάθει ἁλώσεται. ὁρᾷς ὅπως τὰ ἐλάττονα τῶν ἀδικημάτων αἴτια γίνεται τῶν μειζόνων ἀεὶ, καὶ θύρα τῶν ὀλεθριωτέρων κακῶν ἡ ἐπὶ τούτοις ἀρχή. καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ δίκην τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἄγεται, ἃ καὶ φυλάττεσθαι πλεῖον τῶν μειζόνων ἐλαττωμάτων ἡ κυριακὴ φωνὴ ἐγκελεύεται. ἐρρέθη (γάρ φησι) μὴ πορνεύσῃς· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἐπιθυμῆσαι ὅλως. καὶ γέγραπται, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μηδὲ ἀρχὴν ὀργισθῆναι. οἱ τοίνυν δύο ἐξαδέλφας ἀγαγόμενοι ἀδελφοὶ,

ἅπαξ τῷ ἀγκίστρῳ περιπαρέντες, καὶ ὁδοῦ ἀπαγούσης πρὸς ὄλεθρον ἐπιβάντες, τάχα που καὶ πρὸς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων χωρήσουσι, τῆς γὰρ τοῦ ἐλάττονος ἁμαρτίας ἐκκοπτομένης, φειδώ τις πρὸς τὰ μείζονα ἔσται. ἡ γνώμη τοίνυν ἁπανταχῆ τῶν δρωμένων, κατὰ δίκης πικρᾶς καὶ στεφάνων ἀξία. ταύτην οὖν ἐξετάζων τις, καὶ γωνιάζουσαν ἐρευνῶν, οὐκ ἀπιθάνως εὑρήσει τοῖς τοιούτοις γάμοις ἐπιπηδῶσι, μετὰ δέ τινος πέδης πάθους δριμυττομένου, δεσμώτιν κυλινδουμένην αὐτοῖς. ἡ γὰρ δόξα γένους, καὶ ὄγκος ἀξιωμάτων, ἢ πλοῦτος ἀνδρὸς, ἢ κάλλους φαιδρότης, τῶν ἁπανταχοῦ γῆς ἐπιτετραμμένων καὶ μηδένα μαθμὸν προσεπιτριβέντων ἐκκρούσαι τε γάμων, πρὸς τὸν ἀθέμιτον ἐξεκύλισαν. διὰ ταῦτα ἔρχεται (φησὶν) ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· διὰ ταῦτα πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί· διὰ ταῦτα, δείματα φοβερά· σεισμοὶ, κλονοῦντες θεμέλια γῆς, καὶ πόλεων ἀνασπῶντες οἰκοδομάς. αὐχμοὶ φρικώδεις, νόσων καὶ σωμάτων ἐπιδρομαί· πολεμίων ἐπαναστάσεις, καὶ τὸ τελευταῖον λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, ἡλικίαν πᾶσαν ἀπάγοντες. καὶ μηδαμόθεν παραμυθίαν λαμβάνοντες. τούτων τὴν ἐν ἀνθρώποις ἐπὶ ὀλέθρῳ φορὰν ἡ μετριότης ἡμῶν ἅμα τῇ συνεδριαζούσῃ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, στῆσαι περὶ πολλοῦ ποιουμένη, καὶ τοῦ καταρρύπου καὶ ἀπρεποῦς καὶ ἀσέμνου γάμου τὸν

περιούσιον

περιούσιον λαὸν τοῦ Χριστοῦ ῥυομένη, διωρίσατο μηκέτι τοῖς τοιούτοις γάμοις χώραν ἐν τοῖς Χριστιανοῖς τοῦ λοιποῦ ἔχειν, μηδὲ παρά τινος μηδέποτε καταπραχθῆναι. εἰσηγεῖται δὲ πᾶσι κοινῶς, καὶ τῇ ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξουσίᾳ πατρικῶς καὶ δεσποτικῶς διορίζεται, ὥστε μηδένα τῶν ἁπάντων, ἀπό γε τοῦ νῦν, κἂν τῶν νέων δυναστείαις ἤ τις καὶ ἐξουσίαις καὶ πλούτῳ κομῶν, κἂν τῶν πολλῶν καὶ τοῦ δήμου, πρὸς τοιοῦτον γάμον ἐλθεῖν. εἰ δέ τις ἀπὸ τοῦ παρόντος τὰ διωρισμένα ταῦτα θέμενος παρ' οὐδὲν, πρὸς τὸν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἐπιρρίψειε γάμον, ἢ ἐπιδῷ τέκνα, τῇ ἐκκλησίᾳ οὗτος ἐκκήρυκτος ἔσται πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ βίου αὐτοῦ· καὶ οὐ πρότερον δεχθήσεται εἰς μετάνοιαν πρὶν ἂν διασπάσῃ τὸν γάμον, κἂν φθάσῃ παῖδας ἀποτεκεῖν. ὁ δὲ τῷ τοιούτῳ γάμῳ εὐχὴν ἐπιδοὺς ἱερεὺς, καθαιρέσει τελείᾳ ὑποπεσεῖται. διὸ καὶ τὰ ὡρισμένα ἐνταῦθα ἐξετέθη, καὶ σφραγισθέντα τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας, εἰς ὑπόμνησιν τοῖς ἐσομένοις ἐπρυτανεύθη, κατὰ τὴν κα' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τῆς ι' ἐπινεμήσεως, ἐν ἔτει τῷ ,ϛφε'.

αὐτὰ κοσμικὰ καταγώγια· (περὶ δὲ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς διεξιών, Ἀνατρέπομεν συνοδικῶς, διὰ τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξουσίας, τὴν τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἀναιροῦσαν ἐκείνην πρᾶξιν, ὡς ἐξ οὐδεμιᾶς ἐπισκοπικῆς συναινέσεως, ἐξ αὐτονόμου δὲ γνώμης γεγενημένην, καὶ μηδὲ βασιλεῖ τῷ φιλοχρίστῳ δεχθεῖσαν, καθὼς φαίνεται καὶ αὐτοὺς δωρουμένους μοναστήρια παρὰ τῆς ταύτης ἰσχύος, καὶ προσέτι φανεῖσαν ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, οὐ πρὸς ὠφέλειαν τῶν μοναστηρίων ἀλλὰ πρὸς τέλειον ὄλεθρον καὶ ἀφανισμόν. ἐπιβεβαιοῦντες δὲ καὶ ἐπικυροῦντες τὸ παλαιὸν καὶ καλὸν λυσιτελὲς ἔθος τῶν μακαρίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, ὁρίζομεν γίνεσθαι δωρεὰς καὶ ἐπιδόσεις ἀκωλύτως ἐπὶ συστάσει καὶ βελτιώσει τῶν ἐπιδιδομένων καὶ δωρουμένων φροντιστηρίων) ἔδοξε τὰ τῶν ῥηθέντων κανόνων ὀφείλειν ἑρμηνεύεσθαι κατὰ τὸν παρόντα τόμον· καὶ τὰς πρὸς κοσμικοὺς γινομένας δωρεὰς τῶν μοναστηρίων, πολλῷ δὲ πλέον τὰς ἐπιδόσεις, ἔχειν τὸ ἀπαρεγχείρητον. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκωλύτως τοιαῦτα γίνονται.

ἈΛΕΞΊΟΥ.

Περὶ γάμου τοῦ ζ βαθμοῦ.

Προκαθημένου Ἀλεξίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμένων, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, Νικολάου, Ἀγκύρας· Κωνσταντίνου, Πατρῶν· Λαυρεντίου, Δυῤῥαχίου· καὶ Κωνσταντίνου, Χωνῶν· παρισταμένων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων· παρέστη Ἰωάννης Κουβουκλείσιος, ὁ ἐξ Εὐρίπου ὁρμώμενος, καὶ τοιόνδε προεβάλετο πρόβλημα. Γεώργιος (φησὶ) καὶ Νικόλαος ἀδελφοὶ, θυγάτηρ Γεωργίου μὲν, Θεοδότη, Ἑλένη δὲ, Νικολάου· καὶ αὖ πάλιν Θεοδότης μὲν υἱὸς, Δημήτριος, Ἑλένης δὲ, Βασίλειος· Δημητρίου δὲ θυγάτηρ Θεοδότη τῷ Βασιλείῳ πρὸς γάμον συνεζύγη· καὶ ἐπυνθάνετο εἰ ἔννομος, ἢ μὴ, ὁ γάμος. ἐπεὶ οὖν ὁ μὲν Βασίλειος ἑβδόμου βαθμοῦ τῇ Θεοδότῃ καθέστηκεν, ὁ δὲ δὴ νόμος ἐπιτρέπει τοῖς ὀγδόου βαθμοῦ πρὸς ἀλλήλοις οὖσι τὸν γάμον, ἀπαγορεύει δὲ τοῖς τοῦ ἕκτου· τοῖς γε μὴν ἑβδόμου οὐδαμῶς ἐπιτρέπει, οὐδ᾽ ἀπαρνεῖται· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁμοίων ἀμφισβητήσεων κινηθεισῶν, ᾠκονόμηται, τὸν τοιοῦτον γάμον πρὸ μὲν τοῦ προβῆναι, μὴ ἐπιτρέπεσθαι, μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι, μὴ διασπᾶσθαι μὲν, ἐπιτιμίοις δὲ τοὺς οὕτω συναφθέντας καθυπο-

βάλλεσθαι· ὡρίσθη τὸ αὐτὸ πάλιν περαχθῆναι. γράμματος δεσποτικοῦ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως γινομένου πρὸς Λέοντα, τὸν θεοφιλέστατον μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ σύγκελλον.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐξ αἵματος ἑβδόμου βαθμοῦ.

ἈΔΕΛΦΟΊ,

Γεώργιος, Νικόλαος.

ΠΡΩΤΕΞΑΔΕΛΦΟΙ,

Θεοδότη, Ἑλένη.

ΔΕΎΤΕΡΟΙ ἘΞΑΔΕΛΦΟΙ,

Δημήτριος, Βασίλειος.

Θεοδότη.

ΜΙΧΑΗΛ.

α. Ἴσον τῆς ἐκτεθείσης συνοδικῆς ψήφου ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παρὰ Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ϛ̄ φ̄ ξ̄ ε̄ ἔτος τῆς ε. ἐπινεμήσεως, Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι γάμον ἑβδόμου βαθμοῦ. Β.

ἈΝΗΝΕΓΚΑΣ ἱερώτατε πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα, ὡς μελλόντων τινῶν τρισεξαδέλφων πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀλλήλοις συνέρχεσθαι, πρός γε τὸ παρὸν ἐκώλυσας τὸν γάμον αὐτός· καὶ ἐζήτησας διὰ γραμμάτων εἰ δέον τοῖς τοιούτοις τῶν γάμων μὴ κωλύειν, ἀλλ᾽ ἐπιτρέπειν προβαίνειν. καὶ πάντως οἶσθα θεοφιλέστατε, οἷα περὶ τῶν γάμων οἱ νομοθέται θεσπίζουσι. φασὶ γάρ, ἐπὶ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων εἰς ἀπέραντον ὁ γάμος κεκώλυται, ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἐστί τις κώλυσις. τὸ γοῦν τὶς, ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ ἀπέραντον, μερικὴν εἰσάγει κώλυσιν· καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ αὖθις οἱ νόμοι φασί· κωλύονται πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀδελφοί, ἐξάδελφοι, καὶ

οἱ ἐξ αὐτῶν τικτόμενοι μόνον. τί τούτου τοῦ νόμου σαφέστερον ζητήσειέ τις; οὐδέν. καὶ πῶς ἄν τις ἐπιχειρήσειε κώλυσιν ἢ ἄφεσιν ἑτέραν ὑπὲρ τὴν τεθεσπισμένην ποιήσασθαι; εἰ γοῦν τὸν ὅρον τῆς κωλύσεως τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους γάμων ὁ νομοθέτης μέχρι τῶν δισεξαδέλφων ἐπήξατο, καὶ τὰ πορρωτέρω τούτων ἀφῆκεν ἀπερίοριστα, οὐδείς ἐστιν ὁ τὸν νομικὸν ὅρον ὑπερβῆναι δυνάμενος. ἀντινομοθετεῖ γάρ. καὶ ἄκουε τὸν τῶν τρισεξαδέλφων διαῤῥήδην ἐπιτρεπόμενον γάμον. ἡ γραφεῖσα (φησὶν) ὑπὸ αἵρεσιν κληρονόμος, ἐὰν τῷ τρισεξαδέλφῳ γαμηθῇ, πληροῦται τὴν αἵρεσιν. οὐ γὰρ αἰσχρός ἐστιν ὁ γάμος. διὰ τί; ὅτι ἀπεσχοίνισται πρὸς τὸν ὄγδοον βαθμὸν ὁ γάμος. εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ τῆς αὐτῆς γονῆς κεκοινωνήκασιν οἱ τῶν δισεξαδέλφων παῖδες, ἀλλ᾽ ἡ τῶν βαθμῶν ἐπίτασις, καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου φωνὴ πρὸς ἕνωσιν καὶ αὖθις τὰ γένη καλεῖ, συγχωροῦσα τὸν γάμον. ὁ μὲν γὰρ ἕκτος βαθμὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας πάμπαν ἀπείργει τὸν γάμον, καὶ τὸν συστάντα ἴσως διαλύει· ὁ δὲ αὖ ὄγδοος τῶν βαθμῶν, συγκεχωρημένην ἔχει τὴν συνέλευσιν, εἴτε τῶν ἐκ πλαγίου, εἴτε τῶν ἐξ ἀγχιστείας εἰσὶν οἱ γαμοῦντες. περὶ μέντοι τὸν ἕβδομον βαθμὸν τὸ πᾶν περιΐσταται ζήτημα, οὐκ ἄλλως ἢ τῇ νομικωτάτῃ τῶν ἐπισημῶν διαλυόμενον, καὶ ἀνεπιφθόνῳ φρενὶ διαιρούμενον. ὅσα μὲν γὰρ τῶν συνοικεσίων ἐξ οἰκειότητος, ἤγουν ἐξ ἀγ-

χιστείας, ἀλλήλοις συνημμένων τῶν προσώπων, τῷ ἑβδόμῳ περικλειόμενα βαθμῷ, τὴν σύστασιν λάβῃ, ταῦτα καὶ ἀδιάλυτα μένει, ὡς ἐξ ἀμέμπτων συναφθέντα τῶν γάμων. δύο γὰρ ἐξάδελφοι πρῶτοι πρὸς θείαν μεγάλην καὶ ἀνεψιὰν, ἑτέρας σειρᾶς καὶ γένους ὡρμημένας, τὰ γαμήλια θέμενοι, κατηγοριῶν κατ' αὐτῶν οὐκ ἐπιθήσουσι γραφάς. οἱ μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους τέταρτον ἐπέχουσι βαθμὸν, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι· ἡ δὲ θεία τῆς ἀνεψιᾶς τρισὶ διήρηται βαθμοῖς. καὶ οὕτως ὁ ἕβδομος ἐπὶ τούτοις συναγόμενος βαθμὸς τὴν μέμψιν εἰς τέλος ἐκπέφευγεν, ἰσχναῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς, διὰ τὴν ἐντολήν· ἐν μὲν τοῖς πρὸ τοῦ ἑβδόμου ἑτέροις βαθμοῖς, ἐνοῦντος τοῦ σώφρονος τὴν τῶν διῃρημένων γενῶν συνάφειαν, τὸν δέ γε ἐπὶ τῷ ἑβδόμῳ γάμον οὐκ εἴργοντος. τῶν δὲ ἐκ πλαγίου συγγενῶν ὁ τῷ ἑβδόμῳ καταλαμβανόμενος διόλου ἀπείρηται γάμος, καὶ ἀποτρόπαιος εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ ὁ δισεξάδελφος τῇ τοῦ δισεξαδέλφου θυγατρὶ συναρμοσθήσεται πώποτε, ἢ ἡ τοῦ δισεξαδέλφου θυγάτηρ ἐπὶ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναποδίσασα δισεξάδελφον, τοῦτον πρὸς τὸν ἑαυτῆς γάμον καθελκύσει ποτέ. μολυσμὸς γὰρ τοῦτο γένους καὶ φθορὰ, καὶ συγγενείας φυρμὸς, καὶ μίξις ἀκόλαστος, καὶ τῇ νομικῇ διατάξει ἀντίθετος. ἐπεὶ οὐδὲ ἡ αὐτὴ πάντως οἰκειότης τῶν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένων προσώπων, καὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς συγγενείας καὶ τοῦ αἵματος ἀπο-

γινωμένων· ἵνα κἂν ἕβδομος ἐπ' ἀμφοτέροις βαθμὸς ἐπίσης ἢ συγχωρηθῇ ἢ κωλυθῇ. τῶν μὲν γὰρ ἐκ πλαγίου συγγενειῶν μία ἡ ῥίζα, καὶ πηγὴ μία· κἂν διάφορα τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ ῥεύματα μετρητά. ὅσαι δὲ τῶν οἰκειοτήτων ἐξ ἐπιγαμιῶν τὴν σύστασιν εἰλήφασι, δύο ξένων γενῶν συνάφειαν ἐπισύρονται, ὥσπερ μετακεντριζόμεναι καὶ συμφυόμεναι ἐξ ἑτέρου γένους πρὸς ἕτερον, τὸν γάμον ἔχουσι κεκωλυμένον· οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, ἀλλ' ἐκ τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καὶ φωνῆς θείας, εἰς ἓν ἐξ ἀρχῆς τὸ θῆλυ συναπλούσης τῷ ἄρρενι. οὐ γὰρ ἐπεὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, μία ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ ταύτης καὶ ἀδελφῷ μου σὰρξ, καὶ λεπτῷ νῷ καὶ νοήματι κἀμοῦ λελόγισται ἀδελφὴ ἡ νύμφη. καὶ τὴν ταύτης ὅλην συγγένειαν εἰς ἓν συναλείφων πρόσωπον, ἀδελφὰς καὶ συγγενίδας λογίσομαι. ὁδηγεῖ γὰρ ὁ νόμος, τίνας ταύτας τῶν συγγενίδων οὐκ ἄξομαι, καὶ τίσιν ἀμέμπτως προσέλθω. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς νύμφης μου ἀδελφὴν, οὔτε πρὸς τὴν ταύτης ἐξαδελφὴν, ἢ τὴν θείαν τὴν μείζω. καὶ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὴν ἀνεψιὰν γαμικὰ συγγράψω συμβόλαια· ἐπειδὴ ταῖς τοῦ ἕκτου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν βαθμῶν ἄρκυσι περιείλημμαι. πρὸς δὲ τὴν δισεξαδέλφην ταύτης, καὶ τὴν μικρὰν ἀνεψιὰν, ἀνεπιτίμητον θήσομαι τὸ συνοικέσιον. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸν ὄγδοον ἀπελήλαται βαθμόν· ἡ δὲ ἀνεψιὰ ὑπερβαίνει τὸν ἕκτον, καὶ ἐπὶ τὸν ἕβδομον ἵσταται. οὕτω

καὶ θεῖος καὶ ἀνεψιὸς ἀλλοφυέσι πρώταις ἐξαδέλφαις ἐπιμιγνύμενοι, ἔννομον συνιστῶσι τὸν γάμον. χάσματι γὰρ τῷ νομικῷ ἀποδιεστήκασιν ἀλλήλων, τὴν συγγένειαν ἐκ τούτων καταρρυπαίνοντες μηδαμῶς. οὐδεὶς γὰρ ἂν ὀρθῶς εἴπῃ, τὸ ἐξ ἀγχιστείας συνημμένον, καὶ συγγενῆ καταχρηστικῶς ἐπωνομασμένον, οἰκειότερον ἢ ἴσον εἶναι τῷ ἐκ τοῦ γένους καὶ αἵματος· ἵνα διὰ τοῦτο καὶ τοῖς αὐτοῖς τῶν γάμων στοιχήσῃ τοῖς ὅροις, ὥσπερ καὶ προδιείληπται. ὁ γὰρ νομοθέτης τοὺς τῶν ἐξαδέλφων παῖδας πρὸς γάμου κοινωνίαν κωλύσας, τοῖς δὲ τρισεξαδέλφοις τὴν συνέλευσιν ἐπιτρέψας, καὶ μή τι περὶ τῶν ἐν μέσῳ διαταξάμενος, ἐκ τοῦ κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου σαφῆ τὸν ἑαυτοῦ κατέστησε σκοπόν, ὡς οὐ δεῖ παρεκβαίνειν τὸ ὁροθέσιον. ὁ μὲν γὰρ δισεξάδελφος πρὸς τὴν τοῦ δισεξαδέλφου αὐτοῦ θυγατέρα ἐρωτικῶς ἀπιδών, ἐπιγαυριάσει τὸν νομικὸν ὅρον μὴ διαφυλαξάμενος καθαρῶς, ὡς ἵππος ἐπὶ τὸ συγγενὲς ἐχρεμέτισεν, οὐ γαμέτης ἀλλὰ φθορεὺς ἐντεῦθεν κρινόμενος. ὁ δέ γε τρισεξάδελφος, τῶν καταριθμουμένων ἐν κωλύσει τῷ νομοθέτῃ βαθμῶν τυγχάνων ἔξω, εἴπερ ἀναποδίσας ὑπεραναβῇ τὸν φραγμόν, καὶ τὴν τρισεξαδελφίαν ἀφείς, εἴσω τῶν κεκωλυμένων εἰσπηδήσει γάμων, καὶ τῇ τοῦ πατρὸς δισεξαδέλφῃ παρεισφθαρῇ, ἐπιβούλως ἄρα καὶ λῃστρικῶς καὶ οὐ νομίμως ταύτην γαμήσει. καὶ διὰ τοῦτο ἀτίμως ταύτης διαιρεθήσεται, καὶ τὰ πρὸς

τούτην αἰσχρῶς συντρίψας φίλτρα, μόνα ταύτῃ τῶν ἀπηγορευμένων γάμων, ὥσπέρ τινα ἔδνα χαρίζεται τὰ ἐξαίρετα. τίνα δὴ ταῦτα; ὄνειδος αἰώνιον, καὶ φήμην οὐκ εὔφημον. διὰ ταῦτα γοῦν τὰ ῥυπάσματα, καὶ τὸν φυρμὸν καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ γένους, καὶ τὴν ἐπιμιξίαν τοῦ συγγενικοῦ αἵματος, θεοφιλέστατε, ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ οὐ συγκατηρίθμηται γάμος, οὐδὲ τοῖς εὖ φρονοῦσι γνωρίζεται, τῶν ἐννόμων ἐκφυλλοφορούμενος εὐσεβέστατε συνοικεσίων. οὕτω τοῖς νομικοῖς τὰ διατάγματα βούλονται· οὕτω καὶ οἱ παλαίτατοι τῶν σωφρονεστάτων δικαστῶν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄχρι τοῦ νῦν καιρῶν περὶ τούτων διετυπώσαντο, καὶ τοιοῦτον τοῖς γάμοις τεθείκασιν ὅριον. καὶ τοιαῦτα περιφανῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν συνέστη καὶ συστήσονται συνοικέσια, καὶ ἔτι συνίστανται, ἀμώμητον τὴν μίξιν λαβόντα, καὶ τὰς συγγενικὰς λύθρῳ τὴν ἀμίαντον κοίτην μηδόλως μολύνοντα. ὁ δὲ μακαριστὸς ἐν πατριάρχαις κύριος Σισίννιος, εὑρὼν, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις ἀναίδην ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας τοὺς τοῦ ἕκτου μιγνυμένοις βαθμοῦ, καὶ ἀνεπιτίμητον ὂν ἀδελφοὺς δύο δυσὶν ἐξαδέλφαις προσώποις ἐπεζευγμένοις, ἢ θείᾳ μείζονι καὶ ἀνεψιᾷ συνέρχεσθαι, καὶ τὸν γάμον αἰσχρὸν εἶναι μὴ δοκεῖν· τοῦτο μὲν διὰ νεαροῦ κεκώλυκε θεσπίσματος, τὰ δὲ ἐκτὸς τούτων ἀφῆκεν ἀπεριόριστα καὶ ἀκώλυτα. εἰπὼν γὰρ μὴ δύνασθαι θεῖον καὶ ἀνεψιὸν δύο

ἀδελφὰς λαμβάνειν, ἢ δύο ἀδελφοὺς θείαν καὶ ἀνεψιάν· καὶ, ὃ δοκεῖ μεῖζον ἁμάρτημα τῷ πατριάρχῃ, ἀπειρηκώς, δύο ἀδελφοὺς δύο ἐξαδέλφαις προσώποις μίγνυσθαι γαμικῶς, ὡς ἐκ τούτου συγχύσεως τῶν γενῶν ἐπισυμβαινούσης, καὶ τῶν ὀνομάτων συμπτώσεως· καὶ μέχρι τούτου τὰς κωλυομένας περιγραψάμενος τῶν συνελεύσεων, καὶ μή τι ἐκφωνήσας ὑπὲρ ταύτας· δοκεῖ σαφέστατα, τὸν μὲν τοῦ ἕκτου βαθμοῦ καὶ τὸν κατωτέρω τούτου γάμον κωλύειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν χώραν διαλαμβάνειν, τῶν δ' ὑπερβαινόντων τὸν ἕκτον ὅρον θεμιτὴν τὴν συνάφειαν ἡγεῖσθαι· ταυτὰ τοῖς πάλαι νομοθετῶν νομοθέταις, καὶ κανονίζων ἱεροπρεπέστατα· καὶ μᾶλλον πλέον τούτων τὸν ἐξ ἀγχιστείας περιστέλλων καὶ συσφίγγων γάμον. ὁ γὰρ ἐκεῖνοι μέχρι τετάρτου ἔστησαν βαθμοῦ, ἢ διὰ τὸ εὐπρεπὲς ἀπειρήκασιν, εἰπόντες οὕτως, Οὐ δύναμαι λαμβάνειν τὴν ἐξ ἄλλου θυγατέρα τῆς ἐμῆς γαμετῆς· ἢ τὴν ἐγγόνην, ἢ προεγγόνην· οὐδὲ τὴν γαμετὴν τοῦ υἱοῦ μου, ἢ τοῦ ἐκγόνου, ἢ τοῦ προεκγόνου μου· ἀλλ' οὐδὲ τὴν πενθερὰν μου, ἢ τὴν μητρυιάν μου· τοῦτο ὁ σοφὸς τὰ θεῖα πατριάρχης, μηδὲ ταῦτα ἢ τἄλλα νομικὰ κωλύματα παριδών, ἀλλὰ καὶ τὰ μέχρις ἕκτου βαθμοῦ κωλύσας ἐπεκτεινόμενα, ἐν τούτῳ μόνῳ τὸ κωλυτικὸν ἔθετο ὅριον. ὅπερ παρελθὼν οὐδεὶς τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ, ἀνεπιτίμητος ὑποστρέψει ποτὲ, ἀλλὰ τῇ αἰσχύνῃ τὸ πρόσωπον ἐπικαλυψάμενος, καταθρηνήσει πολλά. ἅτε γὰρ δικα-

στηρίοις ἐκ παίδων ἐντεθραμμένος ἐκεῖνος, ὁ καὶ τὸν χρόνον καὶ τὴν σύνεσιν πολιὸς, καὶ ταῖς νομικαῖς μὲν ἀνελλίπτων βίβλοις καθ' ἑκάστην, πλουτῶν δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν καθίσας συνέδριον· καὶ τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν συνελὼν κανονίσματα, καὶ πανταχόθεν τὸ σεμνὸν καὶ τίμιον συλλεξάμενος, οὐκ ὤκνησε τῶν συνοικεσίων ἀκριβεστάτην τάξιν ἐκθεῖναι· καὶ τόμον νέον περὶ τούτων συγγράψασθαι, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν καταλιπεῖν, στηλογραφίαν ὄντως ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον, καθαρὰν τοῦ βροτείῳ γένει τὴν ὕπαρξιν τοῦ γένους χαριζομένην, καὶ θεῷ καθαρωτάταις ταῖς ἐπιμιξίαις καὶ συναφείαις τῶν ἀμέμπτων γάμων τοὺς ἀνθρώπους φυλάττουσαν. ταῦτά σοι, ὦ ἱερώτατε, ὀλίγα ἐξ ὀλίγων πρὸς τὰ παρὰ σοῦ γραφέντα περὶ γάμων ἀναλεξάμενοι καὶ διαχαράξαντες, ἐκπέμπομεν ἐγγράφως. Τοῦτο δὴ τὸ ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ συνοδικῶς ἐκτεθέντος γράμματος ἐκ τῶν ἀποκειμένων κωδικίων τῷ δι' ἀγεῖ σεκρέτῳ ἐκβληθὲν, καὶ τῇ αὐτοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πιστωθὲν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν λογιωτάτων διακόνων καὶ πατριαρχικῶν νοταρίων βεβαιωθὲν, ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

τοῦ Χλιαρηνοῦ.

Περὶ φονέων τῶν ληστῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Χλιαρηνοῦ, προσελθόντων τινῶν στρατιωτῶν τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ διηγησαμένων ἐντυχεῖν ἐνόπλοις λησταῖς εἰς τὴν κλεισούραν τοῦ ἁγίου βασιλέως, καὶ φονεῦσαι αὐτούς· καὶ ζητησάντων τὸ ποιητέον μαθεῖν· γέγονε λόγος συνοδικῶς εἰ ὀφείλουσιν ἀδιακρίτως πάντες οἱ φονεύοντες ἐπιτιμᾶσθαι. καὶ εἶπον τινὲς, ὡς εἰ μὲν δυνάμενός τις τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ληστοῦ διαφυγεῖν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ᾽ ἐκ μελέτης αὐτὸν ἐφόνευσεν· οὐχὶ κατὰ τὸν παρόντα κανόνα ἐπιτιμηθήσεται, ἀλλ᾽ ὡς φονεὺς ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται. τίς γὰρ (φησὶν) οἶδεν ἐὰν ὁ μὴ κατ᾽ αὐτοῦ ἐπιὼν ληστὴς, προνοίᾳ θεοῦ ἐπιζήσας ἀπέστη τῆς ληστείας, καὶ τῷ Κυρίῳ προσεκολλήθη; ἐχρῶντο δὲ καὶ τῷ παλαιῷ τοῦ καταστρωθέντος ἄνωθεν νόμου λέγοντι· τουτέστιν, εἰ μὴ ἠδύνατο φυγεῖν ἀσφαλῶς, οὐκ ἐγκαλεῖται· εἰ δὲ ὁ ληστὴς μᾶλλον προέτεινε χεῖρα φονευτικὴν κατὰ τοῦ φονεύσαντος αὐτὸν, γενήσεται ἔτι ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ διαληφθεὶς νό-

μος. εἰ δὲ ὁ φονεύσας οὔτε ἐδίωξε τὸν λῃστὴν, οὔτε διωκόμενος ὑπ' ἐκείνου ἀντημύνατο, καὶ ἐφόνευσε τοῦτον· ἀλλὰ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως ἐμελέτησε καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, οὔτε νομίμως, οὔτε ἐκκλησιαστικῶς τιμωρηθήσεται. ὁ τοιοῦτος γὰρ (φησὶ) καὶ ἐπάθλων ἄξιός ἐστιν, ὡς πολλῶν ψυχὰς ἐκ θανάτου ῥυσάμενος, καὶ ἐξημερώσας τὸν τόπον τὸν, ὡσεὶ ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις, ταῖς τοῦ λῃστοῦ ἐνέδραις συμπνιγόμενον. κατεσκεύαζον δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ κειμένου εἰς τὸν α´ τίτλον τοῦ η´ βιβλίου, καὶ διοριζομένου μὴ ἀτιμοῦσθαι τὸν χάριν ἐπιδείξεως ἀνδρείας θηριομαχήσαντα, καὶ τὸν λαβόντα μισθὸν ἐπὶ τῷ καταπολεμῆσαι θηρίον ἔξωθεν κυνηγίου βλάπτον τὴν ἐπαρχίαν. ἤρεσε δὲ τῇ συνόδῳ πῶς ὅσον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ἀμυνομένους τοῖς λῃσταῖς, καὶ τοὺς διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως φονεύσαντας λῃστὰς, ἐπιτιμᾶσθαι καθὼς ἐπιτιμῶνται καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες. τὸν δὲ φονεύσαντα λῃστὴν, ὁπόταν τὴν ἀπὸ τούτου λῃστείαν ἠδύνατο διαφυγεῖν, ἐπὶ πλέον ἐπιτιμᾶσθαι. κατὰ μέντοι τὰ νόμιμα δίκαια ἡ ἀνωτέρω ῥηθεῖσα διαίρεσις οὐκ ἀπεπέμπετο. καὶ ταῦτα μὲν περὶ λαϊκῶν· οἱ γὰρ κληρικοὶ ὅπως δήποτε φονεύοντες καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων ἢ λῃστῶν ἢ ἑτέρων τινῶν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ Ξιφιλίνου.

α. Περὶ μνηστείας.

Μηνὶ Ἀπριλλίῳ κϛ ἡμέρᾳ δ ἐπινεμήσεως δ, ἔτους ϛ φ ο δ, προκαθημένου ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμένων, συνεδριαζόντων αὐτῷ πανιερωτάτων μητροπολιτῶν. Εἰ καὶ μὴ προδήλως καὶ κατὰ λέξιν ἐν τῷ ἐκτεθέντι συνοδικῷ τόμῳ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυρίου Σισιννίου ἐπὶ τῶν κεκωλυμένων καὶ ἀθεμίτων γάμων, διείληπται καὶ περὶ τῆς μνηστείας· ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὴν τοῦ πατρὸς μνηστὴν καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ κωλύει παντάπασιν ὁ πολιτικὸς νόμος τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἀδελφῷ συζεύγνυσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν μητρυιᾶς τάξιν ἔχειν, τὴν δὲ νύμφης, κἂν ὁ γάμος μὴ προβέβηκε. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς μνηστῆς τοῦ θετοῦ υἱοῦ, κἂν ἡ θέλησις λυθῇ, μὴ δυναμένου τοῦ θετοῦ πατρὸς ταύτην λαβεῖν, ὡς νύμφην καὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ γαμετήν· ἐκράτησε δὲ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο τὸν μνηστευσάμενον κόρην, καὶ ἢ θανάτῳ ταύτην ἀποβαλόντα, ἢ διαζυγίῳ ἢ συναινέσει, ἢ προστίμων καταβολῇ, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενον· μὴ δύνασθαι ἱερέα ἢ διάκονον ἢ ὑποδιάκονον χειροτονεῖσθαι· δίγαμον δηλαδὴ λογιζόμενον· ἔδοξε

καὶ

καὶ νῦν τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ πάσῃ τῇ ἐνδημούσῃ ἱερωτάτῃ συνόδῳ τοῦ κρατεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ἀθεμίτων καὶ κεκωλυμένων, μὴ μόνον εἰ γάμος καὶ ἱερολογία φθάσει προβῆναι, κωλύεσθαί τε καὶ ἄθεσμον τὸ συνάλλαγμα ὀνομάζεσθαι. ἀλλὰ κἂν μνηστεία κατὰ τὸν νόμον τετέλεσται, γάμος δὲ οὐκ ἀπήρτισται, θανάτῳ δὲ ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ διαλέλυται, μὴ ἐξὸν εἶναι θάτερον τῶν προσώπων τῷ κατὰ συγγένειαν ἡνωμένῳ αὐτῷ προσώπῳ, ἐξ ἧς αἰτίας κώλυμα γίνεται γάμου, ἢ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον τὸ ἀθέμιτον παρεισάγεται, συνάπτεσθαί τε κατὰ τὸν νόμιμον γάμον καὶ νόμοις ἐγνωσμένον, ἢ θείοις κανόσι τὸ συνάλλαγμα ἢ τινὶ συνοίκησιν κεκλῆσθαί τε ὅλως καθίστασθαι· τῆς νομίμου μνηστείας τοῦ γάμου τάξιν τε καὶ κατάστασιν ἐχούσης. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προστίμων αὐτὰ λύεσθαι ταύτην οὐκ ἔξεστιν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀθεμίτων νομικὸς διορίζεται κανὼν, ὡς ἔνθα τὸ συνάλλαγμα νόμοις ἀπρόσδεκτον, ποινὴν ἀπαιτεῖσθαι οὐκ ἔξεστιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐρρωμένων καὶ νομίμων, ὥσπερ ἐν τοῖς γάμοις αἱ ποιναὶ ἀντιδίδονται. εἰ μὲν ἐξ αἰτίας δηλονότι τῆς γυναικὸς τὸ διαζύγιον πέμπεται, τοῦ ἀνδρὸς κερδαίνοντος· εἰ δὲ παρ' αἰτίαν τοῦ ἀνδρὸς, τῆς γυναικὸς ἀποφερομένης τὸ κέρδος. οὕτω καὶ ἐν ταῖς μνηστείαις, τῆς λύσεως μετὰ προστίμου συνισταμένης, πρόδηλον ὡς ὁ μνηστείαν συστησάμενος καὶ κατὰ νόμους διαλυσάμενος, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενος, δίγαμός τε ἐστὶ καὶ οὕτω νῦν καὶ εἰς τὸ

ἑξῆς ὀνομασθήσεταί τε καὶ ἔσται. τὸ δ᾽ αὐτὸ πάντως καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἐπεὶ τὰ αὐτὰ ἐφ᾽ ἑκατέρας φύσεως οἱ νόμοι κρατεῖν κἀν τοῖς γάμοις κἀν τοῖς ἑτέροις συναλλάγμασι θεσπίζουσι. Διαῤῥήδην τοίνυν ἀποφαινόμεθα, ὅσα καὶ οἷα πρόσωπα ἀπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων, ἢ ἀπὸ τῶν θείων κανόνων, ἢ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος συνοδικοῦ τόμου, ἢ ἀπὸ ἑτέρου τοῦ περὶ τριγαμίας συνοδικοῦ τε ἅμα διὰ ταῦτα καὶ βασιλικοῦ θεσπίσματος εἰς γάμου κοινωνίαν κεκώλυται, τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν μνηστειῶν τὴν κώλυσιν ἐναργεστάτην ἔχειν, καὶ μηδὲν εἶναι γάμου τε καὶ μνηστείας διάφορον, εἰς σύστασιν τοῦ θεμιτοῦ καὶ ἐῤῥωμένου.

Ἑτέρα συνοδικὴ σημείωσις περὶ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου, καὶ αὕτη περὶ μνηστείας.

Μηνὶ Μαρτίῳ ιβ ἐπινεμήσεως, ἔτους ͵ϛφοε, προκαθημένου Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ· συνεδριαζόντων αὐτῷ καὶ τινῶν ἀρχόντων συγκλητικῶν, πρὸς τούτοις δὲ πανιερωτάτων μητροπολιτῶν. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν συγκλητικῶν ἁπάντων ὑποχωρησάντων, ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ μητροπολίτου Πατρῶν καὶ συγκέλλου Νικήτα, προετέθη τὸ τῆς μνηστείας ἀμφιβαλλόμενον· εἴγε χρὴ ἐν τοῖς γαμικοῖς συναλλάγμασιν, ἔνθα συγγενείας ἐστὶ νόμος

κώλυσιν ἐπάγων, αὐτὶ γάμου ταύτην λογίζεσθαι· καὶ ἢ ἐπιτρέπεσθαι τὸ μετὰ τοῦτο μᾶλλον προβῆναι συνοικέσιον, ἢ ἀποτρέπεσθαι· ὡς ἄθεσμόν τε καὶ νόμοις ἐναντιούμενον, καὶ θείοις κανόσι προσκόπτον. καὶ ἠρωτήθησαν οἱ παρουσιάζοντες ἅπαντες πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς· καὶ εἶπον κοινῇ γνώμῃ κατὰ τὸ ἀναμφίβολον, κωλυτέον εἶναι τὸ συνάλλαγμα ἔνθα μνηστείας προβάσης, καὶ γάμου μὴ ἐπακολουθήσαντος, πρός τι πρόσωπον ἢ ἀπὸ συγγενείας ἢ ἀπὸ ἀγχιστείας προφανοῦς εἰργόμενον, μέλλει ἕτερον τελεσθῆναι συνάλλαγμα· τοῦτο μὲν, τοῦ ϟη΄ κανόνος τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, οὕτω κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνοντος, ὁ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι. (εἰ γὰρ μὴ ἐλογίζοντο οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μνηστείαν εἰς γάμου τάξιν, ἀλλ' ἄλλό τι, πῶς ἂν μοιχείας ἐγκλήματι τὸν συναπτόμενον τῇ ἕτερον μνηστευσαμένῃ ὑπέβαλον; πρὸς ὕπανδρον γὰρ περὶ δήλως καὶ ἡ μοιχεία πλημμελεῖται· καὶ ἀδιάφορον οἱ κανόνες τὸν τῶν ἐπιτιμίων λόγον καὶ τρόπον ἐπί τε τῆς μοιχείας καὶ τῆς πορνείας οὐ τίθενται) τοῦτο δὲ, καὶ τοῦ πολιτικοῦ νόμου ἐν τῷ ε΄ τίτλῳ τοῦ κη΄ βιβλίου τῶν βασιλικῶν οὕτω λέγοντος, Τὴν τοῦ πατρός μου ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου μνηστὴν οὐ δύναμαι λαμβάνειν, κἂν γαμεταὶ αὐτῶν οὐ γεγόνασιν. ἡ μὲν γὰρ, μητρυιᾶς, ἡ δὲ νύμφης τάξιν ἐπέχει. Καὶ μετά τινα κεφάλαια, Κἂν πολλὰς

εἶχεν ὁ πατήρ μου, οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. οὐδὲ μητέρα τῆς ποτέ μου μνηστῆς. γέγονε γάρ μου πενθερά. δῆλον οὖν καὶ ἀπὸ τούτου, ὡς αὐτὸ γάμου τὴν μνηστείαν οἱ νομοθέται ἔθεντο· καὶ ἄθεσμον τὸ συμβαῖνον ἡγήσαντο, καὶ μὴ οἷόν τε συναπτέσθαι ἐθέσπισαν, καὶ ταῦτα ἀπὸ ἀγχιστείας. μετὰ γὰρ τὸ ἀριθμήσασθαι τὰς ἐξ αἵματος κωλύσεις, ἐπάγουσιν, Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, διὰ δὲ ἀγχιστείαν μὴ προβαίνοντες. καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιούτων κωλυμάτων συντάττονται καὶ τὰ εἰρημένα κεφάλαια· καὶ οἱ συμπαρόντες πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς τῇ τοιαύτῃ κανονικῇ τε καὶ νομικῇ γνώμῃ ὡμογνωμόνησαν, καὶ οὕτω φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἀνωμολόγησαν, καὶ μηδέν τι ἐναντίον φρονεῖν ἢ πράττειν, ὁμοφώνως ἐξεῖπον. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς εἰς ἱερωσύνην παραγγελίαις οὕτω ποιεῖν καὶ χειροθετεῖν ἔφασαν, ὡς ὅτε τις μνηστευσάμενος τινὰ, καὶ μὴ κατὰ γάμον συναφθεὶς, ἀποστερή ταύτης οἱῳδήποτε τρόπῳ, εἶτα καὶ ἑτέρῳ νομίμῳ γάμῳ συναφθῇ, οὔτε ἱερέως χειροτονίαν ἀναδέχεται, οὔτε χειροτονούμενος ἴσως ἐξ ἀγνοίας ὠφέλειαν τινὰ ἔχει, ἀλλὰ τοῦ ἱερωσύνης, ὡς δίγαμος, ἀλλοτριοῦται. ἐπεὶ καὶ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν εἴ τις ἀγάγηται, εἰς ἱερωσύνης βαθμὸν ἐμποδίζεται ἀναβαίνειν. οὕτω καὶ γινώσκειν καὶ λέγειν ὁμοῦ πάντες κατέθεντο, καὶ οὕτω πράττεσθαι ἐκ παντὸς χρεὼν ἐξεφώνησαν.

γ̄ Περὶ κληρικῶν συνηγορούντων. Β.

Τὸ σημείωμα τοῦ πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου ἔχει οὕτω.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ϛ̄ ἡμέρᾳ, γ̄ ἐπινεμήσεως η̄. Πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναχῶν καθορῶντες ὑποθέσεις ἀλλοτρίας ὑποδυομένους, καὶ ὑπεραγωνιζομένους τῶν δικαζομένων ἐν πολιτικῷ καὶ ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ· ἀλλότριον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας καὶ τῆς τῶν νομίμων ἀκριβείας τὸ παραττόμενον κρίναντες, διοριζόμεθα, μηκέτι τοῦ λοιποῦ μήτε μοναχὸν μήτε τῶν τινὰ ἐκκλησιαστικῶν ἀλλοτρίας αἰτίας ὑπεισερχόμενον, ἐν δικαστηρίῳ συνηγορεῖν. ἐργολαβία γὰρ ἄντικρυς τοῦτο· καὶ οὐκ ἄν τις τοιοῦτόν τι διαπραττόμενος, τὴν ἀπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιτίμησιν διαφεύξηται. πλὴν εἰ μή πως ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως οὔσης, κελευσθείη παρ' ἡμῶν ὑπεραγωνίζεσθαι θατέρου μέρους τῶν δικαζομένων. τὴν καὶ αὐτὰ γὰρ ἕξει σὺν τῷ ἀμέμπτῳ καὶ τὸ ἀνεπιτίμητον. τὸ δὲ παρὸν σημείωμα ὑπαναγνωσθῆναι ὡρίσθη καὶ πᾶσι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς· ἵνα ἐντεῦθεν εἴδησιν λαβόντες τοῦ ἡμετέρου διορισμοῦ, μὴ προσδέχωνται τοὺς τοιούτους εἰς τὸ ὅσιν ὅλως συνηγορεῖν.

ΝΙΚΟΛΑ'ΟΥ.

α΄ Περὶ γάμου θείου καὶ ἀνεψιᾶς μετὰ θείας καὶ ἀνεψιοῦ κατ' ἀγχιστείαν.

Μηνὶ Μαΐῳ, ιε΄ ἡμέρα, ζ΄ ἐπινεμήσεως ιε΄, προκαθημένου Νικολάου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τῷ Θωμαΐτῃ, συνεδριαζόντων συγκλητικῶν ἀρχόντων καὶ πολιτικῶν δικαστῶν, Ἰωάννου τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς Βίγλας, Γεωργίου πρωτοπροέδρου τοῦ Μαγγάνη, Ἰωάννου πρωτοπροέδρου τοῦ Σολομῶντος, καὶ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἱκανῶν· παρισαμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων.

Προέθετο ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἐρώτησιν πυθόμενος, εἰ χρεὼν ἐστι θεῖον καὶ ἀνεψιὰν θείᾳ καὶ ἀνεψιῷ κατ' ἀγχιστείαν συνελθεῖν. ὡς τοῦτο μαθεῖν ἐθέλων, καὶ φυλάττειν εἰς τὸ ἑξῆς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν. καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην τούτου ἐρώτησιν ἀπεκρίθησαν ἅπαντες, μέχρι μέν τινος ἀμφίβολον εἶναι τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα· ἐπεὶ δὲ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως δικάσαντος ἡμῖν καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ περὶ τοῦ συναλλάγματος τοῦ προέδρου Βάρδα τοῦ ξηροῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἑρμηνεύσαντος τὰ ἐν τῇ κρίσει ταύ-

τη δόξαντα ἀμφίβολα, διεγνώσθη περὶ αὐτοῦ καὶ ἀπεφάνθη· τῇ τοιαύτῃ κρίσει ὁ ἀντιλέγων οὐκ ἔστιν, ὡς ἀκωλύτων φανέντων πανταχόθεν τῶν τοιούτων συναλλαγμάτων. καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἄλλοι πάντες. ὁ Κλαυδιουπόλεως δὲ καὶ ὁ Καρίας, καὶ πρὸς τούτοις ὁ Εὐχανείας, οὐ δύνασθαι ἔφησαν ἐκ ταυτομάτου περὶ τούτου ἀποκριθῆναι, ἕως ἂν ἀναγνωσθῇ αὐτοῖς καὶ διαγνωσθῇ τὰ τῆς τοιαύτης σεβαστῆς κρίσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ ἑρμηνείας, καὶ εἴπ περὶ τοῦ τοιούτου συναλλάγματος συνοδικὸν προέβη σημείωμα. ὅ γε μὴν Φιλιππουπόλεως, ἀπὸ τοῦ τόμου τοῦ πατριάρχου κυρίου Σισιννίου, καὶ εἰς τὴν τούτου ἐρώτησιν παρερμηνευθῆναι ἔφησε, καὶ ἔτι τούτου ἐνίστασθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ ἑρμηνείαν ἐπιζητεῖν.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Μηνὶ Ἰουνίῳ, ι' δὲ ἐπινεμήσεως ιε', προκαθημένου Νικολάου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τῷ Θωμαΐτῃ, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Ἠρωτήθησαν οἱ, γινομένης παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Βασιλείου τῆς πεύσεως, περὶ τοῦ εἰ χρὴ θεῖον καὶ ἀνεψιὰν θείᾳ καὶ ἀνεψιαδῇ κατὰ ἀγχιστείαν συνελθεῖν· τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσι μὴ συμφωνήσαντες, μηδὲ συναποκριθέντες αὐτοῖς κατὰ τὰ τηνικαῦτα παρὰ τούτων πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν τοῦ Φιλιππουπόλεως πεῦσιν ῥηθέντα, καὶ σημειώματα παρα-

δοθέντα· ἤγουν ὁ Κλαυδιουπόλεως Ἰωάννης, ὁ Καρίας Ἰωσὴφ, καὶ ὁ Εὐχανείας Ἰωάννης, ὁποίου σκοποῦ τυγχάνουσι τῆς τοιαύτης ἕνεκεν πεύσεως. ἐπὶ τοσοῦτον διασκεψάμενοι περὶ αὐτῆς, καὶ τί τούτοις περὶ ταύτης δοκεῖ· ἆρα συμφωνοῦσι τοῖς ἑτέροις, ἢ ἐναντιοῦνται τούτοις καὶ ἀντιλέγουσι. Καὶ ἀπελογήσαντο οἱ τρεῖς ὁμοθυμαδὸν, καὶ διεβεβαιώσαντο κατὰ μηδένα τρόπον διΐστασθαι τῶν ἰδίων συλλειτουργῶν, ἀλλὰ καὶ συμφρονεῖν κατὰ πάντα τούτοις, καὶ εἶναι συγγνώμονες, ὡς ἀναγνόντες καὶ διαγνόντες ἤδη καὶ τὰ πρότερον διεγνωσμένα καὶ σεσημειωμένα τῷ τε κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ τῇ ἱερωτάτῃ συνόδῳ, καὶ τὰ ἐς ὕστερον ἐπιλυθέντα τε καὶ ἑρμηνευθέντα παρὰ τῆς φιλοχρίστου βασιλείας αὐτοῦ. ἐφ' οἷς ἐδόκουν ἔχειν τινὰ ἀμφίβολα, καὶ μηκέτι κατά τι ἀντιλέγοντες, ὡς ἀκωλύτων τῶν τοιούτων συναλλαγμάτων φανέντων, καθὰ καὶ προσεσημείωται.

β Περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δύο δευτέρας ἐξαδέλφας. Α.

Κεκώλυκεν ἡ ἐκκλησία, τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα δευτέρας ἐξαδέλφας λαμβάνειν. οὐ γὰρ ἕβδομος ἐξ ἀγχιστείας, ὡς οἴονταί τινες, συνάγεται βαθμὸς, ἀλλ' ἕκτος· διὰ τὸ ἑνὸς βαθμοῦ λογίζεσθαι τὸν ἄνδρα μετὰ τῆς γυναικός. τοῦτο γὰρ ζητηθὲν ἐπὶ

τοῦ πατριάρχου Νικολάου, ἐκωλύθη παρὰ τῆς ἐκκλησίας.

γ'. Περὶ μνηστείας τῆς ἑπταετοῦς. Β.

Γίνωσκε δὲ ὅτι τῷ σεκρέτῳ τοῦ χαρτοφυλακίου σημείωμα κατέστρωται τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Νικολάου, τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον,

Μηνὶ Ἰουλίῳ, κα' ἡμέρᾳ δ', ἐπινεμήσεως ιε', προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νικολάου ἐν τῷ Θωμαΐτῃ, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος· ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Κυζίκου Συμεὼν συνεδριάζων τῇ ἡμῶν μετριότητι, εἶπεν ὡς κληρικὸς τῆς κατ' αὐτὸν μητροπόλεως Ἰωάννης, Διαβατηνὸς ὀνομαζόμενος, ἐμνηστεύσατο Μαρίαν τινὰ τοῦ Θεοφίλου καλουμένην, ἡλικίας οὖσαν ἑπταετοῦς. μαθὼν δὲ τὴν μνηστείαν εἶναι παράνομον, διὰ τὴν τῆς μνηστῆς ἀνηβότητα, τότε μὲν ἀπέστη ταύτης, μετὰ δὲ χρόνους ὀκτὼ νομίμως ταύτην πρὸς γάμον ἠγάγετο. καὶ ταῦτα λέγων, ἤθελε τὸ ποιητέον ἐπὶ τῷ κληρικῷ μαθεῖν. Ἤκουσεν οὖν ἀπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς συνεδριαζούσης ἀδελφότητος, ὡς οὐκ ἐπὶ μόνου τοῦ γαμικοῦ συναλλάγματος ἀρραβῶνας νενόμισται δίδοσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν συναλλαγμάτων· πλὴν οὐκ ἠναγκασμένως, ἀλλ' αὐθαιρέτως. ὥσπερ τοίνυν ἐπὶ τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων

οὐ λέγομεν ἄκυρον εἶναι τὸ γεγονὸς, μὴ δοθέντων ἀρραβώνων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ γαμικοῦ συναλλάγματος, κἂν ἀρραβὼν ἤτοι μνηστεία προβῇ, βέβαιον ἔσται καὶ ἀδιάσπαστον. τῆς γοῦν προβάσης μνηστείας, ὡς εἴρηται, μέσον τοῦ κληρικοῦ καὶ τῆς Μαρίας, οὔσης ἀνυποστάτου, ἐστέῖται ὁ κληρικὸς ἔχων ἀδιαστείστως τὴν διὰ μόνης γαμικῆς ἱερολογίας ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ σύζυγον, ὡς διείληπται. πρὸ γάμου δὲ δωρεὰ, δι' ἣν καὶ τὴν μνηστείαν νενομοθέτηται γίνεσθαι, μέσον τῶν ὁμοζύγων ἢ τῶν μερῶν αὐτῶν οὐ πρακτεϊσθήσεται, ἀλλ' ὥσπερ εἰ μηδὲ προέβη μνηστεία, μηδὲ πρὸ γάμου παρηκολούθησε δωρεὰ, βέβαιος ὁ γάμος ἔσται καὶ ἀδιάρρηκτος.

ε Περὶ μνηστείας δυοῖν πρώτων ἐξαδέλφοιν μετὰ δυεῖν ἀδελφαῖν. B.

Τοῦ δὲ σεβαστοῦ ἐκείνου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου κυρίου Στεφάνου Κομνηνοῦ μέλλοντος συζευχθῆναι τῇ κυρίᾳ Εὐδοκίᾳ, τῇ θυγατρὶ τοῦ σεβαστοῦ ἐκείνου καὶ μεγάλου Δομεστίκου κυρίου Ἰωάννου, καὶ κωλυομένου διὰ τὸ τὴν αὐταδέλφην αὐτῆς κυρίαν Εἰρήνην μνηστευθῆναι τῷ σεβαστῷ ἐκείνῳ κυρίῳ Ἀλεξίῳ, τῷ υἱῷ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ ἐκείνου κυρίου Ἰωάννου τοῦ ἀοιδίμου σεβαστοκράτορος, τῷ ὄντι πρώτῳ ἐξαδέλφῳ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου· καὶ ἀδύνατον εἶναι δύο πρώτους

ἐξαδέλφοις δυσὶν ἀδελφαῖς συνάπτεσθαι· ἐλαλήθη συνοδικῶς ἐπὶ τῆς ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Νικολάου τοῦ Μουζάλωνος, εἰ ἐκ τούτου ἐμποδίζεται τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου συνάλλαγμα. καὶ διεγνώσθη μὴ ἐμποδίζεσθαι, διὰ τὸ τὴν μνηστείαν τόπον τελείου γάμου μὴ ἐπέχειν.

ΣΤΥΠΗ͂ ΚΑΙ͂ ἈΡ-
σενίου.

Περὶ γάμου δύο ἀδελφῶν μετὰ νύμφης καὶ ἀνδραδέλφης. Α.

Τὸ τοῦ πατριάρχου Στυπῆ ψήφισμα, καὶ τὸ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, δύο ἀδελφοὺς νύμφην λαβεῖν καὶ ἀνδραδέλφην, ἀκώλυτον εἶναι κρίνουσι.

ΛΟΥΚΑ.

α Σημείωμα συνοδικὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κομνηνοῦ κυρίου Μανουὴλ, πατριάρχου ὄντος Λουκᾶ, περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι γάμον ἑβδόμου βαθμοῦ ἐξ αἵματος.

Μηνὶ Ἀπριλλίῳ, ια ἐπινεμήσεως ιδ, προκαθημένου Λουκᾶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς ἀλεξιακοῖς κατηχουμένοις· συνεδριαζόντων αὐτῷ ἱεροπρεπῶν ἀρχιερέων, τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Κυζίκου, καὶ ἑτέρων ἀρχιερέων οὐκ ὀλίγων παρευρεθέντων, καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων. Εὐστόχως ὁ σοφώτατος Σολομῶν νόμον καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώττης φορεῖν τὴν σοφίαν ἐν παροιμίαις ἐφθέγξατο. Φιλάνθρωπος γὰρ αὐτῆς ὁ νόμος, καὶ τῷ ἐλέῳ συγκέκραται, πᾶν συνοῖσον ὑποτιθέμενος, καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τὰ βλάπτοντα πόῤῥω ἀποκρινόμενος· καὶ παρανομίαν ἀπείργων, καὶ ἀνομίαν ἀνασέλλων, καὶ συνάγων πάντας πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεσμοῖς ὑποκεῖ-

θαι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου διαπιπτόμενος. ἡ σοφία τοίνυν καὶ σήμερον χρηστευομένη μὲν περὶ τοὺς θείους θεσμοὺς μὴ παραβαίνοντας, καὶ ἐπ' αὐτοὺς τὸν ἑαυτῆς ἐκχέουσα ἔλεον, τῷ νόμῳ δὲ τῷ θείῳ τοὺς παρανομοῦντας ὑπάγουσα, μετὰ τοῦ Δαβὶδ ψαλμῳδεῖ συνοδικῶς δι' ἡμῶν, Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι, μὴ παρανομεῖτε· καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι, μὴ ὑψοῦτε κέρας, τὸν θεῖον νόμον παραγραφόμενοι. Ἵνα δὲ τὴν τοῦ λόγου πρόθεσιν σαφῆ παραστήσωμεν, φέρε τὸν λόγον διαλευκάνωμεν. ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νικόλαος ὁ ἁγιοθεοδωρίτης, οὗ ὑπ' αὐτὸν ποιμνίου κηδόμενος, καὶ φροντιστικῶς ἔχων καὶ ἐμμερίμνως, μὴ μόνον τοὺς ἔτι περιόντας τῇ πανευδαίμονι χώρᾳ τῆς Ἀττικῆς καὶ τρεφομένους Ἀθήναζε, ἁγνοὺς παραστῆσαι θεῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέλλοντας εἰς τὸ εἶναι διὰ γενέσεως ἔρχεσθαι, ἐννόμους ἔχειν τὰς ἀπαρχὰς τῆς γεννήσεως, καὶ ἐνθέσμους τὰς πρώτας πρὸς γάμον συναγωγὰς, ὡς μὴ μόνον ἐν ταῖς βιωτικαῖς συναλλαγαῖς ἔχειν ὡς ἐξῆν ἀνθρώποις τὸ ἄμεμπτον, ἀλλὰ κἂν τοῖς γαμικοῖς συναλλάγμασι κεκτῆσθαι πρός τε τὸν θεῖον νόμον καὶ πρὸς θεὸν τὸ ἀπρόσκοπον· τὸν ἐκ τοῦ ἑβδόμου ἐξ αἵματος βαθμοῦ συνιστάμενον γάμον ἀθέσμως, ζητεῖ κωλυθῆναι· συνοδικῶς τῇ ἡμετέρᾳ ἀνήνεγκε μετριότητι, ὡς τινὲς τὰ παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυρίου Ἀλεξίου συνοδικῶς οἰκονομηθέντα ἐπὶ τοῦ ἐξ αἵματος ἑβδό-

μου βαθμοῦ γάμου, εἰ μὲν ἐρωτηθείη, κωλύοντος γίνεσθαι· εἰ δὲ πρὸ ἐρωτήσεως γένηται, μένειν μὲν ἀδιάσπαστον ἐπιτρέποντος, ἐπιτιμίοις δὲ τοὺς συναλλάξαντας ὑποβάλλοντος· καὶ τοῦτο πάντως οὕτω διοριζομένου γίνεσθαι, εἴτε οἱ συναπτόμενοι, ἀγνοοῦντες ὁποίου πρὸς ἀλλήλους εἶεν βαθμοῦ, τὸν τοιοῦτον γάμον συστήσονται. πῶς γὰρ αὖ, εἰ μὴ οὕτω τοῦτο ἐκείνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ νενόηται περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, οἷον ὑπεναντία τινὰ κεκανόνισται; πῶς δὲ τὸ ἐπιβούλως κρύφα πραττόμενον, μένειν ἀδιάσπαστον διετάξατο, ὃ μὴ γίνεσθαι συγχωρῶν τοῦτο πεσὸν ὑπ' ἐρώτησιν; τοῦτο γοῦν τινὲς εἰδότες ὡς ἀντίκειται τῇ ἡμῶν μετριότητι, καὶ ὡς ἑβδόμου βαθμοῦ τυγχάνουσιν ἐπιστάμενοι, καὶ ὡς εἰ πέσῃ τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα ὑπ' ἐρώτησιν, πάντως οὐδ' ὅλως πραχθῆναι συγχωρηθήσεται· κακουργοῦσιν ἐπιτηδὲς, φόβου θείου καὶ κανονικῆς ἐπίπροσθεν διατάξεως τὴν τῶν οἰκείων ἐκπλήρωσιν θελημάτων τιθέμενοι· ὡς ἢ τοῦ ἀμαράντου κάλλους ἡττώμενοι, ἢ πλούτῳ τῷ ῥέοντι ὑπαγόμενοι, ἢ γένους ὑπεροχῇ ὑφελκόμενοι. Ἡ τοίνυν μετριότης ἡμῶν, τοῦτο μὲν τοῦ θείου νόμου ὑπερμαχοῦσα, τοῦτο δὲ, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν καταπλημμελούντων πατρικῶς κηδομένη. ἔρχεται γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ὡς υἱοὺς ἀπειθείας, θεόθεν ὀργὴ ἀνυπόστατος. ὡς πρὸ ὥρας ἐστὶν οὗ καὶ ἄμφω τοὺς δεδρακότας τὰ τοιαῦτα τῷ τοῦ θανάτου ξίφει ἐκτέμνεσθαι,, ἢ πάντως θάτερον τοῦ ἑτέρου ἀπο-

διΐστασθαι διὰ θανάτου. ὅτι μηδὲ γάμος ὁ τοιοῦτος γάμος, ἀλλὰ γάμου κατάλυσις, καὶ ἡ τοιαύτη συνάφεια, διάστασις μᾶλλον καὶ ὄλεθρος· καὶ ἡ τοιαύτη διὰ γάμου συναναστροφὴ, καταστροφὴ μᾶλλόν ἐστι καὶ ἀπώλεια· ἥ τε τοῦ κάλλους ἀπόλαυσις, τοῦ ἐνθάδε βίου ἀπόλυσις· ἥ τε τοῦ γένους ἀνύψωσις, καθαίρεσις μᾶλλον καὶ ὁδὸς εἰς ᾅδην ἀπάγουσα· καὶ ἡ τοῦ πλούτου πλήρωσις, τῶν ἱερωμένων μᾶλλον καθέστηκε στέρησις. διὰ γοῦν ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν, μετὰ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, τὴν γεγονυῖαν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Ἀλεξίου συνοδικὴν οἰκονομίαν, ἐπὶ τῷ ῥητῶς ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ νόμου μὴ κωλυθέντι ἐπὶ τοῦ ἐξ αἵματος ἑβδόμου βαθμοῦ γάμῳ, μήτε καθαρῶς ἐπιτρέψαντι, κρατύνουσα καὶ στηρίζουσα, καὶ οἷον ἑρμηνεύουσά τε καὶ σαφηνίζουσα· ἅμα δὲ καὶ τὸ τῶν πολλῶν κακοῦργόν τε καὶ περίεργον περικόπτουσα, καὶ οἷον ἐκ ῥίζης αὐτῆς ἀνασπῶσα, ἵνα μὴ καὶ ἔτι παρανομίας ἐξανατείλῃ βλαστήματα, καὶ τέκνα μωμητὰ πληθυνθῇ, καὶ υἱοὶ τῶν θείων νόμων αὐξηθῶσιν ἀλλότριοι· τὸν ἐκ τοῦ τοιούτου γάμου βαθμοῦ οὐ μόνον ἱερωτώμενον προβαίνειν κωλύει, ἀλλὰ καὶ πρὸ ἱερωτήσεως γεγενημένον διασπᾶσθαι διακελεύεται· παντελῆ τοῦ τοιούτου γάμου ἀργίαν καταψηφιζομένη ἀπὸ τῆς σήμερον· τῶν φθασάντων γενέσθαι τοιούτων γάμων, μένειν πάντως ὀφειλόντων ἀδιασπάστων. τὸ γοῦν ἀπὸ τοῦδε οἱ τοιοῦτον γάμον συστῆσαι τολμήσοντες, οὐ μόνον τοῦ

οἰκείου σκοποῦ οὐδαμῶς ἀπολαύσουσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς τοῦ τοιούτου συναλλάγματος διασπάσεως, καὶ ἀφορισμοῖς καθυποβληθήσονται, ὡς συγγενικὰ συγχέοντες αἵματα, καὶ ὡς τοῦ παρόντος συνοδικοῦ ὁρισμοῦ καταφρονηταί. οἵτε τοῖς οὕτω συναλλάττουσι συναινέσοντες, αὐστηρείας κανονικῆς πειραθήσονται, καὶ οἱ ἱερολογῆσαι τολμήσοντες καθαιρέσει ὑποβληθήσονται.

Ταῦτα ἀπὸ τῶν συνοδικῶν σχεδαρίων παρεκβληθέντα, τῇ σφραγῖδί τε καὶ ὑπογραφῇ τοῦ τιμιωτάτου ἀρχιδιακόνου καὶ χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας συνήθως βεβαιωθέντα ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτους ,ϛχοδ. Ὁ χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἀρχιδιάκονος Ἰωάννης ὁ Ἁγιοφλωρίτης.

β Περὶ κληρικῶν κοσμικαῖς ἑαυτοὺς συμπλεκόντων φροντίσι. Β.

Τὸ μέντοι σημείωμα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ ἔχει οὕτως, Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, η ἡμέρα, α ἐπινεμήσεως ϛ,

Εἰ γὰρ καὶ Ὀζᾶ ἐκεῖνος, τῆς θείας κιβωτοῦ παρατραπείσης ἀψάμενος, οὐ μικρὸν κατηνέχθη τὸ ἐπιτίμιον· καίτοι σκοπὸς ἦν αὐτῷ πρὸς ἀνόρθωσιν ταύτης, οὐ πρὸς καθαίρεσιν· τίς οὕτω τολμηρὸς, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀναίδειαν καὶ ὑπερηφα-

νίαν

νίαν ἐξενεχθεὶς, πνεύματι πάντως ἀγόμενος πονηρῷ· ὃς μὴ μόνον οὐκ ἐπανορθοῦν αἱρεῖται τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ διατάγματα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐναντίαν τρεπόμενος, παρασαλεύειν ταῦτα καὶ καθαιρεῖν ἀναιδεύεται, καὶ παραλύειν τὰ παγίως ἡδρασμένα, καὶ παρακινεῖν τὰ ἀσάλευτα ᾠκοδομημένα, καθώς φησιν, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν. διὰ τοῦτο καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησαμένη πονηρὰν συνήθειαν καὶ ἔτι κρατεῖν, μιγνῦσαν θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα καὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας καταστάσει τῆς ἀμωμήτου νύμφης Χριστοῦ σπίλους οὐ τοὺς τυχόντας προσεπιτρίβουσαν· καὶ τύφῳ καὶ ἀσχολίᾳ ματαίᾳ, καὶ τῇ περὶ τὰ εἰκαῖα καὶ ταύτῃ ἀπάδοντα διαπονήσει τε καὶ σπουδῇ, ἔτι γε μὴν καὶ ἀκερδέσι τὸ σεμνὸν ταύτης καταρρυπαίνουσαν· ηὐδόκησε ῥιζόθεν ταύτην ἀποτεμεῖν· ἵνα μὴ ῥίζα πικρίας καὶ ἔτι φυῇ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πνευματικῆς καὶ πατρικῆς διαλαλιᾶς, τῆς δηλούσης μὲν τὸν σκοπὸν φανερῶς τῆς προτεθείσης ὑποθέσεως, περὶ τῶν ἱερὰν ἀξίαν λαχόντων, καὶ κοσμικαῖς ἑαυτοὺς συμπλεκόντων ἀρχαῖς, καὶ ἀξίαις, καὶ φροντίσι καὶ πράγμασιν. οὕτω δὲ κατὰ ῥῆμα ἐχούσης, Τοῖς τὴν ἱερατικὴν (φασὶν οἱ θεῖοι πατέρες) λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεων ὑποτυπώσεις εἰσίν. ἃς καὶ ἀσμένως δεχόμενοι, πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν μετὰ Δαβὶδ τοῦ θεο-

φαύτορας ἀδομεν, Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ. Καὶ αὖθις, Ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα. σύνετισόν με, καὶ ζήσομαι. Καὶ εἴπερ εἰς τὸν αἰῶνα φυλάττειν ἡμῖν ἐντέλλεται ἡ προφητικὴ φωνὴ τὰ μαρτύρια τοῦ θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δῆλον ὡς ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν· ὅτι οὕτω φησὶ καὶ ὁ θεόπτης Μωσῆς, Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. Τούτων τοίνυν οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρουμένων ἡμῖν, ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὕρῃ σκῦλα πολλά, τοὺς θείους ἀσπασίως κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ τὴν αὐτῶν διαταγὴν ὁλόκληρον καὶ ἀσάλευτον μένειν ὁλοψύχως αἱρούμεθα. καὶ ἐπειδὴ τῶν ἐν κλήρῳ τεταγμένων τινὰς ἔγνωμεν πράγμασι κοσμικοῖς ἐμπλέκοντας ἀκανονίστως ἑαυτούς· οὓς μὲν, κουρατωρείας καὶ προνοήσεις οἴκων ἀρχοντικῶν ἢ κτημάτων ἀναλαμβάνοντας· οὓς δὲ, καὶ δημοσίων τελῶν εἰσπράξεις ἢ κεφαλαίων ἑτέρων, ἢ ἐξελάσεις πλωΐμων, ἢ δὲ καὶ ἀναγραφὰς, ἢ λογοποιΐας, ἢ καὶ ἑτέραν ὁμοίαν ἐνέργειαν· οὐκ ἐπὶ πράγμασιν ἐκκλησιαστικοῖς, ἀλλὰ κοσμικοῖς· ἐνίους δὲ καὶ ἀξίας τε καὶ ἀρχὰς τοῖς τῆς πολιτείας ἀπονενεμημένας· τοῖς τοιούτοις παρεγγυώμεθα, παύσασθαι τοῦ λοιποῦ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς δὲ χρείαις προσευκαιρεῖν. εἰ μὴ βούλοιντο τῇ δεδογμένῃ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσι καθαιρέσει τοῦ προσόν-

τος αὐτοῖς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπαγαγεῖν ἑαυτούς. εἰ γὰρ καὶ μακρᾷ συνηθείᾳ ἑδράζεσθαι τινὲς οἴονται, τοιαῦτα μετιέναι καὶ πρὸ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοις, πρὸς δὲ καὶ βασιλικὰς φασὶ προβλῶσαι οἰκονομίας, ἀνατεθείσας ἱερωμένοις, ἀξίας τε κοσμικὰς καὶ ὀφφίκια, ἢ ἐνεργείας ὁμοίας, εἴτε ἀρχάς· ἀλλ' οὐχ ἑλκυσθήσονται πρὸς ὑπόδειγμα. ἐπειδὴ γὰρ οὐδ' ὑπ' ἀμφιβολίαν οἱ περὶ τούτων ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες ἔπεσον, οὔτε δοκιμασία τις καὶ διάγνωσις ἔγγραφος προβεβήκει παρά τε τοῦ κατὰ καιρὸν τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντος, ἔτι δὲ καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ συνόδων, τούτοις αὐτοὺς παραθραύουσα· οὐ τοὺς γεγραμμένους κανόνας αἱ τοιαῦται οἰκονομίαι καὶ ἡ μὴ δοκιμασθεῖσα συνήθεια ὅλως παρασαλεύουσιν, αὗται δὲ μᾶλλον ὑπὸ τούτων τοὐναντίον τέλεον συντριβήσονται· ὡς χύτρα, κατὰ τὸν Σολομῶντα, προσκρούουσα λέβητι. πύλαι δὲ (φησὶν) ᾅδου τῆς ἁγίας ἐκκλησίας οὐ κατισχύσουσιν, οἰκοδομηθείσης παρὰ Κυρίου ἐπὶ τῷ θεοκήρυκι Πέτρῳ, τῷ σὺν τοῖς λοιποῖς ἁγίοις ἀποστόλοις νομοθετήσαντι οὕτως ἐν ϛ΄ κανόνι αὐτῶν, Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω· εἰ δὲ μή, καθαιρείσθω. Ὡσαύτως καὶ ἐν π΄ α΄, Εἴπομεν ὅτι μὴ χρὴ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσιακὰς διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ

καθαιρείσθω. οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν κυριακὴν παρακέλευσιν. Ἔτι καὶ ὁ πγ΄ φησὶν, Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιϛ΄, οὕτως ἐν μέρει διαγορεύει, ὁμοίως ἤρεσεν ἵνα ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες. Καὶ μετ' ὀλίγον, Οὐδεὶς γὰρ στρατευόμενος τῷ θεῷ, ἐμπλέκει ἑαυτὸν πράγμασι κοσμικοῖς. Σὺν τούτοις καὶ ὁ ιε΄ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, Τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους, ἢ καὶ μοναστὰς, ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι. ἢ τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο ὃ διὰ θεὸν εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι. Καὶ ὁ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α΄ καὶ β΄ συνόδου ια΄, τάδε κατὰ ῥῆμα διέξεισι, Τοὺς πρεσβυτέρους ἢ διακόνους κοσμικὰς ἀρχὰς ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατωρείας, οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων διοριζόμεθα· ὡς εἴ τις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις ἢ προαστείοις λεγομένας κουρατωρείας

ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οἰκείου κλήρου ἀποδιώκεσθαι. οὐδεὶς γὰρ δύναται, κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν αὐτόλεκτον καὶ ἀψευδεστάτην φωνὴν, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Καὶ σαφεῖς πάντως οἱ θεῖοι κανόνες οὗτοι καὶ πρόδηλοι· καὶ διὰ τοῦτο μεταποιεῖσθαι τούτοις οὐ χρή. εἰ δὲ καὶ ἐντολέα δίκης γίνεσθαι τὸν κεκληρωμένον κεκώλυται, μείζοσι κοσμικαῖς φροντίσιν ἐμπλέκεσθαι, παρεμποδιζούσαις αὐτῷ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις προσευκαιρεῖν. Πᾶσι τοίνυν εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ἐν ἁγίῳ παρεγγυώμεθα πνεύματι, τῶν εἰρημένων ἀπέχεσθαι· ἢ μὴν εἰδέναι ὡς ἔσονται μὲν ἐπιτιμίῳ ἀφορισμοῦ ὑποβεβλημένοι, καὶ τὴν μείζονα δὲ κανονικὴν αὐστηρίαν οὐ διαφεύξονται, πράγμασι κοσμικοῖς τοιούτοις ἐμπλέκοντες ἑαυτούς. ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ὁ παρὼν ἔγγραφος ἀφορισμὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσιν ἐπιδοθῆναι τετύπωται, ἵνα καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ κληρικοῖς κατάδηλος γένηται.

γ Περὶ ξενοκουρειτῶν καθηγουμένων. Β.

Γίνωσκε δὲ ὅτι γέγονε καὶ σημείωμα συνοδικὸν ἐπὶ τῆς ἐφημερίας τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ, χάριν τοῦ ἀπροκερματίστως καθηγουμένους εἰς μοναστήρια ὑποκείμενα τῇ ἐνορίᾳ τοῦ πατριάρχου, μὴ ἔχοντα ἱκανοὺς εἰς προστασίαν μοναχοὺς, ἀπὸ ἑτέρας μονῆς οὔσης ἐκ τῆς

αὐτῆς ἐννοίας· κἂν τὰ τυπικὰ τούτων διορίζωνται, ξενοκουρεῖν μὴ γίνεσθαι καθηγούμενον.

δ΄ Περὶ ἑορτῆς νοταρίων. Β.

Τὰ μέντοι γινόμενα ποτὲ ἀπρεπῆ παρὰ τῶν νοταρίων παιδοδιδασκάλων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων, μετὰ προσωπείων σκηνικῶν διερχομένων τὴν ἀγορὰν, πρὸ χρόνων τινῶν κατηργήθησαν, καθ' ὁρισμὸν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ.

ε΄ Περὶ καθαιρέσεως ἐπισκόπου. Β.

Τοῦ δὲ ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος ἐκείνου Ἰωάννου καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κυρίου Ἰωάννου, καὶ τοῦ καθαιρετικοῦ σημειώματος ἀναγνωσθέντος ἐπὶ βήματος βασιλικοῦ· ἐπεὶ εὕρηνται ἕνδεκα ἐπίσκοποι καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν καθαίρεσιν πεποιηκότες, διέγνω ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς μετὰ τῆς παρουσιαζούσης συνόδου, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ παρεστῶσα σύγκλητος, ἄκυρον εἶναι τὴν καθαίρεσιν· διά τε τὸ μὴ μετακληθῆναι τὴν πᾶσαν σύνοδον τῆς τῶν Κυπρίων ἐκκλησίας, ἢ κἂν τὴν πλείονα, δι' χρείας, καὶ ταύτης, οὔσης πρὸς τοῦτο· καὶ διὰ τὸ μὴ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἐπέκεινα εἶναι τῆς δωδεκάδος τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ ταύτῃ τοῦτον συνυπάγεσθαι. ἐχρήσατο δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τῷ κ΄ κανόνι τῆς παρούσης συνό-

δου καὶ τῶν ῑ δ΄. κἂν τινες δὲ εἶπον τό τι, εἰς μόνους πρεσβυτέρους καὶ διακόνοις τοῦτο ἐκφωνηθῆναι, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθησαν.

ς΄ Περὶ τοῦ μὴ βλάπτεσθαι ἐκκλησίαν διαλυτέῳ ἐπισκόπου. Β.

Ἐμοὶ δοκεῖ μὴ καταβλάπτεσθαι τὴν ἐκκλησίαν ἐξ ὧν ἁμαρτάνει ὁ ἐπίσκοπος· καὶ διὰ τοῦτο ἐνδυνάμως ἵνα ἀνακαλέσηται τὴν ἐνορίαν ὁ διαδεξάμενος τὸν ποιήσαντα τὴν ἔφοδον, κἂν καὶ πολὺς παρέλθῃ καιρός. ἐλαλήθη δὲ τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ. τινὸς γὰρ ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Βρύσεως δικαζομένου μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς μικρᾶς Βρύσεως, καὶ προκομίσαντος διαλυτήριον ἔγγραφον τοῦ προτελευτήσαντος ἀρχιεπισκόπου, χάριν τοῦ μὴ ἀνακαλεῖσθαι τοῦτον ἐνορίαν, κατεχομένην ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου· ἡ σύνοδος ἀπεφήνατο, μὴ καταβλάπτεσθαι τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἐξ ὧν ὁ ταύτης πρόεδρος ἔπραξε παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων κληρικῶν καὶ τῆς μεγάλης συνόδου. γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται κρίσεις συνοδικαί.

ζ΄ Περὶ τῶν μαρτυρησάντων κατὰ πνευματικοῦ παιδός. Β.

Ὁ μέντοι ἁγιώτατος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς, ἐπιτιμίῳ ἀλειτουργησίας καθυπέβαλε τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τοῦ γνεφοξοφείου τὸν γεγο-

νότα ἀρχιεπίσκοπον Ἡρακλείας, τοιοῦτόν τι μαρτυρήσαντα κατὰ πνευματικοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

η' Περὶ τοῦ κατὰ βίαν ἀποκαρέντος ἐπισκόπου. Β.

Τοῦ δὲ χρηματίσαντος ἐπισκόπου Ἀμυκλείου κυρίου Νικολάου τοῦ Μουζάλωνος κατὰ βίαν παρακπερικὴν ἀποκαρέντος, καὶ πολλὰ παρακλητεύσαντος τὸ κατὰ βίαν γεγονὸς εἰς αὐτὸν, περιαιρεθῆναι, καὶ πάλιν ἐνεργεῖν τὰ ἐπισκοπικά· ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς, βλέπων τοῦτον παῤῥησιάζοντα μετὰ ἐπισκοπικῶν ἀμφίων συνοδικῶς, οὐ παρεδέξατο αὐτόν· εἰπὼν, ὡς εἰ μὲν τὴν συνοδικὴν ἐκδίκησιν καὶ διόρθωσιν ἀνέμεινεν ὁ ἐπίσκοπος, εὗρεν ἂν κανονικὴν βοήθειαν· ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ βίαν περιβληθέντα αὐτῷ μοναχικὰ ἄμφια, ἀσυντάκτως ἀπέθετο, καὶ αὐτεκδίκητος γέγονεν, οὐ τεύξεται βοηθείας. ἀλλὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου τούτου μεταστάντος πρὸς Κύριον, ὁ μετ' ἐκεῖνον ἁγιώτατος πατριάρχης κύριος Μιχαὴλ, τὴν μὲν κατὰ βίαν γενομένην ἀπόκαρσιν, ὡς μηδὲ γενομένην λογιζομένην, ἐσχόλασε· τὸν δὲ ἐπίσκοπον, ὡς ὀλιγωρήσαντα καὶ ἑαυτὸν δικαιώσαντα, καιρικῆς ἀλειτουργησίας ἐπιτιμίῳ ὑπέβαλε.

θ' Περὶ τοῦ μὴ φυλαχθῆναι ὅρκον τὸν ὄντα ἀκανόνιστον. Β.

Τινὸς δὲ ὀμνύοντος ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ μιᾶς ἑβδο-

μάδος εἰπόντος πρὸς τὸν κραταιὸν καὶ ἅγιόν ἡμῶν βασιλέα, μὴ ὀφείλειν κρεωφαγῆσαι, τελουμένης καὶ ταῦτα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν, διὰ τὸ ἐπομόσασθαι νηστεύειν τὰς τρίτας ἡμέρας τῶν ὅλων ἑβδομάδων τοῦ χρόνου εἰς τιμὴν τοῦ τιμίου προδρόμου· ὥρισεν ὁ θεοστεφὴς ἡμῶν αὐτοκράτωρ συνοδικῶς ἐρωτηθῆναι εἰ κανονικόν ἐστι τὸν ὅρκον τοῦτον φυλαχθῆναι, καὶ τὴν δεσποτικὴν ἑορτὴν πανηγυρικὴν οὖσαν ἀπανηγύριστον ἐαθῆναι. καὶ γενομένης τῆς ἐρωτήσεως, ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐκεῖνος κύριος Λουκᾶς, μετὰ τῆς παρατυχούσης συνόδου, εἰπὼν ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ νηστεύειν ἐν παντὶ καιρῷ, ἐπήγαγεν ὡς οὐ χρὴ τὸν τοιοῦτον ὅρκον προτιμηθῆναι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν. εἰ γὰρ οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες κολάζουσι τὸν ἐν τῷ τυχόντι σαββάτῳ ἢ τῇ κυριακῇ γονυκλιτοῦντα, ἢ νηστεύοντα, πολλῷ πλέον κολασθήσεται ὁ νηστεύων κατὰ τὴν πανηγυρικὴν τοῦ Χριστοῦ ἑορτήν· διὰ τὸ μὴ παραβαθῆναι τὸν αὐθαίρετον ὅρκον αὐτοῦ. καὶ συνεχώρησε τῷ δυναμένῳ κρεωφαγῆσαι. Ὁ αὐτὸς δὲ πατριάρχης καὶ τὸν Τζίταν τὸν εὐνοῦχον ὀμόσαντα εἰς προσκύνησιν ἀπελθεῖν τῶν ἐν Ἱερουσαλύμοις ἁγίων τόπων, καὶ μὴ ἀπελθόντα, ὡς μεταμεληθέντα, συνοδικῶς ἐκ τῆς ἐπιορκίας ἀπέλυσε, διὰ μετρίου ἐπιτιμίου θεραπεύσας αὐτόν.

ι Περὶ ἑκουσίου φόνου. Β.

Τινὸς δὲ στρατιώτου περιπεσόντος ἑκουσίου φόνου ἐγκλήματι, καὶ παρὰ ἀρχιερέως τινὸς μετὰ μέτριον πάνυ καιρὸν ἐγγράφως ἀθωωθέντος, ὁ κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς δυσχεράνας ἐπὶ τῷ γινομένῳ, διωρίσατο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυροῦ Λουκᾶ σκεφθῆναι συνοδικῶς, εἰ καλῶς τῷ στρατιώτῃ ἐπεφιλοτιμήθη ἡ τῶν ἐπιτιμίων ἀθώωσις κατεσπουδασμένως οὕτω, καί, οἷον εἰπεῖν, οὐ συμπαθῶς, ἀλλὰ προσπαθῶς. τοῦ δὲ ἀρχιερέως τὸν παρόντα κανόνα προβαλλομένου, καὶ ἑτέρους μετεωρίζοντας τάχα τὴν ἐπιφορτιζομένην αὐτῷ βαρεῖαν κουφότητα, ἡ ἁγία σύνοδος τοὺς κανόνας ὀρθοτομήσασα κατὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῇ ἐκ τοῦ παναγιωτάτου πνεύματος θειοτάτην ἔλλαμψιν, τὸν μὲν στρατιώτην καὶ αὖθις ἀλυκτοπέδαις ἐπιτιμίων κανονικῶν καθυπέβαλεν, τὸν δὲ ἀρχιερέα μετρίῳ ἀφορισμῷ ἀλειτουργησίας ἐστενοχώρησεν· εἰποῦσα ὡς τοῖς ἀρχιερεῦσι μὲν ἐφεῖται αὔξειν καὶ μειοῦν τὰ κανονικὰ ἐπιτίμια, ἀραχνίοις δὲ μίτοις δεσμεῖν τὰ καλωδίοις ἐντρίτοις καταδεσμεῖσθαι ὀφείλοντα, οὐκ ἐνεδόθη. λέγεται δὲ ὅτι καὶ διὰ τὴν τοῦ τοιούτου στρατιώτου ὑπόθεσιν ἐξέθετο ὁ κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς τὴν περὶ τῶν ἑκουσίων φονέων νεαράν.

ια Περὶ συνηγόρων. Β.

Διάκονος δέ τις κωλυθεὶς ποτὲ παρὰ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ τοῦ συνηγορεῖν, χρωμένου τοῖς διαληφθεῖσι κανόσι καὶ λοιπαῖς νομοθεσίαις· εἶπεν ἐπὶ βασιλικοῦ βήματος, παρόντος καὶ τοῦ πατριάρχου, μὴ ἔχειν χώραν τὰ τῶν τοιούτων κανόνων καὶ νόμων εἰς τοὺς σήμερον συνηγοροῦντας, ἀλλ' εἰς τοὺς τότε συνηγόρους, τοὺς τεταγμένους εἰς πολιτικὰ δικαστήρια, καὶ λαμβάνοντας βασιλικὰ σιτηρέσια, καὶ ὑπὸ πριμμικηρίους ὄντας, καὶ σφραγιζομένους ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων, ὅτε πάντως καλῶς οἱ κληρικοὶ ἐκωλύοντο συνηγόρων ὀφφίκια κοσμικὰ ἐνεργεῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ σήμερον συνηγοροῦντες, ὡς ἐλεύθερόν τι σπούδασμα τὸ συνηγορεῖν μετέρχονται, οὐδὲ οἱ ἱερωμένοι ἐμποδισθήσονται συνηγορεῖν. Καὶ κατασκευάζων τὸν οἰκεῖον λόγον, ἐδικαιολογήσατο μὴ τὴν πρᾶξιν ἀλλὰ τὸν τρόπον κολάζεσθαι παρὰ τῶν κανόνων. οὐ μόνον γὰρ κληρικοὶ, ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι ὑπὲρ φίλων αἰτιποιούμενοι συγγνωσθήσονται, καὶ περὶ ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως συνηγοροῦντες οὐκ αἰσχυνθήσονται, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ νόμιμα τοῦτο διατρανοῦσι. τὸ δὲ συνηγορῆσαι κληρικὸν, ὡς οἱ κοσμικοὶ ὀφφικιάλιοι, καὶ δέξασθαι σφραγῖδα λαϊκοῦ, μισεῖται καὶ κολάζεται. ὅτι δὲ τὸ συνηγορεῖν, ὀφφίκιον ἦν ποτὲ κοσμικὸν, καὶ σιτηρέσια ἐλάμβανον βασιλικὰ οἱ τε-

ταγμένοι συνήγοροι, καὶ ὑπὸ πριμμικηρείους ἦσαν, δῆλόν ἐστιν ἀπὸ πολλῶν. Καὶ ἀνάγνωθι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ α΄ τίτλου τοῦ η΄ βιβλίου τῶν βασιλικῶν, καὶ τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ ἐπάρχου, περὶ συνηγόρων ἀναταττόμενα. Διαλαμβάνουσι γὰρ τοὺς συνηγόρους σύστημα εἶναι, καὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ καιροὺς ἐπάρχου σφραγίζεσθαι. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ παραδεχθεὶς, ἐξεχωρήθη καὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου συνηγορεῖν ὡς καὶ πρότερον.

ιβ΄ Περὶ τοῦ βαπτίζεσθαι νήπια αἰχμαλωτισθέντα. καὶ περὶ τῶν Ἀγαρηνῶν.

Ταῦτα δὲ νενομοθέτηται, ὅτι τινὲς οὐ παρεχώρουν, διὰ τὴν ἀμφιβολίαν, βαπτίζεσθαι τοὺς τοιούτους, ἵνα μὴ δόξωσιν ἀναβαπτίζειν τοὺς προβαπτισθέντας. περὶ δὲ τούτου πολλάκις ἀμφισβήτησις γέγονε συνοδικῶς. νηπίων γὰρ ἀπὸ Χριστιανικῆς χώρας αἰχμαλωτισθέντων παρὰ Σκυθῶν καὶ Ἀγαρηνῶν, καὶ διαπραθέντων πρὸς Ῥωμαίους, ἀμφιβολία γέγονεν εἰ χρὴ τοὺς πωληθέντας βαπτισθῆναι. ἔλεγον γάρ τινες ὡς ἐπεὶ ἀπὸ Χριστιανικῆς χώρας αἰχμαλωτίσθησαν, πρόληψίς ἐστι βαπτισθῆναι κατὰ χώραν ἐν νηπιότητι, καὶ οὐ χρὴ αὖθις ἀναβαπτισθῆναι. Ἤρεσε δὲ μᾶλλον ὀφείλειν βαπτισθῆναι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τούτους εἰ ἐν νηπιότητι ἐβαπτίσθησαν, μήτε τινὰς αὐ-

εἰσκεσθαι διαβεβαιουμένοις τὸ βάπτισμα. Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ χώρας ἀπίστων αἰχμαλωτιζομένων, ὡρίσθη, ἀδιακρίτως αὐτοὺς βαπτίζεσθαι· εἰ μὴ μάρτυρες ὁμολογοῦσι βαπτισθῆναι τούτους μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ παρέστησαν Ἀγαρηνοὶ συνοδικῶς· καὶ ἀπαιτούμενοι βαπτισθῆναι, εἶπον ὡς ἔφθασαν εἰς τὰς χώρας αὐτῶν βαπτισθῆναι. καὶ ἐρωτώμενοι ὅπως, ἀπελογήσαντο, ὅτι συνήθεια ἐστὶ πάντα τὰ νήπια τῶν Ἀγαρηνῶν βαπτίζεσθαι παρὰ ὀρθοδόξων ἱερέων· ἀλλ' οὐ παρεδέχθησαν. ἤκουσαν γὰρ ὡς τὸ παρὰ τῶν ἀπίστων ζητούμενον ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν βάπτισμα, οὐ κατὰ διάθεσιν ἀγαθὴν καὶ προαίρεσιν ὀρθόδοξον ζητεῖται, ἀλλὰ διὰ θεραπείαν σωματικήν. δέδοκται γὰρ παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς, τὰ τέκνα τούτων δαιμονᾶν, καὶ κατὰ κύνας ὄζειν, εἰ μὴ βαπτίσματος τύχωσι Χριστιανικοῦ. κἀντεῦθεν, οὐχ ὡς καθαρτήριον παντὸς ῥύπου ψυχικοῦ, καὶ φωτὸς θείου καὶ ἁγιασμοῦ πάροχον, ἀνακαλοῦνται τὸ βάπτισμα, ἀλλ' ὡς φαρμακείαν, ἢ ἐπωδήν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν μητέρας εἶπον ἔχειν ὀρθοδόξους, καὶ ἀπὸ σπουδῆς τούτων βαπτισθῆναι αὐτοὺς παρὰ ὀρθοδόξων. ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι εἰσηκούσθησαν, ὅτι οὐ παρέστησαν μάρτυρες, τοῦτο αὐτὸ μαρτυροῦντες. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ κατεγνώσθησαν, ὡς μὴ ἀγαθὴν πρόσληψιν δίδοντες καθ' ἑαυτῶν, εἰς τὸ μὴ προσέρχεσθαι

τῇ πίστει ὀρθῶς. διὸ καὶ ἐξεχωρήθη, πάντως τούτοις βαπτισθῆναι.

ιγ Περὶ τοῦ κληρικοὺς μὴ γίνεσθαι αἰσχροκερδεῖς, ἢ ἰατρούς.

Ἐπεὶ δὲ ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται μὴ πορίζεσθαι τοὺς ἱερωμένους τὰ πρὸς τροφὴν ἀπὸ πραγμάτων αἰσχρῶν καὶ ἀτίμων, ἐζητήθη πολλάκις ποῖα ταῦτα εἰσί. καὶ τινὲς μὲν εἶπον εἶναι ταῦτα, τὸ πορνοβοσκεῖν, τὸ καπηλικοῦ ἐργαστηρίου προΐστασθαι, καὶ τὰ ὅμοια. ὁ δὲ ἁγιώτατος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς, καὶ τὰ μυρεψικὰ ἐργαστήρια, καὶ τὰ βαλανεῖα, αἰσχροκερδῆ εἶναι ἔλεγεν, ὡς καὶ ψιλίδοις παραίτια. ἀλλ' οὐδὲ ἀρχιάτροις παρεχώρει γίνεσθαι τοὺς διακόνους, ἢ τοὺς ἱερεῖς· λέγων ἀνένδεκτον εἶναι, τοὺς μετὰ φαινολίων καὶ στιχαρίων τὰ ἅγια μεταχειριζομένους, κοσμικὰς στολὰς ἐνδιδύσκεσθαι, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἀνδρῶν τῶν ἰατρῶν δηλαδὴ προπομπεύειν.

ΜΙΧΑΗΛ ἈΓΧΙΑΛΟΥ.

α Μηδὲ ἀναγνώστας ἀναδέχεσθαι κοσμικὰ ὀφφίκια. Β.

Ἡ δὲ δύναμις τοῦ σημειώματος τοῦ κυρίου Μι-

χαὴλ, ἔστιν αὕτη. Μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ιγ΄ ἡμέρα, ς΄, ἐπινεμήσεως ς΄, καὶ ἐφεξῆς διατάττεται ὥστε τοὺς ἀναγνώστας ἐπίσης τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι μὴ ἀναδέχεσθαι κοσμικὰ ὀφφίκια ἢ πρακτορικὰς ἐνεργείας, ἢ κουρατορείας, διὰ τὸν ια΄ κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α΄ καὶ β΄ συνόδου.

β΄ Περὶ τοῦ μὴ χειροτονεῖν κληρικοὺς τοὺς ἐξ ἑτέρας ἐνορίας. B.

Σὺ δὲ ἔχε ἐπὶ μνήμης τὴν συνοδικὴν σημείωσιν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ, τοῦ γεγονότος ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, τάδε πρὸς ἔπος διαλαμβάνουσαν. Μηνὶ Νουεμβρίῳ ἡμέρα α΄, ἐπινεμήσεως δ΄, προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ ἐν τοῖς ἀλεξιακοῖς κατηχουμενείοις, συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, Στεφάνου, Καισαρείας· Νικολάου, Ἐφέσου· Μιχαὴλ, Ἡρακλείας· Ἰωάννου, Κυζίκου· Λέοντος, Ἀμασείας· Νικήτα, Μελιτινῆς· Βασιλείου, Νεοκαισαρείας· Λουκᾶ, Μωκισσοῦ· Ἰωάννου, Κρήτης· Λέοντος, Ἀδριανουπόλεως· Κωνσταντίνου, Εὐχαΐτων· Γεωργίου, Ἀλανίας· Θεοδώρου, Μηθύμνης· Ἰωάννου, Βυζύης, καὶ Ῥωμανοῦ, ἅπερ ὡς παρισταμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων.

ὍΡΙΑ πατέρων μὴ ὑπερβαίνειν, ἀ καλῶς οὗτοι

καὶ μετὰ δεούσης δοκιμασίας ἀρχῆθεν ἐξέθεντο·
ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἐσκεμμένα καταβάλλεσθαι, καὶ θριγ-
γίον ὑπερπηδᾶν διαιρετικὸν ὀθνείων τε καὶ οἰκείων
δικαίων· ἐκκλησιαστικὸν δόγμα καὶ νόμος θεῖος
ἄνωθεν κείμενος. ἔδει μὲν οὖν τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν
τοὺς τῶν ἁπανταχοῦ διακειμένων προϊσταμένους
ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ ἐπάγγελμα ἔχοντας συντήρη-
σιν θεσπισμάτων κανονικῶν καὶ νομικῶν δια-
ταγμάτων· καὶ μέντοι καὶ ἐμμένειν τούτοις ὀφεί-
λοντας, καὶ τῶν οἰκείων μὲν δικαίων ἀντέχεσθαι,
τῶν δ' ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅ,τι
παθόντες τινὲς τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, οἳ καὶ μά-
λιστα ἔγγιστα τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων
τοὺς ἀρχιερατικοὺς θρόνους ἔλαχον, ἀσυντηρήτως
ποιοῦντες χειροτονίας διακόνων καὶ ἱερέων, μὴ ὑ-
ποκειμένων ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐνορίαις, πολλάκις
ἑάλωσαν. οἳ καὶ περὶ τούτου προσαγγελθέντες, καὶ
τῷ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ κυρίῳ Λου-
κᾷ, καὶ παρεγγυηθέντες παύσασθαι τοῦ τοιαῦτα
ποιεῖν ἀκανόνιστα· φαμὲν δὴ τοῦ χειροτονεῖν ὑπε-
ρόρια, καὶ τοὺς ἐξ ἑτέρας ἐνορίας εἰς αὐτοὺς ἀ-
φιγμένους, ἀνυποστόλως οὔπω χειροθετεῖν· ἀμνη-
στίαν τῶν αὐτοῖς περὶ τούτου παρηγγελμένων οὐκ
ἐπαύσαντο τίθεσθαι, μέχρι δὴ τὰ καὶ τήμερον. Ἐ-
πειδὴ τοίνυν ἀνηγγέλθη καὶ τῇ ἡμῶν μετριότητι
παρὰ τοῦ ἡμετέρου θεοφιλεστάτου χαρτοφύλα-
κος, πολλούς τινας τῶν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐνορίας
παρὰ γνώμην αὐτοῦ πρὸς τοὺς πέριξ ταυτησὶ τῆς
μεγαλο-

μεγαλοπόλεως ἀπερχομένοις ἐπισκόποις τε καὶ ἀρχιεπισκόποις, ἱερατικοῦ παρ' αὐτῶν ἀξιοῦσθαι χαρίσματος, εἶτ' αὖθις ἐπαναστρέφειν εἰς τήνδε τὴν καθ' ἡμᾶς ἐνορίαν, μετὰ δὴ τάχα καὶ γραμμάτων συστατικῶν· τὸ ποιητέον αὐτῷ ἐπὶ τούτοις ἐζήτει μαθεῖν παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος. ἀμφιβάλλειν γὰρ οὐ μικρῶς ἔφασκε μή ποτε κρίμασιν ἀλλοτρίοις ἐπικοινωνοίη, παραχωρῶν ἱερᾶσθαι οἷς αὐτὸς ἐξήτασε· περὶ ὧν οὔτε μαρτύρων, ὡς ἔθος αὐτῷ, παρ' αὐτῶν ἐπύθετο, καὶ εἰ χρόνων εἶεν τῶν ὡρισμένων, πεπληροφόρηται, οὔτε δοκιμασίαν περὶ τοῦ βίου τούτων πεποίηται· καὶ τὸ πιστὸν τοῦ ἀξίους εἶναι τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκ τῆς ἐνυπογράφου μαρτυρίας τῶν κατὰ πνεῦμα τούτοις ὠδινησάντων παρείληφε· καὶ ταῦτα, πολλάκις ἐπί τινων προφανῶς ἐναντιουμένης τῆς ὄψεως περὶ τὴν τῶν χρόνων τέως ἐντέλειαν· καὶ τὸν τριακοντούτην εἶναι ὀφείλοντα, πολλὰ τῆς τοιαύτης λείπεσθαι προθεσμίας· προσμαρτυρούσης προδήλως ἔκ τε τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος φαινομένης ἀτελοῦς καταστάσεως, καὶ ἐξ αὐτῆς τοῦ πώγωνος τῆς ἐπιψιλώσεως. ἐφ' ὧν ἢ βραχείας πάνυ καὶ ἐνδεεστέρας πολλὰ τοῦ προσήκοντος τριακοντούτῃ πωγωνιήτῃ τριχώματος. ταῦτα λέγων καὶ τὴν ὑφέρπουσαν τούτου ἀμφιβολίαν καὶ ἀπορίαν, ὡς οὐκ ἀνάλογον, ἐξ ἔργων αὐτῶν παρεδήλωσε· παραστησάμενος τῇ ἡμῶν μετριότητι συνοδικῶς προκαθημένῃ, τὴν σήμερον δύο καὶ τρεῖς οὕτως

ἔχοντας ὄψεως καὶ καταστάσεως, καὶ εἰς ἱερατικὸν προβιβασθέντας βαθμόν· ὃν μὲν, παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Δέρκου· οἷς δὲ, παρὰ τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων, τοῦ τε Πραινέτου καὶ τοῦ Χαλκίδος· καὶ ἄλλοις δὲ παρὰ διαφόρων οὕτω κεχειροτονημένοις φάμενος εἶναι καὶ διατρίβειν ἐνταῦθα, καὶ ἱερουργεῖν ἐθέλειν ὡς ἱερεῖς. Τὸ γοῦν τοιοῦτον τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν χαρτοφύλακος ἀξιοζήτητον πρόβλημα, οὐδὲ ἡ μετριότης ἡμῶν καταλιπεῖν ἐθέλουσα ἄλυτον, ἐπὶ κοινοῦ συνδιασκεψαμένη τῇ ἐνδημούσῃ θείᾳ καὶ ἱερᾷ ἐπέτρεψεν ἀδελφότητι. τοίνυν καὶ περὶ τοῦ προκειμένου διαγνωμονῆσαι θέλοντες, διακριθῆναι πρότερον ἐζητήσαμεν, τίνα μὲν τὰ τῶν ἁπανταχῇ ἀρχιερέων εἰσὶ κοινότερα ἐνεργήματα, τίνα δὲ ἰδικώτερα· τουτέστι, ποῖα μὲν οἱ ἐγχώριοι τῶν ἀρχιερέων οὐ κωλύονται διαπράττεσθαι, ἐπὶ τοῖς ὁθενδήποτε σφίσι προσερχομένοις· τίνα δὲ ἀπείργονται ποιεῖν ὑπερόρια. καὶ ἐπειδὴ τὰ περὶ τούτων φιλοκρινοῦντες ἐφεύρομεν, τὸ μὲν ἀμυήτοις τὸν περὶ πίστεως λόγον διδάσκειν καὶ κατηχεῖν, εἶθ᾽ οὕτω καὶ φωτίσματος ἀξιοῦν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν θείων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων μεταλήψεως μεταδιδόναι τοῖς ἐξ οἱασοῦν ἐνορίας πιστοῖς, ἐνέργημα εἶναι τοῦτο κοινότερον διεγνώκειμεν, ἐπί τε τῶν ἐκ τῆς οἰκείας ἐνορίας ὡρμημένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐρχομένων· χειροθεσίας δὲ ἱερατικῆς ἀξιοῦν οὐ τοὺς ἁπανταχόθεν ἐρχομένοις,

ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς ἐκ τῆς οἰκείας ἐνορίας ἑνὶ ἑκάστῳ
ἀρχιερεῖ κεκανόνισται· ἵνα μὴ τὸ ἄτακτον τούτοις
καὶ στασιῶδες ἐμπολιτεύοιτο, ἐξ ὧν τὸ εὔτακτον καὶ
τὸ τῆς εἰρήνης καλὸν καὶ τοῖς ἄλλοις ὀφείλεται κα-
νονίζεσθαι. ἐπεὶ οὖν οὕτω ταῦτα ζητήσαντες, εὕ-
ρομεν τὸ μὲν σχολὴν τῶν προγεγονότων καταψη-
φίσασθαι, καὶ ἀκυρῶσαι τὰς ἤδη σφίσι προτε-
τελεσμένας ἱερατικὰς ἐνεργείας, καὶ εἴτε ἀφο-
ρισμῷ τοὺς χειροθετήσαντας καθυποβαλεῖν, εἴτε
τοὺς χειροτονηθέντας τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπο-
γυμνῶσαι· σκληρόν τι καὶ ἀπηνὲς ὅλως ἐλογισά-
μεθα· τὸ δὲ καὶ ἔτι ἀνασχέσθαι τῶν ἐπὶ κρίματι
σφετέρῳ τὰ τοιαῦτα διαπραξαμένων παράλο-
γα, καὶ τὰ μὲν προτετυγμένα φιλανθρώπως πα-
ραδραμεῖν, τὸ δὲ μέλλον ἐπιδιορθωτικῶς ἀσφα-
λίσασθαι, ἅτε κοινῇ συμφέρον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐ-
πεκρίναμεν· λοιπὸν καὶ ὁμοφρονοῦντες ἀπο-
φαινόμεθα ἅπαντες, μηκέτι τὸ ἀπὸ τοῦδε τολμῆ-
σαι τινὰ τῶν πλησιοχώρων εἴτε καὶ πορρωτέρων
ἀρχιερέων, τῶν τε ἐκ τῆς ἡμετέρας συνόδου τῶν τε
ἐξ ἑτέρας, χεῖρα τελεστικὴν ἐπιθεῖναι ἐπί τινι τῶν
τῆς ὑπὸ τὴν βασιλίδα ταύτην καὶ μεγαλόπολιν
ὄντων ἐνορίας, καὶ οἱουδήτινος αὐτὸν ἀξιῶσαι τῶν
ἱερωμένων τόπου τε καὶ βαθμοῦ· ἀλλ' ἕκαστον εἰδέ-
ναι τὰ ἑαυτοῦ δίκαια; καὶ τούτοις ἀρκεῖσθαι καὶ μό-
νοις· τῶν δ' ἄλλοις ἀνηκόντων ἀρχιερατικῶν δι-
καίων μὴ κατεπεμβαίνειν ἀναιδῶς, καὶ τὸ ὅλον κα-
ταφρονητικῶς. εἰδέναι ὀφειλόντων τῶν ἀθε-

τῆσαι τολμησόντων τὰ οὕτω κανονικῶς παρ' ἡμῶν διατεταγμένα, ἀλλὰ καὶ τῶν προσερχομένων αὐτοῖς καὶ ἱερωσύνης ἀξιουμένων, ὡς οὗτοι μὲν, ὡς παρὰ κανόνας χειροτονηθέντες, οὐδὲν ἱερατικὸν λειτούργημα ἐνταῦθα διενεργήσουσιν, ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἐνορίαις ἀδεῶς ἱεράσονται, ἐν αἷς καὶ τὸ χρίσμα τῆς ἱερωσύνης ἐδέξαντο· οἱ δὲ χειροτονήσαντες, ἐξ οἵας ἂν εἶεν συνόδου, ἀλειτουργησίας ἐπιτιμίῳ ἀπεντεῦθεν ἔσονται ὑποκείμενοι· ὡς μηδὲ μετὰ πρώτην ἢ δευτέραν παραίνεσιν (πρώτην δὲ φαμὲν τὴν καὶ παρὰ τοῦ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτου κυρίου Λουκᾶ συνοδικῶς περὶ τούτου γενομένην ἔγγραφον ἐπιφώνησιν) ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἀκανονίστου θελήσαντες πράξεως. διὸ καὶ τετύπωται παρεκβληθῆναι καὶ δοθῆναι τὴν τοιαύτην σημείωσιν. ἀφορισμοῦ δὲ προσεπιτιθέαμεν ἐπιτίμιον, καὶ ὃς ἂν πρῶτος τῶν τὰς τοιαύτας διενεργούντων ἀκανονίστους χειροτονίας τὰ παρ' ἡμῶν διωρισμένα ταῦτ' ἐπιγνώσεται, εἰ μὴ καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι τὰ ὁρισθέντα γνωρίσειεν· ἃ δὴ καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ἐνοριῶν τῶν ὑπὸ τὰς ἁπανταχοῦ ἁγιωτάτας ἐκκλησίας, ἤγουν μητροπόλεις, ἀρχιεπισκοπὰς, τὸ ἐνεργόν τε καὶ ἀναλλοίωτον ἕξουσι. καὶ οὐδεὶς τῶν ἱερᾶσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε μελλόντων εἰς ἕτερον ἀρχιερέα παρ' ἐνορίαν ἀφίξεται, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀξιωθήσεται χαρίσματος. ἀπεντεῦθεν γὰρ ὑπόδικοι ἔσονται καὶ ἀμφότεροι, ὅ, τε χειρο-

τονηθεὶς ἱερεὺς, καὶ ὁ χειροτονήσας τοῦτον ἀρχιερεὺς, τοῖς οἷς περὶ τούτων ἤδη συνοδικῶς διωρισάμεθα φθάσαντες. Ἵνα δὲ μὴ πρόφασις εἴη, καὶ τοῦτο δῆθεν διάφορμος, τοῖς μὴ βουλομένοις ἐνταῦθα χειροτονεῖσθαι, προσερχομένοις τῷ θεοφιλεστάτῳ ἡμῶν χαρτοφύλακι, τὸ καινοτομίαν ἴσως ὑφίστασθαι πλείονα τῆς εἰωθυίας συνηθείας ἔκπαλαι δίδοσθαι· καὶ τοῦτο παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς διῳκονόμηται σήμερον. διωρισάμεθα γὰρ, τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἐπὶ τούτοις μὴ παραβαίνεσθαι· ἀλλ᾽ ἐκεῖνα δίδοσθαι μόνα τοῖς τε ἐπισκοπιανοῖς καὶ τῷ κατὰ καιροὺς θεοφιλεστάτῳ χαρτοφύλακι, τὰ εἰωθότα παρὰ τῶν χειροτονουμένων ἀνέκαθεν καταβάλλεσθαι.

γ Περὶ συνηθείας μὴ βεβαιωθείσης διὰ δικαστικῆς διαγνώσεως. Β.

Συνηθείας οὔσης, τοὺς ἀπὸ ἱερέων λαϊκῶν μονάσαντας, καὶ ὄντας πρότερον καταγεγραμμένους εἰς διακονίαν ἱερέων, καὶ μετὰ τὸν μονάδα βίον τῷ τῶν διακόνων συγκαταλέγεσθαι σώματι, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἱερέων πειρωμένοις συναναστρέφεσθαι· ὁ παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης κύριος Μιχαὴλ τὴν μακρὰν ταύτην συνήθειαν ὡς οὐδὲν ἐλογίσατο· καὶ διωρίσατο, ἀπὸ μόνων λαϊκῶν ἱερέων τὰς διακονίας συνίστασθαι, καὶ τοὺς μοναχοὺς παρὰ ταῖς οἰκείαις προσεδρεύειν μοναῖς.

δ΄ Περὶ γάμου μετὰ συγγενοῦς τῆς προμνηστευθείσης. Β.

Σημείωσαι ἀπὸ τῆς παρούσης νεαρᾶς, ὅτι κακῶς ἐξεχωρήθη ὁ Πλευρῆς κύριος Μιχαὴλ συζυγῆναι τῇ Σπανοπωλίνῃ κυρίᾳ Ἄννῃ, προφότῃ οὔσῃ ἐξαδέλφῃ τῆς προμνηστευθείσης αὐτῷ Μαρίας τῆς τοῦ Σερβιλίου. κἂν γὰρ νόμῳ θανάτου πρὸ τοῦ γάμου διεζύγη τῆς τοιαύτης μνηστῆς, καὶ οὐδὲ συνεμίγη αὐτῇ, ἀλλ' οὐκ ὤφειλεν ἐξαδέλφην αὐτῆς προφότην λαβεῖν. οὐδὲ γὰρ ἡ συνάφεια, ἀλλ' ἡ τῆς εὐχῆς τελετὴ, ποιεῖ τὴν μνηστείαν ὡς γάμον λογίζεσθαι. εἰ γοῦν λαϊκὸς τοιοῦτόν τι ποιεῖν κεκώλυται, πολλῷ μᾶλλον ἱερωμένος. ὁ τοιοῦτος γὰρ ἐκωλύθη διὰ σημειώματος συνοδικοῦ ἐπὶ τῆς ἐφημερίας τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ τοῦ Ἀγχιάλου, συνάπτεσθαι νομίμως γυναικὶ συγγενεῖ οὔσῃ, τῇ διὰ δεσμωτικῶν μόνων ἐγγράφων καταγγυηθείσῃ τούτῳ, καὶ μὴ φθασάσῃ λαβεῖν μνηστείας εὐχὴν μετ' αὐτοῦ, ἢ ὡς θανούσῃ, ἢ ὡς ἑτέρῳ ἀνδρὶ συναφθείσῃ, ἐκ μεταμελείας· εἰ μή που ταύτην ἑξαετῆ οὖσαν ὁ θάνατος ἠῤῥαβωνίσατο. ἔδοξε γὰρ τῇ συνόδῳ μετὰ ἑξαετοῦς γυναικὸς ἐπιθυμίαν φθορᾶς μὴ μεσολαβεῖν. τοῦτο δὲ ἐπὶ λαϊκῶν οὐ κρατήσει. μόνοι γὰρ οἱ τοῦ βήματος, μιᾶς γυναικὸς, καὶ ταύτης παρθένου, ἄνδρες ὀφείλουσιν ὀνομάζεσθαι, καὶ αὐτοὶ δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶ καταστάσεως.

ε Περὶ γάμου δύο ἀδελφῶν μετὰ ἀνεψιᾶς τῆς γυναικὸς Ἰωάννου καὶ θυγατέρας αὐτοῦ ἐξ ἑτέρας γυναικὸς ἤτοι Θεοδώρου. Α.

Καὶ τὸ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τυχὸν, καὶ τὴν ἀνεψιὰν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δυσὶν ἀδελφοῖς ἐπιτρέπει συζευχθῆναι· τὴν ἐξ ἑτέρας ἔσχεν ὁ Ἰωάννης γυναικὸς δηλονότι.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

α Περὶ γάμου μετὰ τῆς προμνηστευθείσης τῷ δευτέρῳ ἐξαδέλφῳ. Β.

Ὀφείλεις εἰδέναι ὅτι μετὰ τὸ γράψαι ἡμᾶς ταῦτα γέγονεν εἰς τὴν ἐφημερίαν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Θεοδώρου, κατὰ τὴν λ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ιβ ἐπινεμήσεως σημείωμα συνοδικὸν, ἔχον κατὰ ῥῆμα οὕτως, Ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμετέρας μετριότητος, Ῥωμανὸς ὁ Ἀρτάβασδος, ἔγγραφον προκομίσας συνοδικῶς, τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον, Κόρη τις Εἰρήνη καλουμένη λαβεν δίχην τῆς μνηστείας μετά τινος Ἰωάννου, δεκαετὴς οὖσα τότε τὴν ἡλικίαν. λαληθεί-

σης δὲ τῆς περὶ τούτου ἀθεμίτου μνηστείας, γέγονε σημείωμα δικαστικὸν, ἐπιτρέπον διαζυγῆναι τοὺς τάχα μνηστευσαμένους· διὰ τὸ εἶναι τὴν μνηστείαν, ὡς εἴρηται, παράνομον. βούλεται οὖν σήμερον ἡ Εἰρήνη νομίμως συναφθῆναι τῷ Θεοδώρῳ, δευτέρῳ ὄντι ἐξαδέλφῳ τοῦ Ἰωάννου· καὶ ἐρωτᾷ εἰ ἔχει τινὰ παρεμποδισμόν· ἠξίωσε τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα μαθεῖν, εἴπερ οὐκ ἔχει κωλύμην τινὰ τὸ περὶ οὗ γέγονεν ἡ γραφὴ συνάλλαγμα. πανταχόθεν ἀκώλυτόν ἐστιν. ἐπεὶ γὰρ ἡ μετὰ τοῦ Ἰωάννου τελεσθεῖσα μνηστεία, ὡς αὐτοπίστατος λέλυται διὰ τὴν τῆς Εἰρήνης ἀνηβότητα, καλῶς ἡ Εἰρήνη δευτέρῳ ἐξαδέλφῳ αὐτοῦ κατὰ νόμον γάμου συζευχθήσεται. οὔτε γὰρ συγγενικὸν πρόσωπον τὴν Εἰρήνην λογίζεται ὁ Θεόδωρος, οὔτε τοῖς ἐξ ἀγχιστείας δεσμοῖς καὶ ὅροις συσφίγγεται.

β Περὶ μνηστείας μὴ ἀρχούσης ἀντὶ τελείου γάμου. Β.

Καὶ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης κύριος Θεοδόσιος ἐξεχώρησε τῷ μεσοποταμίτῃ κυρίῳ Μιχαὴλ, μνηστευσαμένῳ Μαρίαν τινὰ τυχὸν, καὶ διὰ τὸ τελευτῆσαι ταύτην πρὸ τοῦ γάμου, ἑτέραν λαβόντι ἀπροσκεμματίστως μετὰ τὸν ταύτης θάνατον ἑτέρᾳ συναφθῆναι, ἔχοντι καὶ ταῦτα, παῖδας, καὶ τὸν τριακοστὸν ὑπεραναβαίνοντι χρόνον· εἰπὼν μὴ λογίζεσθαι τοῦτο τριγαμίαν, ὡς τῆς μνηστείας μὴ ἀρχούσης ἀντὶ τελείου γάμου.

γ΄ Περὶ διαζυγίου ἀπὸ τῆς ἀπίστου γυναικός. Β.

Ὅπερ γέγονε καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Θεοδότου. διεζύγη γὰρ Βασιλικὸς Βυκινάτωρ, μετὰ τὸ βαπτισθῆναι, ἀπὸ τῆς ἀπίστου γυναικὸς αὐτοῦ, μετὰ πατριαρχικοῦ ὁρισμοῦ, ὡς μὴ πειθομένης βαπτισθῆναι κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς παράκλησιν.

ΓΕΡΜΑΝΟΥ.

α΄ Σημείωμα τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Γερμανοῦ κατὰ τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου κυρίου Ἰωάννου περὶ τινῶν μοναστηρίων ἐπισκοπικῶν, καὶ περὶ παρθένου τῆς ἱερολογηθείσης πρὸ τῆς ἥβης.

Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἄρτης Ἰωάννης, ἀρτιώσεως ἤδη τετυχηκὼς καὶ ἀναπληρώσεως, εἴτ' οὖν ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέραν ἐπιτιμίαν διὰ συνοδικοῦ σημειώματος· ἀφ' ἧς καὶ ὡς ἀπέδειξεν ἐκ διαβολῆς ὑπέστη ὑφέσεως, καὶ πρὸς ἀντίληψιν ἄρτι τῶν ἐπισκοπικῶν αὐτοῦ δικαίων διαναστάς, ἐπὶ τοῦ μέσου παρίσταται συνοδικῶς,

καὶ νῦν προκαθημένῃ τῇ ἡμῶν μετριότητι. καὶ πρῶτα μὲν τὸν μητροπολίτην ἐκεῖνον τῆς Ναυπάκτου Ἰωάννην καταιτιᾶται ἅρπαγα χεῖρα τοῖς ἐπισκοπικοῖς αὐτοῦ μοναστηρίοις ἐπιβαλόντα, ἔστι δ᾽ οἷς καὶ οἰκεῖα πήξαντα σταυροπήγια, προφάσει τε καὶ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν τῇ ἐνορίᾳ κειμένην τῆς Ἄρτης, παρ᾽ ἐγχωρίου ἐπισκόπου ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ σταυροπηγίῳ ἐκτιθέναι, συνορᾶν ὅπως οὐκ ἔχω, τοῦ τότε μητροπολίτου. καὶ περὶ μὲν ἐκείνου ταυτὶ προὔβαλλετο εἰς αἰτίασιν. οὐ μὴν ἀπέκρυψεν οὐδὲ τὸν μεταμελον ὃν ἐκεῖνος εἰσήνεγκεν ἐπὶ διορθώσει τοῦ πλημμελήματος. ἐπιδεδώκει γὰρ τοῦτο κόπου ἐξενεγκὼν τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου ὁμολογίαν κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα προβᾶσαν τῆς β ἐπινεμήσεως. ἥτις ἀναγνωσθεῖσα ἐπ᾽ ἀκροάσει συνοδικῇ, ὁρισμῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, εἶχεν ἐπὶ λέξεων οὕτως,

Πανιερώτατε Ἄρτης ἐν Κυρίῳ συναδελφὲ, πολλάκις ἐγένετό μοι δι᾽ ὄχλου ἡ ἁγιωσύνη σου περὶ τῆς ἐν Ἄρτῃ μονῆς τοῦ Καλζέρη, ὡς συστάσης ἐπὶ σταυροπηγίῳ ἐμῷ, καὶ τῆς ἑτέρας μονῆς τοῦ τιμίου προδρόμου, τῆς δομηθείσης παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου Κομνηνοῦ κυρίου Κωνσταντίνου, ἐν τῇ ἀρχοντείᾳ τοῦ Σμοκέβου, χωρίου Βαλτίτζης, καὶ τοῖς λοιποῖς· καὶ ἐδόκουν μηδὲν προσπταίειν τοῖς κανόσιν ἐκ τούτου. συνεὶς δ᾽ κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον λόγον, ὅτι σοὶ ἀνήκουσιν, ὡς ἐπισκόπῳ ἐγχωρίῳ, αἱ τοιαῦται μοναὶ, ἀπολύω ταύτας τῆς ἐμῆς χειρὸς

ἀπεντεῦθεν. καὶ ἔξεστί σοι ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς ἀ-
πάρτι, καὶ τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια ἐν ταύταις διε-
νεργεῖν, καὶ διεξάγειν ταύτας καὶ διοικεῖν κατὰ τὴν
κανονικὴν ὑποτύπωσιν. ὅθεν καὶ ἡ μὲν ἐμὴ ἀνα-
φορὰ σχολάσαι ἀπεντεῦθεν ὀφείλει ἀπὸ τῆς τοιού-
των μονῶν· διαγνωσθήτωσαν δὲ ταύταις ἀπὸ τοῦ νῦν
καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, τῆς σῆς ἱερότητος. Μηνὶ Ἀπριλ-
λίῳ, ἐπινεμήσεως β. ὑπογέγραπτο δὲ καὶ αὐτοχει-
ρία τοῦ ῥηθέντος, καὶ συνοδικὴ ἐξακολουθήσει συνε-
πληροῦτο, δι' ὑποσημειώσεων τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπι-
σκόπων, τοῦ Βονδίτζης Ἰωάννου, τοῦ Ἀετοῦ Νικο-
δήμου, τοῦ Βελλᾶς Μανουὴλ, τοῦ Δρυϊνουπόλεώς τε
Θωμᾶ, καὶ τοῦ Βοθρωτοῦ Δημητρίου· ὧν ὁ καθέ-
καστος μετὰ καὶ προσθήκης ὑπέγραψε, τῷ ἀρεστὴν
ἡγήσασθαι τὴν τοιαύτην συνοδικὴν δικαιοδοσίαν,
ὡς ἅτε κανονικήν. τῷ δὲ νῦν μητροπολίτῃ τῶν Ναυ-
πακτίων μάλιστα ἐπεμέμφετο ἐξοχώτερον. εἰσῆλ-
θε (γάρ φησι) καὶ ἱερούργησεν ἐπιβατικῶς ἐν τῇ
ὑπ' ἐμὲ μονῇ τοῦ Κατζούρη, μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν,
καὶ ταῦτα, τῆς συνοδικῆς ἐπαρχιώτιδος πράξεως,
τῆς ἀποκαθιστώσης μοι κατὰ κανόνας τὰ τῆς ἐνο-
ρίας μου μοναστήρια. καὶ τὴν μὲν ἐπισκοπικὴν
ἀναφορὰν ἐκεῖθεν ἐσχόλασε· παρεχειρίσατο δὲ
καὶ ἡγούμενον, λέγων ὡς ἡ πρᾶξις αὕτη ἐν τῷ
τελευτᾶν τὸν μητροπολίτην ἐκεῖνον γέγονε, καὶ οὐκ
ἔρρωται. ἐξιδιώσατο δὲ τὴν μονὴν τοῦ τιμίου Προ-
δρόμου, καὶ τὴν ἐν ᾗ ἐδικαιώθη καὶ ἀποκατέστη ἡ
κατ' ἐμὲ ἐκκλησία πράξει συνοδικῇ ἐπαρχιώ-

περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μονὴν· δικαιολογούμενος δῆθεν ἀποκεκλεῖσθαί μοι τὴν ταύτης ἀνάκλησιν ἐκ τοῦ χρόνου· καὶ ἐσφράγισε καὶ ἐν ταύτῃ ἡγούμενον· ἐξέβαλε καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ σταυροπήγια ἀπὸ τῶν μοναστηρίων μου, τοῦ τῆς Ἐγκλειστῆς καὶ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως. ἐποίησε νῦν οἰκεῖα σταυροπήγια. δύο δὲ τῶν εὐκτηρίων οἴκων μέλλουσιν ἀνεγεῖραι περιέτρεψε διὰ πιττακίων· καὶ ἐχειροτονήθησαν ἱερεῖς τῶν χωρίων τῆς ἐνορίας μου, ἤγουν τῆς Νισίστης, τῆς Πρινίστης, τῆς Δοβρολίστης, καὶ τῆς Πλανικοβίστης· ἀνὰ δύο τὸν ἀριθμόν· παρεκτὸς ὧν οὐκ ἔφθασε λαβεῖν εἴδησιν. ἐχειροτόνησαν δὲ ἀπὸ τῆς ἐνορίας μου καὶ τινες τῶν συνεπισκόπων μου. ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερώτατος τῆς Λευκάδος ἀρχιεπίσκοπος εἰσῆλθε πολλάκις, καὶ ἱερούργησεν ἐν τῇ ἐνορίᾳ μου αὐτοβούλως. δέομαι οὖν παραλαβεῖν ἐκ τῆς ὑμῶν ἁγιότητος τὸ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἀπαριθμουμένων κεφαλαίων δοκοῦν τοῖς ἱεροῖς κανόσι, καὶ τῇ θεσμοθεσίᾳ τῆς ἐκκλησίας. καὶ δὴ ἀποφέρεται τοιάσδε τὰς ἀποκρίσεις ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας συνόδου· ἵνα δηλαδὴ κἂν ἴσως ἐπιτελεύτιος γέγονε τῷ τότε μητροπολίτῃ ἡ τῶν ἐπισκοπικῶν σταυροπηγίων τοῦ Ἄρτης τῶν ἐκείνῳ σφετερισθέντων ἀντιστροφὴ, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου μονῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησεν, εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας παίων συνῆκε, καὶ τὰ τοῦ πταίσματος διωρθώσατο, τὸ κῦρος ἔχει τὸ

γεγονὸς, καὶ ἐπισκοπικὰ τὰ τοιαῦτα μοναστήρια εἰς ἀεὶ διαμείνωσιν, ἐχούσης καὶ τῆς ἀπὸ χρόνου περιγραφῆς ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου καινοτομίᾳ· διὰ τὸ τὸ προνόμιον τῶν παρ' ἐννοίαν σταυροπηγίων μόνῃ τῇ πατριαρχικῇ ἐφεῖσθαι μεγαλειότητι, τῶν δὲ μητροπολιτῶν οὐδενί. ὅτι δὲ καὶ ἱερούργησεν εἰς τὴν τοῦ Κατζούρη μονὴν μετὰ τῆς πράξεως τὴν ἐπίγνωσιν, εἰ μὲν ἐν τῷ σχολάζειν σε τὸν ἐπίσκοπον Ἄρτης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπαρχιωτῶν ἐπισκόπων, διὰ σημειώματος εἰς τοῦτο προεβιβάσθη, ἀνεύθυνος ἔσται, διὰ τὸν ιδ΄ δὲ ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα, ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι, καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται· εἰ μή τις εὔλογος αἰτία εἴη τοῦτον βιαζομένη· ὡς εἰ πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας ἐμβαλέσθαι, καὶ τοῦτο οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ παρακλήσει μεγίστῃ. εἰ δὲ ἄλλως πως αὐτοκέλευστος εἰς τοῦτο καὶ παρωρμήθη, τέως μὲν ὁ ιε΄. καὶ ὁ λ΄ ἀποστολικὸς κανὼν παραιτείσθω, διὰ συγγνώμην· παρρησιαζέσθω δὲ ὁ κβ΄ καὶ ὁ β΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ὁρίζων ἀλλοτρίᾳ πόλει τῇ μὴ ὑποκειμένῃ αὐτῷ, μηδὲ χώρᾳ τῇ μὴ αὐτῷ διαφερούσῃ, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός· μηδὲ καθιστᾶν πρεσβύτερον ἢ διάκονον εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους· εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου. εἰ

δὲ τολμήσοι τις τοιοῦτόν τι, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίων ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν. καὶ ἡ ἐπιτιμία δὲ συμμετρείσθω εἰς ἀλειτουργησίαν ἐνιαυσιαίαν κατ' ἐπιείκειαν. Ἔτι τοὺς ἡγουμένους δὲ οὓς ὁ μητροπολίτης προεχειρίσατο εἰς τὰ σὰ μοναστήρια, ἔξεσται σοὶ παραστεῖλαι, καὶ αὖθις ἑτέρους σφραγίσαι· εἰ μή πως ἀρεστοί σοι δοκῶσιν οἱ προεσφραγισμένοι διὰ πνευματικὴν ἱκανότητα. σταυροπήγια δὲ τὰ μὲν ἐκβληθέντα ἀπὸ τῶν μοναστηρίων σου, αὖθις ἐν αὐτοῖς ἀποκαταστήσονται· τὰ δὲ καινισθέντα παρ' ἐνορίαν, ὑπαλλαγήσονται. μελήσοι δέ σοι καὶ περὶ τῶν ἐνορίως χειροτονηθέντων ἀπὸ τῆς ὑπὸ σὲ ἐνορίας· ὡς ἂν ἀκριβῶς δοκιμάσῃς αὐτούς, εἴπερ ἀνεπιλήπτου βίου τυγχάνουσι, καὶ τὰ ἱερὰ μεμύηνται γράμματα. καὶ τοὺς μὲν εὑρισκομένους τοιούτους ἐπιτιμῆσαι ἀλειτουργησίᾳ, ἐφ' ὅσον ἂν σοι καὶ δόξειε· τῶν δὲ μὴ οὕτως ἐχόντων ἀργίαν τελείαν καταψηφίσασθαι. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπισκόποις καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Λευκάδος ἡ αὐτὴ κρατήσειεν ὑποτύπωσις, ἥτις καὶ περὶ τοῦ ἱερωτάτου Ναυπάκτου ἀνωτέρω ἐξεφωνήθη.

Ἔτι δὲ ἐζήτησεν ὁ Ἄρτης ἐπίσκοπος, ὁρισθῆναι τὸ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῷ ἱερολογηθέντι περὶ τῆς ἥβης τελείαν ἱερολογίαν κορασίῳ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐνορίᾳ, καὶ παιδοφθορίαν παθόντι· καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἱερολογήσαντι ἱερεῖ. καὶ ἤκουσεν ὡς ἡ τὴν παρθενικὴν λυθεῖσα ζώνην ἐν ἀώρῳ

τῇ ἡλικίᾳ, τοῦ φθορέως διαζυγήσεται, καὶ ὁ ἱερολογήσας αὐτοὺς ἐν γνώσει, καθαιρεθήσεται. Ταῦτα παρεκβληθέντα ἀπὸ τῶν ἡμερησίων συνοδικῶν παρασημειώσεων, καὶ τῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι τοῦ τιμιωτάτου χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας συνήθως βεβαιωθέντα, ἐπεδόθη μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτους ͵ς ψ μ γ. Ἡ ὑπογραφὴ, ὁ χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, Κωνσταντῖνος ὁ Αὐλῖνος. ἡ συνήθης μολιβδίνη βοῦλλα. καὶ ἐπιθεν ἐν τῇ συμπίξει τῆς βούλλης, τῷ μηνὶ Ἰουλίῳ, ἐπινεμήσει η.

β Σιγίλλιον τοῦ παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Γερμανοῦ, ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς τῶν πατριαρχικῶν μονῶν, ἵνα αὐτοὶ διαφέρειν ὀφείλουσι. γεγονὸς κατὰ μῆνα Ἰούνιον τῆς ε ἐπινεμήσεως, καὶ κατασρωθὲν τῷ σεκρέτῳ τοῦ ἱεροῦ χαρτοφυλακίου.

Τὰ περὶ τῶν πατριαρχικῶν σαυροπηγίων τῶν κατὰ διαφόρους ἐνορίας μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων τε καὶ ἐπισκόπων τῆς ἐφ' ἡμᾶς διοικήσεως πεπηγότων, ὡρισμένα τε καὶ τετυπωμένα δι' ὑπομνημάτων συνοδικῶν τοῦ ἐν πατριάρχαις

ἐκείνου ἁγιωτάτου κυρίου Γερμανοῦ. ὧν τὸ μὲν κατὰ ζ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, θάτερον δὲ ἡ η τοῦ Ἰαννουαρίου, τῆς αὐτῆς ἐπινεμήσεως, οἷδε γεγενημένα καλῶς καὶ θεοφιλῶς ἔχειν κατανοήσασα ἡ μετριότης ἡμῶν, ἀμετάθετον καὶ ἀπαράβατον διορίζεται συντηρεῖσθαι τὸ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπομνήμασι διειλημμένων κεφαλαίων, ἀλλαχόσε πανταχῆ, καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου. ὥστε τὴν ἀναφορὰν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ἐκείνοις μόνοις καὶ κρατεῖν καὶ ἐκπεφωνῆσθαι τρανότερον, ἐν οἷς ἡ ἀνέγερσις διὰ σταυροπηγίων πατριαρχικῶν ἐγεγόνει· κἂν μοναστήρια ὦσι, κἂν ἐκκλησίαι καθολικαί· κἂν εὐκτήριοι οἶκοι· κἂν τοῖς τοιούτοις μηδὲν εἶναι μεθεκτὸν τῷ κατὰ χώραν ἀρχιερεῖ, εἴτε εἰς ἱεροπραξίαν, εἴτε εἰς ἡγουμένου σφραγῖδα, εἴτε εἰς ψυχικῶν σφαλμάτων ἀνάκρισιν, οὐδ' ἄλλο οὐδ' ὁτιοῦν, μέχρι καὶ τῆς τῶν κανονικῶν εἰσφορῶν ἀπαιτήσεως. καὶ γὰρ οἱ ἱερᾶσθαι λαχόντες ἐν τούτοις, πατριαρχικοὶ καὶ ἔσονται καὶ ὀνομασθήσονται, καὶ τῷ τῶν πατριαρχικῶν δικαίων ἐξάρχῳ ὑποκείσονται, καὶ τὰ συνήθη κανονικὰ πρὸς αὐτὸν ἀποτίσουσι. ὁ δ' αὐτὸς ἔξαρχος καὶ τοὺς ἑξῆς ἱερᾶσθαι μέλλοντας διὰ τῶν κατὰ μέρος βαθμῶν εἰς τοῦτ' αὐτὸ προβιβάσει, μετὰ τῶν νενομισμένων μαρτυριῶν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν, καὶ πάσης ἑτέρας κανονικῆς παρατηρήσεως. ἔτι γε μὴν καὶ τῇ τῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων ἐπιστατήσει

προστροπῇ

προτροπῇ καὶ ἀποτροπῇ. καὶ οἱ τῶν λογισμῶν τε ἀνάδοχοι πνευματικοὶ πατέρες οἱ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς δικαίοις προσκαθήμενοι, παρ' αὐτοῦ καὶ δοκιμασθήσονται, καὶ τὸ ἐνδόσιμον λήψονται. ἔνθα δὲ μὴ κατεβλήθη πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, ὁ κατὰ χώραν ἀρχιερεὺς ἐκεῖσε ἐξουσιάσει· κἂν προάστειον ἢ μοναστηρίου, κἂν παραλαύριον, κἂν οἶκος εὐκτήριος· καὶ αὐτοῦ ἔσται ἡ ἀναφορά, ἡ σφραγίς, ἡ ἐξέτασις, ἡ πρόσοδος τῶν κανονικῶν, αἱ χειροτονίαι, ἡ ἔνδοσις καὶ ἡ κώλυσις τῶν συναλλαγμάτων· καὶ εἴ τι ἄλλο προνόμιον ἐπισκοπικόν. κἂν τί που ἴσως ὁ χρόνος διέκοψε καὶ ἀφείλετο, προφάσει τῶν πρωτοτύπων, καὶ αὐτοῖς ὑποκείμενα πατριαρχικὰ λογίζεσθαι κἀκεῖνα πεποίηκε τὰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐσχηκότα πατριαρχικὸν σταυροπήγιον. ἀλλ' ἡ μετριότης ἡμῶν τοῖς ἐγχωρίοις ἀρχιερεῦσι τῶν τοιούτων παραχωρεῖ. κἂν γὰρ ἐξόχως ἀντέχηται τῶν ὅσα τῇ πατριαρχικῇ προσήρμοσεν ἐξουσίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρᾷ, ὥστε τὰ μηδὲν αὐτῇ προσήκοντα σφετερίζεσθαι. ὑποτιθέαμεν δὲ τοῖς ἐγχωρίοις ἀρχιερεῦσι κἀκείνους οἵτινες πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς προῳκοδομημένων ἢ καὶ μετὰ τοῦτο οἰκοδομηθησομένων θείων σηκῶν, τὸν τόπον κατῴκησαν, ἢ καὶ ὕστερον κατοικήσαντες ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐγχωρίων εὑρίσκονται ὄντες· ὥστε καὶ τοὺς τοιούτους τῷ κατὰ χώραν ὑποκεῖσθαι ἀρχιερεῖ, εἰς πᾶσαν ἐπισκοπικὴν διεξαγωγήν.

περὶ μέντοι τῶν ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐληλυθότων καὶ ἐλευσομένων περὶ τῆς τάξεως τοῦ σταυροπηγίου, καὶ μετὰ τοῦτο κἀκεῖσε τὴν οἴκησιν ποιουμένων, οὐδεὶς ἀντερεῖ τῷ τῶν πατριαρχικῶν δικαίων ἐξάρχῳ, ὡς δῆθεν οὐκ αὐτῷ προσηκόντων. ἀναμφίλογος γὰρ ἔσται καὶ αὐτῶν ἔξαρχος ὁ τοιοῦτος. ἐπιγνωσθήτω τοίνυν ὁ παρὼν ὁρισμὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος τῷ σεκρέτῳ τοῦ ἱεροῦ χαρτοφυλακίου. καὶ ἀντιγραφήτω τῷ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἐπισκοπῆς Ἄρτης αἰτησαμένῳ, καὶ πεισαμένῳ αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἐμφανισθῆναι καὶ τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ναυπάκτου, εἰς εἴδησιν. Εἶχε τό, Μηνὶ Ἰουνίῳ, ἐπινεμήσεως ε, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρός. ἀπῃώρητο δὲ καὶ κατωθεν μολιβδίνη βοῦλλα, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον, παλάμαις φέρουσαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ γράμματα ταῦτα, Γερμανὸς ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἕτερον τοῦ αὐτοῦ.

Τὰ κατὰ συναρπαγὴν λαβόντα σύμπηξιν, οὔθ' ὁ καιρὸς περιτρέχει ἀπερικλόνητα, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τῆς αὐτῶν συμπήξεως αἴτιοι τὴν ἀνατροπὴν αὐτῶν τελεσιουργοῦσι προφθάνοντες. προβαίνει τι καὶ παρ' ἡμῖν τοιουτότροπον, καὶ ταχέως ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν αὐτοῦ ποιεῖται διόρθωσιν. Ἐν τῇ χώρᾳ

τῆς Παφλαγονίας πατριαρχικαὶ μοναὶ ἀποράδην διάκεινται· ταῖς μοναῖς ὑπόκειται καὶ προάστεια, χωρία τε ὁμοῦ καὶ ἀγρίδια· λαὸς τοῖς κτήμασι διάφορος κατοικεῖ. περὶ τούτων, ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς συνόδου, γεγενημένης περί τινος καιροῦ συζητήσεως, ὁπότερον ἄρα εἶναι δεῖ τὸν τῆς αὐτῶν διεξαγωγῆς ἀντιποιησόμενον· εἴτε τὸν κατὰ χώραν ἀρχιερέα (ὅτι τῆς ἐνορίας τούτου μέρος τυγχάνουσιν) εἴτε τὸν ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας ἀποστελλόμενον ἔξαρχον, ὅτι ταῖς μοναῖς, ἃς ἐτάχθη διέπειν, τυγχάνουσιν ὑποκείμενα· ἔλαθε πῶς καὶ τῇ τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐπικυρωθῆναι διεξαγωγῇ. τῇ προσκυρώσει ταύτῃ καὶ πρᾶξις ἐπηκολούθησεν, ἐκφωνοῦσα καὶ ἀφορισμὸν, διὰ τὴν τῶν διειλεγμένων ταύτῃ βεβαίωσιν. τὸ σήμερον δὲ ὑπὸ ἀκριβεστέραν πεσούσης τῆς ὑποθέσεως βάσανον, εἶχε μὲν καὶ αὐτόθεν ἡ μετριότης ἡμῶν κατανοεῖν τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, κἀντεῦθεν τῇ ἐπιδιορθώσει τούτου παραυτίκα ἐπένευεν, ἐπ' ἐκείνοις διαγνώσκουσα τὸ πατριαρχικὸν κεκτῆσθαι δίκαιον ἔξαρχον, ὅσα ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς τὴν βάσιν ἐσχήκασιν, εἴτε μοναστήρια εἰσὶν, εἴτε ἐνκτήματα. εὕρηκε δὲ καὶ πρᾶξιν συνοδικὴν παλαιὰν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ μακαρίτου ἐκείνου κυρίου Γερμανοῦ γεγενημένην, τὴν αὐτὴν περὶ πολλοῦ ποιοῦσαν ὑπόθεσιν· καὶ διαταττομένην (εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν) μὴ ἔχειν ἐξουσίαν τινὰ τῶν ἑκασταχοῦ πα-

τριαρχικῶν μονῶν ἐξαρχεύοντας, ὑποποιεῖσθαι
καὶ τὰ ὑποβεβλημένα ταύταις χωρία, ἢ τὸν ἐν τού-
τοις λαὸν, ἢ τὰ εὐκτήρια ὅσα μὴ σταυροπηγίων
πατριαρχικῶν ἠμοιρήκασιν. ἀλλὰ μηδὲ τοὺς ἐκεῖ
θεν ἱερᾶσθαι μέλλοντας ἀναδέχεσθαι, καὶ ὡς ἰ-
δίοις πρὸς τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀνάγειν ἀξίωμα·
ἀλλὰ ἀπέχειν πάντη αὐτῶν, ὡς παρὰ τοῦ ἐπισκό
που τῆς χώρας διέποιντο. καὶ ἠκολούθησε τῇ πρά-
ξει· καὶ τὰ αὐτὰ καὶ αὕτη μετὰ τῆς συνεδριαζού-
σης αὐτῇ ἀδελφότητος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἀπε-
φήνατο, μὴ δέον εἶναι εἰποῦσα, ἀπωθεῖσθαι τοῦ ἰδίου
λαοῦ τὸν ἐπίσκοπον, προφάσει τοῦ πατριαρχικαῖς
μοναῖς ὑποκεῖσθαι τὰ χωρία, ἢ τὰ προάστεια ἔν-
θα προσκάθηνται· ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἐν αὐτοῖς εὐ-
κτηρίων, ἐὰν μὴ ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχι-
κοῖς καὶ αὐτὰ ἐφηδράσθησαν· κἂν καὶ παραλαύ
ρια τυχὸν τυγχάνουσι τῶν μονῶν, ἢ μετόχια. Ὅθεν
καὶ τὴν εἰρημένην ἐκείνην πρᾶξιν ἀπεντεῦθεν
συνοδικῶς ἀκυρώσασα, ἀπραξίαν τε παντελῆ τῶν
ἐν αὐτῇ διειλημμένων κατεψηφίσατο, καὶ τῶν
ἀφορισμῶν δὲ λύσιν ἐπήγαγεν, ὃν ἐκφωνοῦσα ἐ-
τύγχανεν. ἔσονται οὖν οἱ κατὰ τὴν Παφλαγονίαν οὗ-
τοι ἀρχιερεῖς τὰ χωρία ταῦτα καὶ τὰ προάστεια
ἀπερικόπτως διέποντες. ἐκεῖνα μέντοιγε ὅσα μὴ
ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς συνῳκίσθησαν,
εὑρίσκονται μὲν καί τινά που τοιαῦτα, σὺν αὐ-
τοῖς δὲ καὶ τὰ ὑποτεθειμένα τοῖς πατριαρχικοῖς
μοναστηρίοις τούτοις εὐκτήρια· πλὴν εἰ μή τισι

καὶ αὐτῶν πατριαρχικὰ ὑποβέβληνται σταυροπήγια. κἂν τούτων γὰρ ὀφείλουσι τὰ τῆς ἑαυτῶν μεταίρειν ποιμάνσεως, καὶ τῷ πατριαρχικῷ ἐξάρχῳ τῆς εἰς τὰ τοιαῦτα παρόδου παραχωρεῖν. διέπειν δὲ οὕτω ταῦτα δικαιωθέντες, οὔτε παρὰ τῶν τοῖς πατριαρχικοῖς μοναστηρίοις ἡγουμενευόντων εἰς τοῦτο ἐνοχληθήσεται, οὔτε παρὰ τῶν τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας ὄντων μετοχίων. ὀφείλουσι γὰρ οἱ τοιοῦτοι τοῖς ὡρισμένοις ἐμμένειν, καὶ μηδόλως πειρᾶσθαι τινὶ τοῦ μέρους τῶν ἀρχιερέων παρενοχλεῖν, ἐπὶ τῇ διεξαγωγῇ καὶ ποιμάνσει τῶν εἰρημένων χωρίων, καὶ τῶν ἐν τούτοις προσκαθημένων· πρὸς γὰρ καὶ τῶν δικτηρίων, μετοχίων τε καὶ παραλαυρίων, ὅσα μὴ ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς εἰλήφασι τὴν ἀνέγερσιν.

ΜΑΝΟΥΗΛ.

α. Λύσεις ἐρωτήσεων τινῶν. Β.

Ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Δυρραχίου Ῥωμανὸς, κατὰ Κύριον ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, τῇ ἡμῶν σήμερον συνεδριάζων μετριότητι προκαθημένῃ συνοδικῶς μετὰ τῶν ἱερωτάτων αὐτῆς ἀδελφῶν, τοῦ Καισαρείας, Καππαδοκίας, Μητροφάνους, τοῦ Σάρδεων Ἀνδρονίκου, τοῦ Φιλαδελφείας Φωκᾶ, τοῦ Ποντο-

ἡρακλείας Νικηφόρου, τοῦ Σμύρνης Γεωργίου, τοῦ Μηθύμνης Μιχαὴλ, χάρτην ἐπὶ τοῦ μέσου προέτεινε εἰς ἀνάγνωσιν. καὶ ὁ χάρτης ἐρωτήσεις ἦν τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βελλᾶς, συνοδικῶν δεόμεναι λύσεων. εἶχε δὲ οὕτω τὰ τῶν ἐρωτήσεων.

Τινὲς τῶν οἰκείων γυναικῶν ὑποχωρήσαντες διὰ μῖσος, ἢ ἄλλην ὁποιανδήτινα αἰτίαν, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, μένουσιν οὕτως αἱ γυναῖκες τῶν τοιούτων ἐπὶ πέντε ἢ καὶ πλείοσιν ἔτεσι, τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀνεπιστρόφων ὄντων, καὶ ἀδήλων ποῦ ἄρα διάγοιεν· εἰ δεῖ τοίνυν ἀνδράσιν ἑτέροις ταύτας συζεύγνυσθαι.

Τινὲς τῶν ἱερωμένων ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, προηγιασμένους θείους ἄρτους κρύψαντες ἐν ἀρτοφορίοις, εἶτα συνεργίᾳ δαίμονος ἐκ τοῦ σκεύους τοῦ θείου συληθέντων ὑπὸ μυῶν, καὶ κυνὸς παρανοίξαντος τὴν θύραν, ἢ καὶ ἐν τῷ ἱερουργεῖν τὸν ἱερέα καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τὰς εὐχὰς ὑπαναγινώσκειν, λαθὼν μῦς τις μετὰ τὴν προσκομιδὴν ἀφήρπασε τὸ ἱερουργούμενον θεῖον σῶμα· πῶς χρὴ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐπιτιμηθῆναι τοὺς ἱερεῖς.

Ἱερεῖς τινὲς ἀφοριζόμενοι παρὰ τῶν οἰκείων ἀρχιερέων τοῦ ἀφορισμοῦ καταφρονοῦσι· καὶ ἐπιτετιμημένοι ὄντες, εἰσέρχονται καὶ ἱερουργοῦσι. πῶς δεῖ τούτους κολασθῆναι.

Λαϊκοὶ διγαμήσαντες καὶ παιδοποιήσαντες, ὑπερβαίνοντες τὰ τεσσαράκοντα ἔτη, παρενοχλοῦσι

καὶ εἰς τρίτον ἐλθεῖν συνοικέσιον, ἕνεκα τῆς ἀνατροφῆς τῶν προϋπαρχόντων παίδων αὐτοῖς, καὶ τοῦ μὴ χύδην ἁμαρτάνειν, εἰ ἀνέγκλητον αὐτοῖς τριγαμῆσαι.

Ἀντιμίνσια ἴσμεν γινόμενα, ἐπὰν ὁ ἀρχιερεὺς δι' ἑαυτοῦ ἐνεργήσῃ τὸν ἐγκαινισμὸν, καὶ ἐκ τοῦ πανίου τοῦ ὑποστρωθέντος καὶ περιειλήσαντος τὴν τράπεζαν, εἰς βραχέα τεμνομένου καὶ γραφομένου, τοῖς ἱερεῦσι δίδοσθαι· καὶ ἄνευ τούτων μὴ δύνασθαι ἱερουργεῖν. ἔνθα οὖν οὐκ ἔστι τούτων ἔνδεια, τί δεῖ πραχθῆναι· ἵνα μὴ μένωσιν οἱ ἱερεῖς ἄνευ ἱερουργίας.

Τινὲς ἱερεῖς λανθανόντως ἐποίησαν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ εὐλογήσεις· ποταπὸς ἄρα ὁ γάμος οὗτος, καὶ ποίοις ἐπιτιμίοις ἁλίσκονται οἱ οὕτως ἱερολογήσαντες ἱερεῖς.

ΠΡΟ͂Σ γοῦν ταύτας τὰς ἐρωτήσεσιν ἡ μετριότης ἡμῶν τοιαύτας τὰς λύσεις ἐπήνεγκεν.

Οἱ ἀπὸ τῶν οἰκείων ὑποχωρήσαντες γυναικῶν ἄνδρες δι' ὁποιανδήτινα αἰτίαν, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, ἀφορισμοῦ εἰσὶν ἄξιοι, εἰ ἀνεπιστρόφως ἔχουσι, καὶ πρὸς τὰς οἰκείας γυναῖκας οὐ προαιροῦνται πάλιν νοστῆσαι· εἰ δὲ ἄδηλοι εἶεν, καὶ προέβη καὶ ἔρευνα τούτων ἐξ ἀποστολῆς τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ πενταετία παρῆλθεν ἐξότου ἀφανεῖς οἱ ἄνδρες τούτων ἐγένοντο, αἰχμάλωτοι τυχὸν γεγονότες, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἀφανισθέντες· τῶν τοιούτων αἱ γυναῖκες ἀκωλύτως κατὰ τὸν

ἐγχωροῦντα νόμον ἑτέροις συναφθεῖεν ἀνδράσιν, αἱ δ᾽ ἄλλαι ὧν οἱ ἄνδρες ἔτι περίεισι, τοὺς οἰκείους ἄνδρας ζητείτωσαν.

Οἱ πταίσαντες ἱερεῖς, οἱ τοὺς προηγιασμένους ἄρτους πεποιηκότες τοὺς ὑπὸ κυνῶν τῶν παρανοιξάντων τὴν τοῦ ναοῦ πύλην ἀφανισθέντας, τῆς ἱερουργίας πρὸς καιρὸν τὸν παρὰ τῇ διακρίσει κείμενον τοῦ αὐτῶν ἀρχιερέως παυσάσθωσαν, ὡς μὴ τὴν ἱκανὴν πεποιηκότες ἀσφάλειαν. οἱ δ᾽ ἄλλοι οἱ τοὺς ἄρτους ὑπὸ μυῶν ἐν τῇ προσκομιδῇ ὀλέσαντες, ἀνεπιτίμητοι διαμενέτωσαν· ἐπεὶ πλεῖστα τοιαῦτα πολλάκις γίνονται. οἳ καὶ ἑτέραν προσφορὰν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ εἰσάξουσι καὶ προσκομιδὴν ποιήσουσι, καὶ τὴν ἱερουργίαν τελειώσουσιν.

Οἱ ἀφωρισμένοι καὶ ἱερουργοῦντες, καθαιρέσεως εἰσὶν ἄξιοι· καὶ εἰς τὴν τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν τοῦτο κείσθω διάκρισιν.

Οἱ περὶ γάμοις συμπλακῆναι βουλόμενοι μετὰ τὴν τεσσαρακονταετίαν, ὡς πολυγαμίαν τοῖς Χριστιανικοῖς οὐκ ἀνήκουσαν ζητοῦντες, ἄπρακτοι ἀποπεμφθήσονται· εἰ δὲ καὶ βίαν ἐπάγουσι, καὶ ἐπιτιμηθήσονται.

Τὰ ἀντιμίνσια οὐκ εἰς πάσας ἀνάγκη κεῖσθαι τὰς ἁγίας τραπέζας, ἀλλ᾽ εἰς ἃς οὐ γνώριμόν ἐστιν εἴτε καθιερωμέναι εἰσίν, εἴτ᾽ οὔ. τὰ γὰρ ἀντιμίνσια καθιερωμένων ἁγίων τραπεζῶν τόπον ἐπέχουσι· καὶ ἔνθα εἰσὶ γνώριμοι καθιερωμέναι τράπεζαι, οὐ χρεία ἀντιμινσίων ἐκεῖ.

Οἱ πεποιηκότες τὰς γαμικὰς ἱερολογίας ἱερεῖς ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, εἰ μὲν ἐξ ἀφελείας τοῦτο πεποιήκασι, μετρίων ἐπιτιμίων εἰσὶν ἄξιοι· εἰ δ' ἐκ σκαιοτροπίας καὶ κρύφα, μειζοτέρων ἐπιτιμίων, τῶν παρὰ τῇ διακρίσει κειμένων τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν. τὰ δὲ παρ' αὐτῶν γινόμενα συνοικέσια, ὡς ἱερολογίαν δεξάμενα, τὸ στέργον ἕξουσι καὶ ἀπερικλόνητον. Εἶχε τὸ, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η, καὶ τὴν ἐκείνου προσήκουσαν σφραγῖδα.

β Περὶ μεταθέσεως ἐπισκόπων.

Μηνὶ Ἰουλίῳ, ι ἡμέρα, α ἐπινεμήσεως κ, προκαθημένου τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μανουὴλ ἐν τοῖς τῆς θειωνύμου καὶ πανυπερλαμπροῦ συνόδου βασιλικῆς μονῆς, τῆς ἐπὶ ὀνόματι μὲν τιμωμένης τῆς ὑπεραμώμου θεομήτορος τῆς Γοργεπηκόου, τῶν Σανδρῶν δὲ ἐπικεκλημένης· συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Καισαρείας, Καππαδοκίας, Μητροφάνοις· τοῦ Σάρδεων καὶ ἐξάρχου πάσης Λυδίας, Ἀνδρονίκου· τοῦ Φιλαδελφείας, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Συρακούσης, Φωκᾶ· τοῦ Ποντοηρακλείας, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Κλαυδιουπόλεως, Νικηφόρου· τοῦ Σμύρνης, Γεωργίου· τοῦ Δυῤῥαχίου, Ῥωμανοῦ· καὶ τοῦ Μηθύμνης, Μιχαήλ· παρισταμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων.

ὅ ἐν σώμασιν αἱ ψυχαὶ, τοῦτ' ἐν πράγμασιν οἱ καιροί· καὶ κινοῦσιν αὐτὰ, καὶ ἄλλως ἄλλοτε ταῦτα μετατιθέασιν, διὰ προσώποις αἰτίαις ὑπείκοντες. εἰς τί δὲ ἡ καιρικὴ αὕτη μετάθεσις, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἐναλλαγὴ καὶ μετάβασις; ὁ λόγος, καιροῦ καλοῦντος, μετατιθέσθω ταύτας, καὶ ἐναλλαττέσθω πρὸς τὸ σαφέστερον. ὁ τῆς ὑπὸ τὴν τῆς Λαρίσσης μητρόπολιν ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ἐζεροῦ ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος Ἰωάννης, μακράν τ' ἀνατλὰς ὁδοιπορίαν ἔγκοπόν τε καὶ δύσκοπον, καὶ πρέσβυς ἀφικόμενος πρὸς τὸν κοσμικὸν φωσφόρον, τὸν κράτιστον καὶ ἅγιόν μου αὐτοκράτορα, ἐξ ἀποστολῆς τοῦ πανευτυχεστάτου δεσπότου καὶ ποθεινοτάτου υἱοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ἀμέσως τούτῳ προσομιλήσας, καὶ πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὸν ἐπεχωρίασε στερέωμα· καὶ τοὺς φαιδρὸν ἴσα καὶ ἄστρασι λάμποντας ἱεράρχας, ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς τῆς ἡμῶν μετριότητος, τῇ ἡμῶν δι' ἐθὸν συνεδριάζοντας μετριότητι, χάρτην ἐπὶ τοῦ μέσου προέτεινε, καὶ ἀπολογίαν ἐζήτει ἐγκάνονον. εἶχε δὲ οὕτω τὰ τοῦ προβλήματος. φῶς γνώσεως δοῦναί μοι ἐξαιτοῦμαι παρὰ τοῦ παναγιωτάτου δεσπότου μου καὶ κυρίου, τοῦ οἰκουμενικοῦ φωστῆρος, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν θείας καὶ ἱερᾶς τῶν ἱεραρχῶν ὁμηγύρεως, ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ ἣν πρὸς τὸ ὕψωμα τούτων ποιήσασθαι κατετόλμησα, τῷ θείῳ πεισθεὶς ῥήματι. ἐπερώτησον (γάρ φησι) τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους

σου, καὶ ἐρῶσί σοι. ἔξεστι τοῖς μητροπολίταις, γνώμῃ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων, δι' αἰτίαν εὐπρόσωπον, ἣν ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ καὶ τὰ πράγματα, μεταθεῖναι ἐπίσκοπον ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν μητρόπολιν τελούσας ἄμφω τὰς ἐπισκοπὰς, ἢ οὔ; ἐπιτετράφθαι γὰρ τὴν μετάθεσιν, καὶ πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων, κατὰ διαφόρους καιροὺς, οὐκ εἰς ὁμοτίμους ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς ὑποβεβηκότας θρόνους μετατεθῆναι, οἱ τῶν ἱερῶν πυκτίδων λέγουσιν ἐπισήμονες. ἀλλ' ἡμεῖς ἐκ τῆς ὑμῶν μεγαλειότητος τὸ περὶ τούτου βέβαιον γνωρίσαι δεόμεθα. Ἔλεγε ταῦτα τὸ πρόβλημα· καὶ ὁ Ἐζεροῦ ἐζήτει ἐπ' αὐτῷ ἀπολογίαν ἔγγραφον. Ἡ γοῦν μετριότης ἡμῶν, μετὰ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀδελφότητος τὰ περὶ τούτου κοινολογησαμένη, τοιαῦτά τινα συνοδικῶς ἀποφαίνεται· ὡς, εἴπερ ὁ τῆς συνόδου μητροπολίτης, συναινέσει τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων, δοῦναί τινι θελήσει, κατὰ τὸν τῆς ἐπιδόσεως λόγον, καὶ ἑτέραν ἐπισκοπὴν, ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ ταύτην τελοῦσαν, ἀπροσκεμματίστως τοῦτο ποιήσει· ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν τοιαῦτα διὰ τὸν τῆς Φιλαδελφίας ὁσημέραι τρόπον ἐνεργεῖται· καὶ ποιήσεται ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπισκοπῇ καὶ πάσῃ τῇ ταύτης ἐνορίᾳ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἱεραρχικῶν ἁπάντων δικαίων, ὅσα καὶ γνήσιος ἀρχιερεὺς αὐτῆς· πάρεξ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύεσθαι· εἰ δ' αὖ γε μετὰ τῆς οἰκείας συνόδου ὁ μητρο-

πολίτης, δι' αἰτίαν ἐπαγνουμένην, καὶ ἀπολογίαν εὐπρόσωπον (ὠφέλεια δ' αὕτη ψυχῶν, καὶ κυβέρνησις ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως) εὐδοκήσει ἀποθέσθαι μὲν τὸν θρόνον καὶ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων· μεταθεῖναι δὲ τοῦτον ἐν ἑτέρᾳ ἐπισκοπῇ ὑπ' αὐτὸν δὴ τὸν μητροπολίτην τελούσῃ· ἀνενδοιάστως τοῦτο καὶ ἀκωλύτως διαπράξεται, ὡς τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας ποθητῆς οὔσης καὶ παρὰ τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ τῇ ἱερᾷ αὐτῆς ἀδελφότητι. ὅθεν καὶ δεκτὴ λογισθήσεται ἡ μετάθεσις, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ ἕξει τὸ στέργον, καὶ ἐνεργὲν ὡς μηδὲν τὸ προσιστάμενον κεκτημένη. ἐπείπερ οἶδεν ἡ ἐγκάνονος παρατήρησις κατὰ διαφόρους καιροὺς μεταθέσεις γινομένας ἀρχιερέων, ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, οὐκ εἰς ἰσοστασίους θρόνους, ἀλλά γε δὴ καὶ εἰς ὑψηλοτέρους καὶ ὑπερέχοντας, διὰ καταρτισμὸν τῶν λογικῶν θρεμμάτων τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κυβέρνησιν. Ταῦτα παρεκβληθέντα ἀπὸ τῶν ἡμερησίων συνοδικῶν παρασημειώσεων, καὶ τῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μανουὴλ βεβαιωθέντα, ἐπεδόθη μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτους ,ϛψνη. Εἶχε τό, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς, καὶ τὴν συνήθη μολιβδίνην βοῦλλαν.

γ̄ Περὶ οἰκτητορικοῦ δικαίου.

Ἀνηνέχθη τῇ ἡμῶν μετριότητι παρὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς μητροπόλεως Λαρίσσης θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Δομινίκου Δημητρίου, ὡς οἰκτητορικὸν δίκαιον ἀναχαλούμενοι ἐν τῷ ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ τελοῦντι ἀνέκαθεν μοναστηρίῳ τοῦ ἐν ἁγίοις μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, τῷ Ποκοβίκῳ ἐγχωρίως ἐπονομαζομένῳ· ὀρεγόμενοι μὲν κατεξουσιάζειν τέλεον τῆς τοιαύτης μονῆς, καὶ τοῖς ἀφιερωμένοις αὐτῇ πράγμασιν ὡς οἰκείοις χρᾶσθαι, τῆς δὲ παραλόγου ταύτης ὁρμῆς παρὰ τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου ἀνακοπτόμενοι· καὶ μὴ ἐγχωρούμενοι τὸ τοιοῦτον ἄτοπον διαπράττεσθαι, εἰς ἄμυναν τούτου δῆθεν διεγειρόμενοι, προῄρηνται ἕτερον ἀνεγεῖραι ναὸν ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρχικῷ, καὶ ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ μοναστηρίου τὰ παρὰ τῶν προγόνων αὐτῶν, ἤ τινων προσγενῶν αὐτῶν φιλοχρίστων, προσκυρωθέντα αὐτῇ κτήματα· ἀφιερῶσαι δ' αὐτὰ τῷ παρ' αὐτῶν ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρχικῷ ἀνεγερθησομένῳ ναῷ. Ἡ γοῦν μετριότης ἡμῶν τὸ τοιοῦτον αὐτῶν παράλογον διανόημα πρόρριζον ἀποτεμεῖν βουλομένη, ὡς τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένον παντάπασι, διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς γράμματος ἀναπόσπαστα μέχρι παντὸς μένειν παρὰ τῇ ἐπισκοπικῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὰ προσόντα αὐτῇ ὁποιαδή τινα κτή-

ματά τε καὶ πράγματα· καὶ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Δομινίκου διεξάγεσθαι ταύτην, καὶ πνευματικῶς διϊθύνεσθαι. οὔτε γὰρ τοῖς δομήτορσιν, οὔθ' ἑτέρῳ τινὶ ἔξεστιν ἀπὸ ἐπισκοπικῆς μονῆς ἀποσπᾶν κτήματα, καὶ προσκυροῦν ταῦτα πατριαρχικῇ μονῇ, ἢ εὐκτηρίῳ ναῷ. εἰ δέ τις βούλεται ἀνεγεῖραι μονὴν ἢ εὐκτήριον σηκὸν ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρχικῷ, εἰς μὲν τούτου ἀνέγερσιν οὐ κωλυθήσεται παρά τινος· φροντισάτω δὲ πρότερον προσκυρῶσαι αὐτῷ κτήματα ἀπὸ τῶν οἰκείων. τὰ γὰρ τῇ ἐπισκοπικῇ μονῇ προσόντα κτήματα, ἀναπόσπαστα παρ' αὐτῇ, ὡς εἴρηται, ἐς τὸ διηνεκὲς ἔσονται. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ἑτέρας μονῆς ἀρχῆθεν διαφερούσης τῇ τοῦ Δομινίκου ἐπισκοπῇ, εἰς Κρομπιὲς μὲν οὔσης, ἐπ' ὀνόματι δὲ τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Θεοδώρων τιμωμένης ἀνέφερε τῇ ἡμῶν μετριότητι ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος, ὡς φθάσας καὶ ταύτην ὁ δεσπότης ἐκεῖνος κύριος Μανουὴλ ὑποθεῖναι εἰς μετόχιον τῇ ἐν τῷ θέματι τῶν Σερβίων πατριαρχικῇ μονῇ τῶν ἁγίων Θεοδώρων· οἱ δὲ μοναχοὶ τῆς τοιαύτης πατριαρχικῆς μονῆς, τοῦ ἐπισκόπου κατεξανιστάμενοι, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπαναινόμενοι ποίμανσιν, τὴν μὲν ἀναφορὰν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος ἐπισκοπικοῦ μοναστηρίου, τοῦ εἰς μετόχιον, ὡς εἴρηται, ἐκδοθέντος αὐτοῖς, τέλεον ἐξώθησαν, τὴν πατριαρχικὴν δὲ ἀντεισήγαγον· καὶ τὸ τοιοῦτον ὡς ἀκανόνιστον πάντη ἀπείργουσα ἡ

μετριότης ἡμῶν, διορίζεται, ὡς ἐὰν (ὡς ὁ ἐπίσκοπος ἀνήνεγκε) περὶ τοῦ εἰς μετόχιον ὑποτεθῆναι τῇ πατριαρχικῇ μονῇ, τὸ εἰς Κρομποὺς μοναστήριον ἐπισκοπικὸν ἦν, καὶ παρὰ τοῦ κατὰ καιροὺς ἐπισκόπου Δομινίκου διεξήγετο, ἵνα ἔχῃ καὶ αὖθις ὁ ἐπίσκοπος τὴν οἰκείαν ἀναφορὰν ἐν αὐτῷ, ὡς γνήσιος ἀρχιερεύς. ὁ γὰρ ἐκδεδωκὼς τοῦτο τοῖς μοναχοῖς εἰς μετόχιον, τὴν χρηματικὴν μόνην δεσποτείαν ἐκδοῦναι ἠδύνατο, οὐ μὴν δὲ καὶ τὴν πνευματικὴν τοῦ ἐπισκόπου ἀναφορὰν καὶ τὴν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἀνάκρισιν. ἐστῖπαι γοῦν ἡ ῥηθεῖσα τῶν ἁγίων Θεοδώρων μονὴ ἡ εἰς Κρομποὺς διακειμένη, ὑπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν· εἰ μή πως δυνηθῶσιν οἱ τῆς πατριαρχικῆς μονῆς μοναχοὶ δεῖξαι ὡς καὶ τὸ τοιοῦτον μοναστήριον ἀνηγέρθη ἐπὶ σταυροπηγίῳ πατριαρχικῷ. Εἶχε τὸ, Μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η, διὰ τῆς πατριαρχικῆς θείας χειρὸς, καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγῖδα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.

α΄ Περὶ κληρονομίας τῶν παίδων.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ κυρίου Ἀθανασίου φησὶν, ἵνα ἀκυρωθῇ ὁ διοριζόμενος νόμος τῇ ἀπελθούσῃ ἐπὶ παιδὶ γυναικὶ, ἢ ἀνδρὶ, εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἀπελθόντος, κληροῦσθαι τῷ ζῶντι τὰ τοῦ παιδὸς πάντα· πατέρα, εἰ τύχοι, ἢ μητέρα· καὶ τοῖς ταλαιπώροις γονεῦσι τοῦ τεθνεῶτος, πρὸς τῇ ἀποβολῇ τοῦ φιλτάτου, καὶ τὴν περιουσίαν οὐκ ὀρθῇ διακρίσει στερίσκεσθαι. ἀλλὰ τηρεῖσθαι ὀφείλει τὸ τρίτον αὐτῆς τῆς προικὸς, εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀποιχομένου, καὶ τοῖς γονεῦσι τὸ τρίτον, καὶ τῷ μνηστῆρι τὸ τρίτον, ἢ τῇ μνηστῇ.

Οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ, καὶ ἀνιόντες, ὁμοῦ καλοῦνται ἐξ ἴσης, καὶ οὐδὲν προσπορίζουσι τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν οἱ ἀδελφοὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἁρμόσαντος αὐτοῖς μέρους ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ· κἂν ὑπεξούσιος ἦν, κἂν αὐτεξούσιος.

Ἀνιόντων ὑπόντων τῷ τελευτήσαντι, καὶ ἀδελφῶν γνησίων, καὶ παίδων ἀδελφοῦ ἀμφιθαλοῦς προτελευτήσαντος, πάντες καλοῦνται εἰς τὴν αὐτὴν διαδοχήν· κἂν ἄρρενες ὦσι, κἂν θήλειαι. οἱ γὰρ ἀδελφό-

ἀδελφόπαιδες ὑπεισέρχονται τὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς πρόσωπον, καὶ λαμβάνουσιν εἴτι ἔμελλε λαμβάνειν εἰ περιῆν ὁ πατὴρ αὐτῶν.

Οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων φύντες ἀδελφοὶ, προτέραν ἔχουσι τάξιν εἰς τὸ κληρονομῆσαι τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, ἄλλων ἀδελφῶν προκειμένων, μὴ ὄντων ἀμφιθαλῶν. πλὴν δὲ εἰ ὕπεισι παῖδες ἑτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου, κἀκεῖνοι ὁμοῦ καλοῦνται· τουτέστιν, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ παῖδες τοῦ ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ, εἰς τὰ τοῦ τελευτῶντος αὐτῶν μὲν ἀδελφοῦ, ἐκείνων δὲ θείου. εἰ δὲ μὴ ὕπεισιν ἀδελφοὶ, ἢ παῖδες ἀδελφῶν τοιούτων, δῆλον ὅτι τότε οἱ ἐκ διαφόρων γονέων ἀδελφοὶ κληρονομοῦσι τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν.

Ἐάν τις τελευτήσῃ ἐπ' ἀδελφῷ ἐκ διαφόρων γονέων ὑπάρχοντι, καὶ ἐπὶ υἱοῖς ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ, οἱ τεκνάδελφοι προτιμῶνται τοῦ ἀδελφοῦ εἰς κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν αὐτῶν γονέων θεῖοι προτιμῶνται ἐκ διαφόρων αὐτῶν γονέων ἀδελφοπαίδων.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἀδελφῶν ἀμφιθαλῶν καὶ παίδων τοιούτων ἀδελφῶν μὴ ὑπόντων, τότε οἱ ἐκ διαφόρων γονέων ἀδελφοὶ κληρονομοῦσι τὸν ἐξ ἑνὸς γονέως ὄντα ἀδελφὸν αὐτῶν.

β Περὶ κληρονομίας τῶν ἀτέκνων χηρευσάντων. Λ.

Κελεύομεν τοὺς ἀτέκνους χηρεύσαντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, μὴ ἁρπαγὴν ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων μήτε παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μήτε τῶν εἰς παροικίαν τούτοις ἐχόντων· ἀλλὰ τὸ γ τῆς οὐσίας ἐκείνων τὴν δεσποτείαν ἀπολαμβάνειν, τὸ γ εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀπελθόντος ἀναλίσκεσθαι· καὶ τὸ ζῶν μέρος ἀπολαμβάνειν τὸ ἕτερον. εἰ δὲ καὶ τὸ ἐπιζῆσαν ἀπέλθοι μέρος, τοὺς τούτῳ προσήκοντας τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν. ἂν δὲ μηδεὶς συγγενὴς προσῇ τῷ ἀποιχομένῳ, τῷ δημοσίῳ εἶναι τὸ ἥμισυ, καὶ τοῖς ἐκείνου μνημοσύνοις τὸ ἥμισυ.

γ Περὶ φθορᾶς παρθένου. Λ.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ πατριάρχου κυρίου Ἀθανασίου οὕτω φησὶν, ἵνα προκηρυχθῇ καὶ στερχθῇ, γυναῖκα μὴ ἐπιῤῥίπτειν αὐτῆς τὴν τιμὴν, καὶ μᾶλλον παρθένον τῷ βουλομένῳ· ἀλλ' εἰ βιάσεταί τις ἐν ἐρημίᾳ αὐτὴν, ἐκδικεῖσθαι καθὰ τοῖς νόμοις δοκεῖ. εἰ δὲ ἐκδῷ ἑαυτὴν ἀβιάστως, κουρᾷ καὶ πομπῇ σωφρονίζεσθαι. καὶ μηδὲ τῷ φθορεῖ καὶ ἄμφω προσῇ τὸ ἀζήμιον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἀποπληροῦν τῷ δημοσίῳ τὸ ἔννομον.

Ὁ φθείρων κόρην πρὸ τῆς ἥβης, ἤγουν πρὸ τοῦ τρισκαιδεκάτου χρόνου, ῥινοκοπείσθω, καὶ τὸ

ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως παρεχέτω τῇ φθαρείσῃ κόρῃ.

ἈΔΗΛΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ.

Περί τινος ἁρμοσαμένου τῷ ἰδίῳ υἱῷ πρὸς γάμον θυγατέρα τινὸς ὑπεξουσίαν, παρὰ γνώμην τοῦ πατρὸς αὐτῆς, πατριαρχικόν.

Πέτρος τὸ ἐπώνυμον Βομβυλᾶς, ἀπὸ Ἑλλάδος ὁρμώμενος, περὶ γάμου τῷ νόμῳ ἀπροσδέκτου τῇ ἡμῶν ἀνήνεγκε μετριότητι. ἐμοῦ (γάρ φησιν) ἀποδήμου τυγχάνοντος, Νικήτας ἐκεῖνος, ᾧ τὸ ἐπίκλην Χαλκεύτζης, τήν τε γυναῖκά μου Καλὴν καὶ τὴν θυγατέρα Μιτζὴν, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀγαγὼν, ἱερολόγησε, καὶ συνέζευξε τὴν ἐμὴν θυγατέρα Μιτζὴν μετὰ Λέοντος υἱοῦ Ἀνθίμου* ταῦτα προτεινόμενος, ᾔτει διαλυθῆναι τὸ οὕτως ἐκνομώτατον συνοικέσιον. εἰ γοῦν παρὰ γνώμην τοῦ διεγκαλέσαντος τὴν θυγατέρα αὐτοῦ πρὸς γάμον ἠγάγετό τις· καὶ οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον εὑρίσκεται συναινέσας τῷ συναλλάγματι, ἀλλ'

ἀεὶ τοῦτο ἀπαρεσκόμενος φαίνεται· διάσπασαι τὴν τούτου ὑπεξουσίαν ἀπὸ τοῦ κακῶς συναφθέντος αὐτῇ. τὰς γὰρ τοιουτοτρόπους συνοικήσεις μισοῦσι μὲν οἱ νόμοι καὶ ἀποτρέπονται, καὶ οὐδὲ γάμους ἡγοῦνται, ὡς καὶ ἡ ἀγχίνοιά σου ἐπίσταται· πόῤῥω δὲ τοῦ πολιτεύματος καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐλαύνουσιν. ὁ γοῦν τὰ θεῖα πολὺς βασιλέων, πορνείας οὐδὲν διενηνοχέναι ταύτας φησίν. ὁ μὲν γὰρ γάμος οὐ γίνεται (φησὶν) εἰ μὴ συναινοῦσιν οἱ συναπτόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπεξουσίους. καὶ πολλαχοῦ δῆλός ἐστι τοὺς παρὰ γνώμην τῶν ἐχόντων τινὰς ὑπεξουσίους γινομένους γάμους αὐτὸ μηδενὸς λογιζόμενος. ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ποτὲ μὲν, Αἱ κόραι (φησὶν) αἱ παρὰ γνώμην τῶν πατέρων γεγαμηκυῖαι, πορνεύουσι· διαλλαγέντων δὲ τῶν γονέων, δοκεῖ θεραπείαν λαμβάνειν τὸ γεγονός. οὐκ εὐθὺς δὲ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀποκαθίστανται· ἀλλ' ἐπιτιμηθήσονται τρία ἔτη. ποτὲ δὲ ὅτι οἱ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι, πορνεῖαί εἰσιν· ὡς ἐὰν ἐπινεύσωσιν οἱ κύριοι τὴν συνοίκησιν, τότε λαμβάνει ὁ γάμος τὸ βέβαιον. ἐκεῖνο καλὸν ὑπομνῆσαί σου τὴν λογιότητα, ὅτι νόμος ἐστὶν ὁ κελεύων, ἐὰν ἐπὶ τριετίαν ὁ πατὴρ ἠγνόηται ποῦ διάγει, καὶ εἰ περίεστι, δύνασθαι τοὺς ἑκατέρας φύσεως αὐτοῦ παῖδας νομίμως γαμεῖν. εἰ δὲ πρὸ τῆς τριετίας οἱ παῖδες τοῦ αἰχμαλώτου ἢ τοῦ ἀπόντος γαμήσουσι, καὶ δῆλόν ἐστι μὴ ἀπαρέσκειν τῷ πατρὶ τὸ πρόσωπον, ἐῤῥῶσθαι τὸν γάμον. καὶ μή-

ποτε καὶ τὸ τοῦ Πέτρου τοιοῦτόν ἐστι· καὶ ἀπιὼν ἠγνοεῖτο ἴσως ποῦ διάγει, καὶ εἰ περίεστιν. εἰ γὰρ οὕτω πολλάκις ἔχει τὰ τοῦ πράγματος, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ νόμου δεῖ περαιωθῆναι τὴν ζήτησιν. οὐ λανθάνει δέ σου τὴν πολυμάθειαν οὐδὲ ἐκεῖνο τὸ νόμιμον, τὸ λέγον, Εἴ τινι τῶν γονέων βουλομένῳ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ ἢ ἐκγόνῃ ἄνδρα δοῦναι, καὶ προῖκα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἰδίας περιουσίας ὑπὲρ αὐτῆς παρασχεῖν, ἐκείνη μὴ συναινέσῃ, ἀλλ᾽ αἰσχρὸν βίον ἐπιλέξεται· ἐξεῖναι τῷ πατρὶ ἀποκληρονόμον αὐτὴν ποιεῖν, εἰ δὲ μέχρι τῆς τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἡλικίας ἡ θυγάτηρ γένηται, καὶ οἱ γονεῖς ὑπέρθωνται ταύτην ἀνδρὶ συνάψαι, καὶ ἴσως ἐκ τούτου συμβαίη εἰς τὸ ἑαυτῆς σῶμα ταύτην ἁμαρτῆσαι, τοῦτο εἰς ἀχρησίαν αὐτῇ μὴ λογίζεσθαι· ἐπειδὴ οὐ τῇ ἑαυτῆς ἀλλὰ τῇ τῶν γονέων αἰτίᾳ τοῦτο γινώσκεται πλημμελήσασα. δεῖ τοίνυν σκοπεῖν μὴ καὶ ἡ τοῦ Πέτρου θυγάτηρ ὑπὲρ τὸν εἰκοστὸν πέμπτον ἴσως ἐγεγόνει ἐνιαυτόν· τότε γὰρ εἴ τι καὶ παρὰ γνώμην τοῦ πατρὸς πεποίηκεν, οὐ κατακριθήσεται. εἰ μέντοι μηδὲν τοιοῦτον συνέβη, ἀλλὰ παρὰ πάντα νόμον ἡ ὑπεξουσία τοῦ Πέτρου θυγάτηρ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἐγήματο, οὐ μόνον τοὺς συναφθέντας διαζυγῆναι χρὴ παρὰ τῆς εὐκλείας σου, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τοῦτο συναραμένους εὐθυνθῆναι, καὶ τὸν τῆς ἱερολογίας τολμήσαντα ἱερέα τῷ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπῳ παραπεμφθῆναι, δίκας τοῦ τολμήματος τὰς ἀξίας ληψόμενον.

εἰ δὲ καί τινα πράγματα (ὡς ὁ δηλωθεὶς ἔφη
Πέτρος) ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ συναφθέν-
τος τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ οἰκίαν μετηνέχθησαν, κἀ-
κεῖνα ἀναληφθῆναι καὶ ἀποκατασταθῆναι αὐτῷ. δεῖ
δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς φθορᾶς πρόστιμον ἀπαιτηθῆναι κατὰ
τὴν τῶν νόμων περίληψιν, καὶ τῷ τῆς φθαρείσης
μέρει παρασχεθῆναι.

Τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου* περὶ τῆς κατὰ τὴν καθέδραν τάξεως τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, καθὼς ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἐπιδιαγράφονται. Α.

Ἔδει τὰς πόλεις αἳ τῷ τῆς ἀρχιεροσύνης τε-
τίμηνται ἀξιώματι καὶ αἷς ἱεροὶ ποιμένες παρὰ τῆς
πατριαρχικῆς προχειρίζονται δεξιᾶς, ἐνταυθοῖ
διαγράφεσθαι, ὥσπερ τινὶ οἰκουμένῃ βραχείᾳ συν-
ερχομένας, καὶ τῷ βουλομένῳ ἀταλαιπώρως προσ-
φαινομένας· τῇ γὰρ ἀναιμάκτῳ ἀνηκούσας ἀρχῇ
ἀξιόχρεων ταύτας τῷ ἰδίῳ σηκῷ κατατάττεσθαι·
ὡς αὐτοῖς τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τὴν ἐπ' αὐταῖς
ἐξουσίαν καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν εὐσύνοπτον εἶναι
καὶ εὐεπίγνωστον. σὺν ταῖς πρὸς ἀνίσχοντα δὲ ἥλιον,
καὶ αἱ πρὸς δυόμενον καταγράφονται. ἐκ πα-
λαιοῦ γὰρ αὐτὰς οὔπω μέχρι τῆς δεῦρο ταῖς ἄλ-
λαις συντετάχαμεν, ὧν οἱ τὴν ἐφορείαν πεπιστευ-

μένοι ἡνίκα καθέδρας καιρὸς ἐκάλει, παρὰ τῶν ὁμοταγῶν διωθοῦντο, καὶ αὐτόθεν τούτοις, φεῦ τῆς ὕβρεως, τῷ ἴσῳ μέτρῳ τῆς ἐπιπλήξεως· ἀλλ' ὅγε φιλόχριστος πανευσεβὴς βασιλεὺς ἡμῶν προὐκάθητο μὲν ἅμα ἡμῖν ἐν τῷ σεβασμίῳ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ἡνίκα τε τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν μνήμην ἐπετελοῦμεν· σὺν τούτῳ δὲ καὶ μητροπολίται θεοφιλεῖς, μεθ' ὧν τὸ ἑκάστου θρόνου αἰδέσιμον συνδιασκεψάμενοι, πρόσφορον πᾶσι χώραν ἀπεκληρωσάμεθα· καθὰ καὶ ἡ παροῦσα τάξις ἡ τῷ ἡμετέρῳ τῆς προτροπῆς λόγῳ περιεσκεμμένως γραφεῖσα δηλοῖ. ἄτοπον γὰρ ἐδόκει τοὺς τοῦ βήματος πρωτείων ἀντιποιεῖσθαι, καὶ δόξης ἕνεκα, ἥτις ἐστὶν ἀδοξία, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον αἰσχύνη, τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης τίμιον, ὃ λοιπὸν καθυβρίζεσθαι· μόνης τῆς ἀθανάτου δόξης φροντίζειν ὀφειλόντων ἡμῶν, ἣ μαρασμὸν οὐ προσίεται· ἀλλ' ἀεὶ ἐπανθεῖ, καὶ τοὺς ἐραστὰς δόξῃ ἀκηράτῳ κατακοσμεῖ καὶ ἀποσεμνύνει.

ΑἹ ΜΗΤΡΟΠΟ'ΛΕΙΣ.

α ἡ Καισάρεια.
β ἡ Ἔφεσος.
γ ἡ Ἡράκλεια.
δ ἡ Ἄγκυρα.
ε ἡ Κύζικος.
ς αἱ Σάρδεις.
ζ ἡ Νικομήδεια.
η ἡ Νίκαια.
θ ἡ Χαλκηδών.
ι ἡ Σίδη
ια ἡ Σεβάστεια.
ιβ ἡ Ἀμάσεια.

ιγ ἡ Μελιτινή.
ιδ τὰ Τύανα.
ιε ἡ Γάγγρα.
ις ἡ Θεσσαλονίκη.
ιζ ἡ Κλαυδιούπολις.
ιη ἡ Νεοκαισάρεια.
ιθ ἡ Πισινούς.
κ τὰ Μύρα.
κα ἡ Καρία.
κβ ἡ Λαοδίκεια.
κγ τὰ Σινάδα.
κδ τὸ Ἰκόνιον.
κε ἡ Ἀντιόχεια.
κς τὸ Σύλαιον.
κζ ἡ Κόρινθος.
κη αἱ Ἀθῆναι.
κθ ἡ Μοκισός.
λ ἡ Σελεύκεια.
λα ἡ Καλαυρία.
λβ αἱ Πάτραι.
λγ ἡ Τραπεζοῦς.
λδ ἡ Λάρισσα.
λε ἡ Ναύπακτος.
λς ἡ Φιλιππούπολις.
λζ ἡ Τραϊανούπολις.
λη ἡ Ῥόδος.
λθ ἡ Φιλίππου.
μ ἡ Ἀδριανούπολις.
μα ἡ Ἱεράπολις.
μβ τὸ Δυῤῥάχιον.
μγ ἡ Σμύρνη.
μδ ἡ Κατάνη.
με τὸ Ἀμόριον.
μς ἡ Κάμαχος.
μζ τὸ Κοτύαιον.
μη ἡ ἁγία Σεβηριανή.
μθ ἡ Μιτυλήνη.
ν αἱ νέαι Πάτραι.
να τὰ Εὐχάϊτα.
νβ ἡ Ἄμαστρις.
νγ αἱ Χῶναι.
νδ ἡ Ὕδρους.
νε ἡ Κελεσηνή.
νς ἡ Κολώνεια.
νζ αἱ Θῆβαι.
νη αἱ Σέῤῥαι.
νθ ἡ Πομπηιούπολις.
ξ ἡ Ῥωσία.
ξα ἡ Ἀλανία.
ξβ ἡ Αἶνος.
ξγ ἡ Τιβεριούπολις.
ξδ ἡ Εὐχανία.
ξε ἡ Κερασοῦς.
ξς ἡ Νακώλεια.
ξζ ἡ Γερμανία.
ξη τὰ Μάδυτα.

ξθ ἡ Ἀπάμεια.
ο τὸ Βασίλεον.
οα ἡ Δέρρα.
οβ ἡ Ναζιανζός.
ογ τὰ Κέρκυρα.
οδ ἡ Ἄβυδος.
οε ἡ Μήθυμνα.
ος ἡ Χριστιανούπολις.
οζ Τὸ Ῥούσιον.
οη ἡ Λακεδαιμονία.
οθ ἡ Ναξία.
π ἡ Ἀπάλεια.

ΑἹ ἈΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΑΊ.

α ἡ Βυζύη.
β ἡ Λεοντόπολις.
γ ἡ Μαρώνεια.
δ Τὰ Γέρμια.
ε ἡ Ἀρκαδιούπολις.
ς Τὸ Πάρειον.
ζ ἡ Μίλητος.
η ἡ Προικόννησος.
θ ἡ Σηλυμβρία.
ι ἡ Κίος.
ια ἡ Ἄπρως.
ιβ τὰ Κύψελλα.
ιγ ἡ Νίκη.
ιδ ἡ Νεάπολις.
ιε ἡ Σέλγη.
ις ἡ Χερσών.
ιζ ἡ Μεσήνη.
ιη ἡ Γαρέλα.
ιθ ἡ Βρύσις.
κ ἡ Δέρκος.
κα ἡ Καραβυζύη.
κβ ἡ Λῆμνος.
κγ ἡ Λευκάς.
κδ ἡ Μίσθεια.
κε αἱ Κοῦδραι.
κς ἡ Σωτηρουπόλις.
κζ ἡ Πηδαχθών.
κη ἡ Γέρμη.
κθ ἡ Βόσπορος.
λ ἡ Κότραδις.
λα ἡ Ἐρχίνη.
λβ ἡ Κάρπαθος.
λγ ἡ Μεσημβρία.
λδ ἡ Γοτθία.
λε ἡ Σουγδία.
λς αἱ Φοῦλλοι.
λζ ἡ Αἴγινα.
λη τὰ Φάρσαλα.
λθ Τὰ Μέτραχα.

Περὶ τῶν ἐκτιθεμένων τὰ οἰκεῖα βρέφη.

Περὶ μέντοι τοῦ κολάζεσθαι, εἴπε καὶ μὴ, τὰς ἐκτιθεμένας τὰ οἰκεῖα βρέφη εἰς τὰς εἰσόδους τῶν θείων ναῶν, λόγος ἐγένετο διαφόρως ἐπὶ συνελεύσει συνοδικῇ καὶ ἤρεσεν ὡς φονευτρίας ταύτας κολάζεσθαι, κἂν παρά τινων τὰ βρέφη ζωογονηθῶσιν.

Περὶ τῶν κατὰ βίαν ἀποκαρεισῶν γυναικῶν.

Τὴν μέντοι Κομνηνὴν κυρὰν Θεοδώραν, τὴν χρηματίσασαν σύζυγον τοῦ Λαπάρδα ἐκείνου Κυρίου Ἀνδρονίκου, ἀποκαρεῖσαν κατὰ βίαν ὑπὸ τοῦ τυράννου, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος οὐ παρεχώρησε μετασχηματισθῆναι καὶ συζυγῆναι τῷ Κράλῃ Οὐγγρίας, ἐκθύμως τοῦτο ζητήσαντι· διὰ τὸ μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς στοιχῆσαι τῇ ἀποκάρσει, κἂν κατὰ βίαν ἐγένετο, καὶ ἐν κοινοβιακῇ διάγειν μονῇ· ἑτέρας δὲ γυναῖκας δύο γενεὶς οὕτως ἀποκαρείσας ἐδικαίωσεν ἡ αὐτὴ σύνοδος μετὰ θάνατον τοῦ τυράννου μετασχηματισθῆναι, ἢ, ὡς ἔτι περιόντων τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, ἢ διὰ τὸ μὴ καταδέξασθαι ὅλως τὴν ἀπόκαρσιν μετὰ θάνατον τοῦ τυράννου.

ΤΟΥ ἈΝΑΤΟΛΙ-κοῦ νομίμου βιβλίον γ.

ᾧ περιέχονται

ἈΠΟΚΡΊΣΕΙΣ, ἘΠΙΣΤΟΛΑΊ ΤΕ ΚΑῚ ΨΗ͂ΦΟΙ ΤΩ͂Ν ἌΛΛΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩ͂Ν ΚΑῚ ἉΓΊΩΝ ΠΑΤΈΡΩΝ.

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης κυρίου Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης, κύριον Βασίλειον τὸν Ἀχριδηνὸν περὶ τοῦ ἑνωθῆναι τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀνατολικήν. Α.

ἈΔΡΙΑΝΌΣ ἐπίσκοπος, δοῦλος δούλων θεοῦ, τῷ σεβασμίῳ ἀδελφῷ τῷ Θεσσαλονικέων ἀρχιεπισκόπῳ, ἀσπασμὸν καὶ ἀποστολικὴν εὐλογίαν.

Ἐξ ὅτου διὰ τοῦ ἀρχαίου πολεμίου τοῦ φθόνου ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς, ἁγίας,

Ῥωμαίας καὶ ἀποστολικῆς (ὃ δίχα δακρύων κυματώσεως μόλις εἴπωμεν) ἑαυτὸν ἐκκλησίας ἐχώρισε, καὶ ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἴδιον ἰὸν τῆς κακίας ἐξέχυσε, καὶ ἀπὸ τῆς τῆς μητρὸς ὑπακοῆς τὰ τέκνα ἀπέστησαν, καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ἑνότητος ὁ διϊκὸς ἐπεισῆλθε· πολλὴν κόπον καὶ σπουδὴν οἱ πρὸ ἡμῶν διάδοχοι τοῦ μακαρίου Πέτρου ἀπένειμαν, ἵνα καὶ τὸ σχίσμα ἀρθῇ ἐκ μέσου, καὶ τῇ ἑνότητι τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀπ' αὐτῆς ἑαυτοὺς χωρίσαντες ἀποδοθῶσι. διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ νῦν καιροῦ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τὴν φροντίδα δεξάμενοι, ὡς τῷ θεῷ ἀρέσκει διατίθεσθαι πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην οὔσαις, εἰ καὶ ταῖς χάρισι τοῦ μακαρίου Πέτρου μηδέν τι ἰσάζον ἔχομεν, πῶς βιαζόμεθα τὴν διακονίαν ἐκτελεῖν. πρὸς τοῦτο ἑαυτοὺς ἠγάγομεν προσέχειν μή πως συναριθμηθῶμεν (ὅπερ μὴ γένοιτο) ἐν τῷ ἀριθμῷ οὓς ὀνειδίζει ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου, λέγων, Τὸ ἐκβληθὲν οὐκ εἰσηγάγετε, τὸ ἀσθενὲς οὐκ ἐθεραπεύσατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ συνθλασθὲν οὐκ ἐδεσμεύσατε. Τῷ τοι πρὸς τὴν εἴσαξιν τῶν τέκνων πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἑνότητος, καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀπολλυμένης δραχμῆς σπεύσωμεν· καὶ τῷ ἀποστολικῷ προστάγματι συνωθούμενοι πρὸς τοὺς τῶν τῆς διδασκαλίας λόγων ἀμελοῦντας, ἐπιστατεῖν ἡμᾶς πείθειν καὶ τὴν νουθεσίαν τῶν πιστῶν εὐκαίρως ἀκαίρως· καὶ τῷ πα-

ραδέγματι ἐκείνου διδαχθέντες, ὃς ἦν κύριος τῆς δόξης, καὶ πάντα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔχων, ἔκλινεν ὅμως οὐρανοὺς καὶ κατῆλθε· καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἵνα τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἀποδοθῇ. ἔνθεν τοι ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ τὴν ἀγάπην σου διὰ τῶν παρόντων γραμμάτων παραινοῦμεν ἵνα ἀκριβῶς φροντίσῃς· ἐπεὶ μία ἐστὶ μόνη ἐκκλησία, καὶ μία μόνη ἡ τοῦ ἁγιασμοῦ κιβωτὸς, εἰς ἣν ἕνα ἕκαστον τῶν πιστῶν δεῖ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ σωθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἑνότητα αὐτῆς πᾶσι τρόποις κοπιάσῃς· καὶ διαλογισάτω ἡ σὴ φρόνησις πῶς ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ οὐ δύναται συνίστασθαι διῃρημένη· πῶς πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν ἀπὸ τῆς τρικυμίας τοῦ παρόντος κατακλυσμοῦ ἔσωθεν τῆς μιᾶς κιβωτοῦ τῆς ἐκκλησίας δεῖ συναθροισθῆναι ἐπὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ τῷ κυβερνήτῃ πάντων τῶν πιστῶν. παρεδόθη πῶς οἱ ἅγιοι πατέρες, οἱ τῷ θείῳ πνεύματι πεφωτισμένοι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ πρωτεῖα ἁπλῶς τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν Ῥωμαίαν ἐκκλησίαν ἔχειν ἐκέλευσαν, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς γνώμην πάντων τὴν κρίσιν τετυπώκασιν ἀναφέρειν. καὶ πρὸς τὸ ἀνελεῖν τὴν διαίρεσιν ἐκ τοῦ μέσου, πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὴν σύζευξιν τοῦ διῃρημένου τείχους, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἀγάπην, διὰ τὴν τῆς σῆς ψυχῆς σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀμαράντου δόξης, ἐγρηγόρως πρόσεχε· καὶ προ-

τὸν παρὰ σεαυτῷ, μετέπειτα δὲ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσην ἡ θεία χάρις δίδωσιν, ἐργάζου ἵνα τὸ ποίμνιον ἑνωθῇ τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ οἱ ὁμολογοῦντες ἑαυτοὺς δεσποτικὰ πρόβατα, πρὸς τὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐπιστρέψωσι βόσκημα, ὃς τὴν αὐτῶν φροντίδα ἐδέξατο ἐκ τοῦ δεσποτικοῦ προστάγματος. ἡμεῖς μὲν ἐν τούτῳ οὐ τὴν πρόσκαιρον εὐδοξίαν θεωροῦμεν, οὐ τὴν παρερχομένην δόξαν ἐκζητοῦμεν, οἱ τὸ ποιμαίνειν ἐδεξάμεθα ἐκ τοῦ ὀφφικίου· δούλους ἡμᾶς πάντων τῶν τοῦ θεοῦ δούλων ὁμολογοῦμεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν κύριον καὶ διδάσκαλον ἴσμεν, ἵνα ἕνα νεκρὸν ἀναστήσῃ ἐν σώματι, ἀπελθεῖν ὁδὸν καὶ δακρῦσαι ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ μνήματι, καὶ λαλῆσαι, Λάζαρε δεῦρο ἔξω· ἀνάξιον κρινόμενον ἐὰν τὸ τάλαντον τὸ δεσποτικὸν ἐπιχῶμεν, καὶ ἀμελήσωμεν οὓς δυνάμεθα ἐν ψυχῇ ἀναστῆσαι. περὶ τοῦ λοιποῦ, τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμετέρους υἱοὺς Βαλδουῒν καὶ Βαλδιτζίονιν, τοὺς τῶν παρόντων γραμμάτων ἀποκομιστὰς, πρὸς τὸν ἀγαπητικώτατον υἱὸν ἡμῶν Ἐμμανουὴλ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ εὐλαβοῦς ἀθροίσματος πεμφθέντας, τῇ ἀγάπῃ σου προσεκτικῶς παραδίδομεν ἐρωτῶντες ἵνα αὐτοῖς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ τὴν τῆς εὐλαβείας εὐλάβειαν, βλέμματι χαρίεντι ἐν ταῖς ἰδίαις ἀνάγκαις τὰς παρακλήσεις ἀποδώσῃς· τὰς δὲ σὰς ὑγείας διὰ τῶν σῶν γραφῶν θέλομεν ἡμῖν δηλῶσαι.

ΒΑΣΙΛΕΙ'ΟΥ ἈΧΡΙΔΗΝΟΥ̃.

α Ἀντιγραφὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, κυρίου Βασιλείου τοῦ Ἀχριδηνοῦ, πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης κύριον Ἀδριανόν. Β.

Ἀνέγνωμέν σου τὴν ἐπιστολὴν ἁγιώτατε πάπα καὶ κατενοήσαμεν ἐξ αὐτῆς τὸ ὕψος τῆς διανοίας σου, τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως, τὸ πλάτος τῆς κατὰ θεὸν ἀγάπης καὶ διαθέσεως· ὑφ᾽ ἧς οὐ στενοχωρεῖταί σου ἡ ἀποστολικὴ καρδία, ἀλλὰ πλατύνεται μᾶλλον τὰ σπλάγχνα εἰς ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν τῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις Χριστιανῶν. ἐπέγνωμέν σου τὴν φωνὴν διὰ τῶν γραμμάτων, λαλήσασαν ἡμῖν εἰς τὰ ὦτα καὶ τὴν διάνοιαν. ἠκούσαμεν λαλοῦντος ὡς πατρὸς, ὡς ποιμένος, μᾶλλον δὲ ἀρχιποίμενος. ὡς μὲν γὰρ πατὴρ, καὶ τοὺς ἀπηλλοτριῶσθαί σου δοκοῦντας υἱοὺς ὑπὸ τοὺς πατρικούς σου κόλπους συνάγεις, καὶ κηδόμενος τούτων διατελεῖς· ὡς δὲ ποιμὴν, οἷα πρόβατα πεπλανημένα ἀνακαλῇ· ὡς δὲ ποιμένων ποιμὴν, τὴν ποιμαντικήν σου καὶ θεοδίδακτον ἐπι-

στήμην διδάσκεις ἡμᾶς· ἐκ τῶν ποιμνίων μὴ ἀμελεῖν, ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει προσνοεῖσθαι, καὶ τὸ κακῶς ἔχον θεραπεύειν ἐπιμελῶς. ἠκούσαμεν ἀνακαλουμένου πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἐπεστράφημέν σου πρὸς τὴν φωνήν. πάντως δὲ ἐὰν ἀλλοτρίοις υἱοὺς τῆς σῆς ἁγιότητος ἐλογιζόμεθα ἑαυτοὺς, ἢ τῆς σῆς ποιμαντικῆς ἀπομακρύνεσθαι προσῃρούμεθα, οὐκ ἂν οὔτε ἐπέγνωμεν ὡς πατρικὴν τὴν φωνὴν, οὔτε ὡς ποιμένος τὸ ἀνακλητικὸν ᾄδοντος ἐπανεστράφημεν. κατὰ γὰρ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, οὐδεὶς ποτὲ ἐπιγνώσεται τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνὴν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῆς. τί οὖν πρὸς ἡμᾶς ἡ παραβολὴ τοῦ πλανηθέντος προβάτου, ἁγιώτατε πάπα; τί δὲ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπολωλυίας δραχμῆς; ἡμεῖς γὰρ οὔτε ἐκπεσόντας ἑαυτοὺς τῶν σῶν κόλπων φαμὲν, ὅτε τὴν υἱότητα ἢ τὴν ποιμαντικὴν ἀποφεύγομεν, ἵνα καὶ οὕτως ὀνειδιζώμεθα· ἑστήκαμεν δὲ, θεοῦ χάριτι, ἐπὶ τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου ὁμολογίας ἀσφαλῶς τε καὶ ἀκλινῶς· καὶ ὃν ἐκεῖνος ὡμολόγησε καὶ ἐκήρυξεν, ὁμολογοῦμέν τε καὶ κηρύσσομεν· μὴ καινίζοντές τι τῶν τοῖς ἁγίοις πατράσι συνοδικῶς δεδογμένων, μὴ προστιθέντες τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ἄχρι καὶ μιᾶς κεραίας, ἢ ἰῶτα ἑνός. ἐμάθομεν γὰρ οἷον ἐστὶ παρὰ τῷ κήρυκι τῶν ἐθνῶν βαρὺ τὸ ἐπικρεμασθὲν ἐπιτίμιον τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι. κἂν γὰρ ἐγὼ (φησὶν) ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε,

λάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Τοῦτο φοβούμενοι, καὶ τὴν ζωοποιὸν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὡς ὁ παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ Κυρίου παρέδωκεν ἡμῖν, οὕτως ἐπιτελοῦμεν· τὴν μὲν Ἰουδαϊκὴν ταπεινότητα καὶ τὴν τοῦ νόμου σκιὰν ὑπεραναβαίνοντες, εἰς δὲ τὸ ὑπερῷον τῆς ὑψηλῆς χάριτος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀναβαίνοντες· καὶ ἄρτον ἐσθίοντες, οὐχὶ τὸν τῆς κακώσεως, ὡς ὁ νόμος φησὶν, ἀλλὰ τὸν τῆς εὐφροσύνης, καὶ ὄντως καρδίαν στηρίζοντα. εἰ δὲ κατὰ τοὺς ποιμένας ἐκείνους ἠφρονευσάμεθα (ὃ μὴ γένοιτο, μηδὲ εἰς τοσοῦτον καθ' ἡμῶν ἰσχύσῃ ὁ πονηρὸς) περὶ ὧν ὁ προφήτης Ἱερεμίας θρηνῶν ἔλεγεν, Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπον, ποῦ ἐστι Κύριος; καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου, οὐκ ἠπίσταντό με· καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ. Εἰ τοιοῦτοί σοι ἦμεν, ἁγιώτατε πάτερ, πῶς ἂν ἄλλως εἶχες ὀνομάζειν ἡμᾶς ἢ πρόβατα πλανηθέντα, καὶ δραχμὴν ἀφανισθεῖσαν, καὶ νεκρὸν ἐν τάφῳ κείμενον πολυήμερον; ἀλλὰ μὴ οὕτως οἴου περὶ ἡμῶν. οὔτε γὰρ θεμέλιον ἄλλον οἴδαμεν παρὰ τὸν κείμενον, καὶ τὰ αὐτά σοι πρεσβεύομεν καὶ διδάσκομεν ἐγώ τε καὶ πάντες οἱ τοῦ μεγάλου καὶ ἀποστολικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου· καὶ εἷς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐκκλησίαις ὁ λαλούμενος λόγος τῆς πίστεως· καὶ ὁ αὐτὸς ἀμνὸς θύεται, ὁ τοῦ κόσμου αἴρων τὴν ἁμαρτίαν, Χριστὸς, ἔν τε τοῖς κατὰ δύσιν ἀρχιερεῦσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελοῦσι κορυφαίαν ἀκρότητα, καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἡλίου ἀνίσχοντος τοῦ

ὑψηλοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου δεχομένοις τὰς τῆς ἱερωσύνης αὐγάς· εἰ καὶ τινὰ βραχέα προσκόμματα εἰς μέσον παραρριφέντα διέστησαν ἡμᾶς, καὶ πολλοὺς πεποιήκασι τοὺς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος. ἃ πάντως ἐξελεῖν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ὡς λίθους τινὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρῖψαι, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, καὶ ἀπρόσκοπον τὴν ἑνότητα τῶν ἐκκλησιῶν καταστῆσαι, τῆς σῆς ἔσται ἁγιωσύνης, τῆς χριστομιμήτως ὡς ἐξ οὐρανοῦ διακυπτούσης, καὶ τὰ διεστῶτα συνάγειν καὶ βουλομένης καὶ δυναμένης εἰς ἕν. ἡμεῖς μὲν γὰρ βραχεῖς, καὶ βραχέος ποιμνίου κατάρχομεν, μέτριον μὲν καὶ κατὰ σταγόνα τὸν λόγον ἔχοντες, ἀρετῆς δὲ μετέχοντες οὐδ' ὁπουοῦν· εἰ καὶ ἡ σὴ ἁγιότης μέγιστά τινα περὶ ἡμῶν ὑπενόησεν, ἐκ τῆς τινῶν ἀγάπης τῶν ἐνταῦθα ἐπιδεδημηκότων, καὶ ἡμῖν ὡμιληκότων, πάντως παραπεισθεῖσα. ἡ δέ γε σὴ τελειότης καὶ τοῦ παντελείου Χριστοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα φέρουσα κατά τε τὸν θρόνον κατά τε γνῶσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου λαμπρότητα, δυνατὴ πάντως ἔσται καὶ τὰ διεστῶτα σκάνδαλα περιελεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἀποκαταστῆσαι τὸ ἑνιαῖον καὶ ἀδιάτμητον. ἔχει δὲ πρὸς τοῦτο ἡ ἁγιότης σου σύμπνουν καὶ συνεργὸν τὸν κραταιότατον καὶ μέγιστον ἐν βασιλεῦσι, καὶ ἀκρότατον τὴν εὐσέβειαν, τὸν καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπρόσμαχον καὶ τὴν φρόνησιν ἀνυπέρβλητον, καὶ ἐν ἅπασι τοῖς καλοῖς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος θαυμαζομένων ὀνομαστότατον· οὗ τῷ νεύματι καὶ ἡμεῖς ὑπείξομεν,

καὶ τῷ δεσποτικῷ θελήματι οἱ δοῦλοι ὑπηρετήσωμεν.

β Ἀπόκρισις πρὸς τὰ ἐρωτηθέντα περί τινος γάμου.

Ὁ Πέτρακας ἐγέννησε τὴν Ἀρχόντισσαν καὶ τὴν Καλὴν ὁμομητρίους· ἡ Ἀρχόντισσα ἐγέννησε τὴν Ξανθήν. ἡ Καλὴ ἐγέννησε τὸν Συμεὼν, ἡ Ξανθὴ ἐγέννησε τὴν Σοφίαν. ἕτεροι δύο αὐτάδελφοι ἐξ ἑτέρου γένους ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι, Ἰουλιανὸς καὶ Ἰωαννῶ. ὅστις Ἰουλιανὸς ἀνελάβετο εἰς γυναῖκα Σοφίαν τὴν θυγατέρα τῆς Ξανθῆς. ἀκώλυτόν ἐστι λαβεῖν τὴν Ἰωαννῶ σύνευνον Συμεὼν τὸν υἱὸν τῆς Καλῆς, ἢ οὔ; ζητῶ τοίνυν γνωρίσαι τοῦτο σαφέστερον παρὰ τῆς σῆς μεγαλειότητος ἐγγράφως.

Πρὸς δὲ ταῦτα ἀπόκρισις ἐπήχθη τοιαύτη. Ἐπειδὴ ἀναφαίνεταί τὸ ἐρώτημά σου, ὦ θεοφιλέστατε Δυρραχίτα μέγα σακελλάριε, εἰ ἀπολύονται δύο ἀδελφοὶ πρὸς θείαν προσπεξαδέλφην καὶ ἀνεψιὰν ἐξ ἑτέρου προσπεξαδέλφου πρὸς ἔννομον γάμον· ἔξεστι τοῦτο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἄθεσμόν ἐστιν, οὔτε κεκωλυμένον. ἐκεῖνα γὰρ κεκωλυμένα λέγονται καὶ ἄθεσμα καὶ παράνομα, ἐν οἷς τὰ τοῦ γένους συγχέονται. τουτέστιν, εἰ θεῖός ἐστι, συνοικήσει τῆς γυναικὸς κινδυνεύει ἀνεψιὸς λέγεσθαι τῷ λόγῳ τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα συναρμογῆς. καὶ αὖ πάλιν εἰ γυναικάδελφός ἐστι, συμβαίνει τυχὸν λέγεσθαι σύγγαμβρος· καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαύτη ἡ σύγ-

χυσις καὶ τὸ ἀπρεπές. κατὰ γὰρ τὸν Θεοφύλακτον μέγαν βασιλέα, ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον ζητούμενον ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπές. καὶ ἑτέρωθι ὁ αὐτὸς, Ἐν οἷς τὰ τῶν γενῶν συγχέονται, ἐκεῖθεν ὁ γάμος ἀθέμιτος. ὅτι γοῦν οὔτέ τις ἀπρέπεια ἐνταῦθα ἀνακύπτει, οὔτε τῶν γενῶν σύγχυσις (τοῦ γὰρ ἑτέρου μέρους πέμπτος βαθμὸς, τοῦ δὲ ἑτέρου δεύτερος, καὶ οὕτως ἕβδομος ἐξ ἀγχιστείας ὀνομαζόμενος) ἔνθεσμος ὁ τοιοῦτος γάμος καὶ ἔννομος καὶ ἀκώλυτος. ἀγχιστεία δέ ἐστι, κατὰ τὸν νομοθέτην, οἰκειότης προσώπων ἐκ γάμων ἡμῖν συνημμένη, συγγενείας ἐκτὸς καὶ διαφορά τις οὐκ ἔσται ἀγνάτων καὶ κογνάτων τῶν ἐξ ἀῤῥενογονίας δηλαδὴ καὶ θηλυγονίας, ἑβδόμου ἐξ ἀγχιστείας μεσολαβοῦντος βαθμοῦ. ἐντεῦθεν συνῆπται τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα, καὶ οὐ κωλυθήσεται καθ' οὓς εἴφαμεν τρόπους, νόμοις καὶ κανόσιν ἐπερειδόμενοι. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως θ, Βασίλειος ὁ ταπεινὸς Θεσσαλονίκης.

ΝΙΚΗΤΑ ΜΗΤΡΟ-πολίτου Ἡρακλείας,

α΄ Ἀποκρίσεις πρὸς Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον.

Ἐρώτησις. Τοὺς εἰς δεύτερον συνοικέσιον ἐρχομένους εἰ δεῖ λαβεῖν τὴν τοῦ διγάμου εὐχὴν παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιερέως. Ἀπ. Ἡ μὲν ἀκρίβεια τοὺς διγάμους οὐκ οἶδε στεφανοῦν, ἡ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ συνήθεια τὰ τοιαῦτα οὐ παρατηρεῖται· ἀλλὰ καὶ τοῖς διγάμοις τοὺς νυμφικοὺς στεφάνους ἐπιτίθησι· καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε διὰ τοῦτο ἐνεκλήθη. ὥστε οὐδέ τις φοβηθήσεται τὸ ἐπίκλημα, τοὺς τοιούτους στεφανώσας. πλὴν ὀφείλουσιν ἕνα ἢ καὶ δεύτερον ἐνιαυτὸν κωλυθῆναι τῆς τῶν ἁγίων μυστηρίων μεταλήψεως· καὶ οὐδὲ τὸν ἱερολογήσαντα χρὴ συνεστιαθῆναι τούτοις.

Ἐρ. Εἰ δεῖ κόρην λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀπάραντος εἰς ἀλλοδαπὴν χώραν, κἀκεῖσε παλλακὴν κτησαμένου, καὶ αὐτῆς προσκαρτερησάσης τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἄφιξιν χρόνους τρεῖς. Ἀπ. Ὁ τοιοῦτος τῆς μὲν παλλακῆς ἀποστήσεται, τῆς δὲ γυναικὸς οὐ χωρισθήσεται. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ πρὸς ἕτερον γάμον οὐκ ἀπονεύσει. ἐλευθέρα γάρ ἐστιν (ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος) ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, ζῶντος δὲ, οὐκ ἔτι.

Ἐρ. Κόρη τις ἀνελάβετο ἄνδρα, καὶ γέγονεν

διὰ γῆ μνηστείας καὶ ἱερολογία, ἄνευ τῆς συναφείας. εἶθ᾽ οὕτω περιέπεσεν ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν αὐτοῦ πενθερὰν, καὶ ἐνεγάστρωσε ταύτην. τί δεῖ ποιεῖν; Ἀπ. Περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως καὶ πρότερον ἀπεκρίθημεν, καὶ νῦν δὲ τὸ παριστάμενον ἡμῖν ἀποκρινούμεθα· ὅτι ὁ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ μὲν γυναῖκα ἔχειν συγχωρηθήσεται, τῆς δὲ πενθερᾶς μακρυνθήσεται, διὰ τὴν φαύλην συνήθειαν· ἵνα μὴ ὑπὸ ταύτης καὶ ἔτι ἕλκηται.

Ἐρ. Ἐάν τις γυνὴ τεκοῦσα παιδίον, διαβάλλῃ ἱερέα ὡς ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσα τοῦτο, τί δεῖ γενέσθαι, ἀπορίας οὔσης ἀποδείξεων; ἐκτελέσει τὸν ὅρκον. ἡ γυνὴ καὶ κινδυνεύσει εἰς τὸν βαθμὸν ὁ ἱερεύς; Ἀπ. Τὰ ἐγκλήματα οὐ διὰ συκοφαντικοῦ καὶ πλείου λύονται, ἀλλὰ διὰ φωνῆς μαρτύρων ἀδιαβλήτων ὅρκῳ πιστουμένης ἀποδείκνυνται. τῇ δὲ πόρνῃ οὐδαμῶς προσεκτέον· ἀλλ᾽ ἐάσθω ὁ ἱερεὺς τῇ τοῦ θεοῦ κρίσει, καὶ αὐτὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν ἐν τάχει.

Γυνή τις χήρα, ἔχουσα αὐταδέλφην τεκοῦσαν δύο παῖδας ἄρρενας, γέγονεν ἀνάδοχος ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος Κωνσταντίνου στρατιώτου. πειρᾶται γοῦν ἡ ἀδελφὴ τῆς χήρας Μαρία ἀναλαβέσθαι εἰς ἕνα τῶν ἑαυτῆς υἱῶν θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου. Ἀπ. Οὐ κωλύεται ἡ Μαρία θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἡ αὐταδέλφη αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνεδέξατο, υἱῷ αὐτῆς ἁρμόσαι· καὶ γενέσθω τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα.

Ἐρ. Εἰ τὸν ἐκ διγάμων τεχθέντα δεῖ γενέσθαι ἱερέα. Ἀπ. Ὁ ἐκ διγάμων ἢ τριγάμων ἢ πολυγάμων ἀποτεχθεὶς, ἐὰν τὸν οἰκεῖον βίον καλῶς διεξάγῃ, οὐ κωλύεται ἱερωθῆναι. οὐ γὰρ προσκριματίζεται διὰ τοὺς γονεῖς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ Χωματηνοῦ, ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρείας.

α΄ Περὶ βαθμῶν συγγενείας.

Ὁ ΜΕΝ λόγος ὃν ᾐτήσω, ἡμῖν τιμιώτατε δέσποτα, καὶ τῶν ἀληθῶν προσγενῶν τὰ λίαν ὑπερέχοντά τε καὶ κράτιστα, οὐκ ὢν ῥᾴδιος οὐδὲ εὐχερὴς, μᾶλλον δὲ πολλῆς δεόμενος τῆς ἐπιστημονικῆς, ἐκ τῶν τοῦ νόμου ἀκριβασμῶν, καὶ πείρας καὶ γνώσεως, εἰς τηλεφανῆ τούτου σαφήνειαν καὶ παράστασιν, διὰ τὸ κατ᾽ αὐτὸν ποικίλον τε καὶ πολυειδές. ἔνθεν καὶ ἀνεβαλλόμην τὰ πλεῖστα πρὸς τὸ ἐγχείρημα. ἐπεὶ δὲ καθάπαξ γίνεσθαί σοι πειθήνιοι ἐν ἑαυτοῖς ἐκυρώσαμεν, διά τε τὸ τῆς συγγενικῆς οἰκειότητος ἀπαραίτητον, καὶ διὰ τὴν θείαν ἐντολὴν, τὴν τῷ αἰτοῦντι πᾶν ὁποιοῦν διακελεύουσαν· τούτου δὴ ἕνεκα τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ θαῤῥήσαντες, τῷ καὶ τοῖς ἀσόφοις καὶ ἀγραμμάτοις σύνεσιν καὶ σα-

φίαν τελείαν παρέχοντι, καὶ λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος, οὐκ ἀποδυσχεραίνομεν πρὸς τὸ αἴτημα· σαφῶς εἰδότες ὡς εἴπέρ τις ἡμᾶς ἀμαθίας καὶ τόλμης ἐγγράψαιτο, διὰ τὸ τῆς λέξεως ὁμοῦ ἀκαλλὲς, καὶ τῆς ἐννοίας τὸ ἀτελὲς, συγγνώμων αὖθις ἔσται ἡμῖν, ὡς οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ὁρμηθεῖσι πρὸς τὸ ἐγχείρημα, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀκραιφνοῦς συγγενείας καὶ εἰλικρινοῦς διαθέσεως εἰσπράττουσιν. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν τὸ λόγου προοίμιον. ἀρκτέον δὲ τὰ τῆς αἰτήσεως οὕτως. ἠθέλησας μαθεῖν ἐξ ἡμῶν ὅπως τε τὰ τοῦ γένους βαθμιδοῦνται πρόσωπα, καὶ ἵνα μὲν ἐκ τούτων πρὸς κοινωνίαν γάμου κωλύονται, ἵνα δὲ αὖθις παραχωροῦνται συνάπτεσθαι, ὡς ἀνεπιτίμητα. καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐνοῦσαν ἡμῖν γνῶσιν καὶ πεῖραν, τοῦ θεοῦ διδόντος ἰσχὺν, ἐκ τῶν νομικῶν ἐδαφίων τὰ λεχθησόμενα ἀναλεγόμενοι, ταῦτα οὕτως ἀποκρινόμεθα. Ἡ τοῦ γένους σειρὰ τρισὶ συνείρεται τάξεσι, τῇ τε τῶν ἀνιόντων δηλονότι, τῶν κατιόντων, καὶ τῶν ἐκ πλαγίου. ἀνιόντες δέ εἰσιν, οἵ τε γονεῖς καὶ οἱ πάπποι καὶ οἱ πρόπαπποι· κατιόντες δὲ, οἱ παῖδες, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τικτόμενοι ἔκγονοι καὶ δισέκγονοι, καὶ οἱ τούτων ἀπόγονοι· οἵγε μὴν ἐκ πλαγίου, θεῖοι, ἀνεψιοὶ, ἐξάδελφοι, καὶ οἱ λοιποί. ἡ μὲν οὖν τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων πρὸς γάμου κοινωνίαν συναρμογὴ εἰς ἀπέραντον παρὰ τοῦ νόμου κεκώλυται. οὐ γὰρ πατρὶ ἢ πάππῳ ἢ προπάππῳ, εἴτε μητρὶ ἢ μάμμῃ

ἢ προμάμμῃ ἐστὶ θέμις τὸν γάμον συναλλάξαι μετὰ υἱοῦ, ἢ ἐκγόνου, ἢ δισεκγόνου, τὸ σύνολον· οὔτε μὴν τὸ ἀνάπαλιν υἱὸς ἢ ἔκγονος ἢ δισέκγονος πατρὶ ἢ μητρὶ ἢ πάππῳ ἢ μάμμῃ ἢ προπάππῳ ἢ προμάμμῃ. ἡ τῶν ἐκ πλαγίου δὲ, μέχρι καὶ ἑβδόμου βαθμοῦ τὴν κώλυσιν ἔχουσα, ἔκτοτε τοῖς βουλομένοις συνάπτεσθαι τὸ αἴτιον παρὰ τοῦ νόμου λαμβάνει καὶ ἀνεμπόδιστον. οἱ βαθμοὶ μέντοιγε ἀπὸ συγγενικῆς ῥιζουχίας λαμβάνοντες τὴν ἀρχὴν, ἐκ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος ὠνομάσθησαν. ὥσπερ γὰρ αἱ βαθμῖδες ἐξ ἐπιπέδου τινὸς τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσαι, καὶ εἰς τὰ πρόσω προβαίνουσαι, τὴν ἄνοδον ἢ τὴν κάθοδον συμπεραίνουσιν· οὕτω καὶ οἱ βαθμοὶ ὡς ἐκ ῥίζης ὁμοφυεῖς κλάδοι τοῦ πρώτου γεννήτορος προϊόντες, τὴν συγγένειαν ἀπαρτίζουσιν. ἑκάστη οὖν γέννησις ἕνα βαθμὸν ἀποτελεῖ. πατὴρ γοῦν πρὸς υἱὸν οὐδαμῶς βαθμιδοῦται, καθότι ῥίζα τούτου πέλει καὶ καταρχή· εἷς δὲ βαθμὸς ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα λογίζεται. οἵγε μὴν δύο αὐτάδελφοι, διότι ἐκ δύο γεννήσεων προέρχονται, καὶ δύο ἀποτελοῦσι βαθμούς· ἑκάστη γὰρ γέννησις (ὡς εἴρηται) βαθμὸν ἕνα ἀποτελεῖ. οἱ μέντοι πρωτεξάδελφοι τετάρτου βαθμοῦ τυγχάνουσιν, ὡσαύτως καὶ οἱ δισεξάδελφοι ἕκτου κατ' ἀναλογίαν καταριθμοῦνται βαθμοῦ· οἱ δέ γε τρισεξάδελφοι, τοιουτοτρόπως ὀγδόου. ἡ τοιαύτη τοίνυν συγγένεια καλεῖται ἐξ αἵματος. ἔνθεν καὶ τὸ τῆς κωλύσεως ὅριον μέχρι

τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ ἐκληρώσατο· ὡς ἔστιν ἐξὸν καταμαθεῖν τὸν φιλομαθῆ ἀπό τε τῆς νομικῆς περιλήψεως καὶ τῆς συνοδικῆς διατάξεως. ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐν ε̄ τίτλῳ τοῦ κ̄ η̄ βιβλίου οὕτω φησί, Μεταξὺ τῶν ἐκ πλαγίου προσώπων ἐστί τις κώλυσις. τὴν γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ τῆς ἀδελφῆς μου θυγατέρα λαμβάνειν πρὸς γάμον οὐ θέμις, οὐδὲ τὴν τούτων ἐγγόνην· ὁμοίως οὐδὲ τὴν θυγατέρα τοῦ θείου ἢ τῆς θείας, τουτέστι τὴν ἐξαδέλφην μου. ἀλλ' οὐδὲ ὁ υἱός μου τὴν ἐκγόνην αὐτῶν, οἵτινες λέγονται δισεξάδελφοι. καὶ οὕτω μὲν τοὺς τῶν ἐξαδέλφων παῖδας, ἤγουν τοὺς δισεξαδέλφους, οἵτινες εἰσὶν ἕκτου βαθμοῦ, τὸ τῶν κεκωλυμένων γάμων ἡ νεαρὰ αὕτη τέθεικεν ὁροθέσιον. ὁ δὲ ἕβδομος βαθμὸς, διὰ τὸ ἐκ τούτων παρασιωπηθῆναι, χώραν ἐλάμβανε, καὶ εἰς γάμου κοινωνίαν οὐκ ἐκωλύετο. ἡ δέ γε συνοδικὴ διάγνωσις, ἡ ἐπὶ τῆς ἐφημερίας γενομένη τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ, ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄσεμνον καὶ τοῦτον τὸν ἕβδομον βαθμὸν, διὰ τὴν τῶν προσώπων ἐγγύτητα, τοῖς ἀπηγορευμένοις καὶ ἀποτετραμμένοις ἐνέκρινε, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πολιτείας ἐξέκοψεν. ἐπηκολούθησε δὲ τῇ συνοδικῇ ταύτῃ πράξει καὶ νεαρὸν θέσπισμα τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου καὶ πορφυρογεννήτου, κυρίου Μανουὴλ, καὶ τὰ ψηφισθέντα ἐκύρωσεν ἀσφαλῶς. ἔκτοτε οὖν μέχρι καὶ νῦν οἱ κεκωλυμένοι τῶν ἐξ αἵματος βαθμῶν ἕως τοῦ ἑβδόμου

βαθμοῦ καταλήγουσιν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἐστὶ λαβεῖν τὸν διςεξάδελφον τὴν τοῦ διςεξαδέλφου αὐτοῦ θυγατέρα, ἀνεψιαῖ τούτου τυγχάνουσαν. τὸ φύσει δίκαιον καὶ εὐπρεπὲς καὶ σεμνὸν, ὥσπέρ τινα χαλινὸν, ὁ νόμος τοῖς γάμοις ἐπέθηκεν· ὡς ἂν τούτου ἐχόμενοι οἱ συναλλάττοντες, μὴ, ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἐπὶ τὸ συγγενὲς χρεμετίζωσι. τὰ μέντοι ἐπέκεινα τοῦ ἑβδόμου τούτου βαθμοῦ πρόσωπα ἀκωλύτως ἐλεύσονται πρὸς γάμων συναρμογήν. εἰς γὰρ τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, ὡς προέκειται, ὁ ἕβδομος βαθμὸς τῆς τῶν γάμων κοινωνίας κωλυτικὸν ὅρον πέφηνε. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας ἐν τούτοις. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἀγχιστεία κατὰ τὴν νομικὴν ἀκρίβειαν προσώπων ἡμῖν οἰκειότητα ἐμποιεῖ ἐκ γάμων συνημμένων ἀντὶ συγγενείας, οὐδὲ ταύτην τὸ τοῦ νόμου ἀκριβὲς ἀφῆκεν ἀόριστον. φησὶ γὰρ ἐν γ´ κεφαλαίῳ τοῦ ἀναπεφωνημένου ε´ τίτλου τοῦ κη´ βιβλίου, ταῦτα, Πενθερά ἐστὶν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη καὶ ἡ προμάμμη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. καὶ νύμφη λέγεται ἡ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἐκγόνου καὶ τοῦ προεκγόνου γαμετή· καὶ προγόνη λέγεται ἡ ἐξ ἄλλου θυγάτηρ, καὶ ἐκγόνη καὶ προεκγόνη τῆς γαμετῆς μου· καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. Τὰ τοιαῦτα γοῦν πρόσωπα τετάρτῳ περιλαμβανόμενα βαθμῷ τὸν γάμον ἔχουσι, κατὰ τὴν νεαράν, ἀσυγχώρητον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἐξ αἵματος βαθμοῖς ὁ ἕβδομος βαθ-

μὸς (ὡς ἄνωθεν εἴρηται) διὰ τὸ εὐπρεπὲς καὶ σεμνὸν κεκώλυται ὕστερον· οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀγχιστείας ὁ πέμπτος καὶ ὁ ἕκτος μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Σισιννίου ἐπετιμήθη· καὶ δηλοῦται τὰ περὶ τούτων τρανῶς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἐκτεθέντι τόμῳ· καὶ οὕτω μέχρι τοῦ ἕκτου βαθμοῦ οἱ κεκωλυμένοι τῶν ἐξ ἀγχιστείας γάμων καταλαμβάνονται. δύο γὰρ ἀδελφοὺς δύο πρώτας ἐξαδέλφας, ἢ τὸ ἀνάπαλιν δύο πρώτους ἐξαδέλφους δύο ἀδελφὰς λαβεῖν εἰς γάμον, ἀδύνατον. οἱ μὲν γὰρ δύο πρῶτοι ἐξάδελφοι, τετάρτου εἰσὶ βαθμοῦ· οἱ δέ γε δύο αὐτάδελφοι, δευτέρου· καὶ διὰ τὴν τῶν προσώπων ἐγγύτητα οὐδόλως πρὸς γάμου ἔρχεσθαι κοινωνίαν συνεχωρήθησαν. ἐκ γὰρ δύο καὶ τεσσάρων ἕκτος βαθμὸς συμπεραίνεται, καὶ τὸ ἀνάπαλιν· καὶ διὰ τοῦτο κεκώλυται. ὡσαύτως καὶ θεῖος καὶ ἀνεψιὸς πρὸς δύο ἑτέρου γυναῖκας αὐταδέλφας γαμικὸν συνιστᾶν συνάλλαγμα κωλύονται. πέμπτος γὰρ ἐκ τούτων τῶν προσώπων βαθμὸς συνάγεται. ὁ μὲν γὰρ θεῖος πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τρίτον ἐπέχει βαθμόν· αἱ δέ γε δύο αὐτάδελφαι, πρὸς ἀλλήλας δεύτερον. οὕτω τοίνυν καὶ εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν μέχρι πέμπτου καὶ ἕκτου βαθμοῦ τὸ κωλυτικὸν ὅρον ἔστηκεν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος ἕκτος βαθμὸς ἐξ ἀγχιστείας ἄλλως συναγόμενος· ὃν ἀκώλυτον εἶναι παντάπασιν ἥ τε τοῦ ῥηθέντος νόμου σιωπὴ, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ θεσπίσματα βασιλικὰ καὶ πράξεις

συνοδικαὶ πᾶσιν ἐγνώρισαν. θεῖος γὰρ καὶ ἀνεψιὸς, τρίτου ὄντες βαθμοῦ, θεία καὶ ἀνεψιὰ ἐξ ἑτέρου γένους τὸν αὐτὸν ἐχούσαις βαθμὸν γαμικῶς συναπτόμενοι, οὐδόλως ἐπιτιμῶνται. οὐδὲ γὰρ ἀθέμιτον τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα κρίνεται, ὡς εἰς ἕκτον βαθμὸν ἐκ τριῶν καὶ τριῶν ἀναγόμενον. οὐδὲ γὰρ ἡ αὐτὴ τῶν ἀδελφῶν ἐγγύτης καὶ ἡ τοῦ θείου πρὸς τὸν ἀνεψιὸν, καὶ ἡ τοῦ ἐξαδέλφου καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν· ἀλλ' ἐκ μὲν πηγῆς μιᾶς τοῦ πρώτου γεννήτορος ἐξέρχονται, κατὰ μικρὸν δὲ ἀλλήλων μακρύνουσιν, ὥσπερ εἰς διαφόρους σχιζόμενοι ῥύακας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος συγγενείας ἐξ ἀγχιστείας, ὅπερ βαθμοῖς μὲν οὐδαμῶς περιέχεται, διὰ τὸ συμπλοκὴν τριῶν ἔχειν γενῶν· κεκωλυμένων δὲ μόνων προσώπων ῥητῶς ὁ νόμος μνησθεὶς τὰ ἑξῆς ἀκώλυτα καὶ ἀνέγκλητα εἴασεν. ἐν γὰρ τῷ δ' κεφαλαίῳ τοῦ ϛ' τίτλου τοῦ κη' βιβλίου φησὶν αὐτολεξεὶ οὑτωσί, Οὐδὲ τὴν ποτὲ γυναῖκα λαμβάνω τοῦ προγόνου μου. οὔτε ἡ μητρυιὰ λαμβάνει τὸν γενόμενον ἄνδρα τῆς προγόνης αὐτῆς. καὶ οὕτω μὲν ἔχομεν περὶ τῆς ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας συγγενείας· καὶ, ὡς ἐγῷμαι, ἐχομένως τῆς ἀκριβείας· εἰ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κανονικῶν καὶ νομικῶν θεσπισμάτων ἐν τούτοις, διὰ τὸ τῆς πολυγραφίας πολύστιχον, κατελείφθησαν.

Ὅτι δὲ καὶ μείζων συγγένεια ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθίας ἀνακύπτουσα ἐν ἡμῖν τοῖς εὐσεβέσι μεταλαβεῖν, καὶ περὶ ταύτης χρεὼν οὕτω διαλαβεῖν. Ὁ

ὁ ν' ϛ' κανὼν τῆς ϛ' συνόδου περὶ τῆς τοιαύτης συγγενείας ταῦτα διαγορεύει. ἐπειδὴ μείζων ἐστὶν ἡ κατὰ πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, ἔγνωμεν δὲ ἔν τισι τόποις τινὰς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος παῖδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο ταῖς ἐκείνων μητράσι χηρευούσαις γαμικὸν συναλλάττοντας συνοικέσιον· ὁρίζομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδὲν τοιοῦτον πραχθῆναι. εἰ δέ τινες καὶ μετὰ τὸν παρόντα κανόνα φωραθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, πρωτοτύπως μὲν οἱ τοιοῦτοι ἀφιστάσθωσαν τοῦ τοιούτου παρανόμου συνοικεσίου, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίοις ὑποβληθήτωσαν. Ὅτι τοίνυν ὁ παρὼν κανὼν μείζονα καλεῖ τὴν πνευματικὴν συγγένειαν παρὰ τὴν σαρκικὴν, ἀνάγκην ἔχουσιν οἱ διὰ ταύτης συνδεθέντες εἰς τοσούτους βαθμοὺς συντηρεῖν τὸ ταύτης σεβάσμιον καὶ εὐπρεπὲς εἰς ὅσους καὶ τὸ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας. διὰ γὰρ τοῦ βαπτίσματος, θεοῦ, φησὶ, μεσάζοντος, αἱ ψυχαὶ αὐτῶν συνάπτονται, καὶ εἷς ἄνθρωπος, ὅ, τε ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὸν παῖδα δεξάμενος, καὶ ὁ κατὰ σάρκα τούτου πατὴρ, γίνονται. ὅθεν ἀκολούθως καὶ οἱ τούτων παῖδες, ἀδελφοὶ ὀνομάζονται, καθὰ καὶ ἐκεῖνοι, σύντεκνοι. ὡσαύτως καὶ τὰ ἐκ τούτων κατιόμενα ἐφεξῆς πρόσωπα τὰς τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας κλήσεις μεταλαγχάνουσι, καί εἰσιν ἀληθῶς καὶ ὀνομάζονται συγγενεῖς. ἡ γὰρ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑνωτικὴ δύναμις εἰς γνη

σίαν ἐγγύτητα πάντας συνήρμοσεν, ἣν συνθολοῦσθαι συναλλάγμασιν ἀθέσμοις πάντη ἀδύνατον. παραφυλαχθήσεται δὲ ἐν ταύτῃ τὸ κωλυτικὸν ὅριον, κατὰ τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, μέχρι καὶ ἑβδόμου βαθμοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα συγγένεια διὰ θέσεως, εἴτουν υἱοθεσίας· ἣν δὴ καὶ αὐτὴν οὕτω παραφυλάττειν ὀφείλομεν καθάπερ καὶ τὴν ἐξ αἵματος, καὶ τὴν διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος. ταύτας γὰρ ἔκ τε τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν φιλοσεβῶν νόμων τηρεῖν παρελάβομεν, ὡς προέκκειται. ἡ δέ γε διὰ θέσεως ἀδελφότης, ὡς ἀσύστατος καὶ ἀβέβαιος, καὶ τῇ φύσει ἀνακόλουθος, καὶ τῷ νόμῳ ἀπόβλητος, οὐδόλως οὐδὲ εἰς γαμικὰ συνοικέσια ἐμποδοστατεῖ. φησὶ γὰρ τὸ λε΄ κεφάλαιον τοῦ ιγ΄ τίτλου τοῦ ε΄ βιβλίου ῥητῶς οὑτωσί, Μηδὲ παρὰ ξένοις τοῖς ἔξω Ῥώμης οἰκοῦσι διὰ θέσεως ἀδελφότης συνιστάσθω. κἄν τις ὡς ἀδελφὸς προσληφθεὶς, κληρονόμος γραφῇ, ἐκπιπτέτω τῆς κληρονομίας. ὅθεν ἐπειδὴ οὕτω παρὰ τῶν νόμων ἡ διὰ θέσεως ἀδελφότης ἀποσκορακίζεται, οὐδὲ πρὸς συναλλαγὰς γαμικὰς ἔχει κώλυσιν ὁπωσοῦν, ὡς ἔξω τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν φιλοσεβῶν νόμων πίπτουσα· ἀλλ᾽ ἐᾷ ταύτας προβαίνειν, ὡς μηδαμόθεν κώλυσιν τινὰ ἢ μέμψιν ἐπισυρομένας. ἡ θέσις γὰρ μιμεῖται τὴν φύσιν, ἡ φύσις δὲ υἱὸν ἐπιγινώσκει διὰ γεννήσεως, ἀδελφὸν δὲ οὐδαμῶς. εἰ δὲ ἀδελφὸν ἡ φύσις οὐ πέφυκεν ἀποτίκτειν, ἄρα καὶ ἡ θέσις, ὡς μιμουμένη τὴν

φύσιν, οὐκ ἐξισχύει πρὸς ποίησιν ἀδελφότητος. ἀκώλυτα οὖν καὶ ἀκατηγόρητα καὶ παντάπασιν ἄμεμπτα τὰ συναλλάγματα τὰ ἔξωθεν τῶν ἄνωθεν εἰρημένων, ἔκ τε αἵματος, ἔκ τε ἀγχιστείας, καὶ ἐκ θέσεων ἀμφοτέρων, τῆς τε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τῆς υἱοθεσίας. καὶ οὔτε δι᾽ ἀδελφοποιΐας, οὔτε δι᾽ ἄλλης αἰτίας ὅλως παρατρέπονται, ὡς παρὰ τῆς τοῦ νόμου σιωπῆς τὸ ἔμπρακτον ἔχειν σαφῶς καταλαμβανόμεναι. Αὕτη σοι παρ᾽ ἡμῶν ἡ τῆς σῆς ἀξιώσεως ἐκπλήρωσις, τιμιωτάτη μοι καὶ τριπόθητε κεφαλή. ἥτις εἰ μὲν τοῦ κατ᾽ ἀξίαν ἐφίκοιτο, χάρις τῷ θεῷ, τῷ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ τὴν ἑαυτοῦ ἰσχὺν μεγαλύνοντι· εἰ δὲ πολὺ τοῦ δέοντος ἀπολίποιτο, καὶ οὕτω χάρις τῷ ἑκάστῳ πρὸς τὸ συμφέρον τὴν τοῦ πνεύματος διδόντι φανέρωσιν. ἐπεὶ οὐδὲ πάντες, ἀπόστολοι, ἢ διδάσκαλοι, ἢ προφῆται, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον. ἡμῖν δὲ συγγνώμη πάντως ἔσται παρὰ τῶν τοῖς οἰκείοις λόγοις οἰκονομούντων ἐν κρίσει, εἴτουν διακρίσει. κατὰ τὸν ψάλλοντα, ὡς οὐ θεάσεως, ἢ ἐπιδείξεως, ἀλλ᾽ ὑπακοῆς καὶ ἀγάπης πνευματικῆς, καὶ σαρκικῆς οἰκειότητος προθεμένοις ἀποδοῦναι ὀφλημα. γένοιτο δὲ καὶ τὴν σὴν τιμιότητα ἐν τῷ φωτὶ τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν πορευθῆναι ἀμεταστρέπτως, καὶ ἡμᾶς διὰ τῶν σῶν ἱλαστηρίων δεήσεων, καὶ τυχεῖν τῆς ἐκδεξιῶν αὐτοῦ τάξεώς τε καὶ στάσεως, μετὰ τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ. ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ

κράτος

κράτος αἰώνιον, νῦν καὶ εἰς τὸν ἀπέραντον αἰῶνα τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, κυρίου Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, πρὸς Κωνσταντῖνον ἀρχιεπίσκοπον τῆς μητροπόλεως Δυρραχίου, τὸν Καβάσιλαν, ἀποκρίσεις.

Ὑπακοὴ καὶ ὄκνος, εἴτουν δειλία, παρεστάτησάν μοι ἐξάπινα, θεσπεσία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλή, τὸ πρός με περί τινων πεύσεων προσφοιτῆσαν εἰσδεξαμένῳ ἀξίωμα τῆς σῆς τελειότητος· ὅτι μηδὲ ἐξὸν μοι τοῦτο ἀποδιοπομπήσασθαι, οἷα δὴ εἰδότι ἀκολούθους τὰς ἐρωτήσεις ἐξ ἀνάγκης ταῖς ἀποκρίσεσι προβαίνειν· κἂν ἢ κατὰ μοῖραν ἢ οὐχ οὕτως προέρχωνται ἴσως. καὶ οὕτω τούτου ἑκάτερον πρὸς ἑαυτοῦ με ποιῆσαι σφόδρα ἐφιλονείκησεν, ὡς γενέσθαι με τούτων μεθόριον, μηδενὸς δηλονότι γινόμενον ἢ ἀκουόμενον. ἡ μὲν γὰρ ὑπακοή, τῆς ταπεινοφροσύνης οὖσα θαυμάσιον ἀποκύημα, πρὸς τὴν τοῦ ἀξιώματος με παρεκίνει φιλοφροσύνην τε καὶ δεξίωσιν· ὁ δέ γε ὄκνος ἀποβλέπειν ἔπειθε πρὸς τὸ ἐργῶδες καὶ δυσεξάνυστον τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ οὕτως ὀρρωδεῖν καὶ συστέλλεσθαι· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν ὑποβλέπεσθαι τὸν

ἀναιδέστατον μῶμον, ὡς εἴωθε καὶ αὐτὴν τὴν ἀψαύστων ἐπιλαμβάνεσθαι. ἐντεῦθεν ἐγὼ ἑκατέρων τουτωνὶ τὴν ἄκρον μίγμα τι καινὸν ἀναπέφηνα· ὃν τρόπον ἐκ τοῦ δειλοῦ καὶ τοῦ θρασέος ὁ κατ' Ἀριστοτέλην συνετέθη θρασύδειλος. καὶ οὕτω μηδέτερον ἀποσώζειν πρὸς ἑαυτὸν πρὸς ὁλόκληρον κεκινδύνευκα, οἷα τὴν μὲν ὑπακοὴν ὄκνῳ, τὸν δὲ ὄκνον τῇ ὑπακοῇ καταργῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ γεννήματα τοῖς οἰκείοις πατράσιν ἐοικέναι πεφύκασιν, ἰδοὺ καὶ τὸ ἡμέτερον τουτὶ κύημα, τὸ τῆς σῆς δηλονότι αἰτήσεως πλήρωμα, ὡς ἄρα καὶ ἔχει, πρόσεισι, τὴν μὲν σύστασιν ἢ ὑπόστασιν ἐκ τῆς ὑπακοῆς, τὸ δὲ μόρφασμα ἐκ τοῦ ὄκνου λαχόν. κέχρωσται γὰρ ὑπὸ τούτου πρὸς ὦχρον. ὡς εὐλαβεῖσθαι, κατὰ τοὺς φοβουμένους, καὶ ἀναπόδισμα χωρεῖν ἀπὸ προσώπου τὴν μεγίστην λαχόντων ἐν λόγῳ καὶ σοφίᾳ ἑκατέρᾳ προβεβλημένων, ἰσχύω. εἰ δέ τις ἔπαινος ἴσως ἐκ παραβόλου τὸ ἀπὸ τοῦ ὤχρου εἰδεχθὲς εἰς ἔρευθος τοῦτο μεταβαλεῖ, ὡς ὁραθῆναι τοῦτο καὶ καλλιπάρῃον ἅμα καὶ χαροπὸν καὶ παῤῥησίας τῆς καθηκούσης μέτοχον, ἀγαπῴημεν ἄν. ἵνα γὰρ πατέρα (τὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος εἰπεῖν) υἱὸς εὐφραίνει καὶ κάλλιστος καὶ σοφός; εἰ δὲ παραμένει τοῦτο (φεῦ τὸ δύσμορφον ἀναλλοίωτον) πᾶσα ἀνάγκη πρὸς τὸν πατρῷον τοῦτο κόλπον ἀποστραφῆναι, ὡς ἂν ἐκεῖσε ἀφανισθὲν, ἔκ γε τοῦ μὴ ὁρᾶσθαι, τὸν γοῦν τοῦ αἴσχους ὀνειδισμὸν ἀποκρύπτοιτο.

Ἐρώτησις. Εἰ δεῖ τὸν ψηφισθέντα καὶ καταδεξάμενον καὶ ἀσπασάμενον μετατεθῆναι εἰς ἑτέραν ἐπισκοπήν. Ἀπ. Τοῦτο κανονικὸν μὲν οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν τῆς ἐγγράφου ἢ ἀγράφου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως· γίνεται δὲ πολλάκις, βασιλέως κελεύοντος, διά τινα οἰκονομίαν λυσιτελοῦσαν κοινῇ. καὶ γέγονε τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Μανουὴλ καὶ Πορφυρογεννήτου Κομνηνοῦ. τοῦ γὰρ σοφωτάτου ἐκείνου Εὐσταθίου τοῦ κατὰ Φλῶρον διακόνου ὄντος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ μαΐστορος τῶν ῥητόρων, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Λυκίων Μυρέων ψηφισθέντος, καὶ καταδεξαμένου καὶ ἀσπασαμένου, καὶ ἤδη καὶ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἑτοιμασθέντος, πρόσταγμα τοῦ μακαρίτου βασιλέως ἐκείνου πρὸς τὴν σύνοδον καταπεφοίτηκε, διακελευόμενον, δέξασθαι ταύτην παραιτούμενον τὸν Εὐστάθιον, προσαγαγεῖν δὲ τοῦτον εἰς τὴν περίκλυτον τῶν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν, ὡς τηνικάδε χηρεύουσαν. τὰ τοιαῦτα οὖν, ὡς εἴπομεν, κέλευσις μόνη βασιλικὴ δύναμιν ἔχει μεταλλάττειν τε καὶ καινοτομεῖν. ὁ βασιλεὺς γὰρ, οἷα κοινὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστατεῖ, καὶ τὸ κῦρος ταύταις χαρίζεται· ἐκκλησιαστικὰς τάξεις ῥυθμίζει, καὶ νομοθετεῖ βίῳ καὶ πολιτείᾳ τῶν τοῦ βήματος, ναὶ μὴν καὶ δίκαις ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ πρός γε χηρευουσῶν ψήφοις ἐκκλησιῶν. ἐνάγει

δὲ καὶ ἀπὸ ἐλάττονος τιμῆς εἰς μείζονα, δηλαδὴ ἀπὸ ἐπισκοπῶν εἰς μητρόπολιν, ἢ ἀνδρὸς ἀρετὴν ἢ πόλιν τιμῶν. ταῦτα δὲ πάντα ῥᾷόν ἐστι καταμαθεῖν τὸν φιλομαθῆ ἀπό γε τῆς τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων περιλήψεως, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουστινιανείου νεαρᾶς νομοθεσίας, τῆς κειμένης ἐν ὅλῳ τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλικῶν· τὰ περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ προνομίων αὐτῶν, καὶ βίου καταστάσεως, καὶ δικῶν ἐγκληματικῶν τε καὶ χρηματικῶν εἰς πλάτος διαλαμβάνοντι. καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πλὴν μόνου τοῦ ἱερουργεῖν, τὰ λοιπὰ ἀρχιερατικὰ προνόμια σαφῶς εἰκονίζει ὁ βασιλεὺς ἐφ' οἷς πράττει νομίμως τε καὶ κανονικῶς. εὕρηται δὲ καὶ ἐν ιθ λόγῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας Φλαβίου Ἰωσήπου, ὑπογραφὴ βασιλικὴ οὕτως ἔχουσα, Τιβέριος Κλαύδιος καῖσαρ σεβαστὸς, Γερμανὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας, ὕπατος χειροτονηθεὶς τὸ δεύτερον. ὅτι οὖν καὶ Χριστὸς Κυρίου ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεύς ἐστι, διὰ τὸ χρίσμα τῆς βασιλείας· ὁ δὲ Χριστὸς, καὶ θεὸς ἡμῶν, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν, καὶ γέγονε καὶ ἀνακηρύττεται· εὐλόγως καὶ αὐτὸς ἀρχιερατικοῖς κατακοσμεῖται χαρίσμασιν.

Ἐρώτησις. Εἰ δέον ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς πορφυροῖς ἀρχιερατικοῖς ἐσθήμασι τεθῆναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς λευκοῖς· ἐν μὲν τῷ στιχαρίῳ τοὺς ποταμοὺς, ἐν δὲ τῷ φαινολίῳ σταυρούς· καὶ εἰ δεῖ καὶ πορφύρεον γενέσθαι σάκκον. Ἀπόκρισις. Τὸ ἔθος τῆς

ἐκκλησίας τὰ πορφυρᾶ δὲ, ἱερατικὰ θεῖα ἐνδύματα ἁπλᾶ βούλεται εἶναι, καὶ χωρὶς προσθήκης τῶν εἰρημένων ποταμῶν καὶ σταυρῶν. σάκκον δὲ πορφυροῦν οὐδόλως ἐπιγινώσκει· ἐπειδὴ ὁ σάκκος ἐν τρισὶ μόναις τοῦ ἔτους λαμπραῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς τὴν ἑαυτοῦ χρῆσιν παρέχει· ἤγουν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ πάσχα κυριακῇ, ἐν τῇ πεντηκοστῇ, καὶ ἐν τῇ γεννήσει τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸ γοῦν τοῦτο πληροφορεῖν ἐξαρκεῖ ὡς οὐ χρεὼν εἶναι σάκκον πορφύρεον. καὶ ἅμα ὅτι πένθους εἰσὶ τὰ πορφυρᾶ τοιαῦτα ἐνδύματα, σήμαντρον. ἐν μόναις γὰρ νηστίμοις ἡμέραις καὶ ἐν μνημοσύνοις ἀπελθόντων.

Ἐρώτησις. Πῶς λογίζονται τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἱερουργούμενα ἄζυμα, κοινὰ, ἢ ἅγια· ὡσαύτως καὶ τὰ ὑπουργούμενα αὐτοῖς σκεύη, καὶ ἱερατικὰ ἄμφια, καὶ εἴτι τοιοῦτον· καὶ εἰ ἔλλογόν ἐστι τὸ τούτοις δακτυλιοφορεῖν.

Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν ο̄ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν καὶ ὁ λ̄ζ καὶ ὁ λη̄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ ὁ ξ̄ τῆς ἐν Καρθαγένῃ, ἀζύμων μέμνηνται τῶν Ἰουδαϊκῶν καὶ ἑορταστικῶν, πεμπομένων τοῖς πιστοῖς παρὰ τῶν αἱρετικῶν· καὶ ἀποτρέπουσι καὶ τὸ λαμβάνειν ταῦτα, καὶ τὸ συνεορτάζειν αὐτοῖς τοὺς πιστούς. Λατινικῶν δὲ ἀζύμων οὐδεὶς οὐδαμοῦ κανὼν μέμνηται· οἷα ὕστερον, ὡς ἔοικε, τοῦ τῶν ἀζύμων ἔθους ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐπεισκωμάσαντος. ἐξ οὗ μέντοι τὸ τοιοῦτον ἔθος ἀνέκυψε, πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, κατὰ ζῆλον ἱερό-

βάλλονται, συγγράμμασιν ἰδίοις καθ' ἑαυτοὺς ὡς ἔκφυλον τοῦτο ἀπεσκοράκισαν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῖς Λατίνοις δογματιζόμενον, ἀπᾷδον καὶ ἀπεμφαῖνον παντάπασιν ἤλεγξαν. καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα ἔθη τούτων, ὡς τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ μὴ ἀκολουθοῦντα, βδελυκτὰ ἐλογίσαντο, καὶ ἀπώσαντο. ἔνιοι μέντοι φιλανθρωπότερον τῷ πράγματι χρησάμενοι, ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις συγκατέβησαν αὐτοῖς, τὸ τοῦ ἔθνους εἰδότες σκληρὸν καὶ ἀγέρωχον, καὶ βαρβαρικοῖς ὡς τὰ πολλὰ συναναχρωννύμενον ἤθεσιν, ἐπὶ μόνῳ δὲ τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως οὐδαμῶς συγκεχωρήκασιν καὶ συνῄνεσαν. ὧν εἷς ἐστὶ καὶ ὁ σοφώτατος Βουλγαρίας ὁ μακάριος Θεοφύλακτος· ὃς ἐν τῷ πρὸς Νικόλαον διάκονον, καὶ Κανστρίσιον, τὸν ὕστερον ἐπίσκοπον Μελεσσόβης, πεμφθέντι παρ' αὐτοῦ λόγῳ, μετὰ τὸ μέμψασθαι τοῖς ἀδιακρίτως προσφερομένοις αὐτοῖς, καὶ τὰ αὐτῶν ἀποβαλλομένοις καθόλου· καὶ μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν δοκούντων ἐλαττωμάτων αὐτῶν, καὶ ταῦτα οὕτω διέξεισιν, Ἐγὼ δὲ καὶ τούτων τὰ μὲν οὐδεμιᾶς ἐπιστροφῆς δεῖσθαι νομίζω, τὰ δὲ, μετρίας, καὶ οἵας, εἰ μὲν ἀνύσειέ τις, μικρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ χαρίζεσθαι· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ μηδὲ ζημίαν γε ἐντιθέναι τὸ ἀνεξάνυστον. ὃ μάλιστά μοι δὲ δοκεῖ τὴν πρὸς Λατίνους κοινωνίαν τοῖς εὖ φρονοῦσι ποιεῖν ἀπώμοτον, καὶ ὃ μὴ κατορθούμενον, μεγάλην προξενεῖ τὴν ζημίαν τῇ τοῦ

υἱοῦ κληρονομία, ἣν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔλαβε. Τοῦτό σοι καὶ δείξω καὶ διελέγξω, καθόσον ἔνεστι. Καὶ μετά τινα, Ἔστιν οὖν τὸ μέγιστον ἐκεῖνο σφάλμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀδου πετζαύρου ποιοῦν συναντᾶν, ἡ ἐν τῷ τῆς πίστεως συμβόλῳ καινοτομία· ἣν ἐποιήσαντο ἀνακηρύττοντες τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι. Καὶ μετὰ πολλά, Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς προσφορᾶς τῶν ἀζύμων πολὺς ὁ ζῆλος τοῖς πολλοῖς, καὶ πυρὸς θερμότερος, ὃ δὴ λέγεται· καὶ πρότερον ἂν τὰς ψυχὰς πρόοιντο ἢ τὴν περὶ τούτων δόξαν αὐτῶν παραλύσαιεν· οἱ δέ τινες καὶ οἰκείῳ πάθει καταχαρίζονται, καὶ παγὶς τοῦ διαβόλου τῷ Παύλῳ δοκεῖ· ἃ μὲν δεῖ πρὸς τούτοις εἰπεῖν, ἐν ὑστέρῳ λέξομεν, τὸ μὲν, τὸ ἄμετρον τοῦ ζήλου κολάζοντες, τοῖς δὲ ταπεινὸν δεικνύντες τὸ ἀταπείνωτον. Καὶ αὖθις μετὰ πολλά, Καὶ τοῖς δυτικοῖς τοίνυν ἔτι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεῦον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προστιθέμενον· ἔνθα ὁ κίνδυνος μέγιστος· τοῦτο μὴ διορθώσεως ἀξιούμενον ὁ συγχωρῶν, ἀσυγχώρητος· κἂν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοὺς λόγους ποιῶνται, ὃν ὑψηλὸν ὑψηλοὶ περιτιθέασι· κἂν τὴν τοῦ Πέτρου ὁμολογίαν προβάλλωνται, κἂν τὸν ἐπ' ἐκείνῃ μακαρισμὸν περιφέρωσι· κἂν τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας ἡμῖν ἐπισείωσι. Καὶ πάλιν μετὰ πολλά, Οὐ τοίνυν οὔτε περὶ τῶν ἀζύμων, οὔτε περὶ τῶν νηστειῶν ἀποσκληρυνθησόμεθα τῷ ἀκαμ-

περὶ τοῦ ἔθνους φρονήματι. τοῦτο γάρ ἐστιν ὀστράκῳ συγκολλᾶν ὄστρακον, μηδὲν ἦθος ὑγροτέρου παρεντιθέντας, ὅπερ ἐγλύετ᾽ ἂν ἴσως ἐξέκολλον. οὐδὲ πολλοῦ δεῖ περὶ τῶν ἀπηριθμημένων λοιπῶν· ἅπερ ὁμολογοῦντες καὶ αὐτοὶ τηρεῖν, ἐκτὸς τῆς πνικτοφαγίας (ταύτης γὰρ οὐδὲ τοὔνομα Λατίνοις σώφροσιν ἀνεκτόν, ὥσπερ οὐδὲ παρ᾽ ἡμῖν, οὐδὲ τὸ τῆς πορνείας, καὶ τῆς νηστείας· κἂν οἱ θηριώδεις καὶ κτηνώδεις ταύτην ἐπιτηδεύωσι) δοκοῦσι πολλοῖς ἀσύγγνωστα σφάλλεσθαι. ὧν μὴ συντίθεσθαι τοῖς λόγοις, ἀνδρός ἐστιν, ὡς οἶμαι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐγγυμνασθέντος, καὶ μαθόντος ὡς οὐ πᾶν ἔθος ἀποσχίζειν ἐκκλησίας ἰσχύει, ἀλλὰ τὸ πρὸς διαφορὰν ἄγον δόγματος. ἔθη δὲ πάντως καὶ ταῦτα τὰ παρὰ τοῖς θαυμαστοῖς κριταῖς σφάλματα· τὰ μὲν ἐξ εὐλαβείας, ὡς τὸ προσάγειν τοὺς ἀσπασμοὺς τοῖς θείοις ἐδάφεσι (μὴ γὰρ δὴ παραδεξαίμεθα τὴν σατανικὴν ἐκείνην συκοφαντίαν, ὡς ἄρα Λατίνοις οὐ παραδεκτέα ἡ τῶν εἰκόνων προσκύνησις) τὰ δὲ ἐξ οἰκονομίας, οἰκονομούσης ἀσθένειαν, τάχα μὲν καὶ ψυχῆς, πάντως δὲ τῆς σωματικῆς· ὡς τὸ τοὺς μοναχοὺς ἐν ταῖς νόσοις μεταλαμβάνειν κρεῶν· καὶ τοῦτο, κεκολασμένως, καὶ τῷ ὄντι πνευματικῶς. εἰ δέ τινες αὐτὸ χυδαιοῦσι ταῖς ἀδιαφορίαις, ἕτερος οὗτος λόγος πρὸς τούτους, οὐ πρὸς τοὺς πρώτως τοῦτο κατὰ λόγον οἰκονομήσαντας, καὶ ἄλλα καὶ ἄλλους τινὰς λόγους ἐμπαγέντα ταῖς δυτικαῖς ἐκκλησίαις. ὧν οὐδὲν διασπᾶν ἡμᾶς

δύναται. οὐκ· ἣν γε τοὺς κρίνοντας ἔχῃ τὴν ψῆφον ἐκφέροντας πατρικοῖς νόμοις ἀκόλουθον. ὃ εἴ γε μὴ μακρός μοι ὁ λόγος ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ ἱστορίας ἐγγὺς, ἔδειξα ἄν σοι μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθη τοῖς παλαιοῖς πατράσι παραχωρηθέντα, πρὸς τὴν τῶν ἀδελφικῶν ψυχῶν περιποίησιν. ᾔδεσαν γὰρ ἐκεῖνοι μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν, ἀλλ' ἕκαστος τὸν πλησίον εἰς τὸ ἀγαθὸν, πρὸς οἰκοδομήν. ἀλλὰ νῦν (φεῦ τοῦ ὑδερικοῦ ἡμῶν ὄγκου) Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; λέγομεν, καὶ μυρίοις καταβαλλόμεν ἱσταμένοις, ἵνα τὸ οἰκεῖον συστήσωμεν θέλημα. Καὶ ἐφεξῆς κατατρέχει σφοδρῶς τῶν ἀδιακρίτως καὶ ἀναίδην μεμφομένων τοῖς Λατινικοῖς ἔθεσι, καὶ εἰς μέγιστα καὶ ἀπόβλητα σφάλματα ἐγγραφόντων αὐτά. ἔστιν οὖν ἐκ τῆς ἐγκειμένης ἐννοίας τῷ σοφωτάτῳ τούτῳ συγγράμματι συνιδεῖν, ὡς ἐλάχιστα μὲν χρὴ ἐπὶ παντὸς ἔθνους προσδεξαμένου τὸ κατὰ Χριστὸν κήρυγμα, ἐπιτηρεῖν τὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐθῶν ἐλαττώματα· τά γε μὴν ἔκφυλα τῶν δογμάτων, καὶ ἀπεμφαίνοντα, καὶ λίαν ὑποβλέπεσθαι, καὶ φεύγειν ὡς γαγγραίνας, ὧν ὁ θεῖος μέμνηται Παῦλος, καὶ ὡς ἐπερῶια κακοήθη νοσήματα. ἐπείπερ τὰ μὲν ἔθη οὐ τοσοῦτον, τὰ δέ γε πονηρὰ δόγματα διασπᾶν ἡμᾶς τούτων δύνανται· ὅθεν οὔτε τὰ ἱερουργούμενα παρὰ τῶν Λατίνων ἄζυμα, οὔτε τὰ ὑποδεχόμενα ταῦτα καὶ ὑπηρετούμενα τῇ τούτων ἱερουργίᾳ σκεύη, καὶ ἀκολούθως οὔτε τὰς ἱερὰς αὐτῶν στολὰς, οὔτε τι

τοιοῦτον, κοινὰ λογισόμεθα. πῶς γάρ; τῆς τοῦ δεσποτικοῦ ὀνόματος ἐπικλήσεως ἐπισφραγιζούσης ταῦτα, καὶ τῶν τοῦ θείου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ἱερῶν ἐπασμάτων τὴν ἁγιστείαν, ὡς μανθάνομεν, ἱερολογούντων αὐτοῖς; Εἰ δέ τις ἐρεῖ ὡς εἴπερ κοινὰ τὰ τῶν Λατίνων ἄζυμα οὐκ εἰσὶν, οὐ προσκομματισθησόμεθα καὶ ἡμεῖς τούτων μεταλαμβάνοντες· ἀλλ' ἀκούσεται ὡς ἐπειδὴ, καθὼς ἄνωθεν εἴρηται, μετὰ τῶν ἄλλων ταῖς δυτικαῖς ἐκκλησίαις καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀζύμοις ἔθος ἐμπέπηκται, καθὰ καὶ ἡμῖν τὸ προσφέρειν καὶ ἱερουργεῖν ἔνζυμα, ἀδύνατος ἐφ' ἑκατέροις ἐστὶ ἡ τῶν οἰκείων ἐθῶν παράβασις· εἰ μήποτε θάτερον μέρος μεταθέσθαι πρὸς θάτερον αἱρετίσεται, τὴν κοινωνίαν αὐτοῦ ἀσπασάμενον. πλὴν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰ παρ' ἡμῶν ἱερουργούμενα, καὶ ἡμεῖς οὕτω τὰ παρ' ἐκείνων, ἅγια λογιζόμεθα· καὶ οὐ σφαλλόμεθα. καὶ αἱρετικῶν γὰρ χειροτονίαι τοῖς ὀρθοδόξοις δεκταί εἰσι, κατὰ τὴν τῶν πατέρων παράδοσιν, ὀρθοδόξων ἢ ὄντων ἢ γινομένων τῶν ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένων. Τὸ δακτυλιοφορεῖν δὲ, τοῖς μὲν κατὰ πνεῦμα περιπατοῦσι, πνευματικῶς ἐκλαμβάνεται. ἐπειδὴ γὰρ νυμφίος ὁ Χριστὸς καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν καθαρῶν καὶ παρθένων ψυχῶν ὀνομάζεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἑκασταχοῦ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν προστάται, νυμφίοι προσαγορεύονται, ὡς δακτύλιον τὴν σφραγῖδα λαβόντες τοῦ πνεύματος. ὅτι καὶ ὁ σωτὴρ ἐν δακτύλῳ,

τουτέστι τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τὰ δαιμόνια ἐκβάλλειν πρὸς τοὺς ἀπειθεῖς ἔλεγεν Ἰουδαίοις οἱ Βεελζεβοὺλ ἐκεῖνον ἐκπορευόμενον ἔχειν αὐτόν. καὶ τὸν ἐπανελθόντα ἢ ἄσωτον υἱὸν δακτυλίῳ χρυσῷ ἐπεκόσμησεν· ὅλον δηλαδὴ τοῦτον ἐκτελέσας πνευματικὸν, ἀντὶ σαρκικοῦ. τοῖς γε μὴν Λατίνοις οὐ πνευματικῶς, ἀλλὰ σαρκικῶς, οὐδ᾽ ὑπερκοσμίως, ἀλλὰ κοσμικῶς τὴν τοῦ δακτυλίου προσηγορίαν ἐκλαμβανομένοις, περισπούδαστον γίνεται τὸ δακτυλιοφορεῖν, ὡς τῶν ἐκκλησιῶν δήπουθεν μνήστορσιν· ὅθεν οὐδὲ τοῦτο προσάπτει μέμψιν αὐτοῖς.

Ἐρώτησις. Εἰ πρόκριμα τῷ ἀρχιερεῖ τὸ εἰσέρχεσθαι εἰς τὰς Λατινικὰς ἐκκλησίας, καὶ προσκυνεῖν ἡνίκα ἂν προσκληθείη παρ᾽ αὐτῶν. καὶ εἰ μεταδώσει τούτοις καταπλαστοῦ, ὅταν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ λειτουργίᾳ παραγίνωνται.

Ἀπόκρισις. Τινὲς τῶν Λατίνων εὑρίσκονται μὴ καθόλου διαφερόμενοι πρὸς τὰ καθ᾽ ἡμᾶς ἔθη, τά τε δογματικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά· καὶ εἰσὶν, ὡς ἄν τις εἴπῃ, καὶ τοῦτο ἐπαμφοτερίζοντες. ὥσπερ τοίνυν τὸ ἀντισκληρύνεσθαι τοῖς ἐπίπαν διαφερομένοις ἡμῖν, ἐξαιρέτως ἐπὶ τῷ δόγματι τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως, καθῆκον καὶ ὅσιον· οὕτω τὸ συγκαταβαίνειν τοῖς μὴ τοιούτοις, καὶ συνέρχεσθαι, οὐ προκρινεῖ τῷ ἀρχιερεῖ, ὡς οἰκονομίαν πεπιστευμένῳ καὶ μεταπε-

χομένῳ τὴν πρέπουσαν οἰκονόμοις ψυχῶν. ὅθεν
καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν προσκληθεὶς οὗ-
τος, ἀνενδοιάστως ἀφίξεται. τῶν ἁγίων γὰρ εἰκόνων
εἰσὶ καὶ οὗτοι προσκυνηταὶ, καὶ ἐν τοῖς κατ' αὐ-
τοὺς ναοῖς ἀνασηλοῦσιν αὐτάς. καὶ προθύμως
προσερχομένοις τούτοις μεταδώσει καὶ ζωηλας ἐῦ,
ὅταν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραγίνωνται. ἡ
τοιαύτη γὰρ συνήθεια δύναμιν ἔχει κατὰ μικρὸν με-
θελκύσαι αὐτοὺς καθόλου πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἱε-
ρὰ ἔθη καὶ δόγματα. πυκνοῦται δὲ καὶ ἡ Ἰταλία
θείων ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ναοῖς· ὧν κορυ-
φαῖος ὁ ἐν τῇ Ῥώμῃ περίκλυτος τοῦ ἐν ἀποστόλοις
κορυφαίου Πέτρου ναός. ἐν οἷς ἡμέτεροι εἰσερχό-
μενοι ἔκ τε τῆς ἱερατικῆς μερίδος καὶ τῆς λαϊ-
κῆς, προσευχάς τε ποιοῦνται πρὸς θεὸν, καὶ τοῖς
ἐν αὐτοῖς τιμωμένοις ἁγίοις τὴν σχετικὴν προσ-
κύνησιν καὶ τιμὴν ἀπονέμουσι· καὶ πρόσκομμα
ἐντεῦθεν οὐδόλως ὑφίστανται, ἐφ' οἷς δηλαδὴ ὑ-
πὸ τοὺς Λατίνους εἰσὶ ναοῖς. μεμνήμεθα δὲ ὡς γε-
γόνασιν ἐρωτήσεις πρὸ ἐτῶν ἤδη ἱκανῶν παρὰ Μάρ-
κου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης πατριάρχου Ἀλεξαν-
δρείας· καὶ ἐπ' αὐταῖς ἀποκρίσεις Θεοδώρου τοῦ
μακαρίτου πατριάρχου Ἀντιοχείας τοῦ Βαλσα-
μῶν· αἷς συντεταγμένη ἦν καὶ περὶ Λατίνων αἰ-
χμαλώτων ἐρώτησις, εἰ χρὴ δηλαδὴ τούτους
προσδέχεσθαι παρουσιάζοντας εἰς τὰς καθολι-
κὰς ἐκκλησίας, καὶ ζητοῦντας μεταλαμβάνειν
τῶν θείων ἁγιασμάτων. καὶ ἀκολούθως ἐπὶ ταύ-

τῇ ἀποκρίσει, καθόλου ἀπαγορεύουσα τοῖς εἰρημένοις Λατίνοις διὰ χειρῶν τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερέων τῆς θείας κοινωνίας ἀξιοῦσθαι. ἥτις δὴ ἀπόκρισις τὸν οἰκεῖον λόγον συγκροτοῦσα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς, τῷ Κυριακῷ ἐκείνῳ ἐχρήσατο ῥήματι, ὁ μὴ ὢν (λέγον) μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. Τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποκρίσει τηνικαῦτα πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων οὐκ ἔθεντο, οἷα πολὺ ἐχούσῃ τὸ ἀπηνές τε καὶ ἰταμὸν, καὶ μὴ προσῆκον μέμψει Λατινικῶν τύπων τε καὶ ἐθῶν· ὅτι τε (φασὶν) οὐκ ἀνεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς, καὶ εἰσὶν αὐτοὶ, ὡς αἱρεσιῶται, ἀπόβλητοι δημοσίᾳ γεγόνασιν· ἀλλὰ καὶ συνεσθίουσιν ἡμῖν καὶ συνεύχονται· καὶ δύναταί τις, φησὶ, τὸν λογισμὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ιε̄ κανόνος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας συνόδου τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας καλῶς ἀναδέξασθαι. καὶ ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ προσέρχεσθαι Λατίνοις ἡμῖν, καὶ ζητεῖν τῆς ἐνζύμου μεταλαμβάνειν ἁγίας προσφορᾶς ἐξ ἡμῶν, δῆλον ποιεῖ ὡς εἰ μὴ περιφέρουσι τὰ ἄζυμα, καὶ ὡς οὐ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὸ στέργειν αὐτοῖς, οὐκ ἂν προσήρχοντο τῇ παρ' ἡμῶν γινομένῃ τῶν θείων μυστηρίων ἱερουργίᾳ. τὸν οἰκεῖον δὲ λόγον καὶ οὗτοι συνιστῶντες ἐκ τοῦ εὐαγγελίου, τὸ παρὰ τοῦ θείου Ἰωάννου πρὸς τὸν δεσπότην εἰρημένον προέτεινον, Εἴδομεν (εἰπόντος) τινὰ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Καὶ εἶ-

πε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι. Προσεπήγαγον δὲ καὶ ὅτι τὸ μὲν, Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι, προδήλως καὶ γυμνῶς κατὰ τοῦ διαβόλου παρὰ τοῦ σωτῆρος ἀποτείνεται· καθὰ δὴ τοῦτο παρίστησιν ἡ αὐτόθι τοῦ εὐαγγελίου περικοπή. καθὸ γὰρ ἐχθρός ἐστιν ἀπ' ἀρχῆς ὁ σατὰν, καὶ ἀμετάτρεπτος ἀπὸ τῆς κακίας μένει, καὶ καθόλου μετανοίας ἐστέρηται, κατὰ τοῦτο μὴ ὢν μετὰ τοῦ δεσπότου, κατ' αὐτοῦ ὢν καὶ ἔστι καὶ ὀνομάζεται· ὡς αὐτοῦ μὲν ἀγαπῶντος τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα, καὶ συνάγοντος· ἐκείνου δὲ, μισοῦντος αὐτὸ καὶ διασκορπίζοντος. τὸ δὲ, Ὃς οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι, πρὸς ἄνθρωπον εἴρηται οὐκ ἀκολουθοῦντα μὲν τῷ Ἰησοῦ, ζηλοῦντα δὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτου ἐκβάλλοντα δαιμόνια. καὶ οὔπω δυνάμενον, ἐκ τοῦ ἀποστάδην περιπατεῖν, ῥᾳδίως μετατίθεσθαι εἰς τὸ ἀκολουθεῖν. τῆς ἀνθρωπίνης γὰρ μόνης ἀσθενείας βοήθημα, ἡ ἐπιστροφὴ καὶ μετάνοια, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν χειρόνων εἰς τὰ κρείττω μεταβολή. προσέφερον δὲ καὶ γνώμην ἐπὶ τούτῳ Θεοφυλάκτου, τοῦ σοφωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας· ἧς τὴν σύνοψιν ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν ἀποκρίσει ἀνωτέρω ἐποιησάμεθα, θαυμαστὰ περὶ συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας ἐκτιθεμένην, καὶ ἀξιέπαινα. Ἐντεῦθεν ἐκρίθησαν οἱ ἀντειπόντες, ὡς εἴρηται, καλῶς καὶ εὐλόγως ἐνστῆναι, ὡς τῆς ἰταμότητος προτιθέμενοι τὴν οἰκονομίαν, πρὸς τὸ

μὴ καταβαλεῖν ἀλλὰ κερδῆσαι ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τοὺς ἀδελφοὺς, ὑπὲρ ὧν ὁ κοινὸς σωτὴρ καὶ δεσπότης ἡμῶν τὸ ἑαυτοῦ αἷμα ἐξέχεεν.

ἸΩΆΝΝΟΥ ΤΟΥ͂ ἘΠΙΣΚΌΠΟΥ ΚΊΤΡΟΥ,

Ἀποκρίσεις πρὸς Κωνσταντῖνον ἀρχιεπίσκοπον Δυῤῥαχίου τὸν Καβάσιλαν.

Ἐρώτησις. Συνήθειά ἐστιν ὧδε, εἰς τὴν ἔξω χώραν χειροτονεῖσθαι ἀζυμίτας ἱερεῖς παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχιερέων. δεκτόν ἐστι τοῦτο, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις. Τὸ ἄγραφον ἔθος τῆς ἐκκλησίας, ὡς νόμον κρατεῖν, ὁ τοῦ κόσμου φωστὴρ ὁ μέγας θεσπίζει Βασίλειος. ὅταν γοῦν τὰς τοιαύτας χειροτονίας οὐκ ἐπιγινώσκῃ ὁ νόμος τῆς ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἡμεῖς δυνάμεθα τὴν ἐν ταύτῃ συνήθειαν γνωματεῦσαι ὡς βεβαίαν κρατεῖν. εἰ γὰρ καὶ μακρὰ ἴσως ἐστὶν, ἀλλ᾽ οὐκ οἴδαμεν ἀκριβῶς εἰ καὶ ἐν συνοδικῷ δικαστηρίῳ κροτηθεῖσα ἐβεβαιώθη. ἐκείνην γὰρ τὴν μακρὰν συνήθειαν βεβαίαν οἱ νόμοι τυγχάνειν διακελεύονται, τὴν δοκιμασθεῖσαν ἐν δικαστηρίῳ καὶ κυρωθεῖσαν,

τὴν μὴ τοιαύτην δὲ ὁλοσχερῶς ἀποβάλλονται. ἐξετασθῆναι τοίνυν χρεὼν εἰ καὶ ἡ εἰρημένη συνήθεια τῆς χειροτονίας τῶν ἱερέων συνοδικῶς ἐγυμνάσθη καὶ ἐκυρώθη ποτέ. κἂν μὲν γέγονε τοῦτο, κρατείτω καὶ εἰς τὸ ἑξῆς· εἰ δὲ μὴ, ἀνάγκη τῇ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τὰ περὶ ταύτης ἀνενεχθῆναι, ὥστε τὸ δόξαν ἐκείνῃ γίνεσθαι. τὰ συνοδικῶς γὰρ σκεπτόμενα καὶ διαγινωσκόμενα, τῶν κατὰ μόνας γνωματευομένων κρείττονα εἰσὶ καὶ ἐπικρατέστερα.

Ἐρώτησις. Θάπτονται ὀρθόδοξοι Ῥωμαῖοι ἐν Λατινικαῖς ἐκκλησίαις ψαλλόμενοι παρά τε Ῥωμαίων καὶ Λατίνων ἐν ταυτῷ. καὶ Λατῖνοι δὲ ἀποθνήσκοντες, ὡσαύτως ψάλλονται ὁμοῦ παρὰ Ῥωμαίων καὶ Λατίνων ἀδιακρίτως. ἐπιτίμιον ἐστὶν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Δύο εἰσὶ περιφανῆ καὶ μεγάλα, ποιοῦντα διαφορὰν μέσον ἡμῶν καὶ τῶν Λατίνων. τὸ πρῶτον καὶ μεῖζον, τὸ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δόγμα· τὸ δεύτερον δὲ, καὶ οὐ τοῦ ἴσου λόγου, τῶν ἀζύμων ἡ προσφορά. ἡ τῆς γραφῆς δὲ ἀνάγνωσις τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας, καὶ αἱ προσευχαὶ, καὶ αἱ μελῳδίαι, καὶ οἱ θεῖοι ναοὶ καὶ αἱ προσκυνήσεις τοῦ τε τιμίου σταυροῦ καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων, κοινὰ τούτοις εἰσὶ καὶ ἡμῖν. οὐκ ἀπᾷδον τοίνυν, οὐδὲ τῇ εὐσεβείᾳ ὁπωσοῦν λυμαινόμενον, τὸ θάπτεσθαι Λατίνους ἐν Ῥωμαϊκοῖς ναοῖς, καὶ ψάλλεσθαι ὁμοθυμαδὸν παρά τε Ῥωμαίων καὶ Λατίνων ἱερουργῶν νεκρώσιμα Λατίνων καὶ Ῥωμαίων. οὔτε γὰρ ὁ

γὰρ ὁ τόπος τοὺς ἀπελθόντας, παρὰ θεοῦ ποιεῖ ἀποβλήτους· καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῖς ψαλμῳδία τῶν Λατίνων, οὐκ ἔστιν ἐθνική, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς θείων γραφῶν. εἰ δέ τις ἴσως ἄτοπον ἡγεῖται τὸ γινόμενον οὕτω, αὐτόθεν εὑρήσει τὸν λογισμὸν τοῦτον μάταιον. πολλὰ γὰρ σώματα τῶν ἁγίων οἱ πάλαι κατὰ καιροὺς τῆς ἀσεβείας τὸ κράτος ἔχοντες θνησιμαίοις ἀλόγοις παρέμιξαν, καὶ ἐν τόποις βορβόρου μέσοις ἐναπέρριψαν· ἀλλ' ἡ δεδομένη τοῖς ἁγίοις χάρις, ἐντεῦθεν ἀλώβητος ἔμεινε. καὶ αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ τῶν πρωτοτόκων μητρόπολις, ἡ τῶν πραέων γῆ, τὰ ἠγαπημένα σκηνώματα. εὑρίσκονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ μὴν καὶ ἄλλων κακοδόξων ἐν ἑτέροις ναοῖς· καὶ οὐ λυσιτελεῖ τούτοις ἡ ἐκεῖσε ταφή. μένει γὰρ αὐτῶν ἡ δυσσέβεια, καὶ αὐτῶν ἐστι τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως. ἄμεμπτος λοιπὸν ἡ ταφὴ τῶν ἐν τοῖς Λατινικοῖς ναοῖς ἐνσωρευαζομένων Χριστιανῶν. ἐπειδὴ κἀκεῖσε ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τῶν θείων μορφωμάτων ἐστὶν ἀνάστηλωσις καὶ προσκύνησις. προσθήκη δὲ οὐκ ἀπρόσφορος τῇ ἀποκρίσει ταύτῃ, κἀκεῖνο δὴ τὸ εὐαγγελιογραφούμενον, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς αὐτῶν νεκρούς. τοῦ λόγου, οἶμαι, δηλοῦντος τὸ τὴν διαφθορὰν εἶναι τούτων ταφήν. ὡς ἐντεῦθεν μηδὲ

ἐπάναγκες ἐστὶ τοῖς ζῶσιν ὑπερκοσμίως μήτε περιασπουδάστων μελημάτων ἐπὶ ἐνταφιασμῷ τοὺς νεκροὺς ἀξιοῦν, μήτε μὴν ἐπιλέκτοις τόποις τούτου χάριν ἐπιζητεῖν.

Ἐρώτησις. Ὁ γυναῖκα ἔχων ἱερεὺς, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, εἰ αὐτὸς μὲν ἀποκαρῇ, μένῃ δὲ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἆρ' οὐ δύναται εἰς ἱερωσύνην ἢ ἀρχιερωσύνην προαχθῆναι ὁ ἀποκαρεὶς, εἰ καὶ ἡ σύμβιος αὐτοῦ τὴν ἀπόκαρσιν οὐ καταδέχεται; Ἀπόκρισις. Οἱ θεῖοι καὶ φιλευσεβεῖς νόμοι, τὰς αἰτίας καταλέγοντες ὧν ἕνεκα τὰ τῶν γαμικῶν συνοικεσίων διαζύγια γίνονται, ταύταις ἐντάττουσι καὶ τὸ γινόμενον δι' ἀπόκαρσιν. ὅπερ καὶ πρόφασιν ἄμεμπτον καὶ ἀκατηγόρητον ὀνομάζουσιν· ἣν δὴ καὶ θανάτῳ παρεοικέναι, σοφῶς γνωματεύουσιν, ὡς ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρου βίου πορείαν αἱρουμένου τοῦ εἰς τὴν μοναδικὴν βιοτὴν παραγγέλλοντος. εἰ τοίνυν τὸ τοιόνδε διαζύγιον νόμιμόν ἐστι καὶ ἄμεμπτον διὰ τὴν ἀπόκαρσιν, καὶ δύναται ἡ γυνὴ τοῦ κειραμένου, εἴ γε βούλεται, μεθ' ἑτέρου ἀνδρὸς ἀκατηγόρητον θέσθαι συνάλλαγμα· ἆρα καὶ ὁ ἀποθελξάμενος ἀνὴρ ταύτης, ὡς τῷ κόσμῳ καθάπαξ νεκρὸς γενόμενος, δύναται, εἰ ἄξιος εὑρεθείη, καὶ εἰς τὸ τοῦ ἱερέως καὶ εἰς τὸ τοῦ ἀρχιερέως ἀναχθῆναι ἀξίωμα; τὸ εἰς τοῦτο δὲ ἀκώλυτον, ἐξόν ἐστι καταμαθεῖν ἀπὸ τῆς περιλήψεως τοῦ ὀγδόου κανόνος τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου, θεσπίζοντος ταῦτα ῥητῶς, Ἐὰν γυνὴ

τινὸς μοιχευθεῖσα λαϊκοῦ ὄντος ἐλεγχθῇ φανερῶς, ὁ τοιοῦτος εἰς ὑπηρεσίαν ἐλθεῖν οὐ δύναται· ἐὰν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῇ, ὀφείλει ἀπολῦσαι αὐτήν. ἐὰν δὲ συζῇ, οὐ δύναται ἔχεσθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ διακονίας. εἰ τοίνυν ὁ ἀπολύσας κατὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν, τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν, ὡς μοιχευθεῖσαν μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, ἔχεται τῆς δοθείσης αὐτῷ ἱερατικῆς διακονίας ἀνεμποδίστως, ἆρά γε πολλῷ πλέον ὁ κατὰ πρόφασιν ἄμεμπτον διαζυγεὶς τῆς οἰκείας γυναικὸς, ἀκωλύτως καὶ τὸ ἱερατικὸν καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα δέξεται.

Ἐρώτησις. Τίνες προτιμῶνται εἰς τὸ ψηφίζεσθαι εἰς ἐπισκοπὰς, ὁ πρωτοπαπᾶς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἱερεῖς, ἢ οἱ διάκονοι οἱ ἔχοντες ἀρχοντικὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια; Ἀπόκρισις. Αἱ τῶν χηρευουσῶν ἐκκλησιῶν ψῆφοι κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀναλόγως τοῖς τόποις καὶ τοῖς προσώποις προβαίνουσιν. οὐ γὰρ εἰ ὁ τόπος μὲν περίβλεπτος, καὶ δεόμενος ποιμένος ἐπιστημονικοῦ καὶ λογίου, καὶ τὸν βίον τῷ λόγῳ σύνδρομον ἔχοντος, τὸ πρόσωπον δὲ τὸ ὑπὸ χρόνου τυχὸν ἢ θελήματος ἀρχιερατικοῦ εἰς βαθμὸν ἀναχθὲν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὸν, πείρας ἱκανῆς καὶ λόγου καὶ γνώσεως στέρεται, δεῖ τοῦτον διά γε τὸν βαθμὸν ἐπικηρυχθῆναι τόπῳ λαμπρῷ· τούτου χάριν ἵνα μήτε τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα κενωθῇ διὰ τὴν τούτου ἀφέλειαν, μήτε μὴν ἡ πόλις ἐστερημένη μείνῃ καταλλήλου

ταύτῃ ποιμένος καὶ κηδεμόνος. διὰ ταῦτα πρεσήκοντα καὶ ἁρμόδια ὀφείλουσιν εἶναι τοῖς τόποις τὰ ψηφιζόμενα πρόσωπα· ὥστε μὴ τὴν τάξιν τῆς τε εὐσεβείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως ἀχρειοῦσθαί τε καὶ συγχέεσθαι. τῶν ἀξιωτέρων γὰρ, οὐ τῶν προβαθμιωτέρων καὶ δυνατωτέρων, οἱ θεσμοί. τὰ περὶ τούτου ἡ καὶ ἡ ρκγ νεαρὰ Ἰουστινιάνειος, ἡ κειμένη ἐν κεφαλαίῳ η τοῦ α τίτλου τοῦ γ βιβλίου τῶν βασιλικῶν, εὐσεβῶς καὶ πανσόφως εἰς πλάτος διέξεισι. κατὰ τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον, ἕκαστον τῶν εἰρημένων προσώπων εἰς τὸ κατάλληλον τῇ τούτου ἐνεργείᾳ καὶ ἀρετῇ ἐπισκοπεῖον ψηφισθῆναι προτιμηθήσεται. οὐ μέντοιγε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας ὁρῶσιν αἱ ψῆφοι ἐπὶ πλέον, οἷα καὶ ἐκλογὴν καὶ δοκιμασίαν εἰς τὰς ἀξίας τῶν ἀρχοντικίων ἀναγομένοις, ὡς ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὁ νομικὸς θεσμὸς βούλεται.

Ἐρώτησις. Ἐδέξατό τις ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος παῖδα τινός. ζητεῖ οὖν αὐτὸς συνάψαι τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ θυγατέρα τοῦ αὐταδέλφου τοῦ πατρὸς τοῦ ἀναδεχθέντος. ἔξεστι τοῦτο γενέσθαι, ἢ οὐκ ἔξεστιν; Ἀπόκρισις. Ἐπειδὴ τὴν κατὰ πνεῦμα συγγένειαν κρείττονα εἶναι τῆς σαρκικῆς, καὶ οἱ φιλευσεβεῖς νόμοι καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες σαφῶς γνωματεύουσιν· ἆρά γε οὐδὲ τὸ παρὸν συνάλλαγμα προβῆναι συγχωρηθήσεται. ἐγγύτης γὰρ ἐντεῦθεν ἀνακύπτει προσεξαδέλφων. ἡ σαρκικὴ γὰρ προσήτη ἐξαδέλφη τοῦ ἀναδεχθέντος, διὰ τῆς

πνευματικῆς συγγενείας καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀναδόχου, ἐξαδέλφη λογίζεται, ὡς ἀδελφοῦ ὄντος διὰ τοῦ βαπτίσματος, τοῦ ἀναδεχθέντος παρὰ τοῦ πατρὸς τούτου. ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ὁ τοῦ ἀνδρὸς, δι᾽ ἀλλήλων, ὁ μὲν, γυναικάδελφος τῷ ἀνδρὶ, ὁ δὲ, ἀνδράδελφος τῇ γυναικὶ ὀνομάζεται, διὰ τὴν ἐγγύτητα. γέγονε δὲ καὶ πρᾶξις συνοδικὴ ἐπὶ τῆς ἐφημερείας τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, γνωματεύσασα ἀκολούθως τῷ νγ κανόνι τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ τῷ ς θέματι τοῦ ι κεφαλαίου τοῦ ε τίτλου τοῦ κη βιβλίου τῶν βασιλικῶν, τοῖς αὐτοῖς βαθμοῖς περιγράφεσθαι καὶ τὴν πνευματικὴν συγγένειαν, οἷς καὶ ἡ φυσικὴ, ἤτοι σαρκική, περιορίζεται. κατὰ τοῦτο γοῦν, καὶ τὸ ἐρωτώμενον τοῦτο συνάλλαγμα γενέσθαι οὐ συγχωρηθήσεται, ὡς εἰς τὸν ἐκ πλαγίου τέταρτον βαθμὸν ἀναγόμενον.

Ἐρώτησις. Ἐπὶ τούτοις οὐ δύναται καὶ τοῦ συντέκνου αὐτοῦ θυγατέρα, αὐταδέλφην οὖσαν ἀναδεξιμαίου αὐτοῦ, ἀγαγέσθαι νύμφην υἱῷ αὐτοῦ, ἢ ἀδελφόπαιδι, ἢ πρωτεξαδέλφῳ; Ἀπόκρισις. Ὁ αὐτὸς λόγος ἀρκέσει καὶ ἐπὶ λύσει τῆς παρούσης ἀπορίας.

Ἐρώτησις. Εἰ οὐκ ἀνένδεκτον μένειν τινὰ διηνεκῶς ἔνδον θείου ναοῦ, καὶ ἐντὸς τούτου ἐσθίειν· καὶ μάλιστα ἐὰν οὐδὲ νεωκόρος εἴη ἐκεῖ-

νος. Ἀπόκρισις. Τὸ μένειν ἐντὸς τοῦ θείου ναοῦ νεωκόροις μόνοις ἀνεῖται, διά τε τὰς ἀναγκαίας τούτῳ ὑπηρεσίας, καὶ δι' ἐπιβουλὴν κλεπτῶν, ἢ τοιχωρύχων, ἢ ἑτέρων κακοποιῶν· ἄλλῳ δέ τινι, μὴ περικειμένῳ τοιαύτην φροντίδα, ἐνδέδοται οὐδαμῶς. τὸ δὲ ἐσθίειν ἔνδον ναοῦ, οὐχ ὅπως καθ' ἑκάστην, ἀλλ' οὐδὲ ἐκ διαλειμμάτων ὁπωσοῦν τινὶ ἀλλ' οὐδ' αὐτῷ συγκεχώρηται νεωκόρῳ. καὶ τὰ περὶ τούτου ἱκανῶς διασαφοῦσιν ὅ, τε ἐκκλησιαστικὸς νόμος καὶ ὁ πολιτικός. ὁ μὲν ἐκκλησιαστικὸς, ἐν διαφόροις κανόσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τῷ οδ' τῆς οἰκουμενικῆς ς' συνόδου τοῦτο διαγορεύει, ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς κυριακοῖς ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν, καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν. οἱ δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντες, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ καθαιρείσθωσαν. ἀκούβιτον δὲ λέγεται ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν. ἀκούμβω γὰρ παρὰ Λατίνοις τὸ ἀναπίπτω. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ οζ' κανόνι τοῦτο, Τοὺς ἢ γαμετῇ συνοικοῦντας, ἢ ἄλλως ἀδιακρίτως τοὺς ἱεροὺς τόπους κοινοποιοῦντας, καὶ καταφρονητικῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐν αὐτοῖς καταμένοντας, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίοις ναοῖς κατηχουμενείων προστάσσομεν ἐξωθεῖσθαι. εἰ δὲ μή τις τοῦτο παραφυλάξει, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. ὁ δέ γε πολιτικὸς νόμος ἐν κεφαλαίῳ ια' τοῦ α' τίτλου

τοῦ ε βιβλίου τῶν βασιλικῶν ταῦτα φησὶ, Μέχρι τῶν περὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς ὅρων τῆς ἐκκλησίας τὸ ἀσφαλὲς ἐχέτωσαν οἱ προσφυγόντες τοῖς ἐνδοτέροις λουτροῖς, ἢ κήποις, ἢ οἰκήμασιν, ἢ αὐλαῖς, ἢ στοαῖς χρώμενοι· κωλυέσθωσαν δὲ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἢ ἐσθίειν ἢ ὑπνοῦν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ο̅ γ̅ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ φιλοσόφου παραπλησίως κολάζει καὶ τοὺς ἐπιτρέποντας τὴν εἰς τὰ κατηχουμενεῖα κατοίκησιν. ἐκ τῆς περιλήψεως οὖν τῶν τοιούτων θεσπισμάτων ἀπηγορευμένον ἐστὶ παντάπασι καὶ τὸ ἐσθίειν καὶ τὸ μένειν ἔνδον θείου ναοῦ.

Ἐρώτησις. Ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι τίς πρῶτος, καὶ τίς δεύτερος, καὶ τίς τρίτος· καὶ πῶς ἐφεξῆς ἡ τούτων τάξις.

Ἀπόκρισις. Ἀπὸ μὲν παλαιᾶς παραδόσεως πρῶτός ἐστιν ὁ μέγας οἰκονόμος· δεύτερος, ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακέλλης, ἤγουν ὁ μέγας σακελλάριος· τρίτος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ· τέταρτος, ὁ χαρτοφύλαξ· πέμπτος, ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης, ἤγουν ὁ σακελλάριος· καὶ ἕκτος, ὁ πρωτέκδικος· οἵτινες καὶ ἐξωκατάκηλοι λέγονται. τὸ τοῦ πρωτεκδίκου δὲ ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ὂν ἔκπαλαι, ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. τῇ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ γνώμη* γενναία τοῦ ἐν ἁγίοις μητροπο-

λίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπαινοῦσα καὶ ἐξαίρουσα τὸ γεγονὸς, ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. οἷα τηνικαῦτα τινῶν αἰτιώντων, ὡς μὴ ἀποδεξαμένων τὴν πρᾶξιν. μετὰ τοὺς ἐξωκατακήλους δὲ πρῶτος ἐστὶν ὁ πρωτονοτάριος· δεύτερος, ὁ ὑπομνηματογράφος· τρίτος, ὁ λογοθέτης· τέταρτος, ὁ κανστρίσιος· πέμπτος, ὁ ἱερομνήμων· ἕκτος, ὁ ῥαιφερενδάριος· ἕβδομος, ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων· ὄγδοος, ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως· ἔννατος, ὁ ὑπομιμνήσκων· δέκατος, ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων· ἑνδέκατος, ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων· δωδέκατος, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· μεθ' αὐτοὺς οἱ τρεῖς ὀστιάριοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τρεῖς ἄρχοντες τῶν ἐκκλησιῶν. ἡ προχείρισις δὲ τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων οὐχ ἁπλῶς γίνεται, ἀλλὰ κατ' ἐκλογήν. δεῖται γὰρ τὸ τοιοῦτον ὀφφίκιον ἀνδρὸς ἱκανοῦ καὶ ἐπιτηδείου εἰς τὸ ἐκπληροῦν ἀμέμπτως τὰς ἁρμοζούσας τούτῳ διακονίας. αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ μετὰ τὴν εἴσοδον εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχιερέων· τὸ ἐν ταῖς λιταῖς βαστάζειν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς συναπτὰς καὶ αἰτήσεις ποιεῖν· τὸ, ἀπόντος τοῦ ἀρχιδιακόνου διδόναι καιροὺς τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνοις, καὶ ἄλλα τινὰ τούτου ὑστερήματα ἐκπληροῦν. κατὰ τοῦτο γοῦν καὶ λέγεται δευτερεύων, οὐχ ὅτι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. τοιαύτην μὲν οὖν ἡ παλαιτέρα παράδοσις εἶχε τὴν τῶν ἀρχοντικίων τάξιν καὶ στάσιν. ὅτι δὲ αἱ τούτων σφρα-

γῦδες τοῦ θελήματος τῶν ἀρχιερέων ἐξήρτηνται, διάφοροι δέ εἰσι καὶ τῆς γνώμης καὶ τῆς ὀρέξεσιν οἱ ἀρχιερεῖς, τούτου χάριν συνεχύθη ἡ τάξις ἡ παλαιά. κἀντεῦθεν οὐδὲ ἡ στάσις τῶν ἀρχοντικίων ἐπὶ τῆς ἱδρύσεως ἔμεινεν, ἀλλὰ μετακεκίνηται κατὰ τὸ τοῖς ἀρχιερεῦσι δοκοῦν. ἡ σύγχυσις δὲ αὕτη ἐν τοῖς πλείοσι τούτων, ὡς νόμος, λοιπὸν ἐπεκράτησεν. Ὅτι δὲ ἐν τούτοις εὑρίσκονται τινὲς μέτοχοι ὁποσουῦν πείρας ἐκκλησιαστικῆς, τὰ μὲν τῆς ὑπερεχούσης τάξεως ἀρχοντίκια ἐπὶ τῆς οἰκείας μένειν ἐῶσι καταστάσεως, ἢ ἱδρύσεως· τὰ δὲ τῆς δευτέρας εἰ καὶ μετατιθέασιν, ὅμως οὐ χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τοῦτο ποιοῦντες καταλαμβάνονται, ἢ ἀρετὴν δηλαδὴ τιμῶντες, ἢ λόγον, ἢ ἄλλην ἐπαινουμένην ἐνέργειαν. οἵγε μὴν παντάπασι πείρας ἀμέθεκτοι καὶ ἀνεπιστήμονες, τὰ ἄνω κάτω ποιοῦντες εὑρίσκονται· καὶ ἡ παροιμία τούτοις ὁμόστολος, ἄνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς πηγὰς, καὶ τὰ παρὰ Ἰουδαίοις δευτερόπρωτα σάββατα, καὶ παρὰ τοῖς δεινοῖς σοφισταῖς τὰ πρωθύστερα. χρεὼν οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, τοῖς πολλοῖς ἔθεσιν ἀναντιρρήτως ἀκολουθεῖν· εἰ δέ τι καὶ καινοτομεῖν ἀνάγκη ἐν τούτοις, ἐξ εὐλόγων αἰτιῶν ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ θελημάτων ἰδίων τοῦτο ποιεῖν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα ὀφφίκια, ἅπερ μάλιστα τοῖς ἱερεῦσιν ἁρμόζουσιν· ὁ ἐπὶ τῶν κατηχήσεων, ὁ ὀρφανοτρόφος, οἱ τέσσαρες ἔκδικοι· ὁ ἄρχων τῶν φώτων, ὁ νουμμοδότης καὶ ὁ πρεσ-

δεύτης. ἀναγνωστῶν ἢ ὀφφίκια, ταῦτα. ὁ δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, ὁ δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ, λαοσυνάκτης ὁμοίως· ὁ δομέστικος τῶν ψαλτῶν, ὁ παρά τινων λεγόμενος πρωτοψάλτης. ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν, ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, ὁ πρωτοκανονάρχος, καὶ χαρτουλάριοι τῆς μεγάλης σακέλλης καὶ τοῦ σκευοφυλακίου θεωροὶ δὲ καὶ δεποτάτοι καὶ καμισάτοι οὐκ εἰσὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα τούτοις ἁρμόζουσαι. οἱ μὲν γὰρ θεωροὶ τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν πιστεύονται τῶν ἱερῶν σκευῶν, καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν, εἰ μάλιστα δ᾽ εἴσκονται ταῦτα λίθοις καὶ μαργάροις κοσμούμενα. οἱ δεποτάτοι δὲ, μανδυοφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται, τοῦ τε ἁγίου εὐαγγελίου, ὁπότε ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄμβωνα, πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ τῶν ἁγίων δώρων ἔν τε τῇ εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν εἰσόδῳ, καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἐπανόδῳ αὐτῶν. οἱ λοιποὶ δὲ, ἤγουν οἱ καμισάτοι, ἐνασχολοῦνται περὶ διακομιδὴν ἀνθράκων πυρὸς εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ περὶ τὴν τῶν θείων λεβήτων ἐκπύρωσιν· ἵνα ἐκεῖθεν συνήθως ζέον ὕδωρ τοῖς ἁγίοις ποτηρίοις κατὰ καιρὸν ἐγχυθῇ, καὶ περὶ ἄλλας ὁμοίας τούτοις ὑπηρεσίας. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ λεγόμενοι πατριαρχικοὶ δομέστικοι. καὶ τοῦτο δὲ τὸ ὀφφίκιον, τῶν ἀναγνωστῶν ἐστί. διακονία δὲ τούτου, τὸ ἐν τοῖς πρό-

δοις τοῦ πατριάρχου λέγειν τὸ, Εἰς πολλὰ ἔτη δέ-
σποτα.

Ἐρώτησις. Τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον
ποίας ἐστὶ τάξεως, καὶ ποίου βαθμοῦ· καὶ εἰ περιΐ-
σταται τῶν ὅλων διακόνων, ὡς ἀρχιδιάκονος,
καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων· καὶ
εἰ προτιμᾶται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων
μυστηρίων· καὶ εἰ ἐπ' ἀδείας ἐστὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐ-
πάνω τῶν προεισοδευσάντων, μηδὲν δὲ ἐχόντων,
ὀφφίκια τιθέναι τινὰς, μηδὲν μηδ' αὐτοὺς ἔ-
χοντας ὀφφίκιον, ἀλλὰ πιττακίῳ μόνῳ καὶ
προστάγματι τὴν ὑπεροχὴν λαβόντας. τίς δέ
ἐστιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἱερομνήμονος, καὶ εἰ διάκο-
νος οὗτος ὀφείλει εἶναι, ἢ ἱερεύς. Ἀπόκρισις.

Τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον, οὐκ ἔστιν ἀρ-
χοντίκιον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς,
ὥσπερ τὰ ἀρχοντίκια· περιφορᾶς δὲ πολλῶν ἡλίων
συμπέρασμα. διὸ καὶ ὡς χρόνου καὶ ἰδίου κόπου
δώρημα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐ-
πὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικίοις ὁποιου-
σοῦν τετίμηνται, εἴτε καὶ μὴ, ἔν τε τῷ ναῷ ἐν τῷ
ἁγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων
μυστηρίων. τὸ δὲ διὰ πιττακίων τιθέναι τινὰς,
κἂν ὀφφίκια ἔχωσιν ἐπάνω τῶν προεισοδευ-
σάντων, πάντη ἀνένδεκτον· ὡς καὶ προδήλως
ἄδικον. ἡ γὰρ τάξις καὶ στάσις τῆς εἰσόδου τῶν δια-
κόνων τῷ χρόνῳ ῥυθμίζεται, καὶ στηρίζεται, καὶ ἔστιν
ἀμετακίνητος. ἀρκεῖ δὲ τοῖς οὕτω προτιμω-

μένοις τὸ, ἱερουργοῦντος τοῦ ἀρχιερέως, ἐν τῇ εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τηνικαῦτα μόνον προτιμᾶσθαι τῶν προεισοδευσάντων, οὐδ' ἄλλο τι ἢ ὅτι ἀρχοντικίοις τετίμηνται. χωρὶς δὲ τοῦ ἀρχιερέως οὐδέποτε οὐδαμοῦ ταύτης τῆς προτιμήσεως ἀπολαύουσιν. εἰ γὰρ καὶ οὐδὲ ἀρχοντίκια ἔχουσιν, ὑπερβάλλον τὸ ἄδικον. εἰς τί γὰρ ἁπλοῦς διάκονος ἱερεῦ προτιμηθήσεται ἁπλοῦ διακόνου προεισοδεύσαντος; πλὴν εἰ ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν ὁ προεστὼς, καὶ τοῦτο πράττειν ἀλογίστως οὐκ ἐπιστρέφεται. ἀλλ' εἰς τοῦτο λόγος οὐδεὶς, ὥσπερ οὐδὲ φωνὴ ἐπαδόντων εἰς ἀσπίδος ὦτα, κατὰ τὸ ψαλτῳδούμενον. τὸ τοῦ ἱερομνήμονος δὲ ὀφφίκιον διακόνῳ ἐξ ἀνάγκης προσήκει· ἐπειδὴ συνυπουργὸς οὗτός ἐστι τῷ κανστρισίῳ εἰς τὸ περιειληφέναι τὴν ἱερὰν στολὴν τῷ ἀρχιερεῖ μέλλοντι ἱεροπρακτεῖν. εἰ δὲ ἱερεύς ἐστιν ὁ ἱερομνήμων, κενῷ ὀνόματι, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἱερομνημονεῖ. οὐδὲ γὰρ ἔξον αὐτῷ ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις τῶν ἀρχιερατικῶν στολισμάτων, διακόνου τάξιν τηρεῖν. τινὲς δὲ τῶν ἀρχιερέων ἐξ ἀπειρίας τὰς ἐγγραφὰς τῶν μαρτύρων *τὰς γινομένας περὶ τῶν ἱερᾶσθαι θελόντων, ἀνατιθέασι τῷ ἱερομνήμονι, καὶ λανθάνουσι προφανῶς ἀδικοῦντες τὸν χαρτοφύλακα. τῷ τούτου γὰρ ὀφφικίῳ ἐμπέπηκται καὶ ἡ τῆς τοιαύτης διακονίας ἐνέργεια· καὶ οὐδαμῶς ἐκ τούτου αὕτη παρασυλεύσεται, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ τῶν ἱερολογιῶν.

Ἐρώτησις. Εἰ ἐπ' ἀδείας ἐστὶ τῷ ἀρχιερεῖ, χαρτοφύλακος ὄντος, ἑτέρῳ οἱῳδήτινι ἐπιτρέπειν εἴτε πάντοτε σημειοῦσθαι, εἴτε καθάπαξ τοῦτο διενεργῆσαι. καὶ ποίας ἐστὶ γλώσσης ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία, καὶ ἐπὶ ποίαις ἐξουσιάζει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν. Ἀπόκρισις. Τὸ σημειοῦσθαι τὰ παρεμπίπτοντα, τῷ χαρτοφυλακικῷ ἀξιώματι ἀπαρεγχειρήτως ἐγκεκόλαπται· ὅθεν καὶ παρόντος μὲν αὐτοῦ, οὐκ ἐξόν ἐστιν ὅλως τῷ ἀρχιερεῖ ἑτέρῳ ἀναθεῖναι σημείωσιν οἱανδήτινα. εἰ μήποτε ἀνάγκη ἐπείγει διὰ μακρᾶς ὁδοῦ γενέσθαι σημείωσιν, διά τινα κατὰ τόπον ἀναφυεῖσαν ὑπόθεσιν. τηνικαῦτα γὰρ, ὃν ἂν ἐκλέξηται ὁ ἀρχιερεὺς, ἀποστέλλει δικαίῳ αὐτοῦ τηρήσοντα καὶ σημειωσόμενον τὴν ὑπόθεσιν. νοσοῦντος μέντοι τοῦ χαρτοφύλακος, ἢ ἀποδημοῦντος, ἀντ' ἐκείνου τῷ ὑπομνηματογράφῳ ἀνεῖται ἡ ἔκθεσις καὶ ἀνάγνωσις τῶν τοῦ χαρτοφυλακικοῦ σεκρέτου ὑπομνηματισμῶν. Ἡ τοῦ δομεστίκου δὲ προσηγορία κατὰ Λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. καθὰ δὴ καὶ παρὰ ταῖς βασιλικαῖς (ταξιαρχίαις λέγω) δομέστικος ἀνὰ μέρος καὶ ἀνατολῆς καὶ δύσεως καὶ σχολῶν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ λόγον κἀν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσι δομέστικος λέγεται, εἴτ' οὖν ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης τῶν μελῳδιῶν τε καὶ τῶν μελῳδῶν οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτούς τε καὶ τὰ μελῳδήματα. ἐνέργειαν δὲ ἔχει αὐτό τε τοῦτο καὶ τὸ ἐν

τῆς καθολικῆς παννυχίσι τὰς ἐνάρξεις ποιεῖν, ἐν τῷ ἐκφωνεῖν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, ἢ τὸν παρόντα ἱερέα, τὸ, Εὐλόγησον δέσποτα. αἱ τοιαῦται δὲ παννυχίδες γίνονται μὲν καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, μετὰ τὴν τῆς ἱερουργίας τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν.

Ἐρώτησις. Τὰ ἀντιμίνσια καὶ ἐν ἑτέραις ἆρα ἐπαρχίαις παῤῥησιάζονται, ἢ ἐν μόνῃ τῇ τοῦ διενεργήσαντος ταῦτα, καὶ οὐ παρ' ἐνορίαν. καὶ τί σημαίνει τοῦτο ἑλληνικῶς, καὶ πῶς δεῖ γράφεσθαι, δι' ἦτα ἢ δι' ἰῶτα. εἰ σπανίς δέ ἐστι μύρου, ἔξεστι τὸ ὑπολειπόμενον διὰ μίγματος ἐλαίου πληθύνεσθαι; Ἀπόκρισις. Τὰ ἀντιμίνσια, τῆς ἁγιαστικῆς δυνάμεως μετασχόντα, ἣν αὐτοῖς ἡ τῆς καθιερώσεως τῶν ἐκ νέου ἀνεγειρομένων ναῶν ἀκολουθία ἡ ἑπταήμερος ἐν τῷ ἐκεῖσε θυσιαστηρίῳ κειμένης ἱερουργία ἐμποιεῖ, ἀνεμποδίστως ἔνθα ἡ τούτων χρῆσίς ἐστι διαδόσιμα γίνονται· καὶ οὐ περιγράφονται ἐν τῇδε τῇ ἐνορίᾳ, ἢ ἐν ἐκείνῃ, κατά τινα δικαιοδοσίαν ἀποκεκληρωμένην αὐτῇ. ὡς ὑπερόρια γὰρ γινόμενα, καθὰ δὴ καὶ τὸ θεῖον μύρον, καὶ ἄλλα ἅγια, τὴν ἑαυτῶν χρῆσιν ἀνεπιτίμητον ἔχουσι, μόνον ἱερουργηθέντα κατὰ τὴν κειμένην περὶ τούτων τῶν πατέρων παράδοσιν. ἡ προσηγορία δὲ αὕτη παράγεται ἀπὸ τοῦ μίνσου, ὃ καθ' Ἕλληνας μὲν τὸ κανοῦν δηλοῦντος, κατὰ δὲ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν τὸ πεπραγματευμένον

τοῖς ὀψοποιοῖς ἐδεστόν. κατὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα ὀθόνια, μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. κατὰ κοινολεξίαν δὲ ἀντιμίνσια λέγονται ὥσπερ ἐν τοῖς ἱματισμοῖς τὰ ἀντίπανα, καὶ ὅσα ἐκ τῆς κατ' ἀνάκλασιν ἐνεργείας τὴν τοιαύτην ἐν τούτοις προσηγορίαν εἰλήχασιν. ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς ἁγίαις τραπέζαις ταῦτα τίθενται, ἃς καθιέρωσις οὐχ ἡγίασεν. ἐκ τῶν ἀντιμινσίων γὰρ αὐτή τε ἡμῖν καθιερωθεῖσα τράπεζα καὶ ἱερουργουμένη προσφορὰ λαμβάνουσι τὸν ἁγιασμόν. ἡ γάρτοι ἁγιασθεῖσα, ἀφ' ἑαυτῆς ἁγιάζει τὰ δῶρα. οὐ γὰρ οἴκοθεν εἰσὶν ἅγια. καὶ τοῦτο ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἡ δεσποτικὴ φωνὴ μαρτυρεῖ, μείζονα τῶν δώρων λέγουσα καὶ τοῦ χρυσοῦ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν ναόν· ὡς τοῦ μὲν τὰ δῶρα, τοῦ δὲ τὸν χρυσὸν ἁγιάζοντος. εἰ γοῦν ἀκαθιέρωτός ἐστιν ὁ ναὸς, τὸ ἐλλεῖπον τούτου ἀναπληροῖ ἡ ἁγιαστικὴ τοῦ ἀντιμινσίου δύναμις. ὅθεν οὐδὲ ἔξεστιν ἐν ἀκαθιερώτῳ ναῷ χωρὶς ἀντιμινσίου ἱερουργίαν γενέσθαι ποτέ. πῶς γὰρ τὸ θυσιαστήριον ἁγιάσει τὸ δῶρον, μὴ μετασχὸν ἁγιότητος; καὶ τῷ τολμήσαντι τοῦτο ἱερεῖ πρόστιμόν ἐστιν ἡ καθαίρεσις. δι' ἰῶτα δὲ γράφεται διὰ τὸ ἐθνικόν. τὰ γὰρ ἐθνικὰ, κατὰ τὸν γραμματικὸν κανόνα, οὔτε παραγωγὰς οὔτε κανόνας ἔχουσιν· εἴθισται δὲ τοῖς γραμματικοῖς δι' ἰῶτα καὶ ο μικροῦ καὶ ε ψιλοῦ τὰς ἐθνικὰς φωνὰς γράφεσθαι. οὐκ ἔχει δὲ χώραν ὅλως καθ' ἕτερον

τρόπον αὐτῶν καθιερώσεως νέου ναοῦ τὸ γίνεσθαι ἀντιμίνσια· καὶ λανθάνουσιν ἑαυτοὺς οἱ ἀλλοτρόπως καινοτομοῦντες τὴν τούτων ποίησιν, παραβάτας ποιοῦντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, καὶ ἄδωρα δῶρα καὶ οὐκ ὀνήσιμα, κατὰ τὸ εἰπόντα, προσάγοντες. οὐκ ἐφιστᾶν δὲ χρὴ εἰ ἐκ καινῆς ἅμα καὶ προσφάτως ἐστὶν ἀνεγηγερμένος ναὸς, ἵνα τούτου καθιέρωσις γένηται· ἀλλ᾽ εἰ καὶ εὑρίσκεταί τις ἐκ πολλοῦ μὲν ἀνεγηγερμένος, καθιέρωσιν δὲ μὴ δεξάμενος, τῆς ἁγιστείας ταύτης καὶ ὁ τοιοῦτος ἀξιωθήσεται, ὡς δέξασθαι ταύτην ἀμέμπτως δυνάμενος. Εἰ σπανίς δέ ἐστι μύρου ἔν τε τοῖς θείοις βαπτίσμασι καὶ ἐν τῇ τῶν ναῶν καθιερώσει, καὶ ἐν ἄλλῃ τούτου χρήσει, τῷ εὑρισκομένῳ ὀλίγῳ μύρῳ συγκαταμίγνυσθαι ἔλαιον συγκεχώρηται· ὡς ἂν οὕτω πληθυνθὲν, ἀρκέσῃ ἐκπληρῶσαι τὸν ἁγιασμὸν τοῖς δεομένοις αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Εἰ ἔξεστι τοῖς Ἀρμενίοις ἐν αἷς πόλεσιν οἰκοῦσι κατὰ πᾶσαν ἄδειαν κτίζειν ἐκκλησίας, καὶ εἴτε χρὴ κωλύεσθαι, ἢ ἐᾶν αὐτοὺς ποιεῖν ὡς βούλονται. Ἀπόκρισις. Ἐν ταῖς Χριστιανῶν χώραις καὶ πόλεσιν ἐνδέδοται μὲν ἀρχῆθεν οἰκεῖν καὶ ἀλλογλώσσοις καὶ ἑτεροδόξοις, ἤγουν Ἰουδαίοις, Ἀρμενίοις, Ἰσμαηλίταις, Ἀγαρηνοῖς, καὶ λοιποῖς τοιούτοις· πλὴν οὐκ ἀναμὶξ μετὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ κεχωρισμένως. ὅθεν καὶ ἀφορίζονται τόποι ἑκάστῃ τούτων φυλῇ εἴτε ἐντὸς πόλεων, εἴτε ἐκτός. ὥστε τούτοις ἐμπεριγράφεσθαι, καὶ

μὴ

μὴ ἐπέκεινα τούτων τὰς οἰκήσεις αὐτῶν ἐκτείνεσθαι. ἐπινενόηται δὲ τοῦτο τοῖς πάλαι βασιλεῦσιν, ὡς οἶμαι, τριῶν ἕνεκεν. ἑνὸς μὲν, ἵνα τῷ ἐστενωμένῳ καὶ ἀφωρισμένῳ τῆς τούτων οἰκήσεως, λαμβάνωσιν αἴσθησιν ὡς ἀπόβλητοι διά τινα κατ' αὐτοὺς αἵρεσιν κρίνονται. ἑτέρου δὲ, ἵνα κατὰ μικρὸν, διὰ τὸ συχνῶς ὁμιλεῖν τοῖς Χριστιανοῖς, πρὸς μετάθεσιν ἀπαλλάττωνται· εἰ καὶ μὴ πάντες, ἀλλὰ τινὲς μὲν, ὅσους δὴ ἡ σωτηρία ἠγάπησε. καὶ τοῦ τρίτου, ἵνα τοὺς καρποὺς τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν οἱ κατὰ βίον χρήζοντες αὐτῶν ἀποφέρονται. τοίνυν καὶ οἱ Ἀρμένιοι, εἰ ἐν τόπῳ ἔνθα περιγράφονται, καὶ ναοὺς κτίζουσι, καὶ τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἐκτελοῦσι, μένουσιν ἀνεπηρέαστοι. τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ Ἰουδαίοις πρόσεστι καὶ Ἰσμαηλίταις, οἰκοῦσιν ἐν πόλεσι Χριστιανικαῖς. εἰ δὲ τοὺς ὅρους ὑπερβαίνουσι τῆς ἀφορισθείσης αὐτοῖς συνοικήσεως, οὐ μόνον αὐτοὶ κωλυθήσονται, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκοδομήματα τούτων, ὁποῖα δ' ἂν καὶ ὦσι, καταστραφήσονται. τὸ γὰρ ἀνέτως ἔχειν καὶ μετὰ παῤῥησιάσεως ἐν τοῖς τοιούτοις, πάλαι ἀπώλεσαν.

Ἐρώτησις. Τί σημαίνει τὸ μὴ ἐλευθεροβοᾶν τὸν δοῦλον· ὅπερ τοῖς δουλικοῖς ὠνητηρίοις οἱ ταβελλίωνες ἐγγράφειν εἰώθασι. Ἀπ. Ἡ τῶν καταδουλουμένων ἀνθρώπων δουλεία τοσοῦτον τοῖς κεκτημένοις ἐμπέφυκεν, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς δούλους μὴ μόνον ἐν αὐτοῖς τοῖς μέτροις τῆς δουλείας φωνὴν αἴρειν προσήκουσαν ἐλευθέροις, ἀλλὰ καὶ ἐλευ-

θέροις καὶ τῶν δεσποτῶν, ἀλλ' οὐδ' ἄν, εἰ καὶ ἐλευθερίας ἀξιωθεῖεν, τὴν τοιαύτην ἀναλαβεῖν φωνὴν πώποτε. ὅθεν καὶ ἐπιτίμιον τῆς ἐλευθεροφωνίας ταύτης οἱ ἀπελεύθεροι τὴν ἀναδούλωσιν ἐκληρώσαντο. καὶ μάρτυρες οἱ νόμοι οἱ παλαιοὶ, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ νεαρὰ τοῦ σοφωτάτου ἐν βασιλεῦσι θεσπίσματα, ἅτινα τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ τῶν κεκτημένων δούλους κληρικοὺς γεγονότας, καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα περιβαλομένους, ἢ τὸν μοναδικὸν βίον αἱρημένους, ἢ, τὸ μεῖζον, εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν ἀναχθέντας βαθμὸν, πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς δουλείας τάξιν ἀποκαθίστασθαι διορίζονται· μηδὲν δηλαδὴ ἐκ τῶν τοιούτων χειροτονιῶν, ἢ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος, εἰς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας βοηθουμένους. δουλοῦσθαι δὲ διακελεύονται καὶ τοὺς συναπτομένους ἐλευθέροις οἰκετικοῖς προσώποις, ἐπὰν μὴ δύνηται τὸ ἐλευθερίᾳ τιμώμενον πρόσωπον καταβολὴν προσομολογῆσαι τιμήματος, δι' οὗ ἀπολελυμένον τῆς δουλείας τὸ ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον μέρος τῇ ἐλευθερίᾳ γενήσεται. ὡσαύτως δουλοῦσθαι καὶ τὸ ἐλευθερίας μὲν ἀξιωθὲν παρὰ τοῦ δεσπότου μέρος, ἀμφοτέρων δηλαδὴ ὄντων δούλων. ἀφορμὴν δὲ τὸ οἰκεῖον ποιούμενον αἴτιον, πρὸς τὸ ἴδιον σχῆμα τοῦ βίου ἀναρπάζειν πειρᾶσθαι τὸ καταλειφθὲν μέρος· καὶ μὴ μόνον ἐκ τῆς αὐθαδείας ταύτης μηδὲν ἐξανύειν, μηδ' ἰσχὺν ἔχειν ἐλευθερίαν ἑτέρῳ χαρίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸν ἐκεῖνον ἧς ἔλαβεν ἐκπίπτειν τιμῆς, καὶ πάλιν ὑποκύπτειν τῷ τῆς δουλείας ζυγῷ, ἅτε δὴ γνώμῃ πειθομένου τα μοχθηρᾷ χρησὶν καὶ εὐεργέτιδα τοῦ ἰδίου δεσπότου προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐκείνου χρῆσιν ἀπονοηθέντα παρὰ φαῦλον ἡγήσασθαι, ἣν ἐχρῆν δι' αἰδοῦς ἄγειν καὶ εὐλαβείας. ἀρκεῖ τοίνυν ἡ τῶν τοιούτων θεσπισμάτων περίληψις τὴν τοῦ ἐλευθεροβοᾶν σημασίαν τοῖς ἀγνοοῦσι διαλευκᾶναι σαφῶς. ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, καὶ δοῦλος καὶ ἀπελεύθερος τοῦ βοᾶν ἐλεύθερα παντάπασιν ἀπεστέρηνται.

Ἐρώτησις. Τί δηλοῖ τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κείμενον ῥητὸν, Ὑμεῖς δὲ λέγετε ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.

Ἀπόκρισις. Ἐν τῇ Γεννησαρὲτ γινομένου τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατελθόντες γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, προσελθόντες εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἐσθίωσι τὸν ἄρτον. οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ (φησὶ) νίψωνται τὰς χεῖρας, καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· κρατοῦντες τὴν τῶν πρεσβυτέρων παράδοσιν. ὁ δεσπότης δὲ, τὸ κακοῦργον τῆς γνώμης αὐτῶν εἰδὼς καὶ κακόηθες, καὶ ὅτι φιλάργυροι ὄντες κατασπαθᾶν σπεύδουσι τὰ ἀλλότρια, τὴν παρ' αὐτῶν τοῖς μαθηταῖς προστριβεῖσαν μέμψιν εἰς ἔλεγχον αὐτῶν αἰσχυντη-

λῶς ἀντιπαρεξέστησε· παραβάτας αὐτοὺς ἀποδεί-
ξας τοῦ νόμου τοῦ Μωσαϊκοῦ φανερῶς, καὶ τῇ συγ-
κρίσει ἑκατέρων τουτωνὶ τῶν παραβάσεων ψηφο-
φορήσας βαρεῖαν αὐτοῖς τὴν κατάκρισιν. τί γὰρ
ἡ τῶν πρεσβυτέρων παράδοσις πρὸς τὸν νόμον
Μωσέως, ὃς τιμᾶν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ
τὸν κακολογοῦντα πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τε-
λευτᾶν ἐγκελεύεται; οὐκοῦν δείκνυσιν ἐντεῦθεν
τούτοις προδήλως, διὰ τὸ συστῆσαι τὴν οἰκείαν
παράδοσιν, ἀκυροῦντας τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ.
ἡ παράδοσις δὲ ἦν, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μη-
τρί, Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς. Τοῦτο δὲ
τοιαύτην ἔχει τὴν ἑρμηνείαν. οὓς ἂν τῶν παίδων
εὕρισκον οἱ Φαρισαῖοι περιουσιαζομένους ἢ ἀπὸ
κόπων ἰδίων, ἢ ἀπὸ φιλοτιμίας τῆς τύχης, ἢ ὁθεν-
οῦν ἄλλοθεν, ἐπαίδευον αὐτοὺς εὐσεβείας προσ-
χήματι ἀνατιθέναι τῷ θεῷ ἢ πᾶσαν τὴν περιου-
σίαν αὐτῶν, ἢ τὸ πλεῖστον αὐτῆς. καὶ ἐὰν ἐνδεεῖς
ἦσαν οἱ τούτων γονεῖς, καὶ ἐδέοντο τῆς παρὰ τῶν
παίδων προμηθείας, ἐδίδασκον αὐτοὺς λέγειν
πρὸς τοὺς γονεῖς, ὡς εὔλογόν τι καὶ ἀπαραίτητον,
καὶ ἀποτρέπειν ἐκείνους δυνάμενον, ὅτι κορβᾶν,
τουτέστι δῶρον ἀνατεθειμένον ἐστὶ τῷ θεῷ, ὃ ζητεῖς
ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆναι, ἤτοι κερδᾶναι. ὡς ἐκ τούτου
συστέλλεσθαι μὲν τοὺς γονεῖς, τὸν θεὸν δεῖν προτι-
μᾶσθαι γινώσκοντας· τοὺς δὲ Φαρισαίους ἀδεῶς τοῦ
λοιποῦ κατεσθίειν τὰ δῆθεν ἀνατεθειμένα· οἷα τοὺς
παῖδας μὲν ἀπατῶντας καὶ συμπείθοντας ἃ εἶχον

δήπουθεν ἀφιερῶν τῷ θεῷ, καὶ οὕτω τοὺς πατέρας, πενομένους περιφρονεῖν, πρὸς ἑαυτοὺς δὲ τὰς τῶν ἀφελεστέρων περιουσίας ἐφελκομένους διὰ τῆς φωνῆς τοῦ κορβᾶν.

Ἐρώτησις. Αἱ παρὰ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοδώρου, τοῦ ἐπιλεγομένου Βαλσαμῶν, γεγενῆσθαι ἀποκρίσεις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις Μάρκου τοῦ ὁσιωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας εὑρίσκονταί τινας παρεκβάσεις ποιούμεναι ἔν τε κανονικαῖς καὶ νομικαῖς διατάξεσι. δεῖ οὖν ταύτας προσέχειν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ, ὁ Ἀντιοχείας, τρίβων μὲν ὢν ἐς ἀκριβὲς τῶν νομικῶν καὶ κανονικῶν νομοθετημάτων, καὶ παρὰ πᾶσιν ἐν τούτοις πεφημισμένος· τὰ μέντοι συγγράμματα τούτου, ὅσα πρὸς κανονικὰ καὶ νομικὰ λήμματα ἐξηνέχθησαν, οὐκ ἐς τὸ πᾶν ἀκριβείας ἐχόμενα καταφαίνονται, τὸ παράδοξον· ἀλλ᾽ ὡσπερανεὶ ἐκ λήθης μάλιστα καὶ παροράσεως προϊόντα, καί που καὶ ἐφ᾽ ἑαυτὸν μεριζόμενα· καὶ οὐκ ἄν τις ἐφιστῶν τούτοις, οὐκ ἀπορήσειεν, εὑρίσκων τῇ ἐκείνου ἀκριβείᾳ τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα μὴ συντρέχοντα. ἐγὼ δὲ καὶ ζῶντος ἐκείνου πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομοτριβουμένων ἀκήκοα, ἐπιλαμβανομένων τινῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου γνωμοδοτημάτων, ὡς μὴ κατὰ μοῖραν ἐξενεχθέντων, ἔν τε κανόνων ἑρμηνείαις καὶ νόμων, καὶ ἄλλοις τοιοῖσδε συντάγμασι. λείπεται οὖν εἰπεῖν ἡμᾶς κατὰ λόγον εἰκότα, ὡς τὰ εἰρη-

μένα συγγράμματα ἐκεῖνον ἀναγινώσκειν χρεὼν τὸν ἀκριβῶς τὸ πολυχεδὲς τῆς νομικῆς ἐπιστάμενον, καὶ ἐπισημόνως ταῖς πολυειδέσιν ἑλίξεσι τῶν κανονικῶν ἐγγυμνασάμενον περιλήψεων. ὁ τοιοῦτος ἀκριβῶς εἴσεται τό, τε ἀνεπιλήπτως καὶ τὸ μὴ ὡσαύτως ἐν τούτοις γραφῆναι φαινόμενον. τόνγε μὴν μὴ τοιαύτην αὐχοῦντα πεῖραν, μηδαμῶς αὐτοῖς ὁμιλεῖν· ἵνα μὴ κατὰ τοὺς ἀπειροτέρους τῶν ἐμπολούντων, κατ' ἴσον τοῖς χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς καὶ τὰ χρυσοειδῆ καὶ ἀργυροειδῆ καὶ τὰ ὑπόχαλκα καὶ καττιτήρινα ἐμπολῶν, τὴν ζημίαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ὑποστῇ.

Ἐρώτησις. Ἐμνηστεύσατό τις κόρην οὐ μετὰ τῶν συνήθων ἱερῶν εὐχῶν, ἀλλὰ διὰ συναινέσεως καὶ συμβολαίων γραφῆς. ἔξεστιν αὐτῷ συζευχθῆναι τῇ αὐταδέλφῃ τῆς τοιαύτης κόρης, ὡς τεθνηκυίας, ἢ οὔ; Ἕτερος δέ τις τὸν αὐτὸν τρόπον γυναῖκα μνηστευσάμενος, ἄλλην ἠγάγετο θανούσης ἐκείνης· ἆρα οὖν οὗτος ὡς δίγαμος λογισθήσεται, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις. Δύο εὐσεβῶν βασιλέων νεαραὶ νομοθεσίαι· ἡ μὲν, προγενεστέρα, ἡ τοῦ σοφοῦ δηλαδὴ Λέοντος· ἡ δὲ, μεταγενεστέρα, ἡ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, τὰ περὶ τῶν μνηστειῶν καὶ τῶν γάμων σοφῶς τε καὶ φιλοθέως πρὸς εὐκοσμίαν τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτεύματος διεξαίνωσιν, ἀναπληροῦσι καὶ τὸ τῶν παλαιῶν νόμων τῶν περὶ τούτων κειμένων ὑστέρημα. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀθετήσει καὶ ἀργία ἐκείνων καθολικῇ τὰς ἑαυτῶν διατάξεις ἐξήνεγκαν.

ἐκεῖνοι μὲν οὖν καὶ ἐν ἑπταετεῖ ἡλικίᾳ καὶ συναινέσει μόνῃ καὶ γραφῇ συμβολαίων τὸ κῦρος ἐχαρίζοντο ταῖς μνηστείαις, καὶ πλέον οὐδὲν τούτων περιειργάζοντο· αἱ ἀναγεγραμμέναι δὲ νεαραὶ καὶ τὸν χρόνον τῆς ἡλικίας τοῦ τε μνηστῆρος καὶ τῆς μνηστῆς ἐπὶ τὸ πολλῷ πλέον ἐκτείνασαι ἀρεσθέτησαν· θεσπίσασαι, τὸν μὲν ἄρρενα, τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον ἐνιαυτὸν, τὴν δὲ θήλειαν, τὸν τρισκαιδέκατον συμπληροῦν. καὶ τὴν μνηστείαν δὲ οὐχ ἑτέρῳ τινὶ τρόπῳ ἀλλ' ἱεροτελεστίᾳ βεβαιοῦσθαι διετάξαντο. ὡς τὸ ἄλυτον ἐντεῦθεν κατὰ τὸ τοῦ γάμου προνόμιον, καὶ ταύτην αὐχεῖν· καὶ τὴν μὴ οὔπω προβᾶσαν μνηστείαν, ἀνυπόστατον καὶ ὡς μηδὲ γεγενῆσθαι λογίζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τὴν περὶ τῆς δηλωθείσης ἑπταετίας παλαιὰν νομοθεσίαν ἀργῆσαι καθόλου, τὸ ἐνεργὸν δὲ καὶ ταύτην ἔχειν ἐκ μέρους ἐθέσπισαν· οὐχ ὥστε καὶ ἀπαρτίζειν τελείαν μνηστείαν, ἀλλὰ μόνον κρατύνας τὰς περὶ μνηστείας λογοποιΐας, ὡς ἀνθρώπων ἁπλᾶς ἀρεσκείας κατησφαλισμένας ἐπερωτήσεσι· καὶ πρός γε κωλύειν εἰσέρχεσθαι ἐπὶ τὴν ἀποζυγεῖσαν μνηστὴν τὰ ὡρισμένα καὶ ἐκπεφωνημένα συγγενικὰ πρόσωπα, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἑβδόμου, εἴτε ἐπὶ τοῦ τρισκαιδεκάτου ἐνιαυτοῦ ὁ τῆς μνηστείας συνέστη λόγος καὶ ἡ ταύτης διαζυγή. τίνων καὶ οἱ μνηστῆρες περὶ ὧν ἠρώτησας, ὁ μὲν πρῶτος, εἰ μὲν ἑπταετὴς ἦν ἡ κόρη ἢ ἐπέκεινα, ὁπότε κατὰ συναίνεσιν μόνην ἡ μέσον τούτων προέβη μνηστεία, κω-

λυθήσεται τὴν αὐταδέλφην ταύτης κατὰ τὸν νόμον εἰς γυναῖκα λαβεῖν, θανούσης δηλονότι ἐκείνης. εἰ δὲ ἐλάττων ἐτύγχανε τῶν ἑπτὰ (ἐν τοιαύτῃ γὰρ ἡλικίᾳ οὐδὲ διὰ μόνης συναινέσεως μνηστεία ὅλως συνισταμένη ἐπιγινώσκεται) ἀμέμπτως καὶ ἀκατηγορήτως αὐτῇ συζευχθήσεται. τοὺς χρονικοὺς γὰρ ὅρους τῶν νόμων οὔτε καινίζειν οὔτε ὑπερβαίνειν δυνάμεθα. ὁ δέ γε δεύτερος, ἐπειδὴ τῇ συναινέσει τῆς μνηστείας ἡ συνήθης ἱεροτελεστία, ὡς ἡ ἀφήγησις, οὐκ ἐπηκολούθησεν, οὐδαμῶς ὡς δίγαμος λογισθήσεται. γάμον γὰρ οὐ λογοπραγία συνίστησιν, ἀλλ' οὐδὲ φανερὰ ἢ λαθραία συνάφεια· (πορνεία γάρ ἐστιν αὕτη) εὐχῶν δὲ ἱερῶν ἐπῳδαί, καὶ τὰ ταύτης ἀκόλουθα. πῶς δὲ καὶ λογισθήσεται δίγαμος, ἢ ὀνομασθήσεται, ὁ μὴ γάμου πεπειραμένος, τοιούτοις προνομίοις ἐγκοσμουμένου; καθόλου δὲ τὰ τῶν συναινέσεων μόνων (ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν) ἐπί τε συστάσει μνηστείας καὶ ἐπὶ γάμου λύσει τὸ ἄπρακτον ἐκ τῶν διαληφθεισῶν νεαρῶν διατάξεων ἀπηνέγκαντο, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων νομοθεσιῶν τὸ κράτος ἐκέκτηντο.

ἩΛΙΟΥ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΊΤΟΥ Κρήτης ἀποκρίσεις πρός τινα μοναχὸν Διονύσιον περὶ διαφόρων αὐτοῦ ἐρωτήσεων.

Τὸ μὲν ἀσθενὲς τῆς ἐμῆς διανοίας καὶ ἄπορον, πνευματικὲ ἀδελφὲ, ἐπεῖχέ μου τὴν γλῶτταν πρὸς τὰ παρὰ σοῦ διαπορητικῶς προτεινόμενα· καὶ ναρκῶσαν εἶχε πρὸς τοῦτο τὴν χεῖρα, καὶ πρὸς γραφὴν μηδαμῶς κινουμένην. ὁ δὲ ταπεινοῖς καὶ ὑπηκόοις φωταγωγῶν διδοὺς χάριν, καὶ ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος τοῦ παρ᾽ αὐτοῦ πληροῦν πνεύματος, ἐῤῥώννυέ τέ μου τὸ ἀσθενὲς καὶ τὰ δεσμὰ τῆς γλώττης ὑπέλυε· καὶ πρὸς γραφὴν ἐργῶσαν τὴν πρὶν ναρκῶσαν χεῖρα ἐδείκνυεν. ὅθεν διὰ σοῦ τῷ ἐν σοὶ λαλοῦντι θεῷ πειθόμενος, ἐπικλινὴς τοῖς σοῖς ἐπιτάγμασι γίνομαι· καὶ ταῖς σαῖς εὐχαῖς θαῤῥήσας, ἀνοίγω τὸ στόμα, τὸν ἐφεστῶτα τούτῳ φόβον ἐκτιναξάμενος· καὶ λαλήσω πρὸς τὰ παρὰ σοῦ προτεινόμενα, οὐ ῥήματα τῆς ἐμῆς διανοίας γεννήματα, ἀλλὰ τοῦ τυφλοὺς φωτίζοντος, καὶ τοὺς ἀσυνέτους συνετίζοντος.

Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν ἠπορημένων ἑρμηνείαν ἐζήτησας τοῦ παρὰ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ ἑβδομηκο-

ςοῦ κανόνος, ὃς τὸν ἐν χείλεσι μιανθέντα διάκονον, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσαντα, διείργει μὲν τῆς θείας λειτουργίας, μετέχειν δὲ τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων ἀνίησιν· ἀκολούθως ἄρα καὶ ἡμεῖς τὴν τοῦ κανόνος ἀσάφειαν διαλύσομεν, καὶ τοῦ ἠπορημένου τὴν λύσιν ποιήσομεν. Ὅσα μὲν οὖν τινὲς, τὸν κανόνα τοῦτον ἑρμηνεύειν πειρώμενοι, διὰ τοῦ ἐν χείλεσι μιασμοῦ κρυφίως ὑποδηλοῦσθαι εἰρήκασι, σιγῇ νῦν παρελθεῖν αὐτὰ ἔκρινα, ὡς οὐκ οἰκοδομεῖν ἀλλὰ καθαιρεῖν δυνάμενα τοὺς ἀκούοντας. ὃ δὲ ἐμοί τε λέγειν ἀσφαλὲς καὶ τὸ τοῦ κανόνος ἀσαφὲς πρὸς ἑαυτὸ συμβιβάζειν δύναται, τοῦτο καὶ λέγειν πειράσομαι. συνεργήσει δέ μοι πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεγόμενον. ποῖον τοῦτο; Ὁ ἐμβλέψας (φησὶ) γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ οὖν πρὸς ἐπιθυμίαν μόνον ἐμβλέψαντα γυναικὶ, μοιχᾶσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ Κύριος ἀπεφήνατο, ὡς ἀσωμάτοις ἁφαῖς καὶ περιπλοκαῖς ἐν ταύτῃ τὴν ἁμαρτίαν τελειώσαντα· πολλῷ μᾶλλον τὸν μέχρις εἰδώλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σωματικῆς ἁφῆς, τοῦ ἐν χείλεσι φημὶ ἀσπασμοῦ καὶ τοῦ ἐντεῦθεν μιασμοῦ, τὴν ἁμαρτίαν ὥσπερ σωματώσαντα, ὁ τοιοῦτος μιασμὸς ὥσπερ μοιχὸν αὐτὸν κατακρινεῖ. ἀκολούθως οὖν ἄρα καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ τὸν τοῖς μιανθέντα διάκονον ἀφίησι μὲν τῆς

θείας λειτουργίας, μετέχειν δὲ τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων ἀφίησι· διὰ τὸ ἐνδεῖν ἔτι πρὸς ἐντέλειαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὴν σωματικωτέραν καὶ παχυτέραν μῖξιν· ἧς ὁ ἡττηθεὶς διάκονος, οὐκέτι τῆς μετὰ τῶν διακόνων ἀπολαύσει κοινωνίας, ἀλλ᾽ εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ἀπελαθεὶς, ὥς φησιν αὖθις ὁ μέγας οὗτος Βασίλειος, φιλανθρώπως ἐκεῖσε μετέχειν ταύτης συγχωρεῖται.

Ἤδη δέ σοι καὶ περὶ τῶν ἠπορημένων τῆς λύσεως λέγειν πειράσομαι.

Ἐζήτησας εἰ δεῖ τοῖς ἐξασθενήσασι τέλεον, καὶ λεπτὰ μὲν εἰσέτι ἐμπνέουσιν, ἀναισθητοῦσι δὲ ὅλως, καὶ μήτε πιεῖν μήτε φαγεῖν δυναμένοις, μεταδιδόναι τῶν θείων ἁγιασμάτων, ἐκπνεῖν ἤδη μέλλουσι. καὶ φαμὲν ὅτι τοῦ πγ κανόνος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων θεοφόρων πατέρων, Ἰουστινιανοῦ βασιλεύοντος, διαῤῥήδην διακεκραγότος, Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω· γέγραπται γὰρ, λάβετε, φάγετε· τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὐδὲ φαγεῖν οὐδὲ λαβεῖν δύνανται· οὐδὲν ἡμεῖς παρὰ τοῦτο εἰπεῖν δυνάμεθα, ὅτι μηδὲ προσθήκην ἢ ἀφαίρεσιν τινὰ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐπινοεῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ ὧν ἠρώτησας, ἀμελείᾳ τῶν παρ᾽ αὐτοῖς θεραπευτῶν, ὡς ἔφης, ἐπὶ τῆς τελευταίας ὥρας εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς νόσου συνηλάθησαν ὥστε ἐμπνεῖν μὲν εἰσέτι, ἀναισθητεῖν δὲ, καὶ μηδὲ λαβεῖν μηδὲ φαγεῖν δύνασθαι· ἀλλὰ καὶ τὸ προσενηνεγ-

μένον ὑπ' ἀναισθησίας ἢ καὶ ἄλλως πως παραπλύειν· ἀνάγκη τὸν παρατυχόντα ἐν καιροῖς τοιούτοις ἱερέα μὴ ἀπροθύμως διατεθῆναι, ἀλλὰ βουλῆς γενέσθαι δι' ἧς καὶ τοῖς ἁγίοις δώροις τὸ σεβάσμιον διαφυλαχθήσεται, καὶ τῷ κάμνοντι τὸ ἀσφαλὲς περιποιηθήσεται· μὴ ἀμοιροῦ πάντη τοῦ τοιούτου ἐφοδίου τῶν ὧδε μεθισταμένου. ἔστω τοῦτο. εἰ πώ τε χείλη καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ λεπτὸν εἰσέτι ἐμπνέοντος, καὶ μὴ ἀπονεκρωθέντος τέλεον, διὰ τῆς ἐπαφῆς καὶ ἐπιχρίσεως τῶν πανιέρων ἁγιασμάτων ἐπισφραγίσεται· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἡ μετάδοσις τούτων συμμετρηθήσεται. οὕτω γὰρ, ὡς εἴρηται, καὶ ἀμφοτέροις ἀμφότερα περιφυλαχθήσεται, καὶ τοῖς ἁγίοις τὸ σεβάσμιον ἐκ τοῦ μὴ τὸν κάμνοντα ἐξ ὧν εἴρηται ἀποβαλεῖν αὐτά. οὕτως γὰρ καὶ τῷ κανόνι ἔσται τὸ ἀδιάπτωτον· ὃς οὐ τοῖς μικρὸν ἔτι ἐμπνέουσιν ἀπείρηκε τὴν μετάληψιν, ἀλλὰ τοῖς νεκροῖς σώμασι. τὰ γὰρ νεκρὰ (φησὶ) σώματα οὐδὲ λαβεῖν οὐδὲ φαγεῖν δύναται. νεκρὰ δὲ ὧν ἤδη ἀπέπτη ἡ ψυχή.

Περὶ τοῦ ἐπισάκτῳ γυναικὶ συνοικοῦντος ἕως θανάτου αὐτοῦ.

Δεύτερον τοιοῦτον τὸ ἐρώτημα, εἰ δεῖ τῷ μέχρις ἐσχάτης ἐκπνοῆς συνεισάκτῳ γυναικὶ συμφθαρμένῳ μεταδιδόναι τῶν θείων ἁγιασμάτων, ἢ μή. διὰ τὸ καταληφθῆναι τοῦτον ὑπὸ τοῦ ἐκθερισοῦ θανάτου ἐν τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ. ἡ μὲν οὖν

ἐρώτησις τοιαύτη. τίς δὲ ὁ περὶ τούτου λόγος ἡμῶν;
Εἰ μὲν ὁ πρὸς αὐταῖς ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς γε-
νόμενος, εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν τοῦ ἀπαραλογί-
στου λογοθεσίου, καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, ἐθριάμ-
βευσέ τε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐπηγγείλατο, εἰ πά-
λιν ζωΐας τεύξεται, μηκέτι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὑ-
ποστρέψαι· καὶ μετὰ συντριβῆς καρδιακῆς θερμότερον
ἐξελιπάρησε τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵμα-
τος ἀξιωθῆναι, ἀξιωθήτω, λέγω, πίστει τῆς παρὰ θεοῦ
φιλανθρωπίας. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὸν ιγʹ κανόνα
τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων πατέρων πρὸς τῷ τέ-
λει ἐπισημήνασθαι, ἐν τῷ φάναι, Καθόλου δὲ καὶ
περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος
τὸ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκι-
μασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς. Εἰ δὲ οὐ-
δὲν τοιοῦτον οὐδὲ ἐν καιρῷ τοιούτῳ ἐπεδείξατο
(ὅπερ ἀπείη) ὁ μὲν ἐπὶ τοῦτο προσκεκλημένος
ἱερεὺς, πόρρω ἀφιστάσθω, μνημονεύων τοῦ δεσπό-
του Χριστοῦ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις λέγοντος, Μὴ ῥί-
πτετε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλλετε τοὺς μαρ-
γαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. καὶ προσέτι τοῦ
μεγάλου ἀποστόλου κοινωνεῖν ἀλλοτρίοις ἁμαρ-
τήμασιν ἀπαγορεύοντος. ὁ δὲ τὴν τοιαύτην κατα-
δίκην καταψηφισθεὶς, ἑαυτὸν αἰτιάσθω. εἴρηται
γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ διά τινος τῶν προφητῶν, Ἐν ᾧ
εὕρω σε, ἐν τούτῳ δὴ καὶ κρινῶ σε. Εὕρηται δὲ οὗ-
τος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ. καὶ μή μοι τὶς τὸν τοῦ με-
γάλου Γρηγορίου τοῦ ἐν θαύμασι περιβοήτου κα-

νόνα προσφερέτω, ὃς τοῖς ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ἰδίας ζωῆς ἀκοινωνησίαν καταχριθεῖσιν, ἐν καιρῷ τῆς ἐξόδου κοινωνίας μεταχεῖν φιλανθρώπως ἐφίησιν. οὐ γὰρ περὶ τῶν ἀμετανοήτων εἴρηκεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀποστάντων μὲν ἤδη τῆς ἁμαρτίας, ἐξιλεοῦσθαι δὲ τὸν θεὸν διὰ τῆς μακρᾶς ταύτης μετανοίας καταχριθέντων.

Περὶ τοῦ, εἰ δεῖ τὸν ἐπεισάκτῳ γυναικὶ συνοικοῦντα, μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, εἰς διγάμου ἢ τριγάμου βαθμὸν δέχεσθαι.

Ηρώτησας πρὸς τούτοις πῶς δεῖ καλεῖν τὸν μετὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἐκ πρώτου γάμου συναφθείσης αὐτῷ συνεισάκτῳ συνοικοῦντα, καὶ ταύτῃ συμμολυνόμενον. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς ἐκ δευτέρου ἐπὶ συνείσακτον ἀποκλίναντος. καὶ εἰ τὸν μὲν, δίγαμον, τὸν δὲ, τρίγαμον· ἢ πόρνοις ἁπλῶς. καὶ σοῦ θαυμάζω τὴν σύνεσιν, ὅπως περὶ τῶν οὕτω πρόδηλον ἐχόντων τὴν διαφορὰν, ὡς περὶ ἀδιαφόρων, ἐρωτᾷν προήχθης· ὅτι πολλή τις ἡ τῶν διγάμων πρὸς τοὺς πόρνους διαφορὰ, καὶ τούτων αὖθις πρὸς ἐκείνους. ὅπερ ἅπασι πρόδηλον· καὶ μάλιστα τοῖς μὴ παρέργως ἀκούουσι τοῦ μεγάλου ἀποστόλου, ὃς τὴν μὲν διγαμίαν οἰκονομικῶς παραχωρεῖν εἴρηται. τὴν πορνείαν δὲ οὐδαμῶς. ᾧ δὴ στοιχῶν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, οὕτω πως φησὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν αὐτοῦ,

Ἡ ἐν χηρείᾳ ἐξουσίαν ἑαυτῆς ἔχουσα συνοικεῖν, ἀνέγκλητός ἐστι· τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι· μόνον ἐν Κυρίῳ. Τοῦτο δὲ προσέθηκε, τὰς πορνικὰς κωλύων συμπαθείας καὶ συναφείας, ὁποῖαι δὴ καὶ αἱ τῶν συνεισάκτων. καὶ ἡ μὲν διγαμία εὐχῆς ἀξιοῦται, ἡ πορνεία δὲ οὐδαμοῦ. ἡ γὰρ αὖ οὐ πορνεία ἐστί. καὶ ἡ μὲν πορνεία (καθὼς φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος) οὔτε γάμος ἐστὶν, οὔτε γάμου ἀρχή· ἡ δὲ διγαμία, ὅτι γάμος, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος φανερόν. καὶ οἱ μὲν δίγαμοι, ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι σχολάσαντες τῆς κοινωνίας, μετὰ τὴν τούτων συμπλήρωσιν ἀξιοῦνται αὐτῆς· οἱ δὲ πόρνοι, παυσάμενοι μὲν τῆς πορνείας, ἐφ' ὅλοις ἑπτὰ ἔτεσιν ἀκοινωνησίαν κατακρίνονται, μεθ' ἃ δὴ δέχονται εἰς κοινωνίαν. μὴ παυσάμενοι δὲ, αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τὴν τῆς ἀκοινωνησίας ψῆφον ἐκφέρουσι. καὶ ταῦτα περὶ διαφορᾶς γάμων τε καὶ πόρνων. μεθ' ὧν δὴ τάττονται καὶ οἱ συνεισάκτοις συνοικοῦντες.

Περὶ τοῦ εἰ μείζοσιν ἐπιτιμίοις ἐπιτιμῶνται οἱ πορνεύοντες τῶν τριγάμων.

Ἔτι δὲ καὶ ἡ τριγαμία πρὸς τὴν πορνείαν, καὶ οἱ τριγαμοῦντες πρὸς τοὺς πόρνους διενηνόχασι. καὶ δῆλον ἐκ τῶνδε. οἱ μὲν γὰρ καὶ μετ' ἐκρύψεως, καὶ παρὰ τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν, εὐχῆς γοῦν ἠξιώθησαν· οἱ δὲ, οἱ πόρνοι δηλαδὴ, οὐδαμῶς. καὶ οἱ

μὲν πενταετίας ἀφορισμὸν οὐκ ἀπὸ κανόνος (ὡς ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος) ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφότων ἀκολουθίας ὑπενεγκόντες, εἶτα καρπὸν ἐπιδειξάμενοι μετανοίας, εἰς τὸν τῆς κοινωνίας τόπον ἀποκαθίστανται. οἱ δὲ πορνεύοντες, ἀφιστάμενοι μὲν τῆς πορνείας, ἐν τῷ ὀγδόῳ ἔτει αὐτῆς ἀξιοῦνται· μὴ ἀφιστάμενοι δὲ, οὐδαμῶς. συλλογίζου οὖν τὰς διαφορὰς ταύτας, καὶ οὐκ ἀπορήσεις· οἷον εἰ πόρνος ἢ τρίγαμος ὁ μετὰ τὴν διγαμίαν εὐχῆς αὐτῷ γυναικί τινι συμφθειρόμενος· ὅπως δὲ πάλιν τὰ τῶν τριγάμων οἰκονομεῖται, τῷ τῆς ἑνώσεως τόμῳ ἐντυχὼν μαθήσῃ σαφέστατα. οὐ σχολὴ γὰρ ἡμῖν ταῖς ἐκεῖσε διασίξεσι διατρίβειν.

Περὶ τοῦ ἐπινοοῦντος τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πορνεύοντα.

Περὶ δὲ τοῦ εἰ χρὴ τοὺς ἱερεῖς τὰς τῶν πατέρων ἐκείνων δέχεσθαι προσφορὰς, ὧν εἰδήσει οἱ ὑπεξούσιοι παῖδες πορνεύουσιν, ἢ μή· (τοῦτο γάρ σοι τέταρτον ἐρώτημα) φημὶ ὡς εἰ δεῖ τὰς τῶν πορνευόντων καὶ μὴ ἀφισταμένων τῆς πορνείας προσίεσθαι, δεῖ πάντως καὶ τὰς τῶν πατέρων, ὧν προτροπῇ οἱ παῖδες πορνεύουσι. τὸ γὰρ εἰδότας μὴ κωλύειν, ἀλλὰ σιγᾶν, προτρέπειν αὖ πικρῶς ἐστίν. εἰ δὲ οὐκ ἐκεῖνο, πῶς τοῦτο; ἀλλὰ μὴν τὰς τῶν πορνευόντων οὐ προσίεσθαι δεῖ. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὰς τῶν κοινωνούντων αὐτοῖς. ὅτι δὲ κοινωνὸς ὁ πατὴρ, φανερόν. εἰς τοῦτο γὰρ φέρει τὸ, Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες

συνέτρεχες

συνέτρεχες αὐτῷ· καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. Καὶ ἐν τῷ οα΄ κανόνι τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὃς λέξεσιν αὐταῖς οὕτως διέξεισιν, Ὁ συνεγνωκὼς ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ᾽ ἐλεγχθεὶς, ἐν τοσούτῳ χρόνῳ εἰς ὅσον ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν ἐπιτετίμηται, καὶ αὐτὸς ἔσται ἐν ἐπιτιμίῳ. Καίτοι ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ἐν εἰδήσει τοῦ πατρὸς πορνεύοντος υἱοῦ καὶ πλέον τι θεωρεῖται, ἢ ἐφ᾽ ὧν εἴρηται. Τοσοῦτον γὰρ οἱ παῖδες ὑπὸ τῶν πατέρων ἐξουσιάζονται, ὥστε οὐδὲ νομίμῳ γυναικὶ συνάπτεσθαι ἄνευ τῆς ἐκείνων συναινέσεως δύνασθαι. οἱ γὰρ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι (ὥς φησιν αὖθις ὁ μέγας οὗτος ἐν τῷ μβ΄ κανόνι αὐτοῦ) πορνεῖαι εἰσίν. οὔτε οὖν τοῦ πατρὸς ζῶντος, οὔτε τοῦ δεσπότου, οἱ συνιόντες, ἀνεύθυνοι. αἱ γὰρ συνθῆκαι τῶν ὑπεξουσίων οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον. εἰ οὖν ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, τίς ὁ τὸν πατέρα τούτων τοῦ τῶν πόρνων ἐξαιρησόμενος ἐπιτιμίου; ἔσται οὖν καὶ οὗτος ὁμοίως τῷ υἱῷ ἀφωρισμένος· ὅτι παρὸν κωλύειν, ἢ καὶ ἄλλως νομίμως ἐκγαμίζειν, οὐδὲν τούτων πεποίηκε. πῶς δὲ οὐ παροξυνεῖ μᾶλλον θεὸν ὁ μὴ ἀναλύων μὲν τῆς ἁμαρτίας, οἰόμενος δὲ διὰ τῶν προσφορῶν καὶ δεήσεων ἐξιλεοῦσθαι θεόν; ἴσον γάρ τι ποιεῖν τοῖς ἀδικοῦσι μὲν, καὶ τὰ ἐξ ἀδικιῶν κατέχουσιν, ἀξιοῦσι δὲ τὸν δικαστὴν δώροις ἀφεῖναι τούτοις τὴν κατὰ τῶν ἀδικησάντων ποινήν. πάντως γὰρ παροξυνοῦσιν οἱ τοιοῦτοι μᾶλλον τὸν δικαστὴν, τοιαῦτα ἀξιοῦντες.

εἰ μὲν τὴν κλῆσιν διαψεύδεται, καὶ οὗτοι θεὸν τὸν μὴ ἄλλως ἢ διὰ μετανοίας τοῖς μετανοοῦσιν ἐπικλινόμενον. ἀκουέτωσαν οὖν ὡς μίσθωμα πόρνης οὐ μερίζεται ἁγνός. ἰσχύουσι μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων προσφερόμεναι καὶ τῶν δικαίων ὑπὲρ τούτων δεήσεις. ἀλλ᾽ ἐνεργούμεναι, τουτέστι τῶν ὑπὲρ ὧν προσάγονται μετανοούντων, καὶ ὑπαναχωρούντων τῆς ἁμαρτίας. ὧν οὐδὲν ἐν τῷ θεάτρῳ γινόμενον, ὅτε πορνεύων πορνεύει, καὶ ὁ πατὴρ σιγῶν, καὶ μὴ ἀναχαιτίζων, προτρέπεται.

Περὶ ἀναδόχων.

Οἱ ἀνάδοχοι (περὶ τούτων γάρ σοι τὸ πέμπτον ἐρώτημα) εἰ ἀκριβῶς ᾔδεσαν τὰ τῷ μεγάλῳ Διονυσίῳ διωρισμένα, καὶ ἢ δὴ τὴν μέριμναν καὶ φυλακὴν ἀπαιτοῦνται περὶ τὸν διὰ τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας ἀναγεννώμενον, καὶ ὑπὸ τούτων ἀναδεχόμενον, σχολῇ γ᾽ ἂν πρὸς τὴν τῶν ἀναδόχων λειτουργίαν ἀπήντων, καὶ θερμότερον προσκαλούμενοι· ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἴσασιν, ὁρῶμεν δὲ καθ᾽ ἑκάστην καὶ γυναῖκας ἀδιαφόρως τὸ τῶν ἀναδόχων βάρος ὑποδεχομένας· τί κωλύει, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ταύτῃ συνήθειαν, τοῦ ἀνδρὸς ἀποδημοῦντος τοῦ τὸ πρωτογενὲς παιδίον τῶνδε τῶν γονέων ἀναδεξαμένου, τὴν ἐκείνου γυναῖκα κληθεῖσαν τὸ μετ᾽ ἐκεῖνο τούτοις τεχθὲν ἀναδέξασθαι;

Τὸ δὲ περὶ τοῦ παιδὸς ἕκτον ἐρώτημα, ὡς βραχεῖ φάναι, τοιοῦτόν ἐστιν.

Παιδίον (ἔφης) νόσῳ κρατηθὲν, καὶ ἐγγίσαν ἤδη τῷ θανάτῳ, προσηνέχθη τινὶ τῶν ἱερέων, διὰ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας ἀναγεννηθησόμενον. ὁ δὲ λεπτὸν τοῦτο ἰδὼν ἐμπνέον, καὶ φοβηθεὶς μήπως τῶν συνήθων εὐχῶν καὶ ἐφορκισμῶν ἐπαδομένων προαναρπασθῇ, μὴ τυχὸν τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννήσεως· παρειλὼν τὰς εὐχὰς τὰς πρὸ τῆς τελειώσεως ἐπαδομένας, καὶ τοὺς ἐφορκισμοὺς, τελειοῖ τοῦτο διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως, καὶ τῆς ἰσαρίθμου ἐπικλήσεως τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τί τὸ ἐπὶ τούτοις; ῥώννυται τὸ παιδίον, τῆς νόσου δραπετευσάσης. προστίθησιν αὖθις ὁ ἱερεὺς, τοὺς ἀφορκισμοὺς, οὓς παραλέλοιπε, καὶ τὰς εὐχὰς ἀναπληρώσων. λοιπὸν ἐζήτησας μαθεῖν εἰ ἔξεστι τοῦτο ποιεῖν, ἢ μή. καὶ δοκεῖ μοι ὅτι οὐ δεῖ μετὰ τὴν τελείωσιν τὰ πρὸ τῆς τελειώσεως προσάδειν τῷ ἤδη τετελειωμένῳ διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως, καὶ τῆς ἐπικλήσεως τῶν τριῶν προσώπων, ἐν οἷς ἡ τελείωσις. οὐδαμοῦ γὰρ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἱερῶν κανόνων τοιοῦτόν τι εὑρίσκομεν διωρισμένον. καὶ ὁ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ δὲ συνελθόντων θεοφόρων πατέρων μζ κανὼν, περὶ τῶν περιστατικῶς ἐν νόσοις βαπτιζομένων διεξιὼν, οὐδενὸς τούτων ἐμνημόνευσεν, οὐ τοῦ εὐχολογεῖν, οὐ τοῦ

ἐφορκίζειν μετὰ τὸ βάπτισμα· μόνον δὲ τοῦ δεῖν τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὸν ὑπὸ τῆς νόσου κωλυθέντα πρὸ τοῦ ταύτην ἐκμαθεῖν. Φησὶ γὰρ ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ βαπτισθέντας, ἤτοι ἀναστάντας, ἐκμανθάνειν τὴν πίστιν. καὶ γινώσκειν ὅτι θείας δωρεᾶς ἠξιώθησαν.

Ἕβδομον καὶ τελευταῖον ἐρώτημα τοιοῦτόν τι προβέβληκας. Κόρη τὶς, πέμπτον ἄγουσα ἔτος τῆς ἐν ἀνηβότητι ἡλικίας, μνηστεύεται τινὶ ἀνδρί. ὃς καλῶς ποιῶν, διὰ τὴν τῆς μνηστευθείσης ἀνηβότητα, ἀφίσταται αὐτῆς. ἡ δὲ καὶ πάλιν ἐν τῷ ἑβδόμῳ χρόνῳ τῆς ἡλικίας αὐτῆς μνηστεύεται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ὃς δὴ πάλιν τὰ ἴσα τῷ προτέρῳ φρονήσας ἀπορρήγνυται αὐτῆς. εἶτα τί; τρισκαιδέκατον ἐλαύνουσα χρόνον βούλεται νομίμως ἀνδρὶ ἑτέρῳ συναφθῆναί τε καὶ ἱερολογηθῆναι. Ταῦτα διηγηματικῶς ἐκθεὶς, ἐζήτεις μαθεῖν εἰ κεκώλυται, ἢ μὴ κεκώλυται. καὶ λέγομεν μὴ κεκωλύσθαι ταύτην, διά τε τὸ παρ' ἡλικίαν μνηστευθῆναι, καὶ μὴ συναριθμεῖσθαι ὅλως τὰς τοιαύτας μνηστείας ταῖς ἐγνωσμέναις τῇ νεαρᾷ νομοθεσίᾳ μνηστείαις. καὶ προσέτι δὲ, διὰ τὸ τοὺς προηγησαμένους μνηστῆρας (εἴγε μνηστῆρας δεῖ καλεῖν τοὺς τὴν κλῆσιν διαψευσαμένους, διὰ τὸ ἔκθεσμον) δικαίως ἤδη διαστῆναι αὐτῆς. καίτοι εἰ καί τις ἐκείνων τῆς μνηστείας ἀντιποιεῖτο.

ἱκανὸν τῇ κόρῃ βοήθημα πρὸς ἀθέτησιν ἐκείνου, τὸ μὴ δοκεῖν συναινεῖν, διὰ τὴν ἀνηβότητα.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡτοφύλακος.

Ἐπιστολὴ τοῦ χαρτοφύλακος κυρίου Νικηφόρου πρός τινα μοναχὸν Θεοδόσιον καὶ ἔγκλειστον Κορίνθου, περιέχουσα λύσιν τινῶν ζητημάτων.

Περὶ ὧν ἠρώτησας, τίμιε πάτερ, οὐκ ἔστιν ἡμέτερον ἀποκρίνασθαι. τοῖς γὰρ ἀρχιερεῦσιν ἀνεῖται τὸ τὰ τοιαῦτα οἰκονομεῖν. ἡμεῖς δὲ, τῆς ὑφειμένης μερίδος ὄντες, καὶ τὸ τῆς ὑπηρεσίας λαχόντες, εἰ καὶ ἀνάξιοι, ἀξίωμα, προσκρούειν δοκοῦμεν τῆς κανονικῆς διατάξεως, εἴγε περὶ τῶν τοιούτων μὴ παραχωρούμενοι λέγειν, ἀλλὰ παρὰ ἐνθαδίου ἀρχιερέως μανθάνειν τὰ δέοντα, διασκοποῦμεν ὅλως περὶ τῶν τοιούτων, καὶ λέγομεν. τὸ γὰρ καλὸν καὶ δίκαιόν ἐστιν, ἐρωτᾶν σε τὸν προεστῶτα τῆς ἐν Κορίνθῳ ἐκκλησίας ἀρχιερέα, καὶ παρ' ἐκείνου μανθάνειν, καὶ μηδέν τι ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπὶ σωτηρίᾳ ψυχῶν διαπράττε-

σθαι· ἀλλὰ μηδὲ λογισμοὺς δέχεσθαι, ἢ καταλλάττειν τοὺς ἐν μετανοίᾳ, μὴ παρ' αὐτοῦ λαμβάνοντα τὸ ἐνδόσιμον. τοῦτο γὰρ ἡ ἀποστολικὴ καὶ πατρικὴ τῆς ἐκκλησίας διάταξις βούλεται. ἐπεὶ δὲ ἠθέλησας καὶ παρ' ἐμοῦ μαθεῖν τι, λέγω οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐδ' ὡς ἐξουσίαν ἔχων τι ἐν τοῖς τοιούτοις οἰκονομεῖν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπὸ τῶν κανονικῶν βιβλίων ἠρρυσάμεθα.

Διγάμοις, ἢ πορνεύοντας, ἢ πορνεύσαντας ἅπαξ καὶ μόνον, οὐδαμῶς ἱερατεύειν ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια βούλεται· ἀλλ' οὐδὲ τοὺς πορνεύοντας κοσμικοὺς τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων, εἰ μὴ ἀπόσχοιντο τοῦ κακοῦ, καὶ τῷ ἁρμόζοντι ἐπιτιμίῳ ὑποπέσουσι καὶ δουλεύσουσιν. οἱ δὲ μὴ ὄντες ἱερεῖς μοναχοὶ, δεχόμενοι λογισμοὺς τινῶν, καὶ δεσμοῦντες καὶ λύοντες, γινωσκέτωσαν ὅτι ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦσιν. οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες οὐδὲ τοὺς ἱερεῖς βούλονται ἄνευ προστάξεως τοῦ ἐντοπίου ἄρχοντος καταλλάττειν τοὺς μετανοοῦντας, ὡς ὁ ϛ καὶ ὁ μβ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου διατρανοῦσι· νῦν δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως καταφρονεῖται ἡ τοιαύτη διάταξις· ἀλλ' ἡμεῖς τὰ γεγραμμένα λέγομεν.

Συντεκνίας οὖν ἢ ἀδελφοποιήσεις ποιεῖν μοναχοὺς, κεκωλυμένον ἐστὶ καὶ ἐνταλματικῶς τοῦτο τοῖς ἡγουμένοις ἢ τοῖς ἐξάρχοις τῶν μοναστηρίων ἡ ἐκκλησία παρακελεύεται. οὐδὲ γὰρ ὁ νόμος δέχεται τὰς λεγομένας ἀδελφοποιΐας ὅλως.

Περὶ δὲ τῶν ἔμβρυα ἀναιρουσῶν γυναικῶν, ὅτι φόνου ἐπιτιμίοις ὑπόκεινται, ἀναμφίβολόν ἐστιν· ὡς ὁ δεύτερος κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου πλατέως διέξεισι.

Περὶ τῶν δὲ εἰσκομιζομένων δὲ νεκρῶν βρεφῶν ἐν τῷ συγκοιμᾶσθαι τοῖς γονεῦσι, διακρίσεως μεγάλης χρεία. εἰ γὰρ ἐξ ἀμελείας φανερᾶς, μεθυσθέντων δηλαδὴ τῶν γεννητόρων, ἢ ἄλλως πως καταμελησάντων, τὸ πλημμέλημα γένηται, φόνος δοκεῖ καὶ τοῦτο. εἰ δὲ ἐκ συνεργίας καὶ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, μηδαμῶς αἰτιωμένων ἐκείνων, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον.

Περὶ δὲ τῶν ἀνιερολογήτως συναπτομένων δούλων δούλαις, γίνωσκε, ὡς οὐκ ὀφείλουσιν, εἰ μὴ ἱερολογηθῶσι, τῶν θείων μυστηρίων μεταλαμβάνειν, ἀλλὰ κωλύεσθαι ὡς πορνεύοντες. Ταῦτα τῇ εὐλαβείᾳ σου κατὰ τὰς θείας τῶν ἁγίων πατέρων ἀποφάσεις καὶ διατάξεις γράφομεν· τοῖς δὲ ἀρχιερεῦσι δέδοται οἰκονομίας ἐν τοῖς τοιούτοις ποιεῖν κατὰ τὸ δοθὲν αὐτοῖς θεῖον πνεῦμα καὶ χάρισμα. καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν καὶ ἀποφαινόμεθα ὅτι ἁρμόζει τοὺς ἐνθαδίους ἄρχοντας, ἤτοι ἀρχιερεῖς, περὶ τούτων ἐρωτᾶν, καὶ συνεργοὺς αὐτοὺς ἔχειν. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ πιστευθέντος αὐτοῖς ποιμνίου τῷ θεῷ λόγους δώσουσι. Τὸ δὲ λέγειν ὅτι οὐ καταδέχονται οἱ ἁμαρτάνοντες τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. λέγει γὰρ ἐν τῷ πδ΄ αὐτοῦ κανόνι ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος, ὅτι δεῖ

τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας. οὐ γὰρ τῷ χρόνῳ ἀλλὰ τῷ τρόπῳ πάντως προσέχομεν. ἐὰν δυσαποσπάστως ἔχωσι τῶν ἰδίων ἐθῶν, καὶ ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς ἐθέλειν δουλεύειν, ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ καταδέχωνται, οὐδεὶς ἡμῖν κοινὸς πρὸς αὐτοὺς λόγος. καὶ ἀνάγνωθι πάτερ ἕως τέλους τὸν κανόνα, ὡς τῇ ὑποθέσει πρόσφορον.

Ἔχεις λοιπὸν, τιμιώτατε πάτερ, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνῶσιν, ὅπερ ᾔτησας. πλὴν οὖν ἐὰν ἀκριβῶς καὶ ἀπταίστως βούλει κανονίζειν τοὺς προσιόντας σοι, τοὺς ἐκτεθέντας παρὰ τῶν ἱεροκηρύκων καὶ θείων ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων κανόνας ἐπιμελῶς μετέρχου, καὶ ἀναφέρων περὶ πάντων ὧν ἀμφισβητεῖς μετὰ ταπεινώσεως καὶ παρακλήσεως τῷ μητροπολίτῃ σου, ἐνέργει κατὰ τὴν ἐκείνου συμβουλὴν, ἐκτενῶς τοῦ Κυρίου δεόμενος, δοθῆναί σοι παρ' αὐτοῦ γνώσεως καὶ διακρίσεως χάρισμα. τῷ ὄντι γὰρ λίαν ἐστὶ κινδυνῶδες τὸ πεπαρρησιασμένως δεσμεῖν καὶ λύειν τοὺς ἐν πταίσμασιν ἁλόντας, καὶ μὴ κατάλληλα τοῖς παθήμασι κατασκευάζειν τὰ φάρμακα.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἠρώτησας ἡμᾶς, τιμιώτατε πάτερ, διὰ τῆς γραφῆς σου, οὐ περιττῶς καὶ ἀναρμόστως, ἀλλὰ λελογισμένως καὶ ἀκριβῶς, περὶ ὧν αὐτὸς διηπόρησας· ἃ σήμερον διαπορεῦσι καὶ ἄλλοι πολλοί.

ἅτινα ἐκείνοις τοῖς κατ' ὄψιν ἡμῖν ἐντυγχάνουσι τοῦ θεοῦ διδόντος λέγομεν, ταῦτα καὶ πρὸς τὴν σὴν ἀπαιτοῦσαν τελειότητα λέγομεν. αὐτίκα κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς παρὰ τῶν θεοφόρων πατέρων ἐκτεθέντας καὶ βεβαιωθέντας, ἐκείνους εἶναι λέγομεν οὓς οἵ τε ἅγιοι ἀπόστολοι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἑπτὰ μεγάλαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις συνελθόντες ἅγιοι πατέρες ἐξέθεντο. πρὸς τούτοις, καὶ τοὺς παρὰ τῶν τοπικῶν συνόδων γεγονότας, καὶ παρὰ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς λαμψάντων φωστήρων τῆς ἐκκλησίας, καὶ μεγάλων ἱεραρχῶν ἐκφωνηθέντας· ὧν καὶ τὸ κατ' ὄνομα ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ϛ΄ συνόδου σπουδαίως εὑρήσεις. καὶ παρὰ τούτοις ἕτερόν τι ἡ ἐκκλησία οὐ δέχεται. τοὺς οὖν δηλωθέντας πάντας κανόνας ἀκριβώσας ἐπιμελῶς, οὐχ ἁμαρτήσεις τοῦ σπουδαστοῦ. περὶ δὲ τῶν ἐκτεθέντων παρὰ τοῦ νηστευτοῦ Ἰωάννου, συνήθειαν παρελάβομεν ὥστε κατὰ δύναμιν ἑκάστου καὶ τὰς ἐπιτιμήσεις οἰκονομεῖν. πλὴν τοῦτο λέγομεν, ὅτι τὰ δοκοῦντα μὴ κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων ῥηθῆναι τῷ νηστευτῇ Ἰωάννῃ εἴ τις νουνεχῶς σκοποίη, τῆς τῶν πατέρων διανοίας ἐξήρτηνται. τοῦ γὰρ μεγάλου Βασιλείου ἐν τῷ τελευταίῳ κανόνι αὐτοῦ συνοπτικῶς παραγγέλλοντος παντὶ ψυχῶν οἰκονομίαν πεπιστευμένῳ, ἐξουσίαν δεδόσθαι ἐπιτείνειν καὶ ἐλαττοῦν τὸ ἐλάττωμα, κατὰ τὰς διαθέσεις δηλαδὴ τῶν ἐξομολογουμένων, καὶ ὅλως στοχάζεσθαι τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμα-

των, καὶ ἐν διακρίσει τὴν τῶν ψυχῶν ποιεῖσθαι ὠφέλειαν· οὐδὲν ξένον εἰ καὶ ὁ νηστευτὴς Ἰωάννης, τῷ τοιούτῳ κανόνι πειθόμενος, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ πνευματικὸν χάρισμα κεκαινοτόμηκέ τι, ἐπ' ὠφελείᾳ πάντως τὸ οἰκονομούμενον οἰκονομῶν. δεῖ οὖν τῶν συνοδικῶς ἐκφωνηθέντων καὶ βεβαιωθέντων ἀντέχεσθαι, ἔπειτα καὶ οἰκονομεῖν κατὰ τὰς διαθέσεις τῶν προσώπων καὶ καιρῶν καὶ τρόπων τὴν ἐπιτιμίαν, τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὡς εἴρηται, τοῦτο ἐπιτρέποντος. τὸ δὲ λέγειν ὅτι τὰ κανονικὰ παραγγέλματα οὐδὲ μέχρις ἀκοῆς φέρουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀνάξιόν ἐστι τῆς σῆς ἀρετῆς. οἱ γὰρ μὴ ταῦτα δεχόμενοι, οὐδὲ τῆς τῶν Χριστιανῶν μερίδος ὅλως εἰσί· καὶ διὰ τοῦτο δεῖ σε μὴ αὐστηρῶς τούτοις καὶ ἀπαραμυθήτως χρῆσθαι, ἀλλὰ συμπαθητικῶς καὶ διδακτικῶς· ἐπεὶ καὶ ὡς ἀνεπαχθῆ καὶ ἡδέα τοῖς νοσηλευομένοις παρέχουσι.

ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΊΤΟΥ Θεσσαλονίκης,

Ἀπόκρισις πρὸς τὴν ἀναφορὰν τινὸς μοναχοῦ Καππαδόκου, Βασιλείου τοὔνομα.

Δέσποτά μου ἅγιε, ἐν τῷ κόσμῳ τὴν οἴκησιν ποιούμενος, καὶ τῶν προσερχομένων μοι τοὺς λογισμοὺς ἀναδεχόμενος, εὗρον ἐξ αὐτῶν τινὰς δούλους καὶ δουλίδας ἔχοντας, καὶ τοὺς δούλους αὐτῶν ἐκτὸς ἱερολογίας πορνικῶς συναφθέντας. τῇ δὲ δευτέρᾳ διατάξει τοῦ μεγάλου Παύλου ἐντυχὼν τῇ λεγούσῃ, Εἰ δὲ ἐθνικοῦ εἴη ὁ οἰκέτης, διδασκέσθω δι'αρεσκεῖν τῷ δεσπότῃ, ἵνα μὴ βλασφημῆται ὁ λόγος. εἰ μὲν οὖν ἔχει γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα, διδασκέσθωσαν ἀρκεῖσθαι ἑαυτοῖς· εἰ δὲ ἄγαμοι εἰσὶ, μανθανέτωσαν μὴ πορνεύειν, ἀλλὰ γαμεῖν νόμῳ. εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτοῦ, πιστὸς ὢν, καὶ εἰδὼς ὅτι πορνεύει, οὐ δίδωσιν αὐτῷ γυναῖκα, ἢ τῇ γυναικὶ ἄνδρα, ἀφοριζέσθω. ταύτῃ, ὡς εἴρηται, ἐντυχὼν, παρῄνεσα τοὺς δεσπότας, εὐλογῆσαι τοὺς οἰκέτας αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν διάταξιν ὑπέδειξα αὐτοῖς. οἱ δὲ τὴν μὲν διάταξιν τοῦ ἀποστόλου ἐδέξαντο, ὡς ἁγίαν, καὶ τὰ τῷ θεῷ φίλα λέγουσαν· ἀπελογοῦντο δὲ, ὅτι φοβούμεθα, εἰ πεισθῶμεν τῇ διατάξει εὐλογῆσαι τοὺς δούλους,

μήπως ἐλδυθερωθέντες ὑπὸ τῆς εὐλογίας, στερηθῶμεν τῆς αὐτῶν δουλείας. ταῦτα αὐτῶν λεγόντων, ἤμην πάλιν ἐναγώνιος πρὸς τὸ προκείμενον· καὶ ὅμως πολλὰ σπουδάσας, εὗρον καὶ τοῦ τρισμακαρίστου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου νεαρὰν, κελεύουσαν εὐλογεῖσθαι τοὺς δούλους, καὶ μένειν αὐτοὺς πάλιν δούλους καὶ μετὰ τὴν εὐλογίαν. ὑπέδειξα οὖν ταύτην αὐτοῖς. οἱ δὲ πάλιν ἀπελογοῦντο μὴ εἶναι ταύτην τὴν νομοθεσίαν τοῦ μακαρίτου βασιλέως. μὴ ἔχων οὖν τί ποιῆσαι, δέομαι τῆς σῆς ἁγιότητος ἵνα εἰ ἀληθῶς ἡ νεαρὰ παρ' ἐκείνου γέγονεν, ὅπισθεν ἐπικυρωθῇ δι' ὑπογραφῆς σῆς, καὶ ὑπογραφῇ διὰ τῆς ἁγίας χειρός σου, πρὸς σύστασιν καὶ πληροφορίαν τῶν ἀπιστούντων αὐτῇ, καὶ ὠφέλειαν πολλῶν.

Ἔτι δέομαι μαθεῖν παρὰ τῆς ἁγιωσύνης σου τί ὀφείλω ποιῆσαι εἰς τοὺς πρὸς ἕνα ἔχοντας οἰκέτην. ὁ μὲν γὰρ ἔχει ἕνα δοῦλον, καὶ μὴ δυνάμενος ἐξωνήσασθαι καὶ δούλην, πορνεύει ὁ δοῦλος ἀπολελυμένος ἔξω· ὁ δὲ δούλην, καὶ μὴ δυνάμενος ὠνήσασθαι καὶ δοῦλον, πορνεύει καὶ αὐτὴ ὁμοίως. καὶ αἰτῶ μαθεῖν τὴν σὴν οἰκονομίαν, καὶ τίς ἡ θεραπεία τῶν τοιούτων· καὶ εἰ ἄξιόν ἐστι τοὺς δεσπότας αὐτῶν μετὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐκκλησίας μὴ ποιήσαντας διόρθωσιν, προσφέρειν δῶρον τῷ θεῷ· καὶ εἰ ἐνδέχεταί τὸν ἱερέα δέχεσθαι τὰ τούτων δῶρα, καὶ μάλιστα ὅτι αἱ πορνεύουσαι τὰς προσφορὰς ζυμώσουσι.

Τίς μὲν εἶ ἄνθρωπε, ἀγνοῶ, ὁ ταῦτα ἐπερω-

τῶν, ἐκ μακροῦ διαστήματος μήτε ἰδών σε, μήτε ἐντυχών σοι· ἐξ ἀνάγκης δὲ ἃ διαλαμβάνει ἡ ὑπόμνησίς σου σφάλματα, διορθωτέα εἰσί. καὶ ἀποδέχομαί σου τὴν περὶ τούτων ἐρώτησιν, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τῶν ὑπηρετούντων τοῖς δεσπόταις, εἴτε δοῦλοι εἰσὶν, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ μᾶλλον δοῦλοι, ἢ ὅλως ὑπεξούσιοι, ἐπὶ τοὺς δεσπότας φέρονται· εἴ γε μὴ παντοίως φροντίζει τῆς τούτων διορθώσεως. καὶ εἰ μὲν εἰσὶν ἀφανῆ, τῷ θεῷ δώσει λόγον ὁ πράττων· εἰ δὲ φανερὰ, αὐτὸς ὁ οἰκοδεσπότης· ὃς καὶ ὀφείλει τῇ κατὰ τόπον ἐκκλησίᾳ ταῦτα φανεροῦν, ἵνα ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ ἐκεῖσε ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ περὶ τῆς τούτων διορθώσεως ἀγωνίσωνται. τότε γὰρ ὁ οἰκοδεσπότης, εἴπερ ἀμελοίη ὑπομνησθεὶς, καὶ οὐχὶ τὰ παρ' αὐτοῦ πάντα ποιοῖ πρὸς διόρθωσιν, ἐπιτιμητέος ἐστὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν, καὶ ἀφοριστέος. ὅτι γοῦν οἱ δοῦλοι καὶ αἱ δουλίδες τινὸς πορνεύουσι, καὶ εἴδησιν λαμβάνων ὁ κύριος αὐτῶν, οὐ παντοίως διορθοῦται τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα, καὶ ἐπιτρέπει αὐτοῖς τὴν ἱερολογίαν, ἀφορισμοῦ ἐστὶν ἄξιος κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας, καθὼς αὐτὸς ἠκριβολογήσω. Ἐκεῖνο δὲ μάτην ὑποπτεύεται παρὰ τῶν δεσποτῶν, ὅτι ἐὰν συγχωρηθῶσιν οἱ δοῦλοι ἱερολογηθῆναι μετὰ γυναικῶν νομίμων, ἢ αἱ δουλίδες μετὰ ἀνδρῶν, τοὺς οἰκείους οἰκέτας ἀπολέσουσιν· ὡς τῆς ἱερολογίας ἁρπαζούσης αὐτοὺς εἰς ἐλευθερίαν.

ταύτην γὰρ τὴν ὑποψίαν ἀνεῖλεν ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς κύριος Ἀλέξιος, διὰ νεαρᾶς ἣν καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἐδέξαντο· καὶ λοιπὸν, ἵνα μὴ πορνεύωσιν, ἐδέχθη τὸ ἱερολογεῖσθαι τὰ δουλικὰ πρόσωπα, καὶ μένειν πάλιν ὑπὸ τὴν δουλείαν. καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν οἱ δεσπόται πρόφασιν εἰς τὸ συζευγνύειν τοὺς οἰκείους δούλους νομίμως ταῖς δουλίσι γυναιξὶ, καὶ τὰς δουλίδας ἀνδράσι δούλοις, μετὰ ἱερολογίας. καὶ εἰ μὴ τοῦτο ποιοῦσιν, ὑπεύθυνοί εἰσι τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίοις, ἤγουν ἀφορισμοῖς καὶ ἀποκοινωνησίαις. Τῶν δὲ τοιούτων οὐδὲ αἱ προσφοραὶ δεκταὶ, ἕως ἂν διορθώσωνται. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιτεταγμένοι ἐπιτηρεῖν τὰ τοιαῦτα καὶ διορθοῦν, εἰ μὴ τοιοῦτο ποιοῦσι, καὶ αὐτοὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ὑπεύθυνοι γίνονται. Εἰ δέ τις εὐπορεῖ ἑνὸς δούλου ἢ δουλίδος, ἀπορεῖ δὲ ἕτερον κτήσασθαι πρὸς τὸ συζεῦξαι αὐτοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἀνέχεται ὃν ἔχει ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, ἴστω ὡς τοῦτο οὐκ ἐκβάλλει αὐτοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς ἐπιτιμήσεως· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παντοίως αἰτιάσθω διδάξαι τὸν οἰκεῖον οἰκέτην σωφρονεῖν, ἢ κωλῦσαι τὴν πορνείαν διὰ τρόπου παντὸς, γάμῳ ὁπωσδήποτε συζεύξας τὸ πορνεῦον πρόσωπον· καὶ οὕτως ἔστω ἀνεύθυνος.

Ἡ ὑπογραφὴ, Ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Νικήτας.

Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διάφοροι, γενόμεναι παρὰ διαφόρων ἀρχιερέων πρὸς τὸν χαρτοφύλακα κύριον Νικήτην, τὸν γενόμενον ἀρχιεπίσκοπον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Ἐρώτησις πρώτη. Διάκονος ὀφφικιάλιος κατηγορηθεὶς ὅτι προέδωκε τι ἀκίνητον τῆς ἐκκλησίας, ἐπετιμήθη παρὰ τοῦ μητροπολίτου· ἐτελεύτησεν ὁ μητροπολίτης, ἦλθεν ὁ ἕτερος, καὶ εἴασε τοῦτον ἐπιτετιμημένον· καὶ ἐρωτῶ εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτον λυθῆναι παρ᾽ ἡμῶν τοῦ ἐπιτιμίου.

Ἐρώτησις δευτέρα. Κληρικὸς, λαβὼν γυναῖκα, καὶ μνηστευσάμενος αὐτὴν, καὶ τὰς εὐχὰς τῆς μνηστείας δεξάμενος, συνεγένετο ταύτῃ. εἶτα ἐχειροτονήθη ἱερεὺς, ἐλπίζων ὅτι αἱ εὐχαὶ τῆς μνηστείας ἀρκοῦσιν εἰς γάμον, ἀγνοοῦντος καὶ τοῦ ἀρχιερέως ὅτι οὐκ ἐγένετο τέλειος γάμος· μετὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ γάμου· καὶ ἐρωτῶ εἰ ὀφείλει ἱερουργεῖν, ἢ στῆναι τῆς ἱερουργίας, ἢ ἐπιτιμηθῆναι πρὸς καιρόν. Ἐρώτησις τρίτη. Ὁ δευτερογαμήσας δεσπότης εἰ ὀφείλει ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰσόδου συνεισοδεύειν τῷ ἀρχιερεῖ.

Ἀπόκρισις πρώτη. Ὁ κατηγορηθεὶς, εἴτε

καὶ ἁπλῶς εἴτε καὶ κατὰ νόμους διαβληθεὶς ἐπὶ τῇ τοῦ κτήματος τῆς ἐκκλησίας προδοσίᾳ, οὐ μέντοι καὶ ἐλεγχθεὶς, εἰ καὶ εἰάθη ἐπιτετιμημένος, τοῦ ἐπιτιμήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν τοιαύτην κατηγορίαν τελευτήσαντος, καὶ παρὰ τῶν μετ' αὐτὸν δύο ἀρχιερέων καὶ ἔτι ἐπιτετιμημένος μέχρι τοῦ νῦν· ὅμως ἐὰν οὐδεὶς ἐλέγχῃ αὐτὸν οὐδὲ νῦν, οὔτε αὐτὸς ὁμολογεῖ τὴν προδοσίαν, δύναται λυθῆναι παρὰ τοῦ νῦν ἀρχιερέως αὐτοῦ, καὶ εἶναι ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐνεργεῖν καὶ τὰ τοῦ ὀφφικίου αὐτοῦ. Ἀπόκρισις δευτέρα. Ὁ δὲ τῇ οἰκείᾳ μνηστῇ πρὸ τῆς τοῦ γάμου ἱερολογίας κληρικὸς συναφθεὶς, εἰ καὶ μὴ ὡς κλεψιγαμήσας λογίζεται, διὰ τὸ νομίζειν ὅτι ἀρκεῖ αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς μνηστῆς συνάφειαν ἡ τῆς μνηστείας συνάφεια· ἀλλ' ὅτι ἠγνόησεν ὅλως ἅπερ αὐτὸν οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν, διὰ τοῦτο προσκριματίζεται, κἂν μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν ἱερολογίαν τοῦ γάμου ἐδέξατο. δύο γὰρ ἠγνόησεν, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ αὐτῷ μόνη ἡ εὐχὴ τῆς μνηστείας πρὸς τὴν συνάφειαν· καὶ ὅτι μετὰ τὴν χειροτονίαν οὐδεὶς ἱερολογεῖται μετὰ γυναικός. εἴπω δὲ καὶ τρίτον, ὅτι οὐδεὶς τῇ μνηστῇ συναφθεὶς πρὸ τοῦ γάμου, χειροτονίας ἀξιοῦται.

Ἀπόκρισις τρίτη. Ὁ μέντοι δευτερογαμήσας δεσποτάτος, φυλάξας, οἶμαι, τὸ τοῦ διγάμου πρέπον ἐπιτίμιον, ὅπερ αὐτῷ κανονικῶς ἐπιτίθεται (ἤγουν ἕνα ἐνιαυτὸν εἴτε δύο γενόμενος ἀκοινώνητος, ὡς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃς) μετὰ τοῦτο

πάλιν

πάλιν φιλανθρώπως ἀποκαταστήσεται εἰς τὴν τοῦ δεσπότου ἐνέργειαν.

Ἐρώτησις. Δωρηθέντος τινὶ μοναστηρίου παρά τινος τῶν πρὸ ἐμοῦ μητροπολιτῶν, ἐγίνετο ἐπὶ τῷ μοναστηρίῳ καὶ κτήματος ἐπίδοσις τῇ ὑπ' ἐμὲ μητροπόλει διαφέροντος. εἰ οὖν δύναται τοῦτο γίνεσθαι, καὶ τὰ τῶν μητροπόλεων ἐπιδίδοσθαι τοῖς μοναστηρίοις κτήματα, ὀνόμασι μόνον κεκλημένοις, οὐ πράγμασι. Ἀπόκρισις. Ἡ τοῦ κτήματος τῆς μητροπόλεως πρὸς μοναστήριον ἐπίδοσις, κἂν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν δεσποτικῶς ὑπάρχῃ τὸ μοναστήριον, κἂν ὡς ἐνδιαίτημα ᾖ τοῦ μητροπολίτου, κἂν ὅλως ἀδώρητον, κἂν τι τῶν προσόδων εἰς τὴν μητρόπολιν εἰσοδιάζηται (οἷα πολλάκις γίνεται) τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἀνεπίγνωστός ἐστι καὶ ἀνεπίδεκτος· πολλῷ δὲ πλέον, ἐὰν οὐδὲν τούτων ᾖ. ἐκποίησις γὰρ φανερά, ἢ μάτην καὶ ἀλογίστως ἀπὸ τῆς μητροπόλεως εἰς τὸ μοναστήριον τὸ κτῆμα μετατιθέμενον φαίνεται. τὸ δὲ μάταιον, οὐκ ἔλλογον οὐδὲ ἔννομον. ἑκάστου γὰρ μοναστηρίου διοίκησις ἰδιάζουσα ἐστὶ, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ οὐσίαν ὁρῶσα. ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς μητροπόλεως, ἰδιάζουσα, εἰ μὴ ἐκ συνοδικῆς οἰκονομίας πρὸς τὸ λυσιτελὲς τῆς ἐκκλησίας τοιοῦτόν τι δέδοται. καὶ ἐκποίησις δὲ ἄνευ συνοδικῆς διαγνώσεως οὐ συγκεχώρηται γίνεσθαι.

Ἐρώτησις. Εἴ τις ἱερωμένος ἢ καὶ λαϊκὸς φωραθείη κατὰ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἢ καὶ τῶν ἀρχόντων,

ἢ καὶ ἰδιώτου ἁπλῶς καὶ τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου συνεργὸς ἐν χάρτῃ οἰκειοχείρως ποιῶν, ἢ καὶ συσκευὰς κατ' αὐτῆς ἢ καὶ λαοσυναξίας ἐκμελετῶν, τίνι ἄρα ἐπιτιμίῳ ὑπόκειται; Ἀπόκρισις. Οἱ τοιοῦτόν τι διαπραττόμενοι, καθὼς οἶδας καὶ αὐτὸς θεοφιλέστατε, καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων τιμωροῦνται, ὡς ὑπεύθυνοι τῷ τῆς συνωμοσίας καὶ φρατρίας ἐγκλήματι· πολλῷ δὲ πλέον παρὰ τῆς ἐκκλησίας εὐθύνονται, κατὰ τὸν ιη΄ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου κανόνα. καὶ εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτουσι τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, κατὰ τὸν λδ΄ τῆς ἐν τρούλλῳ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζονται. ἐν οἷς γὰρ οἱ κληρικοὶ καθαιροῦνται, οἱ λαϊκοὶ ἀφορίζονται.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερωμένος ἢ καὶ λαϊκὸς φωραθείη ἐπαοιδὸς, ἢ καὶ φαρμακὸς, ἢ καὶ τριοδεύων, ποίῳ ἐπιτιμίῳ ὑποπεσεῖται; Ἀπόκρισις. Καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ἐθνικῆς εἰσὶ συνηθείας, οὐ τῆς Χριστιανικῆς πολιτείας, οὔτε μὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. ὅθεν ὁ τούτοις ἁλοὺς τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ κακοτεχνήμασιν, εἰ μὲν κληρικός ἐστι, καθαιρεῖται, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποῤῥίπτεται, κατὰ τὸν λϛ΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανόνα· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λαϊκὸς ἐκβάλλεται τῆς ἐκκλησίας τελείως. μετανοοῦντες δὲ, οἰκονομοῦνται δι' ἑξαετίας, ἢ πενταετίας· τρία μὲν ἔτη ὑποπίπτοντες, καὶ τὰ λοιπὰ συνευχόμενοι μόνον, χωρὶς προσφορᾶς, κατὰ τὸν κδ΄ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ. οὕτως δὲ

μετανοήσαντες γνησίως, ἢ ὡς ἂν ὁ ἀρχιερεὺς συνορᾷ πρὸς τὴν μετάνοιαν αὐτῶν (ἔχει γὰρ ἐξουσίαν καὶ μειοῦν τὸν καιρὸν) τῆς θείας καταξιοῦνται μεταλήψεως.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερωμένος παραδυναστεύων τῷ τῆς χώρας ἄρχοντι συνεδρεύει, κἀν τεῦθεν προσαγγέλλει τινὰ κατά τινων, καὶ τὸν ἄρχοντα κατ' ἐκείνων διανιστᾷ, τί κανονικῶς ὁ τοιοῦτος πείσεται; Ἀπόκρισις. Ὁ ἱερωμένος τῷ ἱερῷ προσεδρεύειν ὀφείλει, καὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑπηρεσίαις ἐνασχολεῖσθαι, καὶ οὐ παραδυναστεύειν κοσμικαῖς ἐξουσίαις καὶ ἄρχουσιν. ἐκ δὲ τῆς νομίμου παραγγελίας οὐ βλάπτεται, εἴποτε τοῦτο ποιήσει. εἰ μὴ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶν ἡ προσαγγελία ἢ ψευδὴς καὶ συκοφαντική. τότε γὰρ ἢ ὡς ἀσεβὴς ἢ ὡς συκοφάντης καταγινώσκεται ἐλεγχθείς. δῆλαι δέ εἰσιν αἱ κανονικαὶ τῶν τοιούτων τιμωρίαι.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερωμένος, παρὰ τὸ προσῆκον ἀμφιέννυται ἔνδυμα, καὶ κοσμικὰ περιβαλλόμενος φωραθῇ, καὶ ῥαβδοφορῶν ἢ καὶ νυκτοπορῶν, πῶς οὗτος κανονικῶς συσταλήσεται; Ἀπόκρισις. Τὸ ἀμφιέννυσθαι ἀκατάλληλα τῷ οἰκείῳ σχήματι, καὶ ῥαβδοφορεῖν καὶ νυκτοπορεῖν, ὅσον μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, οὐκ ἐπαινετόν ἐστιν. οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ὑποβάλλει νοεῖν κατὰ τοῦ οὕτω πράττοντος. μετὰ παραγγελίαν γὰρ ὁ τοῦτο ποιῶν, καθαιρεθήσεται πάντως· εἰ μὴ δι' ἀνάγκην

τινὰ, ἢ περίστασιν, ἢ πενίαν, ἢ ἄλλην τινὰ εὔλογον, ἢ καὶ διὰ τὴν τοῦ τόπου ἀγριότητα καὶ ἀκαταστασίαν καὶ βάρβαρον, πρὸς ὠφέλειαν ἑαυτοῦ ἢ ἑτέρου τινὸς, οὐ πρὸς ψυχικὴν βλάβην. τότε γὰρ συγγνωσθήσεται, ὡς μὴ ἀρνούμενος τὸ ἐπάγγελμα, μηδὲ καταφρονητικῶς ἔχων πρὸς τὸ σχῆμα, μηδὲ ἴσην ἑτέροις ἐπιτιθέμενος.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερωμένος συμμιγῆ λαὸν διανίστησιν ἢ κατὰ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἢ κατά τινος ἑτέρου ἁπλῶς, καὶ ὀχλοποιεῖ καὶ ἐκμελετᾷ κατ' αὐτοῦ, τί ὀφείλει οὗτος πείσεσθαι ἀπὸ κανόνος; Ἀπόκρισις. Ἡ πρὸς τὴν προτέραν σου ἐρώτησιν ἀπόκρισις ἀρκέσει καὶ πρὸς τὴν νῦν, καὶ οὐ χρεία λόγων πολλῶν.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερωμένος ἐκδιδαχθῇ τὰ κατὰ κανόνας πάντα ὡς δεῖ διαπράττεσθαι, τὰ δὲ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν καὶ παράδοσιν ἀποστρέφεσθαι· ὁ δὲ ἢ οὐδαμῶς ἢ πρὸς καιρὸν πεισθεὶς, πάλιν παρὰ καιρὸν πρὸς τὰ παράλογα αὐτοῦ ἤδη ὑποστρέφει· καὶ παρὰ κανόνας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀλλοκότοις ἔθεσι καὶ τοῖς δοκοῦσιν αὐτῷ χρᾶται· τίνι ἐπιτιμίῳ κανονικῶς ὑποκείσεται; Ἀπόκρισις. Τὸ παρὰ τοὺς θείους κανόνας γινόμενον καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἢ διορθωτέον ἐστὶν, ἢ τελείως καταγνωστέον· καὶ τῷ παραβαίνοντι ἀπὸ τοῦ προσφόρου κανόνος τὸ ἐπιτίμιον ὥρισται.

Ἐρώτησις. Εἴτις ἱερεὺς μὴ κατὰ δωρεὰν τὴν

δωρεὰν τῶν μυστηρίων τοῖς μεταλαμβάνουσι δίδωσιν, ὅπως ἐπιτιμηθήσεται ἐστί. Ἀπόκρισις. Ὁ τοιοῦτος κατὰ Φιλαίθερφπον λόγον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν παραγγελίαν μηνύων ἀδιόρθωτος, ἀφορισθήσεται. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα λυθεὶς τοῦ ἀφορισμοῦ. ἐπιμένων πιπράσκει τὴν ἄπρατον οὐράνιον δωρεὰν, καθαιρεθήσεται. δωρεὰ γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ δωρεά, οὐχὶ ὤνιον. ἐκ προαιρέσεως δὲ εἴ τις αὐτῷ προσφέρει εἰς παρηγορίαν τυχὸν τῆς πενίας, ἢ τιμῆς ἕνεκεν, ἢ κατὰ τρόπον φιλοτιμίας, τοῦτον λαμβάνειν καὶ ὑποδέχεσθαι τοῦ προσενεγκόντος, οὐ κεκώλυται.

Ἐρώτησις. Εἴ τις ἱερεὺς ἅλατα εὐλογῶν, ἢ καὶ πρόβατις εὐχὰς διδοὺς καὶ βουσὶν εὑρεθῇ, καὶ τὰ στηθύνια τούτων καὶ τὰ δέρματα ἀναλαμβανόμενος, ἢ καὶ περιστερὰς ἐν τοῖς τάφοις τῶν τεθνεώτων καὶ τοῖς μνημοσύνοις αὐτῶν σφαγιάζων, τίνι ἐπιτιμίῳ ὑπόκειται; εἰ ἔξεστι δὲ αὐτῷ καὶ συμποσιάζειν ἐν τοῖς μνημοσύνοις καὶ ἐν ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις, καὶ ἐν τοῖς γάμοις, μετὰ τῶν συμποσιαζόντων λαϊκῶν, πρὸς ταῦτα ἐν τῷ τέως ἀποκριθέντι ἔχω καλῶς. Ἀπόκρισις. Τὸ εἰς τὰς ἐκκλησίας προσφέρειν ζῶα καὶ πρόβατα, καὶ σφαγιάζεσθαι παρὰ τῶν ἱερέων, καὶ οἷον ἀφαιρέματα τούτων λαμβάνειν, κατὰ τὸ παλαιὸν, τὰ στηθύνια καὶ τὰ δέρματα, καὶ τὸ περιστερὰς ἐν τοῖς τάφοις τῶν τεθνεώτων θύειν, Ἰουδαϊκὸν ἄντικρυς ἐστὶ καὶ Ἑλληνικὸν, καὶ ἄξιον ἐπιτιμήσεως καὶ διορθώσεως.

τὸ δὲ ἄλογα ἀξιοῦν τῶν ἀλαῶν, καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας, πρὸς ὠφέλειαν τῶν μεταλαμβανόντων, καὶ ὑγείαν αὐτῶν τε καὶ τῶν ζώων, οὐδὲν ἔχει ἄτοπον, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ πίστεως ἐστὶ τοῦτο. καὶ τὸ τὰ ζῶα δὲ τοῖς ἱερεῦσι παρὰ τῶν ἄλλων προσφέρεσθαι, εἴτε ζῶντα, εἴτε καὶ ἐσφαγμένα, κατὰ τιμήν τινα καὶ ἀφοσίωσιν, οὐ παράλογόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ εὐσεβές· πλὴν μὴ εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐντός. εἰ δὲ τοῦτο, πάντως καὶ τὰ στηθύνια καὶ τὰ δέρματα προσαγόμενα, ἀκαταγνώστως λήψεται ὁ ἱερεύς. ὁ γὰρ προσάγων τὸ ὅλον, οὐ κωλύεται μέρος προσάγειν τῷ ἱερεῖ, καὶ μέρος τὸ πιότατον. καὶ μή μοι λέγε ὅτι τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου τοῦτό ἐστιν. οὐ γὰρ τελείως ὁ νόμος αὐήρηται, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὑψηλότερον μετεσκεύασται. αἱ μὲν γὰρ θυσίαι τῶν ζώων ἐπαύθησαν, πρὸς τὸ τότε συγχωρηθεῖσαι καιρόν· αἱ δὲ πρὸς τοὺς ἱερεῖς προσαγωγαὶ οὐ κωλύονται. καὶ τὸ Χριστιανικῶς γινόμενον κατά τι ἔθος ἐγχώριον, ἢ καὶ ἐκ φιλοτιμίας ἀγροικικῆς, οὐχ ὡς Ἰουδαϊκῶς γινόμενον λογισθήσεται. εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν τεθνεώτων προσάγονται τοῖς ἱερεῦσι περιστεραὶ, αὐτὶ ἁδροτέρων ζώων, παρὰ τῶν πενεστέρων, εἰς ἀποτροφὴν αὐτῶν, οὐ κατὰ λόγον θυσίας, οὐδὲ ὥστε σφαγιασθῆναι ἐπὶ τῶν τάφων· τοῦτο οὐκ ἄν τις κωλύσειε. χρὴ γὰρ τὸν ἱερέα ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης τρέφεσθαι, καὶ τιμᾶσθαι παρὰ τῶν λαϊκῶν, ἄλλως τε πάντως, ὡς ἄν τις δύναιτο, καὶ ταῖς κατὰ δύ-

ναμιν προσαγωγαῖς. εἰ μὴ βοῦν δύναιτο προσφέρειν ὁλόκληρον, μέρος αὐ προσενέγκῃ, ἢ τὸ στηθύνιον, ἢ ἄλλό τι, ἢ δέρμα τυχὸν μόνον. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, περιστερὰν, ἢ ἄλλην ὄρνιν τινά· οὐ μὴν Ἰουδαϊκῶς ἢ Ἑλληνικῶς, ἀλλὰ φιλοθέως καὶ εὐσεβῶς. ἀλλὰ καὶ τὸ συνδειπνεῖν καὶ συνεσθίειν καὶ συμποσιάζειν τοὺς ἱερεῖς τοῖς λαϊκοῖς ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν τοῖς γάμοις, εὐλαβῶς, καὶ μετὰ σεμνότητος πρεπούσης αὐτοῖς, εὐλογοῦντας τὸν θεὸν, ἀκώλυτόν ἐστιν. εἰ μὴ ἐκ συμβουλῆς εἰσὶ τὰ συμπόσια, εἰ μὴ δευτερογαμούντων εἶεν οἱ γάμοι, εἰ μὴ παίγνιά τινα ἐν τούτοις εἰσάγονται· τὰ γὰρ ἐκ συμβουλῆς συμπόσια κατὰ τὸν νε΄ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κανόνα κωλύονται. καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ γάμῳ ὁ ἱερεὺς οὐ συνεσθίειν ἐπιτρέπεται. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γάμοις ἤν ποτε συμποσιάσῃ καὶ εὐφρανθήσεται, ἕως μέλλουσιν εἰσαχθῆναι (κατὰ τὸν νδ΄ κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου) οἱ θυμελικοὶ καὶ τὰ παίγνια. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ἀφορίζεται, καὶ ἐπιτιμᾶται κανονικῶς.

Ἠρώτησας εὐλαβέστατε ὅτι Τρύφων τὶς, οὕτω καλούμενος, ἐμνηστεύσατο κόρην ἀτελῆ τὴν ἡλικίαν οὖσαν· καὶ μήπω ἱερολογίας γενομένης μηδὲ συναφείας, ἐτελεύτησεν ἡ κόρη· καὶ ἔλαβεν ὁ Τρύφων ἑτέραν γυναῖκα, καὶ τέτοκε θυγατέρα. καὶ ἡ θυγάτηρ αὕτη τοῦ Τρύφωνος συζεύγνυται τῷ πρωτεξαδέλφῳ τῆς κόρης ἐκεί-

νης, ἥτις προμνηστευθεῖσα τῷ Τρύφωνι, ἐν ἀτελεῖ τῇ ἡλικίᾳ τετελεύτηκε· καὶ ἐζήτησας μαθεῖν εἰ κωλύεται τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα. καὶ ἰδοὺ γράφομέν σοι ὅτι ἐὰν ἀτελὴς ἦν ἐκείνη ἡ μνηστὴ, καὶ οὔπω δεκτὴ γάμου, παράνομος ἦν ἡ μνηστεία, καὶ αὐτ' οὐδενὸς λογισθήσεται· καὶ οὐκέτι κώλυμα οὐδὲν εἰς τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα· καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Τρύφωνος ἀκωλύτως λαμβανέτω τὸν πρῶτον ἐκείνης ἐξάδελφον.

ἸΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩναρᾶ, τοῦ γεγονότος μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλας, καὶ πρωτοασηκρῆτις,

Λόγος πρὸς τοὺς τὴν φυσικὴν τῆς γονῆς ἐκροὴν μίασμα ἡγουμένους.

ΜΗ γίνου δίκαιος πολὺ, μηδὲ γίνου τοῦ κανόνος εὐθύτερος. γνῶμαι ταῦτα τῆς εὐγενεστέρας σοφίας καὶ ἡμετέρας εἰσίν. εἰ γὰρ δεῖ παρενεῖραι τούτοις τι καὶ τῶν ἔξωθεν (οὐδὲ γὰρ πάντα τὰ ἐκείνων ἀπόβλητα) μηδὲν ἄγαν. ἐφ' ᾧ δέ μοι ταῦτα προανακέκρουσται, αὐτίκα δὴ μάλα ῥηθήσεται. πολλοὶ τῶν ἀκριβέστερον τάχα μετιέναι δοκούντων τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, καὶ ῥεπόντων οἷον πρὸς τὸ πνευματικώτερον, ὡς μίασμά τι τὴν φυσικὴν τῆς γονῆς νομίζουσιν ἐκροήν. καὶ οὐ μόνον ὅτι

μετά τινος φαντασίας συμβῇ, ἀλλ᾽ ὁπηνίκα καὶ φαντασίας χωρὶς καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς ὁ τοῦτο παθὼν μεμιάνθαι νενόμισται, ὡς μὴ μόνον τῆς τῶν ἁγιασμάτων εἴργειν αὐτὸν μεταλήψεως, ἀλλ᾽ ἤδη τινὲς καὶ προσψαύειν αὐτὸν εἰκόνος θείας ἀπείργουσι. οὕτω κέκριται τούτοις ἀκαθαρσία ἡ φυσικὴ τοῦ σπέρματος ἔκκρισις. διαλεκτέον δὴ τούτοις, καὶ δεικτέον ὡς οὔτ᾽ ἀεὶ τὸ πάθος ἀνέγκλητον, οὔτ᾽ ἀδιαφόρως ὁ τοῦτο παθὼν ὑπὸ ἐπιτίμησιν. τὸ μὲν γὰρ, εἰς ἐμπάθειαν προτροπή· τὸ δέ γε λοιπὸν, προοδοποίησις ἀπογνώσεως. εἰ γὰρ ὁ ἀπροαιρέτως ἀνάγκῃ δουλεύσας τῆς φύσεως, καὶ διαθέσεως χωρὶς ἐμπαθοῦς ὑποστὰς περιττώματος ἔκκρισιν, ἀκάθαρτος κέκριται, καὶ τῆς ἁγιστείας, κατὰ τοὺς δοκοῦντας ἀκριβεῖς ἐκβέβληται τῶν καθηγητῶν, ὁ περιπεσὼν ἐξ ἐμπαθείας ὁμοίῳ παθήματι, ἢ καὶ γνώμῃ πρὸς μίξιν κατολισθήσας, πῶς οὐκ ἂν ἀπογνοίη τὴν σωτηρίαν τὴν ἑαυτοῦ; εἰ μὲν οὖν, βέλτιστοι, τῶν κανόνων ἀγνοίᾳ ταῦθ᾽ ὑμῖν νενομοθέτηταί τε καὶ ᾠκονόμηται, τὸ καθηγεῖσθαι, καὶ δέχεσθαι λογισμοὺς, καὶ τοῖς σφαλλομένοις ἐπιτιμᾶν, ὑμῖν οὐκ ἐπέοικεν· ὥσπερ οὐδὲ ἰατρεύειν, τῷ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἀνεπιστήμονι. εἰ δὲ τοὺς κανόνας εἰδότες, καὶ ὅπῃ τούτοις ἡ τῆς γονῆς κεκόλασται ἔκκρισις, καὶ ὅπῃ ἀνεπιτίμητος· ὑμεῖς τοὺς μὲν ἀργεῖν ἐᾶτε, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Πλάτωνος, ἀφ᾽ ἑαυτῶν δὲ ἐπιτιμᾶτε τοῖς ὑφ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἀντινομοθετεῖτε τοῖς νομοθέταις, καὶ τοῖς

θείοις πατράσι καὶ ἱεροῖς ἀντιδιατάττεσθε· οὐ
προστασίας ψυχῶν ἔκπτωσις μόνον ὑμῶν κατα-
ψηφισθήσεται, ἀλλὰ καὶ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις
ὑποπεσεῖν ὑμᾶς ἐπιψηφισθήσεται, κατὰ τὰ περὶ
τούτων ἱερὰ διατάγματα. οὐ γάρ ἐστιν ἐν αὐτοῖς
προσθεῖναι, κατὰ τὴν θείαν γραφὴν, καὶ ἀπ' αὐ-
τῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. ὁ δὲ μέγας Παῦλος καὶ
ἀναθέματι κατακρίνει τὸν ἕτερόν τι παρ' ὅπερ ἐ-
λάβομεν εὐαγγελιζόμενον, κἂν ἄγγελος ᾖ. ὑμεῖς
δὲ, κἂν εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀκρώρειαν ἐληλακέ-
ναι δοκῆτε, ἀλλὰ πολὺ τῆς ἀξίας τῆς ἀγγελικῆς
διεστήκατε. εἰ δ' ἀγγέλους ἕτερόν τι παρὰ τὰ δε-
δομένα εἰσάγοντας ἀναθέματι καθυπέβαλεν ὁ
θεῖος ἀπόστολος, ἐγὼ μὲν οὐδὲν φαῦλον ἐρῶ, ὑ-
μεῖς δ' οἶδ' ὅτι συνίετε, κἂν αὐτὸς φείδωμαι.
ὅτι δὲ κανόσιν ἐναντιοῦσθε, ἀδιαφόρως τοὺς ὀνει-
ρασθέντας τῶν ἁγιασμάτων ἀπείργοντες (ἐῶ γὰρ
λέγειν καὶ τῆς τῶν θείων ἐκτυπωμάτων προσ-
ψαύσεως) αὐτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων προστιθε-
μένων, οἱ μὲν εἰδότες αὐτοὺς, βοῦν ἐπὶ γλώττης
θέμενοι, τοῦτο δὴ τὸ παροιμιῶδες, σιγήσετε· οἱ δ'
ἀγνοοῦντες μαθήσεσθε. οἱ δὲ κανόνες, τῶν ἐγκεκρι-
μένων πατέρων, καὶ οὓς σύνοδοι ἐπεκράτυναν, καὶ
βασιλεῖς εὐσεβεῖς τάξιν νόμων ἐπέχειν ἐθέσπισαν.
ἥ τε γὰρ οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος, ἡ ἐν τῷ τρούλ-
λῳ τῶν ἀνακτόρων συγκροτηθεῖσα, ἀπαρίθμησιν
τῶν κρατεῖν ὀφειλόντων κανόνων ποιησαμένη, καὶ
τῶν αὐτοὺς ἐκτεθεικότων θείων καὶ ἱερῶν πα-

τέρων, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς περὶ τῆς νῦν ζητουμένης ὑποθέσεως ἐρωτηθέντας καὶ ἀποκεινα-μένους θεολήπτους ἄνδρας ἀπαριθμεῖ· τὸν μέγαν δηλαδὴ καὶ τὰ θεῖα σοφὸν Ἀθανάσιον, καὶ Διονύσιον, καὶ Τιμόθεον, τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προστατεύσαντας ἐκκλησίας. ἥ τε τὸ δεύτερον ἐν Νικαίᾳ συναθροισθεῖσα σύνοδος οἰκουμενική, ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνίζεσθαι λέγουσα, τούς θ' ὑπὸ τῶν θείων σαλπίγγων τοῦ ἁγίου πνεύματος, τῶν σοφῶν ἀποστόλων συντεθειμένους φημὶ, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἐξ ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, πρὸς ταύταις δὲ καὶ τοπικῶν· προστεθεῖσαι δὲ καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν. ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν (φησὶ) τὰ συμφέροντα, ἐπάγει, Καὶ οὓς μὲν ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὓς δὲ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν· καὶ οὓς τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὓς δὲ ἐπιτιμίοις παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. τούτων τοίνυν τῶν ὑπὸ τῶν ἁγίων συνόδων πρὸς τοῖς λοιποῖς ἐγκριθέντων θεολήπτων ἀνδρῶν, ὁ μὲν κλεινὸς Διονύσιος ἐν τῇ πρὸς Βασιλείδην ἐπιστολῇ ταυτὶ διατέθειται, Οἱ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι, τῷ οἰκείῳ συνειδότι κατακολουθείτωσαν· καὶ ἑαυτοὺς, εἴτε διακρίνονται, εἴτε μὴ, σκοπείτωσαν. ὡς ὁ ἐπὶ τῶν βρωμάτων, ὁ διακρινόμενος, φησὶν, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται. καὶ ἐν τούτοις εὐσυνείδητος

ἔσω καὶ ἀπαρρησίαστος, κατὰ τὸ ἴδιον ἐνθύμιον, παρὰ ὁ περισιὼν τοῦ θεοῦ. ὁ δέ γε θεοφόρος Τιμόθεος πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα εἰ ὁ ὀνειρασθεὶς ὀφείλει κοινωνῆσαι, ἢ οὔ, τοιαύτην ἀπόκρισιν δέδωκεν, Εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμίᾳ γυναικὸς, οὐκ ὀφείλει· εἰ δὲ ὁ σατανᾶς πειράζει αὐτὸν, ἵνα διὰ τῆς προφάσεως ταύτης ἀλλοτριῶται τῶν θείων μυστηρίων, ὀφείλει κοινωνῆσαι. ἐπεὶ οὐ παύσεται ὁ ἐπηρεάζων, κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὅτε ὀφείλει κοινωνῆσαι, ἐπιτιθέμενος αὐτῷ. Ὁ δὲ μέγας καὶ ἱερὸς Ἀθανάσιος πρὸς Ἀμοῦν ἐπιστέλλων περὶ τούτου μονάζοντα, πολύστιχον ἔθετο τὴν ἐπιστολήν· ἧς ἡμεῖς τὸ καιριώτερον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν νῦν μνησθέντες, παρήσομεν τὰ λοιπά. Φησὶ δὲ οὕτω, Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τῶν δὲ ἀκαθάρτων καὶ ἡ συνείδησις καὶ πάντα μεμόλυνται. ἄγαμαι δὲ τοῦ διαβόλου τὸ σόφισμα, ὅτι περ φθορὰ καὶ λύμη ὑπάρχων, λογισμοὺς ὑποβάλλει, τοῦ δοκεῖν, καθαρότητος. ἔστι δὲ τὸ γινόμενον ἔνεδρα μᾶλλον ἢ δοκιμασία. ἵνα γὰρ ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀσκητὰς τῆς ἐθίμου καὶ σωτηριώδους μελέτης, καὶ δόξῃ κρατεῖν, κατὰ τοῦτο τοιαῦτά τινα κινεῖ βομβύκια. τί γὰρ (εἰπέ μοι ἀγαπητὲ) ἔχει ἁμάρτημα ἢ ἀκάθαρτον φυσική τις ἔκκρισις; ὡς εἴ τις ἐθέλει ποιεῖσθαι ἔγκλημα καὶ τὰς διὰ ῥινῶν ἐκπεμπομένας μύξας καὶ τὰ διὰ στόματος πτύσματα, ἔτι δὲ καὶ τὰς διὰ γαστρὸς ἐκκρίσεις. εἰ δὲ καὶ τῶν τοῦ θεοῦ χειρῶν ἔργον εἶναι πιστεύομεν τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὰς θείας

γραφὰς, πῶς ἠδύνατο ἐκ καθαρᾶς δυνάμεως ἔργον τι γενέσθαι μεμολυσμένον; καὶ εἰ γένος τοῦ θεοῦ ὑπάρχομεν, κατὰ τὰς θείας τῶν ἀποστόλων πράξεις, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον. τότε γὰρ μόνον μεμολύσμεθα ὅτε τὴν ἀσεβεστάτην ἁμαρτίαν ἐργαζόμεθα. ὅταν δὲ φυσική τις ἀβουλήτως ἔκκρισις γίνηται, τότε τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο ὑπομένομεν. Καὶ μετά τινα, Φαίη δ' ἄν τις εὐλόγως, φυσική τις ἔκκρισις ἡμᾶς οὐ παρίστησι πρὸς τιμωρίαν. τάχα δὲ καὶ ἰατρῶν παῖδες ὑπὲρ τούτων ἀπολογήσονται, ὅτι τῷ ζώῳ δέδονται τινὲς ἀναγκαῖαι διέξοδοι, πρὸς τὸ τὸ περιττὸν τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐν ἡμῖν τρεφομένων μελῶν ἀποπέμπειν· οἷον, κεφαλῆς περιττώματα, τρίχες, καὶ τὰ ἀπὸ κεφαλῆς ὑδατώδη πεμπόμενα, καὶ γαστρὸς διαχωρήματα· καὶ τοίνυν τῶν σπερματικῶν πόρων ἐκεῖνο περίττωμα. ποία τοίνυν ἐστὶ πρὸς θεὸν ἁμαρτία, αὐτοῦ τοῦ πλάσαντος τὸ ζῶον δεσπότου, ποιήσαντος ταῦτα τὰ μέλη τοιαύτας ἔχειν διεξόδους; ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ῥηθέντων πατέρων θεσμοθετήματα. τί δ' ὑμεῖς οἱ τῆς ἀκραιφνοῦς καθαρότητος ἀκριβεῖς (ὡς οἴεσθε) φύλακες, οἱ καὶ τὴν ἀφαίταστον ῥύσιν κολάζοντες, καὶ τὴν φυσικὴν τοῦ σπέρματος ἔκκρισιν ἀκαθαρσίαν νομίζοντες; καὶ τοὺς τοῦτο πάσχοντας, μὴ προϋποκειμένης ἐμπαθείας τινὸς, τῶν ἁγιασμάτων ἀπάγοντες; εἶτα οὐκ ἐγκαλύπτεσθε τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ ἀντιδιαπιπτόμενοι (ἐῶ γὰρ κα-

τά γε τὸ παρὸν τοὺς λοιπούς) ἐν οἷς ἐκεῖνος ἔγραψεν ἀντιπράττοντες; οὐ τοὺς λόγους καὶ οἱ μεγάλοι πατέρες καὶ εἰς ἄκρον ἐληλακότες τῆς τε θύραθεν σοφίας, καὶ τῆς θείας καὶ ἡμετέρας, οἱ τῆς οἰκουμένης φωστῆρές τε καὶ διδάσκαλοι, ὑφ' ὧν ἡ καθ' ἡμᾶς ἐστήρικται πίστις, ὡς ὅρους καὶ ἀξιώματα ἥγηνται. ὢ τῆς ὑμῶν ἀπονοίας, ἢ τῆς ἀβελτηρίας καὶ ἀμαθίας, εἰπεῖν οἰκειότερον. οὐ γὰρ συνίετε κατά γε τὴν γνώμην ταύτην ἰουδαΐζοντες, καὶ τὰς τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἀνανεοῦντες διαταγὰς, ἅσπερ ὁ σωτὴρ ἐνανθρωπήσας κατήργηκεν; ἐκείνης γὰρ, τοὺς γονοῤῥυεῖς ἀκαθάρτους νομίζεσθαι, νόμιμον· ὑμεῖς δὲ οἶμαι καὶ τὸν συνδυασθέντα τῇ ἑαυτοῦ γαμετῇ, τῆς κοίτης ἐξανιστάμενον, κρινεῖτε ἀκάθαρτον, καὶ εἰς προσευχὴν οὐ προσήσεσθε. ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ ναοῦ θύρας τούτῳ ἐπιζυγώσετε. οὐδὲ ὅτι τίμιος ὁ γάμος εἴρηται, λογιεῖσθε, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· ἀλλ' ὅτι κἀνταῦθα σπέρματος ἐκροὴ, καὶ μᾶλλον σὺν ἡδονῇ, καταδικάσετε τὸν ἀναίτιον· καὶ τὸν νεκροῦ προσαψάμενον οὐκ ὀκνήσετε μεμιασμένον ἡγήσασθαι· καὶ οὗ ἐν τῷ σώματι λέπρα ἐξήνθησε, τῆς πόλεως ἐξωθήσετε. ἀλλ' ὃς μὲν, ὦ οὗτοι, κατὰ τοὺς ὕπνους ἀποκρίνει γονὴν, ὑμῖν οὐχ ἥγηται καθαρός· τί δὲ περὶ ἐγρηγορότων καὶ ῥύσιν ὑφισταμένων αὐτῆς ὑμῖν δέδοκταί τε καὶ διατέτακται; πολλοῖς γὰρ τοῦτο τὸ πάθος ἐπισυμβαῖνόν ἐστιν, ἢ τοῖς οὔροις ἐφεπομένου τοῦ σπέρματος, ἢ μόνου καὶ αὐτομάτως

ἐκρέοντος. εἰ μὲν καὶ τινὰς τῶν καθαρῶν ἀποκρίνετε, ἰουδαΐζετε περιφανῶς. οὗτοι γὰρ οὓς γονοῤῥυεῖς ὠνόμασεν ὁ Μωσῆς, καὶ ἀκαθάρτους νομίζεσθαι διετάξατο. εἰ δὲ τούτους περιΐστασθε, καὶ οὐ μιαίνειν αὐτοὺς τὴν ἔκκρισιν οἴεσθε, τίς ὁ λόγος δι' ὃν τοῖς μὲν ἀφαντάστως παθοῦσι ῥύσιν γονῆς καθ' ὕπνους ἀπείργετε τὴν τῶν ἁγιασμάτων μετάληψιν, τοῖς δὲ ἐν ἐγρηγόρσει τοῦτο παθοῦσιν ἐᾶτε τὸ πάθος ἀνεπιτίμητον; καὶ ἄμφω γὰρ ἐκκρίσεις εἰσὶ φυσικαί, καὶ ἄμφω ἀπροαιρέτως συμβαίνουσαι. ἀλλ' εἰ ταῦτα φήσειεν ἄν τις τῶν αὐθεροπηθέντων περὶ τῶν ἀφαντάστως ῥύσει περιπεσόντων γονῆς, τί δ' ἂν εἴποις περὶ τῶν ὀνειρασθέντων καὶ φαντασθέντων ἀφὴν γυναικός, ἢ ἕτερόν τι διεγεῖρον τὴν πύρωσιν τῆς σαρκός, καὶ μέχρις ἐκροῆς πεφθακότων τοῦ σπέρματος; οὐ πάντως οὗτοί σοι μεμιάνθαι κριθήσονται; εἰ μὲν ὁ τοῦτο παθών, ὦ ἀντίθετε, προϋποκειμένην εἶχεν ἐμπάθειαν, κἂν τοῖς λογισμοῖς ἐπιθυμίαν ἔτρεφε γυναικός, καὶ ταύτην ἔστρεφεν ἐπὶ νοῦν, καὶ οὕτως ἡ φαντασία καθ' ὕπνους ἐπηκολούθησεν, οὐδ' αὐτὸς κρινῶ τὸν τοιοῦτον ἀναίτιον. αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ τοῦ πάθους ἐστὶν αἰτιώτατος, καὶ μεμόλυνται, οὐ τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἔκκρισιν τὴν σπερματικήν· (οὐ γὰρ ἀκαθαρσία τουτὶ τὸ περίττωμα) ἀλλὰ τὸν λογισμόν, διὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς σαρκικῆς. εἰ δὲ τοιοῦτον οὐδὲν τῷ τὴν γονὴν ἀποκρίναντι προϋπέκειτο, οὔτε μὴν τὸν λογισμὸν εἶχεν

ἐμπαθείᾳ τοιαύτῃ ἐγκείμενον, αὐτομάτως δὲ ἡ φαντασία ἐπῆλθε, καὶ ἡ τῆς γονῆς ἐκροὴ ἢ καὶ ἐξ ἐπηρείας σατανικῆς ἐπενήνεκται, κατὰ τοὺς θείους πατέρας, τοῦ δυσμενοῦς τοῖς ἀσκηταῖς ἐνεδρεύοντος· οὐ μιμήσομαί σου τὴν ἀδιαλαβῆ περὶ ταῦτα εὐλάβειαν. ἡ μὲν γὰρ σὰρξ οὐ μεμίανται τῇ ἐκκείσει τοῦ σπέρματος. πᾶν γὰρ κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον. εἰ δὲ καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ ἐνειραθέντος, ἐμπαθείας ἐκτὸς, κἀκεῖνος ἀμίαντος. τί τοίνυν τὸ τὸν ἄνθρωπον ἀπεῖρξον τῆς εἰς τὰ ἅγια προσελεύσεως; εἰ μήτε ὁ λογισμὸς ἐξ ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας, μήτε ἡ σὰρξ ῥανισθεῖσα τῷ ἐκκριθέντι σπέρματι κέχρανται. σύ μοι δοκεῖς, εἰ ὁ τὴν ῥύσιν παθὼν οὕτως ἐν φαντασίᾳ γέγονεν εὐνῆς γυναικὸς συνευδομένης ἀνδρί, καὶ μοιχείαν αὐτοῦ καταψηφιεῖσθαι, καὶ ὡς μοιχῷ τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιτιμῆσαι, καὶ τὸν ἐν ὕπνοις δόξαντα πεφονευκέναι τινὰ, φόνου κρίνειν, καὶ φονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβαλεῖν, ἢ καὶ τῇ ἀρχῇ παραδοῦναι πρὸς κόλασιν. καὶ γνώμης αὖθις ἐξ ἀντιρρόπου, τὸν ἐν ὀνείροις ὑπὲρ εὐσεβείας ἀθλήσαντα, συγκαταλέξαι τοῖς μάρτυσι· καὶ τὸν ἐν ὕπνοις ὁμιλίαν ἀκόλαστον ἐξαλύξαντα, στεφανῶσαι ὡς σώφρονα. εἰ δὲ μὴ ταῦτα τῶν τιμωμένων, οὐδ᾽ ἐκεῖνα τῶν ἐπιτιμωμένων. ἢ γὰρ ἂν ἀδικοῖτο μερὶς θατέρα, εἰ καὶ μὴ τὸ βέλτιστον δοκοῦν καὶ τὸ χεῖρον, ὡς ὄναρ λογίζοιτο, καὶ καταφρονοῖτο ὡς φάντασμα· ἢ καὶ ὁμοίως

τὸ μὲν ὡς καλὸν τιμῷτο, τὸ δὲ ὡς φαῦλον κολάζοιτο· κἂν ὄναρ ᾖ ἑκατέρωθεν. Οὐκ ἄχαρι δὲ καὶ τὸ ἐξ ἱστορίας δοῦναι τῷ λόγῳ ῥοπήν τινα. ἡ δὲ ἱστορία. ἐρωτικῶς τις ἤρα περιμανῆ γυναικὸς ἀκολάστου τινός· Θῶνις ἐκέκλητο ἡ γυνή· ἣ τὸν ἐραστὴν οὐ ῥᾷστα προσίετο. ὁ δὲ ἐρῶν ἁδρὸν αὐτῇ δώσειν ἐπηγγέλλετο μίσθωμα· ἡ δὲ καταφρονεῖ τῆς δόσεως. καὶ ὃς, φλεγμαίνων τῷ ἔρωτι, τὴν δόσιν ἐπηύξανεν. ἡ δὲ αὖθις βαρύνουσα τοὺς μισθοὺς, καὶ οὕτω περιεφρόνει. ἐν τούτοις τοῦ καιροῦ τριβομένου, ἔδοξεν ὄναρ ὁ ἐραστὴς συγγενέσθαι τῇ ἐρωμένῃ, καὶ ἡ φλὸξ ἐντεῦθεν ἀπέσβη τοῦ ἔρωτος. ἡ δὲ, τοῦτο γνοῦσα, τὸν ἐπηγγελμένον ἀπήτει μισθόν· καὶ μὴ λαμβάνουσα, προσῆλθε τῷ ἄρχοντι. Βόκχορις, ὃς τοῦ ἔθνους ἐκείνου κατῆρχεν, ὠνόμαστο. καὶ ὁ πρότερον ἐρῶν, μὴ ὀφείλειν ἀπελογεῖτο μισθὸν, ὡς τῆς ἐρωμένης τότε τὴν ὁμιλίαν ἀναινομένης. Ἀλλ' ὄναρ, εἶπε, δόξας μοι συγγενέσθαι, τοῦ ἔρωτος πέπαυμαι· καὶ γέγονεν ὃ κἀκ τῆς καθύπαρ συνουσίας συμβήσεσθαι ἔμελλε· καὶ ὀφειλέτης εἰ τοῦ μισθοῦ. Ὁ δὲ τῆς δίκης διαιτητὴς τὴν ἐπηγγελμένην ὑπὲρ τοῦ μισθοῦ τῇ γυναικὶ τοῦ χρυσίου ποσότητα εἰς μέσον παραχθῆναι ἀπήτησε. καὶ παραχθείσης, τὸ ταύτην ἔχον ἔνδον βαλάντιον, ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἔναντι τῇδε κἀκεῖσε προσέταξε φέρεσθαι, καὶ τὴν γυναῖκα τῆς σκιᾶς ἐπιλαβέσθαι,

σοφῶς ἐψηφίσατο· ὡς τοῦ ἐραστοῦ μηδὲν πλέον σκιᾶς διὰ τῆς ἐν ἐνεργείαις φαντασίας παραπολαύσαντος. σκιὰ γὰρ ὡς ἀληθῶς τῆς ἀληθείας, τὸ φάντασμα. καὶ οὔτε χρηστόν τι δόξας οὕτω ποιεῖν ἐπαινεθήσεται ἄνθρωπος, οὔτε φαῦλον, κατακριθήσεται. οὐκ οἶδα ὅτι ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός; ὡς Γαλάταις ἐπιστέλλων φησὶν ὁ μέγας ἀπόστολος· πνεῦμα μὲν τὸν πνευματικὸν καλῶν λογισμὸν, τὸν τὰ πνευματικὰ φανταζόμενον, καὶ τοῖς θείοις ἐνασχολούμενον· σάρκα δὲ, τὸν σαρκικόν τε καὶ ὑλικὸν, καὶ περὶ ταῦτα στρεφόμενον, οἳ καὶ ἀλλήλοις ἀντίκεινται. οἱ μὲν γὰρ σαρκικοὶ λογισμοὶ, ἔμφυτον ἐχούσης τὴν πύρωσιν τῆς σαρκὸς, ἐπιθυμίας ἀτόπους ἐπάγουσιν· ὁ δέ γε πνευματικὸς λογισμὸς, αὐτοκράτωρ ἡμῖν δοθεὶς ἐκ θεοῦ, τὰ τῆς σαρκὸς ἀνακόπτει ὁρμήματα, ἃ διὰ τῶν ἀντικειμένων λογισμῶν αὐτῇ ἐπεγείρονται, καὶ ὡς ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῆς ἄγχων, τὰ ταύτης ἀτάσθαλα καταστέλλει φρυάγματα. εἰ γοῦν τῆς σαρκὸς πυρουμένης, ἀγχομένης δὲ ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ μὴ συγχωρουμένης καταφρυάξασθαι τῆς ψυχῆς, μὴ ἐνδιδόντος αὐτῇ τὸν ῥυτῆρα τοῦ χαλινοῦ, ἀλλ᾽ ὅλαις χερσὶ τὰς ταύτης ὁρμὰς ἀνασειράζοντός τε καὶ ἀναστέλλοντος, ὡς ἵππον ἑτερόγναθον καὶ δυσήνιον· βιαζομένης δὲ οὕτω καὶ γαργαλιζομένης, ἢ καὶ τοῦ πονηροῦ ἐπιτιθε-

μένου φαντασθείη καθ' ὕπνους τὶ ὁ τῆς σαρκὸς τὸν πόλεμον ὑφιστάμενος, ὁποῖον ὁ ἐμπαθὴς ὑπέθετο λογισμὸς, ὃν ὁ πνευματικὸς ἀπώσατο καὶ σωτήριος, καὶ συνεκρυῇ τῇ φαντασίᾳ γονή· τίνα κατάκρισιν ἕξει πρὸς αὐθαιρέτου διάκρισιν ἔχοντος; εἰ μή τις καὶ τὴν προσβολὴν τῶν λογισμῶν αὐτὴν αἰτιόῳτο. οἱ δὲ θεῖοι πατέρες οὐδὲ τὴν πάλην ὑπ' αἰτίασιν τίθενται. τεσσάρων γὰρ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας λεγομένων συμβαίνειν, προσβολῆς καὶ πάλης φημὶ, συγκαταθέσεώς τε καὶ πράξεως· τὰ μὲν τῶν προηγουμένων ἀμφοῖν, παρὰ τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἀνέγκλητα· ἡ συγκατάθεσις δ' ὑπ' αἰτίασιν, ὡς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν εἰσάγουσα. ἡ δέ γε πρᾶξις, καὶ ὑπὸ κόλασιν. ὃς δὲ καὶ ἀμφοτέρας ταύτας τοῦ σωτηρίου λογισμοῦ νικῶντος ἐκπέφευγεν, ὑπὸ κατάκρισιν διὰ τί; εἰ μὲν γὰρ τοῦ λογισμοῦ προσβαλόντος καὶ πρὸς ἀσελγεῖς ἐπιθυμίας κινήσαντος, ὁ πάσχων ἀσμένως ἐδέξατο τὸ ἐνθύμιον, καὶ τὸν νοῦν ἔσχε τούτῳ ἐνδιατρίβοντα, καὶ οἷον ἐνηδυνόμενον, καὶ μελετῶντα τὰ περὶ αὐτοῦ· οὕτω τε αὐθαιρέτου διακειμένου ἡ φαντασία νυκτὸς ἐπελήλυθεν, οὐκ ἀνέγκλητος· κἂν ἴσως καὶ τὴν ἔκκρισιν τῆς γονῆς διαπέφευγεν. ὁ γὰρ λογισμὸς οὐ πάθους ἐκτὸς ἀλλ' ἐτρώθη τῇ βολίδι τῆς προσβολῆς, καὶ πρὸς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἐκ ῥαθυμίας χαυνωθεὶς ἐξωλίσθησεν. εἰ δὲ προσβάλῃ μὲν τὸ ἐνθύμιον, ἀπορραπισθείη δ' αὐτίκα, ἢ καὶ ὑπὸ πάλην πεσόντων ἀμφοτέρων τῶν λογισμῶν καὶ

ταλαντευομένων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος, ὁ κρείττων περιβληθέστερος γένηται· εἶτα διὰ τῆς σαρκὸς ἀνάγκην, καὶ τοῦ δυσμεναίνοντος ἡμῖν τὴν ἐπήρειαν, φαντασία νυκτερινὴ κινήσει τὴν σάρκα, καὶ ῥύσιν ἐργάσεται σπέρματος· ὁ ταύτην παθὼν οὐ μεμίανται. πῶς γὰρ, ὅσγε τὸν λογισμὸν ἐκ συγκαταθέσεως ἀπαθῆ διετήρησε; συμφήσει δέ μοι πρὸς τοῦτο καὶ σύμψηφος ἔσται καὶ ὁ προφήτης καὶ θεοπάτωρ Δαβὶδ, λέγων, Ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι. Εἰ γὰρ ἐνθύμιον (φησὶ) πονηρὸν ἀνθρώπῳ ἐπέλθῃ, καὶ περὶ τούτου ἐμφιλοχωρήσει νοῦς, ἐνηδυνομένῳ τῇ περὶ τοῦτο διατριβῇ καὶ τὸ κατὰ διάνοιαν τελοῦντι ἁμάρτημα, μετανοίας δεῖ τῷ τοιούτῳ καὶ ἐξομολογήσεως· ἵνα διὰ τούτων καθάρῃ τὸν λογισμὸν τοῦ ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίας αὐτῷ προστετηκότος ὀμόργματος. εἰ δὲ ἐγκαταλειφθείη προσβαλὸν τὸ ἐνθύμιον, ἀποβληθείη δηλονότι καὶ ἄπρακτον μείνῃ, μὴ μολῦναν τὸν νοῦν, εἰς ἑορτὴν τῷ θεῷ ἡ ἐγκατάλειψις αὐτοῦ λογισθήσεται, καὶ τὸ ἀποσκεδάσασθαι τὸν νοῦν τὸ πονηρὸν διανόημα. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς καθαρότης τέρπει τὸν Κύριον, καὶ οὐδὲν τῆς καθαρᾶς καθαρότητος φίλτερον. ἀρέσκει γὰρ τῷ θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον καὶ ὑπὲρ πᾶσαν θυσίαν καὶ θυμιαμάτων εὐόσμων προσαγωγὴν καὶ μύρων πολυτελῶν. καὶ ὁ μέγας δὲ πατὴρ καὶ φιλοσοφώτατος Μάξιμος, ἀλληγορῶν τὸ, Οὐκ ἀποδώσει Κύριος ἕως

τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, καὶ ἀναγωγικώτερον ἑρμηνεύων αὐτὸ, τὴν μὲν προσβολὴν καὶ τὴν πάλην ἀτιμώρητον εἶναι φησί· τὴν δέ γε συγκατάθεσιν καὶ τὴν πρᾶξιν ἀξιοῦσθαι ἀνταποδόσεως. ἡ γὰρ τούτων τετρακτὺς τῷ θείῳ τούτῳ καὶ σοφωτάτῳ πατρὶ εἰς τὴν τῶν γενεῶν ἐξείληπται τετρακτύν. εἰ δέ τινι ὁ τῶν λογισμῶν κρατήσας τῆς πονηρᾶς ἐνθυμήσεως, ἐν ὀνειρώξει δὲ φαντασθεὶς καὶ ἀποκρίνας γονὴν, τοῦ μετασχεῖν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀνάξιος ἥγηται· ὥσπερ σοι καὶ τὸν νηστεύοντα, ὡς τῶν ἁγιασμάτων μεθέξοντα, εἰ τῆς σαρκὸς τροφὴν ζητούσης, ἐνύπνιον αὐτῷ γένηται δόξαν ἐπάγον τροφῆς τε καὶ πόσεως, ἀπείρξαι ὡς μὴ νῆστιν τῆς μεταλήψεως. τῶν γὰρ συχνάκις συμβαινόντων ἐστὶ τὸ τὸν διψῶντα δοκεῖν ἐν ὕπνοις ἑστάναι παρ᾽ ὕδατι, καὶ τούτων ἀρύεσθαι, καὶ τὴν γαστέρα πιμπλᾶν. καὶ ὁ Ἡσαΐας σοι τὸν λόγον πιστούτω, λέγων, ὃν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν καὶ πίνων, καὶ ἐξαναστὰς ἔτι διψᾷ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπικεν· οὕτως ἔσται καὶ ὁ πλοῦτος πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἐγὼ δέ τινι τῶν ἱερῶν πατέρων ἐνέτυχον, καὶ μάρτυσιν ἐξισοῦντα τοῦτον εὗρον τοὺς λογισμοῖς πυκτεύοντας, καὶ τῇ τούτων βίᾳ μὴ ὑποκύπτοντας. τυράννοις γὰρ ὁμοίους τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· καὶ ὥσπερ ἐκεῖνοι τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῖς ἀλισκομένους σπονδὰς εἰδώλοις φέρειν ἠνάγκαζον, οὕτω δὴ καὶ οἱ λογισμοὶ ἀθέσμοις πράξεσιν ὑπο-

κύπτειν βιάζουσι. καὶ ὡς οἱ τύραννοι μὴ πειθομένοις τοῖς μάρτυσιν ἐπ᾽ ἔργον ἄπασαν κάκωσιν, οὕτως ἄρα καὶ ὁ ἀόρατος τύραννος μὴ ἐνδιδοῦσι τῇ προσβολῇ τοῖς πνευματικοῖς παγκρατιασταῖς πᾶσαν ἐπάγει κάκωσιν, διὰ γαργαλισμῶν τῆς σαρκὸς καὶ πυρώσεως. καὶ ὡς ἐκεῖνοι μὴ ὑποκύψαντες, τοῖς μάρτυσι συνηρίθμηνται· κἂν μὴ τὸν διὰ ξίφους ἢ πυρὸς ἢ βασάνων ὑπέστησαν θάνατον (οἷοι πολλοὶ γεγόνασι μάρτυρες) τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τοῖς ἐν τῇ προσβολῇ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν μὴ χαλάσασι, τὸ διὰ τόνον τῆς ἐνστάσεως τὸ κατὰ συνείδησιν μαρτύριον ἤνυσται. εἰ δέ που (φησί τις) καὶ ὑπενδοίη τῇ βίᾳ νικώμενος τῆς πυρώσεως, καὶ συγκαταθέσει τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἐργάσαιτο, εἶθ᾽ ἑαυτοῦ γεγονὼς, καὶ ὅπη φέρεται γνοὺς, ἀποσταίη τῆς πράξεως, καὶ τὸν λογισμὸν τονώσει πρὸς ἔνστασιν, καὶ ἀποκρούσεται τὸ ἐνθύμιον, οὐδὲ τοῦτον τοῦ κατὰ συνείδησιν μαρτυρίου λέγει στερίσκεσθαι. ἐπεὶ μηδ᾽ ὃς τῇ βίᾳ τῶν κολάσεων ὑπενδοὺς, θύειν ὑπέσχετο, εἶτα τοῦ βωμοῦ προσαχθεὶς τοῦ θύειν ἀπέσχετο, τῶν μαρτυρικῶν ἐκπεσεῖται γερῶν. ἀλλὰ φασὶ τινὲς τοὺς ταῦτα δογματίζοντας καὶ διδάσκοντας λέγειν ὡς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τούτου ἐρωτηθεὶς ἀπεῖρξε τοὺς τοιούτους τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεθέξεως. δοκοῦσι δέ μοι οἱ τῇ τοῦ ἁγίου τούτου πατρὸς ἀποκρίσει χρώμενοι πρὸς τὴν τῆς οἰκείας ἐνστάσεως σύστασιν, ἢ ἑκόντες

μύειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὸν νοῦν μὴ συνιέναι τῆς ἀποκρίσεως. ἀναγκαῖον δὲ καὶ αὐτῆς πρὸς ῥῆμα μνησθῆναι τῆς ἐρωτήσεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου καὶ θείου πατρὸς ἀποκρίσεως. ἔχει δὴ ἐρώτησις οὕτως, Εἰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν γινομένων τινὶ, χρὴ τολμᾶν εἰς κοινωνίαν τῶν ἁγίων παραδέχεσθαι. Ἡ δ' ἀπόκρισις οὕτω, Κρείττονα τῆς φύσεως καὶ τῆς συνηθείας ἔδειξεν ὁ ἀπόστολος εἶναι τὸν ἐν τῷ βαπτίσματι συνταφέντα Χριστῷ· ποτὲ μὲν εἰπὼν ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· ποτὲ δὲ παραγγείλας, Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. ποτὲ δὲ ὅρον ἐκθέμενος, ἐν τῷ εἰπεῖν, Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Ἐγὼ δὲ ἔγνων ὅτι ταῦτα καὶ κατωρθώθη, θεοῦ χάριτι, καὶ ἐν ἀνδράσι καὶ ἐν γυναιξὶ, πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον γνησίᾳ. τοῦ δὲ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης φοβερὸν διδασκόμεθα τὸ κρίμα. εἰ δὲ πλεῖον τοῦ ἱεροῦ ὧδε, φοβερώτερον δηλονότι. παιδεύει δὲ ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος, εἰπὼν, Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. ἐκ γοῦν

τῶν ῥημάτων τῆς ἀποκρίσεως δείκνυται ὡς ὁ μέγας οὗτος πατὴρ οὐ περὶ ἀφαντάστου ῥύσεως εἴρηκεν, οὐδὲ περὶ πεφαντασμένης μὲν, ἐμπαθείας δὲ γινομένης χωρὶς, καὶ ἧς ἐπιθυμία οὐ προηγήσατο· ἢ κἂν ἴσως καὶ προηγήσατο, ἀλλ᾽ ἀπεβλήθη, τοῦ ἀγαθοῦ νικήσαντος λογισμοῦ· ὥστε μηδὲ τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἐκτελεσθῆναι. ἃ γὰρ εἰς μαρτυρίαν τοῦ λόγου παρήγαγε τοῦ ἀποστόλου ῥητὰ, ἁμαρτίας μέμνηται, καὶ ἀκαθαρσίας, καὶ ἐπιθυμίας κακῆς. εἶτα ἐπάγει τὴν γνώμην ἐκεῖνος τὴν ἑαυτοῦ, λέγων, Τὸ δὲ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἁγίοις, καὶ τὰ ἑξῆς. οὐκ ἂν δέ τις εἴπῃ ἀκαθαρσίαν ὀνομάσαι τὸν μέγαν Βασίλειον τὴν σπερματικὴν ἔκκρισιν ἀπαθῶς γινομένην. τοῦτο γὰρ διαβολὴ τῆς σαρκός. ὁ δὲ πολλούς τε καὶ καλοὺς λόγους ἔθετο, ἀποδεικνὺς ὡς οὐ κακὸν τὸ σῶμα, οὐδὲ κακίας ἀρχὴ, καθὼς ἐδόξασαν ἔνιοι. οὐδ᾽ ἐναντιοῦσθαι προδήλως λογίσαιτό τις αὐτὸν τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, εἰρηκότι περὶ τῆς σπερματικῆς ταύτης ἐκκρίσεως ὅσα περ ἄνω ποι τοῦ λόγου γεγράφαται· οὗ τοὺς λόγους κανόνα καὶ στάθμην ἀκριβείας ἅπαντες οἱ ἱεροὶ πατέρες ἐν ἅπασιν ἥγηνται. εἶτα καὶ τοῦτο λογιστέον, ὅτι καὶ ἄμφω πνευματοφόροι οὗτοι δὴ οἱ πατέρες, καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἐμπνεόμενοι πνεύματος, ἔλεγόν τε καὶ ἔγραφον. πῶς οὖν εἰκὸς ἀλλήλοις ἐναντιοῦσθαι τοὺς ὑπὸ τοῦ ἁγίου κινουμένους καὶ ἀγαθοῦ πνεύματος; ἐντεῦθεν ἄρα δῆλόν ἐστι δείκνυται

ὡς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἀκαθαρσίαν οὐ τὴν σπερματικὴν ὠνόμασεν ἔκκρισιν, ἀλλὰ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν· ἧς ἡγουμένης καὶ ἡ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτία τελεῖται διὰ συγκαταθέσεως. καὶ οὕτω γίνεται φαντασία καθ' ὕπνους, καὶ τοῦ σπέρματος ἐκροή. οὔτε γὰρ οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιοῦσθαι δόξειεν ἂν, ὡς κακὸν εἶναι τὸ σῶμα καὶ ἀκάθαρτον λέγων· οὔτε τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ τἀναντία διατετάσθαι λογισθήσεται. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φάναι, Ἐγὼ δὲ ἔγνων ὅτι ταῦτα κατωρθώθη, θεοῦ χάριτι, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ, τοῦτο ἐμφαίνεται, ἢ μᾶλλον καθαρῶς ἀποδείκνυται, ὅτι περὶ ἐκκρίσεως σπέρματος μετὰ φαντασίας γινομένης φησὶν, ἧς ἐμπάθεια προηγήσατο, καὶ ἡ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτία. τοῦτο γὰρ κατόρθωται παρ' ὧνπερ κατόρθωται, οὐχὶ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαι, ὅ ἐστι τὸ μὴ προσβαλεῖν λογισμόν (τοῦτο γὰρ φυσικόν) ἀλλὰ τὸ μὴ ὑποκλιθῆναι τῇ ἐπιθυμίᾳ, μηδὲ συντίθεσθαι τῷ λογισμῷ, μηδὲ τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἐκτελεσθῆναι. οὐδὲ τὸ μὴ γίνεσθαι σπέρματος ἐκροὴν κατωρθώθη (τῆς γὰρ φύσεως ἔργον τὸ ὠθεῖσθαι τοῦτο ἐστὶν, ὡς περίττωμα) ἀλλὰ τὸ μὴ ἐμπαθῶς γίνεσθαι τὴν ἔκκρισιν, ἐκ φαντασίας ἣν συνίστησιν ἐπιθυμία κακὴ, ἐξ ἧς ἡ διάνοια κέχρανται. ὁ λογισμὸς, ὡς εἴρηται, τῇ συγκαταθέσει μεμόλυνται· ἡ δὲ τοῦ σπερματικοῦ περιττώματος ἔκκρισις, οὐκ ἀκάθαρτος. ποιητὴς γὰρ τοῦ σώματος ὁ θεός· τὸ δ' ὑπὸ θεοῦ κτισθέν-

των οὐδὲν ὑπάρχει ἀκάθαρτον. οἷς δὲ ἀκαθαρσία νενόμισται ἡ γονὴ, μανιχαΐζειν ὑπόληψιν δώσουσιν, ἢ τῆς τῶν Βογομίλων μετέχειν αἱρέσεως. ἐπεὶ καὶ οὗτοι κατά γε τὸ διττὰς εἰσάγειν ἀρχὰς, καὶ τὸ σῶμα κτίσμα λέγειν τοῦ πονηροῦ, προδήλως μανιχαΐζουσι. χρὴ γοῦν ὑποστέλλεσθαι τοὺς τὴν ἔκκρισιν τῆς γονῆς μολυσμὸν οἰομένους, καὶ λέγοντας ἐξ ἧς τὴν ἡμετέραν σάρκα συμπήγνυσθαι ὁ ἀριστοτέχνης θεὸς ᾠκονόμησεν, ἵνα μὴ τῆς βεβήλου ταύτης μετέχειν αἱρέσεως δόξωσιν. εἰ γὰρ ἀκάθαρτος ἡ γονὴ, καὶ ἡ ἐκ ταύτης συνισταμένη σὰρξ πάντως ἔσται ἀκάθαρτος· καὶ ὡς ἐκ θολερᾶς καὶ βορβορώδους πηγῆς οὐ νᾶμα πρόεισι καθαρὸν, ἀλλὰ ῥυπῶδες καὶ θολερὸν, τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ μεμόλυνται ἡ γονὴ, καὶ ἡ σὰρξ ἡ ἐξ αὐτῆς οὐσίωται, μεμολυσμένη ἐστὶ καὶ ἀκάθαρτος· καὶ ἀντιστρόφως αὖθις, εἰ ἀκαθαρσία τὸ σπέρμα ἐστὶ, καὶ τὸ σπέρμα ἐξ οὗ κενοῦται, ἀκάθαρτον. καὶ οὕτω τὸ σῶμα δὴ τὸ ἡμέτερον, κτίσμα τοῦ πονηροῦ λογισθήσεται. οὐδὲν γὰρ τῶν ὑπὸ θεοῦ γινομένων, κακόν· τὸ δὲ μεμολυσμένον κακόν. εἰ δὲ κακὸν, οὐ κτίσμα θεοῦ. συνάγεται λοιπὸν, εἰ ταῦτα δῶμεν, ἔργον εἶναι τὴν σάρκα τοῦ πονηροῦ. ὅπερ, ὡς εἴρηται, τῆς τῶν Μανιχαίων αἱρέσεως· ἧς καὶ οἱ Βογόμιλοι συμμετέχουσιν· οἷς καί τι πλέον εἴσηκται καὶ ἀσεβέστερον: ἐν ταῖς καθ' ὕπνους φαντασίαις αὐτοὺς τοὺς δαίμονας ληροῦσιν ἀσελγαίνειν εἰς τὰ σώματα τὰ ἀνθρώπινα, ἢ ποιοῦντας εἰς τοὺς τὴν

φαντασίαν ὑφισαμένοις, ἢ πάσχοντας ὑπ' αὐτῶν. τοὺς γοῦν μίασμα τὴν τῆς γονῆς νομίζοντας ἔκκρισιν εἴτινες τῆς δόξης ταύτης τῆς μυσαρᾶς μετέχειν νομίζοιεν, οὐ κρίσεως ἀφεστηκέναι νομισθεῖεν ὀρθῆς.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως ὅτι τὸν μὲν μολυσμὸν ἡγουμένων τὴν τῆς γονῆς ἔκκρισιν καθήψω σφοδρῶς, μακρὸν περὶ τούτων κενώσας λόγον· τί δὲ ποιητέον αὐτοῖς, ἢ πῶς οἰκονομητέον τοὺς τοιούτοις πλημμελήμασι περιπίπτοντας, οὐ προστέθεικας. τὸ δὲ μέμφεσθαι, τοῦ βουλομένου παντός· τὸ δὲ διορθοῦσθαι τὸν σφαλλόμενον, ἄριστον. ἵνα γοῦν μὴ χώραν δῶμεν ταῦτα λέγειν τινὶ, φαμὲν ὅτι μάλιστα μὲν καὶ τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν ἐμπεριείληπται, τί μὲν τὸ νυκτερινῶν φαντασμάτων ἀνέγκλητον, τί δὲ ὑπὸ ἐπιτίμησιν· εἰρήσεται δὲ καὶ αὖθις σαφέστερον. οἷς τοίνυν ἀφαντάστως τοῦ σπέρματος ἡ ἀπόκρισις, διορθουμένης τῆς φύσεως τὸ περίττωμα, καὶ οἷς αὖ καὶ μετὰ φαντασίας τοῦτο ἐπισυμβῇ, ἀπαθοῦς τοῦ λογισμοῦ διαμείναντος, καὶ μὴ μολυνθέντος πρότερον ἐκ συγκαταθέσεως, τὸ πάθος ἀκόλαστον καὶ ἀνεπιτίμητον· καὶ οὔτε τῆς μεθέξεως οὗτοι τῆς ἀναιμάκτου θυσίας εἰρχθήσονται, κατὰ τοὺς θείους πατέρας· οὔτε μὴν ὡς ὑποστάντες μολυσμὸν, λογισθήσονται. εἰ γὰρ ὁ λογισμὸς αὐτοῖς οὐ μεμόλυνται, ἢ μηδὲ προσβαλούσης ἐνθυμήσεως αὐτῷ πονηρᾶς, ἢ, κἂν προσέβαλε, μὴ προσδεχθείσης· ἢ κἂν προσεδέχθη, μὴ προσμεινά-

σης, ἀλλ' ἐγκαταλειφθείσης, κατὰ τὸν μελῳδόν, ἀποσκεδασθείσης δηλαδὴ καὶ ἀποπεμφθείσης· τὸ δὲ σῶμα διὰ τῆς σπερματικῆς ἐκκρίσεως οὐ μεμίανται (οὔτε γὰρ ἡ σὰρξ κακὸν, ὡς κτίσμα θεοῦ· οὔτε μὴν τὰ ταύτης ἐκρέοντα, καὶ ταύτης συστατικά) ἡ ἐπιτίμησις, ἢ τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεθέξεως ἡ ἀποτροπὴ, διὰ τίνα λόγον ἔσται; δι' ὃν λόγον; οἷς δὴ ἐμπαθὴς προϋπέκειτο λογισμὸς, καὶ πονηρὸν ἐνθύμιον προσβαλὸν προσεδέχθη τε καὶ προσέμεινε, καὶ τῷ νοῒ ἐνεφιλοχώρησε, καὶ ἡδύνθη αὐτῷ ἡ τούτου διαλογὴ, ὡς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἤδη συστῆναι· τούτοις δὲ νυκτερινὴ φαντασία ἐπηκολούθησε, καὶ ῥύσις γονῆς ἐπιγέγονεν· οὗτοι καὶ ὑπὸ αἰτίασιν ἔσονται, καὶ ὑπὸ ἐπιτίμησιν, οὐ διὰ τὴν σπερματικὴν ἔκκρισιν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν τοῦ λογισμοῦ μολυσμόν. κἂν γὰρ μήτε φαντασία νυκτερινὴ αὐτοῖς ἐπιγένηται, μήτε ῥύσις γονῆς, οὐδὲν ἧττον μεμόλυνταί τε τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν ἐπιτίμησιν οὐκ ἐκφεύξονται. ἔστι δὲ ὃς καὶ λογισμοῦ μὴ προϋπάρξαντος ἐμπαθοῦς, μήτε μὴν τῆς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίας τελεσθείσης ἐν ὕπνοις φαντασθεὶς, καὶ σπερματικὸν ἐκκρίνας περίττωμα, οὐκ ἀνέγκλητος. ποῖος δὲ οὗτος; ὃς ἐξ ἀκρασίας τῆς περὶ βρῶσιν καὶ πόσιν, καὶ τὴν γαστέρα ἐβάρυνε, καὶ τὸν νοῦν συνεθόλωσε, καὶ ὕπνον ἀδελφὸν ὑπνώτων θανάτῳ, φαντασίᾳ περιπέπλωκε, καὶ σπέρμα ἐξέκρινε. καὶ οὗτος γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ διὰ τὴν ἀκρασίαν τοῦ

φαντάσματος αἴτιος· καὶ ὁ τὰ κατ᾽ ἐκεῖνον οἰκονομῶν, ὡς ἂν συνίδῃ συμφέρειν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐπενέγκῃ τὴν ἐπιτίμησιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ͂ ΤΟΥ͂ Βαλσαμῶν ἀποκρίσεις.

Ἐρωτήσεις κανονικαὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυρίου Μάρκου. καὶ ἀποκρίσεις ἐπ᾽ αὐταῖς τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας, κυρίου Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶν.

Ὁ ΜῈΝ θεόπτης καὶ προφήτης Μωσῆς, Ἐρώτησον, φησὶ, τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι. Ὁ δὲ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριος Μάρκος, πατὴρ πατέρων ὑπάρχων, τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, καὶ πρεσβυτέρων πρεσβύτερος, κἀντεῦθεν μηδὲ ψάλλουσαν ἔχων αὐτῷ ταύτην τὴν προφητικὴν καλλιέπειαν, ἐφ᾽ οἷς ἐζυγομαχεῖτο πολλοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐρωτήμασιν, ἕτερον ἐκ τῆς αὐτῆς κινύρας τοῦ πνεύματος ἀνεδέξατο θεασμῴδημα, λέγον, Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν

ἐστὶν, ἀλλ' ἢ τὸ συμφρονεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό; Διό, καθά τι ψαλτήριον ὄργανον μουσικῆς ἐπιμελείας δεόμενον, ἐκθέμενος ἐρώτησιν ἔγγραφον, ἐνεχείρισε ταύτην τῇ ἡμῶν μετριότητι· καὶ ἐζήτησε τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα κανονικὰ προβλήματα καὶ ζητήματα λαληθῆναι ἐπὶ κοινοῦ, καὶ ἀδελφικῆς ἀποκρίσεως καλλιγραφηθῆναι τοῦτο κωδίκιον. τὸ γοῦν παρὰ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ συντεθὲν γράμμα διαλαμβάνει ταῦτα ῥητῶς.

ἘΝ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἐρωτήματα ἅπερ χρήζουσιν οἱ Χριστιανοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σαρακηνῶν καὶ ἐν ταῖς ἐξουσίαις αὐτῶν· ἐρωτηθέντα παρὰ Μάρκου τοῦ ἐλαχίστου ἐν τοῖς πατριάρχαις Ἀλεξανδρείας, ἐν ἡμέραις τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως ἡμῶν Κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Γεωργίου. ὧν τὰ ἔτη αὐξανεῖ ὁ θεὸς εἰς μακρότητα ἡμερῶν. μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἐπινεμήσεως ιγ', καὶ ἐτῶν μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ͵α σ γ.

Ἐρώτησις. Αἱ περὶ τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἀναγινωσκόμεναι λειτουργίαι, καὶ λεγόμεναι συγγραφῆναι παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ Μάρκου, δεκταί εἰσι τῇ ἁγίᾳ καὶ καθολικῇ ἐκ-

κλησία, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος, ὁ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ ῥήτωρ καὶ διδάσκαλος, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, φησίν, Ἀδελφοὶ παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. Φαμὲν τοίνυν ὡς οὔτε ἀπὸ θείας γραφῆς οὔτε ἀπὸ κανόνος ἐκφωνηθέντος συνοδικῶς ἀνεδιδάχθημεν, ἱεροτελεστίαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Μάρκου παραδοθῆναι· μόνος δὲ ὁ λβ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, φησὶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου μυστικὴν ἱερουργίαν συντεθῆναι. ὁ μέντοι πε κανὼν τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ ὁ νθ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, ἀπαριθμούμενοι τὰ ὀφείλοντα παρ' ἡμῖν πολιτεύεσθαι βιβλία τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ τῆς καινῆς, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ἀποστολικά, ἱερουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἢ τοῦ ἁγίου Μάρκου μνείαν ὅλως οὐ ποιοῦνται. ἀλλὰ καὶ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδ' ὅλως ταύτας ἐπιγινώσκει. ψηφιζόμεθα οὖν μὴ εἶναι δεκτὰς αὐτάς. κἂν γὰρ ἐγένοντο, παντελοῦς ἀπραξίας κατεψηφίσθησαν, ὡς καὶ ἄλλα πολλά. καὶ δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τοῦ πε κανόνος τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τοῦ β κανόνος τῆς

ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. ὁ μὲν γὰρ, ὁ ἀποστολικὸς δηλαδὴ, διορίζεται τὰς τοῦ Κλήμεντος δύο ἐπιστολὰς, καὶ τὰς διαταγὰς τῶν ὀκτὼ βιβλίων αὐτοῦ ἀναγινώσκεσθαι μὲν, μὴ δημοσιεύεσθαι δὲ, διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά· ὁ δὲ θέλει ταύτας μηδὲ ἀναγινώσκεσθαι, διὰ τὸ παρεντεθῆναι αὐταῖς παρὰ ἑτεροδόξων πολλά τινα νόθα, καὶ τῆς εὐσεβείας ἀλλότρια. διά τοι τοῦτο καὶ ὀφείλουσι πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ ἀκολουθεῖν τῷ ἔθει τῆς νέας Ῥώμης, ἤτοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἱερουργεῖν κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ φωστήρων τῆς εὐσεβείας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου. φησὶ γὰρ τὸ μα κεφάλαιον τοῦ α τίτλου τοῦ β βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, Περὶ ὧν ἔγγραφος οὐ κεῖται νόμος, παραφυλάττειν δεῖ τὸ ἔθος ᾧ ἡ Ῥώμη κέχρηται.

Ἐρώτησις β. Βιβλία διάφορα εὑρίσκονται εἰς τὰς ἀνατολικὰς καὶ νοτίους χώρας· καὶ τὰ μὲν ὀνομάζονται διδασκαλίαι τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τὰ δὲ, ὁράσεις τοῦ ἁγίου Παύλου. ἐρωτῶ οὖν εἰ ὀφείλομεν ἀναγινώσκειν αὐτά. Ἀπόκρισις. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν εὐαγγελίοις εἰπόντος, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· ψηφιζόμεθα καὶ ἡμεῖς ὅτι ἀποστολικὰς διδασκαλίας καὶ ὁράσεις καὶ διδάξεις ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία γινώ-

σκει καὶ ὁμολογεῖ τὰ ἐν τῷ πε΄ ἀποστολικῷ κανόνι δηλούμενα βιβλία, καὶ πιστευόμενα εἶναι τῶν θεοκηρύκων φωνάς· ἕτερον δέ τι παρὰ ταῦτα οὐκ οἶδεν ἀποστολικὸν σύγγραμμα. παρατηρητέον οὖν ἀποστρέφεσθαι τὰ πεπλασμένα παρὰ τῶν αἱρετικῶν σχεδιάσματα. ἀψινθίου γὰρ πικρότερα εἰσὶ, κἂν μελιτοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὑποκρίνωνται.

Ἐρώτησις γ΄. Τὰ ἑξήκοντα κεφάλαια τῶν βασιλικῶν οὐ διεδόθησαν εἰς τὰς χώρας ἡμῶν· διὰ τοῦτο νυκτοβατοῦμεν ὅσον τὸ εἰς αὐτά. ζητοῦμεν οὖν μαθεῖν εἰ ἐντεῦθεν κατακρινόμεθα. Ἀπόκρισις. Ὅσα ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λέγει, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον. οἱ γοῦν αὐχοῦντες βίον ὀρθόδοξον, κἂν ἐξ ἀνατολῶν ὦσι, κἂν ἐξ Ἀλεξανδρέων, κἂν ἑτέρωθεν, Ῥωμαῖοι λέγονται, καὶ κατὰ νόμους ἀναγκάζονται πολιτεύεσθαι· τῷ νόμῳ δὲ τῷ φάσκοντι οὐ δεῖ Ῥωμαῖον ἄνδρα νόμον ἀγνοεῖν, οὐ συσφίγγονται. μόνοι γὰρ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ῥώμην, τὴν βασιλίδα δηλονότι τῶν πόλεων, τὴν κατησφαλισμένην ὁμοίοις πυργώμασι, καὶ πολλοῖς πλουτοῦσαν νομομαθεῖς, ταῖς ἐκ τούτων σιδηροπέδαις κατέχονται. διὸ οὗτοι μὲν ἀγνοῆσαι νόμον διενιστάμενοι, οὐ συγγινώσκονται· κἂν χειρωνάκται, κἂν ἀγύρται τινὲς ὦσι, καὶ γραμμάτων ἀνήκοοι· ὡς δυνάμενοι τὰ τῶν νόμων μαθεῖν ἀπὸ τῶν συγκατοίκων αὐτῶν. οἱ δὲ ἔξω τῆς Ῥώμης διάγοντες, ἀγρόται δηλονότι, καὶ λοιποὶ,

πολλῷ δὲ πλέον Ἀλεξανδρεῖς νόμον πολιτικὸν ἀγνοήσαντες συγγινώσκονται. καλὸν γοῦν ἐστι καὶ τούτοις ἐρωτᾶν καὶ μανθάνειν τὰ νομικὰ παραγγέλματα· εἰ δὲ δυσχερές ἐστι, συγγνώμης ἀξιωθήσονται.

Ἐρώτησις δ. Ἀκίνδυνόν ἐστι τοῖς ἱερωμένοις, ναὶ μέντοι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἐπὶ τόκῳ δανείζειν, ἢ μᾶλλον ὀλέθριον; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος, Οὐκ ἐκτοκιεῖς, φησὶ, τὸ ἀργύριόν σου τῷ ἀδελφῷ σου. ὁ δὲ πολιτικὸς ἐπιγινώσκει τόκους ἑκατοσιαίους, καὶ ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς. διορίζεται γὰρ τοὺς συγκλητικοὺς λαμβάνειν τόκους ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς· ἤγουν ἐφ᾽ ἑκάστῃ λίτρᾳ νομίσματα δ. τοὺς κοινολαΐτας πραγματευτὰς, καὶ λοιποὺς, ἡμιεκατοσιαίους· ἤγουν ἐφ᾽ ἑκάστῃ λίτρᾳ νομίσματα ς. τοὺς δὲ διδόντας διαπόντιον δάνειον, παρ᾽ ἑκάστης λίτρας νομίσματα ι β. ὅπως δὲ καλοῦνται οἱ τόκοι ἑκατοσιαῖοι, τῆς λίτρας μὴ συμποσουμένης εἰς νομίσματα ρ, ἀλλ᾽ εἰς ο β, καιρὸς οὐκ ἔστι λέγειν· ἵνα μὴ ἔργον τὸ πάρεργον γένηται. καὶ ταῦτα μὲν περὶ λαϊκῶν. τοὺς ἱερωμένους δὲ τοκίζειν παντελῶς ἀπηγόρευται. φησὶ γὰρ ὁ μ δ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ταῦτα ῥητῶς, Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Καὶ ὁ ι ζ κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς α συνόδου ταῦτα διέξεισιν, Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονε-

ξίαν καὶ τὸ αἰσχροκερδὲς διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος, λέγοντος, Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ὡς εἴτις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρήσεως, ἢ ἄλλως ἐπερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροκερδείας ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται. Ταὐτὰ φησὶ καὶ ὁ δ΄ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ ἕτεροι.

Ἐρώτησις ε΄. Ἀκίνδυνόν ἐστιν ἱερατεύειν ὀρθοδόξοις, Σύροις καὶ τοῖς ἐξ Ἀρμενίων, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων χωρῶν τινὰς πιστούς, κατὰ τὴν οἰκείαν διάλεκτον· ἢ παντοίως ἀναγκάζονται μετὰ Ἑλληνίδος ἱερατεύειν γραφῆς; Ἀπόκρισις. Ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος, Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων φησίν, Ἢ Ἰουδαίων μόνων ὁ θεός, οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν. Οἱ γοῦν ὀρθοδοξοῦντες ἐν πᾶσι, κἂν ὦσι τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς πάμπαν ἀμέτοχοι, μετὰ τῆς ἰδίας διαλέκτου ἱερουργήσουσιν, ἀντίγραφα ἔχοντες τῶν συνήθων ἁγίων εὐχῶν ἀπαράλλακτα, ὡς μεταγραφέντα ἐκ κοντακίων καλλιγραφηθέντων διὰ γραμμάτων Ἑλληνικῶν.

Ἐρώτησις ϛ΄. Ἠρραβωνίσατό τις γυναῖκα, καὶ ἐτελεύτησε πρὸ τοῦ ἱερολογηθῆναι μετ' αὐτῆς, ὡς νενόμισται, καὶ πρὸ τοῦ συναφθῆναι αὐτῇ· ἀκίνδυνόν ἐστι ταύτην λαβεῖν τὸν τούτου ἀδελφόν, ἢ οὔ;

Ἀπόκρισις. Τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλόν, εἰ μὴ καλῶς γίνηται. εἰ γοῦν ἡ μνηστεία, ἤτοι ὁ ἀρραβών, ἐτελέσθη κατὰ τὴν ὑποτύπωσιν τῆς νεαρᾶς νομοθεσίας τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, μετὰ τελετῆς τῶν συνήθων ἁγίων εὐχῶν· τῆς γυναικὸς οὔσης δωδεκαετοῦς, τοῦ δὲ ἀνδρὸς τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον χρόνον ἀνύσαντος, οὐ λήψεται ταύτην εἰς γάμον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ὁ γὰρ οὕτω τελεσθεὶς ἀρραβὼν ἐν πᾶσι τῷ νομίμῳ γάμῳ ταυτίζεται. εἰ δὲ κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν, ὡς μανθάνομεν, εἰς πάντα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ νότου καὶ τῆς ἀνατολῆς ἀλλοτρόπως, ὁ θανὼν τὴν περιοῦσαν ἠρραβωνίσατο, συζυγείη νομίμως αὐτῇ ὁ τούτου αὐτάδελφος.

Ἐρώτησις ζ. Ἀπροσκριματίστως διακονικοῦ ἢ ἱερατικοῦ βαθμοῦ ἀξιωθείη ὁ διὰ τὸ τελευτῆσαι τὴν μνηστευθεῖσαν αὐτῷ, ἑτέραν σύμβιον ἀγαγόμενος, ἢ ὡς δίγαμος κωλυθήσεται; Ἀπόκρισις. Εἰ μὲν κατὰ τὴν τῆς ῥηθείσης νεαρᾶς ὑποτύπωσιν ἠρραβωνίσατο τὴν ἀποιχομένην μνηστήν, ἑτέρᾳ γυναικὶ μετὰ τὸν ταύτης θάνατον συζυγείς, οὐκ ἀξιωθείη βαθμοῦ τινὸς τῶν τοῦ βήματος. δίγαμος γὰρ λογίζεται. εἰ δὲ παρὰ τὴν ταύτης περίληψιν τὸ τελευτῆσαν ἐμνηστεύσατο γύναιον, ἀπαρεμποδίστως ἱερωθήσεται, ὡς μὴ λογιζόμενος δίγαμος.

Ἐρώτησις η. Ἱερεὺς ἐὰν ἀποκαρῇ, ἐκχωρηθείη ἱερουργεῖν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Τοῦ β κανόνος τῆς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ

τῆς Κωνσταντινουπόλεως συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ταῦτα κατὰ ῥῆμα διεξιόντος, Εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων, εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐν τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος αὕτη, καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παράραμα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν, ὥρισεν ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος ἤ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναχικὸν θελήσοι καταλθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι λοιπὸν τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιῆται ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον, καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας καὶ προεδρίας· οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. διό, καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσοι πρᾶξαι μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον ὅπερ ἠθέτησε διὰ τῶν ἔργων ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. καταλαμβάνεται δὲ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως τούτου μὴ μόνον τοὺς τοῦ βήματος, ἤγουν ὑποδιακόνους, διακόνους καὶ ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχιερεῖς ἱερουργεῖν καὶ μετὰ

τὴν ἀπόκαρσιν. τῶν γοῦν ἀρχιερέων μετ' ἐμβριθείας κανονικῆς ἐκ τῆς ἱερωσύνης ἀποξενωθέντων, διὰ τὸ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν εἰς τόπον μαθητιώντων καὶ μετανοούντων ἐλθεῖν, κἀντεῦθεν ἀπαλλοτριωθῆναι τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος, πάντως οἱ ἱερεῖς καὶ ἁπλῶς οἱ τοῦ βήματος ἀπαρεμποδίστως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν τὰ τῶν βαθμῶν ἐνεργήσουσι δίκαια. καὶ πρὸ τῆς ἀποκάρσεως γὰρ ὡσαύτως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν μαθηταὶ καὶ ὑποτακτικοὶ ἦσαν καὶ εἰσί.

Ἐρώτησις θ΄. Λαϊκὸς ἐὰν φαντασθῇ, ἀξιωθείη αὐθημερὸν τῆς τῶν θείων ἁγιασμάτων μεθέξεως, ἢ οὔ; καὶ ἱερεὺς ἐὰν φαντασθῇ, ἱερουργήσει κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ φαντασμοῦ, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ προσφέρων (φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν) δῶρα καὶ θυσίας ἀρχιερεύς, ἐξ ἀνθρώπων λαμβάνεται, καὶ καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ προσφέρει τῷ θεῷ, οὕτω δὴ καὶ περὶ ἑαυτοῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτῷ βάρος σαρκικῆς ἀσθενείας ἐπίκειται. Ἀλλὰ καὶ διὰ Μωσέως εἶπεν ὁ Κύριος, Οἱ καθαροὶ τῷ καθαρῷ προσίτωσαν. Ὁ δὲ μῶμον ἔχων κατὰ ψυχήν, πρὸς τὸ καταπέτασμά μου οὐκ εἰσελεύσεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου οὐκ ἐγγιεῖ· ὅθεν καὶ τρεῖς ἁγιώτατοι πατριάρχαι τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ ἅγιος Διονύσιος δηλαδή, ἀντιγράφων πρὸς Βασιλείδην ἐπίσκοπον, ὁ μέγας Ἀθανάσιος κανονίζων τινὰ μοναχόν, Ἀμοῦν ἐπονομαζόμενον, καὶ ὁ ἅγιος Τιμόθεος, πρὸς τινας ἐρωτήσαντας

περὶ τοιούτου τινὸς ἀποκρινόμενοι, πῶς τὰ περὶ τῶν λαϊκῶν ἀκολούθως ταῖς θείαις ταύταις γραφαῖς διηυλύτωσαν. Φησὶ γὰρ ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀπόκρισις, Εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμίᾳ γυναικὸς, οὐκ ὀφείλει· εἰ δὲ ὁ σατανᾶς πειράζει αὐτὸν, ἵνα διὰ τῆς προφάσεως ταύτης ἀπαλλοτριώσῃ τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων, ὀφείλει κοινωνῆσαι. ἐπεὶ οὐ παύσεται ὁ πειράζων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπιτιθέμενος αὐτῷ. Διὸ καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ περὶ λαϊκῶν διοριζόμενοι, περὶ ἐπισκόπων, διακόνων καὶ ἱερέων φανταζομένων κατὰ σατανικὴν καὶ μόνον ἐπήρειαν, τὸν αὐτὸν τύπον κρατεῖν οὐ διαγινώσκομεν, ἐπιζυγωθῆναι δὲ μᾶλλον αὐτοῖς τὴν τῆς ἱεροτελεσίας ἐνέργειαν κατὰ μόνην τὴν ἡμέραν τῆς ὀνειρώξεως ψηφιζόμεθα, διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης σεβάσμιον. εἰ μὴ τυχὸν κινδυνώδης ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις, ἢ διὰ τὸ τῆς ἡμέρας περιφανέστατον, ἢ διὰ τὸ τοῦ πράγματος χρησιμώτατον. τῇ νυκτὶ γὰρ συντριβείη μὲν ἡ παγὶς τοῦ ἐπηρεαστοῦ, ὑψωθείη δὲ τῆς ἱερουργίας ἡ δύναμις.

Ἐρώτησις ι΄. Ὁ μετὰ νομίμου συμβίου αὐτοῦ σαρκικῶς συναφθεὶς, ἀξιωθείη αὐθημερὸν τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεταλήψεως, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ θεοκήρυξ Παῦλος, ὁ τῆς ἐκκλησίας μέγας διδάσκαλος, Δοκιμαζέτω (φησὶν) ἕκαστος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ τοῦ ποτηρίου πινέτω. Καὶ πάλιν, Μὴ ἀποστερείτωσαν (φησὶν) ἑαυτοὺς οἱ ὁμόζυγοι, εἰ μήτι ἐκ συμφώνου, ὅταν τῇ προσευχῇ

τῆς ἁγίας κοινωνίας μέλλωσι προσελθεῖν. Καὶ τὸν Δαβὶδ δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ζητήσαντας ἐκ τῶν ἄρτων φαγεῖν τῆς προθέσεως, προησφαλίσατο ὁ ἀρχιερεὺς, εἰ καθαροί εἰσιν ἀπὸ κοίτης γυναικός. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μωσαϊκῇ βίβλῳ τῆς ἐξόδου ταῦτα ῥητῶς ἀναγράφονται, Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν, Καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ ἅγνισον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον. καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἔστωσαν ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ. Καὶ πάλιν, Κατέβη Μωσῆς ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἡγίασεν αὐτούς· καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια. καὶ εἶπε τῷ λαῷ, Γίνεσθε ἕτοιμοι τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ μὴ προσέλθητε γυναικί. Ὁ δὲ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος περὶ τούτου ἐρωτηθεὶς, ἔφησεν, Οὐκ ὀφείλουσιν οἱ συμπλακέντες ὁμόζυγοι σαρκικῶς καταξιοῦσθαι τῆς τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλήψεως, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς σαρκικῆς αὐτῶν συνελεύσεως. Διὸ καὶ ἡμεῖς τοῖς οὕτω διορισθεῖσιν ἑπόμενοι, λέγομεν ὡς οὐκ ἔστιν ἐκχωρητέα τοῖς ὁμοζύγοις ἡ τῶν ἁγιασμάτων μετάληψις, κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν συνήφθησαν σαρκικῶς. προστιθέαμεν δὲ ὡς ἐπεὶ ὁ αὐτὸς μέγας Τιμόθεος, ἐρωτηθεὶς κατὰ ποίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ὀφείλουσιν ἐγκρατεύεσθαι οἱ ὁμόζυγοι· ἀπεκρίνατο, κατὰ τὸ σάββατον καὶ τὴν κυριακὴν, διὰ

τὸ ἐν αὐτῆς καὶ μᾶλλον τὴν πνευματικὴν θυσίαν τῷ Κυρίῳ προσφέρειν· ἐξ ἀνάγκης ὀφείλουσιν οἱ ὁμόζυγοι ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους σαρκικῆς κοινωνίας ἀποδιΐστασθαι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλήψεως. οὐ μόνον πρὸ τῆς ἐπιστασίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν μετ' αὐτήν. καὶ εὐχόμεθα διορθωθῆναι τὸ κακῶς καὶ παρὰ τὰ θεῖα διατάγματα καὶ διδάγματα κατὰ τὴν νυμφαγωγίαν εἰς τοὺς νυμφοστόλους γινόμενον. μετὰ γὰρ τὸ ἱερολογηθῆναι καὶ τῶν θείων ἁγιασμάτων καταξιωθῆναι αὐτούς, πρὸς σαρκικὴν κατεπείγουσιν ἕνωσιν οἱ τῶν ἡδέων τοῦ γάμου κατατρυφήσαντες· μὴ ἀναλογιζόμενοι τῆς ἱεροτελεστίας τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἁγιασμάτων τὴν καταφρόνησιν. ἀπαραιτήτως οὖν οἱ ὁμόζυγοι, καθ' ἣν ἡμέραν τῶν θείων ἁγιασμάτων μέλλουσι μετασχεῖν, οὐ μόνον πρὸ τῆς μεταλήψεως τούτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν, ὀφείλουσιν ἐγκρατεύεσθαι. τοῦτο δὲ μὴ ποιοῦντες, αὐστηροτέροις ἐπιτιμίοις ὑποβληθήσονται.

Ἐρώτησις ια. Ἐὰν ἱερεὺς λουθῇ, δύναται κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἱερουργῆσαι; καὶ λαϊκὸς μετὰ τὸ ἀπελθεῖν εἰς βαλανεῖον, ἐκχωρηθείη αὐθημερὸν τῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν; καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἱεροτελεστήσας ὁ ἱερεύς, ἢ ὁ λαϊκὸς θείων ἁγιασμάτων ἀξιωθείς, λουθήσεται, ἢ φλεβοτομηθήσεται, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ ἐν ἰατροῖς διδασκαλικώτατος Γαληνός, βαλανεῖον, φησί.

καὶ ἥλιος καὶ γυμνάσιον εἰς κίνησιν ἐξορμᾷ τὰ τέως ἡσυχάζοντα περιττώματα. διὸ οὐδὲν ἐξ ὧν ἠρώτησας γενήσεται. καὶ αἱ τομαὶ γὰρ τῶν φλεβῶν ἐλέγχουσι τὰς τούτων κακίας καὶ ἰδιότητας, κατὰ τὰ Ἱπποκράτεια δόγματα· ποτὲ μὲν κυΐσκουσαι διαφόρησιν, ποτὲ δὲ μᾶλλον στεγανῶσιν. ἵνα τί γοῦν προσδοκήσιμον ἴσως κακὸν τῇ σωτηριώδει τῶν ἁγιασμάτων μεθέξει συνάψωμεν, καὶ ῥαθυμίᾳ τὸ φῶς τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐπηλυγάσωμεν; ὅπουγε τοὺς ἱερουργοῦντας δίκαιος λόγος καταναγκάζει καὶ πρὸ τῆς ἱερουργίας καὶ μετὰ τὴν ἱερουργίαν μετὰ πάσης κατανύξεως καὶ εὐλαβείας γονυκλιτεῖν πρὸς θεόν, καὶ εὐχαριστεῖν χάριν τῆς τοῦ Κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος μεταλήψεως· καὶ μὴ θρύπτεσθαι βλακείαις καὶ ῥαντισμοῖς ὑδάτων θερμῶν. εἰ δὲ τὴν φλεβοτομίαν κατεπείγει θανάσιμον νόσημα, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος τελεσθήσεται.

Ἐρώτησις ιβ΄. Ἐὰν ἐμέσῃ τις μετὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, κατὰ ποίαν διορθωθείη παράδοσιν; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν φυλάττων (φησὶν) ὁσίως τὰ ὅσια, ὁσιωθήσεται καὶ ἁγιασθήσεται· ὁ δὲ προδιδοὺς τὴν χάριν, βεβηλωθήσεται. εἰ γοῦν ἐξ ἀκρασίας ὤλισθησεν εἰς τὸν ἔμετον ὁ τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλαβών, μετὰ σφοδροτέρων ἐπιτιμίων διορθωθήσεται· εἰ δὲ διὰ συμπεσόντος τυχαίως ἀῤῥωστήματος κάμωσιν, κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν μετριω-

τέρφος ἐπιτιμηθήσεται. καὶ τοῦτο γὰρ ἔργον ἐστὶν ἐγκαταλείψεως.

Ἐρώτησις ιγ. Ἀκινδύνως ἐν πλοίῳ ἢ ἐν αὐτέρῳ οἰκίᾳ ἱερουργήσει τις, ἢ θεῖα τελέσει βαπτίσματα; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν θεὸς εἶπε διὰ Μωσέως πρὸς τὸν Ἰσραὴλ, Ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ οὐκ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τινὶ ἑορτάσεις πάσχα Κυρίῳ τῷ θεῷ σου. ἐντεῦθεν καθαρῶς αἰνιττόμενος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πάσχα τὴν παντελῆ ἀπραξίαν, διὰ τὸ τοῦ τόπου μονώτατον. ὁ δὲ νθ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ὁ πδ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, καθαιρέσει καθυποβάλλουσι τὸν ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ θεῖον ἐκτελέσαντα βάπτισμα. διορίζονται γὰρ ἐν καθολικαῖς ἐκκλησίαις τὰ βαπτίσματα γίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁ λα κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ συνόδου, καὶ ὁ ιβ κανὼν τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων συστάσης συνόδου, διατάττονται μετὰ ἐκχωρήσεως ἐπισκοπικῆς καὶ εἰς εὐκτηρίοις οἴκοις τελεῖσθαι βαπτίσματα. ὁ μέντοι ἀοίδιμος βασιλεὺς κύριος Λέων, ὁ σοφὸς, βλέπων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εὐθηνουμένην ὡς ἄμπελον, καὶ αὐξανομένην ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλῳ τῆς τραπέζης τῶν ταύτης ἐκκλησιῶν, διωρίσατο ἐν δὴ καὶ ἐν ιε νεαρᾷ θεσμοθεσίᾳ αὐτοῦ μὴ μόνον εἰς τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς εὐκτηρίοις οἴκοις ἀδιακρίτως ἱεροτελε-

σίας καὶ βαπτίσματα γίνεσθαι. διὸ κατὰ τὴν τούτων περίληψιν ὁ μετὰ ἀντιμινσίου ἱερουργήσας ἢ βαπτίσας εἰς εὐκτήριον οἶκον, μὴ ἱερωθέντα δι' ἐγκαινίων ἀνοιξίων, καὶ τοῦ συνήθους ἐνθρονισμοῦ, ναὶ μέντοι καὶ διὰ λειψάνων ἁγίων ἐνστηριασμοῦ (ταῦτα γάρ εἰσι τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν ἀποθησαυρίσματα καὶ ὑψώματα, ἀλλ' εἰς εὐχὴν οἰκιακὴν ἀφορισθέντα πιστῶν, ἢ εἰς οἰκίσκον πλοιαρίου τινὸς ἀποταμιευθέντα θεῷ, καὶ ἁγίαις εἰκόσι κοσμούμενον) οὐ περικριματισθείη ὡς παραβάτης κανόνων καὶ ἀδιάφορος. οὕτω γὰρ καὶ οἱ μετὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἑπόμενοι κληρικοί, εἰς πεδιάδας ἐρήμους ἱερουργεῖν δεδικαίωνται, κατὰ μόνον τὸ εἰς ἐκκλησίαν ἀφορισθὲν βαμβίκινον οἰκισκάριον.

Ἐρώτησις ιδ΄. Ἀκινδύνως ἱερουργήσει τὶς ἢ συνδόξεται μετὰ αἱρετικῶν, Ἰακωβιτῶν δηλαδὴ καὶ Νεστοριανῶν, εἰς ἐκκλησίαν αὐτῶν, εἴτε μὴν καὶ ἡμετέραν· ἢ κοινῆς μετ' αὐτῶν μετάσχῃ τραπέζης· ἢ ποιήσει ἀνάδοχον ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἢ κατοιχομένων ποιήσει μνημόσυνα· ἢ μεταδώσει τῶν θείων ἁγιασμάτων αὐτοῖς. ἡ στενοχωρία γὰρ τοῦ τόπου πολλὰ τοιαῦτα ποιεῖ. καὶ ζητῶ τὸ ποιητέον. Ἀπόκρισις. Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶν (ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν εἴρηκεν) μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας τῶν χοίρων ἔμπροσθεν. Διά τοι τοῦτο καὶ ὁ ξδ΄ κανὼν τῶν θεοκηρύκων ἁγίων ἀποστόλων φησίν, Εἴ τις κληρικὸς ἢ

λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν προσεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω. Καὶ ὁ λγ΄ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ϛ΄ καὶ ὁ λδ΄, ταῦτα φησὶ περὶ τοῦ συγχωρεῖν τοῖς αἱρετικοῖς εἰσιέναι εἰς οἶκον θεοῦ, ἐπιμένουσι τῇ αἱρέσει, ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικῷ ἢ σχισματικῷ συνεύχεσθαι. Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανὸν ἐγκαταλείπειν μάρτυρας Χριστοῦ, καὶ ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας. τουτέστιν αἱρετικοὺς, ἢ αὐτοὺς τοὺς προειρημένους αἱρετικοὺς γινομένους. οὗτοι γὰρ ἀλλότριοι τοῦ θεοῦ τυγχάνουσιν. ἔστωσαν οὖν ἀνάθεμα οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς. Διά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς ψηφιζόμεθα μὴ μόνον ἀφορισμῷ καὶ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι τοὺς λαϊκούς τε καὶ κληρικοὺς, συνευχομένους ἐν ἐκκλησίᾳ ὀρθοδόξων ἢ αἱρετικῶν, ἢ ὁπουδήποτε συνευχομένους αὐτοῖς ἱερατικῶς, ἢ μὴν καὶ συνεσθίοντας· ἀλλὰ καὶ μειζόνως κολάζεσθαι, κατὰ τὴν τῶν ῥηθέντων θείων κανόνων περίληψιν. ἡ γὰρ στενοχωρεία τῶν τόπων καὶ ὁ τῶν αἱρετικῶν πληθυσμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως οὐ μετήμειψε τὴν ἀκεραιότητα.

Ἐρώτησις ιε΄. Αἰχμάλωτοι Λατῖνοι καὶ ἕτεροι παρουσιάζουσιν εἰς τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας ἡμῶν, καὶ ζητοῦσι μεταλαβεῖν τῶν θείων ἁγιασμάτων. εἰ γοῦν ἐκχωρητέον τοῦτο ἐστὶ ζητούμενον μαθεῖν. Ἀπόκρισις. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι (τὸ θεῖον ἔφησεν εὐαγγέλιον) καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. ἐπεὶ οὖν

πρὸ χρόνων πολλῶν ἀπεσχίσθη τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας (τῆς Ῥώμης φαμὲν) τὸ πρειώνυμον ἀθέρισμα ἐκ τῆς τῶν ἑτέρων τεσσάρων ἁγίων πατριαρχῶν πνευματικῆς κοινωνίας, καὶ ἀπεσχοινίσθη πρὸς ἔθη καὶ δόγματα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀλλότρια. διὰ γὰρ τοῦτο οὔτε ἐν ταῖς θείαις ἱεροτελεστίαις, κοινῆς τῶν πατριαρχικῶν ὀνομάτων ἀναφορᾶς ὁ πάπας ἠξίωται, οὐκ ὀφείλει γένος Λατινικὸν ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς διὰ τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων ἁγιάζεσθαι· εἰ μὴ κατάθηται πρότερον ἀπέχεσθαι τῶν Λατινικῶν δογμάτων τε καὶ συνηθειῶν, καὶ κατὰ κανόνας κατηχηθῇ, καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐξισωθῇ.

Ἐρώτησις ιϛ. Ἡ τῶν θείων ἁγιασμάτων μετάληψις αὐθαίρετός ἐστι πᾶσι τοῖς μὴ κεκωλυμένοις μοναχοῖς κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς· ὥστε δύνασθαι τούτοις καθ' ἑκάστην σχεδὸν δι' αὐτῆς ἁγιάζεσθαι, ἢ ὡς ὑπὸ στάθμης ζυγοστατεῖται τὸ δώρημα. ἀλλὰ καὶ τοῖς τούτων ἐκκλησιάζουσιν ἀναγκαστική ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ ἡ μετάληψις, ἢ προαιρετικὰ καὶ αὐτοκέλευστος; Ἀπόκρισις. Ὡς νενόμισται δίδοσθαι τοῖς ἀξίοις τὰ ἀξιώματα, οὕτω καὶ τοῖς ἁγίοις τὰ ἅγια. ὅσοι γοῦν διὰ καθαρότητα βίου τῆς θείας μεταλήψεως τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἐξωμάλισαν, ἀπαρεμποδίστως δεχθήσονται. πάντως γὰρ οὐδὲ αὐτοὶ ταύτης ὡς τυχαίας κατατολμήσουσι, κατανοοῦντες τὸ ὕψος τῆς χάριτος, καὶ τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος. ἀναγκαστικῶς δέ τινας τῶν θείων μεταλαμ-

βαίνειν ἁγιασμάτων οὐ δέδοκται. κἂν γάρ τινες τῷ ἀποστολικῷ τῷ κανόνι χρησάμενοι, τῷ οὕτω λέγοντι, πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν ἀκροωμένους, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι δεῖ· θέλουσι δὲ τοὺς ἐκκλησιάζοντας τῶν θείων μεταλαμβάνειν ἁγιασμάτων καὶ ἄκοντας· ἀλλ' ἡμῖν οὕτω παρὰ τοῦ κανόνος οὐκ ἐκλαμβάνεται. ἐκκλησιάζειν μὲν γὰρ τοὺς πιστοὺς μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας, καὶ τῆς τελευταίας τοῦ ἱερουργοῦντος εὐχῆς, καὶ τοῦ ἀντιδώρου τῆς μεταλήψεως, ψηφιζόμεθα· καὶ τοῖς οὕτω μὴ ποιοῦσι τὴν ἐκ τοῦ κανόνος ἐπισείομεν ἀγανάκτησιν. μεταλαμβάνειν δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀναγκάζομεν, διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως βάσανον. προσεκτέον οὖν, κατὰ τὴν τοῦ ῥηθέντος κανόνος περίληψιν, μὴ ἀσυντάκτως ἐκ τῆς ἱερουργίας ὑποχωρεῖν τοὺς ἐκκλησιάζοντας· ἀλλ' ἐπεὶ αὕτη ἔκ τε τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ τῆς νέας εἰς μίαν ταυτότητα μεγαλύνεται, καὶ μέχρι μὲν τῆς τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἀνακηρύξεως, τῆς Δαυϊτικῆς κινύρας τὰ ψαλτῳδήματα τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν ἁγιάζουσι· μετὰ δὲ ταύτην τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀνοίγονται τὰ προαύλια, ἐπιτρέποντα καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι τὸ μὲν ἐπωμάδιον ὠμοφόριον τὸ εἰς τύπον τοῦ ἀμνοῦ καλλιτεχνηθὲν ἀποτίθεσθαι, μεταχειρίζεσθαι δὲ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ζωοποιοῦ ἀμνοῦ τὸ μυστήριον· εἰ μὲν οἱ ἐκκλησιάζοντες εὐθὺς

μετὰ τὰ ἅγια εὐαγγέλια αὐθαιρέτως ὑποχωρήσουσιν, οὐκ αἰτιαθήσονται· εἰ δὲ μετὰ τὴν κατάρχην τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ μυστικῆς, ὡς ἄτακτοι καὶ σκανδαλισταὶ δικαίως ἀφορισθήσονται.

Ἐρώτησις ιζ. Οἱ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως ἢ μετὰ τοῦ ἱερέως συλλειτουργοῦντες διάκονοι, ἀπαραιτήτως μεταλαμβάνειν ὀφείλουσιν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ η κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων οὕτω φησὶν, Εἴτις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γινομένης μὴ μεταλάβῃ, τὴν αἰτίαν εἰπάτω. καὶ ἐὰν ᾖ εὔλογος, συγγνώμης τυγχανέτω. εἰ δὲ μὴ λέγει, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γινόμενος τῷ λαῷ· καὶ ὑπόνοιαν ποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος ὡς μὴ ὑγιῶς προσενεγκόντος. παρατηρητέον οὖν τοὺς ὑποδιακόνους καὶ τοὺς διακόνους, καὶ μᾶλλον τοὺς χρεωστήσαντας μεταλαμβάνειν τῶν θείων ἁγιασμάτων· ἢ μὴν τὴν αἰτίαν λέγειν δι' ἣν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἀπέστησαν. τοῦτο γὰρ μὴ ποιοῦντες, ἀφορισθήσονται κατὰ τὴν τοῦ ῥηθέντος κανόνος περίληψιν.

Ἐρώτησις ιη. Ἀκίνδυνόν ἐστι γίνεσθαι τὴν τῶν θείων ἁγιασμάτων διάδοσιν καὶ μετάληψιν μετὰ ψυχροῦ οἴνου καὶ ὕδατος; ἢ ἀπαραίτητόν ἐστι καὶ ζέον ὕδωρ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μεταλήψεως εἰς τὰ ἅγια βάλλειν; Ἀπόκρισις. Τοῦ λβ κανόνος τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου καθαιρέσει

ρέσει καθυποβάλλοντος τοὺς μὴ τελειοῦντας τὸ θεῖον καὶ ἅγιον ποτήριον ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος, αἱρεσιῶται τινὲς οὐκ ἀνέχονται βάλλειν ζέον εἰς τὸ ἅγιον καὶ θεῖον ποτήριον· ὅτι (φασὶ) τὰ περὶ τούτου τῷ κανόνι οὐ διελήφθησαν. ἀκούουσι δὲ ὅτι τὸ ζέον τῷ ἁγίῳ αἵματι προστιθέμενον, τὴν δι' ὕδατος καὶ οἴνου ἕνωσιν τοῦ ἁγίου ποτηρίου οὐκ ἀλλοιοῖ· ἐπεὶ μηδὲ ἕτερόν τι παρὰ τὸ ὕδωρ ἐστί. βάλλεται δὲ εἰς πληροφορίαν τοῦ εἶναι ζωοποιὰ τὰ ῥεύσαντα ἀπὸ τῆς ἁγίας πλευρᾶς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σωτηρίου πάθους αὐτοῦ, τὸ αἷμα δηλονότι καὶ τὸ ὕδωρ· ἅτινα ἐξέῤῥευσαν ζέοντα ὡς ἐκ ζωοποιοῦ τεθεωμένου σώματος ζωοποιά. οἱ γοῦν μὴ ποιοῦντες οὕτω, καὶ τὸ τοῦ θαύματος κἀντεῦθεν μεγαλύνοντες μέγεθος, ἀλλὰ διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ οἴνου τὴν τῶν θείων μυστηρίων ποιοῦντες μετάληψιν, οὐ πιστεύουσι καὶ μετὰ τὸν σωτήριον τοῦ Κυρίου θάνατον παρὰ τῷ ἁγίῳ σώματι αὐτοῦ τὴν θεότητα εἶναι, ἀλλὰ ἀποστῆναι ἐκ τούτου, καὶ εἶναι κατὰ τὰ ἡμέτερα σώματα. ὅπερ μεγάλης αἱρέσεως ἐστὶ φλυάρημα. ὁ γὰρ μέγας ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, Ἐν τάφῳ (φησὶ) σωματικῶς· ἐν ᾅδῃ δὲ, μετὰ ψυχῆς, ὡς θεός· ἐν παραδείσῳ δὲ, μετὰ λῃστοῦ· καὶ ἐν θρόνῳ ὑπῆρχες Χριστὲ μετὰ πατρὸς καὶ πνεύματος· πάντα πληρῶν, ὁ ἀπερίγραπτος. οἱ γοῦν μὴ διὰ ζέοντος ὕδατος τελειοῦντες τὸ θεῖον

ποτήριον, ὡς αἱρεσιῶται, τῆς μερίδος τῶν ὀρθοδόξων ἐκκηρυχθήσονται.

Ἐρώτησις ιθ'. Λαϊκὸς ἱερεὺς μετὰ ἐπιτροπῆς ἐπισκοπικῆς καλῶς ἐξαγορείας ἀνθρώπων τινῶν ἀναδέξεται, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Οἱ θεῖοι κανόνες τὴν ἐξαγορείαν τῆς καταλλαγῆς τοῖς ἱερεῦσι μετὰ προτροπῆς ἐπισκοπικῆς ἀναθέμενοι, κατὰ πολὺ πρεσβύτεροι τοῦ ἁγίου Παχωμίου εἰσὶν, ἀξιωθέντος ἰδεῖν δι' ὀπτασίας ἀγγελικῆς τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν. διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ μέμνηνταί που μοναχῶν, ἀλλὰ πρεσβυτέρων ἁπλῶς. κατὰ κρίσιν γοῦν ἐπισκοπικὴν τοῖς λαϊκοῖς ἱερεῦσιν ἐνδυνάμως ἐπιτραπήσεται τῆς ἐξαγορείας τὸ δίκαιον, καὶ διὰ ταύτης ἡ τῶν μετανοούντων καταλλαγή.

Ἐρώτησις κ'. Ἀπροκριματίστως μεταβαίνουσι μοναχοὶ ἐξ ὧν ἀπεκάρησαν μοναστηρίων πρὸς ἕτερα μοναστήρια, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ἐὰν ὁ πρὸς ἄνθρωπον καταθέμενος τὴν οἰκείαν ὁμολογίαν, πληρῶν ἀναγκάζηται, πῶς ὁ πρὸς θεὸν καταθέμενος, ἀναγκασθήσεται τὴν οἰκείαν ἀθετῆσαι κατάθεσιν; διά τοι τοῦτο καὶ κατὰ τὸν δ' κανόνα τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς λεγομένης α' καὶ β', τὸν ταῦτα διεξιόντα ῥητῶς, Εἴ τις μοναχὸς τῆς ἰδίας ἀποδράσας μονῆς εἰς ἕτερον μεταπέσῃ μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσκωμάσῃ οἴκημα, ὡσαύτως τε καὶ ὁ τοῦτον δεξάμενος, ἀφωρισμένος εἴη· ἕως ἂν ὁ ἀπο-

φυγὼν ἐπανέλθῃ ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσε μονῆς. εἰ μέντοιγε ὁ ἐπίσκοπος τινὰς τῶν μοναχῶν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ βίου σεμνότητι μαρτυρουμένους εἰς ἕτερον μοναστήριον ἐπὶ καταστάσει τῆς μονῆς θελήσει μετακομίσαι, ἢ εἰς κοσμικὴν οἰκίαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐνοικούντων δοκιμάσει καταστῆσαι, ἢ ἀλλαχόσε εὐδοκήσει ἐπιστατῆσαι· τούτων οὔτε τοὺς ὑποδεχομένους, οὔτε τοὺς μοναχοὺς ὑποδίκους ποιεῖ. οἱ γοῦν δίχα προτροπῆς ἐπισκοπικῆς μεταβαίνοντες εἰς ἕτερα μοναστήρια ἐξ ὧν ἀπεκάρησαν, πολλῷ δὲ πλέον εἰς κοσμικὰς κατοικίας διατρίβοντες, καὶ οἱ δεχόμενοι τούτους, ἀφωρισμένοι καὶ ἀκοινώνητοι ἔσονται, μέχρις ἂν ὑποστρέψωσιν εἰς τὰ μοναστήρια ἐν οἷς τὰς συνθήκας δεδώκασιν.

Ἐρώτησις κα΄. Ἔξεστιν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας κληρωθῆναί τινα, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Εἶπεν ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. τοῦ γὰρ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Ὅθεν καὶ ὁ ιε΄ κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ζ΄ συνόδου ταῦτα κατὰ ῥῆμα διέξεισι, Κληρικὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταλεγέσθω ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις. ἐμπορείας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας, ἴδιον τοῦτο, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. ἠκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς ἁγίας φωνῆς, ὅτι οὐ δύναταί τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς

αὐθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Ἕκαστος οὖν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν, καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ. τὰ γὰρ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλότρια τοῦ θεοῦ καθεστήκασι. πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρείαν ἐπιτηδεύματα εἰσὶ διάφορα. ἐξ αὐτῶν οὖν εἴ τις βούλοιτο τὰ χρειώδη τοῦ σώματος πορίζεσθω. ἔφη γὰρ ὁ ἀπόστολος, Ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. παρατηρητέον οὖν ταῦτα τοῦ θείου τούτου κανόνος συντηρεῖσθαι ἀπαρεγχείρητα. πολλὴ γὰρ γέγονεν αὐτοῦ καταφρόνησις.

Ἐρώτησις κϛ΄. Ἀρχαῖον ἔθος εἰς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκράτησε χώραν, τοὺς τελευτῶντας ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς διὰ ἁγίου μύρου χρίεσθαι, καὶ ἐνταφιάζεσθαι· καὶ ζητοῦμεν μαθεῖν εἰ ἀπροσκριμάτιστον τοῦτο ἐστίν. Ἀπόκρ. Εὐαγγελικόν ἐστι παράγγελμα, ἅπαξ βαπτίζεσθαι τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ μζ΄ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ταῦτα φησὶν, Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδοϊερέων. Καὶ ὁ ιη΄ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ταῦτα διέξεισιν, Ἐάν τις κληρικὸς χειροτονη-

ται, ὀφείλει ὑπομιμνήσκεσθαι τοὺς ὅρους φυλάττειν· καὶ ἵνα τοῖς σώμασι τῶν ἀποθανόντων εὐχαριστία μὴ δίδοται, μηδὲ βάπτισμα. Οἱ γοῦν διὰ μύρου χρίοντες τοὺς τελευτῶντας ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ἢ ἑτέρους τινάς, καὶ οὕτως ἐνταφιάζοντες, μεγάλης εἰσὶ κολάσεως ἄξιοι· ἢ ὡς καταγινώσκοντες τοῦ βαπτισμάτων ὀρθοδόξων αὐτοὺς, ἢ ὡς μὴ πληροφορίαν ἔχοντες ἐντελῆ, τοῖς ὀρθοδόξοις εἶναι τούτοις κοινωνούς, καὶ πρὸ κατακρίσεως κατακρίνοντες.

Ἐρώτησις κγ. Λελωβημένος ἢ ἑτερόφθαλμος ἀξιωθείη βαθμοῦ ἱερατικοῦ; ἢ ὁ μετὰ τὴν ἱερωσύνην καταπαθὴς γεγονώς, ἔστιν ἢ καὶ μετὰ τὸ πάθος ἱερουργῶν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Καὶ ἄλλοτε εἰπομὲν ἀπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου τοὺς τοιούτους εἰς ἱερωσύνην μὴ προβιβάζεσθαι· ὁ δὲ οζ κανὼν τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων τοῦτο φησὶν, Εἴτις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δέ ἐστιν ἐπισκοπῆς, γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός. Καὶ ὁ οη κανὼν τῶν αὐτῶν ἁγίων ἀποστόλων οὕτω διέξεισι, Κωφὸς καὶ τυφλὸς μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος· οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιντο. Ὅσοι τοίνυν ἐκ πάθους ἀῤῥωστημάτων τινῶν ἱερατικῶν βαθμῶν ἐνεργεῖν κεκώλυνται δίκαια, χειροτονίας οὐκ ἀξιωθήσονται. εἰ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὕτω παθόντες κακῶς, οὐκ ἐμποδίζονται διὰ τὴν νόσον ἱερουργεῖν, καὶ οὕτως ἀῤῥώστως ἔχοντες·

ἀκωλύτως ἱερουργήσουσι. τοῖς γὰρ θεοκήρυξιν ἔδοξε, διὰ λώβην σώματος τῆς ἱερουργίας τινὰ μὴ κωλύεσθαι. εἰ δὲ τῆς ἱερατείας τὸ σπούδασμα ἐμποδίζει τῆς νόσου τὸ ὄφλημα, τῆς ἐνεργείας παυθήσεται ὁ νοσῶν, τοῦ δὲ ἀξιώματος οὐκ ἀλλοτριωθήσεται· ἀλλὰ μᾶλλον οἰκτειρηθήσεται, καὶ ἀπολαύσει μὲν τῆς προτέρας τιμῆς, ἕξει δὲ καὶ τὰ πρὸς ζωαρκειαν, καὶ τὰ λοιπὰ, κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν.

Ἐρώτησις κη΄. Ἀκινδύνως γίνεται ἱερεὺς ἢ διάκονος καταλλάκτης, ἢ κομμερκιάριος, ἢ ἰατρὸς, ἢ ἀστρολόγος, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ ς΄ κανὼν τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ταῦτα φησὶν, Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω. οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Καὶ ὁ πα΄ κανὼν εἶπεν ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσιακὰς διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. Ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω. οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ τὴν Κυριακὴν παραγγελίαν. Καὶ ὁ ς΄ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου διορίζεται, ἀπὸ ἀτίμου ἢ αἰσχροῦ πράγματος τοῖς ἱερωμένοις τροφὴν μὴ πορίζεσθαι. καὶ ὁ ι΄ κανὼν τῆς αὐτῆς συνόδου πρὸς διδασκαλίας παίδων καὶ ἀνάγνωσιν γραφῶν ἑτοίμους εἶναι τοὺς κληρικοὺς διορίζεται, καὶ μὴ κοσμικαῖς καὶ βιωτικαῖς φροντίσιν ἐνασχολεῖσθαι. ἔστι δὲ καὶ πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἐξενεχθὲν μὲν κατὰ μῆνα

Νοέμβριον, ἐπινεμήσεως ιε΄, ἐπὶ ὑπομνήσει τινῶν κληρικῶν καταλλακτῶν· καταστραφὲν ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν, κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἐπινεμήσεως ιε΄, καὶ ταῦτα ῥητῶς παρακελευόμενον, Ὅσοις περιῆλθον ἐξ ἀγορασίας τὰ τοιαῦτα καταλλακτικὰ τραπεζοτόπια, δίδωσιν ἄδειαν ἡ βασιλεία μου ἐναλλαγῆναι ταῦτα εἰς ἅπερ ἂν εὑρήσητε ἀξιόλογα καὶ Ῥωμαϊκὰ πρόσωπα. ὑμᾶς γὰρ ἱερωμένους ὄντας τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης μετέρχεσθαι οὐκ ἐνδέχεται, ὅτι οὐδὲ δυνατὸν ἀναστέλλεσθαι διὰ προσήκοντος σωφρονισμοῦ, ὁπηνίκα τι ποιεῖτε παρὰ τὸν ἐπαρχικὸν ὁρισμὸν, διὰ τὸ εἶναι ἱερωμένους. ὅσοι οὖν ἐξ ὑμῶν ἐξ ἀγορασίας, ὡς εἴρηται, ταῦτα κέκτησθε, προσκομισάτωσαν ἀξιόλογα πρόσωπα τῷ ἐπάρχῳ καὶ ἵνα δέξηται αὐτὰ, καὶ σφραγίσῃ τραπεζίτας αὐτ' αὐτῶν, κατὰ δωρεὰν, καὶ ἄνευ συνηθείας καὶ δόσεως οἱασδήτινος. ὁ μέντοι λς΄ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου ταῦτα φησὶν, ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς, μάγους ἢ ἐπαοιδοὺς εἶναι, ἢ μαθηματικοὺς, ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτήρια· ἅτινα εἰσὶ δεσμωτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν. τοὺς δὲ φοροῦντας ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν. Καὶ τὸ κε΄ κεφάλαιον τοῦ λς΄ τίτλου τοῦ ξ΄ βιβλίου ταῦτα διέξεισιν, Ἡ μὲν γεωμετρικὴ δημοσίᾳ διδάσκεται, ἡ δὲ μαθηματικὴ κατακρίνεται. Καὶ ὁ παλαιὸς φησὶ, Μαθηματικὴν εἶπε τὴν ἀστρονομίαν. Οἱ γοῦν τολμήσαντες κληρικοὶ, πολλῷ δὲ πλέον οἱ τοῦ βήματος, δημοσιακῶν δουλειῶν ἐνεργείας ἀναδέξασθαι, ἢ

συστηματικῶν πολιτείαν καὶ μεταχείρησιν ἐμπορεύεσθαι, καταλλάκται τυχὸν γινόμενοι, ἢ περανδιοπεράται, ἢ οἰνοπεράται. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀστρονόμοι παρεγγυηθήσονται τῶν ἀκανονίστων τούτων ἐπιτηδευμάτων ἀπέχεσθαι· καὶ μὴ πειθόμενοι, καθαιρέσει καθυποβληθήσονται. ἡ γὰρ τέχνη τῶν ἰατρῶν, κἂν ὁρίζηται περὶ τῆς σοφαδν ὑγείας εἶναι περιποιητική, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης γίνεται τοῦτο. σφαλεραὶ γάρ εἰσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ἐπίνοιαι, καὶ τῶν πολλῶν αἱ διαγνώσεις δειλαί, κατὰ τὸ παλαιὸν γνωμοδότημα. ἵνα τί γοῦν ἀποσταίη ὁ κληρικὸς, πολλῷ δὲ πλέον ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος, τῆς ἀπονεμηθείσης αὐτῷ διακονίας, τῆς ἀμέμπτου καὶ ἀσφαλοῦς, καὶ εἰς σφαλερὰν καὶ ἀμφίβολον πολλάκις καὶ ἐπικίνδυνον ἑαυτὸν ἐπιρρίψει;

Ἐρώτησις κε'. Μονοθελήτης ἱερατικὸν ἔχων ἐπάγγελμα, διὰ μετανοίας ὑπέστρεψεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἐδέχθη, καὶ ἡγιάσθη· μετὰ μικρὸν δὲ στραφεὶς εἰς τὸν ἴδιον ἔμετον, αἱρεσιώτης, ὡς πρότερον, γέγονεν· ἀλλ' αὖθις, ὡς λέγει, καθ' ἑαυτὸν γεγονώς, καὶ τὸ ἁμάρτημα συνείς, εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κατέφυγε, καὶ ἐδέχθη, κατὰ τὸν καλῶς ὑποστρέψαντα ἄσωτον· ἐπεὶ γὰρ θέλει καὶ ἱερωσύνης ἀξιωθῆναι, ζητοῦμεν τὸ ποιητέον μαθεῖν. Ἀπόκρισις. Οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὸ ἱερόν φησιν εὐαγγέλιον. διὸ κατὰ τὸν ιδ' κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ

ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνονται, Περὶ τῶν κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροωμένοις μόνον, μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων· ἀρκεῖ γὰρ οὕτω κακῶς ὀλισθήσαντι, καὶ τῇδε κἀκεῖσε μεταρριπιζομένῳ, δεχθῆναι κατὰ τὴν τοῦ κανόνος περίληψιν. ἱερατείας γὰρ οὐκ ἀξιωθήσεται.

Ἐρώτησις κϛ. Ἀκινδύνως ἐπίσκοποι μοναχοί τε καὶ κληρικοὶ γίνονται φροντισταὶ δημοσίων ὀφφικίων, καὶ δουλειῶν, καὶ κηδεμόνες πραγμάτων ἀρχοντικῶν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Οἱ ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντες ἑξακόσιοι τριάκοντα ἅγιοι πατέρες, καὶ τὴν ἁγίαν τετάρτην σύνοδον οὐρανώσαντες, ἐν ζ κανόνι αὐτῶν τάδε ῥητῶς περὶ τούτων ἐκαλλιγράφησαν, Τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένοις καὶ μονασὰς ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείας μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι· ἢ τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένοις ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο ὃ διὰ θεὸν εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι. Καὶ ὁ π γ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ταῦτα διέξεισιν, Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διακονίαν, καθαιρείσθω. τὰ γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ. γνώσεται οὖν ἐπὶ τοῖς οὕτω καλῶς πολιτευομένοις μοναχοῖς τε καὶ λοιποῖς τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις κανόσι διωρισμένα.

Ἐρώτησις κζ΄. Ὁμόζυγοι κατὰ κοινὴν τάχα ψυχωφελῆ θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν τὸν μονήρη βίον ἐπελέξαντο· ὅτι δὲ καὶ αὖθις ἐν μιᾷ κατοικίᾳ διάγουσιν, ὁμοδίαιτοι πάντως ὄντες καὶ ὁμοτράπεζοι, ζητεῖ τὸ ποιητέον ἐπὶ τούτοις μαθεῖν. Ἀπόκρισις. Οἱ θεῖοι κανόνες τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς λεγομένης α΄ καὶ β΄, διορίζονται κατὰ τὸ ἀπαραίτητον εἰς μοναστήρια τὰς ἀποκάρσεις γίνεσθαι, καὶ ὑπὸ ἀναδόχων τὰς συνθήκας τῶν ἀποκειρομένων δέχεσθαι. οἱ γοῦν μὴ διάγοντες εἰς τὰ μοναστήρια εἰς ἃ μετεσχηματίσθησαν καὶ ἀπεκάρησαν, ἀλλ᾽ εἰς κοσμικὰ καταγώγια, καταναγκασθήσονται παρὰ τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου, μετὰ ἀφορισμοῦ, καὶ δριμυτάτων ἐπιτιμίων, ὑποστρέψαι καλῶς ὅθεν ἐξῆλθον κακῶς.

Ἐρώτησις κη΄. Οἱ χειροτονοῦντες ἀρχιερεῖς διακόνους καὶ ἱερεῖς, ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος παῖδας ὀρθοδόξων ἁγιάζοντες, ἢ καὶ τινὰς αἱρετικούς· ὡσαύτως καὶ οἱ μεταδιδόντες τινὰς τῶν θείων ἁγιασμάτων, ἐὰν ἀπαιτῶσιν ἐξ αὐτῶν χάριν κόπου τούτων ποσότητας τινὰς νομισματικάς, καλῶς ποιοῦσιν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Οἱ στρατιῶται, φησίν, ἰδίοις ὀψωνίοις οὐκ ἀνατρέφονται. Καὶ διὰ Μωσέως εἶπεν ὁ θεός, Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. Εἰ γοῦν διὰ μετρίας τινὸς δόσεως, καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ χειροτονουμένου, ἢ ἄλλως ἁγιαζομένου, παρηγορηθῆναι ζητοῦσιν οἱ

χειροτονοῦντες ἢ βαπτίζοντες, ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς, οὐδέν τι ποιοῦσι κακόν. νενόμισται γὰρ διὰ συνήθειαν παρηγορεῖσθαι τοὺς χειροτονοῦντας. εἰ δὲ τοιαύτας μὲν συνηθείας εὐλογίας οὐ ζητοῦσιν, ἀλλὰ δόματα σθεναρὰ καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ χειροτονουμένου στενοχωροῦντα, οὐ μόνον οὐκ εἰσακουσθήσονται, ἀλλὰ καὶ καθαιρέσει ὑποβληθήσονται. Φησὶ γὰρ ὁ β΄ κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, Εἴτις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃ, καὶ εἰς πρᾶσιν κατάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ προσμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν. καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορείαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ καὶ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. Καὶ ὁ κγ΄ κανὼν τῶν ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ταῦτα διέξεισι, Περὶ τοῦ μηδένα ἐπίσκοπον, εἴτε πρεσβύτερον, εἴτε διάκονον, τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα κοινωνίας, παρὰ τοῦ

μετέχοντος εἰς πρᾶξιν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολὸν, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν. οὐδὲ γὰρ πεπραμένη ἐστὶν ἡ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ πνεύματος μεταδιδόαμεν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου ἀπανουργεύτως μεταδοτέον. εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγμένων ἀπαιτῶν ᾧ μεταδίδωσι τῆς ἀχράντου κοινωνίας τὸ οἱονοῦν εἶδος, καθαιρείσθω, ὡς τῆς τοῦ Σίμωνος ζηλωτὴς πλάνης καὶ κακουργίας.

Ἐρώτησις κθ̄. Οἱ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀληθῆ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐρχόμενοι, Νεστοριανοὶ δηλονότι, Ἀρμένιοι, Ἰακωβῖται, καὶ ἕτεροι αἱρεσιῶται, διὰ μόνου τοῦ ἁγίου μύρου ὀφείλουσι τελειοῦσθαι, ἢ καὶ διὰ θείου βαπτίσματος; Ἀπόκρισις. Ὁ ϟε̄ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ συνόδου, ἀκολουθήσας τῷ ζ. κανόνι τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς β συνόδου, τάδε κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνει, Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἱρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν, Ἀρειανοὺς μὲν καὶ Μακεδονιανοὺς καὶ Ναβατιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαροὺς, καὶ ἀριστεροὺς, καὶ τοὺς τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ἤτοι τετραδίτας, ἤγουν Ἀπολιναριαστὰς, δεχόμεθα διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονοῦσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία· σφραγιζομένους ἤτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ

τό, τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα. καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς, λέγομεν, Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. Περὶ δὲ τῶν παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξ ἅπαντος. Εὐνομιανοὺς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανοὺς, τοὺς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερά τινα χαλεπὰ ποιοῦντας· καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἱρέσεις, ἐπειδὴ πολλοί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ὁρμώμενοι, πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανοὺς, καὶ τὴν δευτέραν κατηχουμένους, εἶτα καὶ τὴν τρίτην ἐξορκιζομένους, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ ὦτα· καὶ οὕτως κατηχοῦμεν, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν γραφῶν· καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ καὶ τοὺς Γαλεντιανοὺς καὶ τοὺς Μαρκιωνιστὰς καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων, τοὺς Νεστοριανοὺς, χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, καὶ Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον καὶ Σεβῆρον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν, καὶ πάσας προσαναφυομένας αἱρέσεις· καὶ οὕτως μεταλαμβάνειν τῆς

ἁγίας κοινωνίας. κατὰ γοῦν τὴν τοῦ τοιούτου κανόνος περίληψιν, οἱ μὲν τῶν αἱρεσιωτῶν διὰ βαπτίσματος ἁγιάζονται, οἱ δὲ διὰ μόνου τοῦ ἁγίου μύρου τελειοῦνται.

Ἐρώτησις λ. Ἐὰν αἱρετικὸς, ἱερεὺς, ἢ διάκονος, ἀξιωθῇ τοῦ θείου καὶ ἁγίου βαπτίσματος, ἢ διὰ τοῦ ἁγίου μύρου ἁγιασθῇ, ἔσεται ἱερουργῶν μετὰ τῆς προτέρας χειροτονίας αὐτοῦ, ἢ ἑτέρας ἀξιωθείη χειροτονίας, ἐὰν θελήσῃ ἱερουργεῖν; Ἀπόκρισις. Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων π̄ κανὼν τοὺς ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντας τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ βαπτισθέντας, καὶ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καταξιοῦσθαι διορίζεται. τῆς γοῦν προτέρας ἱερωσύνης, μιαρωσύνης νομιζομένης, καὶ ὡς μὴ γενομένης λογιζομένης, ἐὰν μετὰ τῆς κανονικῆς ἀκριβείας ἀνακρινόμενος ὁ οὕτως ὀρθοδοξήσας, καὶ ὢν ποτὲ βέβηλος ἱερεὺς, περὶ τοῦ ὑστέρου αὐτοῦ βίου ἀκατάκριτος ἀναφανείη, ἀξιωθείη οὐ μόνον ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπισκοπικοῦ, διὰ τῶν συνήθων πάντως βαθμῶν εἰς τὸ διδασκαλικὸν ὕψος ἀναγόμενος.

Ἐρώτησις λα. Ἐὰν τοῦ προσελθόντος τῇ πίστει τῶν ὀρθοδόξων αἱρετικοῦ ἡ γυνὴ, καὶ οἱ παῖδες, ἢ καὶ ἕτεροι τούτῳ συνέστιοι καὶ συγκάτοικοι, οὐκ ὀρθοδοξήσουσιν, ἀλλ' ἐξέχονται τῆς προτέρας αἱρέσεως, οὐ κωλυθήσεται ὁ τελειωθεὶς, ὡς εἴρηται, διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἰς ἱερατικὸν βαθμὸν ἢ ἐπισκοπικὸν ἀνελθεῖν; ἢ διὰ τὴν ἐκείνων κα-

κίαν καὶ αὐτὸς τοσούτου ἀγαθοῦ ἀποστερηθῇ; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν λϛ´ κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, φησὶν, Ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον καὶ διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι πρὶν πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς ποιήσουσιν. Ὁ δὲ β´ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου διορίζεται ἐν μέρει ταῦτα ῥητῶς, Εἰ δέ τινες ἔτι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τυγχάνοντες, καὶ οὔπω τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐγκαταλεγέντες ποίμνῃ, ἀλλήλοις γάμῳ νομίμῳ ἡρμόσθησαν· εἶτα ὁ μὲν τὸ καλὸν ἐκλεξάμενος, τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας προσέδραμεν· ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς πλάνης κατεσχέθη δεσμοῦ, μὴ πρὸς τὰς θείας ἀτενίσαι ἀκτῖνας ἑλόμενος· εὐδοκεῖ δὲ τῷ πιστῷ ἡ ἄπιστος, ἢ τὸ ἔμπαλιν ὁ ἄπιστος συνοικεῖν τῇ πιστῇ· μὴ χωριζέσθω, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. ἡγίασται γὰρ ὁ ἄπιστος ἀνὴρ ἐν τῇ γυναικὶ, ἢ ἡγίασται ἡ ἄπιστος γυνὴ ἐν τῷ ἀνδρί. τὴν ἀναφαινομένην οὖν ἐναντιότητα τῶν δύο τούτων κανόνων κανονικῶς λύοντες, λέγομεν ὅτι, ὁ μὲν ἐκ γενετῆς ὢν ὀρθόδοξος, μετὰ γυναικὸς αἱρετικῆς συναφθεὶς οὐκ ἀξιωθείη κληρώσεως, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ποιήσει ὀρθοδόξους Χριστιανούς· ὅτι καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κεχωρισμένος ἐστὶ συνάξεως, ὡς τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι συμπλέξας κλῆρον ἁμαρτωλόν. Ὁ δὲ αἱρεσιώτης ὢν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν, ἐὰν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν περιέληται, δικαίως, ἐὰν ἀπό τινος ἑτέρου λόγου οὐκ ἐμποδίζηται, χειροτονίας ἀξιωθείη ἱερατικῆς. Τί γὰρ, φησὶν, οἶδας,

ὁ μέγας ἀπόστολος, ἐὰν ὁ πιστὸς μεταγάγῃ τὴν ἄπιστον σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τὴν πίστιν; Καλῶς οὖν ὁ εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐλθὼν ἀπὸ θρησκείας αἱρετικῶν κατὰ κανόνας ἀξιωθείη ἀξιώματος ἱερατικοῦ, κἂν μὴ ὀρθοδοξήσωσιν ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Ἐρώτησις λβ. Ἀπροκρίματιστόν ἐστι τελείως τέκνων ἀναδοχὰς διὰ Λατίνων, Ἀρμενίων, μονοθελητῶν, Νεστοριανῶν, καὶ λοιπῶν τοιούτων· ἢ μᾶλλον μισητὸν καὶ ἀποτρόπαιον; Ἀπόκρισις. Τὸ β θέσπισμα τοῦ ι κεφαλαίου τοῦ α τίτλου τοῦ α βιβλίου τῶν βασιλικῶν, Αἱρετικὸς, φησὶν, ἐστὶ, καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπόκειται νόμοις, ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. ἐπεὶ γοῦν πάντες οἱ ἀπαριθμηθέντες εἰς τὴν παροῦσαν ἐρώτησιν, οὐ διὰ μικρὸν ἀλλὰ διὰ πλάτος μέγα καὶ δυσδιεξίτητον ἐκ τῆς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας ἀπεξενώθησαν, πάντως οὐδὲ χάριν ἀναδοχῆς παίδων πνευματικῶν μεσιτευομένης δι' ἁγίων εὐχῶν καὶ ἁγιασμάτων πολλῶν, ἡμῖν συγκοινωνήσουσιν· ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἀκοινωνησία καταχριθῶμεν, κατὰ τὸν κανόνα, τὸν λέγοντα, Ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ, καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος ἐστίν.

Ἐρώτησις λγ. Ὀρθόδοξοι γυναῖκες συνάπτονται τάχα γαμικῶς μετὰ Σαρακηνῶν, ἢ καὶ αἱρεσιωτῶν, καὶ θέλουσιν, ὡς ὀρθοδοξοῦσαι, καθὼς διενίσταν ται, μεταλαμβάνειν τῶν θείων ἁγιασμάτων· ζητοῦμεν οὖν τὸ ποιητέον μαθεῖν. Ἀπόκρισις.

κρισις. Ὁ δὲ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ συνόδου ταῦτα φησὶ, Μὴ ἐξεῖναι ὀρθόδοξον ἄνδρα αἱρετικῇ συνάπτεσθαι γυναικὶ, μήτε αἱρετικῷ ἀνδρὶ ὀρθόδοξον γυναῖκα συζεύγνυσθαι. ἀλλ' εἰ καὶ φανῇ τοιοῦτον ὑπό τινος τῶν ἁπάντων γινόμενον, ἄκυρον τὸν γάμον ἡγεῖσθαι, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον. οὐ γὰρ χρὴ τὰ ἄμικτα μιγνύναι, οὐδὲ τῷ προβάτῳ τὸν λύκον συμπλέκεσθαι καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ τὸν τῶν ἁμαρτωλῶν κλῆρον. εἰ δὲ παραβῇ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, ἀφοριζέσθω. ἡ γοῦν διὰ τὴν ἄθεσμον ταύτην κοινωνίαν μετὰ αἱρετικοῦ, ἀφωρισμένη οὖσα καὶ ἀκοινώνητος, πῶς τῶν θείων ἁγιασμάτων ἀξιωθείη; πάντως οὐδαμοῦ· εἰ μὴ ἀποστῇ τοῦ κακοῦ, καὶ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις διορθωθῇ.

Ἐρώτησις λϛ. Τινὲς γυναικείων μοναστηρίων προεστῶσαι ζητοῦσιν ἐκχώρησιν ἐπισκοπικὴν χάριν τοῦ δέχεσθαι λογισμοὺς τῶν ὑπ' αὐτὰς μοναχῶν. ζητοῦμεν οὖν εἰ ἔστιν ἐνδεχόμενον τοῦτο γενέσθαι. Ἀπόκρισις. Καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, μόνοις τοῖς ἱερεῦσι μετὰ ἐπισκοπικῆς ἐκχωρήσεως δεδομένον εἶναι τὸ δέχεσθαι λογισμούς. ἂν γοῦν οὐδὲ αὐτὸς ἱερεὺς καθηγούμενος μετὰ ἐπισκοπικῆς ἐκχωρήσεως δύναται δέχεσθαι λογισμούς, πολλῷ πλέον οὐκ ἐκχωρηθῇ τοῦτο παρὰ καθηγουμένης γίνεσθαι· κἂν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς λάμπῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον.

Ἐρώτησις λε. Οἱ θεῖοι κανόνες μέμνηνται

διακονισσῶν. ζητοῦμεν οὖν μαθεῖν ποῖόν ἐστι τὸ τούτων λειτούργημα. Ἀπόκρισις. Πάλαι ποτὲ καὶ τάγματα διακονισσῶν τοῖς κανόσιν ἐπεγινώσκετο, καὶ εἶχον καὶ αὗται βαθμὸν ἐν τῷ βήματι· ἡ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐκ τοῦ θείου καὶ ἁγίου βήματος ἀπεξένωσε· παρὰ δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ θρόνου τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν διακόνισσαι προχειρίζονται, μίαν μὲν μετουσίαν μὴ ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιάζουσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι.

Ἐρώτησις λϛ΄. Ὑποδιάκονος καὶ διάκονος δύναται νομίμως συναφθῆναι γυναικὶ, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Καὶ κανόνες καὶ νόμοι διάφοροι κωλύουσι τοὺς ἱερωμένους συνάπτεσθαι γυναιξὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. τοῦ δὲ τοιούτου κανονικοῦ παραγγέλματος ἀθετουμένου, ὡς ἔοικεν, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος καὶ σοφώτατος κύριος Λέων, διὰ θεσπίσματος νεαροῦ τὸ κακὸν διωρθώσατο. Φησὶ γὰρ ἡ τρίτη νεαρὰ αὐτοῦ ἐν μέρει ταῦτα ῥητῶς, Κελεύομεν κατὰ τὸ ἄνωθεν ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας διάταγμα τὰς χειροτονίας προβαίνειν. οὐ γὰρ ἄξιόν ἐστι, μετὰ τὸ ἀνυψωθῆναι τῆς σωματικῆς ταπεινώσεως ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀναβάσεως, τούτους πάλιν ἐπὶ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα καταπίπτειν· τοὐναντίον δὲ μᾶλλον χρὴ εἰς ἀνάβασιν ὑψηλὴν τὴν θείαν λειτουργίαν ἐκ τῆς σωματικῆς ταπεινότητος ἀναβαίνειν. διὸ οὐ-

δεὶς τῶν τοῦ βήματος μετὰ τὴν χειροτονίαν τολμηρῶς συζευχθείη κατὰ νόμον γάμου γυναικί· τοῦτο δὲ ποιήσας καθαιρεθήσεται. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ πρὸ τῆς χειροτονίας ποιῆσαι τὸ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὕτω κακῶς τολμηθέν.

Ἐρώτησις λζ. Ἐγχωρητόν ἐστι τοὺς ἱερεῖς, ἡγουμένους ὄντας, ἢ πρωτοπαπάδας, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, διὰ ἐπιμανίκων καὶ ἐπιγονατίων ἀποσεμνύνεσθαι, ἢ κεκώλυται; Ἀπόκρισις. Ἡ τῶν ἐπιμανίκων καὶ τῶν ἐπιγονατίων ἱερωτάτη ἐνδυμασία μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσι πεφιλοτίμηται, ὡς τὸν τύπον ἐπέχουσι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κἀντεῦθεν καὶ ἁμαρτίας ἀφιοῦσιν ἀνθρώπων, καὶ ἄλλα ποιοῦσι χριστομιμήτως μείζονα, ὅσα τοῖς ἱερεῦσιν οὐκ ἐνεδόθησαν. διὸ οὐδὲ τῆς τῶν ἐπιμανίκων οὐδὲ τῶν ἐπιγονατίων ἐνδυμασίας ἀξιωθήσονται. τὰ γὰρ ἐπιμάνικα τύποι εἰσὶ τῶν χειροπεδῶν τῶν ἑλιχθεισῶν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτε πρὸς τὸ ἑκούσιον πάθος ἠπείγετο. τὸ δὲ ἐπιγονάτιον εἰς τύπον τοῦ λεντίου ἐστὶν, ὃ ὁ Κύριος ἐνεδύσατο, καὶ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ἔνιψεν. ὥσπερ οὖν οὐ δοθείη ἐπισκόπῳ τινὶ τὰ τοῖς πατριάρχαις φιλοτιμηθέντα διὰ ἐνδυμασίας χαρίσματα, σάκκος δηλονότι καὶ πολυσταύριον (τούτοις γὰρ ὑπὸ τούτων κυδαίνεσθαι δέδοκται, ὡς καὶ ἀναφερομένοις εἰς τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα) οὕτως οὐδὲ τὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀπονε-

μηθέντα προνόμια τοῖς ἱερεῦσι δοθήσεται· ἵνα μὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων σύγχυσις γένηται, καὶ τῷ πλάσαντι εἴπῃ τὸ πλάσμα, ἐξισοῦμαί σοι.

Ἐρώτησις λη. Ἀπὸ ἀρχαίας ἐγχωρίου συνηθείας θάπτονται λείψανα ὀρθοδόξων εἰς τὰς κατὰ χώραν ἐκκλησίας ἡμῶν. ζητῶ οὖν μαθεῖν εἰ ἔστι τοῦτο ἀπαρακρίματιστον. Ἀπόκρισις. Διαφορὰ μεγάλη ἐστὶν ἐκκλησιῶν καθιερωθεισῶν διὰ ἐγκαινίων ἀνοιξίων καὶ ἐνθρονισμοῦ, χρίσματός τε ἁγίου μύρου, καὶ ἀποθέσεως λειψάνων ἁγίων μαρτυρικῶν, καὶ τῶν μὴ οὕτως ἁγιασθεισῶν, καὶ εὐκτηρίου τόπον ἐπεχουσῶν. διὸ ἐν ἐκείναις μὲν ἐν αἷς δηλονότι μαρτυρικὰ λείψανα τεθησαύρισται, καὶ ἁγίου μύρου ἐμεσολάβησε χρίσμα, ἀνθρώπινον λείψανον οἱονδηποτοῦν οὐ ταφήσεται. (κατὰ τὸ β κεφάλαιον τοῦ α τίτλου τοῦ ε βιβλίου τῶν βασιλικῶν, τὸ λέγον, Μηδεὶς ἐν ἐκκλησίᾳ θαπτέτω νεκρόν. Καὶ κατὰ τὸν ἔξωθεν αὐτοῦ κείμενον παλαιὸν, τὸν λέγοντα, Οὐκ ἔξεστι θάπτειν τινὰ ἐν ἐκκλησίᾳ, ἔνθα δηλονότι μάρτυρος ἐκεῖσε σῶμα ἀπόκειται) εἰς δὲ τοὺς μὴ οὕτω καθιερωθέντας ἁγίοις εὐκτηρίοις κατονομαζομένοις, ἀκινδύνως ἐνταφιασθήσονται λείψανα.

Ἐρώτησις λθ. Κάτοικοί τινες ἐνορίων τὰς τῶν οἰκείων ἀρχιερέων χειροτονίας παραιτούμενοι, ἑτέρων ἐνοριῶν ἐπισκόποις προσέρχονται καὶ χειροτονιῶν, καθὼς ἕκαστος ἔχει θελήματος. εἰ γοῦν

ἀσφαλῶς αὐτοῖς γίνεται τοῦτο, ζητῶ μαθεῖν.

Ἀπόκρισις. Τοὺς μὲν ἀναγνώστας τοὺς ἀθετήσαντας τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, καὶ εἰς ἑτέρας ἐνορίας μείζονος ἀξιωθέντας βαθμοῦ διὰ χειροθεσίας ἐπισκοπικῆς, ἀκοινωνησίας ἐπιτιμίῳ οἱ κανόνες καθυποβάλλουσι. καὶ οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας τούτους· καθὼς τὰ περὶ τούτου παρίσταται ἀπὸ τοῦ νδ κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου· ταῦτα κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνοντος, Κληρικοὺς εἰς ἐκκλησίαν πλουτοῦντας, ὡς ἤδη ὡρίσαμεν, μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πόλεως ἅπτεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην ἐν ᾗ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθησαν· ἐκτὸς ἐκείνων οἵτινες ἀπολέσαντες τὰς ἰδίας πατρίδας, ὑπὸ ἀνάγκης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν μετῆλθον. εἰ δέ τις ἐπίσκοπος, μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον, ἄλλῳ ἐπισκόπῳ προσήκοντα δέξηται κληρικὸν, ἔδοξεν ἀκοινώνητον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα καὶ τὸν δεξάμενον· ἕως ἂν ὁ μεταστὰς κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθῃ ἐκκλησίαν. περὶ δὲ τῶν λαϊκῶν συνεζητήθη ποτὲ παρὰ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῆς τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, πατριαρχεύοντος τοῦ ἁγιωτάτου ἐν πατριάρχαις καὶ σοφωτάτου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου· καὶ γέγονε κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἐπινεμήσεως δ, σημείωμα συνοδικὸν, συγκεκροτημένον ἀπὸ διαφόρων κανόνων προσκομισθῆς· ἐπίσης γνωματεῦον κολάζεσθαι καὶ τὸν ἐξ ἑτέρας ἐνορίας χειροτονήσαντα λαϊκὸν

παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν χειροτονηθέντα.

Ἐρώτησις μ. Δύνανται οἱ διάκονοι παρὰ γνώμην τῶν ἀρχιδιακόνων αὐτῶν ἱερατικοῦ καταξιοῦσθαι χαρίσματος, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Τοῖς ἐπισκόποις ἡ περὶ τούτου πρόνοια πεφιλοτίμηται παρὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος. διὸ καὶ μετὰ γνώμης αὐτῶν ἱερωθήσονται οἱ διάκονοι, τοῦ ἀρχιδιακόνου, ὡς συναδέλφου, μόνον παρουσιάζοντος.

Ἐρώτησις μα. Οἱ διγαμήσαντες λαϊκοὶ, καὶ ἑτέρου γάμου, ἤτοι τρίτου, νομίμως ἀξιωθήσονται, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν παλαιὸς νόμος καὶ τρίτον γάμον ὡς ἔννομον ἐπεγίνωσκε, καὶ τοὺς ἐκ τούτου γεννηθέντας, κληρονόμους καὶ ὑπεξουσίους εἶχε τοῦ φύσαντος· οἱ δὲ κανόνες τῶν θείων καὶ ἁγίων πατέρων, οὐ μόνον τὸν τρίτον γάμον οὐκ ἐπιγινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον ἐπιτιμίῳ μετρίῳ καθυποβάλλουσιν. ὅτι δὲ βασιλεύοντος τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ σχίσμα γέγονε μέγα παρὰ τῆς ἐκκλησίαις τοῦ κόσμου παντὸς, διὰ τὸ τὸν βασιλέα μὴ μόνον τριγαμῆσαι, ἀλλὰ καὶ τετραγαμῆσαι, συνέλευσις ἐπλέσθη συνοδικὴ πάντων σχεδὸν τῶν ἀρχιερατευόντων ἐν ταῖς ἁπανταχοῦ διοικήσεσι, κατὰ τὴν ἡ ἐπινέμησιν τοῦ ,ςυξη ἔτους. καὶ συνεζητήθη ποῖα γαμικὰ συναλλάγματα εἰσὶν ἀποτρόπαια, καὶ ποῖα συγχωρητέα, ὡς ἔννομα·

βασιλευόντων τοῦ τε ἀοιδίμου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ κυρίου Ῥωμανοῦ. μετὰ πολλὰς γοῦν ἀντιλογίας καὶ μετὰ ἐξέτασιν ἀκριβῆ, ἐκαλλιγραφήθη τόμος συνοδικὸς, κατησφαλισμένος καὶ τῇ τοῦ βασιλέως συνήθει ὑπογραφῇ, τὸν μὲν τέταρτον γάμον, ἀπόπλυστον εἶναι καὶ ἀσυγχώρητον· τὸν δὲ τρίτον, πῇ μὲν συγχωρητέον εἶναι, πῇ δὲ ἀσυγχώρητον. διορίζεται γὰρ, τοὺς μήπω πληρώσαντας τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, διγαμήσαντας, καὶ ἄπαιδας ὄντας, συναλλάττειν καὶ τρίτον γάμον, διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀπαιδίας. πλὴν ἐπιτετιμημένους εἶναι δι' ὅλης πενταετίας, ὥστε μὴ μεταλαμβάνειν τῶν θείων ἁγιασμάτων· μετὰ δὲ τὴν πενταετίαν, τρὶς τοῦ ἔτους μεταλαμβάνειν αὐτούς. ἀλλὰ καὶ τοὺς τριακονταετεῖς ὄντας, κἂν παῖδας ἔχωσιν, ἐξεχώρησαν, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ἀσθένειαν, καὶ τρίτον γάμον· ὀφείλοντας καὶ τούτους ἐπὶ τετραετίαν ἀμετόχους εἶναι τῶν θείων ἁγιασμάτων, ὡς ἔκτοτε καὶ αὐτῶν μελλόντων τρὶς τοῦ ἔτους τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων. τοῖς δὲ τὸν τεσσαρακοστὸν χρόνον ὑπεραναβᾶσιν, ἐξ οὐδενὸς τρόπου τὸν τρίτον γάμον συγχωρητέον εἶναι οἱ θεῖοι πατέρες ἐθεσπώδησαν· καὶ ὁ μὲν τόμος ἐστὶ τῆς ἑνώσεως ταῦτα διορίζεται· ἡ ἐκκλησία δὲ οὐκ ἐπέτρεψε τέως ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων τρίτου γάμου συνάλλαγμα.

Ἐρώτησις μβ. Τοῖς παλλακευομένοις συγχωρητέα ἐστὶν ἡ τῶν θείων ἁγιασμάτων μετάληψις, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ μέγας ἐν ἀρχιερεῦσι Βασίλειος ἐν διαφόροις κανόσιν αὐτοῦ οὐ δίδωσιν ἄδειαν τοῖς πορνεύουσι τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλαμβάνειν. ἐν δὲ τῷ π̄ κανόνι αὐτοῦ διορίζεται, τὴν πορνεύουσαν, ἀποστᾶσαν τῆς πορνείας, μὴ ἀπεντεῦθεν ἀλλὰ μετὰ τριετίαν τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλαμβάνειν.

Ἐρώτησις μγ̄. Ἡ συμπενθερεία τῶν συντέκνων μέχρι πόσου βαθμοῦ κωλύεται; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν νγ̄ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου κολάζει τοὺς ἀναδόχους συνάπτεσθαι γαμικῶς ταῖς μητράσι τῶν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεχθέντων παίδων. καὶ μετὰ ἀπόστασιν τοῦ κακοῦ, καθυποβάλλει πορνευόντων ἐπιτιμίῳ. τὸ δὲ τελευταῖον θέσπισμα τοῦ ῑ κεφαλαίου τοῦ ε̄ τίτλου τοῦ κη̄ βιβλίου τῶν βασιλικῶν ἐπὶ πλέον ἐπεκτείνει τὴν κόλασιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ δηλωθεὶς κανὼν καὶ ὁ διαληφθεὶς νόμος μείζονα τὴν κατὰ πνεῦμα συγγένειαν λέγουσι τῆς σωματικῆς συναφείας, γέγονε σημείωμα συνοδικὸν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου κυρίου Νικολάου, κατὰ μῆνα Μάϊον τῆς ιε̄ ἐπινεμήσεως, ἐπὶ ἐρωτήσει τοῦ ἰαρτίμου

ἐκείνου κυρίου Γρηγορίου τοῦ ξηροῦ, διορίζόμενον τοῖς αὐτοῖς ὅροις συσφίγγεσθαι καὶ ὑφαπλοῦσθαι τὴν διὰ τῆς συντεκνίας συςᾶσαν πνευματικὴν συγγένειαν, οἷς καὶ αἱ σωματικαὶ συγγένειαι περιορίζονται.

Ἐρώτησις μϛ. Ἡ χώρα τῶν Ἀλεξανδρέων πολλαῖς μυριάσι γενεαλογουμένη καὶ πληθυνομένη ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· ζητοῦμεν οὖν μαθεῖν εἰ ἐφεῖται καὶ ἐντὸς τοῦ ϛ βαθμοῦ συνάλλαγμα γίνεσθαι γαμικὸν, διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ πράγματος. Ἀπόκρισις. Οἱ θεῖοί καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ νόμοι χάριν τῶν γαμικῶν συναλλαγμάτων ἐν πᾶσιν ὁμοφρονήσαντες, καὶ θεαρέςοις σχοινίσμασι καὶ διδάγμασι τὰ γαμικὰ περιορίσαντες συναλλάγματα, ἐξ οἱουδήτινος τρόπου ἐξελθεῖν ταῦτα οὐκ ἐξεχώρησαν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων τὴν γαμικὴν συνάφειαν κεκωλυμένην εἶναι παντελῶς διωρίσαντο· τῶν ἐκ πλαγίου δὲ τὴν συγγένειαν μέχρις ἑβδόμου βαθμοῦ δικαίως ἐστενοχώρησαν. τὴν δὲ ἐξ ἀγχιςείας, ἤτοι συμπενθερείας, συγγένειαν, μέχρι τὸν ἕκτον βαθμὸν ἀπέλυσαν. ὀφείλουσι γοῦν καὶ οἱ Ἀλεξανδρεῖς οὕτω γαμικῶς συναλλάττειν, καὶ τὴν ςενοχωρίαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἰς ἁμαρτίας δικαίωμα μὴ προβάλλεσθαι. διασπασθήσεται γὰρ τὸ παρὰ ταῦτα γενησόμενον συνοικέσιον· καὶ μοιχευόντων ἐπιτιμίοις οἱ τὸ ἀθέμιτον συναλλάξαντες καθυποβληθήσονται. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ

τοῦ τόμου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυρίου Σισιννίου δύο πρῶτοι ἐξάδελφοι δύο ἀδελφὰς οὐ λαμβάνουσι, καὶ ταῦτα, τοῦ συναλλάγματος ἀναγομένου εἰς ἕκτον ἐξ ἀγχιστείας βαθμόν, ἔσο καὶ τὰ περὶ τούτου εἰδὼς ἵνα μὴ κατὰ λήθην τοῖς τῆς ἐκκλησίας ἔθεσι ψυχοβλαβῶς ἐναντιωθῇς.

Ἐρώτησις μϛ. Ἐάν τις πορνικῶς συμφθαρῇ μετὰ γυναικὸς αἰχμαλώτου Χριστιανῆς, καὶ κατὰ ταυτὸν ὀρθοδόξου, ἀκινδύνως ὡς δούλην πωλήσει αὐτήν; Ἀπόκρισις. Ἄδειαν ὁ δεσπότης ἔξει τὴν ὑπὸ τούτου πορνευομένην δούλην αὐτοῦ πωλεῖν, καὶ ἀποκερδαίνειν τὸ ταύτης τίμημα. ἐλευθερίας γὰρ τότε ἀξιοῦται ἡ δούλη μετὰ τοῦ δεσπότου συμφθειρομένη, ὅτε μέχρι τελευταίας τούτου ἀναπνοῆς οὐδὲν τι περὶ διαπεράσεως ταύτης φθάσει γενέσθαι. Φησὶ γὰρ τὸ β κεφάλαιον τοῦ ιθ τίτλου τοῦ μη βιβλίου ταῦτα ῥητῶς, Ἐάν τις δούλην σχῇ ἐν τῇ ἰδίᾳ συναφείᾳ, μὴ ἔχων γαμετήν, καὶ μείνῃ μετ' αὐτῆς μέχρι τελευτῆς, εἴτε ἔχων παῖδας ἐξ αὐτῆς, εἴτε μή· καὶ μηδὲν εἴπῃ περὶ αὐτῆς ἐν ἰδίᾳ διαθήκῃ· γίνεται ἐκείνη ἐλευθέρα.

Ἐρώτησις μζ. Ἐὰν ὀρθόδοξος συμφθαρῇ πορνικῶς μετὰ Ἰουδαίας ἢ Ἀγαρηνῆς γυναικός, δι' ἐπιτιμίου διορθωθείη, ἢ ἀναβαπτισθήσεται; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν μζ κανὼν τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ταῦτα φησὶν, Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν

ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ἀπὸ ψευδοϊερέων. ἴσως οὖν εἴποι τις ὀφείλειν καὶ τὸν πορνεύσαντα ὀρθόδοξον μετὰ τῆς ἀσεβοῦς, μολυνθῆναι, καὶ ἀναβαπτισθῆναι ὀφείλειν. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές. ἐκεῖνος γὰρ μολύνεται παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ὃς ἑκόντι μὲν ἀπονίπτεται τὸ θεῖον καὶ ἅγιον βάπτισμα, ἐνδύεται δὲ βάπτισμα ἀσεβῶν. δι᾽ ἐπιτιμίου γοῦν σφοδροτέρου κατὰ ἐπισκοπικὴν διάκρισιν διορθωθείη, καὶ ὡς πόρνος, καὶ ὡς κοινωνήσας μετὰ ἀσεβοῦς κοινωνίας σατανικῆς· ἀλλ᾽ οὐ βαπτισθήσεται.

Ἐρώτησις μη. Ποσαετὴς ἀνὴρ ἢ γυνὴ δεχθείη εἰς ἐξαγορείαν; Ἀπόκρισις. Οἱ μὲν νόμοι συγχωρητέα τὰ τῶν ἀνήβων ἁμαρτήματα λέγουσιν εἶναι. ἄνηβοι δέ εἰσιν ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων, οἱ τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον χρόνον πληρώσαντες· ἐπὶ δὲ τῶν θηλειῶν, αἱ δωδεκαετεῖς. ἴσως οὖν εἴπῃ τις, μετὰ τὸν δωδέκατον καὶ τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὀφείλειν τούτοις ἐξαγορεύειν, ὡς καὶ ἐξ ἁμαρτημάτων εὐθυνομένοις, καὶ γεγονότας πορνείας καὶ ἄλλων ἁμαρτημάτων τινῶν δεκτικούς. ἡμῖν δὲ ἀπὸ πείρας αὐτῆς, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ λαληθέντων συνοδικῶς κατὰ διαφόρους καιρούς, χάριν τοιούτων τινῶν, γνωμοδοτεῖται, μετὰ τὸν ἕκτον ἐνιαυτὸν ὀφείλειν καὶ τοὺς ἄρρενας καὶ τὰς θηλείας δι᾽ ἐξαγορείας διορθοῦσθαι καὶ

ἁγιάζεσθαι. ὅτι καί κληρικός τις διὰ δεσμωτικῶν ἐγγράφων κατεγγυησάμενος γυναῖκα ἑπταετῆ, καὶ μετὰ θάνατον ταύτης ἑτέρᾳ συζευχθεὶς γυναικὶ, οὐ παρεχωρήθη συνοδικῶς κανονικῆς ἀξιωθῆναι χειροτονίας, ὡς δίγαμος. εἶπε γὰρ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία σύνοδος τὴν ἑπταετῆ γυναῖκα δεκτικὴν ἔρωτος εἶναι· κἀντεῦθεν καὶ φθορὰν ὑφίστασθαι, καὶ τῆς πορνείας τοῖς λογισμοῖς ἁλίσκεσθαι. εἰ δὲ ἐπὶ γυναικὸς ταῦτα δικαίως πεφιλοσόφηται, πολλῷ πλέον ἐπὶ ἀνδρὸς ψηφισθήσεται.

Ἐρώτησις μθ. Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς κυριωνύμου πρώτης ἡμέρας ἐὰν συμπλακῶσιν ὁμόζυγοι σαρκικῶς, ἐπιτιμηθήσονται ὡς παρανομήσαντες, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Καὶ ἄνωθεν εἴρηται, κατὰ τὸ σάββατον καὶ τὴν κυριακὴν ὀφείλειν ἀπέχεσθαι τοὺς ὁμοζύγους τῆς σαρκικῆς κοινωνίας· διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ· καθὼς τοῦτο καὶ ὁ μέγας ἐν ἁγίοις Τιμόθεος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντας περὶ τούτου ἀπεκρίνατο. οἱ γοῦν μὴ εἰς ταύτας τὰς ἡμέρας ἐγκρατευόμενοι, πῶς καὶ τότε κατὰ κοινὴν συμφωνίαν σχολάσουσιν (ὡς ὁ μέγας ἀπόστολος εἴρηκε) τῇ πρὸς θεὸν ἐντεύξει καὶ προσευχῇ; πάντως οὐδέποτε. διὸ καὶ διὰ ἐπιτιμίων μετρίων οἱ οὕτως ἡμαρτηκότες διορθωθήσονται.

Ἐρώτησις ν. Ἐὰν κατὰ τὴν τεσσαρακοσθή-

μέρον νηστείαν οὐκ ἐγκρατεύωνται οἱ ὁμόζυγοι, ἀξιωθήσονται τῆς τῶν θείων ἁγιασμάτων κοινωνίας, κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου πάσχα κοσμοσωτήριον ἑορτὴν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Εἰ μηδὲ ἰχθυοφαγεῖν ἐδιδάχθημεν, μηδὲ ἁπλῶς καταλύειν δι' ὅλης τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, καὶ κατὰ πᾶσαν τετράδα καὶ παρασκευὴν, πολλῷ πλέον τῆς σαρκικῆς συμπλοκῆς ἀπέχειν ἀναγκασθήσονται. οἱ γοῦν παρανομήσαντες οὕτως ὁμόζυγοι, καὶ εἰς ἀκρασίαν σατανικὴν μεταστοιχειώσαντες τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν σωτηριώδη μετάνοιαν (ὥσπερ εἰ μὴ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἡ περιδρομὴ ἐξήρκει τούτοις εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν) οὔτε τῆς θείας καὶ ἁγίας μεταλήψεως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου πάσχα ἀξιωθήσονται, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιτιμίων διορθωθήσονται.

Ἐρώτησις να. Ἀκίνδυνόν ἐστι κατὰ τὴν κυριώνυμον ἡμέραν εἰς βαλανεῖον ἀπέρχεσθαι, καὶ θερμοῖς λουτροῖς ἀπονίπτεσθαι, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Κατὰ τὴν κυριώνυμον ἔργου παντὸς ἀποδιΐστασθαι τοὺς πιστοὺς, καὶ οἱ θεῖοι πατέρες ἐδίδαξαν, καὶ ἡ νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ δικαίως ἐθεσπίσθη. Φησὶ γὰρ ἐν μέρει ταῦτα, ὁρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἃ τῷ ἁγίῳ ἔδοξε πνεύματι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεμυημένοις ἀποστόλοις· ὥστε πάντας ἐν τῇ θείᾳ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῶν ἐγκαινισαμένῃ ἡμέρᾳ σχολάζειν ἀργίᾳ, καὶ

μήτε γεωργὸν, μήτε τινὰ ἕτερον ἅπτεσθαι ἔργου ἐν ταύτῃ τῶν μὴ νενομισμένων. εἰ γὰρ οἱ παλαιοὶ τὰς σκιὰς καὶ τοὺς τύπους τιμῶντες, διὰ τοσαύτης ἦγον τιμῆς τὴν τοῦ σαββάτου ἡμέραν, ὡς παντελῆ αὐτοὺς ἀπραξίᾳ διδόναι, πῶς εἰκὸς οἷς ἡ χάρις θεραπευτὰς ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια, τούτοις μὴ τιμᾶν τὴν ἡμέραν ἥτις τὸ τίμιον παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπλούτησε, καὶ ἡμᾶς ἠλευθέρωσε τῆς ἐκ φθορᾶς ἀτιμίας; ἢ πῶς οὐ παντελῶς ἀσυνείδητον, ἑπτὰ ἡμερῶν οὐσῶν, ὧν μία εἰς δεσποτικὴν τιμὴν ἀνεῖται, μὴ ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ταῖς ἐξ ἀποκεκληρωμένοις εἰς ἔργον, καὶ ἀναφαίρετον τῷ δεσπότῃ ἐκείνην τηρεῖν· ἀλλὰ καὶ ταύτην κοινοποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἡμετέρων ἔργων νομίζειν καιρόν; διὸ φαμὲν καὶ ἡμεῖς, πάσης ἐνεργείας ἐμποδιζομένων, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν γεωργῶν, ἀπρακτησάσης, ὡς εἴρηται, καὶ πάντων ἀναγκαζομένων ταῖς ἐκκλησίαις ἐνασχολεῖσθαι, καὶ δοξολογεῖν τὸν θεὸν μᾶλλον κατὰ ταύτην τὴν κυριώνυμον, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἰδεῖν ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον λάμψαντα· οὔτε οὖν οἱ τὰ τῶν βαλανείων περικαυστήρια λουτῆρά τε καὶ λοιπὰ ἐνεργοῦντες, τούτοις ὑπηρετήσουσιν, οὔτε τις πιστὸς συγγνώμης ἀξιωθείη· τῆς μὲν προσευχῆς ἀπεχόμενος, καὶ τῶν πολυϋμνήτων δοξολογιῶν καὶ διδασκαλιῶν τῆς κυριωνύμου ἀφιστάμενος, καὶ θερμοῖς ὕδασι προσανέχων καὶ ἀσχολούμενος· ἀλλὰ διὰ ἐπιτιμίων κα-

τὰ τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν διορθωθήσεται.

Ἐρώτησις νβ΄. Ὁ καταλύων διὰ κρέατος, τυροῦ καὶ ὠοῦ, τὰς τετράδας καὶ τὰς παρασκευὰς τοῦ ὅλου χρόνου, συγγνωστέος ἐστὶν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ ξθ΄ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων φησὶν, Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης, τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν τοῦ πάσχα οὐ νηστεύει, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, καθαιρείσθω· εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν ἐμποδίζοιτο. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω. ὁ γοῦν καταλύων ἄνευ σωματικῆς ἀσθενείας τὰς τετράδας καὶ τὰς παρασκευὰς, κολάζεται κατὰ τὴν τοῦ τοιούτου κανόνος περίληψιν. ὅτε δὲ δι' ἀσθένειαν ἀναγκασθείη τις καταλῦσαι, διὰ ἰχθύων ἢ ἐλαίου μετριάσει τοῦ ἀρρωστήματος τὴν κακότητα. κρέατος γὰρ ἢ τυροῦ ἢ ὠοῦ ἅψασθαι οὐ συγχωρηθείη, κἂν πνέῃ τὰ λοίσθια, οὔτε ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, οὔτε ἐν οἱᾳδήτινι τετράδι καὶ παρασκευῇ. ἀρκεῖ γὰρ τῷ ἐξ ἀνάγκης διὰ ξηροφαγίας μεγαλύνειν ὀφείλοντι τὰς τετράδας καὶ τὰς παρασκευὰς, διὰ ἐλαίου καὶ ἰχθύων ἐπιεικεῦσαι τὸ νόσημα. ὑπέξελέ μοι τὰς τετράδας καὶ τὰς παρασκευὰς τῆς ἀπόκρεω, τῆς τυροφάγου, τῆς διακινησίμου, καὶ τοῦ δωδεκαημέρου. ἐν ταύταις γὰρ καὶ διὰ κρέατος ἀκινδύνως καταλύομεν· ὅτι κατὰ τὸ δωδεκαήμερον νηστεύουσιν οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὸν Ἀρτζιβούριον· κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς πρώτης ἀπόκρεω, διὰ τοὺς Νινευΐτας· καὶ κατὰ

τὴν ἑβδομάδα τῆς τυροφάγου νηστεύουσιν οἱ τετραδῖται οἱ αἱρετικοὶ νηστείαν μεγάλην. ἡμεῖς οὖν ἀντιπαρατείνοντες τούτοις, καταλύομεν, ἵνα μὴ δόξωμεν ὁμοφρονεῖν αὐτοῖς. πλὴν καὶ τοῦτο γενήσεται ὅταν τις μετὰ τετραδιτῶν ἢ Ἀρμενίων συναυλίζηται. εἰ γὰρ εἰς χώραν διάγει ἔνθα οὐκ ἔστι τοιοῦτος, ἀπογεύσεται μόνον κρέατος ἢ τυροῦ, καὶ μετεωρίσει τὴν ὑποψίαν δι' ἐγκρατείας, οὐ μὴν διὰ ἀδδηφαγίας. κατὰ δὲ τὴν ἑβδομάδα τῆς διακινησίμου ἀκινδύνως κρεωφαγήσομεν, κατὰ τὴν αὐτῆς τετράδα καὶ παρασκευήν. ὡς μία γὰρ λογίζεται κυριώνυμος τὸ ἑπταήμερον τοῦτο διάστημα.

Ἐρώτησις νγ΄. Αἱ νηστεῖαι τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ τῆς κοιμήσεως τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ τοῦ σωτῆρος, ἀπαραίτητοί εἰσιν, ἢ συγχωρητέαι καὶ ἀδιάφοροι; Ἀπόκρισις. Ἡ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία σύνοδος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου πατριάρχου ἐρωτηθεῖσα εἰ χρὴ τὴν ἐν τῷ Αὐγούστῳ νηστείαν ἐπιτελεῖν, ἀπελογήσατο ὡς αὕτη ἡ νηστεία μετετέθη, διὰ τὸ μὴ περιπίπτειν ταῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γινομέναις ἐθνικαῖς νηστείαις. πλὴν καὶ ἔτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ταύτην τὴν νηστείαν νηστεύουσιν. ἡμεῖς δὲ σκοπήσαντες τὰ περὶ τούτου, ἀπολογούμεθα, ὅτι ἐξ ἀνάγκης προηγοῦνται νηστεῖαι πρὸ τῶν τεσσάρων τούτων ἑορτῶν· ἤγουν πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων,

λων, τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῆς κοιμήσεως τῆς ἁγίας θεοτόκου. πλὴν ἑπταήμεροι. μία γὰρ τεσσαρακονθήμερος νηστεία ἐστὶν, ἡ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου πάσχα. εἰ δέ τις καὶ πλέον τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ νηστεύει, ἢ ἑκόντι, ἢ ἀπὸ κτητορικοῦ τυπικοῦ συνωθούμενος, οὐ καταισχυνθήσεται. ὅπως δὲ καὶ διατί πρὸ ἑκάστης τούτων τῶν τεσσάρων ἑορτῶν ἑπταήμερον νηστείαν ἐξ ἀνάγκης νηστεύειν ὀφείλομεν, ἐδηλώθη ἐν τῷ γεγονότι παρ' ἡμῶν χάριν τούτου συνοδικῷ τόμῳ. οἱ γοῦν μὴ νηστεύοντες πρὸ ἑκάστης τούτων τῶν τεσσάρων ἑορτῶν κατὰ τὸ πάντη ἀπαραίτητον, δι' ἐπιτιμίων μεγάλων διορθωθήσονται.

Ἐρώτησις νδʹ. Οἱ κατὰ ταύτας τὰς νηστείας ἐγκρατευόμενοι, πρὸς δὲ καὶ οἱ κατὰ τὰς τετράδας καὶ παρασκευὰς ξηροφαγοῦντες, συγχωρηθήσονται διὰ δευτέρας τραπέζης θεραπεῦσαι τὴν τοῦ σώματος ἔνδειαν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Κυρίως ἡ ἐγκράτεια, νηστεία ἐστίν· ὅτι καὶ παθοκτόνος, οὐκ ἀνθρωποκτόνος καλεῖται. εἰ γοῦν οἱ ἐγκρατευόμενοι, διὰ σύστασιν τοῦ σώματος καὶ δευτέρας τραπέζης δεηθῶσιν, οὐ προσκριματισθήσονται. πάντως γὰρ καὶ αὐτοὶ τὴν ὁλοήμερον οὐκ ἀτιμάσουσιν ἐγκράτειαν, διὰ ἐπερχομένης ἀκρασίας. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἐπιτιμηθήσονται.

Ἐρώτησις νε΄. Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ δικαίου Λαζάρου καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ἀκινδύνως τελείαν ἱερουργίαν ἱερουργήσει τὶς, ἢ οὔ; Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν ὅλην ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἔξεστι βαπτίζειν, ἢ ἱερολογίας γάμων καὶ μνηστειῶν ποιεῖν, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Ὁ νβ κανὼν τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ταῦτα φησίν, Ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρὲξ σαββάτου καὶ κυριακῆς, καὶ τῆς ἁγίας τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας, ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερῶν λειτουργία γινέσθω. καὶ ὁ μθ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου ταῦτα διέξεισιν, ὅτι οὐ δεῖ τῇ τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ μόνον. Καὶ ὁ να κανὼν τῆς αὐτῆς συνόδου φησὶν ὅτι οὐ δεῖ τῇ τεσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέθλια τελεῖν, ἀλλὰ τὰς τῶν ἁγίων μαρτύρων μνήμας ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι, καὶ ταῖς κυριακαῖς. Καὶ ὁ νβ λέγει ὅτι οὐ δεῖ ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν. Ὁ μὲ τῆς αὐτῆς συνόδου διαλαμβάνει ὅτι οὐ δεῖ μετὰ δύο ἑβδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς δέχεσθαι εἰς τὸ φώτισμα. οἱ γοῦν ποιοῦντες παρὰ τὴν τούτων περίληψιν βαπτίσματα, ἢ ἱερολογίας γαμικὰς, δι᾽ ὅλης τῆς ἁγίας μεγάλης τεσσαρακοστῆς ἢ τελείας θυσίας ἱερουργοῦντες, αὐτὰ μόνου τοῦ σαββάτου καὶ τῆς

κυριακῆς καὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ, παρανομοῦσι, καὶ δι' ἐπιτιμίων μεγάλων διορθωθήσονται, ὡς ἀσύγγνωστα πλημμελήσαντες. κατὰ μέντοι τὸ μέγα σάββατον κεκανόνισται τὰ βαπτίσματα γίνεσθαι. Εἰ δὲ κατεπείγει τὴν τοῦ θείου βαπτίσματος τελετὴν ἡ τοῦ βίου μετάστασις, γενήσεται βάπτισμα καὶ καθ' ἑτέραν ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς· ὅτι καὶ τοῖς ἐσχάτως ἐπιτιμηθεῖσι καὶ ἀκοινωνησίᾳ κατακριθεῖσι παντελεῖ τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον βοηθεῖ πρὸς τὴν τῶν ἁγίων μυστηρίων μετάληψιν.

Ἐρώτησις νϛ. Ἀκινδύνως γίνονται χειροτονίαι κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν τῶν ὑποδιακόνων, τῶν διακόνων, τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Κεκανόνισται (καθὼς ἄνωθεν εἴρηται) μὴ γίνεσθαι τελείαν ἱεροτελεσίαν δι' ὅλης τῆς τεσσαρακονθημέρου νηστείας, ἀλλὰ μόνων τῶν σαββάτων καὶ τῶν κυριακῶν, καὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ εὐαγγελισμοῦ. διὸ κατὰ μὲν τὰς ἡμέρας ταύτας, ὅτι καὶ μυστικὴ τετελειωμένη θυσία τελεῖται, γενήσονται χειροτονίαι κατὰ τὸ πάντη ἀκριμάτιστον· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς νηστίμοις ἡμέραις, ὅτι τελεία ἱεροτελεσία οὐ γίνεται, οὐδὲ χειροτονία τινὸς τῶν τοῦ βήματος, πολλῷ δὲ πλέον ἐπισκοπικὴ τελεσθήσεται. καὶ ἡ χειροτονία γὰρ πανηγύρεώς ἐστι καιρὸς καὶ δοξολογίας θεοῦ, τοῖς ἀξίοις χαριζομένη πνευματικὰ ἀξιώματα. Ἐρώτησις μζ.

Τὰ ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις παρά τινων προσφερόμενα οἱαδήτινα πράγματα, ἢ καὶ τρωκτά, παρὰ τίνος δεχθήσονται καὶ ἐξουσιασθήσονται; καὶ τίνα καὶ ποῖα εἰσὶ τὰ ἐτησίως διδόμενα τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἀρχιερεῦσι κανονικά;

Ἀπόκρισις. Τὰ μὲν τῷ Θεῷ προσαγόμενα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ ἔπιπλα, ἀδέσποτα εἰσί, κἂν διὰ τῶν ἐπισκόπων προσφέρωνται τῷ Θεῷ· τὰ δὲ τρωκτὰ καὶ ποτὰ συνήθως ἐν μνήμαις ἁγίων καὶ ὑπὲρ μνημοσυνῶν κατοιχομένων εἰσκομιζόμενα τῷ ναῷ, καὶ τὰ ὑπὲρ ψυχικῶν διαδόσεων ταῖς ἐκκλησίαις παρά τινων προσφερόμενα, τοῖς ἐπισκόποις δίδοσθαι κεκανόνισται, καὶ παρὰ τούτων πρός τε τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς ξενιζομένους καὶ ἄλλως πενητεύοντας ἀδελφοὺς διαμερίζεσθαι, κατὰ τὴν τούτων διάκρισιν. Φησὶ γὰρ ὁ γ΄ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ταῦτα ῥητῶς, Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτά, ἢ ὄρνις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν, καθαιρείσθω· πλὴν νέων χίδρων, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω ἕτερόν τι προσάγεσθαι εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ μόνον ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς. ἡ ἄλλη δὲ πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω, ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ

θυσιαστήριον. δῆλον δὲ ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμελοῦσι τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς. καὶ ὁ ζ καὶ ὁ η κανὼν τῆς ἐν Γάγγραις συνόδου ταῦτα παραγγέλλεται, Εἴτις καρποφορίας ἐθέλει λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλει πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ ὁ β ἀποστολικὸς κανὼν ταῦτα φησὶν, Εἴτις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς, ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω. Καὶ ὁ ογ κανὼν λέγει, Σκεῦος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. παράνομον γάρ. εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ. Ὁ δὲ ι κανὼν τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων συστάσης οἰκουμενικῆς ἁγίας συνόδου, τοὺς μὲν κοινοποιοῦντας τὰ τοῦ βήματος ἱερὰ καθαιρέσει καθυποβάλλει· τοὺς δὲ τὰ ἔξωθεν τοῦ βήματος ὄντα ἱερὰ σκεύη εἰς ἀνίερον χρῆσιν μεταποιοῦντας, ἀφορίζει· τοὺς δὲ ἁρπάζοντας, ὡς ἱεροσύλοις κατακρίνει. ὁ δὲ μέγας Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Δόμνον ἐπιστολῇ ταῦτα φησὶν, Ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν δώσει λόγους τῷ πάντων κριτῇ. κειμήλιον μὲν γὰρ καὶ κτήσεις ἀκινήτοις ἀνεκποίητα ταῖς ἐκκλησίαις σώζεσθαι χρὴ, θαρσεῖσθαι δὲ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν θείαν διέπουσιν ἱερωσύνην τῶν παραπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν οἰκονο-

μίαν. ζήτει καὶ βιβλίου νδ´ τίτλον γ´, κεφάλαιον β´. χάριν δὲ τῆς ὀφειλούσης δίδοσθαι ποσότητος ὑπὲρ κανονικοῦ παρὰ κοινολαΐτων, οἱ κανόνες μὲν οὐδέν τι διορίζονται, πρόσταγμα δὲ τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως ἐκείνου κυρίου Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑποτυποῖ πολλά τινα δίδοσθαι τοῖς ἐπισκόποις παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐνορίαις αὐτῶν προσκαθημένων λαϊκῶν. ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλία καὶ ἔνδεια τὴν τούτων ἐκάλυψεν ὑποτύπωσιν (πολλοστημόριον γάρ τις αὐτῶν οὐ δίδωσι πρὸς ἐπίσκοπον) ἀρκούμεθα τῇ συνηθείᾳ καὶ προαιρέσει τῶν διδόντων.

Ἐρώτησις νη´. Ὀρθόδοξός τις αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ Ἀγαρηνῶν, καὶ κατὰ βίαν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐξομοσάμενος, καὶ περιτμηθεὶς, διόλου σχεδὸν τὴν ἀκαθαρσίαν ἀποκλαίεται, καὶ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων λαθραίως συνέρχεται, καὶ τὴν σωτηρίαν ἀνακαλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἐθέλει καὶ τῶν ἁγιασμάτων μεταλαμβάνειν, ζητοῦμεν τὸ ποιητέον μαθεῖν. Ἀπόκρισις. Τῶν ἀγωνιζομένων εἰσὶν οἱ στέφανοι, καὶ ὁ Κύριος καὶ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, Εἴ τις με ὁμολογήσει, φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, κἀγὼ ὁμολογήσω αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἀκάθαρτον γοῦν ἀγγεῖον πρὸς ὑποδοχὴν μύρου πῶς παραφρονούντως δεχθήσεται; διὸ παρηγορίας μὲν ἐπισκοπικῆς καὶ ἄλλης πνευματικῆς ὁμιλίας, ὁ οὕτω μετανοῶν, καὶ τὴν καλὴν θέλων ἀλλοιωθῆναι

ἀλλοίωσιν, ἀξιωθήσεται· τῶν δὲ ἁγίων μυστηρίων οὐκ ἀξιωθήσεται. πρότερον γὰρ ὀφείλει τῆς ἀσεβείας τὴν βεβήλωσιν ἀπονίψασθαι, καὶ οὕτως δεχθῆναι· καὶ μετὰ τὸν νενομισμένον καιρὸν καὶ τῆς ἁγίας μεταλήψεως γενήσεται μέτοχος.

Ἐρώτησις νθ. Πλήθη χωρικὰ τὸν δοκοῦντα τούτοις ἄξιον εἶναι πρὸς ἀξίωμα ἐπισκοπικὸν ἢ ἱερατικὸν παριστῶσί μοι· καὶ ζητοῦσι κατὰ τὸ ἀπαραίτητον ἐπικηρυχθῆναι καὶ χειροτονηθῆναι ἀρχιερέα, ἢ ἱερέα, ἢ διάκονον. ζητῶ τοίνυν μαθεῖν εἰ ταῖς φωναῖς τῶν ὄχλων ἀναγκαζόμεθα κατακολουθεῖν. Ἀπόκρισις. Πάλαι ποτὲ αἱ χειροτονίαι τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν λοιπῶν ἱερωμένων δι᾽ ἐπιλογῆς τοῦ ὄχλου καὶ τῶν παραδυναστευόντων ἐγίνοντο· ὁ δὲ ιγ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ ὁ γ κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ζ συνόδου, τὰς τοιαύτας χειροτονίας ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπεξένωσαν καταστάσεως. ὁ μὲν γὰρ φησὶ περὶ τοῦ μὴ ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον· ὁ δὲ ταῦτα διέξεισι, Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, Εἴτις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι᾽ αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. δεῖ γὰρ τὸν

μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι· καθὼς καὶ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται, ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι, Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

Ἐρώτησις ξ. Οἱ τοῦ δευτέρου γάμου παῖδες, καὶ οἱ ἀπὸ δουλίδων καὶ παλλακῶν τεχθέντες, ἀξιωθήσονται ἱερωσύνης, ἢ οὔ; Ἀπόκρισις. Οἱ τοῦ δευτέρου γάμου παῖδες ἐξ οὐδενὸς λόγου κωλύονται ἱερᾶσθαι. ὁ γὰρ ἐπὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου γεγονὼς τόμος συνοδικὸς τῷ πρώτῳ γάμῳ τὸν δεύτερον ἐπὶ πᾶσιν ἐξίσωσε. διὸ καὶ ὑπεξούσιοι κληρονόμοι τοῦ πατρὸς εἰσίν. ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ δουλίδων τεχθέντες, καὶ ἐλευθερίας ἀξιωθέντες, ὡσαύτως καὶ οἱ ἐκ παλλακῶν γεννηθέντες, οὐ κωλυθήσονται ἱερωθῆναι. αἱ γὰρ μητέρες αὐτῶν ἐπιτιμίοις πορνευόντων ὑπέπεσον, αὐτοὶ δὲ οὐδὲν ἥμαρτον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐπιτιμίοις ὑπόκειν ται. κατὰ γοῦν τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, καὶ αὐτοὶ τιμῆς ἱερατικῆς κατὰ κανόνας ἀξιωθήσονται.

Ἐρώτ. ξα. Ἀναγνώστης παρὰ ἡγουμένου ἐπι-

ξαπεὶς διέπειν κτήματα μοναστηριακὰ, θέλει προκαθῆσθαι τῶν ἐκεῖσε ὄντων ἱερέων, καὶ λοιπῶν κληρικῶν, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἁγιστείαις μετὰ τὸν ἡγούμενον μνημονεύεσθαι. ἐρωτῶ τοίνυν μαθεῖν εἰ καλῶς περὶ τούτου φιλονεικεῖ. Ἀπόκρισις. Τάξις συνέχει τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. διὸ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τῆς κενοδοξίας ἀναστέλλων τὴν ματαιότητα, Ὅταν κληθῇς εἰς γάμον ὑπό τινος, ἔφησεν, εἰς πρωτοκλισίας τάπητας μὴ ἀνακλιθῇς, ἀλλ' εἰς ἔσχατον τόπον ἀνάπεσον ἵνα ἀκούσῃς παρὰ τοῦ κεκληκότος σε, Φίλε προσανάβηθι. καὶ οὕτως ἔσται σοι δόξα πολλή. Ὁ γοῦν ζητῶν ἀναγνώστης πρὸ τῶν ἱερέων καθῆσθαι, καὶ μετὰ τὸν ἡγούμενον μνημονεύεσθαι, τοῖς Κυριακοῖς ἐναντιοφρονεῖ παραγγέλμασιν. εἰ δὲ κατὰ τὴν διήγησίν σου ὁ ἀναγνώστης εἰς χώραν ἐπιδημεῖ, καθηγουμένου τόπον ἀναπληρῶν, ἀκινδύνως μᾶλλον δὲ ἀξίως φιλονεικεῖ πρὸ τῶν ἱερέων καθῆσθαι, καὶ μνημονεύεσθαι, ὡς τόπον ἐπέχων τοῦ ἐπιτρέψαντος αὐτῷ τὸ λειτούργημα. καὶ παρίσταται τοῦτο ἀπὸ τοῦ ζ κανόνος τῆς ἐν τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου συστάσης ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ϛ συνόδου, ἐν μέρει ταῦτα διεξιόντος, Μεμαθήκαμεν ἔν τισι τῶν ἐκκλησιῶν διακόνους τινὰς αὐθαδείᾳ καὶ αὐτονομίᾳ κεχρημένους, τολμᾶν πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθέζεσθαι,

ἐκτὸς εἰ μὴ ὁ τὸ πρόσωπον ἐπέχων τοῦ οἰκείου πα-

πριάρχου ἢ μητροπολίτου ἐν ἑτέρᾳ πόλει παραγίνεται, ἐπί τινι κεφαλαίῳ. τότε γὰρ ὡς τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρῶν τιμηθήσεται.

Ἐρώτησις ξϐ. Ἀγροικικώτερος ἱερεὺς ἐὰν τρίτου γάμου ἱερολογίαν ποιήσῃ, τὴν τριτογαμίαν εἰδὼς, κολασθείη, ἢ ὡς χωρίτης, συγγνώμης ἀξιωθήσεται; Ἀπόκρισις. Ὁ μὲν φάκτιν ἀγνοήσας οἷος ἂν καὶ ἐστὶν, ἀξιοῦται κατὰ νόμους συγγνώμης· ὁ δὲ νόμον ἀγνοήσας, οὐ συγγινώσκεται. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῆς νεαρᾶς νομοθεσίας τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὁ τρίτος γάμος πῆ μὲν συγγνωστέος ἐστὶ, πῆ δὲ ἀσύγγνωστος. (οἱ γὰρ ἔχοντες παῖδας ἐκ πρώτου ἢ δευτέρου γάμου, καὶ οἱ τεσσαρακοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὑπεραναβάντες, τρίτον συναλλάττειν οὐ δύνανται) φαμὲν ὅτι ὁ τοιούτου κεκωλυμένου τρίτου γάμου ἱερολογίαν πεποιηκὼς ἱερεὺς, καθαιρετέος ἐστί. παχύτητα γὰρ νόμου ἠγνόησεν. οἱ δὲ χωρῖται, λεπτότητα νόμου ἠγνοηκότες, ἐνίοτε συγγινώσκονται, οὐ μὴν τὰ πᾶσι δῆλα νόμιμα.

Ἐρώτησις ξγ. Γυνή τις ἀναγκαζομένη παρὰ τοῦ οἰκείου πατρὸς νομίμως συζευχθῆναι ἀνδρὶ, καὶ βλέπουσα δι' ἐγγράφων δεσμωτικῶν τὴν συζυγίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀσφαλιζομένην, μήνυμα ἔθετο πρός τινα διακείμενον ἐρωτικῶς πρὸς αὐτὴν τοῦ γινομένου καλοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν μελλήσας, ὡς ἐρωτομανῶν, μετὰ

τινων ἀπαιδεύτων συνήθων αὐτοῦ ἐν ἑσπέρᾳ μιᾷ τὴν τῆς γυναικὸς κατοικίαν κατέλαβε· καὶ ταύτην ἥρπασε θέλουσαν, καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, διακειμένην εἰς ἑτέρου χωρίου περιοχήν. ἐρωτῶ οὖν μαθεῖν εἰ δύνανται διὰ ἱερολογίας κανονικῶς συναφθῆναι οἱ οὕτω τὴν τοιαύτην ἁρπαγὴν συσκευάσαντες. καὶ οἱ γονεῖς γὰρ τῆς γυναικὸς θέλουσιν ἀρτίως τοῦτο γενέσθαι. Ἀπόκρισις. Τὸ γ΄ κεφάλαιον τοῦ νη΄ τίτλου τοῦ ξ΄ βιβλίου τῶν βασιλικῶν ταῦτα φησὶ ῥητῶς, Μὴ γαμείσθω ἡ ἁρπαγεῖσα τῷ ἁρπάσαντι αὐτήν· ἀλλὰ καὶ εἰ συναινέσουσι τῷ τοιούτῳ συνοικεσίῳ οἱ γονεῖς αὐτῆς, περιορίζονται. καὶ ὁ κζ΄ κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δ΄ συνόδου ταῦτα φησὶ, Τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας ἐπ᾿ ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους, τοῖς ἁρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀναθεματίζεσθαι. διὸ καὶ ἡμεῖς τοῖς οὕτω διατεταγμένοις νομίμως τε καὶ κανονικῶς ἀκολουθήσαντες, λέγομεν ὡς εἰ οὕτως ἔχουσι τὰ τοῦ πράγματος καθὼς ἡ ἐρώτησις περιέστησεν, οὔτε γάμος γενήσεται μεταξὺ τῆς ἁρπαγείσης καὶ τοῦ ἁρπάσαντος, κἂν ὁ πατὴρ ταύτης ἀσπάζηται τὸ γενόμενον, οὔτε τὰ τῆς ἁρπαγῆς ἐπιτίμια διαδράσουσιν οἱ ταύτης συνίστορες, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως τιμωρηθήσονται.

Ἐρώτ. ξδ΄. Γυνή τις ἀῤῥωστίᾳ περιπεσοῦσα δεινῇ, ἐν ὥρᾳ νυκτερινῇ, τοῦ νοσήματος ἀμυνομένη δῆθεν τὸ

κάκωσιν, ἑαυτὴν εἰς θάνατον ἔρριψε, καὶ τὸ τοῦ θανάτου ποτήριον ἔπιεν. ἐρωτᾷ οὖν ὁ ταύτης ἀνὴρ, ἀναγνώστης ὢν καὶ τότε καὶ σήμερον, εἰ ἐντεῦθεν κωλύεται τυχεῖν ἱερατικοῦ ἀξιώματος.

Ἀπόκρισις. Εἰ κατὰ τὴν διήγησίν σου συνέπεσον τὰ τοῦ πράγματος, ἀπαρεμποδίστως ὁ ἀναγνώστης ἱερωθήσεται. ὡς γὰρ οὐ βλάπτει τὸν σπουδαῖον ἡ ῥαθυμία τοῦ ἀμελοῦς, κατὰ τὴν τῶν θείων νόμων περίληψιν, οὐδὲ τὸν ἀναγνώστην περικρηματίσει τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὀλίσθημα. ἕκαστος γὰρ ταῖς οἰκείαις σειραῖς, κατὰ τὸν εἰπόντα, συσφίγγεται.

Ἀδήλου τινός.

Περὶ τῶν μετατεθέντων ἐπισκόπων.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, τοῦ καὶ Ἀναστασίου, τοῦ Δικόρου, ὁ μητροπολίτης Κυζίκου μέγας Γερμανὸς μετετέθη εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Ὁ Σωζομενοῦ Ἑρμείας γράφει ὅτι ὁ Τραπεζοῦντος Ἄνθιμος γέγονε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ Κωνσταντίου Μελέτιος ἐπίσκοπος Σεβαστείας τῆς Ἀρμενίας μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν. Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Καππαδοκίας μετετέθη εἰς Ἱεροσόλυμα. Εὐστάθιος ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης Βερῥοίας, ἤτοι τοῦ Χαλεπὲ, μετετέθη εἰς Κόρινθον τὴν μητρόπολιν χηρεύουσαν, καὶ διὰ βίου τῆς τοιαύτης προέστη ἐκκλησίας. Ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκο-

πος μετήγαγεν εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας Δοσίθεον τὸν Σελευκείας ἐπίσκοπον. Ῥεβέντιος ἐπίσκοπος, ἄρχων τῆς Φοινίκης, μετετέθη εἰς Τύρον. Ἰωάννης ἐπίσκοπος Γόρδης τῆς Λυδίας μετετέθη εἰς Προικόννησον. Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἑλένου μετετέθη εἰς Ἄπωνα. Ἀλέξανδρος Ἑλενεπόλεως μετετέθη εἰς Ἀδρινούς. Θεοσέβιος τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἀπαμείας μετετέθη εἰς Εὐδοξιούπολιν, Σαλαβρίαν καλουμένην. Πολύκαρπος ἐξ Ἀνταπειστῶν τῆς Μυσίας μετετέθη εἰς Νικόπολιν Θράκης. Ὄπιμος ἀπὸ Γεναβου τῆς Φρυγίας μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας. Ἱερόφυλαξ Τραπεζουπόλεως τῆς Φρυγίας μετηνέχθη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, Πλουτινουπόλεως τῆς Θράκης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου τῶν Ἀγαρηνῶν κρατησάντων τὴν Κύπρον, ἐδόθη ἡ μητρόπολις Κυζίκου σὺν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην σύνοδον τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ πολλῶν μητροπολιτῶν ἑῴων τε καὶ ἑσπερίων, διὰ τὴν χειροτονίαν Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου τῆς πρωτοστεβασοῦ, γέγονεν ὑπὸ πάντων πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὡς φησι Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς ὁ Μεγαλαγρίτης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος Βασίλειος ὁ Κρήτης μετετέθη εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ Ἰγνατίου πατριάρχου, ὡς γέγραπται ἐν τῷ βίῳ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου

Ἰγνατίου. Ἰωάννης τῆς Θηβαϊκῆς ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν πατριάρχης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου καὶ Φωτίου πατριάρχου Γεώργιος ἐπίσκοπος Συρακούσης μετετέθη εἰς Νίκαιαν· καὶ Νίκων τῆς αὐτῆς πόλεως ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Ἱεράπολιν· καὶ ὁ τῆς Ἑλλάδος Νικοπόλεως Δανιὴλ μετετέθη εἰς Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας· καὶ Συμεὼν ὁ Νέων ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Λαοδίκειαν· καὶ ὁ Λαρίσσης Ἰωάννης μετετέθη εἰς τὰ Σινάδα, καὶ Ἀμφιλόχιος Κυζίκου μετετέθη εἰς Νίκαιαν. Ὁ μακάριος Θεόδωρος μετετέθη εἰς Λαοδίκειαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ γέγονε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Στέφανος εὐνοῦχος, ὁ Ἀμασείας μητροπολίτης· καὶ ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς κύριος Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ἀγαγὼν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον ἀπὸ τῆς Φλαβιάδος, κοινῇ ψήφῳ ἐποίησε πατριάρχην Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐδόθη τῷ μητροπολίτῃ Πατρῶν ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Κορίνθου, ὡς γράφει Σεβαστείας ἐπίσκοπος Θεόδωρος, καὶ Λέων Σινάδων. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, κατὰ τὴν Σκληροῦ ἀποστασίαν (ὡς γράφει ὁ αὐτὸς Θεόδωρος) Ἀγάπιος ὁ Σελευκείας τῆς Πιερίας ἐπίσκοπος γέγονε πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ὃς εἰσελθὼν ἐνταῦθα συνελειτούργησε τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ κυρίῳ Νι-

κολάῳ, καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ. Ὁ Ῥώμης πάπας Κελεστῖνος γράφει δι' ἐπιστολῶν αὐτοῦ τριῶν πρός τε τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, Ἰωάννην, Ἀντιοχείας, καὶ Ῥοῦφον, Θεσσαλονίκης, κατὰ μηδέν τι προσίστασθαι τοῖς κανόσι τὴν μετάστασιν τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ ἑτέρας εἰς ἑτέραν, ὡς ὁ Σωζομενοῦ Ἑρμείας λέγει· ὅτι ἡ μετάβασις κεκώλυται, οὐ μὴν ἡ μετάθεσις. Σιλβανὸς ὁ θαυματουργὸς ἀπὸ Φιλιππουπόλεως τῆς ἐν Θρᾴκῃ εἰς Τρῳάδα. Εὐδόξιος ὁ μετατεθεὶς ἐκ Γερμανικοῦ εἰς Ἀντιόχειαν, ἐγένετο καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἰωάννης ὁ Κωδωνάτος μετετέθη ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας εἰς τὴν μητρόπολιν Τυρίων· καὶ πολλοὶ ἕτεροι εἰς ἄλλας καὶ ἄλλας. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἡμερῶν τοῦ προτελευτήσαντος ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικήτα πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μοναχὸς πεντατένης καὶ πενταϊλᾶς, ἀπὸ Ῥωσιανῶν, πρότερον μετετέθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λήμνου· εἶτα ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ Μαρώνεια. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κομνηνοῦ κυρίου Ἀλεξίου, Σάβας ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Φιλίππου γέγονε πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ὃς εἰσελθὼν ἐνταῦθα, συνελειτούργησε τῷ μακαρίτῃ πατριάρχῃ κυρίῳ Νικολάῳ, καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ. Νικηφόρος μητροπολίτης Γάβρας, ἡγούμενος γεγονὼς τοῦ Κοσμηδίου, ἔλαβεν ὡς σχολάζων καὶ τὴν μητρόπολιν Ἄμαστριν. Ὁ Λεοντοπόλεως ἔλαβεν, ὡς σχολάζων, τὴν Ἀρκαδιούπολιν. ὁ ἐπίσκοπος Ἀθύρα ἔλαβε τὴν Σεργεντίτζαν. Τὰς ἐν τῇ Ἀλε-

ξιουπόλει σχολάζοντι ἐδόθη πρότερον ἡ Ἄβυδος, ὕστερον δὲ καὶ ὁ Ἄπρος. Τῷ Ἀλανίας ἐδόθη ἡ Σωτηριούπολις. Πέτρος ὁ Μογγὸς ἐντολῇ Ἀκακίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως μετετέθη ἀπὸ Εὐχαΐτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν πατριάρχης. Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νάρκισσος ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Φλαμιάδος, ἥτις ἐστὶν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Μαμίας· ὥς φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ ἱστορίαις, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασκευῆς, οὐδ᾽ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀποδείξεως. ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς Φλαμιάδος ὁ κύριος Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς κοινῇ ψήφῳ διὰ χρυσοβούλλου αὐτοῦ ἀγαγὼν τὸν ἐπίσκοπον Εὐστράτιον, ἐποίησε χειροτονηθῆναι πατριάρχην Ἀντιοχείας μεγάλης, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τῆς δηλωθείσης ἐπισκοπῆς Ἀβάρσου, καὶ ἑνωθείσης τῷ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας. Ἀλεξάνδρου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος, Παῦλος χειροτονεῖται, Μακεδονίου συμψήφου γινομένου. δι᾽ ὃν καὶ ταραχὴ πολλὴ γέγονεν Ἀρειανῶν, σπευδόντων διὰ Μακεδόνιον. καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἐπιστὰς τῇ πόλει Κωνστάντιος, Παῦλον μὲν σχολάζειν ἐποίησε· τὸν δὲ Νικομηδείας Εὐσέβιον, Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἐνεθρόνισεν, ὃς καὶ Βηρυτοῦ πρότερον ἐγεγόνει.

IN TRES IVRIS ORIENTALIS LIBROS NOTAE Enimundi Bonefidii, I. C.

Pag.3,v.20,τὰ τείχη τῆς πόλεως] Non Constantinopolis,sed(vt Zonaras testatur)Nicomediæ & Niceæ, metropolium Bithyniæ.

P. 5,v. 18, χαρπακοῦ] Duobus in locis apud Zonaram legitur χαρπαπκοῦ. Chartarium autem apud Hieronymum longè aliud est.

P.15,v.1,μουλτεζίους] Hi non sunt à multitudine dicti.nam & inferius μοῦλτος pro tumultu.

V.7, ὑπογραφεῖσα] Malim descripta quàm subscripta. Describũt tabularii, notarii,scribæ: subscribunt partes,testes,iudices.

V. 10,ἢ τυραννίδα] Legendum,ἢ τυραννίδα μελετῶντας, vt apud Balsamonem ad principium synodi Gangr.

V. 11, κατὰ τῶν αὐθεντῶν] Interpres Bals. *aduersus magistratus*. quum tamen hæc vox solis imperatoribus tribuatur passim in his Constitutionibus.

V.18, τοῖς συνεκστρατεύουσι τούτοις ἀνάθεμα] Hæc desunt libro interpretis Bals.

V.21,Περὶ πολυγάμων] Hanc cõstitutionem inter Imperatorias,non item inter patriarchales posuimus,quia ferè nomine citatur Constantini, & τόμος eo interueniente factus. Vide Bals.41 responso & 62.

P.16,v.27, ἐκ τοῦ πρεσβεῦσαι εἰς πληθυσμὸν] Interpres Bals. hæc omisit.

P.17,v.5,καὶ τῇ Χριστιανῶν ζωῇ] Desunt hîc quædã. Nam Latinus interpres Bals. pro his, habet quæ sequuntur, *honestatis autem Christianæ vitæ conuenientis curam gerẽtes*.Legebat videlicet,καὶ τῇ Χριστιανῶν ζωῇ πρεπούσης εὐκοσμίας φροντίδα ποιοῦντες.

V.1.

V.11, ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γινόμενος] Legendum videtur νικώμενος. quod indicat interpres Balsamonis, qui vertit *victus*.

P.18.V.14, πρὸς τὸ ἐνιαυτοῦ μόνον ἀξιωθήσεται τῆς ἀπολαύσεως] Hæc desunt Balsamonis interpreti.

P.22, V. 14, κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν] Rectè διάταξιν, non διάστιξιν. intelligit enim priorem cõstitutionem de homicidis. Cæterùm paulo antè deesse negationem, legendúmque, εἰ δὲ πρὸς τὸ μοναδικὸν ὁ φονεὺς μὴ μετέλθῃ βίον, argumento sunt quæ postea sequuntur, Ne ciuile officium seu munus obeat qui aliũ occidit. Constat enim monachum munium ciuiliũ incapacem esse. Alioquin illud videretur deesse membrum, Si homicida non habeat liberos.

P.31, V.6, γηροκομεῖα] Interpres Balsamonis videtur legisse νοσοκομεῖα: quemadmodũ paulo inferius γηροκομείοις pro ξενῶσιν

V.19, λαύρας] λαύρα scribitur etiam per β, λάβρα. Refertur à Manuele constit.9, inter καταγώγια μοναχικά. Hinc παραλαύριον. Georg. Pachym. lib. 5, hist. Laura, inquit, *locus verno tẽpori aptissimus, sed ad hybernãdum incommodissimus*.

P.32, V.12, περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μᾶλλον καὶ τῶν τοιούτων οἴκων] Desunt nõnulla Bals. interpres legisse videtur. περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων οἴκων. ἢ μᾶλλον, κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ.

V.14, παρὰ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβάντος] Interpres Balsamonis, *qui imperio excessit*. Rectius cõuertisset, *qui imperium inuasit*. Nicephorus enim Phocas alienus vsurpauit imperium, sublato de medio Cõstantini filio Romano, patre Basilii Porphyrogẽnetæ, qui hãc Nouellam scripsit.

V.18, καὶ ὕβριν τῶν ἐκκλησιῶν μόνων] Sequẽtia indicant deesse οὐ, & legẽdum, οὐ τῶν ἐκκλησιῶν μόνων καὶ τῶν ἁγίων οἴκων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ. ac forsitan etiam μόνον scribendum per o micron.

P.36, v.4, διὰ μεγαλογράμμων] Hæc illustrari possunt ex Bals. C. 27 in Trullo, ἀλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοῦφαντα ἐπιβλήματα, τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια γράμματα, καὶ κίππανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια. Idem C. 16, synodi 7, οὔτε τινὰ ἐπίχροα ἐπιβλήματα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων αὐτῶν, ἤγουν μαργέλλια.

Ib. v. penult. λιτὸν παπᾶν] A παπᾶς, id est sacerdos, παπαλήθρα, Bals. C. 21, in Trullo, διορίζεται ὁ κανὼν κείρεσθαι κατὰ κληρικοὺς τὴν κεφαλήν. ἤγουν ἔχειν παπαλήθραν, καὶ ἐνδύεσθαι σχῆμα κληρικοῦ.

P.37, v.2, ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χωρίου τριάκοντα καπνούς] Interpretũ nomocanonis Photii alter sic vertit, *è prædio quod habet 30 iugera.* Agyl. autem, *à vico triginta infumibula habẽte* hi videlicet foci vicorum & ciuitatum, per quos tributa inter vicanos peræquãtur. Hinc καπνολογεῖν, focos describere: & καπνικὸν, tributũ ipsum fumarium. Cedrenus, τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον εἰσαγόμενον δημόσιον τέλος, ὃ καπνικὸν καλεῖν εἰώθασιν.

V.14, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ὅλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλείᾳ μου] Hæc desunt interpreti qui vsus est libro Tilii. κατάθεσις autem θεματικῶν, est affirmatio prouincialium, non autem *ordinatio specierũ*, vt vertit Agylæus. θέμα enim est regio in formam & quasi positionem prouinciæ redacta: quod iampridẽ clarissimus doctor & parẽs alter meus docuit ad Eustathium. θέμα ὀψικίου apud Zonaram, prouincia obsequii. Hoc vocabulo obsequii sic vsus est Suetonius in Augusto, Alias itẽ nationes malè quietas ad obsequium redegit. Sic itaque vertendus hic locus, *& prouincialium omnium consentiens depositio Imperatoriæ meæ maiestati probauit.*

P. 40, v.1. καταστρωννυέσθω οὕτως ἀδιαμφιβόλως] Interpretum nomocanonis Photii vnus hæc ad personã referẽs vertit, *citra dubitationẽ tamẽ illi insignia insternuntor.* alter autem retulit ad rem, id est ætatem, *sic apertè*

inseratur. quod rectius videtur.

V.10. *καὶ ἔστω γνώρισμα*] Hæc ad finem vſque deſunt interpreti nomocanonis qui Tiliano codice fuit vſus.

P.41, V.7] Initium Nouellæ huius non intellexit Latinus interpres qui Tiliano libro vſus eſt. In nuptiis & ſponſalibus duo diſtinguenda ſunt, *ὁρίσματα* & *μέσον*. Duo ſunt *ὁρίσματα*, initium contrahendorũ ſpõſaliorũ, & finis cùm nuptiæ fiũt. *μέσα*, multa quæ interueniunt, arrhæ ſpõſalitiæ, oſculum, donationes ante nuptias, ſtipulationes & repromiſſiones, inſtrumenta dotalia, & cætera eiuſcemodi. Ait Alexius veteres accuratius tractaſſe *τὸ μέσον*, neglexiſſe autem *ὁρίσματα*, id eſt, formam contrahẽdi ſponſalia vel nuptias. Quòd autem Agylæus *τὸ μέσον* *efficientes cauſas* interpretatur, nimis anguſtum eſſe videtur. Sic igitur conuerti poteſt, Sponſaliorum nuptiarúmque terminos vetuſta ſuperioriſq; ætatis legiſlatio procul à ſe remouit: quæ autem iis interueniunt, magis quàm quæ Myſorum & Phrygum prouerbium, nota fecit.

V.15. *ἐξέθετο*] Al. *ἐθέσπισε*.

P.42, V.14. *Λέοντος*] Sic liber quo vſus ſum. intelligitur verò Leonis Nouella 109. quare perperam Alexii nomen alter habet.

P.45, V.2. *μερὶς*] Al. *κατάστασις*.

V.8. *καταπαρεγράφετο*] Al. *παρεχαράττετο*.

V.16. *ἀποφέρεσθαι*] Al. *ἐπιφέρεσθαι*.

V.26. *ἀλλ' ὅτι*] Al. *ἀλλ' ἔτι*.

P.46, V.5, *ἱκνουμένου*] Al. *κινουμένου*.

V.26. *μετὰ ἱερᾶς εἰσερχόμενα*] Sic habet rhapſodia libri manuſcripti quo ſum vſus. Balſamo autem in Photium, *μεθ' ἱερᾶς ἐπικλήσεως εἰς ἄλληλα συνερχόμενα*.

P.47, V.20, *πονηρίαν*] Sic Balſamo. Rhapſodia autem ſuprà ſcripta, *πορνείαν*.

P.59, V.12, *διὰ τοῦτο*] Fortaſſe *διὰ τύπους*.

V.19, ὀρείζουσι] Legendum ἐρείζουσι.

P.60, v.13, ἠπάτησαν] Balſamonis interpres legiſſe videtur ἐπάτησαν, conculcarunt.

V.14, ἠνείχοντο] Quæ ſequuntur ad finem vſque conſtitutionis, deſunt interpreti Balſamonis.

P.62, v. 2, Balſamonis interpres legens τραχέων, pro illa nota interpretatur circa tres leguminum. Illud ſcripturæ compendium videretur ſignificare χρυσίον. niſi (quod verius eſt) dixeris τραχεῖς eſſe nummorum aſperiorum & recentiorum ſpeciem: vt Aſpratura, κόλλυβον, in gloſſis Latinogræcis: & aſper nummus Latinis, qui melior, nec pondere deminutus.

V.4, ἑκάστῳ, Καὶ αὕτη τοῖς διδασκάλοις δι' ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὖθις ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις ἀπονενεμημένη τιμή] Deerant hic quædam Balſamonis interpreti, qui habet, *ſit autem & hic doctoribus honor tributus.*

V.23, καὶ αὖθις] Fortaſſe καὶ αὐτοῖς.

P.66, v.2, καὶ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ] Balſamonis interpres videtur legiſſe ἢ pro τῇ.

P.67, v.10, περὶ τοῦ ἐλευθεροβοῶντος] Fortaſſe παρὰ τοῦ.

V.vlt. καὶ ὅτι] Fortaſſe καὶ ὅτι.

P.68, v. 14, νόμοις δικτοῖς] Legendum νόμοις δικτῶν.

P.72, v.17, αὐτοδέσποτα] Interpres Balſ. *quæ per ſe dominium obtinent.* rectius, *libera ſuique iuris.* nam eadem vocat paulo pòſt ἐλεύθερα καὶ αὐτεξούσια.

P.73, v.15, ἐπὶ δέ γε τοῖς κατ' ἐπίδοσιν δοθεῖσι μοναστηρίοις, καὶ κατ' ἐφορείαν, ἢ οἰκονομίαν, ἢ παντελῶς ἐλευθερίαν] Hæc defuere Balſ. interpreti. pro quibus habuit, ἐπὶ δέ γε τοῖς μοναστηρίοις.

P.74, v.5, ὀφειλούσης ἐπιτηρεῖσθαι] Legendum videtur, ὀφείλουσιν ἐπιτηρεῖσθαι.

P.75, v. 4, ὑπὲρ οἱ χαρτικάριοι, κἂν ὑπομνήματα ἔχωσι] Balſamonis interpres pro his habet, *vel id etiam*

gratum erit. putem aliquid deesse.

V.8, διαφέροντος αὐτῷ] Melius, *ad se pertinēte*, quàm *ab eo differente*.

V 9, ἐξωμονίταιον] Id est, adelphatum quod præstatur ἐξωμονίτῃ: vt ἐσωμονίταιον, quod ἐσωμονίτῃ. Monachus ἐξωμονίτης, qui non ita admittebatur in cœtum aliorum qui sanctiores habebantur, & ἐσωμονίται dicebantur.

V. 18, μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς μονῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀδελφῶν ὄντος] Balſ. interpreti defuiſſe vidētur hæc, τῆς μονῆς & ὄντος.

P. 76. Hoc capite omnia deſunt libro Tiliano quæ de fragmento aureæ bullæ ſublato dicuntur, vt qui conuentus apud alium iudicem, admittatur, ſi requirat iudicium principis. Hoc enim ſublatum alia iuſſione Alexii, quæ extat in libro B. Amerbachii.

V.22, κηρόβουλλον] Κιννάβαρις, κηρόβουλλος σφραγὶς, χρυσόβουλλος λόγος. γραφὴ, τυπικὸν, principis. vnde κληρικοὶ ἀπὸ χρυσοβούλλων, de quibus Theodorus Balſamo C. 33. in Trullo. μολιβδίνη βοῦλλα & κηρίνη πρασίνη σφραγὶς, patriarchæ.

P. 81, v. 15, εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου μετάστασιν] Interpres nomocanonis qui libro Amerbachiano vſus eſt, vertit *tranſmutationem*: & notat incertum eſſe legere debeas μετάστασιν an μετανάστασιν, id eſt exiliū. Putem μετάστασιν rectū eſſe, vt infrà, διὰ τὴν ὑπερένδοξον τῆς ἁγίας θεοτόκου μετάστασιν: quod emigrationem ab hac vita ſignificat.

V. 20, ἡ μνήμη τοῦ χ πατρὸς] Idem interpres ineptè (ne fanaticè dicam) memoriam patris Chriſti interpretatur, quum legeret in libro Amerbachii literam χ implexam ρ. quod compendium ſignificat Chryſoſtomum. Sic inferius Chryſoſtomi reliquias ſcribere debuit, non Chriſti.

P. 83, v. 19, ἐν Χώναις] Idē, quaſi hæc ſit vox appella

tiua,vertit infundibula: quũ sit nomen metropolis.

V. 25, αἰαργύρους] De horum asceterio Zonaras in Michaele Paphlagone, καὶ ἄπεισιν εἰς ὅπερ αὐτὸς περὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἱδρύσατο ἀσκητήριον, ὃ ἐπὶ τῇ κλήσει τῶν θαυματουργῶν αἰαργύρων ὠνόμασεν.

P. 91, V. 19, μυστικῷ] Dicitur μεγαλεπιφανέστατος Constitutione Alexii secundi.

P. 94, V. 13, ἐκκλησίᾳ προσελθόντες] Adnotanda sunt quæ de hac Manuelis Nouella περὶ φονέων ἑκουσίων scribit Theodorus Balsamo ad canones Basilii, ἐὰν καὶ ἀνάγνωθι ὅπισθεν καταστρωθῆσαν, καὶ διαλαμβάνουσαν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα, Περὶ δὲ τῶν γινομένων ἐπ' αὐτοῖς μετὰ τὸ προσδραμεῖν τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἡ μὲν βασιλεία μου ἀκριβῶς οὐκ οἶδεν, ἀκούει δὲ ὅμως οὐκ ἀγαθά.

P. 96, V. 21, διαγνώσεις] Malim ego *notitias* quàm *allegationes.*

P. 97, V. 3, κατὰ τὸ προοίμιον] Lege μετά.

V. 14, Βραχονησίῳ] Idem interpres videtur legisse πραγονησίῳ.

V. 16, τῇ θεοτόκῳ, τῷ μεσονησίῳ] Compendiũ quo θεοτόκῳ scribitur, θκῷ, fefellit eundem, quum vertit Co insulæ, dimidio.

P. 9, V. 13, ἢ δωρηθέντα, οὐ παρεδόθησαν] Hæc omisit Bals. interpres. ob id forsitan quòd aurea bulla loquatur tantùm de possessis prædiis. Sed potuit non tradi possessio, & tamen res possideri, vt quum vacua occupata est possessio.

V. 28, αὐτὴ πρακτικοῦ] Bals. interpres legisse videtur πρατικοῦ. nam vertit *Pro emptione.* quum in sequentibus πρακτικὰ interpretetur acta. Quid sit πρακτικὸν docet quædam Isaacii Angeli constitutio.

P. 100, V. 26, ἢ πρακτικά] Dissimulãdum illud non est, in libro Amerbachii eo compendio scriptam esse hanc vocem, vt πα legatur nõ πρα. Forsan πακτωτικὰ significat. Balsamo in Photium, tit. 2, c. 4, καὶ οἱ πακτωτικῶς ἐκλαμβανόμενοι μοναστήρια.

V. iiii.

P.101, v.1, ἐπιλείψιμον] Sic rectius in libro Amerbachii, quàm ἐπιλήψιμον in libro interpretis Balsamonis.

V.17, ἱερὰ σημεῖα ἢ] Absunt hæc à libro interpretis Balsamonis.

P.102, v.16, ἢ ἐνεργοῦντι] Non habet itidem interpres. Vertere possis, *Agenti in rebus*.

V. 17, ἢ καπνολογεῖν] Hoc quid sit, superius exposui. Perperam Balsamonis interpres, *Vel de fumo contendere*. quemadmodum in sequentibus pro ἢ ἀναζητεῖν μέτρα γῆς, corruptè legisse videtur ἀέρα ζητεῖν, *Et aërem inuestigare*. Sequitur, ἢ παρέχειν ποσότητα. pro quibus idem videtur legisse ἢ πάκτων ποιότητα.

V.19. γῆς τὰ ὑπέρπλεων ἢ ὑπέρτιμον] Harum descriptionum autor Alexius Comnenus. Zonaras in historia, ὅπηνίκα ἀπογραφεῖς πανταχοῦ τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ χωρίοις διαφερουσῶν τοῖς ὑπηκόοις ἐπέμποντο κτήσεων. καὶ τὰ καινὰ τῶν ὀνομάτων ἐπινενόηντο, τὰ ὑπέρτιμα λέγω καὶ τὰ ὑπέρπλεα· καὶ ἄλλοτι ἄλλοι τὸ ἐπηρειῶν κατὰ τῶν ὑπηκόων εἰσήγοντο. Huiusmodi exactiones & aliæ quædam ab eo institutæ, propter quas sacra etiam de templis tollerentur, causam his chrysobullis Manuelis dedisse videntur.

V. 26, οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀδείας] Desunt hæc omnia libro eiusdem interpretis ad finem vsque aureæ bullæ.

P.105. v.1. κατ' ἐξώνησιν] Legendum ἐξώνησιν, vt alibi, ἀξουσγίου ἐξώνησις ἢ ἀπαίτησις.

P.106. v.4. ἡ γαληνότης ἡμῶν] Pagina sequens vsque ad πᾶσα δὲ περίστιξις, deerat libro interpretis Balsamonis.

P.107, v.9. ἀπὸ μὴ στέργειν] Legendum ἀπόσους μὴ στέργειν, vt sequenti constitutione, ἄποσος δωρεά.

V.13. κἂν τὸ μὴ αἰα πρέπωδες] Hæc dimidia pagella vsque ad ἵνα οὖν, eidem interpreti deest.

P.108, v.6, καὶ μετὰ τὴν] Deest hæc pagella ad finẽ vsque constitutionis.

V.8, σπο-

V.8, στροβιλιῶται Ἰουδαῖοι] Ex Strobilo inſula, cuius meminit Suidas.

P.112, v.12, καὶ ἵνα, &c.] Hæc omnia vſque ad εἰ γὰρ μηδόλως, deerant libro interpretis Balſamonis.

P.113, v.18, εἰ γὰρ μηδέν τι] Deſunt & hæc eidem, vſque ad εἴπῃς σοι.

P.117, v.27, οὕτω παρατρέχειν] Deſunt hîc quædã libro quo vſus ſum. Balſamonis interpres habet, Sic eiuſmodi immobilia prætercurrere debẽtibus, perinde acſi ne in ſuis quidem omnibus regionibus ſita eſſent.

P.118, v.2, αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς &c.] Hæc omnia vſque ad μελλήσει deſunt libro interpretis Balſ.

Refert Theodorus Antiochenus alias huius principis conſtitutiones, quarum ſententiam, cùm Græca deſint, proponam, vt contrà ipſius præcedentem conſtitutionem, & Emanuelis Comneni iuſſionem iis qui immobilium donationes ab Imperatore accepiſſent vel acciperent, ad alios tranſmittere liceret quam ad ſenatorii ordinis perſonas, vel numeri militaris. Fuit & alia eiuſdem, vt qui Imperatoris iuſſu ſe inuicem ſacramentis obſtrinxiſſent, non plecterentur, quaſi coniurationem feciſſent.

P.5, lib.2. v.16, Κάλλιστα, &c.] Perperam hæc ad finem vſque tributa fuerant Balſamoni.

P.10, v.2, ἀθέσμως καὶ] Heruetus videtur legiſſe ἀθέσμως καὶ μὴ κατὰ θεοῦ &c. quæ lectio probabilior eſt, cùm Adrianus epiſtolã ad Conſtantinum ſcripſiſſet, Taraſii creationem fuiſſe illegitimam.

P.20, v.19, διακαινισίμου] Balſ. in c.69. apoſt. ait hebdomadem διακαινισίμου tãquam ipſum magnum dominicm diem reputari, & propterea matutina reſurrectionis euangelia eo die legi. Quod deſcendere videtur ex c.66. in Trullo, vbi καινὴ κυριακὴ eſt quæ à Cedreno dicitur ἀντίπασχα. Balſamo in eum locum, ὡς μία κυριώνυμος ἡμέρα λογίζεται κατὰ πάντα ἡ μετὰ

κάκασιν, ἑαυτὴν εἰς θάνατον ἔρριψε, καὶ τὸ τοῦ θανάτου ποτήριον ἔπιεν. ἐρωτᾷ οὖν ὁ ταύτης ἀνήρ, ἀναγνώστης ὢν καὶ τότε καὶ σήμερον, εἰ ἐντεῦθεν κωλύεται τυχεῖν ἱερατικοῦ ἀξιώματος.

Ἀπόκρισις. Εἰ κατὰ τὴν διήγησίν σου συνέπεσεν τὰ τοῦ πράγματος, ἀπαρεμποδίστως ὁ ἀναγνώστης ἱερωθήσεται. ὡς γὰρ οὐ βλάπτει τὸν σπουδαῖον ἡ ῥαθυμία τοῦ ἀμελοῦς, κατὰ τὴν τῶν θείων νόμων περίληψιν, οὐδὲ τὸν ἀναγνώστην προσκριματίσει τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὀλίσθημα. ἕκαστος γὰρ ταῖς οἰκείαις σειραῖς, κατὰ τὸν εἰπόντα, συσφίγγεται.

Ἀδήλου τινός.

Περὶ τῶν μετατεθέντων ἐπισκόπων.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, τοῦ καὶ Ἀναστασίου, τοῦ Δικόρου, ὁ μητροπολίτης Κυζίκου μέγας Γερμανὸς μετετέθη εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Ὁ Σωζομενοῦ Ἑρμείας γράφει ὅτι ὁ Τραπεζοῦντος Ἄνθιμος γέγονε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ Κωνσταντίου Μελέτιος ἐπίσκοπος Σεβαστείας τῆς Ἀρμενίας μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν. Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Καππαδοκίας μετετέθη εἰς Ἱεροσόλυμα. Εὐστάθιος ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης Βερροίας, ἤτοι τοῦ Χαλεπὲ, μετετέθη εἰς Κόρινθον τὴν μητρόπολιν χηρεύουσαν, καὶ διὰ βίου τῆς τοιαύτης προέστη ἐκκλησίας. Ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκο-

πος μετήγαγεν εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας Δοσίθεον τὸν Σελευκείας ἐπίσκοπον. Ῥεβέντιος ἐπίσκοπος, ἄρχων τῆς Φοινίκης, μετετέθη εἰς Τύρον. Ἰωάννης ἐπίσκοπος Γέρδης τῆς Λυδίας μετετέθη εἰς Προικόννησον. Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἑλένου μετετέθη εἰς Ἄπωνα. Ἀλέξανδρος Ἑλενεπόλεως μετετέθη εἰς Ἀδριανούς. Θεοσέβιος τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἀπαμείας μετετέθη εἰς Εὐδοξιούπολιν, Σαλαβρίαν καλουμένην. Πολύκαρπος ἐξ Ἀνζαπειστῶν τῆς Μυσίας μετετέθη εἰς Νικόπολιν Θράκης. Ὄπιμος ἀπὸ Γενάβου τῆς Φρυγίας μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας. Ἱερόφυλαξ Τραπεζουπόλεως τῆς Φρυγίας μετηνέχθη εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, Πλουτινουπόλεως τῆς Θράκης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου τῶν Ἀγαρηνῶν κρατησάντων τὴν Κύπρον, ἐδόθη ἡ μητρόπολις Κυζίκου σὺν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην σύνοδον τοῦ Ἀντιοχείας, τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ πολλῶν μητροπολιτῶν ἑώων τε καὶ ἑσπερίων, διὰ τὴν χειροτονίαν Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου τῆς πρωτοσεβαστοῦ, γέγονεν ὑπὸ πάντων πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὥς φησι Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς ὁ Μεγαλαγρίτης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος Βασίλειος ὁ Κρήτης μετετέθη εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ Ἰγνατίου πατριάρχου, ὡς γέγραπται ἐν τῷ βίῳ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου

Ἰγνατίου. Ἰωάννης τῆς Θηβαϊκῆς ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Ἀντιόχειαν πατριάρχης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ φιλοσόφου καὶ Φωτίου πατριάρχου Γεώργιος ἐπίσκοπος Συρακούσης μετετέθη εἰς Νίκαιαν· καὶ Νίκων τῆς αὐτῆς πόλεως ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Ἱεράπολιν· καὶ ὁ τῆς Ἑλλάδος Νικοπόλεως Δανιὴλ μετετέθη εἰς Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας· καὶ Συμεὼν ὁ Νέων ἐπίσκοπος μετετέθη εἰς Λαοδίκειαν· καὶ ὁ Λαρίσσης Ἰωάννης μετετέθη εἰς τὰ Συνάδα, καὶ Ἀμφιλόχιος Κυζίκου μετετέθη εἰς Νίκαιαν. Ὁ μακάριος Θεόδωρος μετετέθη εἰς Λαοδίκειαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ γέγονε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Στέφανος εὐνοῦχος, ὁ Ἀμασείας μητροπολίτης· καὶ ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς κύριος Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ἀγαγὼν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον ἀπὸ τῆς Φλαβιάδος, κοινῇ ψήφῳ ἐποίησε πατριάρχην Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐδόθη τῷ μητροπολίτῃ Πατρῶν ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Κορίνθου, ὡς γράφει Σεβαστείας ἐπίσκοπος Θεόδωρος, καὶ Λέων Συνάδων. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, κατὰ τὴν Σκληροῦ ἀποστασίαν (ὡς γράφει ὁ αὐτὸς Θεόδωρος) Ἀγάπιος ὁ Σελευκείας τῆς Πιερίας ἐπίσκοπος γέγονε πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ὃς εἰσελθὼν ἐνταῦθα συνελειτούργησε τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ κυρίῳ Νι-

κολάῳ, καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ. Ὁ Ῥώμης πάπας Κελεστῖνος γράφει δι' ἐπιστολῶν αὐτοῦ τριῶν πρός τε τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, Ἰωάννην, Ἀντιοχείας, καὶ Ῥοῦφον, Θεσσαλονίκης, κατὰ μηδὲν τι προσίστασθαι τοῖς κανόσι τὴν μετάστασιν τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ ἑτέρας εἰς ἑτέραν, ὡς ὁ Σωζομενοῦ Ἑρμείας λέγει· ὅτι ἡ μετάβασις κεκώλυται, οὐ μὴν ἡ μετάθεσις. Σιλβανὸς ὁ θαυματουργὸς ἀπὸ Φιλιππουπόλεως τῆς ἐν Θράκῃ εἰς Τρωάδα. Εὐδόξιος ὁ μετατεθεὶς ἐκ Γερμανικοῦ εἰς Ἀντιόχειαν, ἐγένετο καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἰωάννης ὁ Κωδωνάτος μετετέθη ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας εἰς τὴν μητρόπολιν Τυρίων· καὶ πολλοὶ ἕτεροι εἰς ἄλλας καὶ ἄλλας. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ προτελευτήσαντος ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικήτα πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μοναχὸς πεντακτένης καὶ πενταϊλᾶς, ἀπὸ Ῥωσιανῶν, πρότερον μετετέθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λήμνου· εἶτα ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ Μαρώνεια. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κομνηνοῦ κυρίου Ἀλεξίου, Σάβας ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Φιλίππου γέγονε πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ὃς εἰσελθὼν ἐνταῦθα, συνελειτούργησε τῷ μακαρίτῃ πατριάρχῃ κυρίῳ Νικολάῳ, καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ. Νικηφόρος μητροπολίτης Γάβρας, ἡγούμενος γεγονὼς τοῦ Κοσμηδίου, ἔλαβεν ὡς σχολάζων καὶ τὴν μητρόπολιν Ἄμαστριν. Ὁ Λεοντοπόλεως ἔλαβεν, ὡς σχολάζων, τὴν Ἀρκαδιούπολιν. ὁ ἐπίσκοπος Ἀθύρα ἔλαβε τὴν Σεργλυίτζαν. Τῶν ἐν τῇ Ἀλε-

ξιουπόλει σχολάζοντι ἐδόθη πρότερον ἡ Ἄβυδος, ὕστερον δὲ καὶ ὁ Ἄπρος. Τῷ Ἀλανίας ἐδόθη ἡ Σωτηριούπολις. Πέτρος ὁ Μογγὸς ἐντολῇ Ἀκακίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως μετετέθη ἀπὸ Εὐχαΐτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν πατριάρχης. Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νάρκισσος ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Φλαμιάδος, ἥτις ἐστὶν ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Μαμίας· ὥς φησιν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ ἱστορίαις, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασκευῆς, οὐδ' ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀποδείξεως. ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς Φλαμιάδος ὁ κύριος Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς κοινῇ ψήφῳ διὰ χρυσοβούλλου αὐτοῦ ἀγαγὼν τὸν ἐπίσκοπον Εὐστράτιον, ἐποίησε χειροτονηθῆναι πατριάρχην Ἀντιοχείας μεγάλης, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τῆς δηλωθείσης ἐπισκοπῆς Ἀβάρσου, καὶ ἑνωθείσης τῷ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας. Ἀλεξάνδρου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος, Παῦλος χειροτονεῖται, Μακεδονίου συμψήφου γενομένου. δι' ὃν καὶ ταραχὴ πολλὴ γέγονεν Ἀρειανῶν, σπευδόντων διὰ Μακεδόνιον. καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστὰς τῇ πόλει Κωνστάντιος, Παῦλον μὲν σχολάζειν ἐποίησε· τὸν δὲ Νικομηδείας Εὐσέβιον, Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἐνεθρόνισεν, ὃς καὶ Βηρυτοῦ πρότερον ἐγεγόνει.

IN TRES IVRIS ORIENTALIS LIBROS NOTAE Enimundi Bonefidii, I. C.

Pag.3,v.20,τὰ τείχη τῆς πόλεως] Non Constantinopolis,sed(vt Zonaras testatur)Nicomediæ & Niceæ, metropolium Bithyniæ.

P. 5,v. 18, χαρπακοῦ] Duobus in locis apud Zonaram legitur χαρπαπικοῦ. Chartarium autem apud Hieronymum longè aliud est.

P.15,v.1,μουλτεείους] Hi non sunt à multitudine dicti.nam & inferius μοῦλτος pro tumultu.

V.7, ὑπογραφεῖσα] Malim descripta quàm subscripta. Describũt tabularii, notarii,scribæ: subscribunt partes,testes,iudices.

V. 10,ἢ τυραννίδα] Legendum,ἢ τυραννίδα μελετῶντας, vt apud Balsamonem ad principium synodi Gangr.

V. 11, κατὰ τῶν αὐθεντῶν] Interpres Bals. *aduersus magistratus*. quum tamen hæc vox solis imperatoribus tribuatur passim in his Constitutionibus.

V.18, τοῖς συνεκστρατεύουσι τούτοις ἀνάθεμα] Hæc desunt libro interpretis Bals.

V.21,Περὶ πολυγάμων] Hanc cõstitutionem inter Imperatorias,non item inter patriarchales posuimus,quia ferè nomine citatur Constantini, & τόμος eo interueniente factus. Vide Bals.41 responso & 62.

P.16,v.27, ἐκ τοῦ προσβῆναι εἰς πληθυσμόν] Interpres Bals. hæc omisit.

P.17,v.5,καὶ τῇ Χριστιανῶν ζωῇ] Desunt hîc quædã. Nam Latinus interpres Bals. pro his, habet quæ sequuntur, *honestatis autem Christianæ uitæ conuenientis curam gerẽtes*.Legebat videlicet,καὶ τῇ Χριστιανῶν ζωῇ πρεπούσης εὐκοσμίας φροντίδα ποιοῦντες.

V.i.

V.11, ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γινόμενος] Legendum videtur νικώμενος. quod indicat interpres Balsamonis, qui vertit *victus*.

P.18.V.14, τρεῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἀξιωθήσεται τῆς ἀπολαύσεως] Hæc desunt Balsamonis interpreti.

P.22, V. 14, κατὰ τὴν εἰσημένην διάταξιν] Rectè διάταξιν, non διάστιξιν. intelligit enim priorem cõstitutionem de homicidis. Cæterùm paulo antè deesse negationem, legendúmque, εἰ δὲ πρὸς τὸν μοναδικὸν ὁ φονεὺς μὴ μετέλθῃ βίον, argumento sunt quæ postea sequuntur, Ne ciuile officium seu munus obeat qui aliũ occidit. Constat enim monachum munium ciuiliũ incapacem esse. Alioquin illud videretur deesse membrum, Si homicida non habeat liberos.

P.31, V.6, γηροκομεῖα] Interpres Balsamonis videtur legisse νοσοκομεῖα: quemadmodũ paulo inferius γηροκομείοις pro ξενῶσιν

V.19, λαύραις] λαύρα scribitur etiam per β, λάβρα. Refertur à Manuele constit.9, inter καθολικὰ μοναχικά. Hinc παραλαύριον. Georg. Pachym. lib. 5, hist. *Laura*, inquit, *locus verno tẽpori aptissimus, sed ad hybernãdum incommodissimus.*

P.32, V.12, περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ μᾶλλον καὶ τῶν τοιούτων οἴκων] Desunt nõnulla Balſ. interpres legisse videtur. περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων. ἢ μᾶλλον, κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ.

V.14, παρὰ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβαίνοντος] Interpres Balsamonis, *qui imperio excessit*. Rectius cõuertisset, *qui imperium inuasit*. Nicephorus enim Phocas alienus vsurpauit imperium, sublato de medio Cõstantini filio Romano, patre Basilii Porphyrogẽnetæ, qui hãc Nouellam scripsit.

V.18, καὶ ὕβριν τῶν ἐκκλησιῶν μόνων] Sequẽtia indicant deesse οὐ, & legẽdum, οὐ τῶν ἐκκλησιῶν μόνων καὶ τῶν εὐαγῶν οἴκων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ. ac forsitan etiam μόνον scribendum per ο micron.

P.36, v.4, διὰ μεγαλογράμμων] Hæc illustrari possunt ex Bals. C. 27 in Trullo, ἀλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοΰφαντα ἐπιβλήματα, τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαγγλλια γράμματα, καὶ κίππανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια. Idem C. 16, synodi 7, οὔτι τινὰ ἐπίσημα ἐπιβλήματα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων αὐτῶν, ἤγουν μαργέλλια.

Ib. v. penult. λιτὴν παπᾶν] A παπᾶς, id est sacerdos, παπαλήθρα, Bals. C. 21, in Trullo, διορίζεται ὁ κανὼν κείρεσθαι κατὰ κληρικοὺς τὴν κεφαλὴν, ἤγουν ἔχειν παπαλήθραι, καὶ ἐνδύεσθαι σχῆμα κληρικοῦ.

P.37, v.2, ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χωρίου τριάκοντα καπνοὺς] Interpretũ nomocanonis Photii alter sic vertit, *è prædio quod habet 30 iugera*. Agyl. autem, *à vico triginta infumibula habẽte* hi videlicet foci vicorum & ciuitatum, per quos tributa inter vicanos peræquãtur. Hinc καπνολογεῖν, focos describere: & καπνικὸν, tributũ ipsum fumarium. Cedrenus, τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον εἰσαγόμενον δημόσιον τέλος, ὃ καπνικὸν καλεῖν εἰώθασιν.

V.14, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ὅλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλείᾳ μου] Hæc desunt interpreti qui vsus est libro Tilii. κατάθεσις autem θεματικῶν, est affirmatio prouincialium, non autem *ordinatio speciẽrũ*, vt vertit Agylæus. θέμα enim est regio in formam & quasi positionem prouinciæ redacta: quod iampridẽ clarissimus doctor & parẽs alter meus docuit ad Eustathium. θέμα ὀψικίου apud Zonaram, prouincia obsequii. Hoc vocabulo obsequii sic vsus est Suetonius in Augusto, Alias itẽ nationes malè quietas ad obsequium redegit. Sic itaque vertendus hic locus, *& prouincialium omnium consentiens depositio Imperatoriæ meæ maiestati probauit.*

P. 40, v. 1. καταφρονείσθω οὕτως ἀδιαμφιβόλως] Interpretum nomocanonis Photii vnus hæc ad personã referẽs vertit, *citra dubitationẽ tamẽ illi insignia insternuntor.* alter autem retulit ad rem, id est ætatem, *sic apertè*

inseratur. quod rectius videtur.

V.10. καὶ ἔστω γνώρισμα] Hæc ad finem vsque desunt interpreti nomocanonis qui Tiliano codice fuit vsus.

P.41, v.7] Initium Nouellæ huius non intellexit Latinus interpres qui Tiliano libro vsus est. In nuptiis & sponsalibus duo distinguenda sunt, ὁρίσματα & μέσον. Duo sunt ὁρίσματα, initium contrahendorũ spõsaliorũ, & finis cùm nuptiæ fiũt. μέσα, multa quæ interueniunt, arrhæ spõsalitiæ, osculum, donationes ante nuptias, stipulationes & repromissiones, instrumenta dotalia, & cætera eiuscemodi. Ait Alexius veteres accuratius tractasse τὸ μέσον, neglexisse autem ὁρίσματα, id est, formam contrahẽdi sponsalia vel nuptias. Quòd autem Agylæus τὸ μέσον *efficientes causas* interpretatur, nimis angustum esse videtur. Sic igitur conuerti potest, Sponsaliorum nuptiarúmque terminos vetusta superiorisq; ætatis legislatio procul à se remouit: quæ autem iis interueniunt, magis quàm quæ Mysorum & Phrygum prouerbium, nota fecit.

V.15. ἐξέθετο] Al. ἐθέσπισε.

P.42, v.14. Λέοντος] Sic liber quo vsus sum. intelligitur verò Leonis Nouella 109. quare perperam Alexii nomen alter habet.

P.45, v.2. μικρὰς] Al. καταστάσεις.

V.8. καταπεριέπετο] Al. περιεχάρετο.

V.16. ἀποφέρεσθαι] Al. ἐπιφέρεσθαι.

V.26. ἀλλ' ὅτι] Al. ἀλλ' ἔτι.

P.46, v.5, κινουμένου] Al. κινουμένου.

V.26. μεθ' ἱερᾶς εἰσερχόμενα] Sic habet rhapsodia libri manuscripti quo sum vsus. Balsamo autem in Photium, μεθ' ἱερᾶς ἐπικλήσεως εἰς ἄλληλα συνερχόμενα.

P.47, v.20, πορνείαν] Sic Balsamo. Rhapsodia autem suprà scripta, πορνείαν.

P.59, v.12, διὰ τοῦτο] Fortasse διὰ τούτους.

V.19, ὀρίζουσι] Legendum ὁρίζουσι.

P.60, V.13, ἠπάτησαν] Balsamonis interpres legisse videtur ἐπάτησαν, conculcarunt.

V.14, ἠνείχοντο] Quæ sequuntur ad finem vsque constitutionis, desunt interpreti Balsamonis.

P.62, V. 2, Balsamonis interpres legens τραχέων, pro illa nota interpretatur circa tres leguminum. Illud scripturæ compendium videretur significare χρυσίον. nisi (quod verius est) dixeris τραχεῖς esse nummorum asperiorum & recentiorum speciem: vt Aspratura, κόλλυβον, in glossis Latinogræcis: & asper nummus Latinis, qui melior, nec pondere deminutus.

V.4, ἑκάστῳ, Καὶ αὕτη τοῖς διδασκάλοις δι' ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὖθις ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκκλησίαις ἀπονενεμημένη τιμή] Deerant hic quædam Balsamonis interpreti, qui habet, *sit autem & hic doctoribus honor tributus.*

V.23, καὶ αὖθις] Fortasse καὶ αὐτοῖς.

P.66, V.2, καὶ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ] Balsamonis interpres videtur legisse ἢ pro τῇ.

P.67, V.10, περὶ τοῦ ἐλευθεροβοῶντος] Fortasse παρὰ τοῦ.

V.vlt. καὶ ὅτι] Fortasse καὶ ὅτε.

P.68, V.14, νόμοις δικτοῖς] Legendum νόμοις δικτῶν.

P.72, V.17, αὐτοδέσποτα] Interpres Bals. *quæ per se dominium obtinent.* rectius, *libera suique iuris.* nam eadem vocat paulo pòst ἐλεύθερα καὶ αὐτεξούσια.

P.73, V.15, ἐπὶ δέ γε τοῖς κατ' ἐπίδοσιν δοθεῖσι μοναστηρίοις, καὶ κατ' ἐφορείαν, ἢ οἰκονομίαν, ἢ παντελῶς ἐλευθερίαν] Hæc defuere Bals. interpreti. pro quibus habuit, ἐπὶ δέ γε τοῖς μοναστηρίοις.

P.74, V.5, ὀφειλούσης ἐπιτηρεῖσθαι] Legendum videtur, ὀφείλουσιν ἐπιτηρεῖσθαι.

P.75, V.4, ἤπερ οἱ χαριστικάριοι, κἂν ὑπομνήματα ἔχωσι] Balsamonis interpres pro his habet, *vel id etiam*

V. iii.

gratum erit.putem aliquid deesse.

V.8, διαφέροντες αὐτῷ] Melius, *ad se pertinēte*, quàm *ab eo differente*.

V.9, ξωμονίταν] Id est, adelphatum quod præstatur ξωμονίτῃ: vt ἰσωμονίταν, quod ἰσωμονίτῃ. Monachus ξωμονίτης, qui non ita admittebatur in cœtum aliorum qui sanctiores habebantur, & ἰσωμονίται dicebantur.

V.18, μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς μονῆς τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἀδελφῶν ὄντος] Balſ. interpreti defuisse vidētur hæc, τῆς μονῆς & ὄντος.

P.76, Hoc capite omnia desunt libro Tiliano quæ de fragmento aureæ bullæ sublato dicuntur, vt qui conuentus apud alium iudicem, admittatur, si requirat iudicium principis. Hoc enim sublatum alia iussione Alexii, quæ extat in libro B. Amerbachii.

V.22, κηρόβουλλον] Κινναβαρις, κηρόβουλλος σφραγίς, χρυσόβουλλος λόγος. γραφὴ, τυπικὸν, principis. vnde κληρικοὶ ἀπὸ χρυσοβούλλων, de quibus Theodorus Balsamo C.33. in Trullo. μολιβδίνη βοῦλλα & κηρίνη σφραγίς, patriarchæ.

P.81, v.15, διαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου μετάστασιν] Interpres nomocanonis qui libro Amerbachiano vsus est, vertit *transmutationem*: & notat incertum esse legere debeas μετάστασιν an μετανάστασιν, id est exiliū. Putem μετάστασιν rectū esse, vt infrà, διὰ τὴν ὑπερένδοξον τῆς ἁγίας θεοτόκου μετάστασιν: quod emigrationem ab hac vita significat.

V.20, ἡ μνήμη τοῦ χ πατρὸς] Idem interpres inepte (ne fanaticè dicam) memoriam patris Christi interpretatur, quum legeret in libro Amerbachii literam χ implexam ρ. quod compendium significat Chrysostomum. Sic inferius Chrysostomi reliquias scribere debuit, non Christi.

P.83, v.19, ἐν Χώναις] Idē, quasi hæc sit vox appella

tiua,vertit infundibula:quũ sit nomen metropolis.

V.25,ἀναργύρους] De horum asceterio Zonaras in Michaele Paphlagone, καὶ ἄπεισιν εἰς ὅπερ αὐτὸς περὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἱδρύσατο ἀσκητήριον, ὃ ἐπὶ τῇ κλήσει τῶν θαυματουργῶν ἀναργύρων ὠνόμασεν.

P.91,V.19,μυστικῷ] Dicitur μεγαλεπιφανέστατος Constitutione Alexii secundi.

P.94.V.13, ἐκκλησίᾳ προσελθόντες] Adnotanda sunt quæ de hac Manuelis Nouella περὶ φονέων ἑκουσίων scribit Theodorus Balsamo ad canones Basilii, ἣν καὶ ἀνάγνωθι ὄπισθεν κατεστρωθεῖσαν, καὶ διαλαμβάνουσαν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα, Περὶ δὲ τῶν γινομένων ἐπ᾽ αὐτοῖς μετὰ τὸ προσδραμεῖν τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἡ μὲν βασιλεία μου ἀκριβῶς οὐκ οἶδεν, ἀκούει δὲ ὅμως οὐκ ἀγαθά.

P.96, V.21, διαγνώσεις] Malim ego *notitias* quàm *allegationes*.

P.97,V.3,κατὰ τὸ προοίμιον] Lege μετά.

V.14, Βραχιονησίῳ] Idem interpres videtur legisse πραγγνησίῳ.

V.16,τῇ θεοτόκῳ,τῷ μεσονησίῳ] Compendiũ quo θεοτόκῳ scribitur, θκῷ, fefellit eundem, quum vertit Co insulæ,dimidio.

P.9, V.13, ἢ δωρηθέντα, οὐ παρεδόθησαν] Hæc omisit Bals. interpres. ob id forsitan quòd aurea bulla loquatur tantùm de possessis prædiis. Sed potuit non tradi possessio, & tamen res possideri, vt quum vacua occupata est possessio.

V.28, ἀντὶ πρακτικοῦ] Bals. interpres legisse videtur πρατικοῦ. nam vertit *Pro emptione*. quum in sequentibus πρακτικὰ interpretetur acta. Quid sit πρακτικὸν docet quædam Isaacii Angeli constitutio.

P.100,V.26, ἢ πρακτικὰ] Dissimulandum illud non est, in libro Amerbachii eo compendio scriptam esse hanc vocem, vt πα legatur nõ πρα. Forsan πακτωτικὰ significat. Balsamo in Photium, tit. 2, c. 4, καὶ οἱ πακτωτικῶς ἐκλαμβανόμενοι μοναστήρια.

P.101, v.1, ἐπιλείψιμον] Sic rectius in libro Amerbachii, quàm ἐπιλήψιμον in libro interpretis Balsamonis.

V.17, καὶ σημεῖα ἢ] Absunt hæc à libro interpretis Balsamonis.

P.102, v.16, ἢ ἐνεργοῦντι] Non habet itidem interpres. Vertere possis, *Agenti in rebus*.

V. 17, ἢ καπνολογεῖν] Hoc quid sit, superius exposui. Perperam Balsamonis interpres, *Vel de fumo contendere*. quemadmodum in sequentibus pro ἢ ἀναζητεῖν μέτρα γῆς, corruptè legisse videtur ἀέρα ζητεῖν, *Et aërem inuestigare*. Sequitur, ἢ παροίκων ποσότητα. pro quibus idem videtur legisse ἢ πάκτων ποιότητα.

V.19. γῆς τὸ ὑπέρπλεον ἢ ὑπέρτιμον] Harum descriptionum autor Alexius Comnenus. Zonaras in historia, ὅπηδήποτε ἀπογραφεῖς πανταχοῦ τῶν ἀγρῶν καὶ χωρίοις διαφερουσῶν τοῖς ὑπηκόοις ἐστέλλοντο κτήσεων. καὶ τὰ καινὰ τῶν ὀνομάτων ἐπινενόηντο, τὰ ὑπέρτιμα λέγω καὶ τὰ ὑπέρπλεα· καὶ ἄλλοτε ἄλλοι φόροι ἐπηρειῶν κατὰ τῶν ὑπηκόων εἰσήγοντο. Huiusmodi exactiones & aliæ quædam ab eo institutæ, propter quas sacra etiam de templis tollerentur, causam his chrysobullis Manuelis dedisse videntur.

V. 26, οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἀδικίας] Desunt hæc omnia libro eiusdem interpretis ad finem vsque aureæ bullæ.

P.105. v.1. κατ' ἐζώνησιν] Legendum ἐξώνησιν, vt alibi, ἀξιουσγίου ἐξώνησις ἢ ἀπαίτησις.

P.106. v.4. ἡ γαληνότης ἡμῶν] Pagina sequens vsque ad πᾶσα δὲ πρᾶξις, deerat libro interpretis Balsamonis.

P.107, v.9. ἀπὸ μὴ στέργειν] Legendum ἀπόσους μὴ στέργειν, vt sequenti constitutione, ἀπόσος δωρεά.

V.13. κἂν τὸ μὴ ἀναπρέπειν] Hæc dimidia pagella vsque ad ἵνα οὖν, eidem interpreti deest.

P.108, v.6, καὶ μετὰ τὴν] Deest hæc pagella ad finē vsque constitutionis.

V.8, spo-

V.8, στροβιλιῶται Ἰουδαῖοι] Ex Strobilo insula, cuius meminit Suidas.

P.112, V.12, καὶ ἵνα, &c.] Hæc omnia vsque ad εἰ γὰρ μηδόλως, deerant libro interpretis Balsamonis.

P.113, V.18, εἰ γὰρ μηδέν τι] Desunt & hæc eidem, vsque ad εἴπῃς σοι.

P.117, V.27, οὕτω παρατρέχειν] Desunt hîc quædã libro quo vsus sum. Balsamonis interpres habet, Sic eiusmodi immobilia prætercurrere debẽtibus, perinde acsi ne in suis quidem omnibus regionibus sita essent.

P.118, V.2, αὐτοῖς ἀπ' ἀρχῆς &c.] Hæc omnia vsque ad μελλήσει desunt libro interpretis Bals.

Refert Theodorus Antiochenus alias huius principis constitutiones, quarum sententiam, cùm Græca desint, proponam, vt contrà ipsius præcedentem constitutionem, & Emanuelis Comneni iussionem iis qui immobilium donationes ab Imperatore accepissent vel acciperent, ad alios transmittere liceret quam ad senatorii ordinis personas, vel numeri militaris. Fuit & alia eiusdem, vt qui Imperatoris iussu se inuicem sacramentis obstrinxissent, non plecterentur, quasi coniurationem fecissent.

P.5, lib.2. V.16, Κάλλιστα, &c.] Perperam hæc ad finem vsque tributa fuerant Balsamoni.

P.10, V.2, ἐνθέσμως καὶ] Heruetus videtur legisse ἀθέσμως καὶ μὴ κατὰ θεοῦ &c. quæ lectio probabilior est, cùm Adrianus epistolã ad Constantinum scripsisset, Tarasii creationem fuisse illegitimam.

P.20, V.19, διακαινησίμου]Bals.in c.69.apost.ait hebdomadem διακαινησίμου tãquam ipsum magnum dominicm diem reputari, & propterea matutina resurrectionis euangelia eo die legi. Quod descendere videtur ex c.66.in Trullo, vbi καινὴ κυριακὴ est quæ à Cedreno dicitur ἀντίπασχα. Balsamo in eum locum, ὡς μία κυριώνυμος ἡμέρα λογίζεται κατὰ πάντα ἡ μετὰ

τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τρέχουσα ἑβδομάς κατὰ δὲ τὸ μὴ χρῆν κάμπτειν, καὶ ἡ ὅλη πεντηκοστή.

P.35, v.13, τὸ παλαιὸν καὶ καλόν] Interpres Balsamonis legebat καὶ καινόν, minus rectè.

P.41, v.24, δισεξαδέλφων] Videtur legendum τρισεξαδέλφων. hæc enim octaui gradus, cùm δισεξάδελφοι sit sexti.

P.48, v.14, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ] Legendum esse πατρὸς pro ἀδελφοῦ sequentia docent quemadmodum in versu proximè sequente τῷ πατρί, non τῷ ἀδελφῷ.

V.18, θέλησις] Legendum θέσις.

P.49, v.2, τοῦ κρατεῖν] Legendum οὕτω κρατεῖν.

P.51, v.25, ἀδελφοῦ μου μνηστήν] Legendum υἱοῦ μου μνηστήν. hæc enim nurus loco est.

P.54, v.7, ἐν τῷ Θωματῃ] Quid sit, ostēdit Georg. Cedrenus, καὶ ἐκαύθη ὅ,τι τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωμαΐτης.

P.65, v.15, ἀκερδέσι] Interpres Balsamonis videtur legisse αἰσχροκερδέσι.

V.19, διδασκαλίας] Idem videtur legisse διδασκαλίας, cùm vertat doctrinam.

Pag.66, v.20, ἐξελάσεις] Legendum videtur ἐξετάσεις.

P.67, v.9, κανόνες εἶπον] Deest negatio.

P.69, v.7, τὸν κεκληρωμένον κεκώλυται] Post hæc verba quædā deesse videntur: hæc videlicet, πόσῳ μᾶλλον.

P.70, v.21, ἢ κἂν τὴν πλείονα] Hæc desunt interpreti Balsamonis.

P.71, v.19, πρόεδρος] Malim interpretari præsulem, vel antistitem, quàm prædecessorem.

V.25, ἀλειτουργησίας] Perperam interpres Balsamonis vertit *excommunicationis*, cùm hæc sit *à sacris suspensio*, seu *sacri ministerii interdictio*.

P.72, v.6, κατὰ βίαν πραιτωριακήν] Idem interpretatur *vi à magistratu*, forsitan legebat πραιτωριακήν.

P.76,v.23,κτ' χώραν &c.] Quia hæc vſque ad διὰ τὸ μὴ non habet interpres, obſcurior eſt eius & imperfecta ſententia.

P.81,v.9,οὐ αὐτὸς ἐξήτασε] Deeſt negatio quam habet interpres Balſamonis ac legendum οὐ αὐτὸς οὐκ ἐξήτασε.

V.29,ἐφ' ὧν δὲ βραχείας] Quædā deeſſe videntur ante hæc verba.

Pag.83,v.12,τὸ δὲ καὶ ἐπαλλάσσεσθαι] Pro καὶ ſcribendum μὴ,vt in libro interpretis.

P.84,v.23,ἀρχιεπισκοπαῖς] in eodem ſequitur ἐπισκοπαῖς.

P.86,v.4,ὁ Πλαβρῆς] Balſamonis interpres, qui Amerbachii libro vſus eſt,vertit bellicoſum,& mutat in ἐπλαβρέτης.Idem ſequente verſu Σπανοπωλίνη interpretatur Rariſſimæ formæ,cùm hæc non ſint appellatiua nomina.

P.88,v.10,πανταχόθεν ἀκώλυτοι] Ante hæc deſunt nonnulla,vt & indicat interpres Balſamonis,qui Tilii codice vſus eſt:hæc puta,aut ſimilia,ἀπ' αὐτῆς φωνῆς ἤκουσε καὶ παρούσης τῆς ἀδελφῶν ὁμηγύρεως,ὡς τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα.

P 110,v.24,τὴν μὲν ἀφαίρεσιν] De hoc iure vide ſynodum in Trullo.

P.122,v.15,Κράλη Οὐγγρίας] Sic apud hiſtoricos Κράλης Σερβίας.quare perperam liber interpretis Balſamonis habet Crate. Eſt autem Crales, idem quod Carolus.

P.132,v.2,θεοφύλακτον μέγαν βασιλέα] Legendum Βασίλειον,vt indicat Siſinnii conſtitutio. Sic ſynodus in Trullo vocat θεοφύλακτον βασιλίδα πόλιν.

P.150,v.24,εἰ δ' οὖν] Legendum videtur,εἰ δ' οὐκ.

P.151,v.15,τὸ μὲν]Leg.τῆ μέν.

P.166,v.16,καθαιρείσθωσαν] Synodus in Trullo habet ἀφορεζέσθωσαν. Hæc pœna laico conuenit,illa clerico.

P.170,v.5,κοντάκιον] Quid significet κοντάκιον,& vnde sit appellatum,mihi non liquet:nisi dicas esse codicem vel tabulas. Balsamo in responsis, μετεγγραφέντα ἐκ κοντακίων καταχωρισθέντων. Et alibi vtitur voce κωδικίου,in principio responsorum, καταχωρισθεῖσαι τῷ παρόντι κωδικίῳ.

P.181,v.19,ἐφ' ἑαυτὸν] Leg.ἐφ' ἑαυτῷ.

P.183,v.18,κρατιῶσι] Leg.κρατιῶσι.

P.186,v.22,τὸν μέχρις εἰδώλων] Deesse videtur negatio,ac legendum τοι οὐ μέχρις εἰδώλων.

P.188,v.7,μέθιστα ἀδύου] Fortasse μέθιστα ἀδύων.

P.195,v,20,φελκτῆς] Leg.τριττῆς,vt supra. Vna immersio non videbatur Græcis sufficere,ideóque Eunomiani rebaptizabantur.c.95.syn.in Trullo.

P.200 v.4, ἐθέλειν] Leg.videtur ἐθέλωσι.

P.225,v.15,Βοκχόρις] Eandē historiā narrat Suidas.

P.235,v.18,διορθουμένης] Leg.διωθουμένης.

P.258,Παχωμίου] De Pachomio & eius institutis Niceph.Callist.lib 9.hist.eccles.c.14.

P.257,v.15,προσμονάσιον]In Chalced.legitur προσμονάριον.

P.273,v.9,πίμπη] In Trullo,μερίδι.

P.280,v.15,κολάζει] Leg.κωλύει.

P.281,v.7,πληθυνομένη ὀρθοδόξων] Videtur aliquid deesse, quo significetur potius paucitas orthodoxorum,vt sequentia docent,& quæstio ipsa significat.

P.288,v.25,ὑμεῖς δὲ σὺν πᾶσαν τις] In epistola ad Antiochenses περὶ νηστειῶν.

P.295, v. 28, καὶ ἀφορίζέσθω , καὶ οἱ κοινωνοῦντες] Amerbachii liber manuscriptus in -.synodo habet; ἀφοριζέσθωσαν οἱ κοινωνοῦντες.quod multo rectius est.

P.297,v.26,καθεζέσθω] Lacuna quæ sequitur,sic replenda est ex synodo in Trullo, ὁριζόμεν ὥστε τὸν διάκονον,κἂν ἐν ἀξιώματι,τουτέστιν ἐν ὀφφικίῳ τῷ οἱῳδήποτε ἐκκλησιαστικῷ τυγχάνῃ, τὸν τοιοῦτον μὴ πρὸ τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι.

EMENDANDA QVAEDAM.

P.32.v,5, ſcribe Βασίλειος. P.1,libri 2. v.14, dele literam B. P.19,v.11, dele literam B. P.38, v.9, dele B. quod addendum ſequenti conſtitutioni Chliateni,pag.46, v.3. item pag. 76,v.12. item pag.78,v.4. Pag.1[illegible]1, v.7, dele B. Pag 112, v.15,εἰ ἀμφιθαλεῖς, &c. hæc omnia vſque ad finem pag. ſequentis expungenda ſunt. P.128,v.22,pro π: ſcribe τι. Pag.272,v.11, pro διάστημα lege δῆμα. P.215,v.10 & 13, lege συμβολῆς.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

IVRIS ORIENTALIS, Imperatorii & Pontificii, LIBRI III.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IMPERATORIAE Constitutiones. LIB. I.

HERACLII.

DE FIDE.

QVVM sanctus Sophronius tum summo sacerdotio fungẽs Hierosolymis, subiectis sibi sacerdotibus conuocatis synodicè demonstrasset, eos qui vnam in duabus Christi naturis voluntatem atque energiam affirmarent, palam vnam quoque naturam statuere: eique Ioannes papa Romanus assensus esset: Imperator edictum proponit, Neque singularem neque duplicem in Christo energiam esse asserendam.

DE IVDAEIS.

ANNO XIX, vere ineunte, Heraclius Constãtinopoli Hierosolyma proficiscitur, & auehit venerabilia ac viuifica crucis ligna: votisque deo persolutis, patriarcham Zachariam restituit. Omnes porro Hebræos sancta vrbe exigit, edicto ne iis intra tertium miliare accedere liceret.

DE FORO COMPETENTI episcoporum, clericorum & monachorum.

SCIAS autem esse Nouellam piorum Imperatorum Heraclii & Constantini, quæ statuit ne episcopus, vel clericus, vel monachus ob pecuniariam criminalémve causam apud ciuilem vel militarem conueniatur magistratum: sed apud suos episcopos duntaxat, aut metropolitanos, aut patriarchas. Eadem etiam statuit aurea bulla celeberrimi Imperatoris domini Alexii Comneni, vulgata mense Iulio, indictione 4. anno[*ab orbe condito*] 6589.

LEONIS IKONOMACHI.

DE HEBRAEIS ET MONTANIS

ANNO sexto Imperator Hebræos ac Montanos ad baptismum adegit.

DE PATRIMONIIS TEMplorum vrbis Romæ, & de capitatione infantium.

FVRORE percitus maiore homo aduersus deum pugnans, tertiæ Siculi ac Calabri populi parti tributum in singula hominum capita imposuit. Patrimonia quoque templorum Romæ principibus Apostolis consecratorum (quæ pecunia quotannis antiquitus pendebatur talentorum trium semis) in ærarium publicum conferri iussit: & mandauit inspici atque describi infantes qui nascebãtur, vt census iste de singulis capitibus (cephaletionem vocant) exigi posset.

DE DVABVS SILIQVIS PRAEstandis prouinciarum administratoribus.

IMPERATOR, ruina murorũ vrbis cognita, ciues ita est alloquutus: Vos muris vrbis reficiundis cùm non sitis pares, nos procuratoribus prouinciarum negotium dedimus, vt vltra constitutũ tributum in singula nomismata accipiant miliarisium vnum, idque in ærarium nostrum conferant: ex quo nos muros condamus. Exinde obtinuit vt binæ siliquæ seu ceratia quæstoribus soluãtur. Ceratia autem appellantur duodecim folles, siue nummi.

CONSTANTINI CABALLINI.

DE RELIQVIIS ET INTERcessione sanctorum.

IDONEVM se antichristi instrumẽtum præbuit: atque adeò vniuersali edicto vetuit nequis in vniuersum Domini seruorum Sancti titulo cohonestaretur: quinimò conspui eorum inuentas reliquias iussit: prohibuitque eorum intercessionẽ postulari, quòd eos nihil posse diceret. Atque addidit scelestus, Mariæ quoque virginis intercessionem nõ esse implorandam. nihil enim eam præstare posse. Quin & Deiparam hanc noluit appellari.

NICEPHORI.

DE MILITIA INOPVM. DE CHARtiatico, & fumario, & naucleris, & inuentione thesauri, & aliis quibusdam.

VT EXERCITVS deprimeret, quid nõ mali excogitauit aduersus Christianos? Primò enim

Christianos ex omnibus regionibus in Sthlabinias coegit demigrare, & eorum habitationes diuendidit. Quæ res nihil ab hostili captiuitate abfuit, omnibus in summas angustias coniectis. Secūdum maleficium: imperauit vt egeni militarent, iisque a vicinis arma & stipendia in singulos XVIII nomismatum darentur, hac census præterea publicus eorum nomine penderetur. id Allelengyum vocabatur, quòd alteri pro alteris tributi nomine sponsores essent. Tertiò, omnium bona inspici, indéque censum in publicum exigi iussit, nomine chartiatici præterea exactis in singulos duabus siliquis. Quartò, omnes onerum releuationes sustulit. Quinta calamitas, quòd ab omnibus sacris ædibus, parœciis, pupillis educandis destinata domo, hospitalibus, ad senes fouendos factis ædibus, necnon ab ecclesiis, atque monasteriis imperatoriis, fumarium tributum exegit ab initio vsque sui imperii. Meliora de eorum bonis sub imperialem curam transferri iubebat: nihilominus tamen tributum de his pendendum iis imponebatur, quæ reliquerat in iis ipsis sacris domibus, ita vt multis tributum duplicaretur: interim habitationibus ita exinanitis vt inde emigrare cogerentur. Sextum tyrannicum institutum, quòd à magistratibus inspici res eorum iussit, qui ex pauperie subitò ad opes peruenissent: ab iisque, veluti qui thesauros inuenissent, pecuniam postulari. Septimum, quòd emunxit etiam hos pecunia, qui à viginti retro annis ad præsens vsque tempus dolium aut vas aliquod aliquando reperissent. Octauum, qui ab auis vel proauis hæreditatem percepissent: etsi ea diuisa iam inde à viginti annis esset, eos pensionem in publicum conferre coegit. vtque ii qui extra Abydum mancipia emebant, de singulis duo nomismata soluerent:

maximè Dodecanesum incolentes. Nonum, naucleros maritima, præsertim minoris Asiæ, inhabitantes, & nunquam agriculturam expertos, inuitos coegit emere prædia quæ aliis ipse eripuerat, indéque tributum soluere. Decimum, insignes Cōstātinopoli naucleros in vnum cōduxit, iisque duodecim cuique libras auri tradidit, ea lege vt in singula nomismata vsuræ nomine quatuor siliquas soluerent: cùm nihilominus reliqua etiam vectigalia nauigiorum ab iis penderentur.

DE VSVRA.

VSVRAS de nauigiis captatas (quum interim re fœnebri aliis omnibus interdixisset) aliáque infinita mala excogitauit.

DE VASIS SACRIS ET rebus ecclesiasticis.

DVCES exercituum iussit episcopis & clericis mancipiorum loco vti, pro sua autoritate in ædes episcopales & monasteria diuertere, eorúmque rebus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni ætate deo aurea vel argentea vasa consecrassent: & res tēplorum sacras in publicos debere vsus conuerti statuebat.

LEONIS ARMENII.

DE PRAEFECTO POENAM adultero non irrogante.

PRAETER vigilem accuratámque reip. gubernationem, summa fuit in eo in flagitiosos se-

ueritas: cuius rei exemplum referam. Exeuntem aliquando palatio accessit quidam, querens suam sibi vxorem à senatore quodam raptam: ídque facinus se ad vrbis præfectum detulisse, neque tamen suum ius consequutum. Leo statim mādauit vt redeunti sibi sisteretur senator reus tā atrocis flagitii, & vrbis præfectus. Quo facto, actorem proponere suam causam iussit. qui quum rem ab initio ad finē vsque exposuisset: reus conuictus probationibus, quum nullū inficiandi criminis locū inueniret, scelus confessus est: & præfectus causam interrogatus cur flagitium digna poena vltus non esset, inops excusationis obmutuit. Hunc ergo Imperator statim munere suo exuit, & adulterum ex legibus puniendum dedidit.

THEOPHILI.

DE IMAGINIBVS.

IN EOS qui cultum diuinis imaginibus præstarent, nimis durum se atque inhumanum præbuit, omnes qui ante ipsum fuere tyrannos crudelitate vincere contendens. Nam Michaelus pater eius edixerat ne vlli pictæ imagini, vbicunque ea esset, nomen Sanctus imprimeretur, quòd id nulli rei præterquam soli Deo congruere putabat. Leo autem, & filius eius Copronymus, omni earum adoratione prorsus interdixerant. Theophilus autem ne pingi quidem eas coloribus concessit: abiecti dicēs animi esse talium rerum admirationem, ipsámque solam spectandam esse veritatem.

DE EXPVLSIONE MONACHORVM.

EDIXERAT [Theophilus] ne monachis vllam

vrbem intrare liceret: iusserátque omni modo eos arceri: atque adeò non tutum erat iis conspici ea in regione. Quin & monasteria atque otii causa conditas ædes hominibus frequentans, mundana fecit hospitia.

DE CONNVBIO PERSArum cum Romanis.

PERSAE hũc Theophobum, Constantinopoli abducere, regémque suum facere cupientes, eius causa aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta simul pacis offerentes. Neque tamen persuaserãt Imperatori vt Theophobum ipsis dederet: sed eum potius patricii dignitate ornatum, sorori suæ matrimonio copulauit: lege etiam lata, quæ Persis coniugiorum cum Romanis licentiam concederet.

DE TONSVRA CAPILLORVM.

QVIA verò à natura paucos capitis capillos habebat, & erat recaluaster: ideo edicto edito iussit crines ab omnibus tonderi, neque ab vllo Romano vltra collum demissos gestari. sanxitque edictum, graui flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem reuocare studens.

DE RAPTV EQVI.

MILES quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsum sæpe ex prælio incolumẽ extulerat. Huius equi amore captus dux sub quo is militabat, quum neque pollicitationibus neque minis impetraret, hominẽ timiditatis accusatum apud Imperatorẽ exautorat. Quum autẽ Theophilus equũ insigni virtute cuperet habere, & missis in omnes partes mandatis talẽ sibi quæri atque afferri iuberet,

eam occasionem nactus dux iste, militi ei equum inuito adimit, & tanquam suum imperatori mittit. Pòst, quum necessitas bellica plures milites requireret, mandatóque Imperatoris omnes qui arma ferre possent, in exercitum allegerentur: ille etiam miles arma sumpsit, & in prælio fusis suis, quòd equum à quo seruari cõsueuerat non haberet, occubuit, vxore & liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio accensa, & quòd necessaria pupillis suppeditare nequibat, iustitiæ Imperatoris fama instigante Constantinopolim venit: Theophilúmque ad templum Blachernense equitantem de more conspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenum equi apprehendit, suum hunc esse vociferans: & non alium, sed ipsum Imperatorem cædi mariti sui causam præbuisse. Perterritus Imperator manere eam iubet dum in palatium ipse rediret: ac reuersus statim ad se vocat, ac de re tota accuratiùs inquirit. Quam quum ea à principio ad finem vsque recitaret, illico etiam dux iste sistitur, & muliere iussu Imperatoris occultata, de equo acriter interrogatur: quem quum asseueraret suum fuisse, neque raptu paratum, producitur extra velum mulier, reum de vi peractura. Qua is conspecta diriguit, & aliquandiu mutus adstitit: tandémque ad se reuersus, supplex pedibus Imperatoris se aduoluit, lacrymans, ac peccatum confitens. Ergo Imperator eius facultates viduæ eiúsque liberis hæreditatis iure addicit: ipsúmque dignitate spoliatum exilio perpetuo damnat. Adeò infensus erat & iis qui iniustè opes parare intenderent.

BASILII.

DE IVDICIBVS, ET FORIS quibusdam:& de pauperibus lites habentibus.

OPERAM dedit vt iustitia vigeret, & æquo iure inter se viuerēt subditi,neque à diuitibus inopes opprimerentur: propositis passim decretis, quibus iniustitia exterminabatur. Iudices quoque constituit, amplisque stipendiis & honoribus auxit, iussos per diem sedere pro tribunali, & litigantium causas diiudicare. Ad eam rem loca iis designauit cōmoda,Magnauram, Circum, & Chalcen [æream portam] quam vetustate laborantem, ruinámque minantem, ad hoc instaurauit atque adornauit. Alimenta etiam pauperioribus, quibus iudicio erat disceptandum, ordinauit: ne inopia coacti litibus renuntiarent.

DE NOTIS NVMERORVM.

ANIMADVERTENS occasionem maleficii prauis hominibus eo dari, quòd numeri quibus (verbi gratia) semissis, sextans,vncia, & similia designantur, per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur: loco notarum literis vti iussit, quas etiam rustici legere possent: & de suo sumptus in chartas, literas, atque scribas ipse suppeditauit.

LEONIS ET ALEXANDRI.

DE IVDICIBVS.

EXISTIMO equidem, eorum neminem qui iudiciario funguntur munere, eò vnquam stuporis aut inscitiæ proruptùrum, vt aliter quàm ex præscripto legum iudicium sententiámve ferre audeat. Quòd si quis in tantam euaserit dementiam, reus peractus eas dependet pœnas quæ legibus sunt irrogatæ. Sin fortè nos effugerit, peruigilem tamen illum atque insomnẽ oculum, cui nihil non, quamlibet occultum sit, patere potest, effugere non poterit. Tametsi idipsum imprecationibus quoque dirísque execrationibus stabilire ac firmare non ab re alienum censuimus. Inueniat itaque iste & Deum & cælestes omnes atque incorporeas potestates sibi nunquam non aduersantes. Immaturè ex hac vita excidat potiùs quàm excedat. Incommodis insuper afficiatur perpetuis. Ipsius ædium fundamenta ignis tandem deuoret, & posteritas eò redigatur inopiæ, vt panem ostiatim quæritet. Atque hæc iure sanè optimo, propterea quòd leges, quas liberrimas esse oportuit, seruas quodammodo atque captiuas efficit fictorum prauorúmque iudiciorum.

CONSTANTINI PORPHYROGENNETAE.

DE REBELLIBVS ET SEDITIOSIS anathemate feriendis.

QVAE autem mense Iulio, 9 indict. anno 6534,

ab Imperatore domino Constantino Porphyrogenneta facta est Nouella, sanctissimo quoq; Patriarcha domino Alexio,& synodo assentiente, quæ decisionis locum obtinet, vt quæ ab Imperatore & synodo descripta est, & quæ decernit eos anathematizari qui defectionem ab Imperatore moliuntur, vel tyrannidem, & ea ratione subiectos aduersus eorum dominos incitant, inter alia hoc quoque circa finem expressè definit:

IIS qui ab hoc deinceps tempore insidias sunt machinaturi,vel tumultum excitaturi,anathema.Iis qui ipsis opem ferunt, & in defectione sunt socii, anathema. Iis qui consulunt vel ad huiusmodi incitant, anathema. Iis qui ipsos ad pœnitentiam suscipiunt, quum defectionis pœnitentiam non agant, nec eam relinquant,anathema.

DE POLYGAMIS.

VNIONIS verò decisio,quæ facta est sub Constantino Porphyrogenneta, & Romano,Constantino quidem imperante, socero autem eius Romano patris imperatoris dignitatem obtinẽte, anno 6429, indict. 9, & quæ singulis annis legitur in suggestu, mense Iulio,hæc dicit circa finem:

DEINCEPS autem cõmuni sentẽtia ac iudicio pronuntiamus, ex præsenti anno, qui est 6429, indict. 9, neminem oportere se quarto matrimonio iungere,sed esse omnino reiiciendum:& siquis ad eiusmodi cõiugium venire voluerit,esse omni ecclesiastica congregatione priuatũ,& ab ipso in sanctum templum ingressu alienum, donec in coniugio permanserit. Hoc enim etiam sanctis patribus, qui nos præcesserunt, visum est. Nos verò etiam sententiam apertiorem reddentes, ipsum vt à Christiana republica alienum, abdicamus. Ac sic quidem de

quarto matrimonio. Vt autem quæ ad alia quoque matrimonia pertinent decentiùs constituantur, & non Christiana vita indignam institutionẽ habeant, de tertio quoque matrimonio definimus, vt non absolutè ac simpliciter & temerè perficiatur. Etenim à patribus quidem vt sordes permissum est, non sic tunc quidem vt nunc, re citra vllum ruborem impudenter peracta, & indiscriminatim cõtracta: sed quẽadmodum siquis qui in domo in angulum incidit, multas sæpe sordes viderit: nunc autem quando libertatem accepit, & perinde acsi nihil habeat dedecoris & sordis reputatur, rectè visum est hoc repurgare, quemadmodum & turpitudinem non in angulum coniectam, sed in ædibus diffusam, nullo modo permittimus, sed repurgamus, & quod molestũ est & indecorum ab eo reiicimus. Quinetiam humanæ cedẽtes infirmitati, honestatis autẽ Christianæ vitæ conuenientis curam gerentes, hoc in tertiis nuptiis seruandum statuimus, vt siquis qui quadragesimum annum excesserit, & nec naturam reueritus, nec honestæ vitæ, quæ in Christianis requiritur, vllam curam gerens, sed sola libidinis perturbatione victus, se in tertium matrimonium proiecerit, is cum omni diligentia & obseruatione sit vsque ad quinquennium sacramenti communionis minimè particeps: & nec hoc tempus illi contrahatur. Qui enim post annũ quadragesimum sordẽ in Christi Ecclesia esse vel dici amauit, quod melioris vitæ argumentum præbebit propter quod tempus sacramentorũ participationis ei contrahatur? Sed & postquam impolluta participatione dignus habitus fuerit, non erit ei permissum in alio tempore ad participationem accedere, quàm in sola salutari Christi & domini nostri resurrectione, per præcedentis ieiuniorum abstinentiæ repurgationem. Hæc autem dicimus,

quãdo ex prioribus matrimoniis non fuerint liberi iis qui post quadragesimum annum tertiam vxorem ducere voluerint. Nam si liberos habuerint, eis nullo modo tertium permittitur matrimonium. Est enim valde iniquum tempestiuæ libidini indulgere, priorum autem matrimoniorum liberis non prospicere, vt sint securi, & à molestia & à perturbatione remoti, quæ solent euenire hominibus ex filiorum multorum susceptione. Quòd si quis triginta annos natus, & ex prioribus matrimoniis habens liberos, tertiæ mulieri coniunctus fuerit, is quoque, nulla ei venia data, ad quartum vsque annum communionis sacramentorum sit expers: quia manifestum est eum sola intemperantia motum, & quòd sit carnalis libidinis seruus, ad hoc se matrimonium conferre. Et postquam etiam sacramentorum participatione dignus fuerit habitus, semel quidem in salutari Christi & domini nostri resurrectione: secundò autem in dormitione immaculatæ dominæ nostræ Deiparæ: & tertiò in natali Christi & Dei nostri: quòd in his procedat ieiunium & eius vtilitas. Sin autem non sint liberi (quia liberorum susceptionem desiderare facile est) condonandum, & sola ea poena quæ ab intio & hucusque seruata est, in eum animaduertetur. Hæc etiam de tertio matrimonio. Atqui nec secundum, nec primum extra cautionem adhibitam relinquimus, sed & illa sic contrahi statuimus, vt nullam malam causam habeant, vel ex raptu, vel ex præcedente clandestino concubitu, sed legitimè, & ab iis qui ab eiusmodi inquinamentis & fornicatoria impuritate mundi sunt. Si quis ergo prædictis constitutionibus neglectis, ad matrimonii consuetudinem primam vel secundam processerit, dum Christi ecclesia, quæ est pura, immaculata, & sine ruga, salutaribus examina-

tionibus ſubiicit : nec priùs ad diuinorum myſteriorum participationem admittit, quàm definitũ ob fornicationem tempus expleuiſſe cognouerit, niſi fortè neceſſarius è vita exceſſus vrgeat, donec ſcilicet ſeptimus annus completus fuerit. Sacerdos autem qui auſus fuerit præter id quod ſtatutum eſt diuina participatione aliquem dignari, de proprio gradu in periculum veniet, eo videlicet qui præter formam conſtitutam diuina communione dignus eſt habitus, ad excommunicationem redacto, vſque ad ſeptimi anni complementum.

IMPERATORIS D.

CONSTANTINI PORPHYROgennetæ Nouella ſecunda cõſtitutio, De voluntariis homicidis, ſuſcipiens quidem eos, præter vim prioris, per commiſerationem, damnans autem perpetuo exilio & bonorum ſpoliatione.

HAEC ſancire nunc propoſuimus, ſeueritatem quidẽ prioris conſtitutionis benigniore eccleſiaſticorum decretorum cenſura cõmutantes : diſſolutæ autẽ & indulgenti delinquentium diſciplinæ, eáque de cauſa ad imitandum facili, non ſolùm vinculo pœnarum medentes, ſed & totius ferè ſubſtantiæ ad homicidam pertinentis ſpoliatione. homicidis quidem ipſis de ſalute, reipublicæ autem, ne quis ſimili moueatur affectu, vtiliter proſpicientes. vt horum vtrunque tam ius obſeruetur, & magnum di-

uinúmque ecclesiarũ conseruetur priuilegiũ, quàm his cautionibus imitationis frequentia coerceatur. Quod igitur attinet ad vitæ rationem homicidæ, ordinari iubemus, quemadmodum canonica præscripserit disciplina. Nos autem hac constitutione perpetuo eum damnamus exilio, ab eo loco in quo scelus perpetratum fuerit. Quo quidem tam punietur reus, quàm propinquis occisi nõ maioris fiet tristitiæ & doloris augmentum, quod vtrumque forsan non inutile. ne assiduo conspectu eius qui dolorem attulit, & defuncti memoria, propinqui spõte ad vltionem impulsi, malum malo sanare conẽtur,& homicidii duplicẽt infortunium. Omnino igitur homicida perpetuò illinc exulet, nec vnquam eò reuertatur, & terram habitet quæ iniustè sublati fratris sanguinem hiscendo suscepit. Et hanc primùm post ecclesiasticã censuram cõdemnationem ferat: præterea verò, bonorum suorum priuationem subeat: ne tamen applicentur fisco. Nam si vxor sit homicidii damnato, dotem & propria omnia auferre eam oportet, hoc amplius donationẽ ante nuptias. Quod si theoretrõ pacta fuerit aut aliud quidpiam, huius omnino recuperationẽ & proprietatem habere, si liberi non subsint. Sin autem subsint liberi, eam habere lucrorum nuptialium vsumfructum, obseruatis omnibus legum præscriptis, liberi autem in trientem reliquæ substantiæ paternæ succedant. Et siquidem homicida proprio motu, aut consilio ac approbatione eorum à quibus examinatur, ad monasticam vitam (prius sceleris purus effectus) transierit, accipiat monasterium tertiã partem illius substantiæ, reliquo triente reseruato vxori & liberis occisi in paruũ eorũ infortunii solatium. Quod si liberi non supersint occiso, inter vxorem & ascendẽtes, Triens ille æqualiter diuidatur. Vxore autem

relictis liberis præmoriente, præferantur ii ascēdentibus. Sed si nec liberi, nec vxor, nec ascendentes sint occiso, & alii qui lege ad successionem vocantur cognati, diligentiam adhibuerint vt scelus manifestaretur, trientem accipiant eius qui iniuriam intulit. Sin autem solitariam vitā homicida non appetierit, non triens sed bes iuxta prædictam distinctionem parti eius qui interfectus est, distribuatur. Præterea nemo eorum qui huiusmodi sceleris conuicti sunt, ciuile officium aut aliud quodlibet administret vnquam, nec si diuinum rescriptum impetrauerit: sed omnimodo maneant infames, quibus, vt viuerent tantum benignè concessum est. Cæterùm ii omnino tondebuntur, & in numerum monachorum referentur: qui malitiæ exuberantia, præmeditati sunt cædem proximi, & eam, prius habito consilio, in animæ suæ perniciem & fratris sui necem, instructi patrarūt. Nec ad tempus modò pœnitentiæ præstitutum, sed quandiu vixerint in monasterii regula coerceantur. Nam qui aliter sponte interfecerint, sed lasciuia & impetu iræ ratione carentis, non consultò & præmeditatè ac huius habita deliberatione arguētur occidisse, perpetuo quidem præter alia omnia subiicientur exilio, non tamen monasticam vitam eligere cogentur.

DE LAICIS QVI INTESTATI moriuntur absque liberis.

NEC tibi repugnare videatur Nouella Imperatoris domini Constantini Porphyrogennetæ, quæ tractat de iis qui sine liberis ab intestato moriūtur, non succedere ex linea transuersa cognatos: sed tertiam partem bonorum eorum qui sic moriuntur, ad pias animæque salutares elargitiones procedere,

cum

cum eo etiã collectis pretiis seruorum eius qui mortuus est, vtpote iis eo ipso liberatis. Hæc enim Nouella de laicis loquitur & solis, sicut prædicta Iustiniani Nouella locum habet in episcopis & clericis qui ab intestato moriuntur.

ROMANI SENIORIS.

DE PRAEDIORVM acquisitione.

NOVELLA quoque Cæsaris Romani senioris idẽ penè statuit. NE QVIS vltrà, cõspicuorum & spectabilium magistrorum, aut patriciorum, neque eorum qui imperiis, potestatibus aut omninò principalibus dignitatibus insigniti sunt & ornati, neque item ciuilium, militarium aut delegatorum magistratuum, aut his substitutorum, neque metropolitanorum; aut archiepiscoporum, aut præfectorum, aut eorum qui sacris domibus præsunt; aut denique ad alium quemuis honorem seculi prouecti sunt, prædiorum aut fundorum possessionem, aut emptione aut donatione aut alio quouis modo adeat. Eos enim qui post præsentem constitutionem, ciusmodi quippiam moliri & aggredi ausi fuerint, inde iubemus absque suæ pecuniæ restitutione, detrudi, propriisque laboribus ac sumptibus fraudari, quos ad rem ornandam & pretiosiorem faciendam cõtulerunt. atque ipsam prædii æstimationem, si quidem conspicui viri sint & illustres qui hoc admiserunt, fisco applicari: sin abiectiores sint, & o-

mnino absque vlla pretii restitutione expelli,& meritis insuper pœnis castigari.

DE RESCINDENDA VENDITIONE.

NOVELLA quoq; Cæsaris Romani senioris ita habet: Si deprehēsum & exploratū fuerit eos qui post à se peractā venditionē, si modò testibus peracta cōprobetur, ad iudicium prouocarūt, intra quadriennium id fecisse ac conquestos esse, citra controuersiam his succurritur. Succurritur autem, non vt vendita suburbana recipiant, sed vt si quidem emptor quod reliquum est iusti pretii expletioni præstare voluerit, hoc ei facere liceat. Atque ita iustum rei pretium supplens ac persoluens ipsa prædia sibi retineat, & qui de facta venditione queruntur, iustum pretium quāti prædium ipsum æstimatur, accipiant. Sin nolit emptor iustam rei æstimationem cōplere, pecuniam quam ab iis qui cum eo expostulant accepit, vna cum eius causis ac vsuris restituat, & è prædio decedat venditori restituendo.

DE PRAELATIONE.

SI QVI communes ædes, fundum, vineam aut quamuis aliam rem soli habētes, aut aliter quàm cōmunionis iure propinquis prædiis aliqua ex parte permixti aut adiacentes, consortes, vel alioquin vicini & proximi, sua alienare aut venditionis aut emphyteuseως aut locationis nomine voluerint, ne prius hæc alii cuiquam alienanto quam testatum iis fecerint, quos in prærogatiua κατὰ τάξιν, hoc est ordine succedentes dicimus. Vt primi, inquam, vocentur permixtim quoquo gradu iuncti cognati, aut quibuscum aliquid est commune: vt ædes, fundus, vinea, aut quæuis alia res. Eiusmodi siquidem cognatos lex præfert. Vbi verò cognati communionem in re non habent, tum anteponuntur qui

aliquid in ea communitatis habent. Quibus ii succedunt qui tantùm permixti sunt, etsi omni ex parte ei qui rem alienat sint externi. deinceps & simul iuncti consortes. Postremò qui simpliciter aliqua ex parte rei alienandæ vniti sunt & vicini. Consortes porro appellamus, quotquot sub eodem censore perscripti sunt, & in censum publicum relati: etiamsi propria tributa diuersis in locis pensitent. Enimuero cùm multi finibus prædii alienandi circunquaque adiacent, suo cuique ordine testationis prærogatiua tribuatur, vt renuentibus fortè iis qui iure præferuntur, qui deinceps vocantur, contractum, si velint, inire queant. Quòd si æqualibus omnes subnixi reperiantur priuilegiis, vt nihil omnino sibi inuicem in huiusmodi vocatione præiudicent, eadem quoque rursus fiat denuntiatio, vt intra triginta dies iustum pretium, quódque verus emptor haud segniter præstaturus esset, si absque vlla mora soluentes, pro rata parte vel sponte sua vel alicuius opera & arbitratu distribuant. Quotquot autem intra præfixum tempus, sibi delatam pretii partem non præstiterint, ius prærogatiuæ amittent: nisi si quis fortè eorum captiuus est, deportatus aut relegatus: aut ob publica priuatáve negotia citra dolum absens: aut etiam nondum annum ætatis vicesimum quintum expleuit. Horum enim qui administranda negotia susceperunt, intra quatuor menses, cum præsentibus nouis emptoribus pro rata portione concurrunt, pretium explentes, quod à minoribus subducta ratione est præstandum, vnà cum legitimis vsuris & necessariis sumptibus. Externos verò emptores in totum summouent, pretium cum vsuris ac sumptibus ipsis restituentes. Quin & in vniuersitate villarum quæ dicuntur aut prædiolorum (vniuersi-

tatis autem vnius ſunt qui ex eadem ſunt villa) longè ſatius eſt vt earum habitatores ſibi mutuò præferantur. Quòd ſi omnes quibus in rei diſtractione prærogatiuæ ius datur, recuſarint, vel eos exploratum fuerit, ei qui rem alienat & eius familiæ aut pecuniarii damni ſeu mulctæ autores fuiſſe, aut eius corpori ac vitæ inſidias ſtruxiſſe, grauiſſimámque infamiam peperiſſe, idque non fortuitò, ſed de induſtria aut per ſe aut per ſuos, hos inuito eo qui talia ſit paſſus, nulla ratione volumus ad ipſius prædia aſpirare. Poſt decennium tamen ſilentio peractum, aduerſus eos qui quouis modo contraxerint, quive donatione aut teſtamento quippiam fuerint conſecuti, nulla omnino ab iis qui dictis ex cauſis prærogatiuæ ius habent, imò nec a fiſco controuerſia moueatur. Occaſione tamen dotis aut propter nuptias donationis, ex teſtamento vel permutatione vel tranſactione, & propinquis & externis omnes alienent, abſque ſimulatione nimirum ac dolo. Si verò qui in fraudem noſtræ conſtitutionis alienant aliud quid facere auſi fuerint, & aliud apertè ſimulare, ſi quidem poſt iuſiurandũ conuicti fuerint, tam ipſi quam qui ita doloſè cum ipſis contraxerunt, & periurii pœnas dabunt: & hi quidem prædio, illi verò clam ſoluto pretio excident, & vtraque fiſco inferentur, vt à fiſco propinquis venundentur. Sin verò ante iuſiurandum deprehenſi fuerint tale quippiam egiſſe, & quod actum fuerit erit irritum, & qui ſemel fundum præter iuris formulam alienare conatus eſt, vel inuitus poſtea cogetur iis vendere quibus ius prærogatiuæ conceſſimus. Et hæc quidem ita de his ſtatuenda.

NICEPHORI PHOCÆ.

DE TETARTERO, QVOD est numiſmatis genus.

NVMISMA attenuauit, tetartero excogitato. Cúmque eo modo duplex eſſet nummus, penſiones publicæ grauiorem exigebant, minor in ſumptibus faciendis diſſipabatur. Cúmque eſſet lege & conſuetudine receptum vt omnes nummi imagine Imperatoris alicuius notati, modò ponderi nihil decederet, idem valerent: ipſe ſua inſignes imagine præferri, aliorum depreſſis pretiis, voluit. eáque re haud leuiter ſubditis in permutationibus incommodauit.

De eodem.

APPARET eundem auaritiæ quoque ſordibus fuiſſe cõtaminatum. Nam cùm vſque ad eum quoduis numiſma hexagium pẽderet, ille tetarterum excogitauit pondere imminuto.

DE PRAELATIONE.

NE QVOD priuilegiũ prætendãt pauperes, dum diſtrahitur prædium à potentioribus, neque ex conſortio, neque ex communicatione, licet milites vel etiam ciues eſſe deprehendantur: ſed in hoc rurſum ſuccedat perſona quæpiam poteſtate prædita, quæ ſcilicet pauperum hinc inde adiacẽtium tranquillitatem ac vtilitatem poſſit tueri. Et potentes cum potẽtioribus duntaxat emptiones cõtrahere volumus: milites verò & pauperes, cum iis qui parem ſecum

BVE

ſortiti ſunt ordinem ac locum.

NE ECCLESIAE PRAEDIIS LOCVpletentur, & ne ſine ſententia Principis epiſcopus creetur.

PRAETEREA ad officium aſſiduè veniens, grauiter ſubditos afflixit, non modò penſionum & tributorum omnigenis rationibus, ſed & rapinis intolerabilibus. Ad hæc, partem quandam eorum quæ Senatoribus ſolebant Imperatores largiri donorum, in fiſco retinuit, cauſatus ſibi ad bella gerenda deeſſe pecuniam. Neque hoc tantùm, ſed & donationes monaſteriis atque templis relictas à quibuſdam piis Imperatoribus, prorſus aboleuit: lege etiam lata, ne eccleſiæ immobilibus locupletarentur bonis: cauſatus, epiſcopos malè prodigere ea quæ pauperibus darentur, interim militibus deficientibus. Id verò omnium grauiſſimum, quòd legem tulit, cui & epiſcopi quidam leues atque adulatores ſubſcripſerunt: ne Imperatoris iniuſſu vllus crearetur epiſcopus: & mortuo aliquo epiſcopo aliquem ſuorum ſubmiſit qui definitos faceret ſumptus: ipſe quod erat de reditibus reliquum accepit.

NE DE NOVO CONSTRVATVR MOnaſterium, aut venerabilis alia domus.

IMPERATORIS autem domini Nicephori Phocæ Nouella decernit nòn eſſe de nouo cõſtruenda monaſteria, vel xenodochia, vel noſocomia, vel alia ſancta & religioſa loca, ſed eorum quæ ſunt curam geri oportere: & hæc expreſſè in fine adiicit.

QVARE ab hoc deinceps tẽpore, quod eſt VII indict. initium, nemini liceat, nec loca, nec agros ad monaſteria, vel gerocomia trãſmittere. ſed neque ad

metropolim vel ad episcopatum. Neque enim illis est hoc conducibile. Siquæ autem prædictæ & religiosæ domus, vel episcopatus & monasteria, adeò malam administrationem & prouidentiam sortitæ sunt vt locis priuatæ destitutæque sint, iis sententia & examinatione Imperatoria, eorum quæ sufficiunt acquisitio non prohibebitur. Cellas autē & quæ appellātur lauræ in desertis ædificare, quæ non ad possessiones & agros alienos extenduntur, sed soli monastico ambitui seorsum præstituuntur, tantū abest vt volentibus prohibeamus, vt etiam in magna laude ponamus.

BASILII PORPHYROGENNETAE.

DE POSSESSIONE ECCLESIARVM & venerabilium domorum.

QVAM quidem Nouellam Porphyrogenneta dominus Basilius iunior sua Nouella sustulit, mense Aprili edita indict. 1, anno 6495, quæ & hæc expressè continet, IMPERIVM nostrū, quod à Deo profectum est, quū & à monachis, quorū pietas & virtus est testata, & à multis aliis, legem de Dei ecclesiis & sanctis domibus, vel potius contra Dei ecclesias & sanctas eorum domos à domino Nicephoro, qui imperium inuasit, conditam, præsentium malorū causam fuisse & radicem, & vniuersalis huius subuersionis & confusionis (vt quæ ad iniuriam & contumeliam non solùm ecclesiarum & sanctarū domorum, sed etiam Dei ipsius facta sit) intellexisset, & maximè cùm id re ipsa expertum esset, ex quo enim hæc lex

est obseruata, nihil boni penitus in hodiernũ vsque diem vitæ nostræ occurrit: sed contrà nullum penitus calamitatis genus defuit.)

STATVIT per præsentem auream bullam vt lex prædicta ab hoc præsenti die cesset, & deinceps infirma & irrita permaneat, & locum habeant & in vsu sint quæ de Dei ecclesiis & sanctis & religiosis domibus factæ sunt leges,

DE ALLELENGYIO COMMVNIS census pensitorum.

CONSTITVIT, tributum pauperum qui soluendo nõ essent, a locupletibus, exigendũ esse: quod allelengyum vocabatur.

DE PRAEDIIS POTENTIORUM.

LEGE etiam sanxit, ne potentiores multiplicandis prædiis augescerent. Quanquam eadem etiam ab auo eius Constantino, huiúsque socero Romano lata fuit.

DE PRAESCRIPTIONE XL annorum.

CAETERVM Nouella lex Cæsaris Basilii Porphyrogennetæ in his quadraginta annorum præscriptionem tollit. Neque rursum inopes, si potentiorum iniuriis oppressi fuerint, quadraginta annorum præscriptione repelli: neque vllas prorsus valere præscriptiones, etsi aureis bullis insertæ sint, quæ iniustè & fraudulenter inductæ fuerint. Neque ipsum etiam fiscum vllo temporis excludi interuallo, sed ab Augusto principe ius suum reuocare, probationésque suas ad illud recuperandum afferre.

ROMANI ARGYRI.

DE REDITV MAGNAE ECCLEsiæ, & de allelengyo.

INITIO imperii bonis ac laudabilibus institutis subditos demeritus est. Principium fecit beneficētia in religionem. Cùm enim sciret magnæ ecclesiæ reditus non sufficere, vt qui superioribus temporibus dispensator fuisset eius, & aliarum quibus huius clerus de more inseruiebat, LXXX auri libras quotannis ex ærario Imperatorio ei pendi iussit. Aboleuit etiam allelengyum, quod Constantinus erat sublaturus, nisi mors eum anteuertisset.

ZOÆ.

DE MAGISTRATIBVS non vendendis.

IMPERIO Zoæ restituto, quæ sororē Theodoram, quantumuis inuita, consortem habebat, statim & honorum gradibus senatorio ordini, & largitionibus multitudini gratiæ sunt actæ, ac reipublicæ quanta omnino poterat cura gesta. Nam in omnes imperii partes literæ & edicta dimittebantur, quæ & magistratus vendi (quod erat antè factitatum) prohiberent: & omnia iniustitiæ genera de medio tolli iuberent.

MICHAELIS.

DE PRAETORIO, ET VELAmine capitis,& de publicis curatoribus.

CVM autem esset admodum senex,multáque antiqua recordaretur, multas veterum cousuetudinum reducere intendit, nihil vel imperio vel reipublicæ profuturas. Nam prætorium expurgari iussit, & ciuium capita non literis, vt nunc, sed byssinis pileis, magnis lineis purpureis intertextis, tegi. Et procuratores publicos non ex senatu delegit, sed alios scribarum è numero velocium, in singulis archiuis educatorum:& id genus alia multa.

ISAACII COMNENI.

DE CANONICO, ET CONsuetudinibus quæ dantur pro ordinatione.

DE CANONICO autem, & consuetudinibus quæ pro ordinatione dãtur,hucusque vim habet aurea bulla inclyti Imperatoris domini Isaacii Cõneni,quæ partim ita habet: STATVIT verò Imperatoria mea maiestas, vt etiã in ordinatione sacerdotum & canonico vetus forma authoritatem obtineat: & nihil in ordinatione episcopus qui ordinat, amplius accipiat, quàm præstantioris monetæ Imperatoriæ meæ maiestatis septem aureos nummos

duntaxat: vnum videlicet, quando facit ſimplicem papam, ſiue lectorem: tres, quando ordinat diaconum: alteros tres, quando ſacerdotem ſiue presbyterum perficit. Sic ſimiliter pro canonico à vico triginta infumibula habente, ſimilem aureũ vnum, argenteos duos, arietem vnum, ordei modios ſex, vini menſuras ſex, farinæ modios ſex, gallinas triginta: à vico verò qui viginti infumibula habet, aurei beſſem, pro duobus argenteis argenteum, agnum dimidiatum, ordei modios quatuor, vini menſuras quatuor, & gallinas viginti: à vico denique qui decem infumibula habet, argenteos quinque, agnellum vnum, ordei modios duos, vini menſuras duas, farinæ modios duos, & gallinas decem: quemadmodum in veterum actuariorum ſigillis perſcripta ſunt. Atque prouincialium conueniens ordinatio Imperatoriæ meæ maieſtati placuit. Cùm hac verò aurea formali bulla, confecta eſt etiam 15 menſis Ianuarii, indictionis 10, à ſanctiſſimo illo patriarcha domino Nicolao ſynodalis annotatio, quæ iubet vt ſecundum hanc auream bullam canonica, ac pro ordinatione dentur.

MICHAELIS.

DE PRAELATIONE in antichreſi.

POTIOR eſt propinquus externo in rerum ſoli antichreſi.

NICEPHORI BOTANIATÆ.

DE SOLVTIONE MATRIMOnii ob furorem coniugis.

AT verò C & C I, Imperatoris domini Leonis philoſophi Nouellæ ſtatuũt, vt viro trienniũ duret, neque intra illud, poſtquam vxor furere cœperit, coniugium dirimat: mulier autem, niſi quinquennium præterierit, à furente marito non ſeparetur. Legas quoque Nouellam Imperatoris D. Nicephori Botaniatæ, quæ de furentibus coniugibus eadem diſſerit.

DE RELEVATIONE fiſcalium debitorum.

BOTANIATES cũm ad imperiũ perueniſſet, à Patriarcha, regali faſcia tertio die coronatur, ac primũ illud liberalitatis ſpecimẽ edidit, vt quicquid fiſco deberetur, id vniuerſum citra exceptionẽ aboleret, ac nouas tabulas magnifico edicto inſtitueret.

ALEXII COMNENI.

DE AETATE INEVNtium officia.

DE IIS autem qui in imperfecta ætate officia aut dignitates ſuſcipiunt, repoſitum eſt in publicis ſecretis edictũ D. Alexii Cõneni, ſemper celebrandi Imperatoris. illud etiã cognoſce. Habet ita ad verbũ.

MVLTI vbi ob denunciatã Reipublicæ aliquã vtilitatem, aut per ambitionem, qualemcunque dignitatem vel officium aut capere, aut permutare, aut vendere petierunt: ea in paruos pueros transferunt. Ne igitur hoc fiat, neque tales imponere aut decipere conspiciantur: statuit Imperatoria mea maiestas, vt quicunque dignitatem vel officium, siue propter denunciationem, siue propter beneuolentiam aliquam, siue per commutationem, siue in munus & per largitionem, aut dum animum nostrum oblectamus, ab Imperatoria mea maiestate acceperit: ne quempiam qui honoretur, viginti annis minorem admittat. Quin omnes quicũque per easdem causas aut dignitatem aut officium accipiunt, maiores viginti annis sunto. Quando verò Imperatoria mea maiestas non propter talem causam, sed nulla causa interueniente honorauerit quempiam, aut officium donauerit, tametsi honoratus viginti annis minor fuerit, citra dubitationem tamen illi insternuntor. Reponatur igitur præsens hæc tabella inter chartas secretorum nostrorum, ad ostendendam imperandi gubernãdique Imperatóriæ meæ maiestatis rationem, vt hoc modo deinceps in omne futurum tempus efficaciam habeat. Debet autem in eius qui citra medium honoratur, tabula adiici: Insternitor. non impedietur per edictum de iis qui minores viginti annis honorãtur, ab Imperatoria mea maiestate factum. Ac verò esto hoc signum eorum, qui (vt dictum est) citra causam mediam honorantur, tanquam Imperatoria meà maiestas hoc sciuerit. Mẽse Ianuario, indictione quinta, per Imperatorẽ.

DE NVPTIIS AMITAE ET FRAtris filiæ cum filio fratris & patruo.

EXTAT iussio semper celebrandi Imperatoris

domini Alexii Comneni, ad suggestionem proedri illius & hetæriarchi Bardæ Zeri, mense Martio, indictione decimaquinta, edita, & ad illius temporis sanctiss. patriarcham dominũ Nicolaum ac sanctam diuinámque synodum missa, quæ amitam & fratris filiam cum patruo & fratris filio, tametsi sexti gradus cognationem ex affinitate obtineant, citra impedimentum iungi statuit. Quam iussionem synodali subnotatione, quæ in memorati patriarchæ domini Nicolai codice reperitur, insertam legas.

DE SPONSALIBVS NOVELLA celebrandi Imperatoris domini Alexii Comneni, emissa mense Iulio indictionis septimæ anni [ab orbe condito] 6592.

SPONSALIVM nuptiarúmque terminos vetusta superiorisque ætatis legislatio longè separauit: horúmque interuallum magis quàm Mysorum & Phrygum, prouerbium, notum fecit. Verùm quæ sub felicis memoriæ patriarcha domino Ioanne Xiphilino synodi opera confecta est subnotatio (cui etiã perpetuo inter Imperatores celebrandum dominum Nicephorum Botaniatẽ per aureæ bullæ scripturam authoritatem largitum esse compertum est) quæ multùm inter se distabãt, in vnum contraxisse cernitur. Qua ratione quòd synodica decisio de nuptiis promulgarat, hoc ille disertis verbis de sponsalibus censet, duobus fratribus duas patrueles sponsare non permittens. Atque promiscua quidẽ plebs indiscriminatim rẽ aggrediens, & se in synodalis statuti sensum mergere prorsus nequiens, sine ratione quidnam sponsalia essent fingebat, neque

quo pacto cautiùs firmarentur, exactè constituere valebat. Interdum etiam mentis suæ inconsiderantiam aduersus absolutam ecclesiæ normam venditabat. Verùm Imperatoriæ nostræ maiestatis pietas peritiùs considerationem auspicata, vbi apparentem contrarietatem rectè diiudicasset, per præsentem legislationem, optimam adinuenit consonantiam. Posteaquam enim vetus lex sponsalia in sola contrahentium voluntate constituit, nihilque amplius quàm de consensu, instrumentis atque sponsalitiis arris elaborat: nobis autem vitæ negotia ad longè ornatius magisque sacrum diuina gratia deuenerunt incrementum, atque hinc non nuptiæ solùm, verumetiam sponsalia peragendam sacram benedictionem sibi coniunctam habent: ac certum tempus primæ coniugum coniunctioni per recentiorem sapientissimi Imperatoris domini Leonis sanctionem est promulgatum (in maribus nempe, annus ætatis decimusquintus, in fœminis decimustertius: quod profectò tempus ad perfectam coniugum cohabitationem vetus lex sufficiens esse iussit) necessarium esse potentia nostra iudicauit, vt per præsens oraculum firmiter definiat, propriè illa esse sponsalia, & reuera secundum exactæ synodalis normæ consideratione͂ cum nuptiis æquipollere, quæcunq; tempus quod Imperatoris D. Leonis sanctio determinauit, integrū sibi habuerunt, & sacra benedictio cōsecuta est: atque in illis synodalis decisionis obseruationem valere debere. Si nanque contrahentium alteram partem morte fortè aliòve fortunæ casu, aut sententiæ mutatione recedere, ad aliùdque vitæ consortium transferri contingat: non exiguus hic absurditatis tractus existet, si præambulæ nuptiarum preces in sponsalibus peractæ, tanquam vanum aliquid & temere accumulatū

reputentur, & indiscriminatim ea res intelligatur; quasi si Deus per sponsalia inter coniungendas personas introductus non esset. Hoc autem commemoratus celebris Imperator rectè sequutus, sancti vniuersalisque sexti Concilii canonem, qui spõsam, dum sponsus adhuc in viuis est, cum alio in matrimonii consuetudinem coire vetuit, adulterium rem manifestè statuens: cum aperta veteris legis contrarietate pulchrè conciliauit. Quoniam post benedictionem sponsis factam, separatio ea secundum eius vocem iustorum sponsaliorum est solutio. Quòd si sponsalia quædam secundum multorum consuetudinem congruenter iam contracta fuerint, & instrumenta confecta sint, nõdum autẽ statutum tempus, quo Christianis debita benedictio fieri consueuit, aduenerit, neque solẽnes super despõsatis preces per sacerdotem pronuntiatæ fuerint: hæc spõsalia quantum ad exactã ecclesiæ dissertationem, neque esse, neque dici iusta possunt: neque verò aduersus hæc synodalis subnotatio efficaciam habet: sed tanquam hominum placita simpliciter per stipulationes confirmata, authoritatem ferunt, vetusque legislatio in illis firmitatem obtinet. Hoc enim pacto cùm vetusta lex, quæ anteà de sponsalibus promulgata est, integra conseruabitur: tum synodi iudicium secundum hîc [positã] obseruationẽ & intellectum & interpretatum, intactum atque intentatũ custodietur. Quãdoquidẽ verò hæc ita sunt explicata, & hæc vera sponsalia designata sunt, quæ cũ sacra benedictione, statutóque tempore peracta esse noscuntur: quæ verò secundum antiquiorem legislationem fiunt, velut hominum placita stipulationibus constabilita vim habere, atque soli priscæ legi, quæ certas personas ad seiunctam sponsam ingredi prohibitas recensuit, in his valere concessum est: quiddam cum conue-

conueniente Christianis honestate coniunctũ, præsenti oraculo nunc etiam addi oportet. Quia enim non secundum exactã cõuenientémque rationem veteris nouæque legislationis decreta peragebãtur, sed promiscuum vulgus antiquiori legum authoritati adhærescens, post septennale tempus citra dilationem sponsalia celebrabat, ac pro arbitrio quisque ad desponsatas ingrediebatur, continua consuetudine atque libertate congressus ad colloquia amoris flammam accendens: sacratior autem pars Nouellam Imperatoris iussionẽ sequuta, inter sponsalia & nuptias distinctionẽ ponebat, primùm preces spõsalitias, ac deinde matrimoniales coniungendas accinens: atque cõiunctim, simul & eodẽ tẽpore, quando interea vel minimum quiddam incideret, istæc perficiebantur, & sponsalia nuptiæque vno spatio peragebãtur: hoc tanquam sine disquisitione fiat, nostra pietas corrigens, per præsentem generalẽ iussionem sancit, vt qui ad annũ contrahentium septimum, & deinceps vsque ad decimumquartum aut duodecimum velut imaginarii sponsaliorum contractus fiunt, legitimorũ firmorúmque spõsaliorum vicẽ non obtineãt: sed tãtùm tanquã cõfirmatæ stipulationes habeantur, atque secundũ aliorũ contractuũ naturã operẽtur. Et ad hũc quidẽ modũ apud omnes subditos nostros illa obtineãt: vt tamẽ interim vetus lex, quæ de sponsalibus promulgata est, in personas ad seiunctam sponsam ingredi prohibitas plenã efficaciã habere debeat: idq; quò is status quẽ in Christianorum repub. vigere conuenit, augmentum accipiat. Nam tametsi ea res secundum exactam rationem perfecta sponsalia non sint: attamen quia quod agitur, spõsaliorum propositum habere videtur, atque inde nuptiarum fundamentum iaci incipit: magna profectò ratio est, quamobrem à lege pro-

hibitæ personæ iterũ impediantur,adeóq; nemo im pudenter procari præsumat,vt in vxorem assumere audeat, quã vetus lex spõsam alicuius factã, direptis spõsalibus in alterius manũ cõuenire nõ finebat. Veruntamẽ vbi id tẽpus aduenerit,quod sponsalibus simul & nuptiis cõuenire iudicauim⁹(vbi nẽpe fœmina duodecimũ annũ,masculus verò decimumquartum excesserit) tũc in primis spõsalia decãtandis sacris precibus, illorúmque solennibus(arra videlicet, gratóque despósatis osculo) obseruãdis perficiantur: atq; deinde exiguo lõgioréve tẽpore,quomodo con trahentibus visum fuerit,intermisso,citra recusationẽ legitimæ etiã nuptiæ procedãt: nõ autẽ multùm disiunctæ res simul vno die, & sæpe vna hora effectũ sortiãtur. Taliter enim ordine in nuptiis procedente,cùm lex vetus,quæ prohibitarũ personarũ catalogũ fecit, illis nõ permittẽs ad seiunctã cognatæ personæ spõsam ingredi, obseruabitur: tum sapiẽtissimi Imperatoris Nouella iussio decorè in omnibus & valere & in Repub. obtinere conspicietur.quin & contrahentes personæ ab intempestiuis & indecoris cõgressibus coercitæ,castã vitam dũcẽt, opportuno tẽpore,quando spõsalia nuptiásque ipsis perfici conueniet, cum sacra inuocatione inuicem cõgressuræ. Quòd siquis contra atque præsenti potentiæ nostræ constitutione prohibitũ est sponsalia conficere præsumpserit,neque hæc generaliter & aduersus omnes promulgata,quæ in posterũ obtinere debẽt,ab ipsis calendis ineuntis mensis Iulii instantis 7 indictionis, anni 6592,sequi visus fuerit,& ante legitimum tẽpus sacrámque benedictionẽ arrhas pacisci fuerit ausus, aut etiã in mutuũ conspectũ contrahẽtibus personis cõuenire,atq; inter se promiscua omnia habere permiserit:tabellio qui arrhabonicũ contractũ conscripserit, à sua statione remouebitur: qui verò ante

tempus ſponſalia confecerint, humanæ diuinǽque iræ ſe obnoxios reddẽt. Fiſcus namque propter præſentis iuſſionis cõtemptum per rerũ domeſticarum ſecretarium poſitam ex ſtipulatione in inſtrumẽtis pœnam ab ipſorum ſingulis integram exiget. Credimus verò etiam ipſum Deum aduerſus hos inſurrecturum, quòd inter iuuenes nequitiã palam & deſtinatò introducere non erubuerint. Etenim ſi vetus lex irrita facta eſt, & perfecta ſponſalia confici nequeunt: verùm recẽtioris legiſlationis præſcriptum ad effectum deducere contrahentes recuſant: quid aliud faciunt, quàm homines ſibi mutuò ſecundum legem non obſtrictos, cõtra legem inter ſe corrumpi ſinunt, iuuenúmque animis laſciuos amores per pollutam conuerſationem ingenerant?

DE SOLVTIONE SPONSALIVM.

MENSE Martio, indictione decimaquinta, anno 6600, ſuggeſtio Curopalatæ & magni Drũgarii Viglæ D. Io. Thracẽſis, ex qua declaratio facta eſt Imperatoris D. Alexii Comneni, præcedentẽ ipſius Nouellã de nuptiis cõfirmans, ac ſtatuẽs ne diſſolui poſſint ſponſalia quæ ſacra benedictione munita ſunt.

DOMINE mi ſancte, cùm quidam nuptiarum repromiſſiones liberorum ſuorum nomine contraxiſſent, deinde diſplicerent conuenta, & ſponſaliornm contractum reſcindere conarentur, cúmque ſupplicaſſent ſanctæ tuæ maieſtati, & ad forum hippodromi remiſſi, in eo inſiſterent vt pœnæ inſtrumento ſpõſaliorum comprehenſæ præſtarentur, & ſponſalia dirimerentur. Cùm autem alii contradicerent, oportere hæc indiſſoluta manere, nõ, vt antea, datione poenæ diſſolui, & Nouellam tui Imperii cõſtitutionem de ſponſalibus ante aliquod tempus emiſſam in auxilium ſuum allegarent: quæ à ve-

teribus legibus recedens, fecit ne aliter perficerētur ſponſalia quàm ſi mas decimumquartum ætatis annum exceſſiſſet, fœmina autē duodecimum, ſolita precatione in ſponſalibus faciēda, cū aliis ſolennibus obſeruationibus, nimirū arrhabone & oſculo: vt inclyto Imperatori D. Leoni philoſopho cōſtitutum eſt: & breui tēporis ſpatio, vel etiā maiuſculo, vt iis qui contrahunt placuerit, nuptias differri, nō eadem die vel hora concurrere: Diuiſum eſt iudicium in diuerſas ſententias. ſunt enim qui cenſeant præſtandas eſſe pœnas, & ſponſalia ſolui debere: allegantes, ſi id nō procedat, nullā inter nuptias & ſponſalia fore differentiā, ſi quidem nuptiarū prærogatiua ſpōſalia ornentur. Præſertim cùm arrhabonis ea ſit natura (quemadmodum lex ait) vt ſi is qui dedit non impleat ea de quibus conuenit, amittat datum: ſin autem is qui accepit, reddat in duplum. Alii è contrario indiſſoluta manere ſponſalia putant, dicentes non eſſe conſentaneum vt quæ poſt liberorum perfectam ætatem ſimul parentibus placuerūt, eorum conſenſu & ſacris precibus obſignata, datione pœnæ reſcindantur. hoc enim conueniens eſſe & accidere quando nudum vinculum proceſſerit, aut etiam ſponſalia poſt ſeptimum annum initiata fuerint, iuxta veterem ritum, quæ nec ſpōſalia eſſe tuæ maieſtatis lex demonſtrat. Sic igitur diuiſis iudicum ſentētiis, tuæ maieſtati vilis ſeruus eius refero, quærens vtri ſentētiæ adiicere ſe oporteat. Vtraq; enim pars probabilia proferre videtur. Et per venerandum reſcriptum dari mihi poſtulo interpretationem quæ dilucidè puréque dubitationem ſoluat. Legis enim vigorem obtinebit in poſterum: & oportet certam purámque eſſe ſententiam, ne poſtea amplius in controuerſiam reuocetur. Et interrogationem quidem meam ſancta tua maieſtas æ-

qui bonique consulat. Ego verò audacter etiam de tempore refero. Vilis enim seruus tuus arbitror iustum non esse vt eodem tempore spõsalia & nuptiæ definiantur: sed paruam aliquam prærogatiuam vel in tempore habeant nuptiæ, & à sponsalibus differant, quæ in eo nuptiis sint inferiores. Etenim hoc valde profuturum spero Reipublicæ. Nam parentes amore quo in liberos affecti sunt victi, & quamprimùm iis prouidere festinantes, & securitatem adipisci, tẽporis angustiis impediti, molestè & grauiter ferunt. Sunt autem qui & ex contemptu mentiuntur annos, amore liberorum ad periuria impulsi. quod si sublatum fuerit, & diminuatur sponsaliorum tempus, tum & quæ ex contẽptu væcordia parẽtum sanabitur, & quæ ex hac contingere suspicamur mala, mendacium & periuriũ, conuenienter reprimentur. Et sanctum Imperium tuum gloriæ, magnificentiæ & honoris fructum ineffabilem percipiet, & assiduas intensásque preces, quandoquidem subditis conducibilia, vtilia & salutaria semper procurat.

SI Imperium nihil aliud est quàm legitima præfectura: leges autem Rempublicam tuentur indemnem, procul expellentes & eiicientes ea quæ ciuili administrationi officiunt: regibus autem permissa est legis ferendæ potestas: opus sanè regium ad communem Reipubl. vtilitatem, legum interpretationem ab iis qui rerũ potiuntur fieri, & earum quæ deficiunt, ad implementum solidi, & ad earum quæ obscuræ sunt diiudicationem, quas vel ipsi sanciuerunt, vel antè latas offenderunt, ab his exponi.

HIS conuenienter cùm nostra maiestas Iulio mense præcedẽtis sextæ indictionis anno 6591, legẽ fecisset, & nouella cõstitutione D. Leonis philosophi & Imperatoris fundaretur, definiente vt prima contrahentiũ conuentio sacra benedictione initiaretur,

ipsa videlicet sponsalia,& tēpus certum,quod vtique & ad nuptialem coniunctionē sufficere lex antiqua statuit: instituit ea esse propriè sponsalia, & verè nuptiarum potestatem habere,quæ & tempus Leonis Nouella definitum integrum habent, & subsequentem sacram benedictionē nouerunt: & in his sponsalibus synodalis decisionis obseruationem in nuptiis obtinere, quemadmodum & quæ tempore beati patriarchæ domini Ioannis Xiphilini ex synodali consultatione emissa declarauit annotatio.Cui & inter principes inclytus D. Nicephorus Botaniata robur inuenitur tribuisse. Disertè nāque pronuntiat,duos fratres non adsciscere sibi duas cōsobrinas per sponsaliorum conciliationem,neque etiam con iungi vetitis personis synodica decisione huiusmodi sponsalia contrahere licere. Quin potiùs etsi personæ huiusmodi sponsalia contraxerint, quæ alterius forte partiū morte dissoluta sint, superstes alia spōsalia prohibebitur contrahere cum ea persona cum qua,si nuptiarum societas ei processisset cum defuncta persona,contractū inire non posset.Et secundum ea quæ in hac ab imperiali nostro culmine de his præscripta sunt,gubernari constituit eos qui nostræ orthodoxæ & Christianæ reipub. sunt subiecti. neq; omnino sponsalia initiari vnquam, aut actum propriè sponsaliorū nomen sortiri, nisi in iis sacra peragatur benedictio,& nuptiis præstitutum tempus habeant.Etenim quæ aliter factæ fuerint, nō sponsalia propriè, sed hominum placita per stipulationē confirmata censeri,& tanquam talia effectum sortiri,veteremque legislationem in his vim suam obtinere. Et hæc quidem ab imperio meo accuratè tunc constituta sunt.

CAETERVM quia nihil de eo quod magnificè suggessisti edictum est, quæ dictæ Nouellæ cōsti-

tutioni desunt,nostra adiicit potentia, & definit,talia sponsalia quæ propriè sponsalia sunt,immota manere & inconcussa, ac insolubilia, vtpote Deo inter eos qui coniunguntur interueniēte, & pimam vitæ conciliationem,confirmante corroborantéque,per sacrarum precum recitationē. Nunquam verò ipsa poenarum resoluentur dationibus. Neque enim hæc ex hoc tempore contrahentium instrumentis adscribentur. Nam quando solis poenis corroborabantur, & eæ adscribebantur, datione etiā earum infirmabantur dissoluebantúrque: nunc autem cùm Deus disiuncta coniungens,spōsalia roborat & constabilit, indissolubilia prorsus remanebunt. quin facimus vt horum solutio, perfecti matrimonii esse censeatur. Perfecti enim matrimonii dissolutionem facere videbuntur qui hæc sponsalia dirimere conabuntur. Sic igitur probabiliter & cognatæ personæ,prohibitæ cum sponsa vel sponsæ sorore nuptias aut spōsalia primas coëuntium cōuentiones cōtrahere, ab huiusmodi cōtractibus arcebuntur. Siquidē nuptiæ iuxta tempus antiquis & recentioribus legibus nostráque Nouella constitutione præstitutum seruabuntur cum solitis his obseruationibus. Nec licebit cuiquam eorum qui in Republica nostra degunt,præter ea quæ præsenti maiestatis nostræ constitutione vetita sunt peragere quidquā, nisi Imperator (vt sæpe accidit) sponsalia, & ex sacra benedictione cōciliationem intra definitos annos per dispensationem quandam sponsis permiserit. Licet enim,quibus à Deo rerum humanarum dispensatio commissa est,supra leges dispensare: vt philosophorū summus & veteres legislationes dicunt. Licebit igitur principibus,quando voluerint, in angustum cogere & contrahere per dispensationem & vtraque sponsalia, nimirum quæ secundum antiquam legē

præſcribuntur fieri non minoris ætatis quàm annorum ſeptem, quæ & imperfecta ſponſalia cenſentur: & ea quæ iuxta Imperatoris D. Leonis philoſophi ſummi legem cum ſacrarum precum recitatione celebrantur, & perfecta ſponſalia exiſtunt, vtpote cum nuptiis concurrens tempus habentia: & coniunctionem ſponſorum quæ per ſacram benedictionem fit, nimirũ perfectas nuptias intra præſtitutos ipſis annos circumſcribere, ante hanc lata conſtitutione ab Imperatore philoſopho ſummo. Nã vt & ſponſalia & ex ſacra benedictione coniunctionem ſponſis intra præfinitos annos princeps decerneret, ab eo conſtitutum eſt. Quòd ſi ſponſalia non ſint perfecta quæ per precationes in ipſis arrhis ſponſalitiis cõfirmationem non acceperint, neque definitum nuptiis tempus conſentaneum acquiſierint, qui ſponſis conuentionem ex ſacra nuptiarum benedictione decreto ſuo permittit, puberibus hanc & impuberibus ſponſis omnino decernere. Et hæc quidem ab Imperatoribus per diſpenſationem quandam efficientur.

NON permittẽt tamẽ naturalem concubitũ, ſed ab eo repellent tam eos qui per ſponſalium ſacram precationem initiandi ſunt, quàm qui per diuinum carmen nuptialium precum coniunctionem ſuſcipiunt, intra annos declaratis ſponſalibus & nuptiis præſtitutos, & tam iuxta leges antiquas quàm Nouellas philoſophi regis conſtitutiones. Tunc enim naturalis coitus his concedetur, quando & ab initio lege definitum eſt: nimirum mare decimum quartum annũ excedente, & fœmina duodecimum. Donec autem vel ambo vel alter eorum definitum annorum ſpatium percurrerit, eis non dabitur coniunctionis naturalis poteſtas, illo à parentibus exigendo, ne circa huius rei cuſtodiam negligenter &

ſegniter ſe gerant: ne præter decorum & ab initio definitum naturali coitui tempus ad ſe inuicem cõueniant. Si enim per eorum incuriam hoc perpetratum fuerit, tam qui perpetrauerit quàm parentes eius ſubiicientur pœnis legitimis eorum qui virginem intra præſtituta nuptiis tempora corruperunt. Sed & ſi cùm princeps per diſpenſationem aliquam tempus ſponſaliorum vel nuptiarum præciderit, contigerit ante benedictionem nuptiarum & coronarum, poſt ſponſalia ſacris precibus initiata, ſponſos morte ſeparari, ſuperſtes perſona contrahere nuptias prohibebitur, cum quibus contrahere prohibetur iam dicta ſynodali conſultatione. Non erit enim ſuperſtitib9 permiſſum ad huiuſmodi perſonas ingredi, quòd tempus perfectorum ſponſaliorum non inuenitur concurrens. Nam quæ per Imperatoriam diſpenſationem peraguntur, idipſum diſpenſationem pro tempore ferunt auxiliantem. Leges enim, vt ſæpe dictum eſt, legem condere & diſpẽſare Imperatoribus permiſerunt. Nam etſi in imperfecta ætate ſponſalia & nuptiæ fiãt, cum talibus certè perſonis contrahere prohibebũtur, cum quibus contrahere perfectæ nuptiæ & perfecta ſacris initiata ſponſalia non ſinũt. Et hæc obtinebũt etiam in his quaſi perfecta æſtimẽtur, contrahantúrque, quæ & in perfectis nuptiis obtinent quæ ſine principis diſpenſatione fiunt. Conſtitutione igitur ante promulgata Iunio menſe 7 indict. anni 6591. iuxta omnia quæ ita diſpoſita ſunt inuiolabiliter obtinente. nullo enim modo per præſentem conſtitutionem mutilata eſt, quin potius repletur & ad integritatem reducitur.

QVAE verò nunc per præſentem & in perpetuum valituram cõſtitutionem noſtra definiit ſerenitas, omnibus omnino manifeſta quàm primùm fieri curato illuſtriſſime Curopalata, & magne Drũ-

garie Viglæ: vt nemo eorum qui ſub ditione noſtra ſunt, ignoret ea quæ pro ipſorum vtilitate à nobis ſancita & conſtituta ſunt. Nam omnem Chriſtianiſſimam multitudinem præſenti conſtitutione frui volumus, ne quis ex omnibus ignorantiam huius conſtituti iuris vnquam prætendat: cui debes auxilio eſſe in omnibus iudiciis, & omnibus quæ noſtri imperii ſunt prouinciis, & apud omnium eccleſiarũ quæ in iis ſunt præſules, eóſque qui obſeruantur ab omni Chriſtiana ciuilitate. Actũ Martio menſe præſentis 15 indictionis anni 6600. Excepto eo quòd etſi ſponſalia ſacra precatione initiata debeant indiſſolubilia manere, non omnino tamen nuptiæ poſthac indiſſolubiles ſeruabuntur. Sed quibus ex cauſis hæ ſolutionem admittunt, iiſdem & ſponſalia diſſoluentur. Menſe Martio indict. 15. rubris literis.

DE CHARTOPHYLACE.

IMPERIVM meum, quod eccleſiaſticæ honeſtatis maximam curam gerit, & bonum quidem ordinẽ cum in omni ciuili ratione quærit, tum autem multo magis in rebus diuinis eum verſari ſtudet, quæ vnicuique gradui eccleſiaſtico ſunt ab initio tributa priuilegia, & eam quæ in his hucuſque obtinuit conſtitutionem, deinceps quoque eſſe immutabilem, & perſeuerare vult, & cenſet, ſanctiſſime domine: vtpote quæ per tot annos ſuſcepta, & in vſu ciuili longo tempore verſata, & ab alio in aliud immutabilibus hucuſque trãſmiſſionibus vindicata ac confirmata ſit. Sed quoniam Imperatoria mea ſublimitas didicit, nonnullos antiſtites contentione quadam & gloriæ ſtudio incitatos velle chartophylacis priuilegium minuere, & canones in medium adducentes, per eos contendere illum ante antiſtites ſedere non oportere, quando aliquo vſu

exigente oportet eos conuenire, & considere ante accessum ad tuam sanctitatem: non ferendum regiæ meæ maiestati visum est, vt res quæ tanto tempore approbata est & à prioribus patriarchis, & ab aliis antistitibus, sed & ab iis qui nunc ob rem non honestam contendunt, longissimi temporis silentio nunc obiter aboleretur, & tãquam neglectum quidpiam conuelleretur. Hanc ergo rem decernit esse valde rationi consentaneam & iustam. Si enim contrà vellent antistites immobilia non mouere, nec ea quæ iis qui prius fuerũt patribus placuere, sed & quæ iis ipsis longo silentio, & hucusque patientia, probata fuere, rursus in certamen non deducere, rectè se haberet, & eis magna gratia haberetur, quòd pugnandi studio abiecto, pacem & quietem protulissent. Si autem etiam adhuc nonnulli, verba canonis vsurpãtes (à sententia enim longè absunt) voluntatẽ suam confirmare conantur, & non rectè ordinem ad id quod est inordinatum transferunt: permittit quidem Imperatoria mea serenitas canonis interpretari & declarare contextum, qui facilè comprehendi potest, & pulchrè discerni iis qui exactè penetrant, & canonicum sensum attingunt. Hoc autem vtique ipsum in antistitibus increpat, quod cùm canonẽ scirent, & eius verba perfectè intelligerent, suam ipsorum conscientiam præter rationem conculcarint, & dum disturbaretur canon, tolerarint: & in anterioribus chartophylacibus inferiorem sedem elegerint. Et his mercedem cõtemptionis sacrorum canonum, dat expulsionem ad proprias ecclesias: canonem ecclesiasticum hic subsequens, & canonũ contemptoribus sacros illos canones in subsidium opponens. Neque enim pontifices occidentalium, præsules qui lõgo tempore sibi creditorum ouilium curam non gesserunt, nec vt oportebat iis præfuerunt, dicere

possint, hostiũ rabiẽ quæ per orientẽ grassata est, impedimẽto fuisse, indéq; rationalium ouium episcopatu esse spoliatos. Et quod ita quidẽ à meo imperio dispositum est, iudicium ipsius rei gestæ reliquit: Quoniam autẽ & illud ad aures ipsius perlatum est, aliquos ex ecclesiæ clero in ferendis suffragiis præteriri, iisque præferri nonnullos inferiores fortè & ætate & statu vitæ meliore, & qui non multum pro ecclesia laborarunt: ea res nequaquam visa est sacra antistitum synodo digna. Vnde religiosè simul & regiè mandat ne ludatur in non ludicris, neque affectui indulgeatur in diuinis. (vbi enim anima est id quod periclitatur, cuius alterius cura gerenda est?) illi autem præferantur aliis, & in suffragiis honorem ferant, quos cum doctrina vita ornat inculpata: aut deficiente fortè doctrina, diuturnum tempus, & multus circa ecclesiam labor, defectum implent. Sic enim & suffragiis rectè iudicent, nec in suæ animæ condemnationem arguantur, Deo sententiam ferentes.

DE DOCTORIBVS.

NOTA ex hoc præsenti canone, potestatem docendi populum solis episcopis datam esse: & magnæ ecclesiæ doctores patriarchæ iure docere. Hoc autẽ etiã ostenditur ex Nouella illustris Imperatoris domini Alexii Comneni, quæ describit & quomodo & quinam debẽt in ecclesiis eligi, & decernit omnibus doctoribus tam iis qui sunt extra ecclesiã, quàm iis qui sunt intra, tres asperorum libras, & frumenti modios quinquaginta, & hæc apertè decidit. Sit autem & hic doctoribus honor tributus, vt iterum in propriis ecclesiis, propter quas secesserunt, statim post officiales proximi patriarchæ assideant, tanquam eius personã repræsentantes. Audimus enim

eum qui pontificis locum tenet, maximum gerere honorem:& nemo poterit ad hoc contradicere. Qui autem & verbo & opere digni sunt quorum ratio habeatur, ad doctrinæ ministerium introducantur, & per docendi munera ad officia prouehantur. Propterea enim, mortuo qui erat eo tempore patriarcha, nec ipsi docere possunt.

DE ELECTIS AD ORIENTALES ecclesias.

LEGE iussionem quæ mense Nouembri, 2 indictione emissa est, illustris Imperatoris domini Alexii Comneni, decernentem, eos qui in orientales ecclesias electi sunt, & iterũ suas habere præposituras & adelphata, & officia. DIDICIT Imperiũ meũ sanctiss. domine & vniuersalis patriarcha, ꝙ cùm in Dei ecclesia electiones procedãt, quidam eorũ qui electi sunt, in monasteriis prioratũ tenentes & administrationem habentes, vel alia etiam ministeria exercẽtes, & omnino monachi existentes, alii autem in magna Dei ecclesia, & aliis ex officiis, & aliis quibusdam ministeriis, ea quæ victui sufficiunt, possidẽtes, ægrè ferunt pontificale iugũ subire, & illis ecclesiis præesse in quas renuntiati sunt: veriti ne, quum eiusmodi ecclesiæ in orientis partibus sitæ sint, eis necessaria desint, vtpote cùm ecclesiæ in quibus electi sunt, reditum non ferant, & sint ipsis omnino inaccessæ: priuentur autem & ipsi, eo quòd illarum regionem suscipiant, præfecturis & œconomiis quæ sibi adsunt, & aliis muneribus, & iis quæ simpliciter dicuntur adelphata, & officiis, & quibusdàm aliis ministeriis. Meum itaque statuit Imperium, ea quæ ad ipsos pertinent, dispensatiua quadam ratione disponens: nequis propterea pontificale iugum subire recuset.

Ii enim omnes rursus fruentur iis quæ sibi adsunt præfecturis,& œconomiis,& aliis ministeriis,ac muneribus,& officiis, & quæ illis adsunt adelphatis : & doctrinæ rationem subeuntes, à se suscepto ordine perfectiuo, illorum quoque reditus liberè percipient, donec remissionem acceperint, & ab ea quæ nunc est cleri calamitosa sorte, ad meliorem cleri successum eis attributarum ecclesiarum,quæ ab eis, vt dixi,adiri non possunt, vt quæ ab infestissimis teneantur hostibus, peruenerint. Sed hæc quæ à meo imperio constituta sunt,locum non habebunt in officiis vel gradibus sacerdotum,& diaconorum,& cæterorum cleri magnæ Dei ecclesiæ. Pone ergo præsentem cõstitutionem in codicibus chartophylacii, seu tabularii magnæ ecclesiæ.

DE ERIGENDIS EPISCOPAtibus in metropoles.

INTERIM autem scire debes in mense Maio, 10.indictione, anno 6565, exiisse edictum ab illustri Imperatore domino Alexio Comneno, continens, cùm metropolis Basilæi, & metropolis Madytana viduæ essent, & antistitum electionem fieri oporteret,exurrexisse Heracleanum & Ancyranum metropolitanum,& dixisse non debere eas ecclesias, etiãsi metropolium dignitate honoratæ sint, à magnæ ecclesiæ partibus antistitem suscipere,sed ab ipsis.eo quòd Madytana quidem ecclesia sit Heracleæ episcopatus, Basilæi autem ecclesia sit Ancyrani metro politani episcopatus. Et cùm vsi essent ii metropolitani duodecimo canone Chalcedonẽsis synodi,decernẽte seruãda veræ metropoli iura quæ illi adsunt in honorata ecclesia, decretum fuit Imperiale in præsentia tunc conuocatæ synodi, consentientis

vnáque decernentis, licere Imperatori pontificalem thronum ecclesiis largiri, & episcopatus vel archiepiscopatus in metropoles erigere: eáque quæ ad electionem pertinent,& reliquam dispositionem prout ipse voluerit, describere: nec à canone impediri,qui statuit metropoli iura seruari quæ illi adfuerunt ab initio in honorato episcopatu. Et lege hoc edictum quod interpretatur,quomodo debeant seruari iura antiquæ metropolis; & non diuidendã esse vnã prouinciam in duas. Nos enim eo quòd sit prolixius, hîc integrum non posuimus. Hoc ipsum autem edictum, post decretum quod continet, debere ecclesias quæ sunt honoratæ, iussu Imperiali à throno Constantinopolitano præsulum electionem accipere, nec eos qui paulò antè erant,metropolitanos vllam in eis partem habere, hæc quoq; expresse cõtinet, QVONIAM autẽ rursus quoque antistites Chalcedonẽsis,synodi canonẽ adducentes,eos qui iussu Imp. altiore throno digni habiti sunt,dicebant præter canones honorem perfectiorem consequi, & rationis expertes eorum appetitiones coerceri volebant, & canonicam auctoritatẽ afferebant: imperium meum, & imperialis potestas, quod ei à diuinis canonibus datum est priuilegium, neglectui haberi non sinens,& antistitum ob honoris prouocationem supplicationes, vt non canonicas neque legitimas, appellationis euentum accipere nolens, statuit episcopatum non aliter in subliniorem thronum erigẽdum,archiepiscopatus scilicet,vel metropolis,quàm si Imperator illius tẽporis,proprio motu impulsus, gratia humana non intercedente indecora, voluerit illam quæ est superior ac eminentior, dignitatem ei præbere, vel propter ciuitatis honorem, vel propter eius fidem in sanctam ecclesiam, vel eius qui illi præest virtutem honorans, & ex eo

ſua ſponte incitatus ad largiendum honorem. Ac ei quidem qui propter humanam affectionem,& mores non laudatos,ordinem ſublimem largitur, diuinorum canonum metus incutitur. In quos ne ſæpe Imperator incidat,permittit & ſanctiſſimo eius temporis patriarchæ,ne aliter à quouis allatam de cuiuſcunque eccleſiæ primatu chartam confirmet,nec eius præſulem inter archiepiſcopos vel metropolitanos recipiat, quàm poſtquam de ea re ad Imperialem poteſtatem retulerit, & quid ſacris cautum ſit canonibus docuerit, intellexerit quòd Imperator, proprio motu, iuſta de cauſa eccleſiæ hũc honorem largitus eſt. Tunc enim & eam admittet & in eorum qui ſub ſe ſunt antiſtitum numerũ illum cooptabit qui præſtantiorem honorem ab Imperatore [illegible]citus fuerit.

DE TESTIBVS, ET BENEDIctione matrimonii ſeruorum.

LEGE etiam Nouellam Imperatoris domini Alexii Comneni, quæ edita eſt de non admittendis teſtibus qui contrà opponuntur, quando teſtes adducuntur ab eo qui ad libertatem proclamat: & de eo quòd liberi ſerui non fiant qui ſacram benedictionem acceperint. quæ his verbis hæc perſequitur: DVO hæc ad aures mei Imperii peruenerũt, ſanctiſſime domine, quoſdam eorum qui ad ſanctũ & magnum diuini verbi ſapientiæ templum accedunt, ad libertatem proclamantes, & genus ſuum ad libertatis oſtenſionem allegantes: (dicunt enim ſe ex liberis parentibus eſſe natos, Bulgaris fortè, vel aliquibus aliis, quos in ſeruitutẽ noſtra cepit Reſpublica) ea quidem quæ dicunt demonſtrare permitti: & poſtquam

postquam testes omni exceptione maiores, & in quos nulla cadit criminatio, adduxerint, ad alios eis testes opponendos eorum dominos procedere. Et sic eos qui proclamant, quum semper in iudiciis subsistere nō posint, seruilis cōditionis onere rursus opprimi. Et quando matrimoniales fiūt seruorū conuentiones & cōiunctiones in nostra republica, eas tamen sacrā non sequi benedictionē, cauentibus dominis ne seruos inter se inuicem cum sacra benedictione coniungant, & ex eo ad libertatem perueniant. Eorum vtrunque conuenienti correctione opus habere censuit, & propterea hanc constitutionem magna cum cautione & obseruatione edidit, per quam statuitur de iis qui ad libertatem proclamant seruis, ne ii qui contra adducuntur testes, vim vllam locúmve habeant, in quocunque seu ciuili seu ecclesiastico iudicio: sed ii soli qui proclamant, legitimas probationes afferant. & si ii quidem testibus abundent qui iure sunt recipiendi, neque calumnia inducti, testium iureiurādo iudicium soluatur. Sed non aliorum etiam testium aduersus hæc productiones eorum dominis permittantur: ne magna aduersariorum inæqualitas sit inferioribus damni causa: sed quemadmodū in iis qui idem tributum soluunt, lex beatissimi domini Basilii potentibus aduersus pauperes contrarias productiones non permisit: sic & hic dominis aduersus seruos vis contrariæ productionis extincta erit: & sola apud eos valebit aduersus testes illata criminatio, cōtraria productione non omnino iis exclusa qui ad libertatem proclamant, quando ii qui trahunt in seruitutem, eos aduersus illos qui iure sunt liberi produxerint. Inferioribus enim & imbecillis præsens constitutio gratificatur, & quod eos iuuet subministrat: non autem pro maioribus & potentiori-

bus editur. Adiicit autem, & benedictiones non solùm in liberis, sed etiam seruis valere. Et nuptias non alioqui legitimas & Christiana institutione dignas esse & existimari, nisi etiam benedictio eos qui coniunguntur obliget. Absurdum enim esset, cùm vna in omnibus Christiana fides valeat, & vnus sit in confesso baptismus, per quem ad Dominum deducti sumus, & eadem salus à nobis omnibus speretur: nonnullis hanc obortam esse suspicionem, quòd serui sint boni minus participes, & liberi quidem matrimonio inuicem coniungantur, priùs oratione colligati: serui autem à tali bono excidãt, & Deum non assumãt in congressus benedictione: vel metuant, si eum assumpserint, ne herus in dominio iniuria afficiatur, illorũ seruitio priuatus. Si hoc autem locum habuerit, sanctum quoq; baptismum timere oportet, ne serui à dominis alienentur: sed etiam immaculatorum mysteriorum assumptionem, ne per eam ab illis quoque aliene̅tur. quo fiet vt in seruis intereat magnum & venerabile diuinæ fidei nomen: & non solùm hominum, sed etiam diaboli serui fie̅t homines. Eorum autem domini in periculum quoque venient, ne dum ministerio hominum priuari formidant, à Dei gloria seipsos abalienare sustineant. Sed neque hoc est rationi consentaneum, & sacram benedictionem in seruis quoque valere, æquum, & Christiana institutione dignum est. Verùm enimuero fortuna nouit in hominibus diuersa esse dominiũ & seruitutem. Et quæ nostra accepit respublica, ea in iis quoque valere oportet. Vnus antem dominus omnium, vna fides, vnum baptisma: & quod ad fidem quidem attinet, dominii & seruitutis differentiam non cognouimus. Omnes enim sumus ex æquo serui eius qui nos suo diuino & viuifico sanguine redemit. Et

quoniam hæc ſic rectè & vtiliter cõſtituta ſunt, oportet magnam tuam ſanctitatem hæc omnia in omnibus eccleſiis manifeſta reddere: vt qui eis præſunt, ea quæ ad libertatem pertinent, ſic examinantes, contrarias teſtium productiones aduerſus ſeruos dominis non permittant, & omnibus in ſuis prouinciis manifeſtum efficiant, eos qui non cum ſacra benedictione ſeruos inuicem cõiungunt, non Deo gratum inter eos matrimonium conſtituere, ſed fornicatoriũ coitũ & ſtuprum cõfirmare. Quos enim nõ coniungit Deus per ſacrã benedictionem aſſumptus, hi omnes ad peccatum conueniunt: & ſicubi hoc ab aliquo, quicunque is ſit, factũ renunciatum fuerit, ſciant domini, ſe non ſolùm iræ diuinæ fore obnoxios, ſed à ſeruis quoq; abalienatum iri, eis abductis in libertatem. Cùm eis enim liceat ſeruos ſuos iure inuicem coniungere, & integrum in eos habere dominium, niſi hoc fecerint, iure omnino ab eorum dominio excident. Præſens autẽ conſtitutió non ſolùm debet in eccleſiis quæ vbique ſunt promulgari, ſed in omni etiam ciuili foro deponi: tradi autem etiam iis qui in prouinciis magiſtratus gerunt. Quoniam autem in perſonis ſeruilem fortunam habentibus nuptiæ prius factæ ſunt, & nuptiæ conuenienter iniquæ quæ hucuſque inualuit conſuetudini proceſſerunt: oportet in iis quoque ſacram benedictionem fieri, vt per eam, etiamſi tardè fiat, id quod eſt colendum ac venerandum, habeant: ſuperioribus obſeruationibus etiam in hoc coniugio obtinentibus.

DE OBLATIONIBVS ET aliis eccleſiaſticis iuribus.

QVIA autem de oblationibus & aliis eccleſiæ

ſticis iuribus emiſſa eſt cōſtitutio illius inclyti Imp. D. Alexii Comneni, ad ſuggeſtionē quorūdam diaconorum, qui curā patriarchalium monaſteriorum ſuſceperunt à patriarchali magnificentia, quæ ſubſcriptionem habebat, Decembrem menſem quintæ indictionis: ſcito eam hæc ad verbum continere.

OBSERVATIONEM & correctionem animæ lapſuum conſtat habere ſanctiſſimum ius temporis patriarcham tam in liberis monaſteriis quàm in traditis & donatis, & iis quæ ad adminiſtrationem vel diſpenſationem data ſunt. Ius enim habet ſubeundi & contrectandi delicta animæ, & ſecularia & publica monaſteria & , vt ſemel dicam, omnia quæ ſunt ſub eius regione, ſiue ſint patriarchalia, ſiue Imp. & quæ ſunt ſui iuris. Et in propria quidē quæ ſuperiores patriarchæ ad incrementum non elocabant, abſque impedimento, quando volet, ingredietur, ſiue ipſe per ſe, ſiue eius ſuaſione, quem ipſe ex eccleſiaſticis elegerit, & ea perſcrutari, dignū eſſe ſtatuerit. Libera autē & ſui iuris monaſteria, quādo ad ſanctiſſimum dominū meum & patriarcham delictum in monaſterio factum peruenerit, ſiue alioqui ex fama aliquorum vel etiam vnum audiuerit, tunc vt dictum eſt ingredietur, & perſcrutabitur delicta animæ, etiāſi is qui dixit, nolit ſubire probandi periculum. Homo enim Chriſtianus, quando aliquid factum audiuerit, debet hoc dicere communi patri & antiſtiti, fortaſſe enim non vult hoc ſubire periculum. & propter eiuſmodi cauſam, delicta animæ inobſeruata & incorrecta relinquere, eſt hoc valde abſurdum, nullo quocunque ſcripto Imp. vel patriarchali hoc prohibente. Sed monaſteria quidem debent non innouata cōſeruari in perſcrutationibus eorum qui mittūtur, nullo inde ſumptu dato. Tunc enim animæ delictorum correctio

facilè, si Deus volet, fiet. In monasteriis autem non solùm alia animæ delicta inquiret, sed etiam an dissoluta sint vel dissoluantur, in parte vel in vniuersum, ab iis qui ea accepere. & si inueniet in iis aliquas fieri diminutiones, coget eos qui ea detinent restituere, quemadmodum accepere, & secundum monasterii facultates. Sed in illis quidem qui propter inopiam non sufficiũt ad statum in quo ea accepere, quæ sunt quidem effecta meliora & aucta, cùm rectè se habeant, non minuentur, sed manebũt vt se habent. Qui autem ea detinent quæ sunt illis tradita, vt regimen & administrationem ad tempus suscipiant, & eis damnum afferunt, si nolint in eum quem acceperunt statum ea restituere, eis auferantur, nec ab iis quæ habent scriptis iuuentur, eis dato conuenienti die præfinito. Interea autem dum pendere terminus, debēt obseruari an ipsis eorũ de in integrum restitutione operibus vacent, vt ostensum est. Tum enim etiam terminus seruabitur. Renuntiationes autem, quoniam præter canones dantur & accipiuntur, omnino cessabunt: & qui accipere vel dare inuentus fuerit, si est quidem monasterii præfectus, ex præfectura expellatur: sin autem beneficiarius, è monasterio expelletur. Quæ autem ab iis qui ad tonsuram veniunt, fiunt offerentium spontanea voluntate oblationes, suscipientur, & describentur in breuiario monasterii, de iis quæ offerentur etiam sanctissimo patriarchæ cognitione data: etiamsi ii qui habent monasteria, documenta habeant de accipiendis renuntiationibus & oblationibus, & in lucrifaciendis. hoc enim cessare nũc debet, & fieri quemadmodum dictum est superiùs. Sed etiam seruatæ oblationes non debent alienari prætextu documentorum. Porro autem non solùm cura animarũ monachorum, sed etiam ipsorum

secularium, incumbit sanctissimo patriarchæ: & quando viderit aliquem secularium sitientem propriam salutem, quomodo continget prohiberi patriarcham, quominus in monasterio eum collocet, ad salutem animæ eius qui accedit: citra vllum enim impedimentum, sanctissimo patriarchæ licebit collocare, quàm charisticarii, licet documenta habeant. Præterquam si iubet sanctissimus meus dominus fraternitatis vsum accipere secularem aliquem vel etiam monachum ex alio monasterio ab eo differente: ne det seculari vel externo monacho monachatum, & grauetur monasterium adelphato. Si enim grauetur, omnino deerit monachis qui sunt intus, & pro mercede fiet iudicium. Si autē accedit laicorum quispiam, qui est omnino inops & pauper, ad sanctissimum meū dominum, vel ex antistitibus, qui suos thronos perdiderūt, & sunt inopes, & voluerit statuere vt is victum capiat è ditiori aliquo monasterio, hoc rectè faciet, non supra facultates numeri eorum qui sunt ordinati. monachi enim, qui sunt intus, debent præferri cæteris omnibus, ad ea quæ sunt sibi necessaria capienda.

DE FORO CLERICORVM ET de iudice per rescriptum prohibito causam ad se transmissam disceptare.

SI verò partitio inter aduersarios fuerit, & alterum mundani status esse appareat, alter in sacrum clerum allectus sit: actor foro rei per omnia subiacebit, & vterque ad competens iudicium abi-

bit: nisi siquando tribunal Imperatorium aliquis requiret. Tunc enim omnibus cessantibus Imperatoria maiestas litem diiudicabit, & decidet controuersiam. Verùm huius aureæ bullæ segmentum, quod statuit, vt quicunque ad qualecunque tribunal trahuntur, si Imperatorii tribunalis auditorium requirant, admittantur: irritum factum est ex posteriore iussione eiusdem Imperatoris domini Alexii Cōneni, quæ euulgata est mense Maio, indictione 3. & statuit post prooemiũ in hæc verba; PRAESCRIBIT igitur omnibus vobis, qui iudiciis præestis, Imperatoria mea maiestas, ne vnquam posthac vlli obtemperetis rescripto, quod iudicum quempiam iudicium ad ipsum transmissum exercere prohibeat, tametsi cinnabari subsignatum sit, tametsi cereæ bullæ sigillũ habeat. Sed siquidem post libelli oblationem intra viginti cognitionis dies, qui in iudicium pertractus est, dimissionẽ Imperatoriæ nostræ maiestatis impetret, quæ alterum iudicem illi cui prius causa transmissa est, adiungat: in vnum conueniant constituti iudices, & legitimam decisionem controuersiis imponant. Si verò viginti dierum tempus decurrerit, ne alter iudex admittatur (quoniam hoc etiam legi videtur) neque verò prætextũ, quòd fortasse postmodum statui possit, vt causa ad Imperatoriæ maiestatis tribunal introducatur, nullo modo, quo minùs iudicium ferat, impediatur: sed transmissam sibi controuersiam ad legis præscripta exactè decidat: vt tamen litigator, si se iniuria affectum putet, à prouocatorio iudicio neutiquã excludatur. Atque hoc omnes vos iudices cognoscentes, nitimini commissas vobis lites seruare, & legitimum illis finem imponere. Non vult enim

Imperatoria mea maiestas, vt posteaquam ex iussione ipsius ad iudicem quempiam cōtrouersia transmissa fuerit, per cuiusmodicunque posterius scriptum, quod cótrouersiam ad Imperatoriam meam maiestatem introduci demandet, cognitio impediatur: sed vt illa apud eundem iudicem, aut (vt superius dictum est) iudices, intra viginti cognitionis dies cum ipso datos, vsque ad finem, ita vt subtrahi non possit, procedat: ac post iudicium finitum ei qui fortasse iniuria se affectum putabit, facultas sit vt per prouocationem aliud tribunal imploret, aut potentiæ nostræ audientiam requirat.

MANVELIS COMNENI, SIVE EMANVELIS, DE EXECVTORIBVS testamentorum.

MENSE autem Martio, indict. 14, facta est Nouella sancti nostri Imperatoris domini Manuelis Comneni, quæ partim hæc statuit: CVM his hoc etiam, iis quæ ante scripta sunt, sanciendo coniungimus. Multi homines in extremis suis dispositionibus procuratores siue executores eorum quæ præscripserunt relinquunt, iisque Christo, dulci isto ac mundo salutari nomine, hærede scripto, rerum suarum dispensationem atque administrationem iniungunt. Hoc autem videntur facere, cùm pauperibus substantias suas diuidi præcipiunt. Quũ enim mendicans accipit, astat Christus, ac vnà cum illo manum porrigit. Quatenus nanque, inquit, vni ex minimis hisce fratribus fecistis, mihi fecistis. Iubemus igitur vt quando huiusmodi procurato-

riæ diſpenſationes, & in pias cauſas diſtributiones, quæ ad animæ rectum ductum ac pupillorum, ſenum atque pauperum educationem & exhibitionem tendunt, proponuntur: in his iudiciorum protelationes, atque qui hinc exiſtunt inanes temporum decurſus, locum non habeant. Contingit enim hinc, vt defunctorum animæ damnum ſubeant, & communis omnium boni vtilitatiſq; cauſa latæ leges commutentur in cõtrarium. Tum neque iuſtũ eſſe Imperatoria mea maieſtas iudicat, vt qui ordo in reliquis iudiciis obtinet, etiam in iſtiuſmodi vſurpetur: ſed vt talium ſpecierũ ambiguitates confeſtim ſoluantur: neque libellus detur, & cognitio in tres aut ſummùm quatuor dies differatur: nulla iudiciaria dilatione introducẽda, quid cuique iure competat, diſquiratur: citra omnẽ dilationem vtraque pars accerſatur, atque vt quid iuris ſe habere putet, proponat, exigatur: túmque demum per breue tempus, in menſem fortè, vnũ aut etiam alterum extendẽdum, res in controuerſiã deducta, prout iudici viſum fuerit, conuenienter dirimatur: in ſua ſede ac ſoliditate firmiter maneãt leges, quæ nõ mox à defuncti morte, ſed poſt aliquot dierum decurſum ſucceſſores ipſius in iudicium trahi ſtatuunt: quemadmodũ quæ huc pertinẽt fuſiùs in Baſilicis tractata ſunt. Si verò procurator ad dilationẽ vergere videatur, eáque euertere dolo deprehendatur, nec quemadmodũ teſtator præcepit, procraſtinationes nectendo faciat: à rerũ defuncti procuratione ac diſpenſatione remoueatur, eáque quibus Imp. ſtatuerit, iniungatur: aut ſi is fortè peregre ſit, præfectus vrbis vnà cum ſanctiſſimo eccleſiæ œconomo res illas procuret ac diſpẽſet: qui de his quæ in huiuſmodi ſpeciebus adminiſtrarunt, Imperatori, aut (ſi fortaſſis hic peregre erit) ſanctiſſimo

patriarchæ rationẽ reddere debebũt. Nõ tamẽ prout Imperator iusserit, defuncti volũtas adimplebitur.

DE FERIIS.

CAETERVM si quónam die iudicia cessent, exactè discere velis: lege adorãdam illam diuinitus coronati, optimi ac sancti nostri Imperatoris, domini Manuelis Comneni Nouellam, mense Martio, indictione 14, anno ab orbe cõdito 6674, emissam, atque hæc post procemium cõplectentem, SANCIMVS igitur, vt illi dies feriati sint, quos in præsenti constitutione nominatim enumerabimus. Quorũ alii omnino toti feriati sint, vt nullo modo vlla ipsorum parte constitui iudicium possit, extra quàm si fortè Imperator dispẽsationis modo, aut propter necessitatem (vt multa sæpenumero rerum vicissitudo nouiter introducit) in illis etiam iudiciũ constituere velit: alii verò ex parte à iudiciis cessent, à mane videlicet vsque ad ipsum diuini ministerii tempus: vt iudicibus precationibus atque glorificando Deo vacare liceat, ac deinde post diuinum sacrificium iustitiæ operam nauent, secundúmque legum vim iniuriam passis auxilium ferant. Verùm enimuero quibus ita post diuinum ministerium iudicare permissũ est, in conficiendis à se instrumẽtis, tẽporis, quo illa confecta sunt, mentionẽ facient. Ac primùm quidem de omnino feriatis est agendum.

Natalis itaque dies purissimæ dominæ ac Dei genitricis, qui est octauo Septẽbris, feriatus est. Item decimus quartus, qui propter exaltationem viuificæ crucis honoratur. Item vigesimus sextus, propter Apostoli & Euangelistæ Ioannis Theologi transmutationem. Item sextus Octobris, quòd tum memoria sancti Thomæ apostoli celebretur. Item nonus, in honorem Iacobi Alphæi apostoli. Item decimus, in honorem Lucæ apostoli &

euangelistæ. Item decimus tertius Nouembris, quòd tum memoria patris Chrysostomi celebretur. Item decimusquartus, quòd tum Philippus apostolus festiuiter honoretur. Item decimussextus, quòd tum Matthæus euãgelista & apostolus honoretur. Item vigesimusprimus, quòd tum Dei genitricis in templum introitus celebretur. Item trigesimus, quòd tum Andreas apostolus festiuiter honoretur. Item nonus Decembris: quippe quia tunc genitricis Dei nostri conceptio celebretur. Item vigesimus, vsq; ad ipsum sextum Ianuarii, vtpote quòd diebus illis natalitia & baptismus domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi celebretur. Item eiusdem Ianuarii duodeuigesimus, diuinorum patrum & doctorum Athanasii & Cyrilli gratia. Item eiusdẽ mẽsis vigesimusquintus propter memoriã magni patris Gregorii theologi. Itẽ secũdus Februarii, quòd tum Seruatori obuiã itum sit. Item tertius celebrandæ memoriæ Simeonis Dei susceptoris causa. Item vigesimusquintus Martii, boni nuntii ergò ad Dei genitricẽ delati. Item dies Paschales ab ipsa Lazari resurrectione, vsque ad ipsum post sacrũ Pascha octauum. Item decimusquintus Aprilis, in honorem apostoli & euãgelistæ Marci. Item trigesimus, in honorem fratris theologi & euangelistæ, Iacobi apostoli. Item octauus Maii, ob memoriam euangelistæ Ioannis theologi. Item decimus, propter memoriã Simonis Zelotæ apostoli. Itẽ vigesimus primus, propter memoriam sanctorũ ac apostolis æqualiũ, magnorum Imperatorum, Constantini & Helenæ. Item vigesimus sextus, propter memoriam apostoli Alphæi Iudæ. Item 11 Iunii, in honorẽ Bartholomæi apostoli. Itẽ vndeuigesimus in honorẽ apostoli Iudæ, qui & Thadæus & Lebæus & Iacobus nominatur.

Item vigeſimusquartus,propter Præcurſoris natalitium. Item vndetrigeſimus, propter principum apoſtolorum,Petri & Pauli,celebrationem. Item trigeſimus, propter duodecim Apoſtolorum celebrationem. Item vigeſimuſquintus Iulii,propter ſanctæ Annæ, matris Dei genitricis, obdormitionem. Item ſextus Auguſti, propter Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti transformationem. Item nonus, propter memoriam ſancti Matthiæ apoſtoli. Item decimuſquintus, propter glorioſam ſanctæ Dei genitricis emigrationem. Item vigeſimus, propter memoriam ſancti Thaddæi apoſtoli. Item vigeſimuſquartus, propter Bartholomæi apoſtoli memoriã. Item vndetrigeſimus,propter venerabilis Præcurſoris decollationem. Hiſce omnino feriatis diebus connumerabuntur medietates quadrageſimalis ieiunii & pentecoſtæ: tum etiam Seruatoris aſſumptio,& omnes totius anni,dominici dies: vt in illis omnis in iudicium aditus præcludatur,ac nemo iudicum iudiciale quiddam faciat.

Sanè verò qui ex parte iudiciũ ſiſtent,neque toti (vti antea diximus)feriati erunt,hi ſunto: Menſis Septembris ſextus: quoniam tũc in Chonis ſummi ducis Michaelis miraculum prodigioſè peragitur. Item vigeſimus tertius Octobris,quoniam memoriam fratris Dei Iacobi celebramus. Item vigeſimusſextus:quia magnum illum martyrẽ & vnguẽto ſcaturientem feſtiuiter veneramur,Demetrium. Item primus Nouembris:quòd miraculoſi illi anargyri, Coſmas & Damianus,feſtiuè colantur. Item octauus, quòd conuentus defunctorum celebretur. Item duodetrigeſimus, quòd ſanctus Stephanus martyr iunior celebretur. Item quartus Decembris,in honorem egregiæ martyris Barbaræ. Item ſextus, in honorem miraculis celebris vnguẽtóque

ſcaturientis Nicolai. Item decimus Ianuarii, in honorē diuini Gregorii Nyſſeni. Item decimuſſextus, propter adorationem venerabilium principis Apoſtolorum Petri vinculorum. Item decimusnonus, propter recuperationem venerabilis defuncti Gregorii theologi. Item vigeſimusſeptimus, propter recuperationem venerandarum reliquiarum Chryſoſtomi. Item ſeptimus Februarii, in honorē magnifici martyris, ducis exercitus, Theodori. Item decimusſeptimus, in honorem præmiis decorati Theodori tironis. Item nonus Martii, nēpe quòd tum ſanctorū quadraginta Chriſti martyrum memoria celebretur. Item vigeſimus tertius Aprilis, quippe quia tum magnificus martyr Georgius honoretur. Item ſecundus Maii in honorem magni Athanaſii. Item octauus Iunii, in honorem magnifici martyris Theodori, exercitus ducis. Item nonus, in honorem ſancti patris noſtri Cyrilli Alexandrini. Item vigeſimusſeptimus, in honorem ſancti & miraculoſi Sampſonis. Item primus Iulii, quia tum ſanctorum & miraculoſorum anargyrων illorum memoriam colimus. Item ſecundus, quia depoſitionem precioſæ veſtis Dei genitricis recolimus. Item octauus, quia magnificum martyrem Procopium feſtiuiter honoramus. Item vndecimus, quia eximiā martyrem Euphemiam concelebramus. Item vigeſimus, quia prophetam Heliam honoramus. Item vigeſimusſeptimus, quoniam præmiis decoratum & miraculoſum Panteleemonem feſtiuè colimus. Item trigeſimuſprimus Auguſti, propter precioſi cinguli immaculatæ Dei genitricis depoſitionem. Atque hi quidem dies ſunt qui quodammodo feriati, & quodammodo non feriati ſunt. Quibus verò diebus propter natiuitatē aut creationem Principis

feriantur, hos Imperatoria mea maieſtas inter non feriatos collocat : præſentem ſanctionem à ſe inchoans, & per ea quæ ipſamet actura eſt, reliquos docens. Non perinde enim præſentis conſtitutionis ſermo quantumuis in illum attentis, atque Imperatoriæ maieſtatis meæ actio perſuadeat. Mea itaque Imperatoria maieſtas, quibus diebus tum in hanc vitam producta, tum diuina prouidentia in Imp. deſignata eſt, ne feriati ſint, neque vllas inducias in illis iudicia habeant, ſancit. Sanè præter ſupra deſcriptos anni dies, omnes faſti erunt, & in illis iudicia, iudiciariiſque ſententiis conſentaneæ executiones exercebūtur. Perſuaſum autem habemus, Deo etiam hanc Imperatoriæ meæ maieſtatis ſanctionem fore gratā. Cùm enim Phariſæos execraretur dominus, neglectum ab ipſis miſericordiæ iudicium ante omnia cauſatus eſt.

DE SYNODICA SVBNOTATIONE patriarchæ Lucæ, de nuptiis ſeptimi gradus cognationis.

FACTA eſt autē etiā poſtea iuſsio potētis & ſancti Imperatoris noſtri & domini, emiſſa mēſe Maio eiuſdē indictionis, quæ hæc in eius parte decernit,

NOSTRA itaque Imperatoria ſublimitas hoc ſynodale de quæſito reſpōſum, vel, vt verè dicā, decretū cōſequenter diuinis canonibus legibúſq; ciuilib. editū, in poſterū obſeruādū & perpetuò immobile ac immutabile futurū iudicauit, eādē de propoſita quæſtione habēs ſentētiam, quam ſanctiſs. D. & vniuerſalis patriarcha, & ſancta ac diuina ſynodus.

DE DECISIONE SISINNII DE nuptiis duorum fratrum cum duabus conſobrinis.

CVM hæc ita ſe habeant, & de eiuſmodi con-

tractu exorta esset controuersia, emissa est Nouellæ constitutio potentis & sancti nostri Imperatoris & domini, mense Iunio, indictione octaua, quæ hæc in fine persequitur.

ITAQVE vt vtraque rectè seruentur & colantur, Imperialium & sacerdotalium iussionum maiestas, legumque & canonum subtilitas, nec decisio omnino soluenda est, nec rursus permittendum vt omnino exerceatur. Sed media quadam & regia, vt aiunt, via est incedendum: & vtrumque est conseruandum, nempe & reuerentia quæ debetur antistiti, qui illam decisionem conscripsit: & Imperatoribus qui illius decisionis meminerunt: & vidēdum nequid quod à legibus canonibusq; discrepet, suadeatur, quod hæc induxit decisio. Oportet enim cōtractum ea decisione introductum, iam quidem etiam ante interrogationē perfectum non dissolui, sed eos qui sic matrimonio cōiuncti sunt, pœnis impositis grauari, iudicio & examinatione illius loci antistitis, & conseruari coniugiū. Quòd si priùs sciscitatū accesserint, nō cōcedere sine cōuenientibus pœnis & mandatis, propter eam quæ superius dicta est, reuerentiam. Nec liberè, ac securè, nulláq; ad eos retardādos allata causa sciscitātibus permittere, sed cum mādato, vel ipsos potiùs ab ecclesia, dictæ decisionis, & eorum quæ in illa decernuntur commemorationem accipere. Et si decretum quidem honorare volentes, quæ etiam in eo comprehēsa sunt, velint inconcussa manere, sunt omnino laudandi: sin autem quod ab eo vetitum est velint agere, hoc eis facere permittetur, conuenientibus tamen eis prius pœnis impositis.

DE NVPTIIS CVM duabus sobrinis.

QVIA autē aliquando ad Imperatoris tribunal agitatū est, an posset vnus & idem duas sobrinas in

matrimonio habere: vt pote cùm contractus ad ſeptimum affinitatis gradum deducatur, edita eſt Imperatoris domini Emanuelis Comneni iuſſio, quæ ſtatuit hoc non poſſe fieri: quoniam maritus cēſeatur vnius eſſe gradus cum vxore,& quòd contractus ad ſextum affinitatis gradum deueniat.

DE SENTENTIIS IVDICVM.

HIS ſic definitis,quæſierit quiſpiam,cùm præſens canon definiat in omnibus cauſis plurium ſententiam vincere:Nouella autem conſtitutio potētis & ſancti noſtri domini & Imperatoris D. Emanuelis Comneni menſe Iulio,14 indictionis anni 6674, promulgata, cōſtituat cum aliis & hæc nominatim. Si omnes non ſunt eiuſdem ſententiæ, ſed aliqui diſſentiant,ſi, qui diſſentiūt numero ſunt æquales, eorum præferetur ſententia quibus is qui iudicio præeſt conſenſerit: vtrum ſequi debeamus.

NE MORIENTIVM EPISCOporum diripiantur bona ab exactoribus.

PRAETEREA tene memoria, conſtitutionē Septembri menſe, XIIII indictione emiſſam, Imperatoris domini Emanuelis Comneni, de non rapiendis ab exactoribus bonis, quæ ad defunctos epiſcopos pertinuerunt: quæ quidem hæc complectitur.

RES quæ & in dei contemptum, & ad legum naturæ infirmationem, ab iis qui,vt aiunt, neque Dei vocem,neque hominum vindictam formidāt, vt eſt veriſimile, patratur, non ferenda omnino meo Imperio viſa eſt,cùm ad eius aures perueniſſet.

Quam-

Quamobrem eam, vt omnino Christiana professione indignam, meum corrigit Imperium. Ei enim relatum est, in excessu è vita eorum qui vbiuis pontificatum gerunt in sanctissimis Dei ecclesiis partim quidem antequam funus efferatur, partim verò postquam elatum fuerit, eos qui in ea regione fisci procurationem exercent, ipsorum mortis prætextu, eorum cellas inhumanè inuadere, & immobilia quæ sunt sub ecclesiis quæ eis obtigerant, & omnes quidem facultates quæ in illis inuentæ fuerint, auferre: vniuersam autem eiusmodi immobilium exactionem facere, & ea alioqui omnino conterere.

Imperium ergo meum, ne vel auditu quidem ferendam eorum esse audaciam existimans, ne cùm damnum & calamitas ex antistitum morte ad eorum ecclesias peruaserit, hi multo maiorẽ calamitatem inuehant, & ea sint quam iam habent molestia longè molestiores: statuit per hanc præsentem constitutionem, ne ab iis qui ducales magistratus gerunt, vel descriptiones vel aliqua alia publici iuris exercent, tale quid in sanctissimas ecclesias, vel earum immobilia, vel antistitum cellas, in eorum morte deinceps amplius innouetur: sed si testati quidem moriantur antistites, eorum voluntate & ordinatione omnia fiant, quod ad ea attinet quæ in eorum cellis inueniuntur. Quòd si fortè etiam intestati decesserint, omnia quoque fiãt vt sacris canonibus & legibus videtur. Atqui in viduarum ecclesiarum immobilia ne pedem quidem omnino immittet aliquis ex ducibus, vel aliquibus aliis, vt dictũ est: sed nec quælibet illinc pars quomodocunque apprehendetur, sed omnia à partibus eiusmodi ecclesiarum in ipsis administrabuntur, quemadmodum de ea legitimè & canonicè edictum est: do-

nec ſcilicet, qui poſt mortuos antiſtites in eccleſias renunciati ſunt, in regione fuerint, & eorum adminiſtrationem apprehenderint: debente ſcire eo qui ad infirmationem alicuius eorum, quæ à præſenti Imperii mei conſtitutione decreta ſunt, proceſſerit, quòd etiamſi Deus in tali eius támque audaci incepto in præſentia ſiluerit, omnino in futurum dignum eius ſupplicium reſeruans: Imperium tamen meum eum acerbiùs in præſentia aggredietur, pœnis eum corporalibus ſubiiciens, & ſuorum mēbrorum truncationibus, bonorúmque publicationi, & diuturno exilio. Nō ſolùm enim ex eo ſimplum reddet eccleſiæ, quod ei illo modo ab ipſo auferendum eſt, ſed etiam à fiſco talis quãtitas in duplum abſque vlla cōmiſeratione exigetur, perfectiſſima de ea re cognitione ab antiſtite illius temporis data myſtico, qui debet etiam vtraque adminiſtrare: de ſuo autem peccato omnino excuſationem non habebit. Venit enim meum Imperium, & eis per præſentem cōſtitutionem euangelicè locutum eſt, quæ in ſacro chartophylacio ſeu tabulario reponetur, ſanctiſſimis eccleſiis opē latura, etiãſi eius exemplaria ſola competēti fide munita ab ipſis partibus inſinuentur. ea enim archetypi vim habebunt, & exhibentibus aderunt ad æternam ſecuritatem.

DE HOMICIDIS voluntariis.

QVIA autem de voluntariis homicidis menſe Aprili, Indict. XIIII, à potentiſſimo & ſancto Imperatore noſtro domino Emanuele Comneno Nouella edita eſt, eam manda memoriæ: quæ ſic

habet, post præmium sic tractans.

IVBET ergo omnibus qui sunt in regionib. iudicibus, & militaribus quæ sunt in eis copiis, & earũ ducibus, vbi fuerit cædes voluntaria, & tale quidpiã ausus fuerit aliquis, vt omnes statim excitentur ad apprehendendum homicidam, & eum vinctũ mittant ad Imperatoriam circunspectionem: vel, si ea absit, ad magnæ vrbis quæ à Deo custoditur præfectũ, vt ipse in carcerẽ publicũ introducatur, & tam in corpore quàm in bonis secundum legum & Nouellarum cõstitutionum potestatem puniatur, & alia supplicia subeat. Scientibus his omnibus, si probatum fuerit potuisse quempiam homicidam apprehendere, & non fecerit, eum non secus condemnandum quàm si Imperio insidiatus fuerit: sin autem latuerit fortasse quispiam, & ad sanctissimam Dei magnam ecclesiam confugerit, postquam pœnæ ecclesiasticæ aduersus eum processerint, ex legali obseruatione præsente quidem in regia vrbe eo qui imperium obtinet, ab eo mittetur in prouinciam quam censuerit, vt totum vitæ suæ tempus illic transigat, nec illinc effugiat, vt recurrat in eum locum in quo facinus execrandum admisit. Absente autem fortè Imperatore, à præfecto, vt dictum est, in aliquam remotiorem regionem exterminabitur, & illic vitæ suæ tempus peraget. Sin autem non solùm voluntariè, sed etiã præmeditato captóque cõsilio cædem perpetrauerit, non cogetur ex prædicta regia cõstitutione tõderi. Si enim eum qui sua sponte ad tonsuram accedit, non eo ipso statim admittit canonica subtilitas, sed ei sufficiente tẽpore attributo, & per ipsum mentẽ eius firma sit an instabilis examinata, si quidẽ hominẽ inuenerit in eo quod primùm habuit proposito

perseuerantem, & monastico habitu & corporis mortificatione se impigrè præparãtem, boni quoque operis ei affert complementum, eo in monasticam institutionem statùmque suscepto: quomodo nō fuerit à ratione alienum, & à legibus spiritalibus diffidens, aliquem necessariò tōdere, eumque homicidam, quem deus eousque reliquit vt etiam manus fraterno sanguine pollueret? Timendum est etenim, ne inuitus vitam angelicam ingressus, eáque vi suscepta, venerando habitu in ludibrium vtatur. Homines enim leuiores quum in dementiā inciderunt, pessimas & peruersissimas actiones suapte natura aggrediūtur. Loco ergo tonsuræ statuit mea Imperialis maiestas, vt qui voluntariam cædem capto consilio perpetrauerit, in custodia toto vitæ suæ tempore degat: & nec illinc quidem educatur iussu fortè Imperatorio per obliuionem exhibito. De eorum autē facultatibus fiat sicut iussit Imperator memoratus. Quia autem plures homicidæ qui cædem meditatò & consilio capto perpetrāt, ad sanctissimam Dei ecclesiam postea accedentes, nō vt facta est à se, sed vt ad suā facit vtilitatem, cædē confitentur, iubet mea Imperialis sublimitas, vt à sanctissimo huius tēporis patriarcha ad regionis antistitem, & qui ei subest clerum, quinetiam ad prouinciæ iudicem cum pœna scribat, & quemadmodum factam esse cædem ex illius rescripto intellexerit, ita eam quoque persequatur: & non eum qui capto consilio cædē facit propter falsam suam confessionem, ad easdem pœnas & eadem supplicia admittat, ad quæ qui fortuitò & improuisò in tale aliquod crimen incidit. Siquis autem homicida, qui ad sanctissimam magnam ecclesiam confugerat, & vel perpetuo exilio condemnatus, vel in vinculis esse, vel in perpetua esse custodia toto vitæ suæ tē-

pore iussus erat, solutus, inuentus fuerit in loco vbi cædem perpetrauit ambulare, vinctus ab exactore qui est in prouincia, ad meam Imperialem sublimitatem mittetur: & quæcunque quidem res tunc ei inuentæ fuerint, exactori in lucrum cedēt, & ei qui homicidam indicauit, ex æquo diuisæ. Omnino autem curæ erit iis qui sunt in sanctissima magna ecclesia illorum iudicibus, vt cum conueniente canonica seueritate crimina cædis puniant, & tempora non temere contrahant, nec plusquam par sit in iis quæ non decet, se lenes & clementes præstent. Imperialis autem meæ constitutionis exempla, ab iis qui præsunt iudiciis descripta, missa ad ecclesias quæ sunt in prouincia, ibi reponentur: vt eorum quæ sunt cōstituta omnes scientiam habeant, & faciant quemadmodum eis comprehenditur. Quòd si is qui capto consilio cædem fecit, tonsuram sua sponte elegerit, non absque probatione inter monachos cooptabitur: sed sufficienti tempore accuratissimè & diligētissimè ex canonicis cōstitutionibus examinatus, & probatus, in monasterio vel inuitus toto vitæ tempore manere cogetur, nec ei vnquam exire permittetur. Monasterium autem erit omnino in alia prouincia, & non in ea terra quæ mortui sanguinem dehiscens malè suscepit.

VT ECCLESIARVM ET MONASTERIORUM QUÆ SUNT AD VRBEM, IMMOBILIA INTACTA SINT À MANU FISCI.

POTENTI ergo & sancto nostro Imperatori gratiæ agendæ sunt, qui apostolico canoni consequenter & præsenti constitutioni, ecclesiarum &

monasteriorum quæ sunt ad vrbem, intacta & integra, immobilia conseruauit à manu fisci seu publici, per tres aureas bullas suæ Imperialis maiestatis: quarum altera quidem Iulio mense, I X indictione, 6654 anno facta est, & constituit non lædi monasteria, eo quòd iura quæ illis fortè adsunt claudicent: & secunda, quæ mense Octobri, V I indictione 6665 anno emissa est, & iubet monasteria indiuulsè & inseparabiliter habere immobilia, etiamsi eis allegationes à census descriptore datæ sunt quæ pro iure fisci faciunt. Hîc autem sitæ non sunt, quòd non perpetua cautio & vtilitas monasteriis ex iis suppeditetur, sed temporalis. Alia verò quæ mense Martio V I indictione 666. anno edita est, & in omnibus secretis posita, quæ post procemium hoc expressè edicit.

IMPERIALIS mea sublimitas aliquot abhinc annis auream bullam emittere dispensaréque præuenit, iisque quæ in hac vrbium regina sita sunt, monasteriis, & iis quæ sunt in occidentali parte Steni, quantum est in littore & longiùs: similiter & iis quæ sunt in sinu Nicomediæ, & vsque ad ipsam Nicomediam, & iis quæ sunt in insulis, Oxea, Prima, Chalce, Plate, sancta Glyceria, Principo, Antigonia, Tragonesio, Terebintho, sancto Andreæ, sancto Tryphoni, sancto Liberio, Codonæ, Pelago, Co insulæ dimidio, Medicæ, & sancto Demetrio, & iis quæ sunt in possessionibus portuum, & vsque ad complexum Athyræ: & (vt semel dicam) iis qui circumcirca reginam ciuitatum exercentur monachis, viris & mulieribus, iis multa iura largita est, & in immobilium detentione ac dominatione, quæ quibusdam iuribus ad eos pertinent, firmam & incon-

cussam possessionem concessit : quemadmodum aurea bulla hæc fusiùs persequitur. Sed quoniam cauillatores quiescere non potuerunt, sed fisci seu publici prætextu eis grauem afflictionem intulerunt: Imperialis mea maiestas Deum placare & propitium efficere volens, ob ea quæ ipsum vt homo offendit: simul etiam volens magni Imperatoris, Christi scilicet, milites, qui vitam monasticam propter ipsum elegerunt, & spiritus armaturam induerunt, socios habere, & strenuos defensores aduersus hostes tam qui videntur quàm qui non videntur, bono illi fundamento tectum quoque proportione conueniens imponere voluit: & præsentem auream bullam ea ex causa edidit, per quam statuit & definit, omnia immobilia quæ hodie ab enumeratis monasteriis possidentur, vel etiam silentiariis & anachoreticis cellulis, vel lauris, & omnino monasticis habitaculis, quocunque nomine vocentur, parœcias, prædia, conuentus, tributa, vectigalia, portus, flumina, iura maritima, &, vt semel dicam, quodcunque ius in possessione immobili consideratur, & in quocunque loco situm sit, in quo scilicet hucusque non data est iis denotatio seu designatio ab iis qui sunt in ea regione census descriptoribus, quæ publicum in iis ius habere comprobet, habere dictas mansiones perpetuo dominio, vt Imperii mei donum & liberalitatem, & eis deinceps semper in posterum dominari, etiamsi probabili vel non probabili de causa, aliqua eorum, vel etiam fortasse omnia hucusque detinuerunt: vel etiam sine vllo titulo, vel ex titulo quidem qui malè se habet, vel est fortasse falsò confictus. Omnia enim quæ ab ipsis in quocunque

situ possidentur in oriente & occidente, siue ex iis qui eo tempore administrabant Imperatoribus, siue sint ex fragmentis, siue ex commiserationibus, siue è loco motis, vel caducis, vel ex vilibus quæ penduntur diariis, vel ex vilibus calamitate vexatis, vel iis quæ à potentibus vendita sunt, vel contrà: vel ex correctione malè factarum venditionum, &, si in aliis locis iussa dari, in aliis tradita sunt: vel donata, non tradita sunt: vel tradita, donata non sunt: vel quouis alio modo malè ab ipsis detinentur, incōcussè & nullo negotio eis exhibito, à dictis monasteriis vult meum Imperium ea in æternum possideri, vt meum mei Imperii donum à mea liberalitate & munificētia profectum. Cùm enim sola nunc apud ipsos immobilium inueniatur detentio, quæ pro omni titulo debet eis sufficere, est superuacaneum de vllis aliis curiosè inuestigare. In omnibus enim quæ hodie possident, præterquam in iis in quibus à publici census in ea regione descriptoribus documento data sunt, quæ ius fisci seu publici, vt dictum est, probant, debet præsens aurea Imperii mei bulla sufficere, & pro donatione, & emptione, & quouis alio titulo satis esse: etiamsi quodcunque aliud secretum in eis probetur. Nec cogentur monasteria, ob ea quæ nunc possident immobilia, antiqua alia quæ eis adsunt iura proferre. Sed hac præsenti aureæ bullæ scriptura pro omni iure vtētes, ea contenti esse debent, vt quæ eis, vt prius scriptum est, sufficere debeat, & pro donatione & pro traditione, & quouis alio iure. Sin autem inuitante fortasse tempore voluerit vllum monasterium iis etiā quæ habet iuribus & titulis vti, ea pro se afferēs, à nullo penitus prohibebitur. hoc enim nō faciet necessariò. Si autem hoc propria voluntate elegerit, nemo impediturus admittetur. Non solùm autem ad pro-

bandum ius terreni quod habent monasteriis sufficiet præsens bulla aurea: sed etiam in parœciis quæ nunc ab eis detinētur,& prædiis,vectigalibus,conuentibus, traiectionis solutionibus, portubus, fluuiis, iuribus maritimis, & quocunq; alio iure,quod ab eis possidetur, præterquam in iis in quibus documenta pro publico (vt sæpe superiùs dictum est) assumpta sunt. Sinautem recenseri iussa sunt vel amputari quædam tributa, vel pacta, vel militiæ, vel publica,vel libellica, vel aliquid aliud quod ad publicum pertinet, & non factū est quod recēsendum erat, vel habet aliquod aliud ius quod apprehendi possit, monasteria ex eo nihil lædētur. Quid autem opus est multa dicere, & enumerare, & exempli gratia afferre? Verborum multitudinem Imperii mei maiestas prætercurrens, nequis in eiusmodi rebus callidus & vafer, nōnullis quidem dictis,exiis causis quæ immobilia concutiunt, aliis verò silentio præteritis, verba arripiat, & more Iudaico, literæ insistat,& conetur in iis quæ dicta non sunt,monasteria agitare & vexare, vniuersali & generali oratione Imperium meum vult & decernit,vt quod in iis quæ hodie à monasteriis possidentur,vel in ipsis sunt monasteriorum cathedris, pro publico cogitatum fuerit ab aliquo, vel nunc, vel quandocunque,monasterio datum esse reputetur. Et simulac hoc cogitarit quispiam vel dixerit, id quoque statim apprehendet monasterium,vt hodie à mea Imperatoria sublimitate donatum. Quod enim ad ea attinet quæ nunc possident immobilia, de quibus pro publico documenta non acceperunt monasteria, imperiū meum vult vnumquodque eorum publicū existimari,& perpetuā firmitatē obtinere,& à nullo de ea re disceptari. Et quemadmodū publico nulla à se molestia negotiúmve exhibetur, sic nec

ſilentiaria, nec monaſteria, nec reliqua ab vllo publici curatore litibus agitabuntur, ſiue quis probabilem, ſiue non probabilē cauſam afferat, ſiue cuiuſmodicunque ſit quod loquetur. Quiſquis enim hoc facere aggreſſus fuerit, inualida & reuera infirma dicere videbitur: & citra vllā miſericordiā, eius facultates fiſco conſecrabuntur & ipſe omnino infamis ſemper erit: vtpote qui Imperatori aduerſetur, qui piè ac religioſè omnem moleſtiam vexationem à monaſteriis in iis quæ ipſis data ſunt, per præſentem auream bullam amoueat, & per ipſam exiguum aliquod donum offerat pro innumerabilibus beneficiis quæ à munifica eius dextra accepit. Non licebit ergo nec publici cenſus deſcriptori, nec vllius ſecreti præfecto, vel peræquatori, vel in rebus agenti, vel alii perſonæ quæ publicum tractet, monaſteriorum immobilia deſcribere, vel focos cēſere, & terræ mēſuras inueſtigare, vel parœcorum quantitatem, vel quod terræ amplius poſſidetur, vel non iuſto pretio emptum eſt, vel iniuſtè detinetur, examinare. Sed quoniam Imperii mei mandato acta facienda ſunt, eorum nomine quæ hodie à monaſteriis detinentur immobilium, & parœcorum, tunc demum iuſtè monaſteriū moleſtia afficietur, & quod iniuſtè detinet, ab eo auferetur, quando publici cenſus deſcriptor oſtenderit monaſterium extra terminum occupare loca vel parœcos, vel ius aliud. Nec enim licentiam habebunt monaſteria augere & amplificare ea quæ ab ipſis hodie poſſidentur, ſiue parœci ſint, ſiue loci, ſiue αὐτούργια. Verumtamen per huiuſmodi occaſionem non licebit exactori aut deſcriptori vlli, fumarium vel menſorium, aut aliud quodpiam vectigal quod ad ipſius officium pertineat recipere ab immobilibus quæ ſupraſcriptis ſubiacent monaſte-

riis. Qui enim contra ausus fuerit, sciat se non tantùm id quod exegit multiplicatũ restituturũ, sed & omnium bonorum publicationi cum infamia & ciuilium munium incapacitate subiectũ iri. Sic enim vult mea maiestas iam manifestatorum monasteriorum immobilia omnia haberi ab vnoquoque exactore, quasi non subsint ipsius officio vel potestati. Et quemadmodum exactores in non sibi subiectis prouinciis nihil iuris habent, vt in iis agant administrént ve quicquam: sic nec in immobilibus monasteriorum exactores prouinciarum, quibus ea subsunt, censebuntur exactores. Quæ igitur fient acta, & descriptiones ab iis quos Imperium meum statuerit ad probationem eorum quæ à monasteriis possidentur, competentibus secretis propter notitiam insinuabuntur. Scire namque debent omnia monasteria, si quod ex iis deprehensum fuerit astutiã aliquã vel collusionẽ vel dolũ fecisse in immobilibus quæ hodie ab ipsis possidẽtur, nõ solùm nihil vtilitatis ex hac meæ maiestatis aurea bulla cõsequuturũ, sed etiã casurũ iure cõcesso prædictis monasteriis per præcedentẽ mei Imperii aureã bullã. Deinde autẽ sustulit hæc aurea bulla omnẽ quoq; iussionẽ quæ ei aduersatur, quæ scilicet facta est vel fiet: & statuit vt monasteria suis quoq; antiquis titulis vtãtur.

DE IMMOBILIBVS magnæ ecclesiæ.

ET ILLI quidem antiquo & celebri Solomonis sapientiæ templo pro viribus offerebant omnes: & huic quoque sacro & maximo templo, quod est sub nomine Dei sapientiæ, qui ex Solomone & Dauid secundum humanitatẽ deriuatur, gloriose & regaliter extructo, cuius erat illud Solomonis præfiguratio, nouæ inquã Sion, arcæ sanctifica-

tionis, Seruatoris nostri ecclesiæ (quam super Apostolicorum mandatorum petram adeò stabilem & immobilem Spiritus sanctus ædificauit) multi diuersa munera obtulerunt, quæ in immobilibus possessionibus spectantur, ad orientem & occidentem sita: sed nonnulla in insulis (sunt autem eorum quæ dixi, per redemptionem multa, ne dicam plurima) publico ea applicare decreuerunt ex diuersis causis ii qui sunt vbique publici census descriptoribus, & in eiusmodi rebus exercitatis. Quoniam autem hoc ad mei Imperii aures frequenter delatum est, relatione eorum qui hoc magnum & diuinum templum dispensant: statim nostra potentia nihil cunctata, hanc præsentem bullam huic venerabili domicilio elargita est, per quam ei purè donat & concedit nostra pietas omnia quæ ad fiscum seu publicum quomodocunque pertinent, ex iis quæ sunt in oriente & occidente, & ab eis in omnibus insulis possidentur, immobilium possessionibus, tanquam eius donum aliquod & sacram oblationem, siue sint parœci, siue terra fortasse arabilis, vel pratensis, vel consita vitibus, vel hortẽsis, vel cuiusmodicunque prædia, siue in eorum domibus agant famuli negotiatores vel artifices, etsi castra in aliquibus eorum extructa sint, vel aliquid aliud, quod ad publicum vtique pertinet, inuentum fuerit. Corrigit autem meum Imperium per præsentem auream bullam quæcunque claudicare inueniuntur in iis quæ dictæ magnæ Dei ecclesiæ adsunt viribus ac titulis in omnibus eiusmodi immobilibus quæcunque ea fuerint, & omnia quæ illis adsunt in oriente & occidente, & in omnibus insulis, vt nunc à meo Imperio data, & ei cõcessa reputentur per præsentẽ bullã aureã nostræ serenitatis. Ob eam enim causam & exactas procedere descriptiones, quæ declarent

cuiusque generis immobilia, & qui eis præsunt incolas ac inquilinos: hoc amplius inuenta in iis omnis generis αὐτούργια à locorũ descriptoribus, eorúmque subscriptionibus confirmari: & in perpetuam securitatem parti sanctissimæ magnæ ecclesiæ tradi iubet nostra maiestas: vt omnia sunt manifesta & extra controuersiam posita, nec vllo tempore in disquisitionem reuocentur à descriptorum quoquam, vel inspectorum, vel peræquatorum, & eorum qui aliter publica perscrutãtur declaratarum descriptionum competentibus secretis, in futuram rei memoriam insinuandarum. Neque enim vnquam eorum quis poterit vllo modo ingredi huiusmodi immobilia, aut ea in controuersiam deducere & disquisitionem. Sed nec instrumenta in iis requirere, non fumarium vel metriticion exigere, aut aliud vllum vectigal excogitatum in descriptorum lucrum: qui prohibẽtur insinuatione ipsa & sola præsentis aureæ bullæ mei Imperii, & descriptionum, quæ, vt suprà comprehensum est, valituræ sunt. Omnis autem facta iussio, siue de priùs separatis, siue de fragmentis, siue de commiserationibus, siue de iis quæ ab humilibus ordinibus, siue de iis quæ incisionibus subiecta, siue de militiis affectatis, licet compensatio facta non sit, siue de non adquiescendo factis sine quantitate donationibus, siue de quacunque re edita fuerit iussio, & vlla in re repugnet præsenti imperii mei bullæ aureæ, irrita erit & inualida. & si ne irrita fiat, in ea expressum sit: nisi nominatim pronuntiatum sit. Omnium enim iussionum quæ factæ sunt notitiã habet mea pietas, quas sigillatim enumerare superuacuum existimauit: & vt expressim enumeratas & euersas quod ad hanc aureæ bullæ orationem attinet, censeri constituit mea maiestas. Sed nec alia vlla quæ in

posterum fiet iussio huic piæ scripturæ præualebit: quinimo & illa, quatenus præsenti meæ maiestatis definitioni aduersatur, irrita fiet nullarúmque virium: licet, ne subuertatur, apposita sit clausula, Nisi nominatim pronuntiatum sit, aut quæuis alia distinctio. Vt autem sint manifesta quæ adsunt sanctissimæ Dei magnæ ecclesiæ immobilia, omnia in præsenti bulla aurea apertè inscripta sunt: quæ habent hoc modo, In Thracia & Macedonia illa & illa, & deinceps enumerat omnia immobilia. Et post horum enumerationem ait, Iudæi strobiliotæ vbicunque inuenti, & excussia amplior capacitate triginta millium. Sancit Imperialis mea potestas sanctissimam magnam ecclesiam & omnem eius partem habere ius suum inuiolatum omnino & inconcussum, cùm exactiores fieri debebunt terminorum definitiones à locorum descriptoribus, vt sæpe dictum est. Verùm eo prætextu non licebit prædictis descriptoribus fumarium exigere vel metreticon, aut necessariorum dationem, vllámve exactionem facere à quibuscunque immobilibus eius. Sed absque vlla collatione & petitione prædictas finium descriptiones conficient. Quòd si quis ausus fuerit violare quidquam eorum quæ præsenti aureæ bullæ oratione maiestatis meæ definiuntur, præter Imperialem indignationem, in periculum veniet subeundi pœnam triginta librarum, quæ sine commiseratione à domesticorum secreto, ex aditione sanctissimæ magnæ ecclesiæ exigentur: quippe cùm firma ac munita sit præsens aureæ bullæ oratio, facta mense Augusto, 1. Indict. an. 6661. cui nostrum pietate præcellens subscripsit Imperium.

DE INSTRVMENTIS OMNIVM quæ vbique ſunt eccleſiarum ob poſſeſſionem immobilium.

PRAETEREA autem emiſſa eſt & alia bulla aurea Imperatoris, quæ dicitur medicatrix, vtpote quæ fortaſſe medeatur titulis & iuribus omnium eccleſiarum quæ claudicant epiſcopatuum ſcilicet, & metropolium,& ipſius magnæ eccleſiæ:quæ etiã ad verbũ ſic habet, QVI poſt Moſem fuit electi illius populi Imperator Ieſus, Hierichuntis feſtinans munimenta ac propugnacula diruere,ſacerdotibus iuſſit in circuitu tuba canere: & ſic murorum propugnacula mirabiliter deiecit.Imperio autem meo, quod nouo populo à Deo electo præeſt, poſt illum principẽ populi ſeruatorem & ducẽ, alium Moſem inclytum, dico imperii mei dominum & genitorem, veluti quædã Hierichuntina mœnia, diruere properanti communis Chriſtianorum inimici propugnacula, occidentalis dico draconis,qui in Sicilia tyrannidem exercet,& illinc aduerſus Romanum Imperium latenter prorepit,veluti ſpiritalibus quibuſdam tubis, veſtris antiſtitum Deum nobis quotidie placantium precibus, ad illum diruendum adiuuantibus opus eſt.Sed & ipſe diuinus Moſes,quãdo cum Amalech prælium commiſit, ſacerdotibus vtrinque innixus,ſic eum fugauit,& vicit. Sicut ille ergo, meum quoque Imperium antiſtitum ſuſtentaculo indigens,ad aciem aduerſus nouum hunc Amalech propoſitam: & veluti quandam lucis columnam nouum hũc Iſrael præcedentem, & eius greſſus dirigentem, preces eorum habere volens: hanc præſentem auream bullam, & omnium eccleſiarum matri, nouæ Sion,Dei ſa-

pientiæ habitaculo,& iis qui ſunt in omnibus inſulis & in oriente & occidente antiſtitibus donauit, eorum pro Imperio meo preces magis confirmans. Rectè enim ſcit meum Imperium, Regem non ſeruari per multam potentiā, & gigantem non ſeruatum iri in multitudine virtutis ſuæ: mendax autem equus ad ſalutem, vt dicam cum Propheta & Pſalmographo & Dei patre. Volens enim vt firmitas & ſtabilitas eccleſiæ quæ omnibus præeſt, ſeruetur,& omnibus dictis antiſtitibus ſanctarū quæ vbicunque ſunt eccleſiarum, & ſecuritatem titulorum ac iurium quæ illis adſunt, in ipſorum immobiliū detentione firmiùs conſtituens,& præterea corrigens ſiquid in eorum iuribus claudicet, & mero iure ſit deſtitutum. Et nō ſolùm hoc,ſed & ſi quod ius conſequi debeant ad eiuſmodi immobilium dominationem, detentionem, & proprietatem, id fortaſſe priùs factum non eſt, hanc Imperii mei bullam auream eius quod deeſt medicatricem illis tradidit, quæ veluti perfectum & integrum & omnino inconcuſſum ius eius oſtendit. Per quam confirmat quidem & tutius facit quodcunque ius adeſt ſanctis eccleſiis, eique quæ illis præſidet, in ipſarum immobilibus, cuiuſmodicunque fuerint, & vbicūque ea ſita ſint: & quod bonum eſt, melius fecit, Imperii mei ſententia & calculo. Quicquid autem eſt in eis, in quibuſcunque quis ſpectatum id dixerit, ſiue in aureis bullis diuerſorum Imperatorum, ſiue in ſigillis,& ſiue in ſimplicibus iuſſionibus, ſiue in reſolutionibus, ſiue in actis, claudicās, & aliquatenus ab eo quod eſt exactum, & a debita conſequentia deficiens regalium iuſſionum & legum, corrigit, & decernit, dictis ſanctiſſimis eccleſiis nullum ex ea re præiudicium in æternum afferri: ſed, quod in eis eſt infirmum & imbecillum, eſſe firmiſſimum & nulla

iuris

iuris allegatione oppugnandum ab eo qui velit aliquid pro fisco seu publico dicere, vt quod præsenti Imperii mei bulla aurea confirmetur & valde corroboretur. Et vt ex multis eorum quæ cuipiam in mentem venire possint, pauca quædam Imperium meum memoria repetat: si fortè donatio ipsius parœcorum sit sine certa quantitate, aut mensurarum terræ, vel auturgia alia innouarint in huiusmodi possessionibus fortè quæ ipsis donatæ non fuerũt: aut donatæ quidem fuerunt, iussiones autem de his factæ, non sunt reuocatæ: vel in prius designatis donatis ipsis iussiones de priùs definitis non sunt reuocatæ: aut iussionũ principalium quæ ipsis tributæ sunt, aliquæ nullo modo insinuatæ fuerunt, aut fuerunt quidem insinuatæ in aliquo secreto, nõ tamen competente: aut insinuatæ perierunt, exempla autem earum fide digna reperiuntur: aut acta quæ procedere debebant nõ processerunt, vel quæ processerunt, non sunt insinuata: aut quæ fieri debuerunt rationum computationes, factæ non sunt, aut fortè quamlibet aliam ob causam, siue ex parte siue in totum iura sæpe dictis sanctis dei ecclesiis & matri omnium claudicant, & inde firmitatem suam non habent: etsi non quæ id faciat causa nominatim expressa sit, aut fortè alia ipsis exhiberi debuerunt iura de huiusmodi immobilibus, velut quibusdam omnino procedentibus in ipsis (nam si documentum de quopiam ex possessis à se immobilibus nequaquam adquisierint, nihil à præsente aureæ bullæ oratione iuuabuntur) nulla in re hæc omnia, & quæcunque alia cuipiam pro fisco certanti in mentem quandoque venerint, lædere vnquam sanctissimas ecclesias, & Sophiæ Dei templum, reliquásque metropoles, archiepiscopas, episcopas, poterunt, in iis immobilibus, quæ (vt di-

ctum est) ad ipsas pertinent, ex qualibuscunque documentis. Nam si nullum quæsierunt vnquam ius in aliquibus fortè immobilium quæ habent, nullam ex præsenti aureæ bullæ oratione sentient vtilitatem: sicut nec in quibus fiscus ad hodiernum vsque diem possessionem habuit ex iusta quapiam causa. in his enim omnibus iuris obseruabitur exacta disciplina. Siquis igitur voluerit per auaritiam, aut quampiam aliam causam, ea contemnere quæ hac chrysobulla mei Imperii oratione definita sunt: primùm quidem sanctæ Trinitatis splendorem, cùm ad tremendum sistemus tribunal, non conspiciet: excidet autem & Christianorum parte, vt Iudas duodenario. Et præter hæc execrationem sibi conciliabit primogenitorum sanctorum, iustorum & deiferorum patrum qui ab æuo præmortui fuerunt.

DE CITATIONE ABsentium.

AC IN iis quidem consistit canon. Tu autem scias, terminum qui hìc præstituitur, hodie locum non habere, & per tria XXX dierum edicta omnes actores & reos accersiri, cuiuscunq; sint status, & cuiusmodicunq; causa sit: secũdum Nouellam potẽtis & sancti Domini nostri & Imp. mense Iulio editam, indict. XIIII, anno 6674. Sed hoc quidem seruatur, quãdo per libellũ & reliquam iudicialẽ consequentiã pecuniaria vel criminalis causa aduersus Episcopum illata fuerit. Si autem per ordinem aduersus Episcopum vel clericũ aliqua ecclesiastica quæstio denuntiata fuerit: quando nec libello opus est, vel aliqua alia iudiciali consequentia: & qui accusatur, seu defertur, non adest: punietur secundũ LXXIIII

canonem apoſtolicũ, ſicut condemnatur ſeu punitur etiam à legibus contumax impudens.

DE TONSVRA MVLIERVM degere volentium in monaſterio, poſt trimeſtre facta.

NON eſt lex ſcripta quæ ſtatuat vt ſiqua tonderi atque diuortiũ facere cum marito velit, ne conſeſtim tõdeatur:ſed in monaſteriũ abducatur,& trimeſtri ſpatio exploretur num fortè in ipſo velut pugnæ initio tonſurã deprecetur. Sed ex inſcripta cõſuetudine,ſæpenumero in iudicio probata & confirmata, receptũ eſt,ne aliter mulieri tõſura permittatur , quàm ſi poſt tres menſes interrogata ſit an in hoc bono propoſito permanere velit.Ac ſanè hac de re coram Imperatorio tribunali ſatis certatũ eſt. Cùm enim multi dicerent, debere Pyrrogeorgii illius vxorẽ confeſtim detonderi , quòd firmi iudicii eſſet,vt quæ etiam quadraginta annos haberet : ac verò nulla lex ſcripta de trimeſtri iſto ageret: à Deo coronatus optimus & ſanctus noſter Imperator longam conſuetudinem (vt dictum eſt) confirmatam pro ſcripta lege ſuſcepit , atque ſubnotatione confirmauit.

DE FORO IVDAEORVM.

CVM moris eſſet vt Iudæi coram ſolo Steni præfecto litigarent , optimus atque ſanctus noſter Imperator ſtatuit vt coram quocũque tribunali ſecundum leges cauſas agerent. Ac conſuetudo pro nihilo habita eſt, vt quæ legitimè non fuiſſet confirmata.

ALEXII COMNENI SECVNDI.

NE MONASTERIORVM PRAEdia describantur.

IMPERIVM meum ex vestris precibus exaltatione indigens, & vestigiis domini & patris sui bonæ memoriæ volens insistere, illius quoque in eos qui sunt Deo dedicati beneficentiam imitari constituit. Ideo per hanc vnam in vos beneficentiam, & Deo qui ipsum Imperatorē fecit, gratificatur, Imperatorisque & patris nostri sanctæ animæ: & nostræ potentiæ profectus in bonum basim ac fundamentum ponit: & vestræ petitioni se inclinans, vt vim suam habeant, sintque stabiles, firmæ ac immobiles, quæ de vestris monasteriorum beneficiis aureæ tres bullæ emissæ sunt à sancta illius maiestate, decernit, & vt in eodē robore immobiliter permaneant, in quo à principio expositæ sunt, & quæ iis consequenter processerunt traditionis acta securitatem referant, etiamsi post biennium facta fuerint: licet fortasse quædam eorum in conuenientibus secretis priùs posita non fuere: iis quæ ad interpretationem vel subuersionem virium bullarum aurearum particularem vel generalem editæ sunt iussionibus, quæ in nostris monimentis declarãtur, quomodocunque emissæ fuerint, per præsentem resolutionem inutilibus inualidisque redditis, & perinde acsi ne essent quidem omnino, reputatis. Cessabit autem & quæ hucusque vestris monasteriorum immobilibus in Thracia & Macedonia sitis, insultauit, Practorici & Catepanici vsus exactio,

ſtuppæque & axungiæ redemptio & exactio: tanquam per hanc præſentem reſolutionem exciſæ & radicitus extirpatæ, & eò redactæ vt nec ſint, nec nominentur: prætoribus,& exactoribus, & catepanis, & iis qui ſtuppæ & axungiæ redemptionem vel exactionem exercent, iiſque qui illis miniſtrant,ſic eiuſmodi immobilia prætercurrere debẽtibus, perinde acſi ne in ſuis quidem omnino regionibus ſita eſſent: vtpote quæ non ſint à publico omnino requirenda in omnibus quæ hoc modo decreta ſunt ipſi, ab initio hodierni diei repetiti diuturno, & deinceps in omne ac perpetuum tempus, ſuſcepta ſine contradictione, nec habeantur pro deſcriptis in publicis actis. licet autem non deſcriptæ ſint in actis,ſed alio quo modo agnita,& ſic recepta. Siquis autem præter ea quæ conſtituta ſunt his aureis bullis & præſenti ſolutione mei Imperii, fuerit auſus aliud exequi in quibuſuis poſſeſſionibus immobilibus veſtrorum monaſteriorum,præterquam quòd læſæ maieſtatis tenebitur reus (ſicut his aureis bullis definitum eſt) & ab eminentiſſimo temporis illius myſtico illatum cuipiam veſtrarum poſſeſſionum damnum ſarcire compelletur. Monaſteriis quoque omnibus viciſſim curæ erit, tam iis quæ ſunt intra vrbem quàm quæ extra, ſub terminis iis aureis bullis comprehenſis Imperatoris bonæ memoriæ inclyti domini & patris Imperii mei, ea peragere quæ in veſtra ſuggeſtione declarata ſunt: niſi velint tali excuſatione priuari,eo quòd ſemel ea neglexerint.

ISAACII ANGELI.

DE METROPOLITANIS REVOcantibus ad ſe pertinentes epiſcopas, iure metropolis aut archiepiſcopatus honoratas.

QVONIAM autem menſe Aprili, XI indict. anno 6707, edita aurea bulla Imperatoris domini Iſaacii Angeli, quæ & metropolitanis epiſcopatus ad ſe pertinentes, & metropolium vel archiepiſcopatuum honore donatos ad ſe reuocantibus, & iis itidem qui Imperialem circunſpectionem priuare conantur, ne epiſcopatus in metropoles & archiepiſcopatus erigat, ſecũdum ſibi datam à ſuperis poteſtatem, os occludit: à nõnullis quæſitum eſt quid ſit quod canone comprehenditur, vt honore affectæ metropoles ſolum honorem habeant, vtpote aliis iuribus veræ metropoli ſeruatis. Dicimus de ea re dubitationem ab hac Imp. conſtitutione diſſolui. Quæſitum enim eſt, & poſt multas rationes allatas, hæc eius rei gratia expreſſim comprehenſa ſunt: ET QVOD vniuerſali ratione & generaliter expoſita diſpoſitione, eccleſias quæ iuſſione Imperatoria in altiorẽ thronum eriguntur, honore quoque dignas cenſeri oporteat, & electiones illic procedere ex forma canonica, quæ in magna eccleſia conſecuta eſt, metropolitanis & archiepiſcopis cõuenientibus, & metropolitanum eligentibus: hoc & Imp. mea ſublimitas decernit, & hanc conſtitutionem ſancta quoque ſequetur ſynodus, vt quæ eccleſiaſticum ritum accuratè ſeruet, & à canonica rectitudine non excidat.

DE NVPTIIS SEPTIMI gradus.

SCIAS verò, licet synodalis hæc decisio, & ipsam confirmans Imperatoria iussio, cõsangnineorum in septimo gradu matrimoniũ minanter prohibeat: indictione tamen 4, anno 6694, cùm dominus Basilius Camaterus patriarcha esset, ab Imperatore nostro sancto domino Isaacio Angelo iussionem esse factam, quæ statuit ne ex dictis actis matrimonio post illa inter longè felicissimos Cæsares, dominum Ioannem Cãtacuzenum videlicet, atque germanam Imperatoris sororem dominam Irenen, contracto, quanquam in septimum consanguinitatis gradum referatur, præiudicetur: sed quantum ad illos, & quidem solos, quæ à synodo atque Imperatore domino Manuele de istiusmodi nuptiis determinata sunt, inefficacia sint. Quod etiam à synodo approbatum est.

SVBNOTATIO INCLYTI IMperatoris D. Isaacii Angeli, vt tondeantur electorum pontificum vxores, facta die 20 mensis Septembris. 4, Indict. 5.

LEGITIMAM Imperatoris sententiam non sine periculo delinquentes experientur. Vt enim dentibus acerba vua, oculis fumus nocet, sic iniquitas iis qui ipsa vtuntur. Quorsum verò mihi hoc orationis spectat præludium? Cùm sacratissimus Cyzici metropolitanus inuenisset maiestatem meam hodierno die iura reddentem, assidentibus sanctis-

ſimo domino meo œcumenico patriarcha, & aliis ſanctiſſimis patriarchis, Antiocheno videlicet & Hieroſolymitano, nec abeſſent qui tunc in vrbe regia ſacratiſſimi pontifices erant, quorum nomina inferius continebuntur: Propoſitum eſt quoſdam eorum qui ad metropoles vel archiepiſcopas electi & ordinati ſunt, cùm vxores ante ordinationem haberent, non recuſare quidem quin primarii ſacerdotii chriſmate inungerentur: ſed eorum vxores eundem rurſum mundanum habitum induere, inuerecundè agentes in iis ædibus quas antea habitabant: nec fœmineis introductas eſſe monaſteriis, ſed nec deo ſeipſas dedicaſſe, & vitam delegiſſe monaſticam. Et hæc, quòd ſacri diuiníque canones expreſſim moneant electos pontifices, à legitimis ſuis vxoribus, quas ante ordinationem habebant, omni modo abſtinere: vt non ex præcepto, ſed propria voluntate eorum quiſque continentiam vel cœlibatum proprium ſibi deligat, propter dignitatem ſacerdotii, aut propter matrimonii honeſtatem, coniunctionem caſtam præferat. Hæc dicens, varios canones allegabat, inter quos & quadrageſimus octauus erat ſextæ ſynodi, hæc ad verbum comprehendens. Vxor eius qui ad epiſcopalem dignitatem promotus eſt, communi viri ſui conſenſu priùs ſeparata, poſtquam in epiſcopum ordinatus eſt ac conſecratus, monaſterium ingrediatur procul ab epiſcopi habitatione extructum, & epiſcopi prouidentia fruatur. Sin autem digna viſa fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem prouehetur.

Lecto igitur hoc canone, Imperiũ meum in hominibus agnoſcẽs maxima dona Dei à ſuperna clementia, & regni ac ſacerdotii diuinitus conceſ-

ſam vnctionem & dignitatem ex vno eodémque perenni fonte manare, humanámque exornare vitam, & amplificare: nihil etiam ſtudioſiùs colens quàm ſacerdotum auctoritatem, qui regia & diuina ſpeculatione manus erigentes, Deum pro Christiana multitudine deprecantur, & vt ſacræ quædam ancoræ Imperialem potentiam ſuffulciunt: poſtquam etiam canones contemni & infringi cognouiſſet in bene inſtituta repub. & quidem noſtræ potentiæ, quaſi non ſoluti eſſent creati pontifices, qui ſuis vxoribus cohabitare non vererentur: non parum commotum eſt. Triſte etiam quiddam nec gratū in piiſſimū chartophylacem mea intuens maieſtas, definiit, cohortantibus ad id ſanctiſſimis patriarchis, vxores creatis pontificibus ante ordinationem coniunctas in muliebria monaſteria procul ſita ab habitatione pontificum ſine dilatione induci, tonderíque eas, & canonicè apud monachas degere, in quo monaſterio comam depoſuerint: aut ſi ipſæ tonſuram recuſent, qui eis ante creationem iuncti erant matrimonio, pontificali ſolio & dignitate priuentur, & in eorum locum alii ſufficiantur. In poſterum autem, qui ante creationem legitimam vxorem habebit, non aliter ordinari, quàm ſi communi coniugum ſcripto conſenſu & placito à ſe inuicem ſeparentur, & mulier monaſticam vitam amplexa ſit. Sic enim creatio ſine offendiculo & damno iuxta ſacros & diuinos canones procedet, ſemota ab omni ſacerdotalis ordinis reprehenſione. Aſſidebant ad meæ maieſtatis tribunal pontifices, Cæſareæ, Epheſi, Cyzici, & alii non pauci.

IOANNIS DVCÆ.

DE VESTIBVS.

ALTERVM verò illius Imperatoriæ prouidentiæ specimen: quòd cùm videret Romanas diuitias in peregrinas ac sumptuosas vestes, sericas, Assyrias, Babylonias atque Italicas, vario ac solerti artificio confectas, effundi: decreto sanxit ne quis subditorũ iis vteretur, nisi ipse, quisquis esset, cum omni familia in ordinem cogi ac notari ignominia vellet: sed iis cõtenti essent quas Romanæ prouinciæ ac manus præberent. Necessariarum enim rerum vsus est immutabilis: & subditi quantum licet, principum sequuntur cupiditates: idque lex eis est & honor, quod principibus visum fuerit. Proinde cernere erat, illa quoque breuissimo tempore viluisse: nobilitatis autem limites, Romanis vestimentis definitos: & diuitias domo, quod aiunt, domum ferri.

MICHAELIS PALÆOLOGI.

DE PRIMATV ET APPELLAtione & commemoratione Papæ Romæ.

PROINDE tot difficultatibus circumuentus Imperator, ac penè ad desperationem compulsus, legatos ad Papam mittit, de ineunda veteris & nouæ Romæ ecclesiarum concordia, modò Caroli

expeditionem auerteret. Ea legatio à Pontifice benignè audita est: qui ea se facilè, quæ Imperator petiuisset, confecturum est pollicitus: statímque suos legatos illis adiungit, qui concordiam conciliarent atque amplecterentur. Cuius hæc tria capita fuerunt. Primum, vt in sacrorũ voluminum hymnodiis, Papæ cum quatuor aliis patriarchis mentio fieret. Alterum, vt liceret cuiuis Romam veterem, quæ curia maior & perfectior esset, appellare. Tertium, vt illi principatus in omnibus deferretur.

INCERTI IMPERATORIS.

DE EPISCOPATIBVS DEtentis à laicis.

EPISCOPATVS quidem episcopis nullo tempore claudentur, quo minus qui electi sunt ad ea reuertantur: quemadmodum & in Megarensi episcopatu factum est, qui tot annis quot hominum memoriam excedunt, deletus extinctúsque fuerat, & per iussionem Imperialem, synodalemquo actum, metropoli Athenarum paulo antè rursus seruatus est.

IVRIS ORIENTALIS liber secundus.

Qui continet,

SANCTIONES PONTIFICIAS ARCHIEPISCOPORUM & patriarcharum Constantinopolis.

IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLIS.

DE EMENDATIONE delinquentium.

NON SIMPLICITER pro delictorum modo correctio facienda est, sed delinquentium simul spectandus est animus: ne cùm vis rupturam sarcire, deteriorem eam facias: & cùm erigere prostratum studes, grauiorem casum efficias. Imbecilles enim & dissoluti, quique magis mundi deliciis dediti sunt, præterea etiam qui generis nobilitate & potentia gloriari possunt, si quidem paulatim in eorū delicta censura adhibeatur, possunt, si nō perfectè, saltem ex parte, à malis liberari quibus detenti sunt: quòd siquis nimia disciplinæ seueritate vtatur, minore etiam eos disciplina & emenda-

tione priuabit. Nam postquam anima coacta pudorem deposuerit, in desperationẽ cadit, nec blandis cedit admonitionibus in posterum, nec minis deterretur, nec præmiorũ agitur exhortatione: verùm multo peior redditur ea ciuitate, cui maledicens propheta, dixit, Facies meretricis fuit tibi, turpiter te apud omnes gessisti. Quamobrem pastori multa opus est prudentia, oculis innumerabilibus, vt vndique circumspectè animæ habitum intueatur. Quemadmodum enim ad contumaciam feruntur multi, & in salutis propriæ desperationem cadunt, quòd acerbiora remedia perpeti non potuerint: sic sunt alii, quibus quòd par delicto pœna non irrogatur, in contemptionem cõuertuntur, & multo fiunt deteriores, vt grauius quandoque peccent. Horum igitur nihil inexploratum relinquendũ est, sed exactè omnia perscrutando, adeunti conueniẽs emendatio adhibenda, ne correctionis perperã insumatur studium.

GENNADII.

GENNADII PATRIARCHAE CONstantinopolitani, & sanctæ cum eo congregatæ synodi, ad sanctissimos omnes metropolitanos, & ad papam vrbis Romæ Epistola ἐγκύκλιος.

RELIGIOSISSIMO in sacris comministro Gennadius, & quæ in Christi ante regia ciuitate Constantinopoli coacta est sancta synodus.

CVM Dominus noster & Deus & Seruator Iesus Christus, suis discipulis Euangelii prædicationem credidisset, eósque per vniuersum terrarum orbē inter homines ad docendū misisset, apertè iussit, vt quod gratis ab eo accepissent, eis quoque gratis darent, non aurum, vel argentum, vel vllas alias omnino materiales & terrenas facultates pro eis acquirētes. Cœlestia enim & spiritualia dona nulla est cum terrenis & temporalibus commutandi ratio. Hoc autem præceptum non solùm illis, sed etiam nobis per illos dedit, quos in illorum gradum & locū substituere dignatus est: & oportet, sicut illi tūc, nos quoque nunc accuratè & diligenter seruare: nec in iis quæ technas sophisticas non admittunt, vti sophistica calliditate: nec aleam periculosam facere. Gratis, inquit, accepistis, gratis date. Ne possideatis æs, neque aurum, neque argentum in zonis vestris. Simplex est & aperta huius mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facile & explicatum, nihil quod sophistica expositione indigeat. A me, inquit, accepistis, dignitatem sacerdotii: si mihi pro ipso paruum quid vel magnum soluistis, & hoc à me venditum est, vos quoque ipsum aliis vendite: sin autē gratis accepistis, vos quoque gratis date. Quid hoc est mandato apertius? Quid autem iis qui parent vtilius? Væ illis reuera qui Dei donum acquirere, vel illud pro pecuniis dare in animum induxerunt. In fel enim amaritudinis, & vinculum, illi, iuxta Petri sententiam, à sua auaritia comprehensi sunt. Vnde & sanctorum & beatorum patrum sanctæ & magnæ synodi œcumenicæ Chalcedone congregatæ, huic legi Dominicæ conuenit canon, qui sic nobis apertè iisdē verbis editus est, SI QVIS episcop⁹ pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem gratiam

ad venditionem deduxerit, & pecuniis ordinauerit episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyterum vel diaconum, vel aliquem eorum qui in clero connumerantur: vel pecuniis prouehat œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel omnino aliquem ex clero, propter suum turpe lucrum: qui hoc aggressus esse conuictus fuerit, de proprio gradu veniat in periculum: & qui ordinatur, nihil ex ordinatione ac promotione, quæ fit instar mercaturæ, iuuetur: sed sit alienus à dignitate, vel curatione quam pecuniis assecutus est. Si quis autem his turpibus ac nefariis lucris sequester intercessórve apparuerit, is quoque, si sit clericus, à proprio gradu excidat: sin autem laicus vel monachus, anathematizetur.

Pulcherrima & valde pia sunt huius canonis sanctorum patrū præcepta, quæ omnē inuasionē satanicam, diabolicúmq; conatū, qui in donū spirituale intenditur, repellit & rescindit. Nullo modo enim vult ordinationis promotionem pecuniis aut fieri, aut suscipi, nec ab eo qui illam exercet, nec ab eo qui ordinationis promotionem accipit. Sed nec ante tempus ordinationis, nec post, dari pecunias concedit. Omnino enim in hac quoq; re esse sordes corruptionémq; munerum pronuntiat. Quoniā tamē, his ita apertè prohibitis, quidā sunt in Galatarum ecclesia deprehensi propter turpe lucrū & auaritiā hæc salutaria & humana præcepta negligere, & transgredi, ea quoque ipsa nobis renouare visum est cū sancta synodo, quæ in hac regnante noua Roma, nunc agit: vt sine omni penitus inuentione, & omni prætextu, callidóque commento, impiam hanc & odiosam, quæ nescio quomodo in sanctissimas ecclesias subiit, consuetudinē omnino excindamus, vt cum pura & absque vlla cauponatione

eorum qui ordinantur, renuntiatio ab antistitibus facta fuerit, gratia sancti Spiritus supernè veniat. Quibus nescio an per pecuniam promotionem facientibus, & manu non purè operante, ad eum qui promouetur, accedit (secundum vocem Euangelii) & non potius contrahitur gratia sancti Spiritus. Scito ergo, religiosissime omni ex parte vir, quicunque huius conuictus fuerit episcopus vel chorepiscopus, vel circuitor, vel presbyter, vel diaconus, vel quiuis alius ex canone, vel ex laicis, cõmuni antistitum decreto communique sententia cõdemnatum esse: sicut de hoc quoque sanctorum patrum præcedens canon loquitur. Oportet enim gratiam semper esse gratiam, & argẽtum apud eam nequaquam intercedere. Sit ergo & ab omni sacerdotali dignitate & ministerio alienus, & anathematis execrationi subiectus, qui & se per pecunias acquirere eã existimat, & qui eam pecuniis præbere pollicetur: siue sit clericus, siue laicus: siue hoc facere conuincatur, siue non: quia fieri non potest vt conueniant quæ conuenire nequeũt: nec vt mammona Deo consentiat, vel vt qui ei seruiunt, Deo seruiant. Domini est sententia cui contradici non potest: Non potestis seruire Deo & mammonæ. Nos in his pro viribus confidentes, & eis cedentes, cum eo qui hæc dixit, aduersus eos qui in iis peccant, sententiam protulimus. Tua sanctitas curam gerat, omni adhibita diligentia, vt hæc per transcripta exempla innotescant, & sanctissimis episcopis, qui tibi subsunt, & περιοδευταῖς, & aliis omnibus, vt in vno spiritu & vna anima omnes simul constipati Christiani aduersus communem inimicum diuino auxilio possimus auaritiæ radicem, quæ ab illo in nobis insita, cum omnibus eorum malorum germinibus, excindere. Omnem quæ tecum est in

Christo

Christo fraternitatem salutamus. Fortis existens in Christo, precare pro nobis sanctiss. frater. GENNADIVS episcopus Constantinopolis, nouæ Romæ: IOANNES, episcopus metropolis Heracleæ: ANASTASIVS, episcopus metropolis Ancyræ: EVNOMIVS, episcopus metropolis Nicomediæ: PETRVS, episcopus metropolis Nicææ. Subscripserunt autem & septuaginta tres.

TARASII.

DE EODEM, AD ADRIANVM papam veteris Romæ, epistola Tarasii, sanctiss. patriarchæ Constantinopolis, nouæ Romæ.

MVLTIPLICITER multisque modis, euangelicè, apostolicè & paternè docemur, vt mores ab auaritia alienos in sacerdotii consecratione habeamus, & neque deauremur, vel deargentemur, vel nobis aliquid vendicemus in cuiusquam sacerdotalis viri ordinatione: vt demonstrabimus in sententiis hic subiectis ex diuinis scripturis, & paternis doctrinis. Qui enim manus imponunt, sunt ministri spiritus, non spiritus venditores: & qui spiritus gratiam gratis accepere, eam quoque gratis dare iis qui illam participant iussi sunt, à Domini voce hac libertate accepta. Siquis autem eam auro emisse cōuictus fuerit, sacerdotali ordine abdicatum esse iubent. Etsi enim nomine sacerdotium sortitus est, re tamen ipsa falsa esse eius oratio conuincitur. Nemo enim potest Deo & mammonæ seruire, vt ex

Euãgelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum propheticè loquẽtem, Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem: & rursus minitãtem & dicẽtem, Speculator si gladiũ exeũtem viderit, & id tuba nõ significauerit, & populus nõ cauerit, & veniẽs gladius animam ex eis abstulerit, sanguinẽ ex speculatoris manu requiram, eo quòd propter metũ non denũtiarint, vel non cõdemnarint: omnibus nostrarũ ecclesiarũ præsulibus annuntiamus, vt liberè iuxta diuinũ apostolum loquamur, Mũdi sumus à sanguine eorũ qui trãsgrediuntur canonicas cõstitutiones, & multo magis eorũ qui pecuniis ordinauerũt, vel ordinati sunt: cũ diuinus Petrus apostolus, cuius cathedram sortita est fraterna vestra sanctitas, vt Simonẽ Magum, eos deposuerit. Eam ob causam veritatem annuntiare nõ veremur, seruãtes & retinentes ea quæ à sanctis apostolis & inclytis patribus nostris canonicè tradita sunt: & siquid eorum ab aliquibus est præteritum, auersamur. Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ nõ iure nec ex Dei voluntate põtificale munus administrat, magna laborat infamia. Dixit enim per prophetam magnus & primus põtifex Christus, Deus noster, Viuo ego: sed eos qui me glorificant, glorificabo. Scis enim homo, Macedonij, & eorũ qui circa illũ erant sancti Spiritus hostiũ, tolerabiliorẽ esse hæresim cupiditatibus spiritus. Cùm enim illi sanctũ Spiritũ Dei & patris creaturam & seruũ nugẽtur, hi ipsum, vt videtur, suum seruũ faciunt. Omnis enim dominus id quod habet vẽdit. Similiter & qui emit, volẽs esse dominus eius quod emptũ est, argẽti pretio id acquirit. Sic qui rẽ hãc nefariam faciũt, Spiritũ sanctũ deprimũt, æquè peccãtes ac ii qui Christum in Beelzebul dæmonia eiicere, impiè calũniabantur. Vel, vt veriùs dicam, sunt Iudæ proditori similes, qui Dei interfectoribus

Iudæis argēti pretio Dominū vendidit. Quēadmodum ergo diuinus Spiritus est Christo Deo nostro consubstantialis, eos eiusdē futuros partis cuilibet manifestū est, vt fuit demōstratum. Sin autem non vēditur, absque vlla dubitatione clarū est nō esse eis sancti Spiritus gratiā, sacerdotii scilicet sacrosanctā dignitatē. & si nō acceperūt, nō habēt. Meminerint enim sancti Petri, qui ei qui hoc exercuit, sic dicit, Nō est tibi pars nec portio in hoc sermone. Si enim venūdatur sacerdotii dignitas, ānnō est ei superuacanea honesta vitæ institutio, & in puritate ac veritate conuersatio? Superuacaneus est ipsis & Paulus, diuinus apostolus, docēs oportere episcopum esse à reprehēsione alienū, temperātem, moderatū, docilem, cōtinentē sobriū, adhærentē fideli in doctrina sermoni: vt possit in sana doctrina exhortari, & eos q cōtradicūt refellere. Hæc ergo omnia euanescūt, si vēdatur & ematur sacerdotiū. Subiectæ itaq; è sanctis electæ sentētiæ, à sacerdotio omnino esse alienū eum pronuntiant qui dat vel accipit, in quocunque tempore, siue ante ordinationem siue post ordinationem. Capere enim est quādocunque capere. Sed & omnes etiam ecclesiasticas promotiones ob pecuniæ dationem factas remouent.

CANON XXIX sanctorum Apostolorum.

Si quis episcopus pecuniis hāc dignitatem fuerit assecutus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur & ipse, & qui eum ordinauit, & à communione omnino excindatur, vt Simon Magus.

EX ACTIS Apostolorum.

Vidēs autem Simō per impositionem manuum Apostolorū dari Spiritū sanctū, attulit eis pecunias, dicēs, Date & mihi hāc potestatē, vt cui manus imposuero, accipiat Spiritū sanctum. Petrus autē dixit ei, Argentum tuū sit tecum in perditionē: quoniam

existimasti Dei donum pecuniis acquiri. non est tibi pars, nec sors in hoc sermone. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Age ergo pœnitentiam, & roga Deum, si fortè tibi remittatur cordis tui cogitatio. In bile enim amaritudinis & vinculo iniquitatis te esse video.

EX III REGVM.

Et non conuersus est Hieroboam ab iniquitate sua: & se conuertit, & fecit ex parte populi sacerdotes excelsorum. qui volebat, implebat manũ suam: Et factum est hoc verbũ in peccatum domui Israel, & in exitium ac deletionem à facie terræ.

EX IIII REGVM.

Et conuersus est Naaman ad Heliseum, & ipse, & omnis exercitus eius. Ecce, ego cognoui quòd non est Deus in vniuersa terra, præterquam in Israel. Et nunc accipe benedictionẽ à seruo tuo. Et dixit Helisæus, Viuit Dominus, cui adstiti corã ipso, si accepero. Et vim attulit vt acciperet, & non paruit. Et paulo pòst, Et dixit Giezi famulus Helisæi, Ecce, Dominus meus parsit Naamã Syro è manu eius accipere quæ attulit: viuit Dominus, nisi ego post eũ cucurrero, & ab ipso aliquid accipiam. Et Giezi Naaman à tergo persecutus est. Et paulo pòst, Et dixit Naamã, Accipe duo talẽta argenti, in duobus canistris, & duas mutatorias vestes. Et post alia, Et dixit ei Helisæus, Vndénã Giezi? Et dixit Giezi, Non est profectus seruus tuus, nec huc nec illuc. Et dixit Helisæus, Nunquid cor meum tecum ambulauit, & scio quòd vir rediit à curru in occursum tuum? & nunc accepisti argentum, & ipso acquires hortos & vineta, & oliueta, & oues, & boues, & pueros, & puellas: & lepra Naaman adglutinabitur in te, & in semine tuo in seculum. Et exiit à facie eius lepra infectus tanquam nix.

EX SANCTI BASILII INTERpretatione in Esaiam.

LEGEM dederunt in auxiliũ, vt dicant nõ vt hoc verbum,pro quo dari dona nequeunt.Hæc lex non est vt hoc verbũ vẽtriloqui. Nõ enim ad fraudẽ excogitatũ est vt illud, sed est doctrina veritatis. Ac illi quidẽ argẽto vaticinãtur. (Hoc est enim maximè ridiculũ,quòd eis etiã mendacii mercedẽ pendunt qui decipiuntur) verbũ autẽ legis nõ est eiusmodi vt pro eo dona dentur.Nemo enim emit gratiã.Gratis, inquit,accepistis,gratis date. Vides quomodo Petrus aduersus Simonẽ indignatus sit, qui argentum ob spiritus gratiã attulerat. Argentum, inquit, tecũ sit in perditionem: quia Dei donũ per pecunias te acquirere putasti. Non est ergo sermo Euãgelii, vt ea quæ vẽduntur vẽtriloquorũ verba. Quid enim dederit quispiã quod eius æstimationi respõdeat? Audi Dauid dubitantẽ, & dicentẽ, Quid reddã Domino pro omnibus quæ mihi dedit? Nõ possunt ergo dona dari quæ eius gratiæ æstimationi respondeãt. Vnum donũ dignũ est, eius scilicet quod donatũ est custodia. Qui dat thesaurũ, nõ petit pretium eius quod donatum est,sed dignam eius quod donatum est custodiam.

EX EODEM, IN EPISTOLA ad episcopos qui sibi suberant,ne pecuniis ordinarent.

EXISTIMANT quidã se non peccare, non ante sed post ordinationẽ accipiendo. Accipere autem,est quandocunque accipere. Adhortor ergo vt hunc reditum,vel potius ad gehennam aditum deponatis:& ne manus eiusmodi lucris coinquinãtes, vos ad sancta peragẽda mysteria indignos efficiatis.

EX VITA sancti Ioannis Chrysostomi.

Accessit prolixitatis verborũ causa nobis omnibus episcopis Eusebius, sex reliquorũ episcoporum accusator, volẽs in communionẽ recipi. Contradicũt quidã episcopi, ipsum nõ debere suscipi, vtpote calumniatorẽ. Ad hæc supplicauit, dicens, Quoniã causa maxima ex parte duob⁹ annis examinata est, ad testes autẽ producẽdos dilatio data est: rogo vestrã pietatẽ vt hodie det mihi testes. Etsi enim mortuus est Antoninus episcopus, qui argento accepto ordinauit, supersunt tamen adhuc qui dederunt, & sunt ordinati. Æquũ censuit præsens synodus vt de re quæreretur. Et incipit causa à lectione actorum quæ nuper ea de re confecta fuerãt. Ingressi sunt testes: & ingressi sunt sex eorũ qui dederãt & ordinati fuerant. Ii a principio negabant: sed cùm testes persisterent, hi quidẽ, laici, illi verò, presbyteri, quibus confidere visi fuerant, primùm quidem negabant: postquã autem testes cõuincebant, & loca & tẽpora eis in memoriã redigentes, & pignorum species & quantitatẽ dicẽtes, nõ bene affecta eorũ cõscientia, sua spõte propter vrgentem necessitatẽ cõfessi sunt hoc modo: Dedimus, & hãc esse consequentiã existimauimus, vt à ministerio publico liberaremur. & nũc rogamus, si nõ fàs est nos esse in ministerio ecclesiæ, vt recipiamus argentum quod dedimus. Nostrarũ enim vxorũ quædã vasa seu nonnullã supellectilẽ dedimus. Ioannes ad hæc synodo est pollicitus. Ego, inquit, eos à curia liberabo, Imperatorem precatus. Vos autẽ iubete eos accipere quod dederunt ab heredibus Antonini. Iussit synodus aurum quidẽ ipsos recipere ab Antonini heredibus, & altari cõmunicare: sed à sacerdotibus seiunctos esse, ne his concessis, sit Iudaica vel Ægyptiaca sacerdotiũ vendendi & emẽdi cõsuetudo. Dicunt enim exitiosum

& falso nomine appellatum Iudæorum patriarcham quotannis vel alternis annis suos archisynagogos mutare, vt ex eo pecuniam colligat. Similiter & eius æmulatorem Ægyptiorum patriarcham: vt propheticum illud impleretur: Sacerdotes ipsorũ cum donis responderunt, & prophetæ ipsorum cum argento diuinauerunt.

EX CANONIBVS 630 Patrum, qui Chalcedone conuenerunt.

Siquis episcopus pecuniis ordinationem fecerit, & non vænalem gratiam ad venditionem deduxerit, & œconomum, vel defensorem, vel paramonarium pecuniis ordinauerit, vel omnino aliquem ex canone, sui turpis quæstus gratia, qui id aggressus esse conuictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat: & qui ordinatus fuerit, nihil ex ordinatione vel promotione quæ instar mercaturæ facta est, iuuetur: sed sit alienus à dignitate vel curatione quam pecuniis adeptus est. Siquis autem sequester seu mediator fuerit tam turpibus & nefariis lucris, hic quoq; si sit quidẽ clericus, à proprio gradu excidat: sin autẽ laicus vel monachus, anathematizetur.

EX GENNADII sanctissimi archiepiscopi Constantinopolis circulari epistola, & synodi quæ fuit vnà cum ipso.

Sit itaque & est abdicatus, & ab omni sacerdotali dignitate & ministerio alienus, & anathemati maledictionis obnoxius, tam qui se hoc sacerdotium pecuniis acquirere posse putat, quàm qui se pecuniis id præbere pollicetur, siue sit clericus, siue laicus: siue hoc facere conuincatur, siue non. Neque enim fieri potest vt ea coniungantur quæ coniungi non possunt, nec vt mammona cum Deo conueniat, vel, vt qui ei seruiunt, Deo seruiant.

Hæc est Dominica & minimè dubia sentētia, Non potestis Deo seruire & mammonæ.

EX CANONIBVS sanctæ sextæ synodi.

Eos qui ordinantur pecuniis, siue episcopos, siue clericos cuiusmodicunq;, & non ex vitæ examinatione siue electione, deponi iubemus: sed & eos etiā qui ordinauerunt. Audiamus hæc omnes, auscultemus, non solùm antistites, sed & qui in clero connumeramur, & omnes qui terram habitant. Oportet enim nos iis quæ audita fuerint mentem diligentiùs adhibere, ne fortè diffluamus: quoniam nō corruptibilibus auro vel argento empti sumus, ex vana & inani à patribus tradita conuersatione, sed pretioso sanguine tanquam agni puri & immaculati Christi. Sic nos quoque doce vir sanctissime, & Scripturæ, & Euangeliorum, & Apostolorum, & Canonum, & patrum præcepta sequi. Verbis enim oris vestri paremus. In altum montem conscende: exalta in fortitudine vocem tuam: ambula in dilatationibus: prædica cum libertate, & tollatur & ad interitum deducatur quæ pecuniis facta est per manuum impositionem ordinatio, & quicquid eam, propter auaritiam, iniustitiam & mercaturam, turpis lucri gratia consequitur. Ea enim, cum iis quæ in eodem sunt ordine, ex peculiari populo qui à nomine Christi est appellatus, & redemptionem gratis est assecutus, sublata omnia vitii inquinamenta, quæ consequuntur, funditus excisa sunt: & sacerdotes vt palma florebūt, Christi bonum odorem iis qui seruantur inspirantes, & ecclesiæ victoriæ carmen canentes: Abstulit Deus à te iniquitates tuas. præterea autem & eos qui decerpunt dulcedine afficientes, & ipsos in pingui senecta implentes, beatæ illius & immaculatæ vitæ heredes ostendentes.

NICEPHORI CONFESSORIS.

EX NICEPHORI CONFESSORIS canonibus.

OPORTET monachos ieiunare die Mercurii & Veneris ſeptuageſimæ: & vbicunque fuerint, caſeum comedere poſt præſanctificatorum ſolutionem. Euertit hic canon Iacobi dogma, & Tetraditarum hæreſim.

Die Dominico ſine impellente neceſſitate iter facere non oportet.

Apocalypſin Pauli & ea quæ dicuntur brontologia & ſelonodromia, aut calandologia, ſuſcipere non oportet. profana enim omnia.

Apocalypſin Eſdræ & Zoſimæ, & duo ſancti Georgii martyria, & ſanctorum martyrum Cerici & Iulittæ, librúmque Marci & ſucceſſoris, ſuſcipere nõ oportet. Reiicienda hæc, non admittenda.

Monachi in pœnis exiſtẽtes, ad communem fratribus cibum & precationem admittendi ſunt. Participes etiam eſſe debent benedictionis, id eſt fruſti, ſimul cum earum confeſſione.

Inteſtatò morientium piæ largitiones pro ipſis factæ ſuſcipiendæ ſunt, ſi quidem viuentes eo animo fuerint vt ita præſtarentur.

Siquis infirmus ſit, & ſanctum baptiſma ſanctúmque habitum requirat, dari ei ſine mora oportet, nec gratia eſt deneganda.

Siquis ad annos viginti & deinceps diſſolutè & in luxu vixerit, deinde ſtudioſus apparuerit virtutis, non eſt ordinandus. Sacrum enim impollutum eſt.

Non oportet operari hebdomade diacænesimi, neque sabbato apolysimi canere Immaculatum, neque dies Iouis obseruare.

Bigamus non coronatur, sed in eo punietur vt annis duobus sacra non participet mysteria.

Trigamus annis quinque emendetur, & sic admittatur.

Qui pulsauerit patrem suum, & sponte occiderit, annis trigintaquinque deget in pœnis homicidæ.

Etiam simplex monachus ex causa baptizat, vt & diaconus.

Si Antimensium per ignorantiam impletum sit, non polluitur. sanctificatio enim in eo est. sacrum enim, impurum non efficitur.

Qui ex concubina & scorto, & ex digamis & trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint sacerdotio digni, ordinentur.

Infantes non baptizatos, oportet, siquo loco reperiatur quis vbi nō sit sacerdos, baptizari. Quòd si vel pater aut quilibet alius, modò sit Christianus, baptizet, peccatum non committit.

Vsuram accipientibus non sunt elargienda sacramenta: nec cum perseuerantibus in iniquitate communiter cibus sumendus.

THEOPHYLACTI.

DE RISV ET VOCIFERATIOnibus in festis.

QVIN & hunc morem introduxit, qui hodie obtinet, quòd in splendidis atque solennibus festi-

uitatibus Deo & ſanctorum recordationi fit contumelia per fœdas cātilenas ac riſus,& inſanos clamores, quibus adhibitis ſancti hymni cantantur.

SISINNII.

DECISIO SISINNII PATRIARchæ, ne duo fratres accipiant duas conſobrinas.

SISINNIVS miſeratione diuina archiepiſcopus Conſtantinopolis nouæ Romæ.

ET medicus ille ſuauior,& multis ciuitatibus dignus,qui peſtilentia imminente,malum priuſquam graſſetur repellens,periculum morbi facere non ſinit:ſalubrémq; præſcribens ratione̅ victus,corporibus ſanitatem ſine periculo per eam conciliat. cùm ſi ſemel interius inſiluerit, ac ignis inſtar corpora depaſcatur, vix reprimi poſſit & abigi: quin neceſſariò morbi vehementia inefficacem medicinam omni ex parte reddat. Et animarum medicus hæc aptè ſibi accommodauerit, qui, priuſquam morbus propagetur, omnino reſtiterit, remedia præſeruatoria, ſermonis pharmaca miſcens, nec permittens eum paſſim contra naturam inſultare. Cùm autem doloris malum intro ſe inſinuauerit, & longo tempore multorum animas ſæpe depaſtum fuerit, difficile eſt nec promptum auxilium, & medicamenta adhiberi vix poſſunt. Sed è contrario, iis qui à vitio cauent, ſalus parata, & eſt facile vitare perniciem. Qui autem in malum inciderunt, ii abſterſa morbi noxa, inexpugnabili & tota, perierunt. Quemadmodum igitur ei qui

incidit in quodpiam malum, effugere melius est, quàm simul cum eo sepeliri, & grassantem morbum ac vulgo per corpora æstuantem, depascentémque omnem ætatem & sexum, satius est coercere, quàm sine impedimẽto sinere latiùs diffundi: sic quando vitium in perniciem & corruptionem animarum accidit, resecare & sistere ex eo nascens exitium, laudabile simul & Deo gratum: & vt à nobis rationalibus pastoribus fiat, conueniens ac consentaneum. Quoniam igitur Christi populũ, quem ipse suo sanguine redemit, sanctam gentem, antiquitus quidem disciplina diuinorũ & sacrorũ apostolorum, & qui eos secuti sunt rursus sanctorũ patrum, velut quandam vineam diuinis sepiuit legibus, sacrosanctè iam plantatam à Deo omnia in essentiam producente, resecans omnino & purgans quæ naturam lædunt imbecillitates, & omnem dissolutum gentilis vitæ impetum naturalibus cupiditatibus inseruientem, veluti quendam fluuialem cursum, irruentem in primariæ imaginis iniuriam refrenauit & compescuit: præter autem diuinos canones, & ciuiles leges in eos qui pietate nõ imbuti sunt, sed procul ab eo quod decet præcipitati, gladium quotidie vibrant: sic oportebat sacram gentem in pura conscientia degere, & nihil eorum quæ prohibita sunt huic superinducere, vitámque nostram conturbare. Diuini enim canones & ciuiles leges asperitatem humanæ naturæ complanantes, spiritalem vitam bonósque mores mentibus nostris firmissimè imprimunt: vt sine vitæ offendiculo rempublicam nomine dignam omni tempore ostendere possimus. Et cùm radicem ac fundamentum generis, nostræque naturæ officinam, honestas nouerunt esse nuptias, vt munditiem puritatémq; iam ab ipsa radice habeat, nec vllis vituperii

aſperginibus conſpurcetur (graue nanque eſt cum frumento lolium ſeri) variis argumentorum rationibus & commonitionibus muniuerunt, illicitas nuptias à legitimis procul remouentes, aut etiam honeſtas diſcernentes, & eos qui iam ipſa naturæ neceſſitate coniugalem vitam amplectuntur, ad has cohortantur & inducunt: ſuadent autem vt illas à ſuo repellant cõiugio, & omnino auerſentur. Olim enim Iſraeli, cùm Dei ſignum circuncisionem fuiſſet ſortitus, nuptiarum iura per ſingulas tribus regebantur, legiſlatore excludente gentilium cum eo conſuetudinem & commiſtionem. Generi autem ſibi adſciſcenti ſui generis affinitatẽ, ad id nuptiarum via directa repetitáque extra prohibitionem erat. Vt autem populus Dei peculiaris, clemẽtia eius qui aſſumpſit & conciliauit ſibi, omnes gentes effectæ ſumus, & iuxta Prophetam, cum lætitia manibus plauſimus, & nouus Iſrael omnes facti ſumus, cùm vniuerſos, qui omnia pacificauit, in vnum collegit: vnire nos volens & ad dilectionem ſuiipſius, & ad mutuam omnium inter nos coniunctionem, interiores nuptiarum portas, & ad cognationem ducentem viam occluſit, exteriores autem tranſitus vniuerſis terræ incolis aperuit. Et verò ad has nuptias venire volentibus vniuerſus terrarum orbis patet: quemadmodum ad cognationem ducens via diuinis legibus obſtructa & occluſa eſt. Qui igitur leges ſcripſerunt, illicitas nuptias, alias certis nominibus diſtinxerunt: alias immunditiei nomine generaliter comprehendentes, omiſerunt & ſilentio præterierunt: honeſtatis omnino curam habentes, & in re longa per ſingulas ſpecies linguam ſuam polluere nolentes. Quibus magnus apoſtolus Paulus concinens, Scortatio (inquit) & immũdities omnis nec nominetur inter vos, ſicut

decet ſanctos. Immunditiei nomine omnem illicitam coniunctionem & obſcœnitatem comprehendens. Nec in his ſilentiũ prorſus libidinoſis pro licẽtia fuit. nam neque ad licitas nuptias facilè permiſit lex proſilire. quid verò ait: In nuptiis non tantùm quod licet, ſed & quod honeſtum eſt ſpectandum, ſic de naturæ caſtitate & innocentia diuini patres canonibus, & legiſlatores legibus conſtituerũt. Ad noſtrum autem bellũ ſtrenuus bellator & in inſidioſis animarum obſidionibus fortiſſimus & potẽtiſſimus aduerſarius, cum aliis, quibus ſæpe inſurgens, & publicè priuatimq; honeſtatem ſubuertens nuptiarũ, contentioſiùs protulit, & hoc latenter introduxit, vt multi pro nihilo habeant, fratres cum ſint, duas cõſobrinas vxores ducere, ídque palam ac impunè cũ ſacra precatione facere: aut rurſus duos conſobrinos ſororibus duabus velut legitimis nuptiis cõiungi: aut auunculum patruúmve & fratris ſororiſve filium duabus ſororibus copulari: aut vice verſa fratres duos amitæ materteræve, & fratris ſororiſve filiæ. Inſolẽtia huiuſmodi à nuptiarum honeſtate remota, cõtumelia naturam latenter afficiebat. Quamobrem moderatio noſtra coniunctiones illicitas grauiter ferens, cum ſacra piorũ metropolitanorũ & archiepiſcoporũ ſynodo conſultans, & graue cõminationis formidans iudiciũ (quod iis proponitur qui populo imminentem gladium non renũtiant) vtile eſſe cognouit probauitque vt mali huius aliquod excogitetur remediũ: vt qui conuicti ſunt, veluti medicinam aut teſtatam defenſionem condemnationem habeant, aliis autem in futurũ ſit præſeruatorii medicamẽti loco. Hinc definimus, ne ab hoc tẽpore in poſterum committere quis audeat tãtum in nuptiis flagitium, & circa ſanguine cõiunctos iniquitatẽ quæ omnino ipſi naturæ repugnat,

& creat cōfusionem, vt postea manifestius & clarius fiet. Sanctus & magnus Basilius, qui profunditates spiritus, iuxta theologicam vocem inquirit, cùm de quibusdā illicitis nuptiis dissereret, breuem definitionem dedit, qua licitæ nuptiæ ab illicitis facilè discernūtur: In quibus (inquit) generis nomina cōfundūtur, in iis nuptiæ illicitæ. Quonā igitur modo quis in præsentibus nuptiis coaptauerit appellationes? Nam fratres, pariter & fratres & cōgeneri appellabūtur: quemadmodū his nuptæ, consobrinæ & cōnurus: ex his autem natos liberos quo cognationis nomine parētes nuncupabunt? A fratribus quidem secūdi gradus iis conueniet appellatio vt consobrini nominētur. à matribus autem tertii gradus cōmodior erit. iustiùs enim sobrinos dicere. Et nominum absurda cōfusio illiciti matrimonii iniquitatem, iuxta sanctum patrem Basilium, apertiùs demōstrat. Sed affectui patrocinaturus fortasse quispiā exurget, quærens, Cur nulla lex scripta nominatim vetuit fratres sibi nuptiis adsciscere natas ex fratribus? & cur ei quod iuxta consuetudinē fit per spatium tam lōgi tēporis contrariū statuis? verborum circuitu & grauitate demulcens aures, & rem ipsam captionibus inuoluens, culpæque subiiciens quod per leges culpa caret? Verùm non ego quidem, sed spiritu plenus Basilius id delictum iampridem lege declarauit. Cuius lex lingua ecclesiæ, & verborū sonus diuinitus scriptæ tabulæ, Dei digito insculptæ. Quòd si quis in his aliū legislatorem quæsierit, nescio an sapientibus sapere videbitur. Et licet nulla huius rei mētio à quoquam Patrum facta sit, neque sic absque ratione vitium hoc ab ecclesia remouere videbimur iis quibus nullū de eo iudiciū est. Nam qui de temperantia leges tulerunt, & mulieris adulterio raptuiq; virginis pœnas irrogarunt, non addi-

derunt, si pater filiæ pudicitiam violans deprehẽsus sit, qua pœna plectẽdus sit: cùm hæc non facilè perpetrẽtur. Si tamen huiusmodi quippiam cõmissum sit, manifestum est reum pœnam subiturum, cùm minora crimina puniantur. An quia quidpiam lege prohibitum non est, ideo facilè admittet? aut si ausus fuerit, legem quæ de eo scribetur non patietur? Nemo qui sapiat id dixerit. Quemadmodum igitur cùm illud silentio præteritum est, silentium non permittet vt natura impudenter contumelia afficiatur: sic neque hoc prætermisso (sicubi prætermissum est) licentia erit impunè faciendi. maximè cùm simus Christiani, & probè nouerimus huius mundi formam momentaneam, iuxta Paulum apostolum: vt qui habent vxores, sint quasi non habeant. Quanquam prætermissum non est, sed quibus dictum est prohibitum. Non enim quod licet in nuptiis spectandum est, sed quod decet. Et sanctus præterea ac magnus Basilius, quemadmodum dictum est, In quibus (inquit) nomina cognationis confunduntur, in iis nuptiæ illicitæ. Nam quemadmodum vnio copulatorum per nuptias distinctionem nullo modo nouit, sed ambo vna caro noscũtur (erunt enim, inquit, duo in carnem vnam) sic vtrisque genere propinqui, consequenter iure cognationis coniunguntur, & in vnam sanguinis propinquitatem affinitatémque cõueniunt: vt his necessariò cauenda sit & formidanda lubrica inter se cõiugalis cõmistio & copula. Non enim ingrediendum est ad omnem carnis proximũ, propter generis cõturbationes & cõfusiones. Vbinam ergo iam prætermissum est quod omni ex parte canonibus & legibus est cautum, vt propter id extra culpam esse videatur? De tempore verò quod vitio suffragatur, dici facilè potest flagitiosam & improbam
degere

degere volentibus vitam, nullum omnino ex tempore esse auxilium. Neque enim adulteris, expilatoribus, effractoribus, aut alio quouis modo delinquentibus, si in ipso crimine deprehendantur, sufficiet ad salutem si à longo tempore hæc se fecisse probauerint: nisi quòd grauiorem importabit condemnationem, vt facinorum luat pœnas, tam quæ recens, quàm quæ iampridem cõmisisse arguetur. Præterea quod honestum est ante id quod turpe primas obtinere debet: & calamitas bono deterior; & habitus semper priuationem præcedit: & in nuptiis temperanter se gerere, tempore firmius, quàm illicitas audere. Quódnam igitur auxilii momẽtum erit malo, quod longo aliquo tempore nec interrupto volutatum erit in animarũ perniciem? quásnam alias dixerit quis illicitas nuptias, si præsentes exceperit? Nam inter ascendentes & descendentes, in infinitum, vt lex ait, nuptiæ sunt prohibitæ: à latere autem, fratrum, consobrinorũ, seu patruelium, & eorum qui ex his nati sunt, ac solis. Proinde nec gradus vllus coniunctione sanguinis in se omnino implicatus, ad nuptiarum communionem duobus fratribus aut sororib⁹ miscebitur, priùs quàm ipsorum cognationis continua series per enumerationem supernè resoluta sit. Præterea illud dicendum est, in omni opere & negotio, id quod nõ est commendatione dignum, si effectum sortiatur, pœnæ obnoxium esse. Et quod laudem tribuit nõ facientibus, culpæ subiicit eos qui facere audent. Non est igitur quòd huiusmodi nuptiæ extra culpam esse dicantur. Neque enim extra culpam tantùm est: sed siquis consideratiùs perpendat, maius in hoc indicium peccati, & malum aliis perniciosius. Nec turbas mihi excitet quis priusquam audierit. Minorum delictorum maiora quodammodo sunt attra-

ctoria. Et ira minus malum homicidio: ſed ſiquis in hoc promptè & facilè indulgeat affectui, forſitan & pulſabit: procedente deinde tempore à ratione deturbatus gubernatrice, affectibus rapietur. Vides vt maioribus delictis minora dent ſemper cauſam, & horum initium ſit malorum grauiorum porta. Ob eam rem etiam eidem cū aliis ſubiiciūtur pœnæ potiùs, à quibus magis cauendum quàm à maioribus vitiis Domini vox hortatur. Dictū enim eſt (inquit) Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, non cōcupiſcere prorſus. Et ſcriptum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, neque initio iraſci. Fratres igitur duas conſobrinas ducentes, ſemel hamo capti, & viam ingreſſi ad exitium, ad maiora fortaſſe delicta progredientur: at ſi rei minoris peccatum exciſum ſit, maiorum raritas quædam erit. Voluntas igitur facientium, condemnationem acerbam & coronas vbique meretur. Hanc igitur exquirens quiſpiam, & deliteſcentem perſcrutans, non contumaciter his nuptiis inſilientem inueniet, & cum pedicis quibuſdam affectus incitati, captiuam in eas præcipitari. Aut enim gloria generis, aut dignitatum faſtus, aut diuitiæ viri, aut formæ pulchritudo, ad illicitas præcipitarunt nuptias ab iis quæ vbique terrarum ſunt permiſſæ. nec in vllam reprehenſionem impedimentum afferentem impegerunt. Has ob cauſas venit (inquit) ira Dei in filios inobedientiæ, ob eaſdem cauſas multi infirmi & ægroti & dormiunt multi. Ob eaſdem, pauores terribiles, terræ motus quatientes fundamenta terræ, & ciuitatum ædificia conuellentes, horridæ ſiccitates, morborum incurſus in corpora, hoſtium inſultus, fames denique & peſtilētiæ ætatem omnem inuadentes, & nec unde accipientes conſolationem.

Hanc hominum ad exitium procliuitatem, modestia nostra simul cum assidente pietissimorum metropolitanorum & archiepiscoporũ synodo sistere cupiens, & à turpi, inhonesto, infamique coniugio, peculiarẽ Christi populũ liberãs, vetuit huiusmodi nuptiis inter Christianos amplius locum esse, & ab vllo vnquam contrahi. Admonet autem communiter omnes, & ex sancti Spiritus facultate, patris & domini iure definit, ne ex hoc tempore quisquam, siue iuuenum viribus, potentia & diuitiis efferatur, siue multitudinis & populi, ad huiusmodi nuptias accedat. Quòd si quis quæ hîc definita sunt nihili faciens, se in tale coniugium præcipitauerit, aut liberos elocauerit, toto vitæ suæ tempore ab ecclesia eiectus erit. Nec priùs ad pœnitentiam admittetur, quàm nuptias diremerit, etiamsi ex iis liberos procrearit. Sacerdos autem qui his nuptiis preces conceperit, perpetuæ depositioni subiicietur. Quamobrem & quæ definita hîc, exposita sunt, & signata in chartophylacio Dei verbi sophiæ, in posterorum memoriam recondita sunt. Die 21 Februarii, 10. indictionis, anno 6505.

SERGII.

DE DONATIONIBVS ET COLlationibus monasteriorum aut conuentuum.

XLIX canon synodi in Trullo eadẽ decernens, adiicit, non tradenda secularibus hominibus monasteria. Dictum est aliquando, canoni & præ-

ſenti conſequenter, debere ſubuerti antiquiores patriarchales monaſteriorum ſecularibus donationes: quinetiam traditiones monaſteriorum aliis monaſteriis attributorũ & magnæ eccleſiæ reſeruari. Lectus eſt & patriarchæ illius domini Siſinnii locus eadem decernens: & id fortaſſe etiam ad effectũ perueniſſet. Quia autẽ ſanctiſſimi illius patriarchæ domini Sergii allata eſt deciſio, quæ mẽſe Maio facta eſt, indict. 14, anno 6524, Imp. ſubſcriptione munita: quæ XLIX ſyn. in Trullo canonem interpretatur, & ſtatuit, non accipi traditionem in donationibus quæ ſtatum monaſteriorum conſeruant: ſed in iis qui monaſteria accipiunt, vt ea habeant ſecularia diuerſoria (circa finem hæc quoque expreſſè proſequi's, Synodicè ergo ſubuertimus per datam nobis à ſancto Spiritu poteſtatem, actionem illam quæ donationes & traditiones tollit: vt quæ ex nullo epiſcopali conſenſu, ſed ex propria auctoritate facta ſit, & nec ab Imp. Chriſti amantiſſimo ſuſcepta ſit, quemadmodum videtur & ipſe donare monaſteria præter eius vigorem, & quæ ex rebus ipſis appareat non eſſe ad monaſteriorũ vtilitatem, ſed ſummam perniciem & exitium. Confirmantes autem & corroborãtes antiquam & bonã & vtilem conſuetudinem beatorum & diuinorum patrum noſtrorum, ſtatuimus fieri donationes & traditiones citra vllam prohibitonem, ad conſtitutionem & meliorationem ſacrorum quæ dantur ac donantur locorum) viſum eſt itaque dictos canones debere exponi ſecundum præſentem deciſionem, & quæ fiunt ſecularibus monaſteriorum donationes, multo autem magis traditiones, non poſſe labefactari. Quamobrem ea hucuſque ſine impedimento ſeruantur.

ALEXII.

DE NVPTIIS SEPTIMI gradus.

PRAESIDENTE Alexio sanctissimo & œcumenico patriarcha ad dextram partem catechumenorum, assidentibus ipsi piissimis metropolitanis, Nicolao, Ancyræ: Constantino, Patrarum: Laurentio, Dyrrhachii: & Cõstantino, Chonarum: adsistẽtibus ecclesiasticis magistratib⁹, adfuit Ioannes Cubicularius, qui ex Euripo appulerat, & hanc proposuit quæstionem: Georgius (inquit) & Nicolaus, fratres, filia Georgii Theodote, Helena autem Nicolai: & rursus Theodotæ filius Demetrius, Helenæ autẽ Basilius: Demetrii filia Theodote cum Basilio nuptiis cõiuncta est. quærebat legitimæ essent nuptiæ, nécne. Quoniam igitur Basilius septimo gradu Theodotæ constitutus est, lex autem nuptias permittit iis qui octo gradibus à se inuicem distãt, iis autem qui sex, prohibet: at iis qui septimo sunt gradu nec permittit nec vetat: & ob eam rem cùm similes sæpe motæ essent controuersiæ, institutum est huiusmodi nuptias antequam processerint, non permitti: postquam verò factæ fuerint, nõ distrahi quidem, sed eos qui sic cõiuncti sunt, pœnis subiici. Idem fieri rursus definitum est, literis dominicis de simili specie scriptis ad Leonem piissimum metropolitanum Athenarum & syncellum.

Figura septimi gradus cognationis,

FRATRES,

Georgius. Nicolaus.

CONSOBRINI,

Theodote. Helene.

SOBRINI,

Demetrius. Basilius.

Theodote.

MICHAEL.

EXEMPLVM EDITAE SYNODALIS sententiæ, sub Michaele sanctissimo & vniuersali patriarcha, à Niceta sanctissimo protosyncello & chartophylace magnæ ecclesiæ, anno 6565, 5 Indict. Ne nuptiæ fiant septimo gradu.

RETVLISTI, sanctissime, ad nostram mediocritatem, cùm quidam sobrinis nati, nuptias secum inuicem iniret, te in præsenti eas prohibuisse. & quæsiisti per literas ánnon oporteat eos prohibere, sed permittere vlterius progredi. Nosti verò piissime qualia de nuptiis legulatores sanciuerint. Aiunt enim, Inter ascendentes & descendentes in infinitum nuptiæ prohibentur, inter eos autem qui sunt à latere, est quædam prohibitio. Vox quædam opposita ei quod est in infinitum, particularem inducit prohibitionem. Idque manifestum fit ex iis quæ rursus leges dicunt, Nuptiis coniungi prohibentur fratres, consobrini, & qui ex eis nati duntaxat. Quid hac lege clarius requiri potest? nihil. Quónam modo conabitur quispiam prohibitionem aut permissionem aliam facere supra eam quæ sancita est? Si igitur terminum prohibitionis ex eadem co-

gnatione nuptiarum legiſlator fixit ad ſobrinos vſque, & quæ his vlteriora ſunt indefinita reliquit, nemo eſt qui legitimum terminum egredi poſſit. contrarium enim conſtituit. Audi etiam expreſſim permittentem nuptias natorum ex ſobrinis. Heres, inquit, ſcripta ſub conditione, ſi pronepoti propatrui, proauunculive pronepoti nupſerit, impleat conditionem. non enim turpes ſunt nuptiæ. Quid ita? quia octo gradibus ſeparantur. Et ſi enim eandem radicem idémque genus communicent ſobrinorum filii, graduum tamẽ interuallum, & legiſlatoris verba, ad vnionem rurſus cognationem vocant, connubii iure conceſſo. Sextus enim gradus & inter eos qui ſunt ex tranſuerſo & inter affines, impedit omnino nuptias, & iam contractas dirimit. Rurſus gradus octauus permiſſam habet coniunctionem, ſiue ii qui coeũt ſint à latere cognati, ſiue affines. Circa ſeptimum gradum omnis conſiſtit quæſtio, quæ non aliter quàm iuris ciuilis ſcientia diſſoluitur, & ſincera mẽte terminatur. Nam quæcunque coniugia perſonarum ſimul coeuntium ex propinquitate ſiue affinitate ſeptimo incluſa gradu conſtiterint, ea indiſſoluta manent, vt ex inculpatis copulata nuptiis. Duo enim conſobrini patruelésve inſtrumenta dotalia componentes cum matertera amitáve magna, & fratris ſororisve filia, progreſſis ex alia ſerie & progenie, non imponent ſibi accuſationes criminum. Nam conſobrini quartum à ſe inuicem gradum obtinent: amita autem ſeu matertera tribus diuiditur gradibus à fratris ſororisve filia. Atque ita computatus ſeptimus in his gradus acuta conſideratione ſubtilique ratione, reprehenſionem effugit, propter præceptum: cùm in aliis quidem gradibus qui ſeptimum præcedunt, diſiunctorum generum connexionem temperans,

vniat, ſeptimo autem nuptias non impediat. Cognatorum autem à latere nuptiæ ſeptimo gradu comprehenſæ, prorſus vetitæ ſunt, fugiendæque cenſentur. Neque enim ſobrinus ſobrino natæ copulabitur vnquam, aut ſobrino nata, ad patris ſui ſobrinum retrocedens, eum ad ſuas nuptias alliciet vnquam. Hæc enim eſt generis inquinatio & corruptela, & cognationis probrum, ac miſtio incontinens, & legali oppoſita diſſidio. Neque enim eadem omnino propinquitas perſonarum per affinitatem coniunctarum: & earum quæ ex eadem cognatione & ſanguine progenitæ: vt in vtriſque ſeptimus gradus permiſſus ſit, aut prohibitus. Cognationum enim à latere radix vna, vnúſque fons, licet diuerſæ propagines & riuuli diſtincti interuallis. Quæ enim propinquitates per nuptias conſtitutæ, duorum diuerſorum generum coniunctionem trahunt, velut ex alio genere in aliud inſitæ & coaleſcentes, prohibitum continent connubium, non iure cognationis, ſed legalibus edictis, & diuina voce, in vnum copulante ab initio mari fœminam. Non enim quòd fratris mei vxor vna caro eſt cum viro ſuo, fratre meo, & ſubtili mente ac conſideratione ſponſa cenſetur ſoror mea, & huius omnem cognationem in vnam perſonam obliterans, ſorores & conſanguineas reputabo. Oſtendit enim lex, quas earum non ducam, & cum quibus ſine reprehenſione coeam. Non enim cum vxoris meæ ſorore, vel eiuſdem conſobrina, aut amita matertera̍ve maiore: ſed nec cum fratris ſororiſve filia, dotales conſcribam tabulas. quoniam ſexti gradus & inferiorum laqueis irretitus ſum. At cum ſobrinæ, paternæ maternæve huius filia, vel cum propatrui, proauunculi, proamitæ, promaterteræ nepte, irreprehenſibile ſtatuam

coniugium. Nam illa ad octauum gradum remota est: hæc autem excedit sextum, & ad septimum subsistit. Sic patruus vel auunculus & fratris sororisve filius diuersæ cognationis consobrinis immisti, iustas constituent nuptias. Interuallo nanque legitimo distant inter se, ne ex his cognationem vllo modo contaminent. Nemo igitur rectè dixerit, affinitate cõiunctum & cognominatum abusiuè cognatum, proximiorem aut æqualem esse ei qui est ex genere & sanguine: vt eam ob causam iisdem nuptiarum claudatur finibus, quemadmodum superiùs explicatum est. Cùm enim legislator consobrinorum filios connubio iungi vetuit, & sobrinorum filiis congressionem permisit, nihilque de iis qui sunt in medio statuit, ex vetito & non vetito mentem suam manifestam fecit, vt limites trãsgredi non oporteat. Nam si sobrinus filiam sobrini amatoriè aspiciat, legalem terminum non planè obseruans, lasciuiet (velut equus ad sui generis animal hinniuit) nõ maritus sed stuprator ex eo iudicatur. Sobrini autem paterni maternive filius, existẽs extra graduum numerum à legislatore interdictum, si quidem retrocedens sepem egrediatur, & relicta trisexadelphia intra prohibitas insiliat nuptias, & cum patris sobrina flagitiose corrumpatur, insidiosè planè & latronis more, nec legitimè eam vxorem ducet. & ideo ignominiosè ab hac separabitur, & qui oscula huic exhibuit, velut quædã delecta sponsalitia munera prohibitarum nuptiarum largietur. Quænam igitur hæc sunt? perpetuum dedecus, & illaudata fama. Itaque propter has sordes, & inquinationem confusionémque generis, & commistionem cognatici sanguinis, piissimè, in iis qui septimi sunt gradus ex transuerso nuptiæ non connumerantur, neque à bene sentientibus agnoscuntur, è

numero legitimorum coniugiorum religiosè explosæ. Sic iurisconsultorum præceptiones volunt: sic antiquissimi sapiētum iudicum ab initio ad hoc vsque tempus de his pronuntiarunt, & huiusmodi nuptiis terminum posuerunt. Talia etiam clarorum magnorúmque virorum constituta sunt & constituentur coniugia, & adhuc constituuntur, irreprehensibilem habentia mistionem, & cognationis cruore thorum immaculatum nullo modo inquinantia. Cùm autem beatus inter patriarchas dominus Sisinnius inueniret (vt videtur) sua ætate, qui se impudenter sexto gradu affinitatis miscerent, & extra reprehensionem esse fratres duos cum duabus cōsobrinis alterius cognationis, aut cum amita materteráve maiore, & fratris sororísve filia congredi, nec turpes esse videri nuptias, hoc quidem Nouella sanctione vetuit: extra hæc autem, cetera indefinita nec prohibita reliquit. Cùm enim dixit patruum vel auunculum, & fratris sororísve filium non posse duas sorores accipere, aut duos fratres amitam materterámve, & fratris sororísve filiā: &, quod patriarchæ maius videtur delictum, cùm prohibuit duos fratres misceri per nuptias duabus consobrinis: quasi ex his generum oriretur cōfusio & nominum conturbatio: & hactenus vetitas circunscripsit coitiones, nihil amplius de iis exprimens: videtur apertissimè sexti quidem gradus & inferioris nuptias vetare, nec cōcedere locum habere: eorum autem qui sextum gradum excedunt, licitam existimare copulam: eadem cum antiquis legislatoribus sanciens, & sacra constituens regula: magis etiam quàm hi contrahens & constringens ex affinitate nuptias. Quòd enim illi vsque ad quartum stiterunt gradum, aut propter honestatem prohibuerunt, ita dicentes, Non possum accipere vxoris

meæ ex alio filiam, aut neptem, aut proneptem, neque vxorem filii mei, aut nepotis aut pronepotis mei: ſed neq; ſocrum meam, vel nouercam meam: Hic circa diuina ſapiens patriarcha, neque has neq; alias deſpiciẽs prohibitiones, ſed & quæ ad ſextum vſque gradum porriguntur vetans, in hoc ſolo prohibitorium poſuit terminum: quem nemo ex Chriſtiano populo præteriens, ſine cenſura vnquam reuertetur, ſed pudore ſuffuſus, lugebit plurimum. Nempe educatus ille in foro & iudiciis à pueris, qui ætate & prudentia canus, legaléſque verſans quotidie libros, tandem in ſacro conſeſſu ſedens, & diuinorum virorum contrahens definitiones, & quod caſtum honeſtúmque vndique colligens, exactiſſimum coniugiorum ordinem exponere non dubitauit, & nouam de his conſcribere deciſionem, quam poſteris relinqueret, titulum omnino veracem & irreprehenſibilem, largientem hominibus puram generis exiſtentiam, eóſque Deo conſeruantem caſtiſſimos conſuetudine & coniunctione nuptiarum culpa carẽtium. Hæc tibi ſacratiſſime pauca ex paucis ad ea quæ à te ſcripta ſunt de nuptiis colligentes & exarantes mittimus in ſcriptis. Hoc autem exemplum patriarchalium literarum ſynodaliter editarum, prolatum ex codicibus repoſitis in ſanctiore ſecreto, & confirmatum propriæ manus ſubſcriptione, & ſigillo Nicetæ ſanctiſſimi protoſyncelli & chartophylacis magnæ Dei eccleſiæ, ſubſcriptionibus etiam peritiſſimorum diaconorum notariorúmque patriarchalium roboratum, datum eſt menſe & indictione ſupraſcriptis.

CONSTANTINI CHLIARENI.

DE HOMICIDIS LATRONUM.

TEMPORE autem sanctissimi illius patriarchæ domini Constantini Chliareni, cùm quidam accessissent ad sanctissimam Dei magnam ecclesiam, & se armatos in latrones incidisse dicerent in clausura sancti Basilii, & eos interfecisse, & vellent scire quid agendum: synodaliter disputatum est, an omnes qui latrones interficiunt, debeant indistinctè puniri: & dixerunt nõnulli, illum qui potuit latronis insidias effugere, & hoc non fecit, sed eũ dedita opera interfecit, non puniri secundum præsentem canonem, sed tanquam in homicidam grauius in eum animaduerti. Quis enim scit (inquit) an qui in eum impetum faciebat latro, si vixisset, Dei prouidentia à latrocinio cessasset, & Deo adhæsisset? Vtebantur autem & antiqua superius sita lege, quæ dicit, Si non posset tutò effugere, crimini non datur. Sin autem latro violentam manum aduersus eum qui ipsum interfecit intentauit, fiet quod præsens canon decernit. Atqui lex quoque superiùs dicta, sic habet: Si autem qui occidit, nec latronẽ prosequutus est, nec, dum latro eum persequeretur, ipsum occidit: sed propter communem vtilitatem incitatus hoc molitus est, & ipsum interfecit, nec legitimè, nec ecclesiasticè punietur. Is enim, inquiunt, præmiis quoque dignus est, vt qui multorum animas à morte liberauerit, & locum qui latronis insidiis, tanquam quibusdam spinis & tribulis, suffocabatur, mansuefecerit. Hoc quoque confir-

mabant ex lege, quæ sita est in 1 tit. III libri, & decernit, eum non esse infamem, qui pro ostentanda virtute cum bestiis pugnauerit, & pro oppugnanda bellua absque canum venatione mercedem acceperit, cùm ea bellua prouinciam magnopere læderet. Synodo autem visum est, vt quod ad leges ecclesiæ attinet, & qui se defendentes, & qui propter publicam vtilitatem, deprecatione interposita, latrones interfecerunt, puniantur quemadmodum puniuntur qui in bello occiderunt. Is autem qui latronem interfecit, quando poterat suum latrocinium effugere, amplius puniatur. Tamen secundum iura legitima, superiùs dicta diuisio non repudiabitur. Et hæc quidem de laicis. Clerici enim, quomodocunque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.

IOANNIS XIPHILINI.

DE SPONSALIBVS.

MENSE Aprili XXVI. die 4, Indictione 4, anni 6574 præsidente Ioanne sanctissimo nostro domino & œcumenico patriarcha ad dextram partem catechumenorum, assidentibus ei sanctissimis metropolitanis. Quanuis expressim & ipsis verbis in synodali decisione promulgata ab inclyto patriarcha domino Sisinnio de prohibitis & nefariis nuptiis, nihil comprehensum sit de spõsalibus: tamen cùm lex ciuilis patris & filii sponsam vetet omnino coniungi filio aut patri, propterea quòd illa, nouercæ, hæc nurus locũ obtineat, etiamsi nuptiæ non-

dum contractæ sint: Idem autem & in sponsa filii adoptiui, licet adoptio soluta sit, vt eam pater adoptiuus accipere vxorem non possit, quasi nurum & proprii filii vxorem: Obtineat autem & ad hunc vsque diem, vt qui sibi virginem despõderit, quam vel morte amiserit, aut repudio vel consensu & pœnarum solutione, deinde aliam duxerit, sacerdos, vel diaconus, vel subdiaconus creari non possit, quasi digamus: Nũc placuit nostræ mediocritati, & toti sacrosanctæ synodo præsenti, vt illud obtineat in omnibus nefariis & vetitis, non solùm si nuptiæ & sacra benedictio secutæ sint, prohiberique & illicitum nominari contractum: sed etiam si sponsalia secundum legem peracta sint, nuptiæ autem impletæ nõ fuerint, cùm vel morte vel quo alio modo sponsio dissoluta sit, non possit alter ei qui ipsi personæ per cognationem vnitus est, qua ex causa prohibitiò fit nuptiarum, aut alio modo quod nefarium est inducitur, copulari nuptiis iustis & legibus comprobatis, vel diuinis canonibus contractus vel cohabitatio nominari, & omnino consistere: legitimis sponsalibus nuptiarũ ordinem & statum obtinentibus. Idcirco enim & sine pœnis hæc dissoluere non licet. Verùm de illicitis regula iuris definit, vbi contractus est legibus improbatus, pœnam exigere non licet: in iis autem quæ iure legibúsque valent, quemadmodum in nuptiis, pœnæ penduntur, vt vir lucrum ferat, si videlicet per causam mulieris repudium missum sit: aut mulier, si culpa mariti acciderit. Sic & in sponsalibus, solutione cum pœna consistente, manifestum est eum qui sponsalia cõtraxit, & ex legibus dissoluit, alia deinde vxore ducta, bigamum esse, atque ita nunc & in posterum nominatum iri & futurum. Idem autẽ omnino & in fœminis: cùm eadem in vtroque sexu ob-

tinere tam in nuptiis quàm in aliis contractibus leges ſanciant. Diſertè igitur pronuntiamus, quæcunque perſonæ ciuilibus legibus aut diuinis canonibus, aut declarata ſynodali deciſione, aliáve ſynodali ſimul & Imperatoria de trigamia ſanctione, à nuptiarum arcentur communione, eaſdem & in nuptiis efficaciſſimam prohibitionem habere, nihilque inter nuptias & ſponſalia intereſſe ad liciti & validi conſtitutionem.

ALIA SYNODALIS SVBNOTATIO de eodem capitulo, & ipſa de ſponſalibus.

MENSE Martio, XIX Indictione anni 6575, præſidẽte Ioanne ſanctiſſimo œcumenico patriarcha in minore ſecreto, aſſidentibus ei & quibuſdam patriciis magiſtratibus & ſanctiſſimis metropolitanis: eodem die patriciis omnibus ſecedentibus, accedente autem metropolitano Patrenſi & ſyncello Niceta, quæſtio de ſponſalibus propoſita eſt: An oporteat in nuptialibus contractibus, vbi cognationis lex impedimentum inducit, ea pro nuptiis cenſeri, vt vel permittatur quod ſubſecuturum eſt coniugium, vel prohibeatur, veluti illicitum legibúſque contrarium, & diuinos canones offendens. Cúmque omnes qui aderant ſacratiſſimi pontifices interrogati eſſent, dixerunt communi ſententia, ſine dubitatione contractum inhibendum eſſe, vbi præcedentibus ſponſàlibus, nec ſecutis nuptiis cum quapiam perſona, vel per cognationem vel per affinitatem manifeſtam vetita, contractus alius futurus eſt: cum 98 canon ſanctæ œcumenicæ ſextæ ſynodi ſic ad verbum ſtatuat, QVI alii deſponſatam viuo adhuc viro vxorem duxerit, adulterii pœnis obnoxius eſto. Niſi enim diuini patres ſpõſalia nu-

ptiarum loco habuissent, sed aliud quidpiam, quónam modo adulterii crimini, coniunctum ei quæ alteri desponsa est, subiecissent? Adulterium enim apertè cum nupta committitur, & indifferentem pœnarum rationem ac modum in adulterio & fornicatione canones non posuerunt. Præterea cùm lex ciuilis 5 titulo, 28 libri Basilicorum, sic dicat, Patris mei aut filii sponsam non possum ducere vxorem, quanuis vxores eorum non fuerint: illa enim, nouercæ, hæc nurus loco habetur. Et post quædam capita, Et si multas pater habuerit, nullam earum accipiam. Neque matrem meæ quondam sponsæ. mea enim fuit socrus. Perspicuum igitur & in hoc legum conditores habuisse sponsalia pro nuptiis: & illicitum existimauisse quod consequitur, sanxisséq; non posse coniungi. Et hæc de affinitate. nam post enumerata sanguinis impedimenta inferunt: Sunt & aliæ non iure cognationis, sed per affinitatem non procedentes. & in huiusmodi prohibitionum numero, predicta capita collocantur: Et qui simul adsunt sacratissimi antistites, huic canonicæ & ciuili sententiæ consenserunt, séque ita sentire ac dicere professi sunt, & nihil contrariũ cogitare se vel facere, vna voce pronuntiarunt: cùm & in sacerdotalibus promotionibus sic facere se & manum imponere dixerunt, vt cùm quis aliquam sibi despondit, & nuptiis non coniunctus, ab ea quoquo modo separatus sit, deinde alias nuptias legitimas contraxerit, nec sacerdotis ordinationem admittat, nec ordinatus fortè per ignorantiam vtilitatem vllam percipiat, sed vt bigamus, à sacerdotio sit alienus. Nam & alii desponsam siquis duxerit, ad sacerdotii gradum ascendere prohibetur. Id se iudicare & dicere omnes simul deposuerunt, & sic ab omnibus oportere fieri pronuntiarunt.

DE CLERICIS CAVSAS agentibus.

SVBNOTATIO patriarchæ domini Ioannis ſic habet: Menſe Februario, XVI die, 3 indictione. Cum multos eccleſiaſticos & monachos videremus alienas cauſas ſubeuntes, & pro iis decertantes qui in ciuilibus & eccleſiaſticis iudiciis litigant, ab eccleſiaſtica conſuetudine & legum grauitate quod fiebat alienum iudicātes, ſtatuimus, vt nemo deinceps, nec monachus, nec vllus eccleſiaſticus, alienas cauſas ſuſcipiens in iudicio defendat. Id enim eſt apertè mercenaria opera: & nemo tale quid agens, noſtræ moderationis ſupplicium effugiet: prætérquam ſi fortè cùm ſit cauſa eccleſiaſtica, à nobis iubeatur alterutrius litigantium partis defenſionem ſuſcipere. Tunc enim præterquā quòd erit reprehēſionis expers, in pœnam quoque non cadet. Præſens autem ſubnotatio omnibus quoque ciuilibus iudicibus legi iuſſa eſt: vt cùm noſtri decreti ſcientiam habuerint, eos omnino non admittant ad vllorum cauſas agendas.

NICOLAI.

DE NVPTIIS PATRVI AVVNCVLIve, & fratris ſororíſve filiæ, cum amita materteráve, & fratris ſororíſve filio per affinitatem.

MENSE Maio XV die, 7 Indict. 15, præſidente Nicolao ſanctiſſimo noſtro domino & œcumenico patriarcha in Thomaita, aſſidentibus ſena-

toriis magiſtratibus & ciuilibus iudicibus, Ioanne, magno drungario Viglæ: Georgio, protoproedro Manganæ: Ioanne, protoproedro Solomonis, & piiſsimis metropolitanis multis: aſsiſtentibus etiam dominicis magiſtratibus: Deo chariſsimus metropolitanus Philippopolis in ſacra ſynodo propoſuit, interrogationem faciens an oporteat patruum vel auunculum & fratris ſororisve filiam coire cum amita materteráve & fratris ſororísve filio per affinitatem: quia id diſcere vellet, & in poſterum in ſua prouincia obſeruare. Et ad illius huiuſmodi interrogationem reſponderunt omnes aliquatenus dubium eſſe contractum. Sed poſtquam potens & ſanctus noſter Dominus & Imperator iudicaſſet nobiſcum, & cum ſacra ſynodo, de contractu proedri Bardæ Xeri, & poſtea interpretatus eſſet quæ in huiuſmodi iudicio apparebant dubitationes, de eo cognouit & pronuntiauit. Huic iudicio contradicit nemo, quòd huiuſmodi contractus nullo modo vetiti appareant. Et hæc quidem alii omnes. Claudiopolitanus autem & Carienſis, & præter hos Euchanienſis de hoc in promptu reſpondere ſe non poſſe dixerunt, licet lecta eſſent ipſis & cognita quæ venerandi illius erant iudicii, & interpretationis ad ipſum factæ, & ſiqua de hoc contractu ſynodalis proceſsit ſubnotatio. Philippopolitanus à tomo patriarchæ domini Siſinnii ſe impulſum eſſe dixit ad hanc interrogationem, & in eo adhuc inſiſtere, & interpretationem requirere.

DE EODEM.

MENSE Iunio XIIII, Indict. 15, præſidente Nicolao ſanctiſsimo noſtro domino & œcumenico patriarcha in Tomaita, aſsidentibus ei piiſsimis

metropolitanis, aſsiſtentibus etiam dominicis magiſtratibus: quæſtione propoſita à piiſsimo Philippopolis metropolitano Baſilio, interrogati ſunt illi de eo, an oporteat patruum vel auunculum & fratris ſororisve filiam, cum amita vel matertera, & fratris ſororisve filio per affinitatem conuenire: qui cum aliis antiſtitibus non conſenſerunt, neque ſimul cum iis reſponderunt ſecundum ea quæ tunc ab his ad prædictam Philippopolitani interrogationem dicta ſunt, & ſubnotationes traditas: Ioannes videlicet Claudiopolitanus, Ioſeph Carienſis, & Ioannes Euchanienſis: qualem ſcopum attingant huius quæſtionis cauſæ, cùm tamdiu de ea deliberarint, & quid iis de hac videatur. vtrum conſentiant aliis, an aduerſentur, & contradicant. Et tres illi vnanimiter reſponderunt & affirmarunt nullo modo diſcrepare à ſuis comminiſtris, ſed idem cum iis per omnia ſentire, & eſſe vnanimes, quòd legerint, & iam cognouerint, tam ea quæ priùs pronuntiata & ſubnotata ſunt à piiſsimo & ſancto noſtro Imperatore, & à ſanctiſsimo noſtro domino, œcumenico patriarcha, & ſacroſancta ſynodo, quàm quæ poſteriùs emiſſa ac expoſita ſunt à Chriſti ſtudioſo eius Imperio. In quibuſdam videbantur habere quædam dubia, nihil amplius in vllo contradicentes, quaſi non vetiti appareant hi contractus, quemadmodum etiam priùs ſubnotatum eſt.

DE DVABVS SOBRINIS
non ducendis.

VETVIT eccleſia ne vnus & idem ſecundas conſobrinas vxores ducat. Neque enim tum affinitatis ſeptimus, vt nonnulli exiſtimant, colligitur

gradus, ſed ſextus: propterea quòd vno gradu vir eſſe cum vxore cenſeatur. Hoc ſiquidem patriarcha Nicolao in quæſtionem vocatum, ab eccleſia prohibitum eſt.

DE SPONSALIBVS SEptennis.

SCITO in chartophylacii ſexto ſanctiſſimi illius patriarchæ domini Nicolai ſubnotationem inſinuatam eſſe, quæ hæc ad verbum complectitur.

Menſis Iulii die 4, indictione 15, cùm ſanctiſſimus noſter dominus & œcumenicus patriarcha Nicolaus in Thomaita præſideret, ac cum ipſo Dei amantiſſimi metropolitani ille & ille conſiderent, Dei amantiſſimus metropolitanus Cyzici Simeon cum noſtra moderatione conſidens, dixit quomodo quidam matricis ſuæ vrbis clericus, nomine Ioannes Diabatenus, ſponſalia inierat cum quadam Maria Theophili dicta, quæ eſſet ætate ſeptennis: atque intellecto, propter ſponſæ impubertatem, præter ius ſponſalia eſſe inita, tunc ab illa receſſerat, ac poſt annos octo legitimè ipſam in matrimonium aſſumpſerat. Atque hæc cùm dixiſſet, quid de clerico illo faciendum eſſet, diſcere voluit. Audiuit igitur à noſtra moderatione, conſidentiúmque fratrum cœtu, non ſolùm in nuptiali contractu arras dari receptum eſſe, verumetiam in cæteris contractibus omnibus: atque id quidem non coactè, ſed ſponte. Quemadmodum igitur in aliis contractibus non dicimus, quod actum eſt, ſi arræ datæ non fuerint, eſſe irritum: ita quoque in contractu nuptiali, tametſi arra ſiue ſponſalia non proceſſerint, quod actum fuerit, firmum atque indiuulſum erit. Itaque quanquam quæ inter clericum & Ma-

riam, vt dictum est, ſponſalia proceſſerunt, ſubſiſtere nequeant: habebat tamen indiſſolubiliter clericus vxorem, ipſi per ſolam nuptialem conſecrationem, vt explicatum eſt, coniunctam. De donatione tamen propter nuptias, propter quam ſponſalia etiam fieri conſueuere inter coniuges ipſorúmve partes, non tractabitur: ſed perinde atque ſi ſponſalia non proceſſiſſent, neque ante nuptias donatio ſubſecuta eſſet, firmum erit matrimonium atque indiſruptum.

DE SPONSALIBVS DVORVM conſobrinorum fratrúmve patruelium cum duabus ſororibus.

CVM autem venerandus ille & magnus drungarius, dominus Stephanus Comnenus, eſſet matrimonio iungendus dominæ Eudochiæ, venerandi illius & magni domeſtici domini Ioannis filiæ, & prohiberetur, eo quòd ſoror eius domina Irene deſponſa eſſet illi auguſtò domino Alexio, protoſebaſti domini Ioannis inclyti ſebaſtocratoris filio, qui erat primus patruelis magni drungarii: & fieri non poterat vt duo primi patrueles duabus ſororibus coniungerentur: ſynodicè agitatum eſt tempore ſanctiſſimi patriarchæ domini Nicolai Muzalonis, an ex eò impediatur magni drungarii contractus: ſtatutum eſt autem non impediri, eo quòd ſponſalia perfecti matrimonii locum non teneant.

STVPÆ ET ARSENII.

DE NVPTIIS DVORVM fratrum cum sponsa & glore.

DECRETVM patriarchæ Stupæ, item & patriarchæ Arsenii, nequaquam prohibitum iudicant vt duo fratres sponsam ducant & viri sororem.

LVCÆ.

SVBNOTATIO SYNODALIS SVB Imperio domini Manuelis Comneni, Luca patriarchatum obtinente, Ne fiant nuptiæ septimi gradus cognationis.

MENSE Aprili 11, Indictione 14, præsidente Luca sanctissimo & œcumenico patriarcha in dextris Alexiacis catechumenis, assidentibus ipsi sacratissimis antistitibus, Cæsariensi, Heracleensi, Cyziceno, & aliis antistitibus non paucis adsistentibus, & religiosissimis dominicis magistratibus. Eleganter sapientissimus Solomon in Prouerbiis dixit sapientiam in lingua ferre legem & misericordiam. Benigna enim eius lex, & misericordiæ commista est, suggerens quicquid conducturum

eſt; & hominum ſalutis curam habens, ſecernénſque procul ea quæ officiunt, & iniquitatem prohibens, ſcelúſque coercens, & congregans omnes ad Deum, ac vt æqui & boni ſubiiciantur inſtitutis præcipiens. Sapientia igitur diuina, & hodie benignè agens circa eos qui diuina non tranſgrediuntur inſtituta, & in eos ſuam effundens miſericordiam, legi autem diuinæ ſubiiciens iniquè agentes: cum Dauid ſynodicè per nos canit carmen, Dixi iniquè agentibus, Ne iniquè agatis: & peccatoribus, Ne erigatis cornu: aduerſus diuinam legem præſcriptione vtentes. Vt autem orationis propoſitionem perſpicuam exhibeamus, age, eam elucidemus. Sacratiſsimus metropolitanus Athenarum Nicolaus Hagiotheodoritus, ſui gregis curam habens, & ſolicitè cogitabundéque ſe gerens, non ſolùm vt ſuperſtites adhuc in felici Attica regione & Athenis educatos, mundos ſiſtat Deo, ſed & vt poſteri per generationem eſſe incipiant, legitimas habeant generationis primitias, & iuſtas primas nuptiarum conuentiones, vt non ſolùm in vitæ commercio, prout per humanam fragilitatem licet, inculpati ſint, ſed & in nuptialibus contractibus id conſequantur, ne diuinam legem & Deum offendant. requirens prohiberi nuptias ſeptimi gradus cognationis illegitimè contractas: ſynodaliter retulit noſtræ modeſtiæ, quoſdam ea quæ à beatæ memoriæ ſanctiſsimo patriarcha illo domino Alexio ſynodicè conſtituta ſunt de nuptiis ſeptimi gradus cognationis, prohibente quidem, ſi earum petita ſit venia: ſin minus, eas indiuulſas manere permittente, ſed eos qui contraxerunt pœnis ſubiiciente. Idque omnino ſic fieri definiente, etſi qui coeunt ignoran-

tes quoto gradu à se inuicem distent, tales nuptias contraxerint. Quónam enim modo, si non ita hoc illi sanctissimo patriarchæ excogitatum sit, de vna eadémque re velut contraria quædam definita sint? quónam autem modo quod cum dolo clam factum est, indiuulsum manere constituit, qui non permittit fieri, si eius venia petatur? Quosdam igitur illud videntes (quemadmodum nostræ mediocritati relatum est) séque septimi gradus esse scientes, &, si huiusmodi cōtractus sub interrogationem cadat, nullo modo permissum iri: de industria malignè agere, timori Dei & canonicæ constitutioni propriarum libidinum expletionem præferentes, quòd vel florente pulchritudine victi, aut fluentibus diuitiis adducti, aut generis sublimitate pertracti fuerint. Nostra igitur moderatio, partim pro diuina lege propugnans, partim huiusmodi facinorum paternam curam habēs: iis enim diuinitus imminet, vt inobedientiæ filiis, intolerabilis ira, vt ante horam aliquando & ambo talia committentes mortis gladio excindantur, aut per mortem omnino alter ab altero separetur, quòd tales nuptiæ, non sint nuptiæ, sed nuptiarum dissolutio, & talis coniunctio, separatio potiùs & exitium. & talis conuersatio, euersio potiùs & interitus. Pulchritudinis etiam fruitio, huius vitæ dissolutio, generis exaltatio, destructio potiùs, & in infernum ducens via, & diuitiarum satietas, eorum potiùs quæ cernuntur priuatio constitit. Propter hæc igitur moderatio nostra, cum sacrosancta fraternitate, factam à sanctissimo patriarcha domino Alexio synodalem dispensationem in nuptiis septimi gradus cognationis nominatim non prohibitis lege ciuili, neque manifestè permissis, corroborans & firmans,

ac veluti interpretans & declarans: simul etiam multorum fraudem & versutiam resecans, & quasi ab radice extirpans, ne vllæ amplius iniquitatis exoriantur propagines, & reprehensionem merentibus liberis respublica impleatur, filiorúmque à diuinis legibus alienorum crescat numerus: nuptias septimi gradus nō solùm postulatas procedere vetat, sed & ante postulationem contractas distrahi iubet: ab hodierno die decernens vt huiusmodi nuptiæ omnino fieri desinant: quæ autem iam factæ sunt, manere debeant indiuulsæ. Qui igitur tales nuptias ab hoc tempore cōtrahere ausi fuerint, non tantùm sua frustrabūtur spe, sed & cum huiusmodi contractus dissolutione, excommunicationi subiicientur, velut cognationis sanguinem confundentes, & præsentis synodicæ definitionis contemptores. Ii etiam qui eum contractum ineuntibus consensum præstiterint, seueritatem canonicam experientur, & qui sacram benedictionem facere ausi fuerint, depositioni subiicientur.

Hæc ex synodicis chartulis prolata, sigillo & subscriptione in primis venerãdi archidiaconi & chartophylacis sanctissimæ magnæ ecclesiæ pro more confirmata, data sunt mense & indictione suprascriptis anni 6674. Chartophylax sanctissimæ magnæ ecclesiæ & archidiaconus Ioannes Hagioflorita.

DE CLERICIS SE IMMIscentibus secularibus negotiis.

SVBSIGNATIO quidē sanctissimi patriarchæ domini Lucæ, sic habet: Mēse Decembri, 8 die, 1 indictione. Sin autem etiam ille Ozan, qui di-

uinam arcam, quæ euertebatur, attigit, non paruo supplicio affectus est: atqui eius erat institutū illam erigere, non perdere: quis est adeò audax,& ad extremam vsque impudentiam arrogantiámque elatus, malo omnino spiritu ductus, qui non solùm vult diuina & spiritalia mandata erigere, sed etiam in contrarium detorquēs, ea labefactare ac destruere impudenter molitur, eaque dissoluere quæ firmè ac stabiliter locata sunt, & ea commouere quæ conquassari nō possunt: vt quæ sint ædificata, vt aiunt, supra fundamētum apostolorum & prophetarum. Propterea nostra quoque moderatio nō ferendum esse rata, malam consuetudinem adhuc seruari, quæ diuina & humana confundit,& ecclesiæ (quæ est ab omni reprehensione aliena Dei sponsa) cōstitutioni non vulgares maculas inurere, quæque superbia & vana negotiatione, & in iis quæ sunt abiecta, & ea indigna studio & labore,& turpibus præterea lucris eius honestatem splendorémque polluit: visum est eam esse radicitus euellēdam, vt non amplius enascatur radix amaritudinis, secūdum diuinum apostolum, præsentem nostram spiritalem & paternam doctrinam, quæ scopum quidem apertè declarat causæ propositæ de iis qui sacrā auctoritatem sortiti sunt, & secularibus seipsos magistratibus & dignitatibus curisque ac negotiis implicant. Ad verbum autem sic habet: Ii qui sacerdotalem (inquiūt patres) dignitatem sortiti sunt, testimonia & præclara facta sunt canonicarum constitutionum informationes: quas etiam lubenter admittentes, ad Dominum Deum cum Dauid Dei præcone canimus, In via testimoniorum tuorum delectatus sum, tanquam in omnibus diuitiis. Et rursus, Mandasti iustitiam: testimonia tua in æuum doce me, & viuam. Quòd si vox prophetica nos iubet in æuum

Dei testimonia custodire, & in ipsis viuere, ea scilicet incõcussa & nulla ratione labefactanda permanent. Nam diuinus quoque Moses sic inquit, Non licet eis addere nec detrahere. Cùm hæc itaque ita sint,& nobis testimonium ferant,in eis exultantes, tanquam siquis multa spolia inuenerit, diuinos lubenter canones amplectimur, & eorum constitutionem integram & inconcussam manere toto animo eligimus. Quoniam autem nonnullos eorum qui sunt in clero constituti, nouimus secularibus negotiis contra canones se implicare, hos quidem, domorum magistratuũ vel possessionum curationes administrationésque suscipientes, illos verò, etiam publicorum vectigalium exactiones, vel aliorum capitum, vel earum quæ nauibus portantur specierum inquisitiones, vel colligendarum pecuniarum rationúmque reddendarum munera, vel aliquod huiusmodi officium, nõ in ecclesiasticis, sed secularibus negotiis, nonnullisque eorum ciuiles etiam magistratus dignitatésque esse attributas: eis præcipimus vt deinceps cessent à prædictis omnibus, in ecclesiasticis autem negotiis officiisque versentur, nisi velint, ei, quæ sacris diuinisque canonibus placuit, gradus quem habent ecclesiastici, depositioni subiici. Etsi enim longa cõsuetudine confirmari stabilirique existimant, quòd non pauci ante eos illa susceperint: præterea autem dicunt Imperiales administrationes, secularésque dignitates, & officia, similiáque munera & magistratus sacratis hominibus commissos processisse: non tamen trahentur ad exemplum. Quia enim est citra controuersiam, nec sacros ac diuinos de iis canones intercidisse: nec vlla cognitio aut examinatio literis mandata ab eo qui illo tempore Imperialia sceptra tenebat, processit: nec sanctissimorũ patriarcharum

& synodorum eos ad hoc incitans constitutio: scriptos canones, eiusmodi dispensationes, & non probata consuetudo, omnino non labefactabunt: sed ipse potiùs ab eis penitus contereretur, sicut olla, vt inquit Solomon, quæ lebeti allisa est. Portæ enim, inquit, inferi aduersus ecclesiam non præualebunt, quæ à domino supra Dei præconem Petrum ædificata est, qui cum cæteris Apostolis in VI eorum canone sic decreuit: Episcopus, vel presbyter, vel diaconus secularia negotia non recipiat: sin minus, deponatur. Similiter & in LXXXI diximus, non oportere episcopum ad publicas administrationes ipsum descẽdere, sed in ecclesiasticis negotiis officiisque versari. Vel hoc ergo facere persuadeatur, vel deponatur. Nemo enim potest duobus dominis seruire, vt est præceptum Domini. Præterea & LXXXIII canon inquit, Episcopus vel presbyter, vel diaconus militiæ vacans, & volens vtrunque obtinere, Romanũ magistratũ, & sacerdotalem administrationem, deponatur. Quæ enim sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Ea verò & Carthag. XVI, sic præcisè dicit, Similiter placuit vt episcopi, & presbyteri, & diaconi, non sint administratores, vel procuratores. Et paulo pòst, Nullus enim Deo militans, se implicat secularibus negotiis. Cùm his VII quoque canon Chalced. synodi eos qui semel in clero constituti sunt, statuimus neque ad militiam, neque ad secularem dignitatem accedere. Vel si hoc audeant, vel non pœnitentia ducti, ad id reuertantur quod propter Deum elegerunt, anathematizari. Et Constantinopolit. I & II, X I, hæc ita ad verbum persequitur: presbyteros vel diaconos seculares magistratus vel curas suscipientes, vel quæ in magistratuum ædibus dicũtur curationes, diuini & sacri canones depositioni subiiciunt. Hoc ergo

nos quoque confirmantes, etiam de reliquis qui in clerum relati ſunt, ſtatuimus, vt ſiquis eorum ſecularia negotia adgrediatur, vel quæ in magiſtratuum ædibus vel ſubúrbanis curationes dicuntur, ſuſcipiat, is ex clero expellatur. Nemo enim poteſt, ſecundum Chriſti veri Dei noſtri ab ipſo dictum & veriſſimam vocem, duobus dominis ſeruire. Et omnino aperti ſunt & perſpicui hi diuini canones: & ideo non ſunt transformandi, vel aliter accipiēdi. Sin autem etiam cauſæ procuratorem, quæ ad eccleſiam, cuius eſt clericus, non pertinet, fieri clerico prohibitum eſt: ne, inquit, diuina miniſteria impediantur: quantomagis prohibitum eſt maioribus ſecularibus negotiis implicari, quæ impediunt ne poſſit eccleſiaſticis negotiis vacare? Omnibus ergo religioſiſſimis clericis in Spiritu ſancto præcipimus, vt ab iis quæ dicta ſunt abſtineant: vel ſciant ſe fore quidem ſegregationis pœnæ ſubiectos: quin & maiorem quoque & canonicam acerbitatem non effugituros, eiuſmodi ſecularibus negotiis ſeipſos implicantes. Ad hoc enim præſens quoque noſtræ mediocritatis decretū ſacratiſſimis antiſtitibus tradi iuſſum eſt, vt etiam clericis qui ſunt vbicunque ſit manifeſtum.

DE PRAEFECTIS IN EXTRANEO MONASTERIO TONSIS.

SCIAS autem tempore patriarchæ domini Lucæ ſynodale decretū factum eſſe, vt ſine præiudicio cōſtituantur præfecti in monaſteriis patriarchæ regioni ſubiectis, quæ non habent monachos idoneos vt præſint, ex altero monaſterio quod eſt eiuſdem regionis: etiamſi ſtatuta eorum caueant ne ξενοκουρείτης, hoc eſt, qui in externo monaſterio tonſus eſt, fiat eorum præfectus.

DE FESTO NOTARIORVM.

QVAE autem aliquando fiebant in ſanctorum notariorum feſto à notariis pueros docētibus, cum ſcenicis perſonis forum obeuntibus, ante aliquot annos exoleuerunt, ſanctiſſimi illius patriarchæ domini Lucæ decreto.

DE DEPOSITIONE EPISCOPI.

CVM autem Ioannes Amathuntis epiſcopus ab illo Cypri archiepiſcopo Ioanne fuiſſet depoſitus, & depoſitionis decretum in tribunali Imperatorio lectum eſſet, quoniam inuenti ſunt vndecim epiſcopi & archiepiſcopus depoſitionem feciſſe, ſtatuit ſanctiſſimus ille patriarcha dominus Lucas cum aſſiſtente ſynodo, quinetiam ipſe præſens ſenatus, eſſe infirmam & nullius momenti depoſitionem: eo quòd non accerſita fuerit vniuerſa ſynodus Cypriorum eccleſiæ, etiamſi magna eſſet eius cogendæ facultas: & quod non archiepiſcopus vltra 12 epiſcopos, ſed vnà cum illis eſſet connumeratus. Præterea autem allegarunt & XX canonem præſentis ſynodi, & XIIII. Et quanuis dixiſſent nōnulli, hoc de ſolis presbyteris & diaconis dictum eſſe, tamen non ſunt exauditi.

NE ECCLESIAE LAEDANTVR transactione epiſcopi.

MIHI videtur nō lædi eccleſia ex iis quæ peccat epiſcopus: & propterea ritè parœciam reuocabit ſucceſſor eius qui inuaſit, etiamſi multum tempus præterierit. Tale quid autem dictū eſt in tempore patriarchæ ſanctiſſimi domini Lucæ. Cùm

enim quidam episcopus magnæ Brysis litigaret cum archiepiscopo paruæ Brysis, & protulisset scriptam transactionem antistitis & archiepiscopi, de non reuocanda ab ipso parœcia, quæ ab episcopo detinebatur: pronuntiauit synodus, facto prædecessoris non lædi archiepiscopatum, præter sententiam suorum clericorum, & magnæ synodi. Fuerunt & multa huiusmodi alia synodalia iudicia.

DE IIS QVI TESTIFICANTVR contra filium spiritalem.

SANCTISSIMVS verò patriarcha dominus Lucas excommunicationis pœnæ subiecit monasterii gerotrophii præfectum, qui fuerat archiepiscopus Heracleæ, quòd tale testimonium tulisset aduersus suum spiritalem filium.

DE EPISCOPO PER vim tonso.

CVM autem dominus Nicolaus Muzalon, qui Amyclæus episcopus dictus est, vi à magistratu tõsus esset, & supplex contenderet vt quod vi in eum factum erat tolleretur, & episcopale rursus munus obiret: sanctissimus ille patriarcha dominus Lucas, videns, eum cum vestibus episcopalibus præsentem, synodicè non admisit: dicens, quòd si synodalem quidem sententiam & correctionem expectasset episcopus, canonicum auxilium inuenisset: sed quia vestes monasticas, quibus vi indutus fuerat, inordinatè exuit, & sibi ipsi ius dixit, auxilium non assequetur. Sed cùm sanctissimus patriarcha ad Dominum migrasset, vi quidem factam tonsuram tanquam non factam reputans, successor

eius sanctiss. patriarcha dominus Michael aboleuit. Episcopum autem, vt qui negligens fuisset, & sibi ius dixisset, ad tempus celebrandi officio priuauit.

NE IVSIVRANDVM IRREgulare seruetur.

CVM autem quidam nobilis tertio die vnius hebdomadis dixisset potenti & sancto nostro Imperatori, se non debere carnem comedere, quamuis festum esset natiuitatis Christi & Dei nostri, quòd iurasset tertias ferias omnium anni hebdomadum, à carnibus abstinere in honorem venerabilis Præcursoris, statuit à Deo coronatus noster Imperator synodaliter interrogari an sit canonicum hoc iusiurandum seruari, & Dominicum festum, quod est Paschale, incelebratum dimittere. Et facta interrogatione dixit sanctissimus ille patriarcha dominus Lucas, cum synodo quæ aderat, cùm dixisset bonũ esse omni tempore ieiunare, subiunxit non oportere hoc iusiurandum Domino & Deo nostro præferre. Si enim Apostolici canones puniunt eum qui in quouis sabbato, vel die Dominico genu flectit, vel ieiunat, multo magis punietur qui in Paschali Christi festo ieiunat, ne iusiurandum à se voluntariè susceptum contemnat. Et nobili carnibus vesci permisit. Idem autem patriarcha Tzitam quoque eunuchum, iuratum se ad sanctorum locorum adorationem iturum, cùm profectus non esset, vt qui pœnitentia ductus esset, synodaliter à periurio absoluit, mediocri pœna imposita, eum emendans.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO.

CVM autem quidam miles in voluntariæ cædis crimen incidisset, & à quodam antistite post valde modicum

modicum tempus datis ſcriptis abſolutus eſſet, potens & ſanctus noſter Imperator & dominus, id factum ægrè ferens, ſtatuit tempore ſanctiſſimi illius patriarchæ domini Lucæ, vt ſynodaliter conſideraretur an rectè illi militi conceſſa eſſet à pœnis abſolutio, tanto in eum ſtudio, & per quandam non miſericordiam, ſed potiùs animi affectionem. Cùm enim antiſtes præſentem canonem proponeret, & alios moderantes vtique eam quæ illi obiiciebatur nimiam pœnæ leuitatem, ſancta ſynodus canones limitibus circunſcribens, ſecundum diuiniſſimam inſpirationem, quæ ex ſancto illis Spiritu inerat, militem quidem canonicarum pœnarum rurſus compedibus ſubiecit: antiſtitem autem ad aliquantum temporis ab officii ac miniſterii ſuſpenſione puniuit: dicens, antiſtitibus quidem licere pœnas canonicas augere & diminuere, aranearum autem filis ligare, quæ debent tribus rudentibus alligari, non conceſſum eſſe. Quinetiam propter illius militis cauſam, potens & ſanctus noſter Imperator illam de voluntariis homicidis Nouellam edidiſſe dicitur.

DE ADVOCATIS.

DIACONVS quidam à felicis memoriæ patriarcha domino Luca, commemoratis canonibus reliquiſque legiſlationibus vtente, aduocatum agere aliquando prohibitus, coram Imperatorio tribunali, præſente patriarcha dixit, canones illos atque leges in hodiernis aduocatis non habere locum: ſed in illius temporis aduocatis qui in ciuilibus iudiciis ſtationes habebant, Imperiales frumentarias teſſeras accipiebant, ſub primiceriis erant, atque à mundanis magiſtratibus cõfirmabantur: quo tempore omnino rectè clerici mundanis aduocatorum

officiis fungi prohibebantur. At quoniam qui hodie aduocati sunt, tanquam liberalem aliquam artem, aduocationem exercent: neque sacri ordinis homines in iure patrocinari, impediri debere. Et sermonem suum astruens, non actionem, sed modum à canonibus puniri, causabatur. Non solùm enim, inquit, clerici, verumetiam episcopi pro amicis in iure certantes, veniam consequentur: neque qui in controuersia rei ecclesiasticæ patrocinium præstant, notabũtur: quemadmodum ipsum etiam ius hoc euidenter docet. Vt autem clericus, quemadmodum mundani officiales, aduocatum agat, & à laico cõfirmetur, odiosum est, atque punitur. Verùm quòd aduocati officium aliquãdo mundanum fuerit, & ordinarii aduocati Imperatorias annonæ pensiones ceperint, atque sub primiceriis fuerint, ex multis constat. Lege autem postremum caput tit. I, lib. VIII Basil. & quæ in Præfecti libro De aduocatis digesta sunt. Tradunt enim aduocatos collegium esse, atque à cuiuscunque temporis præfecto confirmari. Hæc cùm dixisset, applausumque ipsi esset, etiam à patriarcha, patrocinari, vt antea, permissum illi est.

DE INFANTIBVS CAPTIVIS baptizandis, & de Agarenis.

HAEC autem constituta sunt, quoniam non permittebant aliqui vt tales propter dubitationem baptizarentur, ne eos qui antea baptizati fuerant, rebaptizare viderentur. De ea re autem sæpe synodicè controuersia exorta est. Cùm enim infantes ex Christianorum regione à Scythis & Agarenis bello capti essent, & empti à Romanis, dubitatum est an oporteat venundatos rebaptizari. Dicebant

enim nōnulli, Quoniam ex Christiana regione capti sunt, præsumptio est eos fuisse baptizatos: eò quòd hi nesciant an in infantia fuerint baptizati, nec vlli inueniantur qui baptismum affirment. Eos autem qui ex infidelium regione capiuntur, indistinctè baptizandos statutum est: nisi testes profiteantur eos post captiuitatem fuisse baptizatos.

TEMPORE autem sanctissimi patriarchæ domini Lucæ synodicè adfuerunt Agareni: & cùm ab eis postularetur vt baptizarentur, dixerunt se in suis regionibus anteà fuisse baptizatos. Et interrogati responderunt, esse consuetudinem vt omnes Agarenorum infantes ab orthodoxis sacerdotibus baptizarentur:non tamen admissi fuerunt. Audierant enim, baptismum, quem infideles à Christianis petunt, non bona affectione, & orthodoxo proposito peti, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis, fore vt sui liberi à dæmone vexentur, & tanquam canes malè oleant, nisi baptismum Christianum assequātur. Quamobrem non vt omnium animæ sordium mundatorem, diuinæque lucis & sanctificationis præbitorem, baptismum postulant, sed tanquam veneficium & incantationem. Quidam autem eorum dicebant se matres habere orthodoxas, séque earum cura ac studio fuisse baptizatos. Sed nec ii exauditi sunt, quoniam testes non adducebant qui hoc ipsum pro testimonio dicerent: imò potius condemnati sunt, quòd nō bonam de se existimationem darēt quòd rectè ad fidem accederent:& ideo omnes hos etiam baptizare permissum est.

NE CLERICI TVRPILVCRES fiant, aut medici.

QVONIAM autem præsens canon statuit ne

qui sunt sacrati, victum quærant ex rebus turpibus & vilibus, sæpe quæsitũ est quænam sint eæ. Et alii quidem dixerũt esse eas, lenonem esse, ac meretrices alere, cauponariæ tabernæ præesse, & similia. Sanctissimus autem patriarcha dominus Lucas vnguentarias quoque officinas & balnea turpis esse quæstus dicebat, vt quæ mendacii quoque causæ essent. Sed nec archiatros fieri sinebat diaconos vel sacerdotes: dicens non esse ferendum vt qui cum infulis & casulis sancta tractant, secularibus vestibus induantur, & cum laicis, viris scilicet medicis, incedant.

MICHAELIS ANCHIALI.

NE LECTORES MVNDANA officia suscipiant.

VIS autem edicti domini Michael hæc est: Mense Ianuario, die 8, 4 Indictionis, & deinceps, constituit ne lectores æquè ac diaconi & sacerdotes secularia officia suscipiant, vel exactorum munera, vel curationes, propter XI canonem I & II Constantinopolitanæ synodi.

NE CLERICI EX ALIENA diœcesi creentur.

TV autem in memoria habe synodalem declarationem sanctissimi patriarchæ, domini Michaelis, qui fuit philosophorum summus, quæ hæc ad verbum continet: Mense Nouembri, die primo,

Indictione 4, præsidente sanctissimo domino nostro & vniuersali patriarcha domino Michaele in Alexiacis catechumenis, magnæ eius sanctitati vnà assidentibus sanctissimis antistitibus, Stephano Cæsareæ, Nicolao Ephesi, Michaele Heracleæ, Ioanne Cyzici, Leone Amaseæ, Niceta Melitenes, Basilio Neocæsareæ, Luca Mocisi, Ioanne Cretæ, Leone Adrianopolis, Constantino Euchaitarum, Georgio Alaniæ, Theodoro Methymnes, Ioãne Byzyes, & Romani Apro: præsentibus etiam dominicis magistratibus.

PATRVM terminos non transgredi, quos ii pulchrè & cum ea qua par est disquisitione ab initio posuerunt: sed nec fossas nec vallum transilire quod externa à suis iuribus diuidit, decretum est ecclesiasticum, & lex diuina à multis antè seculis statuta. Oportebat ergo hoc non ignorare eos qui ecclesiis præsunt, quæ vbique sitæ sunt, & qui synodalia decreta legúmque constitutiones se seruaturos profitentur, & debent in eis permanere, & propria quidem iura retinere, ab alienis autem abstinere: Sed nescio quánam ratione quidam sanctissimi antistites, qui etiam proxime hanc vrbem Imperialem sedes episcopales sortiti sunt, diaconorum & sacerdotum suis diœcesibus nõ subiectorum ordinationes citra vllam obseruationem facere deprehensi sunt: qui etiam de eo quod à sanctissimo patriarcha nostro domino Luca annuntiatum est, & admoniti vt hæc contra canones facere desinerent: extra, inquam, suæ regionis limites ordinare, & iis qui ex aliena regione ad se veniunt tam liberè manus imponere: obliuione earum quæ ante factæ erant declarationum, non cessauerunt imponere vsque in hodiernũ diem. Quia autem nostræ mediocritati à nostro pio chartophylace renuntiatum est,

multos ex nostra regione præter eius voluntatem ad episcopos & archiepiscopos qui sunt circumcirca magnam hanc ciuitatem, accedentes, sacerdotali munere ab eis dignos haberi, deinde rursus reuerti ad hanc nostram regionem cum literis fortè commendatitiis: quid sibi agēdum sit in iis, à nostra intelligere mediocritate postulauit. Dixit enim se nō parum dubitare ne ipse alienis fortè iudiciis communicet, permittens eos ad sacra admitti quos ipse non examinauit: de quibus nec testes, vt ipsi mos est, adstantes interrogauit, nec, an præfinitos annos nati sint, certior factus est, nec eorū vitam examinauit: nec fides sibi facta est ex scripto eorum testimonio qui illos secūdum spiritum pepererunt, eos esse sua professione dignos. idque, cùm sæpe in nōnullis manifestè aduersetur aspectus, quod ad annorum complementum attinet, & qui x x x annos natus esse deberet, ab eo tēpore longè absit, corporis constitutione, qua cernitur, ætatem apertè testante, ipsáque barbæ raritate: cùm in aliis quidem pili nullo modo appareant, in aliis verò breuis, & multo minor quàm triginta annorum pilos esse oporteat. Hæc dicens, etiam ei occurrentem dubitationem nō esse iniustam factis ipsis ostēdit, nostræ mediocritati synodicè hodie præsidenti, duos vel tres qui hoc erant aspectu & constitutione, & ad sacros ordines promoti erant, exhibēs: hos quidem, à Dei amantissimo Derci episcopo: illos verò, à Dei amantibus episcopis Præneti & Chalcidis: & dicens alios à diuersis sic ordinatos hìc esse & versari, & velle vti sacerdotes sacra celebrare. Hanc ergo religiosissimi nostri chartophylacis quæsitu dignam propositionem nec nostra mediocritas volens insolutam relinquere, communiter considerandam diuinæ & sacræ, quæ hìc agit, fraternitati permisit.

Ergo & de proposito disceptare volentes, priùs vt discernatur petiuimus, quænam sint antistitum qui sunt vbique cōmunia munia, & quæ sint specialia. id est, quænam eiusdem regionis episcopi peragere non prohibentur in iis qui ad illos vndecunque accedunt, & quænam extra suæ diœcesis terminos facere prohibentur. Deinde de ea re sententiam ferre cupiētes, inuenimus, eos quidem qui mysteriis nō sunt initiati fidei rationem docere, & catechizare: deinde sic etiam illuminatione dignari, ac diuina etiam & viuifica mysteria impertire fidelibus qui sunt ex quacunque regione, hoc esse cōmune officium iudicauimus, & in iis qui ex propria regione accedunt, & iis etiam qui ex aliena regione veniūt. Manus autem imponere, & sacros ordines cōferre, non iis qui vndequaque veniunt, sed iis solis qui sunt eius diœcesis, vnicuique antistiti canone cautum est: ne inter eos confusio seditióque versetur à quibus & ordo & pacis bonum aliis quoque certa debet regula tradi. Quoniam ergo hæc quæsita sic inuenimus, eos quidem qui ante fuerūt, propemodum condemnare, & sacerdotalia munera quæ iam obierunt infirmare, & vel eos qui ordinarunt segregationi subiicere, vel eos qui ordinati sunt, sacerdotali nudare dignitate, durum animo & inhumanū existimauimus: sed eos nō amplius ferre qui in nostrū præiudiciū tam à ratione aliena fecerunt, & quæ priùs quidem facta sunt humanè transmittere, id autem quod futurum est corrigendo tutum reddere, vt quod nobis ipsisque cōferat, cēsuimus: & deinceps vnanimes omnes pronuntiamus, ne quis deinceps ex finitimis audeat antistitibus, nec ex vlterioribus, siue ex nostra sint siue ex aliena synodo, manū sacros ordines cōferentem imponere alicui eorum qui sunt huius Imperialis & magnæ

ciuitatis diœcesis, nec vllo sacratorũ loco & gradu eos dignos iudicare: sed sciat vnusquisque sua iura, & iis vel solis sit contentus. Episcopalia autem iura, quæ ad alios pertinent, ne impudenter & omnino contemptim inuadant. Monendique sunt qui à nobis sic canonicè constituta, infirmare & negligere ausi fuerint, & qui ad eos accedunt & sacerdotio digni habiti sunt, eos quidem qui præter canones ordinati fuerint, nullum hîc munus sacerdotale exercituros: sed in illis regionibus securè sacra celebraturos, in quibus etiam sacerdotii vnctionem acceperunt: qui autem ordinauerunt, ex quacũque sint synodo, non celebrandorum sacrorum pœnæ fore deinceps obnoxios, vt qui nec post primam vel secundam admonitionem (primam autem dicimus, quæ à sanctissimo nostro prædecessore domino Luca synodaliter facta est, denuntiationem) ab ea actione canonibus repugnante seiungi voluerint. Quocirca etiam cautum est hanc emitti & dari declarationem. Segregationis autem pœnam ei imponimus, qui primus contra has canonicas ordinationes faciẽtium, hæc à nobis definita cognouerit, nisi ea etiam finitimis suis antistitibus tradiderit, & quæ decreta sunt iis qui ignorãt nota fecerit. Quæ quidem in omnibus regionibus, quæ sunt sub sanctissimis vbique ecclesiis, vel metropolibus, archiepiscopatibus & episcopatibus exercebũtur, & immutabilia permanebunt. Et nemo eorum qui deinceps sunt sacrandi, ad alium antistitem vltra regionem accedet, & ab illo sacerdotali vnctione dignus iudicabitur. Deinceps enim abhinc erunt obnoxii vtrique, tam qui ordinauit antistes, quàm qui ordinatus est sacerdos, iis quæ de his iam priùs synodaliter statuimus. Ne autem sit prætextus, isque satis elegãs, iis qui nolunt hic ordinari, ad religiosum nostrum

chartophylacem accedētibus, quòd maiorem fortè ſubeant innouationem, quàm olim dari fuerit conſuetudo, ei quoque rei à noſtra mediocritate hodie prouiſum eſt. Cautū eſt enim ne antiqua in iis conſuetudo tranſiliatur: ſed illa ſola dētur epiſcopi miniſtris, & religioſiſsimo huius temporis chartophylaci, quæ ab iis qui ordinantur iam olim dari conſueuere.

DE CONSVETVDINE NON confirmata iudiciali ſententia.

CVM moris fuiſſet vt qui ex laicis ſacerdotibus monachi facti eſſent, quoniam priùs miniſterio ſacerdotum adſcripti fuiſſent, poſt ſuſceptam vitam monachicam in corpore & collegio miniſteriorū recenſerentur, & cum ſacerdotibus laicis conuerſarentur, ſacroſanctiſsimus noſter dominus Michael hanc longam conſuetudinem pro nihilo reputauit: ac decreuit vt ex laicis ſacerdotibus ſolùm miniſteria conſtituerentur, monachi autem in receſſibus ſuis aſſidui eſſent.

DE NVPTIIS CVM COGNATA priùs deſponſata.

NOTA ex præſenti Nouella, malè permiſſum fuiſſe domino Michaeli Pleuræ matrimonio coniūgi cum domina Anna Spanopolina, quæ patruelis erat Mariæ Serbilii filiæ antea illi deſponſæ. Nam tametſi lege mortis ante nuptias ab ea ſponſa ſeparatus eſt, neque cum illa ſe commiſcuit: attamen ipſius patruelem vxorem ducere non debuit. Neque enim cōiunctio, ſed precationum cerimoniæ, vt ſponſalia tanquam nuptiæ reputentur, faciunt. Si igitur laicus tale quidpiam facere prohibetur,

profectò consecratus multo magis. Tali nanq;, temporibus sanctißimi illius patriarchæ domini Michaelis Anchiali, per synodalem commẽtarium vetitum est legitimè coniungi cum ea muliere quæ cognata eius fuerit, quæ obligatoriis scriptis duntaxat illi obstricta fuisset, neque sponsaliorum preces cum ipso excepisset: quòd aut mortua, aut pœnitudine ducta alteri viro coniuncta esset: extra quàm si eam necdum sexẽnem mors, arrhabonis instar, abstulerit. Visum est enim concilio in sexennem mulierem copulæ concupiscentiã non concipi. Verùm hoc in laicis non obtinebit. Nam qui altari deseruiunt, soli vnius vxoris eiusdémq; virginis viri nominari, ipsique eiusdem status esse debent.

DE NVPTIIS DVORVM FRATRVM cum fratris sororisve filia vxoris Ioannis & filia eius ex alio suscepta.

QVIN & patriarchæ Michaelis decretum, Ioannis fortè filiam, & filiã fratris sororisve vxoris eius, duobus fratribus iungi permittit, vtpote quã Ioannes ex altera vxore susceperit.

THEODOSII.

DE NVPTIIS CVM PRIVS desponsata sobrino.

SCITO, cùm hæc scripsissemus, tempore sanctißimi & vniuersalis patriarchæ domini Theodosii, 30 Iulii mensis, 13 indictionis, factam esse subnotationem synodalem, quæ ad verbum sic habet: Sanctißimus metropolitanus Apro frater & com-

minister nostræ mediocritatis, Romanus Artabasdus allato synodaliter scripto quod hæc his verbis continebat: Puella quædam, quæ Irene dicitur, spõsalia contraxit cum quodam Ioanne, nata decẽ annos. Cùm autem dicta essent illicita illius sponsalia, facta est iudiciaria declaratio, permittens eos vtiq; separari qui sponsalia contraxissent: quòd essent, vt dictum est, sponsalia contra leges facta. Vult ergo Irene hodie legitimè coniungi Theodoro, qui est Ioannis secundus patruelis, & interrogat an habeat aliquod impedimentum: Rogauit nostram mediocritatem, & sacram fraternitatem, vt ab ea edisceret an nullum habeat impedimentum cõtractus de quo scriptura facta est. Ab ea ergo audiuit, & præsente fratrum congregatione, eiusmodi contractum nullo modo esse prohibitum. Quia enim quæ cum Ioanne cõtracta sunt sponsalia, vt quæ propter Irenes ætatem consistere non possent, soluta sunt, rectè Irene secundo eius patrueli lege matrimonii cõiungetur. Neq; enim Irenem cognatam personam reputat Theodorus, nec cognationis vinculis ac finibus constringitur, eo quòd sextum cognationis gradum excesserit.

DE SPONSALIBVS NON SVFficientibus pro perfecto matrimonio.

PORRO sanctissimus quoque patriarcha dominus Theodosius concessit Mesopotamitano domino Michaeli, cui Maria quædã fortè despõsa fuerat, & quòd ea ante matrimoniũ, aliũ acceperat, vt alii sine præiudicio post mortem eius coniungeretur, maximè cùm & liberos haberet, & XXX annum excessisset: dicens nõ reputari trigamiam, vtpote cùm sponsalia pro perfecto matrimonio nõ sufficerent.

DE DIVORTIO AB INFIdeli coniuge.

QVOD quidem factum est tempore sanctissimi patriarchæ domini Theodoti. separatus est enim à sua infideli vxore Basilius Buccinator, postquam baptizatus fuerat, decreto patriarchali : vtpote quæ à viri suasione induci non posset vt baptizaretur.

GERMANI.

SVBNOTATIO SANCTISSIMI PAtriarchæ domini Germani, contra metropolitanum Naupacti, domini Ioannis, de quibusdam episcopalibus monasteriis, & de virgine quæ ante pubertatem nuptialem benedictionem accepit.

DEO charissimus episcopus Artæ Ioannes, redintegrationem & complementum adeptus, id est restitutionem in priorem statum, per synodalem subnotationem, ab ea remissione, in quam, vt demonstrauit, per fraudem inductus est: & cùm ad receptionem episcopalium suorũ iurium nuper exurrexisset in medio, nunc etiã præsens adest synodaliter, præsidenti meæ mediocritati. Et primùm quidem metropolitanum illum Naupacti Ioãnem accusat quòd rapacem manum in ipsius monasteriũ iniecerit, & nonnullis etiam suas fixerit cruces, eo prætextu quòd sancti Demetrii monasterium in diœcesi Artæ situm, à loci episcopo proponatur ex-

tructum, sub cruce (nescio quomodo) eius qui tunc erat metropolitani. Et de illo quidem hanc querelam proponebat. Neque verò pœnitentiam celauit, quam ille egit ad maleficii emẽdationem. Difficultatem enim auxerat, quòd protulisset eiusdem metropolitani confessionem mense Aprili emissam, 2 indictione, quæ iussu nostræ mediocritatis lecta in synodali audientia, sic habet ad verbum.

Sacratissime Artæ in Domino frater, sanctitas tua mihi sæpe fuit molesta propter Catzuræ monasterium quod est Artæ, vt conditum sub mea crucifixione, propterque aliud monasterium venerandi Præcursoris, ædificatum à generosissimo Comneno domino Constantino in præfectura Smocobi, agro Baltitzæ, & alia: & ex eo nihil in Canones offendere videbar. Cùm autem probabili ratione intellexissem ea monasteria ad te vt loci episcopum pertinere, ea exinde à manu mea liberaui: ita vt posthac tibi liceat apprehendere, & episcopalia iura in iis exequi, eáque regere & administrare iuxta regularem dispositionem. Quamobrem & mea relatio exinde ab eiusmodi monasteriis cessare debet, tuæ autem sanctitatis ab hoc tempore deinceps agnosci. Mense Aprili, indictione 2, subscripta autem propria manu prædicti, & synodali consecutione completa, per subscriptiones episcoporum qui ei suberant, Ioannis Bonditzæ, Nicodemi Acti, Manuelis Bellæ, Thomæ Druinopolis, Demetrii Buthroti. Quorum singuli & cum additione subscripserunt, hanc synodalem iurisdictionem optimam videri, vtpote canonicam. De metropolitano autem qui nunc est Naupactiorum grauiùs conquestus est. Ingressus est enim (inquit) & vi facta sacrificauit in mihi subiecto monasterio Catzuræ, & quidem post cognitionem prouincialis sessionis syno-

dicæ, quæ mihi meæ diœceseos monasteria iuxtà canones restituit, & episcopalem relationem illinc sustulit: præfecit etiam priorem, dicens synodalem illam actionem factā esse cùm metropolitanus moreretur, nulliusque momenti esse. Occupauit etiam monasterium venerandi Præcursoris, & sancti Demetrii monasterium, in quo adiudicata est & restituta mihi subiecta ecclesia per prouincialis synodi actionem: defensione videlicet illa vtens, quòd huius repetitio tempore mihi exclusa sit, & in eo præfectum sigillauit. Deiecit etiam ecclesiasticas cruces à meis monasteriis, Inclusæ, & sanctæ Resurrectionis. Propria nunc fecit stauropegia: in duobus quibusdam oratoriis erigere volentibus per chartulas permisit. Et ordinati sunt sacerdotes territoriorum meæ diœceseos, Nisistæ videlicet, Prinistæ, Dobrolistæ & Planicobistæ, numero circiter duo, præter eos quorum notitiam non habet. Ordinarunt autem ex diœcesi mea & quidam mei coepiscopi. Sed & sacratissimus Leucadis archiepiscopus sæpe ingressus est, & intra meos fines propria autoritate sacra celebrauit. Velim igitur à vestra sanctitate percipere quæ sit in enumeratis capitibus singulis sacrorū canonum institutorū ecclesiæ sententia. A sancta nostra synodo huiusmodi responsiones statim tulit: Vt videlicet etsi fortè facta esset ab eius temporis metropolitano moriente redhibitio episcopalium Artensis crucium quas sibi attribuerat, & ipsius monasterii sancti Demetrii (sed cùm, vt ipse confessus est, in sacros canones incurrere se intellexit, & vitium correxit, firmitatem habet quod factum est) & episcopalia monasteria hæc in perpetuum maneant, cessante præscriptione temporis, in eo quod circa sancti Demetrii monasterium innouatum est: quia crucifixionum quæ sunt

per diœcesim, soli patriarchali amplitudini relictum est priuilegium, metropolitanorum autem nemini. Quod autem in Catzuræ monasterio sacra celebrauit, post actionis synodalis notitiam, si quidem cùm tu Artæ episcopus otio indulgeres, per subnotationem à prouincialibus episcopis ad id inductus est, extra culpam erit, per 14 Apostolicum canonē, dicentem, episcopo qui suam parœciam reliquerit, non licere in alienam insilire, quāuis à multis compellatur: nisi iusta aliqua causa eum cogat: vt si iis qui ibi sunt possit pietatis ratione plus lucri afferre, idque nō à seipso, sed multorū episcoporum iudicio, maximisque precibus. Sin autem aliter nemine impellente ad id incitatus sit, tunc XXXV canon apostolicus per deprecationem placetur. Audacter autem prodeat vicesimus secundus Antiochenæ synodi, definiens ne episcopus inuadat alienam ciuitatem non sibi subiectam, neque regionem ad se non pertinentem: nec presbyterum vel diaconum ordinet quenquam ad loca alii episcopo subiecta, nisi fortè cum sententia proprii regionis episcopi. Quòd si ausus sit quidpiam eiusmodi, irrita sit ordinatio, & ipse censuram synodalem patiatur: & censura per benignitatem modum accipiat ad annuam à sacris vacationem. Licebitque tibi retinere & pro aliis sigillare præfectos quos metropolitanus tuis præfecit monasteriis. nisi propter spiritalem sufficientiam, qui prius designati sunt, accepti esse tibi videantur. Cruces autem quæ quidem ex tuis monasteriis sunt deiectæ, iterum in iis restituentur: quæ autem per diœcesim innouata sunt, reformabuntur. Cura autem tibi erit de iis qui intra limites ex tua diœcesi creati sunt, vt etiam diligenter examines num inculpatæ vitæ sint, & sacris imbuti literis. Et eos

quidem qui huiuſmodi inuenti fuerint à ſacro miniſterio remoueas quatenus tibi viſum fuerit: alios autem plena depoſitione condemnes. In epiſcopis autem & archiepiſcopo Leucadis eadem obtinebit diſpoſitio, quæ & de ſanctiſſimo Naupacti ſuperiùs enuntiata eſt.

Amplius autem quæſiuit Artenſis epiſcopus vt definiatur quid faciendum ſit de puella quæ ante pubertatem in ipſius diœceſi perfectã benedictionem accepit, & corruptionem paſſa eſt: quid etiam de ſacerdote qui ſacras preces concepit. Et audiuit eam quæ virgineam ſoluit zonam nõ matura ætate à corruptore ſeparandam eſſe, eúmque qui ſciens ſacram precationem pronuntiauerit deponẽdum. Hæc emiſſa ex diurnis ſynodalibus annotationibus, & pro more confirmata ſubſcriptione, ac ſigno imprimis venerandi chartophylacis ſanctiſſimæ Dei magnæ eccleſiæ. Data ſunt menſe & indictione ſuprà ſcriptis, anno 6743, Subſcriptio, chartophylax ſanctiſſimæ Dei magnæ eccleſiæ, Cõſtantinus Aulenus. Solita plumbea bulla, & retro qua bulla cohærebat, menſe Iulio, indictione octaua.

SIGILLVM SANCTISSIMI ET œcumenici patriarchæ, domini Germani, de paralauriis patriarchalium monaſteriorum, ad quem pertinere debeant, factum menſe Iunio v indictionis, & inſinuatũ ſecreto ſacri chartophylacii.

QVAE de patriarchalibus ſtauropegiis metropolitanorum qui per diuerſas prouincias, archiepiſcoporum & epiſcoporũ noſtræ adminiſtrationis fixis,

fixis, definita & dispofita funt, actis synodalibus sanctissimi illius inter patriarchas domini Germani: (quorum alia quidem XXVII mensis Nouembris, alia autem VIII Ianuarii, eiusdem indictionis nouit facta) bene & piè habere cogitans mediocritas nostra, definit, immutabile inuiolatúmque seruari vnumquodque eorum capitum quæ illis actis comprehensa sunt, aliàs vbique, & maximè de ipsâ prouinciâ Naupacti. vt patriarchalis nominis relatio in illis solis obtineat & clariùs exprimatur, in quibus extructio per patriarchalia crucifixa factá fuerat, siue monasteria sint, siue ecclesiæ catholicæ, siue oratoria. Et in huiusmodi nihil sit commune regionis antistiti, siue ad sacrorum confectionem, siue ad præfecti designationem, siue ad animalium peccatorum inquisitionem, neque aliud quidquam vsque ad canonicarum illationum exactionem. Etenim qui in his consecrationem sortiuntur, patriarchales erunt & nominabuntur, & patriarchalium iurium exarcho subiicientur, eíque solita canonica persoluent. Ipse autem exarchus eos qui sacris in posterum initiabuntur, per gradus singulos ad id promouebit, cum legitimis tam vitæ quam ætatis ipsorum testimoniis, & alia omni regulari obseruatione. Præterea nuptialibus præerit contractibus permittendis aut vetandis. Et ratiociniorum susceptores spiritales patres in patriarchalibus iuribus assidentes, ab eo probabuntur, ac veniam accipient. Vbi autē patriarchale stauropegium præstructum non fuerit, regionis antistes illius potestatem habebit: siue monasterii suburbanum sit, siue paralaurium, siue domus oratoria. & illius erit relatio, sigillum, inquisitio, prouentus canonicorum, ordinationes, venia & prohibitio contractuum, etsi quod sit aliud episcopale priuilegium. Sicubi etiam

pus percurrit inconcussa, & qui ipsorum affixionis sunt autores, euersionem tãdem eorum perficiunt. Accidit quidpiam apud nos huiusmodi, cuius correctionem mediocritas nostra celeriter facit. In regione Paphlagoniæ patriarchalia monasteria sparsim sita sunt: monasteriis subiiciuntur & suburbana, prædiáque simul & agelli. populus multiplex possessiones incolit. De his in synodo quæ sub nobis habita, cùm ante aliquod tẽpus facta esset quæstio, vter administrationem eorum vindicare sibi deberet, ísne qui est regionis antistes (quòd diœceseos eius pars sit) an qui à patriarchali potestate mittitur exarchus, quòd subiecta sint monasteriis quæ ab ipso gubernari statutum est: incertum erat quomodo patriarchalis exarchi administrationi attributa essent. Attributionem hanc actio subsecuta est, pronuntians & exterminationem ad ea quæ tractata sunt confirmanda. Hodie autem incidente causa in exactiorem disquisitionem, potuit quidem mediocritas nostra rei absurditatẽ ex eo perspicere, indéque eius emendationi statim annuit: cognoscens exarchum ius acquisiisse patriarchale, in iis quæ sub crucibus patriarchalibus fundamentum habuerunt: siue monasteria sint, siue oratoria. Sed & inuenit veterem actionem synodalem sub patriarchatu beati illius domini Germani factam, idem negotiũ plurimi facientem, constituentémque (si paucis verbis dicendum sit) patriarchalium monasteriorũ quæ vbique sunt exarchos non habere licentiã vindicandi sibi prædia his subiecta, aut qui in iis est populum, aut oratoria quæ patriarchales cruces sortita non sunt: sed neque suscipiẽdi eos qui illinc consecrandi sunt, & vt proprios ad sacerdotii dignitatem prouehendi: sed ab iis omnino abstinere, vt à regionis episcopo administrẽtur:

Et secuta est actionem. Eadémque & ipsa cum assidente fraternitate in præsente causa pronuntiauit: dicens non esse consentaneum vt episcopus à proprio expellatur populo, eo quòd patriarchalibus monasteriis quibus adhærent prædia vel suburbana subiecta sint. sed nec à suis oratoriis, nisi sub patriarchalibus stauropegiis & ipsa fundata sint, siue etiã paralauria forte sint, aut metochia. Quamobrem prædictam illam actionem inde synodaliter abrogans, quæ in ea comprehensa sunt, omni modo cessare constituit, & quam pronuntiauit excommunicationis vinculum soluit. Paphlagoniæ igitur antistites hæc prædia & suburbana sine interruptione gubernabunt: illa vtique quæ non sub stauropegiis patriarchalibus extructa sunt. Inueniuntur quidem & aliqua eiusmodi, cum iis autem & oratoria patriarchalibus his monasteriis subiecta: nisi sint quibus patriarchicæ cruces fundamentum præstiterint. Etenim & ab his debent quæ sunt suæ pastionis transferre, & patriarchali exarcho trãsitum ad ea concedere. Qui autem ea sic regere probabuntur, neque ab iis qui patriarchalibus monasteriis præsunt turbabuntur, neque à patriarchicæ potestatis metochiis. Debent enim iis quæ definita sunt acquiescere, nec vllo modo conari cuiquam antistitum parti molesti esse, ob administrationem & curam prædictorum prædiorum, & eorum qui in his sedes collocarunt: præterea etiam oratoriorum, metochiorum, & paralauriorum, quæ sub patriarchalibus stauropegiis extructionem non ceperunt.

MANVEL.

SOLVTIONES QVARVNDAM quæstionum.

SACRATISSIMVS Dyrrachii metropolita Romanus, dilectus in Domino frater, & nostræ mediocritatis cõminister, nostræ hodie assidẽs mediocritati synodicè præsidẽti cum sacratissimis suis fratribus, Cæsareæ, Cappadociæ, Metrophane: Sardium, Andronico: Philadelphiæ, Phoca: Põtoheracleæ, Nicephoro: Smyrnæ, Georgio: Methymnæ, Michaele: chartam in mediũ vt legeretur protulit: in qua erant interrogationes piissimi Bellæ episcopi, quærentes synodicas solutiones. Erãt autem interrogationes huiusmodi.

Quidam cùm per odium aut aliam quamlibet ob causam à suis vxoribus discessissent, peregre degentes, non reuertuntur: & cùm incertum sit vbi agãt, sic eorum vxores durant per quinq; annos vel plures. An eas oporteat aliis coniungi viris.

Quidam sacrificuli in magna quadragesima præsanctificatos diuinos panes in panariis recondentes, iis deinde opera dæmonis ex septo diuino subreptis à muribus, & cane ostium aperiẽte, vel etiam cùm sacerdos sacrificaret, & ad mensas precationes legeret, delitescens mus, post oblationem consecratum diuinum corpus subripuit. Quam censuram merentur sacerdotes?

Sacerdotes quidam à suis antistitibus excommunicati excommunicationem contemnunt, & sub pœnis cùm sint, ingrediuntur & sacrificant. Quónam modo sunt hi plectendi?

Laici cùm ſecundas contraxerunt nuptias,liberis procreatis poſt quadrageſimum annum, poſtulant ad tertias conuolare, ob præexiſtentium liberorum educationem,& ne paſſim peccent. An ſine reprehenſione id faciant.

Antimenſia ſcimus facta, poſtquam antiſtes per ſe operatus fuerit dedicationem, & ex panno ſubſtrato circunuoluentéque menſam, in fruſta diſſecto & ſcripto, ſacerdotibus dari: nec poſſe ſine his ſacrificare. Vbi igitur horum eſt defectus, quid faciendum,ne ſine ſacrorum celebratione ſacerdotes maneant?

Quidam ſacerdotes in magna quadrageſima benedictiones clàm fecerunt: quales tandem ſunt nuptiæ, & quibus tenẽtur pœnis ſacerdotes qui ſic ſacras preces cõceperunt? Ad has igitur interrogationes mediocritas noſtra tales ſolutiones protulit.

Qui ob quãlibet cauſam ab vxoribus ſuis receſſerũt, & alibi degunt, excõmunicationem merẽtur ſi perſeuerẽt,nec velint ad vxores reuerti. Si verò incertũ vbi ſint,& mandato earum inquiſitio proceſſerit, præterieritque quinquẽnium ex quo viri diſparuerunt, in bello fortè capti, aut quo alio modo de medio ſublati: vxores eorum per legem nõ prohibentur aliis coniungi viris. Aliæ autem quarum adhuc viri ſuperſunt,ſuos viros quærant.

Qui ſic deliquerunt ſacerdotes vt præſanctificatos panes à ſe factos canes templi oſtium aperientes de medio ſuſtulerint, ad tempus in cognitione antiſtitis poſitum à ſacrorũ operatione ceſſent, quòd diligenter non cauerint. Alii autem qui panes in oblatione per mures amiſerunt, inculpati maneant (multa enim eiuſmodi ſæpe accidunt) qui etiam aliam oblationem menſæ apponent, oblationéque facta ſacrificium perficient.

Excõmunicati qui ſacrificant depoſitione ſunt digni. idq. in epiſcopi ipſorũ cognitione poſitũ eſto.

Qui tertiis nuptiis implicari volũt poſt annum ætatis quadrageſimũ, vt polygamiã Chriſtianis nõ conuenientem quærentes, re infecta dimittentur: quòd ſi etiam vim inferant, cenſuram ſubibunt.

Antimenſia in omnibus ſanctis menſis poni neceſſe nõ eſt, ſed in iis de quibus incertũ conſecratæ ſint, nécne. Nam antimenſia conſecratarum ſanctarum menſarum locum obtinent: nec iis opus eſt vbi menſas conſecratas eſſe conſtat.

Sacerdotes qui in magna Carrena nuptiales fecerũt benedictiones, ſi per ſimplicitatem id fecerint, mediocri correctione ſunt digni: ſin autem per malitiam & clam commiſerint, maiore pœna, quæ antiſtitis iudicio irrogabitur. Ab iis autem facta cõnubia, vt ſacra precatione munita, rata inconcuſſáque manebunt. Habuit illud, Menſe Iulio, Indict. 8, & viridis ceræ ſigillum.

DE TRANSLATIONE epiſcoporum.

MENSE Iulio, decima die, I Indict. 10, præſidente ſanctiſſimo noſtro domino œcumenico patriarcha, domino Manuele, in celeberrima & ſuperilluſtri ſynodo Imperialis mãſionis, quæ honorata eſt nomine immaculatæ Dei matris Gorgepecoi, Sandrorũ cognominata: aſſidẽtibus magnæ ſanctitati eius & ſacratiſſimis antiſtitibus, Caſareæ Cappadociæ, Metrophane: Sardiũ & totius Lydiæ exarcho, Andronico: Philadelphiæ & locum Syracuſani obtinẽte Phoca: Pontoheracleæ & Claudiopolitani legato Nicephoro: Smyrnæ, Georgio: Dyrrachii, Romano: Methymnæ, Michaele: adſiſtentibus & piiſſimis dominicis magiſtratibus.

Quod in corporibus animæ, id in negotiis temporum occasiones: & illa hæc mouent, & aliter interdum mutant, probabilibus causis cedētes. Quorsum verò temporalis ista transpositio, rerumque mutatio & transitus? Oratio, tempore exigente, has transferat, & in apertius immutet. Ioannes pontificatum adeptus sanctissimi episcopatus Ezeri, qui est sub Larissa metropoli, longúmque perpessus iter, præruptū, & equitibus difficile, & senex, mundanū adiēs Luciferum, optimum & sanctum meum Imperatorē, mandato felicissimi domini & dilectissimi nostræ mediocritatis filii, & per seipsum cum eo collocutus, ad ecclesiasticū nostrū appulit firmamentū, & non aliter ac astra, clarè fulgentes pontifices, fratres & comministros nostræ mediocritatis: cui assidētes eos inueniēs chartā in mediū protulit, canonicā defensionē requirēs. Quæstio autē sic habebat.

Lucē notitiæ dari mihi postulo à sanctissimo hero meo & domino, œcumenico luminari, & à diuinà sacráq; pontificum quæ sub eo fit cōgregatione, ad relationē quā diuino confidens verbo, eorū celsitudini facere ausus sum. Interroga (inquit) patrem tuū, & renūtiabit tibi: & seniores tuos, & dicēt tibi. Licet metropolitanis, episcoporū quos sub se habēt sententia, iustā ob causam, quam tēpus & res postulant, ab episcope in episcopen, cùm ambæ sint sub eius metropoli, episcopum transferre, nécne? Concessam enim fuisse translationem, & multos antistites, variis temporibus non in pares conditione, sed & sublimiores sedes translatos fuisse dicunt sacrarum tabularum periti. Sed nos huius rei certitudinem à vestra amplitudine scire auemus. Hæc quæstione continebantur: & Ezerensis scriptam de eo responsionem postulabat. Nostra igitur mediocritas, cum sacra ipsius fraternitate hæc com-

muni consilio tractans, talia quædam synodicè pronuntiauit. Si quidem synodi metropolitanus, suorum episcoporum consensu, dare cuipiam voluerit, incrementi ratione, aliam episcopen in sua prouincia sitam, sine præiudicio id faciet. Nam & à nobis talia per modum fraternæ dilectionis quotidie fiunt. Et faciet episcopus etiam in ea episcope totáque eius diœcesi administrationem omnium pontificalium iurium, quæcunque & genuinus antistes eius: excepto eo ne in sacro conthrono collocetur. Quòd si rursus cum sua synodo metropolitanus ob causam laudabilem, & probabilem prætextum (vtilitas autem hæc animarum & ecclesiastici status administratio) comprobauerit vt quis episcoporum sub se positorum deponat quidem sedem & episcopi nomen, ad aliam autem sub ipso metropolitano existentem transferatur episcopen: id sine dubio & impedimento faciet, quòd hominum salutem & ecclesiasticum decus nostra mediocritas sacráque ipsius fraternitas cum affectione requirat. Quamobrem & admittenda censebitur translatio, ob prædictam causam, & rata firmáque manebit, vt cui nihil aduersetur. Canonica enim obseruatio nouit diuersis temporibus translationes antistitum, episcoporum & metropolitanorum factas non in æquales sedes, sed & in sublimiores & excellentiores, propter rationalium ecclesiæ Christi ouium refocillationem, & ecclesiasticarum rerum gubernationem. Hæc è diariis synodicis annotationibus emissa, & subscriptione signóque sanctissimi nostri domini & œcumenici patriarchæ domini Manuelis confirmata: data sunt mense & indictione suprascriptis anni 6758. Habuerunt hoc, Mense Iulio, indictione 8, per patriarchalem diuinámque manum, & solitam plumbeam bullam.

DE IVRE PATRONATVS.

MODERATIONI nostræ relatũ est à piissimo episcopo Dominico Demetrio, qui sub prouincia metropolitani Larissæi, eos qui ius fundationis reuocant in monasterio quod ab initio sub eius episcope fuit, magni inter sanctos martyris Demetrii, Pocouico indigenarum lingua cognominato, cupiẽtes quidem huiusmodi monasterium in suam potestatem redigere, & cõsecratis eis rebus vt propriis vti, sed per prædictũ episcopum eo qui præter rationem erat impetu inhibitos, & nõ data facultate huiusmodi absurdum perpetrãdi, ad vltionem eius videlicet excitatos, templum aliud extruere conari sub patriarchali stauropegio: & ab episcopali monasterio diuellere possessiones quæ à maioribus eorũ, aut quibusdam Christi amantibus cognatis illorũ ei tributæ sunt: tẽplo autẽ ab eis sub patriarchali cruce extruendo consecrare. Nostra igitur moderatio iniquam huiusmodi ipsorum cogitationem radicitus excindere volens, vt sacris canonibus omni modo prohibitam, per præsentes suas literas definit, quascunque possessiones vel res episcopali monasterio sancti Demetrii semper ab eo indiuulsas manere, ídque ab episcopo Dominico administrari, & spiritaliter dirigi. Nec enim ædificatoribus, neque alii cuiquam licet ab episcopali monasterio possessiones diuellere, eásque patriarchali monasterio vel oratorio templo iure proprietatis tribuere. Quòd si quis monasterium vel oratorium septum sub patriarchali stauropegio extruere velit, à nemine quidem prohibebitur: priùs tamen ei possessiones ex propriis assignari curet. Quas enim possessiones episcopale monasterium habet, ab eo diuelli (vt dictum est) nullo vnquam tempore poterunt. Et hæc

quidem de eo.

CVM autem & de alio monasterio pertinente ab initio ad Dominici episcopen, in Crompis quidem existẽte, ornato autem sanctorum magnorum martyrum Theodororum nomine, mediocritati nostræ idem episcopus retulerit, herum illum dominum Manuelem hoc subiecisse in metochium patriarchali monasterio sanctorum Theodororum, quod est in Seruiorum prouincia: monachos autem illius patriarchalis monasterii in episcopum insurgentes, eiusque pastionem renuentes, relationem quidem eius a prædicto episcopali monasterio, ipsis (vt dictum est) in metochium concesso, tandem reiecisse, patriarchalem autem pro ea introduxisse: Rem huiusmodi, vt canonibus aduersantẽ, omnino prohibẽs nostra moderatio definit, Si (vt episcopus retulit) Cromporum monasteriũ antequam in metochium patriarchali subiiceretur monasterio, episcopale fuit, & ab illius temporis episcopo Dominico regebatur, habeat rursum episcopus propriam in eo relationem, vtpote legitimus antistes. Nam qui illud monachis in metochium largitus est, pecuniarium solùm dominium tribuere potuit, non autem spiritalem episcopi relationem, & animaliũ peccatorum cognitionem. Prædictum igitur sanctorum Theodororum monasterium in Crompis situm, sub episcopali potestate & administratione dimittetur: nisi patriarchicæ mansionis monachi ostendere potuerint, tale monasterium sub cruce patriarchica extructum fuisse. Habuit subscriptum, Mense Iulio, indictione octaua, patriarchali diuina manu, & cereo viridi sigillo.

ATHANASII.

DE HEREDITATE liberorum.

AT Cæſaris Athanaſii Nouella abrogandam eſſe dicit legem quæ ſtatuit viro aut mulieri qui quæve relicto filio deceſſerit, defuncto etiam poſtea filio, horum, inquam, alterutri qui ſuperſtes fuerit, hereditatis iure cedere omnia filii bona, vel paterna vel materna, vtrauis eſſe contigerit: ac miſeros defuncti parentes, præterquàm quòd id amittunt quod ſibi longè chariſſimum erat, inſuper etiam bonis haud recta ſanè diſcretione fraudari. Sed ex eadem Nouella, ſeruari debet triens ipſius dotis in defuncti memoriam, alter parentibus triēs: ac demum qui ſupereſt triens, ſponſo aut ſponſæ.

DE HEREDITATE EORVM qui ſine liberis in viduitate deceſſerunt.

IVBEMVS eos qui abſque liberis viduam traduxere vitam, & virorum & vxorum bona, neque ab iis rapi qui publica munera obeunt, neque ab iis qui eos in ſua habent parœcia: ſed trientem quidem patrimonii illorum à dominis intercipi, trientem in defuncti memoriam inſumi, reſiduū verò trientem parti ſuperſtiti deferri. Quæ ſi etiam deceſſerit, eius cognatos, qui ex lege vocantur, ei ſuccedere. Si verò nullus defuncto cognatus extiterit, fiſco dimidium, dimidium illius memoriæ tribui.

DE CONSTVPRATIONE virginis.

NOVELLA autem patriarchæ Cæsaris Athanasii statuit promulgari atque ab omnibus recipi, ne mulier, maximè virgo, cuilibet pudorem suum prostituat: sed siquis eam loco quidem deserto rapuerit, legibus facinus vindicādum censet: sin verò sese absque vlla vi dediderit, tonsione ac traductione eam castigari: ac ne corruptorem quidem vtrobique impunè abire, sed & ipsum fisco legitimam pœnam inferre.

INCERTORVM PATRIARCHARVM.

DE QVODAM QVI SVO FILIO per nuptias coniunxit filiamfamiliâs alterius, sine patris eius consensu, Patriarchale.

PETRVS cognomine Bombylas, è Græcia profectus, de nuptiis lege non receptis nostræ retulit mediocritati. Nam me absente, inquit, Nicetas ille cognomine Chalcutza, vxorē meam Calam, & filiam Mitzam, domum suam deducēs, sacram precationem fieri curauit, & filiam meam Mitzam cum Leone filio Anthimo coniunxit * hæc proponens, petiit vt tam iniustum dissolueretur coniugium. Si igitur præter conquerentis voluntatem filiam eius duxit quispiā vxorem: & neque initio neque postea

contractui consensisse reperitur, sed eum semper improbasse apparuit: huius filiamfamilias ab eo qui malè ei coniunctus est, separato. Huiusmodi enim coniugia leges oderunt & auersantur, neque pro nuptiis habent: vt prudentia tua nouit. Sacri etiam canones procul à ciuili administratione repellunt. Ideóque in diuinis excellens Imperator ea nihil à scortatione differre ait. Nam nuptiæ non fiunt (inquit) nisi consentiant qui coniunguntur, iique quorum in potestate sunt. Et multis in locis nuptias contractas præter eorum sententiam qui in potestate habent coeuntes, apertè pro nullis habet. Magnus autem Basilius alicubi: Puellæ (inquit) quæ præter patrum voluntatem nupserunt, scortantur. Reconciliatis autem parentibus, medelam videtur accipere quod factum est. non continuò tamen ad communionem restituuntur, sed tribus annis cēsuræ subiicientur. Alibi autem, nuptias sine iis qui potestatem habent, scortationes esse: quòd si domini cōiunctioni annuāt, tunc nuptiæ robur accipiunt. Illud pulchrè monebitur tua facundia, legē esse quæ iubet, si per triennium pater ignoretur vbi degat, & an supersit, posse vtriusque sexus liberos eius legitimum matrimonium contrahere. Quòd si ante triennium liberi captiui aut absentis nuptias contraxerint, & constet personam non displicere patri, ratas esse nuptias. Petri causa nequaquam est huiusmodi: etsi fortè ignorabatur vbi ageret, & an superesset. Si enim sæpe sic se res habet, iuxta vim legis quæstio terminanda est. Tuam autem non latet eruditionem ius illud quod ait: Sicui parentum volenti virum dare suæ filiæ vel nepti, & dotem secundum facultates proprii patrimonii pro ea præstare, illa non consenserit, sed turpem agere vitam maluerit, licere patri exheredem eam facere: quòd

ſi filia ad vigeſimum quintum ætatis annum peruenerit, & parentes eam viro coniungere diſtulerint, fortéque inde acciderit vt in ſuum corpus peccet, flagitium hoc ei nō imputari: quandoquidem non ſua, ſed parentum culpa hoc noſcitur commiſiſſe. Videndum igitur num fortè Petri filia vigeſimum quintum annum exceſſerit. tunc enim ſi quid præter patris voluntatem fecerit, non damnabitur. Si verò nihil tale contigit, ſed contra legem omnem filiafamiliâs Petri præter eius voluntatem nupſerit, non ſolùm coniunctos per tuam celebritatem diſiungi oportet, ſed & eos qui auxilium ad id tulerunt corrigi: & ſacerdotem qui ſacram precationem facere auſus fuerit, ad loci epiſcopum remitti, dignas audaciæ pœnas luiturum. Quòd ſi res etiam aliquæ (vt prædictus aſſeruit Petrus) ipſius domo tranſlatæ ſunt, domum eius cui filia nupſit, eas recipi, eique reſtitui. Exigenda autem eſt etiam iuxta tenorem legum ſtupri pœna, & parti eius quæ corrupta eſt præſtanda.

SANCTISSIMI PATRIARCHAE domini * De ſeſſionis ordine metropolitanorum & archiepiſcoporum, vt in chartophylacio deſcribuntur.

OPORTEBAT ciuitates quæ antiſtitis dignitate decoratæ ſunt, & quibus ſacri paſtores dextra patriarchali præficiūtur, hîc deſcribi, velut quodam breui terrarum orbe comprehenſas, & cuilibet ſine labore cōſpicuas. Nam vt quæ ad incruentum pertinent principatum proprio ſepto recenſeri conſentaneum eſt: ſic omnibus aliis poteſtatem quæ in ipſis, earúmque ordinem manifeſtum eſſe &

cognitu facilē. Cum iis autē quæ ad orientem solē, eæ quæ ad occasum, describūtur. Iam pridem enim ad hodiernum diem nōdum aliis adnumerauimus illas quarum qui tutelam susceperūt, cùm sessionis tempus vocabat ab eiusdem ordinis antistitibus expulsi sunt, & eos vicissim, proh dolor, pari indignationis mēsura expulerunt. Sed religiosissimus Christi cultor, Imperator noster, in venerando sanctæ Irenæ templo simul nobiscum præsidebat, quando etiam inclytorum patriarcharum mentionem faceremus: cum eo autem & Deo acceptissimi metropolitani, cū quibus vniuscuiusque throni considerantes reuerentiam, conuenientem cuique locum attribuimus: quemadmodum præsens ordo nostræ commonitionis verbis circūspectè scriptus declarat. Absurdum enim videbatur eos sedis primatum vsurpare, & decoris causa, quod est dedecus, vel, vt potius dicā, infamia, primarii sacerdotii reuerentiam posthac contumelia afficere, cùm solam immortalem gloriam curare deberemus, quæ marcorem non admittit, sed semper effloreseit, & studiosos gloria incorrupta exornat & illustrat.

METROPOLES.

1	Cæsarea.	2	Ephesus.
3	Heraclea.	4	Ancyra.
5	Cyzicus.	6	Sardeis.
7	Nicomedia.	8	Nicæa.
9	Chalcedon.	10	Side.
11	Sebastea.	12	Amasea.
13	Melitene.	14	Tyana.
15	Gangra.	16	Thessalonica.
17	Claudiopolis.	18	Neocæsarea.
19	Pysinus.	20	Myra.

Caria.

21 Caria.
22 Laodicea.
23 Synada.
24 Iconium.
25 Antiochia.
26 Sylæum.
27 Corinthus.
28 Athenæ.
29 Mocisus.
30 Seleucia.
31 Calauria.
32 Patræ.
33 Trapezus.
34 Larissa.
35 Naupactus.
36 Philippopolis.
37 Traianopolis.
38 Rhodus.
39 Philippi.
40 Adrianopolis.
41 Hierapolis.
42 Dyrrhachium.
43 Smyrna.
44 Catana.
45 Amorium.
46 Camachus.
47 Cotyæum.
48 Sancta Seueriana.
49 Mitylene.
50 Nouæ Patræ.
51 Euchaita.
52 Amastris.
53 Chonæ.
54 Hydrus.
55 Celesena.
56 Colonia.
57 Thebæ.
58 Serræ.
59 Pompeiopolis.
60 Rosia.
61 Alasia.
62 Ænus.
63 Tiberiopolis.
64 Euchania.
65 Cerasus.
66 Nacolia.
67 Germania.
68 Madyta.
69 Apamea.
70 Basileum.
71 Dristra.
72 Nazianzus.
73 Cercyra.
74 Abydus.
75 Methymna.
76 Christianopolis.
77 Rhusium.
78 Lacedæmonia.
79 Naxia.
80 Atalia.

ARCHIEPISCOPATVS.

1 Byzia.
2 Leontopolis.
3 Maronea.
4 Germia.

5	Arcadiopolis.	6	Pareum.
7	Miletus.	8	Præconesus.
9	Selymbria.	10	Cius.
11	Apros.	12	Cypsella.
13	Nica.	14	Neapolis.
15	Selgæ.	16	Cherson.
17	Mesene.	18	Garela.
19	Brysis.	20	Dercus.
21	Carabyzye.	22	Lemnus.
23	Leucas.	24	Mistea.
25	Cudræ.	26	Soteriopolis.
27	Pedachthon.	28	Germæ.
29	Bosporus.	30	Cotradis.
31	Eroine.	32	Carpathus.
33	Mesembria.	34	Gotthia.
35	Sugdia.	36	Phulli.
37	Ægina.	38	Pharsala.
39	Metracha.		

DE IIS QVAE PROPRIOS INfantes exponunt.

AN autem essent puniendæ quæ proprios filios in diuinorum templorum aditibus exponunt, an non, in synodali congressione variè disceptatum est: & placuit eas vt homicidas puniri, etsi infantes ab aliquibus educentur.

DE MVLIERIBVS PER vim tonsis.

PORRO & Comnenam dominam Theodoram, quæ dicta est Laparde, illius domini Andronici coniux, vi illius tyranni Andronici tõsam, Cõstãtinopolitana synodus nõ siuit mutare habitum,

nec cum Crale Hungariæ, qui hoc vehementissimè petebat, coniungi, eo quòd post eius viri mortem processisset tonsura, etiamsi vi facta esset, & in cœnobiaco monasterio vitam egisset. Iam verò & alias quoque nobiles fœminas sic tonsas æquum censuit hæc synodus ad pristinum habitum reuerti: vel quòd eorum mariti superessent, vel quòd tonsuram omnino non admisissent post mortem tyranni.

IVRIS ORIENTALIS liber tertius.

Qui continet
RESPONSA, EPISTOLAS, ET SENTENTIAS
aliorum patriarcharum sacrorúmque patrum.

EPISTOLA A DOMINO ADRIANO PAPA ROMAE MISSA ad sanctissimum archiepiscopum Thessalonicensem dominum Basilium Achridenon: De vnienda orientali ecclesia cum occidentali.

ADRIANVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum Dei, venerando fratri Thessalonicensium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

EX quo per inuidiam hostem antiquũ Constantinopolitana sedes à sacrosancta Romana & apostolica (quod sine lacrymarum inundatione vix fa-

mur) ecclesia seipsam separauit,& hominis inimicus proprium malitiæ venenũ effudit, & à matris obedientia liberi secesserũt, vnitatisque locum binarius subiit: laborem multum & studium qui nos præcesserunt beati Petri successores adhibuerunt vt schisma de medio tolleretur,& vnitati ecclesiæ qui se ab ea separarunt redderentur. Quamobrem nos qui hoc tẽpore apostolicæ sedis curam suscepimus, vt Deo placet omnibus ecclesiis quæ sunt intra terrarum orbem cõstituere,quanuis beati Petri virtutibus par nihil habeamus, ministerio tamen fungi cogimur. Ad id credidimus attẽdendum ne connumeremur (quod absit) iis quos per prophetam Dominus reprehendit,dicens, Quod eiectũ est non introduxistis,quod infirmũ non sanauistis,& quod periit nõ quæsiuistis,& quod confractum non obligastis. Ideóq; ad introductionem liberorũ in locum ecclesiæ & vnitatis,inuẽtionémq; amissæ drachmæ properemus:& apostolico præcepto incitati,in eos qui doctrinæ sermones aspernantur: vt persuasum habeamus moderari, & fidelium admonitionem tempestiuè intẽpestiuè factam. Et illius exẽplo edocti,qui erat gloriæ dominus, & omnia in sua potestate habens, inclinare fecit cælos & descendit: acceptáque serui forma seipsum exinaniuit, vt ouis amissa suo gregi restitueretur. Inde frater in Christo, dilectionem tuam his literis admonemus, vt hanc rem diligẽter cures. Nam vna sola est ecclesia,&vna sola sanctificationis arca, in quam vnumquemque fidelium è diluuio seruari oportet:&circa vnionem eius modis omnibus labores: tuáque cogitet prudentia, vt ecclesia Dei non possit diuisa consistere, vt omnem animam viuentem è præsentis diluuii procellis, intra vnam arcam ecclesiæ congregari oporteat ad beatum Petrum omnium fidelium gu-

bernatorem. Traditum est quónam modo sancti patres, diuino spiritu illuminati, omnium ecclesiarum primatum sacrosanctam Romanam ecclesiam absolutè obtinere iusserint, & ad eius sententiam omnium iudicium referri præscripserint. Et ad tollendam de medio diuisionem, ad vnionem ecclesiæ, ad coniunctionem diuisi parietis, propter Dei dilectionem, propter animæ salutem, & propter fruitionem gloriæ quæ non marcescit, vigilanter aduerte. Primùm apud teipsum, deinde pro aliis, quatenus diuina gratia largitur, da operam vt grex cum ecclesia vniatur: & qui seipsos Dominicas oues confitentur, ad gregem beati Petri reuertantur, qui Domini iussu eorum curam suscepit. Nos quidem in hoc non temporariam laudem spectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, qui pascēdi suscepimus officium. Seruos nos omnium Dei seruorum confitemur. Sed cùm dominum & magistrum nostrum, vt vnum mortuum resuscitaret in corpore, profectum fuisse & lacrymatum legimus ad sepulcrum, & dixisse, Lazare, exi foras: iudicamus indignum si Domini retineamus talentum, & quos possumus, in anima resuscitare negligamus. Quod superest, dilectos filios nostros Balduinum & Balditzioninum præsentes tabellarios ad dilectissimū filium nostrum Emanuelem Imperatorem Constantinopolitanum à religioso cœtu missos, dilectioni tuæ studiosè commēdamus: rogantes vt per dilectionem Dei, beatique Petri & sedis apostolicæ, & pietatis cultum, aspectu gratioso in eorum necessitatibus consolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per literas fieri certiores.

BASILII ACHRIDENI.

RESCRIPTIO SANCTISSIMI ARchiepiscopi Thessalonicensis domini Basilii Achrideni ad papam Romanum dominum Adrianum.

LEGIMVS tuam epistolam, sanctissime papa, ex qua perspeximus ingenii tui sublimitatem, humilitatis profunditatem, latitudinem tuæ erga Deũ dilectionis & affectionis, per quam non coangustatur apostolicum cor tuum, quin potiùs viscera dilatantur, ad suscipiendũ acquirendúmque omniũ ecclesiarum Christianos. Vocem tuam agnouimus per literas, alloquentem nos ad aures mentisque intima. Audiuimus loquentem vt patrem, vt pastorem, vel potiùs archipastorem. Nam quasi pater, filios qui à te abalienati videntur, sub paternos sinus tuos cogis, eorúmque solicitudinem habes: quasi pastor autem vt oues errantes reuocas: quasi pastorum pastor, pastoralem tuam & diuinitus infusam scientiam nos doces, ne greges negligamus, sed totis viribus prospiciamus vt ei quod malè habet sedulò medeamur. Audiuimus reuocantem ad seipsum, & ad vocem tuam conuersi sumus. Planè si alienos à tua sanctitate filios nosipsos existimassemus, aut longè à pastorali cura tua separari voluissemus, nequaquam agnouissemus vt paternam vocem, neque ad pastorem receptui canentem conuersi fuissemus. Nam iuxta verbum Domini, nemo vnquam noscet extraneorum vocem, sed potiùs ab ea fugiet. Quid igitur ad nos errantis ouis si-

militudo, sanctissime papa? quid imago amissæ drachmæ? Nos enim è sinu tuo excidisse negamus, & filiorum appellationem, aut pastoralem curam non refugimus, vt tale conuitium nobis exprobretur. Tutò autem ac firmiter, Dei gratia, stetimus in beati Petri confessione. Et quem ille confessus est, & prædicauit, confitemur & prædicamus, nihil ex synodalibus sanctorum patrum decretis innouantes, nec adiicientes euangelicis & apostolicis verbis, ad vnum apicem vsque, vel iota vnum. Didicimus enim à gentium præcone, quàm grauis impendeat iis pœna qui talia audent. Etsi enim ego (inquit) vel angelus de cælo annuntiauerit vobis præter id quod accepistis, anathema esto. Hoc metuentes, viuificam & incruentam hostiam, vt qui accepit à domino nobis tradidit, sic exhibemus: Iudaicam quidem humilitatem & legis vmbram superascendentes, cum Iesu autem & eius discipulis in sublimis gratiæ palatium conscendentes: & panem comedentes, non afflictionis (vt lex ait) sed lætitiæ, & cor reuera confirmantem. Quòd si vt pastores illi desipuimus (quod absit, nec tantum in nos possit malignus) de quibus Ieremias propheta lamentans ait, Sacerdotes non dixerunt, Vbi est Dominus? & qui legi adhærebant nesciuerunt me: & pastores in me impii fuerunt. Si tales tibi videbamur, quónam pacto posses nos aliter nominare quàm oues errantes, & drachmam perditam, & multorum dierum mortuum in sepulcro iacentem Verùm ne eam de nobis opinionem concipias. Neque enim aliud nouimus fundamentum, quàm quod substructum est. Eadémque tecum prædicamus & docemus ego iique omnes qui ad magnam apostolicámque sedem Constantinopolitanam pertinemus. Et vnus qui in vtrisque ec-

clesiis personat sermo fidei: idémque sacrificatur agnus qui tollit peccata mundi Christus, inter occidentales antistites, qui sub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab oriente sole sublimi Constantinopolitana sede sacerdotii accepimus splendorem: quanuis parua quædam offendicula in medio interiecta nos separarint, & ex vno eodémque spiritu multos fecerint. Quæ omnino tollere de medio, & velut lapides, iuxta propheticum sermonem, è via proiicere, vnitatémque ecclesiarum sine offendiculo constituere, tuæ sanctitatis erit: quæ Christi exemplo, velut è cælo prospiciens, distantia in vnum congregare vult & potest. Nos enim pauci sumus, & paruo gregi præsumus, mediocrem quidem, & vt guttam, dicēdi facultatem habentes, virtutis autem nequicquam participes: etiamsi tua sanctitas contrarii persuasione decepta, maxima quædam de nobis suspicata sit, ex dilectione quorundam qui hîc peregrinati, nos allocuti sunt. Tua autem integritas, vndique perfecti Christi, tam fide quàm peritia & vitæ splendore, imaginem & similitudinem referens, poterit omnino dissidio causam præbentia scandala remouere, & ecclesiis vnionem soliditatémque restituere. Habet autem ad hoc sanctitas tua vnanimem & adiutorem potentissimum, & inter Imperatores maximum ac summum pietate, qui & viribus inexpugnabilis, & prudentia excellens, & inter omnes bonos qui vnquam admirationi fuerunt celeberrimus: cuius nutui & nos parebimus, & serui Dominicæ voluntati obsequemur.

RESPONSIO AD INTERROGATA de quibusdam nuptiis.

PETRACAS genuit Archontissam & Calen

vterinos: Archontissa genuit Xanthen: Cale genuit Symeonem: Xanthe genuit Sophiam. Duo fratres ex alio genere consanguinei & vterini, Iulianus & Ioanna. qui Iulianus accepit in vxorem Sophiam Xanthæ filiam. An Symeoni Cales filio liceat Ioannam vxorem ducere, nécne? Quæro igitur ab amplitudine tua hoc apertiùs scripto cognoscere.

Ad quæstionem huiusmodi responsio talis facta est: Cùm tua manifestata sit interrogatio piissime Dyrrachita magne sacellarie, an duobus fratribus legitimo cõnubio iungi liceat cum propiore sobrina & consobrini patruelisve filia. Iure licet: neque nefas, neque prohibitum. Illa enim prohibita dicũtur nefaria & iniusta, in quibus cognationis iura confunduntur. Id est, si patruus vel auunculus est, ob rationem coniugii cohabitationisque cum vxore, futurum est vt fratris sororisve filius appelletur. Et rursus, si vxoris frater, accidet fortè vt congener dicatur: & alia quæ ex huiusmodi confusione & turpitudine. Nam secundum theophylactum magnum Basilium, in nuptiis non solùm quod permissum est quærimus, sed & quod honestum. Idémque alibi, In quibus quæ sunt cognationis confunduntur, ibi nuptiæ illicitæ. Quòd igitur neque turpitudo hic emergit vlla, neque generis confusio (ex vna nanque parte quintus gradus, ex altera secundus, proindéque septimus affinitatis nominatus) licitæ tales nuptiæ legitimæque, nec vetitæ. Affinitas autem, secundum iuris conditorem, est personarum propinquitas per nuptias nobis conciliata, extra cognationem. Et differentia nulla erit agnatorum & cognatorum, qui videlicet per mares aut fœminas descendunt, septimo affinitatis gradu intermedio. Talis igitur contractus fiet, nec prohibebitur, iis rationibus quas legibus & canonibus

innixi diximus. Mense Septembri, Indict.9, Basilius humilis, Thessalonicæ.

NICETÆ METROPOLITANI HERACLEAE.

RESPONSA AD CONSTANTINUM episcopum.

INTERROGATIO. An qui ad secundas conuolat nuptias, accipere possit bigami precationem à regionis antistite. RESPONSIO. Exacta quidem disciplina bigamos coronare non nouit: magnæ autem ecclesiæ consuetudo hæc non obseruat, sed bigamis etiam sponsalitias coronas imponit: nec vllus vnquam per eam causam incusatus est. Ideóque calumniam non formidabit quisquam, si tales coronauerit. nisi quòd annum vnum aut alterum à sacrorum mysteriorum communione arceri debeant: nec eum qui precationem concepit, simul cum iis cibum sumere oporteat.

INTERROG. An puellam oporteat accipere alium virum, cùm vir eius est in extraneam regionem profectus, ibique concubinam nactus: & ipsa viri reditum tribus annis expectauit. RESP. Hic quidem à concubina discedet, nec ab vxore separabitur: sed nec ipsa ad alias festinabit nuptias. Libera enim est (vt inquit Apostolus) viro mortuo, non autem eo viuente.

INTERROG. Puella quædam virum accepit,

& ſponſaliorum facta eſt precatio & benedictio: cùm carnalis non interueniſſet copula, vir in ſuam ſocrum prolapſus eſt, grauidámque fecit. quid faciendum eſt? RESP. De hac ſpecie & priùs reſpondimus: nunc autem quod ſuppetit, reſpondebimus: Licere viro ſuam vxorem habere: ſed procul à ſocru remouendum eſſe, ob malam conſuetudinem, ne amplius ab ea pelliciatur.

INTERROG. Siqua mulier partu edito, calumnietur ſacerdotem, quaſi ex eo pepererit: quid faciendum ſi probationum ſit inopia: an iuſiurandum præſtabit mulier, vt ſacerdos periculum gradus ſubeat? RESPON. Crimina non per calumniam aut execrationem diluuntur, ſed inculpatæ vitæ teſtium voce iureiurando confirmata demonſtrantur. meretrici autem nulla fides habenda: ſed relinquatur ſacerdos iudicio Dei, qui ſtatim vltionem eſt facturus.

INTERROG. Vidua quædam, germanam habens, quæ peperit duos filios mares, ex ſancto baptiſmate Conſtantinum militem ſuſcepit. Maria viduæ ſoror vni filiorum conatur filiam Conſtantini nuptui accipere. RESP. Non prohibetur Maria filiam Conſtantini, quem eius germana è ſacro baptiſmate ſuſtulit, filio ſuo coniungere: & fiat huiuſmodi contractus.

INTERROG. An poſſit qui natus ex bigamis ſacerdos fieri. RESP. Qui à bigamis aut trigamis vel polygamis parentibus procreatus eſt, ſi vitam honeſtam agat, non prohibetur conſecrari. parentes enim ei nòn præiudicant.

DEMETRII CHOMATENI, ARCHIEPISCOPI Bulgariæ.

DE GRADIBVS COgnationis.

RATIO quidem quam petiisti, reuerendissime domine, & inter veros cognatos in primis eximie & optime, non facilis nec expedita, sed ex diligenti legum perscrutatione, experientia & cognitione, ad dilucidam perspicuitatem & exhibitionem, multam potiùs scientiam propter suam varietatem & multiplicitatem requirit. Vnde factum vt rem aggredi diu distulerim. Sed postquam tibi obsequentes esse semel nobis proposuimus, cùm propter inexcusabilem cognationis propinquitatem, tum ob diuinam præceptionem, quæ quiduis petenti dare iubet: hac sanè de causa confidentes verbo Dei, qui & insipientibus & illiteratis intelligentiam perfectámque sapientiam præbet, & in oris apertura sermonem, ad tuam petitionem non hæsitauimus: apertè scientes, siquis ob elocutionis deformitatem simul & meditationem imperfectam nos imperitiæ audaciǽque accuset, viceuersa nobis veniam daturum, quòd non à nobisipsis ad hunc conatum incitati simus, sed arctæ cognationis sincerique affectus peragamus officium. Sed in his quidem orationis procemium. Quod autem ad petitionem attinet, initium sic sumendum est: discere vis à nobis quónam modo per gradus numerētur generis personæ, quǽnam ex iis ad nuptiarum prohibeantur societatem, & quæ rursus coniungi extra reprehen-

ſionem permittantur. Itaque ſecundum eam quæ nobis ineſt cognitionem & experiētiam, Deo ſuggerente vires, ex legalibus fundamentis quæ dicēda ſunt decerpentes, hæc reſpondemus ad hunc modum: Cognationis vinculum tribus coniungitur ordinibus, aſcendentium videlicet, deſcendentium,& eorum qui ſunt à latere. Aſcendētes autem ſunt genitores, auiq;, & proaui: deſcendētes autem, filii,& qui ex iis naſcuntur nepotes, pronepotéſque & abnepotes. Qui autem ſunt ex tranſuerſo, patrui vel auunculi filii fratrum ſororumve,conſobrini & cæteri. Aſcendentium igitur & deſcendentium ad nuptiarum ſocietatem coniunctio in infinitum lege prohibetur. Patri enim vel auo vel proauo, aut matri vel auiæ vel proauiæ, nuptias cum filio vel nepote pronepotéve nullo modo contrahere licet. Nec rurſus, filius vel nepos aut pronepos patri vel matri, aut auo vel auiæ, aut proauo vel proauiæ coniungitur.Ordo autem eorum qui ſunt ex tranſuerſo, ad ſeptimum vſque gradum prohibitionem habens, exinde coniungi volentibus permiſſionem à lege ſumit & libertatem. Porrò gradus à cognatica ſtirpe initium ſumentes, dicti ſunt ad ſimilitudinem graduum ſcalarum. Nam quemadmodum gradus de plano pede initium ſumentes, & ad vlteriora progredientes, aſcēſum & deſcenſum terminant: ſic & gradus, vt rami quidam ſimul nati à radice primi genitoris procedentes, cognationem perficiunt.Singulæ ergo generationes vnū gradum faciunt. Pater igitur ad filium nullo modo gradatur, propterea quòd radix huius eſt & principium, vnúſque gradus filius cum patre eſſe cenſetur. Duo autem germani, quia ex duabus progrediuntur generationibus, duos quoque gradus faciunt. Quæque enim generatio(quemadmodum diximus)gra-

dum vnum facit. Patrueles verò & consobrini quarti sunt gradus, & similiter sobrini eadem ratione seruata, sexti gradus connumerantur. Eodémque modo octaui, sobrinorum filii. Talis igitur cognatio vocatur ex sanguine: hinc & prohibitionis terminum ad septimum vsque gradum sortita est, vt studiosus discere potest ex legum voluminibus, & synodalibus constitutionibus. Lex enim 5 titulo, 18 lib. sic ait: Inter eas personas quæ sunt à latere est quædam prohibitio. Nam fratris vel sororis filiam vxorem ducere nō licet, nec eorum neptem: simili modo nec patrui auunculive, amitæ materteræve filiam, id est, consobrinam meam: sed neque filius meus eorum neptem qui sobrini appellantur. Et ita quidem consobrinorum filios, nimirum sobrinos, qui sunt sexti gradus, prohibitarum nuptiarum limitem, Nouella ipsa posuerat. Septimus autem gradus, quia silentio præteritus fuerat, locū acceperat, nec ad nuptiarū societatē vetabatur. Verùm synodalis cognitio facta tēpore sanctissimi illius patriarchæ domini Lucæ, vt turpem & inhonestum, hunc septimum gradum, propter personarū proximitatē, prohibitis & illicitis adiudicauit, & ex Christianorū abscidit republ. Hāc autē synodalē actionē Nouella cōstitutio Imperatoris inclyti & porphyrogēnetæ domini Manuelis subsecuta est, & quæ decreta sunt sanctè, confirmauit. Exinde igitur ad hoc vsque tēpus vetiti gradus sanguinis ad septimum gradum desinunt. Neque enim licet sobrino sobrini sui filiam accipere, cùm sit huius αἰεψία. Quod natura iustum est decēs & honestum, velut frænum quoddam, lex nuptiis adhibuit, vt his detenti contrahentes, non vt equus aut mulus, quibus non est intellectus, ad genus suum hinniant. Quæ verò deinceps personæ sunt post septimum hunc gradum,

ſine prohibitione ad nuptiarũ copulam procedent. Nã ad ſanguinis cognationẽ (vt ſuperiùs poſitũ eſt) ſeptimus gradus nuptiarũ ſocietatis prohibitorius terminus apparuit. Et hæc de ſanguinis cognatione. Quoniam autem & affinitas iuxta legalem diſciplinam, perſonarum per nuptias coniunctarum propinquitatem ſine cognatione conciliat, neque hãc ſine definitione reliquit exacta legis diſciplina. Ait enim in 3 cap. prædicti 5 tituli, 28 libri, quæ ſequuntur: Socrus eſt mater & auia & proauia vxoris meæ: nullámq; earum accipio. Et nurus dicitur filii & nepotis & pronepotis vxor. Et priuigna dicitur, ex alio ſuſcepta filia, neptiſque & proneptis vxoris meæ: & nullam earum vxorem accipio. Tales igitur perſonæ quarto gradu comprehenſæ non habent iuxta Nouellam nuptias permiſſas. Quemadmodũ autem in ſanguinis gradibus ſeptimus (vt ſuperius dictum eſt) propter decorum & honeſtatem tãdem vetitus eſt in gradibus affinitatis: quintus & ſextus poſt hæc à ſancto patriarcha Siſinnio cenſuræ ſubiectus eſt: vt apertè declaratur in eius deciſione, quæ de his expoſita eſt. atque ita ad ſextum vſque gradum prohibitæ inter affines nuptiæ comprehenduntur. Etenim fieri non poteſt vt duo fratres duas conſobrinas, aut viceuerſa duo conſobrini duas ſorores vxores ducant. Nam conſobrini ſunt quarti gradus, germani autem, ſecundi: & propter perſonarum propinquitatem ad nuptiarum ſocietatem venire nequaquam permiſſi ſunt. E duobus enim & quatuor ſextus gradus terminatur, & è cõuerſo: ob eámque cauſam vetitus eſt. Eodémq; modo patruus ſeu auunculus, & fratris ſororiſve filius cum ſororibus alterius cognationis connubialem contractum inire prohibentur. Ex his enim perſonis quintus gradus conficitur. nam patruus ſeu auunculus ad fratris

fratris ſororiſve filium, tertium gradũ obtinet: duæ autem ſorores ad ſe inuicem, ſecundum. Sic igitur & in cognatione affinitatis, ad quintum ſextumque gradum vſque, prohibitorius ſtetit terminus. Ceterùm alius etiam eſt ex affinitate gradus aliter collectus: quem permiſſum eſſe omnimodo, nõ tantùm prædictæ legis ſilentium, ſed & conſtitutiones Imperatoriæ & actiones ſynodales notũ omnibus fecerunt. Patruus enim ſeu auunculus, & fratris ſororiſve filius, tertio exiſtentes gradu, cum amita materteráve, & fratris ſororiſve filia per nuptias copulati, nequaquam pœnis obnoxii ſunt. nõ enim iudicatur illicitus huiuſmodi contractus, quòd ad ſextũ gradum ex ternis porrigatur. Neq; eadem fratrum proximitas, quæ patrui auunculive cum fratris ſororiſve filio, & conſobrini aliorúmque cognatorum. Sed ex vno quidem fonte primi genitoris procedunt, paulatim autem ab inuicem elongantur, velut in diuerſos ſciſſi riuulos. Eſt & alia ſpecies cognationis ex affinitate, quæ gradibus quidem non continetur, propterea quòd trium generum habet complexum. Prohibitarum autem perſonarum tãtùm lex nominatim mentionem faciens, ſequentes extra prohibitionem & accuſationem ſiuit. Etenim 4 cap. 5 tit. 28 libri, ſic ait ad verbum: Neque eã quæ fuit vxor priuigni mei, accipio. neque nouerca virum quondam ſuæ priuignæ, accipit. Et hæc quidem habemus de cognatione ex ſanguine & affinitate: & vt equidem arbitror, iuxta exactam iuris diſciplinam: quanuis plurimæ canonicæ & ciuiles ſanctiones, quòd in multorum verſuum ſcripta diffundantur, ſint prætermiſſæ. Quòd autem & maior cognatio ex ſpiritali conſequentia naſcens, inter nos pios intercedit de ea ſic ſummariè tractandum.

Canon 56, synodi 6, de huiusmodi cognatione hæc promulgat: Quoniam spiritalis necessitudo, seu affinitas, corporum coniunctione maior est: in nonnullis autem locis cognouimus quosdã qui ex sancto & salutari baptismate infantes suscipiũt, postea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere, statuimus vt in posterũ nihil fiat eiusmodi. Siqui autem per præsentẽ canonem hoc facere deprehensi fuerint, ii quidem primò ab hoc illicito & iniusto matrimonio desistant: deinde & fornicatorũ pœnis subiiciantur. Cùm igitur præsens canon maiorem vocet spiritalem cognationẽ quam carnalem, necesse habent qui per eam deuincti sunt, in tot gradus venerationem eius & decus obseruare, quot & ex sanguine cognationis. Nam Deo, inquit, per baptisma intercedente, eorum animæ coniunguntur, & vnus homo fit, qui ex sacro baptismate infantem suscepit, huiusque naturalis pater. Vnde & consequenter eorum liberi, fratres nominantur, quemadmodum & illi, compatres: similiter & quæ ex his deinceps producuntur personæ, cognationis ex sanguine sortiuntur appellationes. Suntque verè & nominantur cognati. Sancti enim spiritus vniendi potestas, omnes conciliauit in veram propinquitatem, quæ contractibus illicitis confundi non potest. Prohibitorius ergo terminus in hac, vt in sanguinis cognatione, vsque ad septimum gradum obseruabitur. Est & alia cognatio per adoptionem, quam eodẽ planè modo obseruare debemus quo & eam quæ est ex sanguine & quæ ex diuino lauacro. Has enim, vt superiùs positum est, ex sacris canonibus religiosisque legibus accepimus obseruandas. Quæ autẽ per adoptionẽ fraternitas contingit, vt imbecillis & incerta, nec consentanea naturæ, & lege reiicienda, nullũ

prorſus ad nuptiales cohabitationes impedimẽtum præſtat. Ait enim 35 cap. 13 tit. 5 libri, ſic ad verbum: Nec apud peregrinos qui extra Romam habitant, fraternitas per adoptionẽ conſiſtat: & ſiquis aſſumptus vt frater, heres ſcriptus ſit, excidat ab hereditate. Vnde cùm ſic à legibus fraternitas adoptionis reprobetur, neque ad matrimoniales conuentiones prohibitionẽ habet vllam, vtpote extra eam cadens quæ ex ſacris canonib⁹ eſt & religioſis legibus. Verùm ſinit has procedere, vt nulla ex parte prohibitionẽ aliquam vel reprehenſionẽ attrahentes. Adoptio enim imitatur naturã: natura autem filiũ nouit per generationem, fratrem nequaquam. Quòd ſi fratrem natura procreare nõ poteſt, nec adoptio igitur, vt imitatrix naturæ, ad faciendam fraternitatem valet. Liciti igitur nec accuſationi vel reprehenſioni ſubiecti cõtractus, qui extra eos ſunt quos ſuperiùs diximus, ex ſanguine, ex affinitate, & vtraque adfiliatione, tam quæ per ſacrũ baptiſma, quàm quæ per adoptionem. Et neque per fratris adoptionem, neque per aliam cauſam prorſus euertentur, quòd per legis ſilentium deprehendantur effectum habere. Hæc tibi à nobis tuæ petitionis impletio, pretioſiſſimum mihi & chariſſimum caput. Quæ ſi propoſitum finem pertingat, Deo ſit gratia, qui humanæ imbecillitati ſuam virtutem copioſè elargitur: quòd ſi à debito longè abſit officio, etiam ſic gratia cuique, qui ad id quod conducibile, dat ſpiritus manifeſtationem. Nam neque omnes, apoſtoli, aut doctores, aut prophetæ, iuxta magnũ Apoſtolum. Nobis autẽ venia omnino dabitur ab iis qui ſuam orationem diſponunt cum iudicio ſeu conſideratione, iuxta eum qui pſallit: quòd non audaciæ vel oſtentationis, ſed obedientiæ & ſpiritalis dilectionis, carnaliſq; proximitatis propoſuerimus

debitum reddere. Tua reuerentia in luce præceptorum Domini perpetuò ambulet: & nos per tuas propitiatorias preces, assequamur à dextris eius ordinē & locum, cum iis qui ab æterno electi ei sunt. Cui cōpetit gloria, honor & potentia æterna, nunc, & in infinitum seculum seculorum. Amen.

BEATISSIMI AC SANCTISSIMI archiepiscopi Bulgariæ, domini Demetrii Chomateni, ad Constantinum Cabasilam archiepiscopum metropolis Dyrrhachii, Responsiones.

OBEDIENTIA & pigritia seu timiditas adhæserunt mihi repente, diuinum mihi & sacrū caput, postquā admisi tuæ amplitudinis dignitatem ad me de quibusdam interrogationibus paulo antè frequentantem. Quòd neque mihi licebat hoc recusare, vt probè scienti interrogationes responsionibus cōsentaneas ex necessitate procedere: siue vt decuit, siue segniùs fortè prolatæ sint. Et ita horum vtrunq; à meipso vt facerem, vehementer cōtendit: ita vt iis cōterminus fierem, nullo videlicet facto vel exaudito. Obedientia enim, mirabilis existens partus humilitatis, ad dignitatis me permouebat comitatem benignámq; susceptionem: dubitatio suadebat vt ad conatus magnitudinem & difficultatem respicerem, & ita horrerem desponderémque animum: certè etiam ad impudentissimū reprehensorem suspicerem, quomodo soleat ea quæ tangi non debent contrectare. Hinc ego amborum huiusmodi extremorum nouam mistionem demonstraui, quemadmodum ex timido & audace Aristotelis compositus est θρασύδειλος. Atque ita

neutrum in se seruare in solidum periclitatus sum, velut ad obedientiam pigrescens, & pigritiam per obedientiam exuscitans. Cùm verò nati suis patribus similes esse soleant, en noster hic fœtus, tuæ videlicet petitionis implemẽtum, vt se habet, prodit: consistentiam quidem aut substantiam ex obediẽtia, formam autem ex cunctatione sortitus: ab ea enim ad pallorẽ est coloratus, vt eorũ more qui timent, caueat reuocare gressum à facie eorum qui in oratione & in vtraque sapientia maximam propositarum quæstionum vim sortiti sunt. Quòd si qua fortè laus ex improuiso palloris deformitatem in ruborem hũc mutauerit, vt pulchra facie & gratiosa conspiciatur, & fiduciæ conuenientis particeps, æqui bonique consulamus. Quem enim patrem (vt sapientis Solomonis verbo vtar) filius non oblectat formosissimus & sapiens? Sed si permanserit (proh immutabilis deformitas) necesse omnino erit ad paternum hunc conuerti sinum, vt illinc de medio sublata, quòd non cernatur, turpitudinis saltem opprobrium abscondat.

INTERROG. An oporteat eũ qui electus est, & suscepit dignitatem, amplexúsque est, transferri in aliam episcopen. RESP. Hoc canonicum quidem non est, neque scriptæ aut non scriptæ ecclesiasticæ traditionis. Fit autem sæpe, iubẽte principe, per aliquam dispensationem publicè conducẽtem: & factũ est tempore inclyti Imperatoris domini Manuelis Comneni Porphyrogennetæ. Cùm enim sapientissimus ille Eustathius, qui, secundum Florum, magnæ ecclesiæ diaconus & rhetorũ magister, in ecclesiã Lyciorum Myreorũ electus esset, & electionẽ admisisset, amplexatúsq; fuisset, iámq; ad ordinationẽ paratus: iussio beati principis illius ad synodũ prodiit, qua præcipiebatur vt Eustathius

ad inclytam Thessalonicēsium metropolim, quam suscipere recusabat, accederet, vtpote tunc vacantē. Sola igitur, vt diximus, Imperatoria iussio mutandi hæc innouandique potestatem habet. Imperator enim, vt communis ecclesiarum ἐπιστημονάρχης existens & nominatus, synodalibus præest sententiis, & robur tribuit: Ecclesiasticos ordines componit, & legem dat vitæ politiæque eorum qui altari seruiunt: hoc amplius, iudicijs episcoporum clericorúmque, & vacantium ecclesiarum suffragiis. E minore etiam honore ad maiorem reducit, ab episcope videlicet in metropolim, vel viri virtutem vel ciuitatem ornans. Hæc autem omnia studioso facile est discere ex sacrorum diuinorúmque canonum comprehensione, & Iustinianea nouella constitutione, posita in toto libro tertio Basilicorum. Qui quæ sunt de episcopis & clericis, eorumque priuilegiis, & vitæ statu, & causis criminalibus & pecuniariis, fusè disputat. Et (vt vno verbo dicā) solo sacrificandi excepto ministerio, reliqua pontificalia priuilegia Imperator repræsentat, quando legitimè canonicéque facit. Inuenitúrque decimonono libro Iudaicarum antiquitatum Flauii Iosephi, subscriptio Imperialis sic habens: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, pontifex maximus tribunitiæ potestatis, consul creatus iterum. Quòd igitur vnctus Domini est & qui pro tēpore est Imperator, propter vnctionem Imperii: Christus autem, & Deus noster, cum aliis, & pontifex noster factus est & prædicatur, meritò & ipse pontificalibus decoratur gratiis.

INTERROG. An consentaneum sit in purpureis pontificalibus vestimētis poni, quemadmodum & in albis: in στιχαρίῳ quidem flumina, in φαινολίῳ autem cruces. & an purpureus saccus fieri de-

beat. RESP. Consuetudo ecclesiæ purpurea pontificalia indumēta simpla vult esse, & sine prædictorum fluminum cruciumque adiectione. Saccum autem purpureum nequaquam nouit. quandoquidem saccus in tribus duntaxat annis, celebribus Dominicis festis suum vsum præbet, nimirum magno Paschatis Dominico Pentecoste, & Natali Christi. Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus vt sit purpureus necesse non esse: cùm etiam sint luctus insigne purpurea huiusmodi vestimenta. in solis enim ieiunii diebus, & mortuorum memoriis.

INTERROG. Quo iure censentur consecrata à Latinis azyma profana, an sancta? Item eorum ministerio seruientia vasa, & sacerdotales amictus, & siquid huiusmodi, & an consentaneum sit annulum ab iis gestari. RESPON. Sanctorum quidem Apostolorum 70 canon, & 37 & 38 Laodicenæ synodi, & 60 Carthaginensis, azymorum meminerunt Iudaicorum, & festiuitatum, quæ fidelibus mittũtur ab hæreticis. & hæc sumere fideles dehortantur, simulque cum iis festum celebrare. Latinicorum autem azymorum nullus canon meminit vsquam, quippe quòd posteriùs (vt probabile est) eorum mos Romanæ ecclesiæ se luxuriose insinuauerit. Ex quo verò talis mos emersit, multi nostrorum, eximio affectu ducti, suis scriptis per se hoc vt alienum reprobauerunt. Neque id modò, sed & quod de sancti Spiritus processione à Latinis traditur, absonum dissentaneumque omni modo coarguerunt: & multas eorum alias consuetudines, vt catholicæ ecclesiæ non conuenientes, abominandas reputauerunt & reiecerunt. Nonnulli tamen benigniùs rem excipientes, quod ad alia quidem, in eandem cum iis

ſententiam deſcenderunt, duritiem & ſuperbiã cognoſcentes nationis, & frequentem barbaricorum morum contagionem. In ſolo autẽ articulo de ſancti Spiritus proceſſione nequaquam adſtipulati ſunt aut conſenſerunt. Quorũ vnus eſt & ſapientiſſimus Bulgariæ beatus Theophylactus, qui in oratione à ſe miſſa ad Nicolaum diaconum & caſtrenſem, qui poſtea fuit Meleſobæ epiſcopus, poſtquam eos reprehẽdit qui indiſtinctè eis adhærent, & eorũ ſacra omnino reiiciunt: & poſt enumerationem apparẽtiũ defectuũ, perſequitur & hæc in hunc modũ: Ego autem horum alia quidẽ nulla animaduerſione indigere arbitror, alia autem mediocri, & quæ poſſit, ſi quidem perfecerit quiſpiã, parua eccleſiæ indulgere: ſin minus, neque damnum adferre quod imperfectum remanſit. Quod maximè mihi videtur Latinorum ſocietatem bene ſentientibus execrandam reddere, & quod non emendatum, magnum conciliat damnum Filii hereditati quam in gentibus accepit. Hoc tibi oſtendam, & demonſtrabo, quantum in me erit. Et paulo pòſt, Eſt igitur maximum illud erratum, &, vt Solomonis vtar verbis, incurrere faciens in laqueum inferni, innouatio in fidei ſymbolo, quam fecerunt promulgando Spiritum ex Patre & Filio procedere. Et poſt multa, Quoniam autem & de azymorum oblatione multis magnus eſt zelus, & igne ardentior, quod aiunt, & priùs animas amiſerint quàm opinionem de his ſuam deſtituerint. Quidam autem & proprio blandiuntur affectui, & laqueus diaboli Paulo videtur. Quæ in hos dicenda ſunt, poſteriùs proferemus: aliorum quidem immoderatum zelum punientes, aliis autem abiectum oſtendentes quod non eſt abiectum. Et rurſus poſt multa: Et occidentalibus igitur ſiquid in dogmate peccatur,

quod de Patre fidem concutiat(quale quod in ſymbolo de Spiritu ſancto adiectum,vbi periculum maximum.) hoc qui non dignum correctione conceſſerit, venia indignus: etſi à throno verba faciant, quem ſublimem ſublimes proponunt, etſi Petri confeſſionem proferant, etſi eius beatificationem circunferāt, etſi claues regni minaciter nobis quatiant. Et rurſus poſt multa: Igitur neque propter azyma, neque propter ieiunia obdureſcemus contra rigidam gentis pertinaciam. Hoc enim eſt teſtam teſtæ conglutinare, ſi nihil naturæ flexibilioris interponas,quæ forſitan glutinoſam vim habeat. Et ferè propter reliqua enumerata, quæ ſe obſeruare confitentes, præter ſuffocati eſum (huius enim neque nomen Latinis temperantibus tolerabile,ſicut nec nobis: neque fornicationis & ieiunii, etiamſi ferini & beſtiales homines id ſtudioſè colāt)videntur multis ea quæ veniam non merentur peccare. Quorum verbis non aſſentiri,viri eſt, vt opinor,in eccleſiaſticis hiſtoriis exercitati,& qui didicerit non omnem morem ad diuellendum ab eccleſia valere, ſed qui doctrinam in contentionem deducit. Mores autem omnino & hæc apud præclaros iudices errata:alia quidem ex religione, vt exhibere oſcula ſacris pauimentis(non enim ſanè admittamus ſatanicam illam calumniam,nempe vt Latinis non admittenda imaginū veneratio)alia autem ex diſpenſatione: quæ infirmitatem regit, forſitan quidem & animæ, omnino autem corporalem: vt monachos in ægrotationibus ſumere carnes: idque ſobriè, & reuera ſpiritaliter. Quòd ſi qui id accumulent rebus indifferentibus,alius hic in iſtos ſermo, non in eos qui primum illud ratione diſpenſarūt, & alia quæ quibuſdam aliis rationibus eccleſiis occidētalibus ſunt infixa. Quorum nihil diſtrahere

propriorum morum transgressio:nisi quãdo altera pars ad alteram transire maluerit, communionem eius amplectendo. Eo excepto, quòd quemadmodum illi quæ à nobis consecrata, & nos pariter quæ ab iis, sancta æstimamus. Neque fallimur. etenim hæreticorum ordinationes ab orthodoxis recipiũtur, iuxta Patrum traditionem, si orthodoxi sint vel fiant qui ab iis ordinãtur. Anulum autem ferre, iis quidem qui secundum spiritum ambulant, spiritaliter accipitur. Quemadmodum enim Christus Ecclesiæ mũdarúmque & virginearum animarum nominatur sponsus, sic qui vbique sunt sanctarum ecclesiarũ præsules, sponsi appellantur, anulo accepto, vt Spiritus sigillo. Quòd & Saluator in digito, id est sancto Spiritu, se dæmonia eiicere incredulis dicebat Iudæis, qui cum conuitio quasi Beelzebul haberet, consectabantur. Et prodigum filium reuersum aureo anulo exornauit, totũ videlicet hunc faciens spiritalem pro carnali. At Latinis non spiritaliter, sed carnaliter, neque supramundanè, sed mundanè anuli appellationem accipientibus, studio magno affectatum est anulos gestare, vtpote ecclesiarum sponsis. Ideóque neque hoc illis notam inurit.

INTERROG. An præiudiciũ antistiti ingredi Latinorum ecclesias, & ibi adorare cum ab iis euocatus fuerit. Et an iis fractionem distribuet, cùm in sancta & catholica ecclesia sacro ministerio interfuerint. RESP. Latinorum quidam, non omnino à nostris moribus tam dogmaticis quàm ecclesiasticis differre comperiuntur: & sunt (vt dixerit quispiam) in eo ancipites. Quemadmodum igitur iis reluctari qui prorsus à nobis dissentiunt, præsertim in dogmate de sancti Spiritus processione, conueniens est & sanctum: sic in idem cum nõ talibus

descendere & conuenire,non præiudicabit antisti-
ti, qui creditam dispensationem conuenientem animarum gubernatoribus exercet. Quamobrem & hic in ecclesias eorum accersitus, sine dubitatione veniet. Sanctarum enim imaginum sunt & hi cultores,& in suis templis eas erigunt,& accedentibus iis fractionem promptè largietur, cùm in ecclesia catholica aderunt. Huiusmodi enim consuetudo potestatem habet paulatim eos omnino attrahendi ad sacros nostros mores & dogmata. Repletur autem & Italia diuinorum apostolorum & martyrum templis. Inter quæ summum obtinet locum Romæ inclytũ Petri apostolorum coryphæi templum. In quæ nostrates ingredientes, tam ecclesiastici ordinis quàm laici, vota faciunt ad Deum, & sanctis qui in eis coluntur debitam venerationem & honorem exhibẽt. Nec præiudicium inde vllum sustinẽt, cùm videlicet in Latinorum sunt templis. Meminimus autem interrogationes factas esse ante multos iam annos à Marco sanctæ memoriæ patriarcha Alexandrino, & respõsiones ad eas, Theodori Balsamonis, beati patriarchæ Antiochiæ. Quibus inserta erat & de Latinis captiuis interrogatio: an oporteat videlicet eos admittere, si se in catholicis ecclesiis repræsentent, & quærant diuinarum sanctificationum participes fieri, & consequenter ad hanc facta responsio, in vniuersum interdicens ne prædicti Latini per manus nostrorum sacerdotum diuinam communionem mereantur. Quæ sanè responsio propriam rationem allegans ex sacra scriptura, Dominico illo vsa est verbo, Qui non est (inquit) mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit. Huic autem responso præclari multi viri non sunt suffragati, vt quæ multum duritiei & acerbitatis haberet, nec conuenientis repre-

hensioni Latinicarum formarũ & morum. Et quòd (inquiunt) hæc synodaliter decreta non sint, neque ipsi, vt hæretici, publicè reiecti fuerint, sed & simul nòbiscum cibum sumant, & precentur. Et potest quis (inquit) ratiocinationem hanc probè colligere ex XV canone Cõstantinopolitanæ sanctæ synodi, quæ prima & secunda appellata est. Et quòd Latini ad nos accedant, petántque vt à nobis fermẽtatam sanctam oblationem accipiant: manifestũ facit, eos, nisi azyma contemnerent, & parui facerẽt iis contenti esse, ad diuinorum mysteriorum quod à nobis fit sacrificium non accessuros. Rationem autem suam & hi ex Euangelio confirmantes, quod à diuo Ioanne dicitur Domino, proposuerunt: Nouimus, inquit, quendam dæmonia eiicientem in tuo nomine: & prohibuimus eum, quia nobiscum non sequitur. Et dixit ad eum Iesus, Ne prohibeatis. qui enim contra nos non est, pro nobis est. Quòd autem subiecerunt illud, Qui non est mecum, contra me est: apertè & simpliciter aduersus diabolum à Saluatore dirigitur, quemadmodum sanè indicat quæ ibidem est Euangelii clausula. Vt enim hostis est ab initio Satan, & à malitia dimoueri nõ potest, prorsusq; pœnitẽtia spoliatúsq; est, in eo cùm nõ sit cũ Domino, contra ipsum existens, & est, & nominatur: quòd creaturam suam amet & inducat: illius autem oderit & dispergat. Illud autem, Qui non est contra nos, pro nobis est, ad hominem dicitur qui Iesum quidem non sequitur, sed eos æmulatur qui ipsum sequũtur, & in nomine eius dæmonia eiicit: atque ita potest qui à longè ambulat, ad sequẽdum facilè mutari. Solius enim humanæ imbecillitatis subsidium cõuersio & pœnitentia, & è deterioribus in meliora mutatio. Proferebãt etiam in hoc Theophylacti sapientissimi Bulgariæ archiepiscopi sen-

rum. Sin minus, ad ſacram magnámque ſynodum de ea referri neceſſe eſt, vt quod ei placuerit, fiat. Nam quæ ſynodicè cõſiderata & cognita ſunt, meliora & firmiora ſunt iis quæ ab vno decernuntur.

INTERROG. Orthodoxi Romani in Latinicis eccleſiis ſepeliuntur, decantati à Romanis & Latinis ſimul: item Latini morientes, à Romanis & Latinis vnà carminibus indiſtinctè celebrantur: cenſuræ hoc obnoxium eſt, an non? RESP. Duo ſunt maniſeſta & magna, quæ inter nos & Latinos faciunt differentiam. Primum & maius, doctrina de ſancto Spiritu. Secundũ autem, nec tanti momenti, azymorum oblatio. Scripturæ autem lectio, veteris & nouæ, item precationes, & muſici cantus, & diuina templa, venerationéſque pretioſæ crucis ſanctarúmq; imaginum, illis ſunt nobiſcum communia. Non eſt igitur diſſentaneum, neque pietatem vllo modo offendens, Latinos ſepeliri in Romanis templis, & vt à Romanis Latiniſq; ſacrificatoribus Romanorum & Latinorum mortui vnanimi cõcentu celebrentur. Neque enim locus facit mortuos apud Deum reiiciendos: & Latinorum de iis pſalmodia non eſt pagana, ſed ex diuinis, noſtra ſententia, ſcripturis. Quòd ſiquis fortè rem huiuſmodi abſurdam putet, hanc ratiocinationem vanam ilico cõperiet. Qui enim quõdam impietatis imperium ſuo tempore obtinuerũt, multa ſanctorũ corpora miſcuerunt beſtiarum morticiniis, & in loca cœno plena proiecerũt. Sed data ſanctis gratia inde illæſa mãſit. Eorumq; eſt ſuperior Ieruſalem, primogenitorum metropolis, mitiũ terra, dilecta tabernacula. Impiorum autem regũ ſepulcra, etiã in noſtris ſanctis tẽplis inueniũtur, vt apoſtatæ Iuliani, in tẽplo ſanctorum & benedictorũ apoſtolorũ, prope Cõſtantinopolim: & aliorũ peruerſæ fidei in aliis tẽplis, quibus

illic sepultum fuisse non prodest. Eorũ enim manet impietas,& eorũ est ignis æternus gehennæ. Restat igitur irreprehensibile Christianorum in Latinis templis sepultorum funus: quandoquidem etiam illic pretiosæ crucis diuarũmque effigierum erectio & veneratio. Non ineleganter huic responso adiicietur illud quod in Euangelio scriptum est, Sine mortuos sepelire suos mortuos. Sermone, opinor, significãte, corruptionem esse illorum sepulturam. vt ob id viuentibus supra mundum vel exquisitis exequiis mortuos in sepultura prosequi necesse nõ sit, aut huius gratia delectos exquirere locos.

INTERROG. Si vxorem habens sacerdos vel diaconus vel lector, tondeatur, maneat autem eius coniux in mundo: An qui tonsus est possit ad sacerdotium vel pontificatum promoueri, licet vxor eius tonsuram non admittat. RESP. Diuinæ piæque leges, causas enumerantes ob quas nuptiarum dissidia fiunt, his diuortium propter tonsuram adnumerant. quam occasionem, inculpatam & irreprehensibilem nominant. Esse sanè morti similem, prudenter censuerunt, velut pro alia vita aliã viam eligente eo qui ad solitariam vitam sese destinat. Si igitur tale diuortium legitimum & irreprehẽsibile ob tonsuram, vxor tonsi potest, si velit, cum alio viro sine crimine contractum inire. Vtrum & depilatus vir eius, vt in mundo mortuus semel factus, potest, si dignus reperiatur, ad sacerdotis vel antistitis dignitatem promoueri? Hoc nõ esse prohibitum discere licet ex textu octaui canonis Neocæsariensis synodi, expressim hæc sanciente, Si alicuius vxor, cùm esset laicus, adulterata fuisse conuicta fuerit, is non potest ad ministerium accedere. Sin autem etiam post ordinationem adulterata fuerit, debet eam dimittere. Quòd si cohabitet, non potest

potest sibi commissum ministerium exequi. Si igitur is qui vxorem suam dimisit, iuxta canonis conceptionem, vtpote adulteratam post ipsius ordinationem, sibi datum sacerdotale ministerium sine impedimento retinet: multo magis certè qui iusta occasione à sua vxore disiungitur, & sacerdotalem & pontificalem suscipiet dignitatem.

INTERROG. Quinam præferuntur in creatione episcopi? Protopapa & qui sunt post eum sacerdotes, an diaconi habentes principalia ecclesiastica officia? RESP. Vacantium ecclesiarum suffragia secundum exactam rationem conuenienter locis & personis procedunt. Non enim si locus est celebris & pastore perito disertóque opus habens, cuius & vita sermoni congruat, persona autem tempore fortè vel voluntate pontificali ad insignem gradum ecclesiasticum prouecta, sufficiente experientia, eloquentia & scientia careat, oportet hunc propter gradus prærogatiuam loco celebri renuntiari. Hanc ob causam ne propter eius simplicitatem pontificia vilescat dignitas, & ne ciuitas pastore idoneo & curatore priuata maneat, deligi debent personæ locis conuenientes, & consentaneæ, ne religionis ecclesiasticæque conditionis ordo fiat inutilis & confundatur. Digniorum enim, non gradu altiorum & potentiorum, throni. Hoc autem & 123 Iustinianea Nouella, posita cap. 8, tit. 15 lib. 3 Basilicôn, piè & sapienter fusè exequitur. Iuxta hanc ergo rationem prædictarum personarum, quæque ad competens suæ efficaciæ & virtuti episcopeum potiorem referet sententiam. Non verò amplius suffragia ecclesiasticos magistratus respicient, quasi per delectum & examinationem ad dignitates officialium prouectos: sicut ecclesiastica vult lex & ciuilis.

INTERROG. Suſcepit quis ex ſancto lauacro filium alterius. vult ſuo filio coniungere filiam fratris patris eius qui ſuſceptus eſt. Licet hoc fieri, an non? RESP. Cùm piæ leges & ſacri canones apertè cenſuerint ſpiritalem cognationem carnali eſſe potiorem: igitur neque præſens cõtractus procedere permittetur. propinquitas enim inde oritur conſobrinorum. Carnalis enim cõſobrina ſuſcepti, propter ſpiritalem cognationem, etiam filii ſuſceptoris conſobrina cenſetur, quaſi per baptiſmum fratris effecti eius quem pater ipſius ſuſcepit. Nam & vxoris frater, item viri inuicem: ille quidem viro vxoris frater, hic autem vxori leuir nominatur propter propinquitatem. Facta autem eſt actio ſynodica tempore ſancti patriarchæ Conſtãtinopolitani, decernens, conſequenter 53 canoni ſanctæ & œcumenicæ ſynodi in Trullo, & ſexto Themati, 10 cap. 5 tit. 28 libri Baſilicôn, iiſdem gradibus circunſcribi ſpiritalem cognationem quibus naturalis ſeu carnalis definitur. Quam ob cauſam contractus de quo interrogatio facta eſt, non permittetur, vtpote ad quartum ex tranſuerſo gradum perueniens.

INTERROG. Præterea an poteſt & compatris ſui filiam, ſororem ipſius ſuſceptitii exiſtentem, ducere vxorem filio ſuo, vel fratris filio, vel conſobrino? RESP. Eadem ſufficiet ratio ad præſentis dubitationis ſolutionem.

INTERROG. Num illud non recipiendum, vt quis maneat perpetuò intra diuinum templum, ibique cibum ſumat, maximè ſi non ſit æditnus? RESP. Habitare diuinum templum ſolis æditnis licet, tam propter neceſſitatem officii, quàm furum inſidias, vel effractorum, aliorúmve ſceleratorum. Cui autem talis cura non incumbit, nullo

modo id concessum est. Cibum verò sumere intra templum, non solùm quotidie, sed nec per vices, ne ipsi quidem æditiuo permittitur. Et hæc perspicuè declarat lex ecclesiastica & ciuilis. Ecclesiastica quidē in variis canonibus: sed in primis in 74 œcumenicæ sextæ synodi hæc edicit: Quòd non oportet in Dominicis locis vel ecclesiis, eas quæ dicuntur agapas, id est charitates, facere, & intus in æde comedere, & accubitus sternere. Qui autem hoc ausi fuerint, vel cessent, vel segregentur. Accubitum autem dicitur omnis lecti apparatus in altum erectus & mollis. Accumbo enim apud Latinos iaceo. Similiter & in nonagesimo canone hæc, Eos qui vel cum vxore cohabitant, vel alioquin indiscriminatím sacra loca communia faciunt, & contemptim in ea afficiuntur, & sic in eis permanent, etiam ex iis quæ sunt in venerabilibus templis catechumenorum mansionibus extrudi iubemus. Siquis autem hæc non seruauerit, si sit quidem clericus, deponatur: si verò laicus, segregetur. Lex autem ciuilis in capite vndecimo, titulo primo libri quinti Basilicôn hæc ait, Vsque ad ecclesiæ terminos qui sunt ante forum publicum, securitatem habeant qui profugiunt, interioribus vtentes lauacris, aut hortis, aut habitationibus, vel stabulis, aut porticibus. Prohibeantur autem in templo cibum sumere, vel dormire. Sed & Nouella septuagesimatertia Imperatoris domini Leonis philosophi similiter punit eos qui concedunt in catechumeniis habitationem. Ex conceptione igitur huiusmodi constitutionum omni modo interdictum est, intra templum cibum sumere, & habitare.

INTERROG. In dignitatibus ecclesiasticorum officiorum quis primus, & quis secundus, &

quis tertius,& quis deinceps eorum ordo? RESP. Ex antiqua traditione primus est magnus dispensator. Secundus, qui præest magnæ sacellæ, id est, magnus sacellarius. Tertius, magnus sacrista. Quartus, chartophylax. Quintus, qui præest paruæ sacellæ, id est sacellarius. Sextus, primarius actor, qui & exocataceli dicuntur. Primarii autem actoris officium cùm antea esset inter inferiora, postea in altiorum ordinem statutum est à beatæ memoriæ patriarcha Constantinopolitano Georgio Xiphilino. Hanc autem actionem subsecuta est præclara sententia sancti metropolitani Thessalonices Eusthathii, id laudans & extollens vt iustè & extra reprehensionem factum, cùm quidam qui actionem non admittebant, tunc contradicerent. Post exocatacelos primus est protonotarius: secundus, actuarius: tertius, logotheta: quartus, castrensis: quintus, sacrorum memorialis: sextus, referendarius: septimus, à genibus: octauus, à sacro ordine: nonus, memoriam suggerens: decimus, à secretis: vndecimus, à iudiciis: duodecimus, secundarius diaconorum. Post eos ostiarii tres: deinde tres magistratus ecclesiarum. Creatio autem secundarii diaconi non fit simpliciter, sed habito delectu. Huiusmodi nanque officium requirit virum aptum & idoneum, qui conuenientia ministeria inculpatè adimpleat. Eius enim est principum & antistitum post ingressum benedictio, in supplicationibus euangelium portare, connexiones & repetitiones in eis facere: tempora absente archidiacono dare diaconis qui amboni seruiunt, & in aliis quibusdam vicem eius supplere. Ob eámque causam dicitur secundarius, non quòd in ordine diaconorum sit secundus. Talem igitur officiorum ordinem & statum antiquior habuit traditio. Sed cùm

horum sigilla pendeant ex voluntate antistitum quorum sententiæ & voluntates differunt, propterea vetus confusus est ordo. Indéque nec officiorum conditio in sua firmitate mansit, sed iuxta præsulum placitum labefactata fuit, confusio autem ipsa in eorum multis vigorem tandem legis obtinuit. Quòd autem in iis inueniuntur qui vtcunque sunt ecclesiasticæ experientiæ participes, eminentioris quidem ordinis officia in proprio statu seu firmitate manere sinunt: inferioris autem, etsi mutent, tamen non sine iusta causa id facere deprehenduntur, virtuti puta honorem habentes, vel dicendi peritiæ, vel alii laudabili facultati. Qui verò experientiæ omnino rudes & imperiti, quæ sursum deorsum agere comperiuntur: & prouerbium iis conuenit, fluuiorum inquiens fontes sursum recurrere. Item Iudæorum secundaprima sabbata & grauium sophistarum prothystera. Frequentati ergo mores mihi sine dubio sequendi videntur. Quòd si quid in his innouare necesse sit, iustis de causis, non pro singulorum arbitrio id faciendum. Sunt autem & alia officia quæ sacerdotibus maximè congruunt, Catechista, Orphanotrophus, Quatuor defensores, Luminarius, Nummidator, & Circitor. Lectorum officia, hæc: Domesticus dextri chori, domesticus sinistri: Populi coactor similiter: Domesticus cantorum, à quibusdã appellatus Protopsalta: Primicerius lectorum, præfectus contaciorum, primicanonarchus, & chartularii magnæ sacellæ, armariique vasorum. Theori autem [seu obseruatores] & deputati, & camisati, non sunt officia, sed ministeria iis ad altare sacrum iniuncta. Theoris enim custodia & obseruatio sacrorum vasorum & operculorum credita est, præsertim si lapillis & margaritis sint exornata. Deputáti autem

pallia ferentes cum lampadibus præeunt sanctum euangeliũ (quando in ambonem lectionis causa adfertur) & sacra dona, in ingressu ad sanctã mensam, & regressu ad eorũ propositionem. Reliqui autem, nimirum camisati, in circunferendis ad altare carbonibus ignis & sacris cacabis calfaciẽdis occupati sunt, vt illinc more solito aqua feruẽs sacris poculis tẽpestiuè infundatur: aliisq; similib⁹ ministeriis. Sũt etiã qui appellãtur patriarchales domestici: quod & officiũ est lectorũ. Ministeriũ autẽ huius est, in ingressu patriarchæ, dicere, In multos annos domine.

INTERROG. Archidiaconicum officium cuius est ordinis, & cuius gradus: & an præest omnib⁹ diaconis, quasi & ipse archidiaconus sit ex officiis ecclesiasticis: & an præfertur omnibus in diuinorũ sacramẽtorum assumptione. Et an licet antistiti supra eos qui priores ingressi sunt, nihil autem habuerunt officii, aliquos præponere, qui neq; ipsi vllum habent officiũ, sed pictacio solo & iussu prærogatiuam acceperunt. Quæ autẽ est potestas sacrimemoris, & an diaconus debeat esse vel sacerdos. RESP. Archidiaconicũ officium non est magisteriale, nec ex liberalitate pontificali, vt magisterialia, sed circunuolutionis multorum solium terminus. Ideóq; vt tẽporis & proprii laboris donum archidiaconus habet inter omnes diaconos prærogatiuã, siue officiis quibusuis ornati sint, siue nõ sint, & tã in tẽplo & sancto altari, quàm in diuinorũ sacramentorum perceptione. Præponere autem aliquos officiis per chartulas, etiam eos qui officia habeãt supra eos qui priore loco ingressi sunt, nullo modo est receptum, vt & manifestò iniquum. Ordo enim & cõditio introitus diaconorum tempore cõponitur, firmatúrque, & est immobilis. Iis autem quibus honor præ aliis concessus est, sufficit sacrificante antistite in in-

troitu & in cōmunicatione, tūc tātùm præferri aliis qui priores sunt ingressi, non ob aliud quàm ꝙ officiis decorati sint. Sine antistite verò nullo vsquam modo hac prælatione fruentur: cùm si nec officii iura habeant, maior sit iniquitas. Cur enim simplex diaconus alii præferetur simplici diacono, qui introitus prærogatiuam habuit? Nisi iniquitatē amat præsul, idque facere inconsideratè non dubitet. Sed eius nulla habetur ratio magis quàm vocis incātantium in aures aspidis, iuxta illud Psalmi. Sacrimemoris autem officiū ad diaconum necessariò pertinet. Nam hic simul cum castrensi seruit ad induendū sacra stola pontificē cùm sacrificaturus est. Quòd si sacrimemor est sacerdos, nudo, vt sic loquar, nomine sacra memorat. Neque enim ei licet in pontificaliū ornamētorum ministeriis, diaconi ordinem seruare. Sunt autem antistites, qui per ignorātiam, scriptas depositiones testiū quæ de iis fiūt q sacrari volūt, cōmittunt sacrimemori, nec animaduertūt se apertè iniuriā facere chartophylaci. Huius enim cohæret officio etiā talis ministerii potestas, nec vllo modo ex eo cōcutitur, sicut nec sacrarū precationū.

INTERROG. An liceat antistiti, chartophylace præsente, alii cuiuis committere vel in perpetuum sigillandi potestatem, vel semel hoc faciendi. Et cuius linguæ sit Domestici appellatio: & in quibus ecclesiasticis ordinibus potestatem habeat.

RESP. Sigillare quæ vsuueniunt, chartophylacis dignitati inuiolabiliter impressum est: vnde præsente illo, nullo modo licet antistiti committere alii quamlibet subsignationem: nisi propter longum iter & causam ex loco emergētem fieri eam necesse sit. Tunc enim quem delegerit antistes, iure suo mittet qui causam obseruaturus sit, & sigillo firmaturus. Ægrotante verò chartophylace, aut absen-

te, promulgatio & lectio regestorum secreti chartophylacici actuario permissa est. Domestici autem appellatio, secundum Latinos, ducem, præpositum, præfectum significat. Sanè quemadmodum in Imperatoriis ordinum præfecturis dicitur domesticus in partibus orientis & occidentis, item scholarum: eadem ratione & in ecclesiasticis ordinibus domesticus appellatur, videlicet præcentor, & cantuum cantorumque præfectus: vt in numerũ & ordinem eos & cantiones componens. Idque ipsum potestatem habet in vniuersalibus vigiliis auspicationes faciendi, dicendo ad antistitem vel præsentem sacerdotem, Benedic domine. Talia autem peruigilia fiũt & aliis quidem temporibus, sed præcipuè in quinque diebus primæ hebdomadis ieiuniorũ, post dimissionem sacrificii præsanctificatorum.

INTERROG. Antimensia an liberè fiant in aliis prouinciis, an in sola eius qui ea operatur, non extra prouinciam. Et quid hoc Græcè significet, & quomodo scribendum sit, per ἦτα an per ἰῶτα. Si penuria sit vnguenti, an liceat inuentum per olei mistionem augere. RESP. Antimensia sanctificatoriæ participantia facultatis, quam septem dierum consequentia cõsecrationis de nouo extructorum templorum, positæ in eo altari quod illic est, per sacrificium inducit, vbi horum vsus est, sine impedimento distributionem admittunt: nec hac vel illa prouincia cuius iurisdictio sorte obtigerit, circunscribuntur. Etenim extra terminos facta, sicut & sacrum vnguentum, aliáque sancta, suum vsum extra reprehensionem habent, solùm consecrata, iuxta patrum de his positam traditionem. Appellatio autem ipsa deducitur à mensa, quod secundum Græcos significat lancem, & secundum Italicam linguam vænale popinatorum edulium,

Hac enim ratione & in menſis explicatæ mappæ, menſalia dicuntur, ad ornatum puta menſæ menſarúmque poſita. Vulgari autem ſermone antimẽſia dicũtur, vt in veſtimentis antipana, & quæcunque ab effectu talem in his appellationem ſortita ſunt. Hæc autem in ſanctis illis ponuntur menſis, quas conſecratio non ſanctificauit. Nam ex antimenſiis, ipſaque nobis conſecrata menſa & ſacrificata oblatio ſanctificationem ſumunt. Quæ enim ſanctificata eſt, ex ſeipſa ſanctificat dona, cùm per ſe non ſint ſancta. Idque Dominica vox in Euangeliis teſtatur, maiora donis & auro dicens altare & templum, vt vno quidem dona, altero autem aurum ſanctificante. Si igitur nõ dedicatum eſt templum, quod ei deeſt ſanctificatoria antimenſii vis implet. Ideóque in non conſecrato templo ſacrificium ſine antimenſio facere nũquam licet. Quónam enim modo altare ſanctificabit donum, ſi ſanctitatis non fuerit particeps? Et ſacerdoti qui hoc auſus fuerit, pœna erit depoſitio. Per iota autem ſcribitur propter gentilitatem. nam iuxta grammaticam regulam, gentilitia neque productiones neque regulas habent. Solent autem grammatici per iota & omicron & epſilon gentilitias voces ſcribere. Nullo autem modo receptum eſt vt aliter antimẽſia fiant quàm in noui templi dedicatione. Nec animaduertunt qui alio modo eorũ confectionem innouant, ſe traditiones eccleſiaſticas tranſgredi, & dona non dona, nec iuuantia (vt ille ait) offerre. Nec illud conſiderandum, an de nouo ſimul & recenter ædificatum ſit templum, vt eius dedicatio fiat. Etſi enim quodpiam iampridem ædificatum reperiatur, quod conſecrationem nõ acceperit, hanc merebitur ſanctificationem, vtpote quod eam ſine reprehenſione ſuſcipere poſſit. Quòd ſi vnguenti ſit paucitas in

ſacris Baptiſmatis, aut templorum conſecratione aliòve ipſius vſu, ei cuius pauxillum inuentum eſt commiſcere oleum conceditur: vt ita ſuppletum, iis qui opus habent ſufficiat ad ſanctificationem implendam.

INTERROG. An liceat Armeniis in quibus agunt ciuitatibus liberè ædificare ecclesias, & an prohibendi ſint, an prout voluerint facere ſinendi. RESP. Ab initio quidem indultũ eſt vt in Christianorum regionibus & ciuitatibus diuerſæ linguæ & religionis homines habitarent, vtputa Iudæi, Armenii, Iſmaelitæ, Agareni, & alii eiuſmodi. non promiſcuè tamen, ſed ſeorſim. Vnde etiam harum tribuum cuique intra ciuitatem vel extra loci determinantur: vt his circunſcribantur, nec vlterius eorum habitationes extendãtur. Illud autem veteribus principibus excogitatum eſt, tribus, vt opinor, de cauſis. Vna quidem, vt habitationis anguſtiis & definitione, ſenſum capiant, ſe propter hæreſim reiiciendos iudicari. Alia autem, vt propter frequentem cum Christianis cõſuetudinem paulatim ad mutationem conuertantur: ſi non omnes, aliqui ſaltem, quos ſalus dilexerit. Tertia etiam, vt induſtriæ ipſorum fructus referãt qui iis ad vitam opus habẽt. Armenii ergo, ſi quo loco circunſcripti ſunt, templa ædificant, & faciunt quæ ad hæreſim ipſorũ pertinent, extra calumniam manẽt. Idem enim Iudæis licet & Iſmaelitis, qui Chriſtianicas ciuitates incolunt. Quòd ſi definitæ ſibi habitationis egrediuntur terminos, nõ ipſi tantùm prohibebuntur, ſed & ædificia eorum, qualiacunque fuerint, diruentur. Indulgentiam enim talium & licentiam iampridem amiſerunt.

INTERROG. Quid ſignificat ſeruum non ἐλευθεροῦν [id eſt, in libertatem proclamare] quod

instrumẽtis emptionum seruorum tabelliones inserere solent. RESP. Hominum qui in mancipio sunt, seruitus adeò possessoribus inhæret, vt serui non tantùm in ipsis seruitutis momentis vocẽ ingenuis & liberis conuenientem aduersus dominos tollere non possint, sed nec si libertate donati sint, talem vnquam recipiant vocem. Ideóque liberæ vocis huius pœnam libertini sortiti sunt dum in seruitutem reuocantur. Leges etiam id testãtur veteres, & principum sapiẽtissimi Nouellæ ipsæ constitutiones, quæ seruos dominis ignorantibus clericos factos, & venerabilem sacerdotii dignitatem indutos, aut monasticam vitã amplexos, vel (quod maius est) ad episcopalem gradum prouectos, priori seruitutis ordini iterum restitui definiunt. nihil videlicet adiutos ex huiusmodi ordinationibus, aut habitu monastico, ad vitandam seruitutem. Seruos autem fieri iubent, liberos qui seruilibus personis sunt coniuncti, cùm persona libertate ornata non potest solutionem spõdere pretii, quo subiecta seruituti pars ab ea in libertatem absoluatur. Itidem in seruitutem redigi etiam libertate quidem donatã partem à domino, cùm videlicet ambo serui essent, sed quæ partem relictam sollicitando, occasionem propriæ remissionis sumat ad suum vitæ statum euertendum. Neque solùm ex hac procacitate nihil efficere, vt vim habeat ad tribuendam alteri libertatem, sed eum ipsum ab honore quem accepit excidere, & rursus seruitutis iugo submitti: vtpote qui mala mente contumelia affecerit bonã beneficámque sui domini voluntatem, & ad improbitatem amens iudicio illius abusus sit, cui reuerentiã & obseruantiam exhibere debebat. Harum igitur sanctionum tenor sufficit ad significationẽ verbi ἐλευθεροβοᾶν ignorantibus apertè elucidandam. Vt verò

ſummatim dicam, & ſeruus & libertinus poteſtate clamandi libera omni modo priuantur.

INTERROG. Quid ſignificat dictum illud Euāgelii, Vos autem dicitis, Qui dixerit patri vel matri, Donū quo à me iuuari poſſis. RESP. Cùm Seruator Chriſtus eſſet in Genezaret, deſcendentes Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi, acceſſerunt ad eū dicentes, Cur diſcipuli tui tranſgrediuntur ſeniorum traditionem? non enim lauant manus, cùm panem comedunt. Nam Phariſæi & omnes Iudæi niſi frequenter, inquit, manus abluant, & è foro niſi balneo vtantur, non comedunt, ſeniorum traditionem tenentes. Dominus autem malitiam cordis eorum & peruerſitatem cognoſcens, & cùm auari eſſent, promptos eſſe ad aliena prodigenda: diſcipulis inflictam ab iis reprehenſionem verecundè in eorum redargutionem retorſit: apertè oſtendens eos legis Moſaicæ violatores, & vtrarumque harum tranſgreſſionum comparatione, grauem in eos cōdemnationem pronuntians. Quid enim ſeniorum traditio ad Moſaicam legem, quæ honorare patrem & matrem, & eum qui patri vel matri maledixerit, morte vitam finire iubet? Proinde manifeſtò oſtēdit, eos, dum propriam traditionem conſtituunt, Dei præceptum irritū facere. Traditio autem erat, Qui dixerit patri vel matri, Donum quo à me iuuareris. Hoc autem habet interpretationem huiuſmodi: Quos liberorum inueniebant Phariſæi opibus abundantes, aut ex laboribus propriis, aut liberalitate fortunæ, aut aliunde, pietatis prætextu, docebant eos vt totam ſuam ſubſtantiam vel maximam eius partem Deo tribuerent. Et licet inopes eſſent parentes eorum, indigeréntque liberorum prouidentia, inſtituebant vt parentibus dicerent, quaſi iuſtum quidpiam & inexcuſabile, & quod il-

los poſſet reuocare, Corban (id eſt, munus eſt Deo repoſitum) quod requiris à me percipere, id eſt, lucrifacere. vt ex eo parentes quidem qui Deum ſcirent præferendum eſſe, animo deiecto reprimerentur: Phariſæi autem licenter deinceps quæ repoſita erant, deuorarent, vtpote qui liberos deciperent, perſuaderéntque ſua Deo dedicare, atque ita parentes inopes contemnere, ſimpliciorum facultates ad ſe attrahentes voce Corban.

INTERROG. A beato patriarcha Antiochiæ Theodoro cognomine Balſamon, factæ reſponſiones ad interrogationes Marci, ſanctiſſimi Alexandriæ patriarchæ, comperiuntur quaſdam tranſgreſſiones facere in canonicis & ciuilibus conſtitutionibus: an iis adhærendũ ſit, nécne. RESP. Diuinus ille vir, Antiochiæ patriarcha, magnus quidem erat ciuilium & canonicarum conſtitutionum veterator, & ab omnibus in his celebratus: eius autem ſcripta, quæ ad canonica & ciuilia poſtulata edita ſunt, non in omnibus, quod mirum eſt, accurationem habere cernuntur: ſed veluti ex obliuione maximè & inconſiderantia procedentia, alibi etiam in ſeipſis diuiſa. Nec de eo dubitet qui diligẽter conſiderarit, inueniens eius ſcripta diligentiæ non reſpondentia. Ego autem viuo illo multos audiui Conſtantinopoli legiſperitos, qui quaſdam viri illius opiniones reprehenderent, quòd nõ eſſent rectè emiſſæ in canonum legum interpretationibus & aliis huiuſmodi voluminibus. Reſtat igitur vt veriſimili ratione dicamus, prædicta ſcripta ab eo legi oportere qui exactè iuriſprudentiæ multiplicitatem nouit, & in variis canonicorũ textuum amfractibus doctè exercitatus eſt. Talis vir accuratè ſciet, quid extra reprehenſionem, quid non eo modo ſcriptum appareat. Eum ſanè qui tali non glorie-

tur experientia, nullo modo cum iis congredi oportet, ne rudiũ mercatorũ more, in auri & argenti speciem habentibus & subæratis ac stanneis negotians, æquo cum aureis & argẽteis pretio, damnum & in ipsa sorte sustineat.

INTERROG. Despondit quis sibi puellam sine consuetis sacris precibus, sed per consensum & instrumentorum scripturam: licet ei coniungi cum germana huius puellæ præmortuæ, néc ne? Alius autem quidam eodem modo vxorem sibi, desponsa præmortua, aliam duxit: an hic bigamus censebitur néc ne? RESPON. Duæ piorum principum Nouellæ cõstitutiones: prior quidem, Leonis philosophi: posterior autem, Alexii Comneni, quæ sunt sponsalium & nuptiarum sapienter & religiosè ad reipubl. Christianæ ornatum declararunt, implentes etiam veterum legum quæ de his latæ sunt defectum. nec enim vt has omnino reprobarent abrogaréntque, suas illi ediderunt constitutiones. Sponsalibus igitur & in septenni ætate robur illæ tribuerunt, consensu solo & instrumentorum scriptura. nec amplius quicquam in iis cauerunt. Scriptæ autem Nouellæ tẽpus ætatis tam sponsi quàm sponsæ vlterius producentes finierunt: sancientes, marem quidem decimumquartum annum, fœminam autem decimumtertium complere: & sponsalia non aliter quàm sacra precatione confirmari constítuerũt, vt inde iuxta nuptiarum priuilegium firmitate indissolubili glorientur. Quæ autem sponsalia non sic processerint, irrita & velut non facta censeri. Verumtamen neque prædictæ septennis ætatis veterem constitutionem cessare omnino, sed effectum etiam hanc ex parte habere statuerunt, non vt perfectis adæquentur sponsalibus, sed tantùm confirment conuentiones de sponsalibus

factas, velut hominum placita simpliciter stipulationibus munita. Hoc amplius, vt definitas & declaratas cognaticas personas ingredi prohibeant ad separatam sponsam, siue ad septimum gradum, siue ad decimumtertium annum, ratio sponsalium eorúmque disiunctio constiterit. Sponsi igitur de quibus quæris, primus quidē, si puella erat septennis aut prouectior, cùm sponsalia solo consensu inter eos facta sunt, prohibebitur ex lege germanam eius vxorem ducere, mortua videlicet illa. Sin autem erat minor septenni (nam tali ætate nec per solum consensum sponsalia prorsus consistere dignoscuntur) sine reprehensione & crimine ei coniungetur. Annales enim legum terminos nec nouare nec egredi possumus. Secundus autem, quia sponsaliorum consensum solennis sacrorum celebratio, vt recitatio, non secuta est, nequaquam bigamus habebitur. Nuptias enim non verba constituunt, sed nec apertus vel clandestinus concubitus(scortatio enim hæc est) sed sacrarum precum carmina,& quæ his consequentia. Quónam autem modo & æstimabitur bigamus, aut dicetur, qui non est expertus nuptias hac prærogatiua exornatas? In vniuersum autem solæ conuentiones (vt in summa dicam) & ad constitutionem sponsalium & nuptiarum solutionem ex suprà comprehensis Nouellis constitutionibus vires nullas habēt, licet antiquioribus legumlationibus robur acquisiissent.

ELIÆ METROPOLITANI CRETAE.

RESPONSA AD DIONYSIVM monachum, de diuersis eius interrogationibus.

INGENII quidem imbecillitas & inopia, frater ſpiritalis, linguam cohibuit meam ad ea quæ à te cum dubitatione propoſita ſunt: & manum ad id torpentem habuit, & nequaquam ad ſcribendum mobilem. Qui autem humilibus & morigeris luminum dedit gratiam, & in oris apertura ſuo implet ſpiritu, imbecillitatem meam confirmauit, & linguæ vincula diſſoluit, manúmque antea torpentem, ad ſcribendum incitatam oſtendit: vnde per te Deo in te loquenti obtemperãs, ad tuas me proſterno iuſſiones, & tuis precationibus confidens, os aperio, metu qui eum cohibebat excuſſo: & ad ea quæ à te propoſita ſunt loquar, non verba, mei intellectus fœtum, ſed eius qui cæcos illuminat, & ſtultis dat intelligentiam.

Quoniam autem ante ea de quibus dubitas, quæſiſti interpretationem ſeptuageſimi canonis magni Baſilii, qui diaconum labris pollutum, & eatenus ſe peccaſſe confeſſum, arcet à ſacro miniſterio, ſanctificationum autem fieri participem cum diaconis ſinit: conſequenter certè & nos canonis obſcuritatem diſſoluemus, & dubitationis ſolutionem faciemus. Quæcunque igitur quidam canonem hunc interpretari conantes, occultè ſignificari dixerunt per labiorum pollutionem, ſilentio nunc præterire decreui, vtpote quæ non tam ædificare quàm deſtruere

struere possint auditores. Quod autem mihi dicere tutum, & canonis obscuritatem ex se cõiectare potest, id dicere conabor. Auxiliabitur autem mihi ad hoc & quod in Euãgeliis dicitur à Domino. Qualénam hoc? Respiciens (inquit) mulierem vt concupiscat ipsam, iam mœchatus est eam in corde suo. Si igitur eum qui ad cõcupiscentiam tantùm aspexit mulierem, mœchatum esse in corde suo Dominus pronuntiauit, quod incorporalibus tactionibus & cõplexibus in ea peccatum perfecerit, multo magis eum qui non vsque ad spectra modò, sed & per corporalem tactum, labiorum, inquam, osculi, indéque factæ inquinationis, peccatum veluti incorporauit, talis inquinatio vt mœchum eum condemnabit. Consequenter igitur doctori Christo, magnus Basilius diaconũ his pollutum remouet quidem à sacro ministerio, sanctificationes autem cum diaconis participare permittit: quòd ei adhuc desit ad perfectionẽ peccati, & corporalem crassiorémque mistionem: qua victus diaconus non amplius cum diaconis communione fruetur, sed in laicorum locum expulsus (vt ait rursus idem magnus Basilius) benigne illic huius esse particeps permittitur. Iam verò & de iis quæ solutione indigent, dicere aggrediar.

Quæsisti an oporteat viribus omnino defectis, & tenuè quidem adhuc spirantibus, sed qui sint omnino sine sensu, & neque bibere neque edere possint, largiri diuinas sanctificationes, iam animam efflaturis. Et dicimus, cùm canon diuinitus inspiratorum patrum qui Constantinopoli imperante Iustinianó conuenerunt, expressim vociferetur, Nemo corporibus morientium Eucharistiam largiatur. scriptum enim est, Accipite, manducate: mortuorum autem corpora nec mãducare nec ac-

cipere possunt : nihil nos præter hæc dicere possumus, quia nec adiectionem detractionémve vllã in sacris canonibus cõminisci. Quoniã autẽ ii de quibus interrogasti, suorum negligentia (vt dixisti) ministrorum extrema hora ad hoc per morbũ redacti sunt, vt respirent quidem adhuc, sensu autẽ careant, & neque accipere, neque manducare possint: sed & quod offertur, ob insensibilitatẽ, aut alio quo modo expuant: necesse est sacerdotem qui eo tempore præsto fuerit, non stupidum esse, sed consilium sequi per quod & sanctis muneribus reuerentia conseruetur, & ægrotanti acquiratur securitas: quod non sit prorsus expers huiusmodi subsidii eorũ qui sic transmutantur. Fiátq; illud, si labra & lingua tenuè adhuc spirãtis nec omnino extincti per tactionem & vnctionem sacrarum sanctificationum sigillentur: aut potiùs si ad infirmitatem eius, collatio harum temperetur. Sic enim, vt dictum est, vtrisq; vtraque conseruabuntur, & reuerentia sanctis, cùm ægrotus ex his quæ diximus ea nõ respuat. Sic enim & sua erit stabilitas canoni, qui non iis qui adhuc pauxillũ spirant interdixit participatione, sed mortuis corporibus. Mortua enim, inquit, corpora neque sumere neq; edere possunt. mortua autem sunt à quibus anima iam auolauit.

DE EO QVI AD MORTEM vsque extraneæ mulieri cohabitat.

SECVNDA interrogatio huiusmodi est, an ei qui ad extremum vsq; spiritum cum extranea muliere turpem transegit vitam, sint largiendæ diuinæ sanctificationes, nécne, propterea quòd in proprio peccato à falcifera morte deprehensus sit. Ta-

lis est igitur interrogatio. Quænam autem de hoc nobis oratio est? Si quidem qui ad extremum ipsum halitum redactus, ad conscientiam veniens non fallacium ratiociniorum, futurique iudicii, publicauerit peccatum, & professus sit se, si reuiuiscat, ad id non reuersurum, & contritione cordis ardentiùs postulauerit Dominici corporis & sanguinis communionem mereri: mereatur per diuinæ clementiæ fidem. Id enim arbitror & 13 canonem patrum qui Niceæ conuenerunt, ad finem significare, cùm ait, In summa autem, de quolibet excedente: & eucharistiæ participationem petente, episcopus cum examinatione eum oblatione impertiat. Quòd si nihil tale, vel eo tempore (quod absit) ostenderit, qui ad id aduocatus fuerit sacerdos, procul reuertatur: memor Domini Christi, dicentis in Euangelio, Ne proiiciatis sancta canibus, neque mittatis margaritas ante porcos. & præterea magni Apostoli, vetantis nequis cum alienis peccatis communicet. Qui autem huiusmodi sententia damnatus erit, seipsum accuset. Dictum enim à Deo est per prophetam, In quo te inuenero, in eo te iudicabo. Inuentus autem hic est in proprio peccato. Neque mihi quis magni Gregorii per miracula celebris proferat canonem, qui toto vitæ suæ tempore excommunicatione damnatos, in tempore exitus communionem participare benignè permittit. non enim de iis loquitur quos peccati non pœnitet, sed de iis qui quidem à peccato iam recesserunt, placare autem Deum per hanc longam pœnitentiam damnati fuerunt.

AN OPORTEAT EVM QVI CVM extranea muliere habitat post vxoris suæ mortem, ad binubi vel trinubi gradum suscipi.

QVAESIISTI adhæc quónam modo vocandus sit is qui post mortem coniugis ex primo matrimonio habitat cum extranea, & cum ea coinquinatur: item qui post obitum secundæ vxoris ad extraneam diuertit. an ille binubus, hic trinubus, an simpliciter scortatores. Et miror quid in mentem tibi venerit, vt de his adeò perspicuè differentibus, quasi indifferentibus quæsieris: cùm magna sit bigamorum cum scortatoribus differentia: & horum rursus cum illis. Quod omnibus manifestũ est, & maximè non perfunctoriè audientibus magnum Apostolum, qui bigamiam certa ratione repetitur concessisse, scortationem verò nequaquam. Cui congruens magnus Basilius sic ait in sacris suis canonibus: Quæ in viduitate potestatem suiipsius habet vt nubat, extra crimen est: cum Apostolus dicat, Sin autem vir mortuus fuerit, libera est cui velit nubere, modò in Domino. Hoc autẽ addidit, scortatorios vetans affectus & congressus, quales sanè & extranearum mulierum. Et bigamia quidem precatione consecratur: scortatio autem nequaquam: aut scortatio non esset. Et quidem bigamia (quemadmodum magnus ait Basilius) neque matrimonium est, neque matrimonii principium. Quòd autem bigamia sit matrimoniũ, ex ipso nomine liquet. Et bigami quidem duobus annis vacant communione: quibus impletis eam merentur. Scortatores, si quidem à scortatione cessent, per annos septem integros excommunicatione

damnantur, post quos ad communionem admittuntur. Quòd si scortari non desinant, in se ipsi excommunicationis sententiam ferunt. Et hæc de differentia nuptiarum & scortatorum: cum quibus collocantur etiam qui cum extraneis mulieribus habitant.

DE EO, AN MAIORIBVS POENIS plectantur scortantes quàm trinubi.

HOC amplius & trigamia à scortatione, & trigami à scortatoribus differunt. Idque ex his manifestum est. Illi enim cum sordiũ purgatione, etiam canonico rigore, precationem merentur: hi autem, scortatores videlicet, nullo modo. Illi quidem postquam quinquennii excommunicationem, non à canone, vt magnus inquit Basilius, sed maiorum traditione sustulerint, deinde pœnitentiæ fructum exhibuerint, in communionis locum restituuntur. At scortatores, si à scortatione recesserint, octauo anno eam merentur: si nõ recesserint, nequaquam. Ratiocinando igitur collige has differentias, & non dubitabis sitne scortator an trinubus, qui post secundas nuptias sine precatione cum quapiam muliere turpem vitam agit. Rursus quónam modo iura trinuborum regãtur, ex vnionis decisione disces apertissimé. Neque enim nobis otium est in eius distinctionibus immorandi.

DE EO QVI ANIMADVERTIT suum filium scortantem.

QVANTVM autem ad illud pertinet, an oporteat sacerdotes suscipere oblationes patrum il-

lorum, quibus ſcientibus filii in poteſtate poſiti ſcortantur, nécne.(hæc enim tua interrogatio quæſita) aio, Si ſcortantium, nec à ſcortatione recedentium, admittendæ ſunt, & patrum etiam omnino quorum permiſſu liberi ſcortantur. Nam non vetare ſcientes, ſed tacere, permittere proculdubio eſt. Quòd ſi non illud, hoc quonam modo? Atqui ſcortantium non ſunt admittendæ: nec igitur eorum qui conſcii participant. Conſcium autem & participem eſſe patrem perſpicuum eſt. eò enim illud pertinet, Si conſpiciebas furem, cum eo concurrebas, & cum mœcho partem tuam ponebas. Et in 71 canone magni Baſilii, qui his verbis pronuntiat: Conſcius cum vnoquoque delinquentium, nō confeſſus, ſed conuictus, tanto tempore ſub pœna erit, quanto is qui eſt mali autor emendatur. Quã quam hic in filio qui ſciente patre ſcortatur, plus quidpiam conſpicitur, quàm de quibus dictum eſt. Adeò enim ſubiecti ſunt patribus filii, vt neque legitimæ vxori ſine illorum conſenſu coniungi poſſint. Nuptiæ enim ſine iis qui habent in poteſtate coeuntes (vt iterum magnus ille inquit 42 canone) ſunt ſcortationes. Neque igitur patre viuo, neque domino, qui coeunt, ſunt criminis exortes. conuētiones enim eorum qui in aliena poteſtate ſunt, nihil firmitatis habent. Si hæc igitur ita ſe habent, quis horum patrem pœna ſcortantium eximet? Ideóque & hic, quemadmodum filius, erit excommunicatus: quia cùm poſſet prohibere aut aliter legitimo elocare matrimonio, nihil horum fecerit. Quónam autem modo non magis Deum exacerbabit, qui cùm peccati cauſam non præcidat, oblationibus & precationibus placari Deum arbitratur? Idem enim faceret cum iis qui iniquitatem commiſerunt, & iniuſtè parta poſſident, ſed male-

ficiorum remitti sibi pœnam à iudice muneribus deprecantur. hi enim talia deprecantes, acerbiorẽ omnino sibi potiùs reddẽt iudicẽ (nisi is nomen suũ ementiatur) & hi Deum, qui non aliter ad pœnitentes quàm per pœnitentiam flectitur. Audiant igitur vt meretricis mercedem non partiatur mundus. Valent enim & pro peccatoribus oblatæ iustorum preces, sed effectui traditæ. Id est, si, pro quibus offeruntur, pœnitentia ducantur, conuertantúrque à peccato. quorum nihil hîc factum video, cùm scortans scortatur, & pater tacens, nec coercens, permittit.

DE SVSCEPTORIBVS.

SVSCEPTORES (de his enim tuum quintum est interrogatum) si probè nossent quæ à magno Dionysio definita sunt, & quatenus curam exiguntur & sollicitudinem eius qui per spiritale lauacrum regeneratur, & ab his suscipitur, segnius quidem ad susceptorum ministerium prodirent, etiam ardentiùs inuitati. Cùm verò ignorent, videamus autem quotidie & mulieres sine differẽtia susceptorum onus recipientes: quid vetat, iuxta consuetudinem, quæ hîc obtinuit, viro peregrinante, qui primogenitum horum parentum filiolum suscepit, illius vxorem inuitatam suscipere eum qui eisdem postea fuit natus?

Sextum autem quod de infante quæsitum est, vt paucis dicam, est huiusmodi:

Infans, inquisti, morbo correptus, & iam morti proximus, sacerdoti cuidã oblatus est per sacrã Dei generationem regenerãdus. Hic cùm exilem spiritũ eũ ducere videret, & veritus vt solennibus precibus & adiurationibus nõ decantatis præriperetur,

antequam baptiſmatis regenerationē eſſet adeptus: precationes ante baptiſmum decantandas & adiurationes præcidens, initiat illum triplici demerſione, & triplici Patris, Filii, & Spiritus ſancti inuocatione. Quid poſt hæc? Conualeſcit infans, abeunte morbo. Accedit iterum ſacerdos, adiurationes, quas prætererierat, & preces impleturus. Quod reſtat, quæſiiſti diſcere liceret id facere, nécne. Et puto ea quæ baptiſmum præcedunt, poſt baptiſmum accinenda nō eſſe ei qui iam baptiſmo initiatus eſt, per triplicem immerſionem, & trium Perſonarū inuocationem, in quibus eſt baptiſmus. Nuſquā enim ab vllo ſacrorum canonum tale quid definitū inuenimus. Et 47 canon diuinitus afflatorum Patrum qui Laodiceæ conuenerunt, de iis loquēs qui ob neceſſitatem in morbis baptizantur, nihil horum meminit, neque vt preces dicantur, neq; vt adiurationes poſt baptiſma fiant. ſed illius modò, vt fides ediſcenda ſit & poſt baptiſma, ab eo qui morbo prohibitus eſt, antequam eam diſceret. Ait enim eos qui in morbo baptizati ſunt, fidem ediſcere oportere, & agnoſcere ſe diuina largitione dignos habitos eſſe.

Septimam & vltimam interrogationem huiuſmodi propoſuiſti: Puella quædam, quintum agens annum in impubere ætate, deſpondetur cuidam viro, qui propter ætatem impuberem iure eam repudiat. hæc autem rurſus ſeptimo ætatis anno deſpōdetur alteri: qui iterum eandem cauſam habēs cum priore, diſſidium cum ea facit. Quid tum deinde? Tertiumdecimum agens annum vult alii viro legitimè coniungi, & benedictione ſacra initiari. Hac per narrationem exponens, quærebas prohibita eſſent, nécne. Et dicimus non prohiberi eam, tum quòd præter ætatem deſponſata ſit, & huiuſmodi

ſponſalia nullo connumerentur modo ſponſalibus Nouella cõſtitutione cognitis: tum quòd prædicti ſponſi (ſi quidem ſponſos vocari oporteat eos qui per illicitum appellationem emẽtiti ſunt) iure iam ab ea diſceſſerint. Nam & ſiquis eorum ſponſalia vindicet, ſufficiat puellæ auxilium ad eum repellẽdum, quòd non videatur conſentire propter ætatem pupillarem.

NICEPHORI CHARTOPHYLACIS.

EPISTOLA CHARTOPHYLACIS domini Nicephori ad monachum quendam Theodoſium, & incluſum Corinthi, continens quarundam quæſtionum ſolutionem.

DE QVIBVS interrogaſti, venerande pater, noſtrũ non eſt reſpondere. antiſtitibus enim talium diſpenſatio permiſſa eſt. Nos autem qui inferioris ordinis, miniſterii ſortiti ſumus, licet indigni, dignitatem, offendere videmur canonicas conſtitutiones, ſi cùm de his non ſit nobis permiſſum dicere, ſed ea à regionis antiſtite diſcere quæ oportet, diſpiciamus omnino de his, & dicamus. Æquum enim & iuſtum eſt vt præſulem tuum Corinthiæ eccleſiæ pontificem interroges, & ab eo diſcas, nihilque ſine eius ſententia circa ſalutem animarum facias: ſed nec ratiocinia ſuſcipias, aut gratiam concilies pœnitentibus, niſi accepta ab eo venia. hoc

enim vult Apostolica & paterna ecclesiæ cõstitutio. Quoniam autem voluisti etiam à me discere quidpiam, dicam non à meipso, nec vt potestatem habens in his quicquam statuendi, sed quatenus ex canonicis libris hausimus.

Binubos, aut scortãtes, aut eos qui vel semel tantùm scortati sunt, neutiquam sacra celebrare vult canonica disciplina: sed nec scortatores mundanos diuinorũ sacramẽtorum fieri participes, nisi à malo abstineãt: quin & competẽti pœnæ subiicientur, & seruitutis nexũ subibunt. Monachi autem nõ sacerdotes, qui aliquorum cõfessiones suscipiunt, ligantes & soluentes, sciant se id contra canones facere. Sancti enim patres nec sacerdotes volunt sine iussu antistitis regionis conciliare pœnitẽtibus gratiam, vt 6 & 42 canon synodi Carthaginensis declarant: nunc verò nescio quomodo ea spernitur constitutio. Verùm nos quæ scripta extant referimus.

Compaternitates autem vel fraternitates monachi facere vetantur: idque grauiter prioribus aut præfectis monasteriorum ecclesia iniungit. neque enim vllo modo lex admittit eas quæ vocantur fratrificationes.

Eas autem mulieres quæ fœtum enecant, homicidii pœnis subiici, extra dubitationem est, vt secundus magni Basilii canon latè persequitur.

Quod autem ad infantes attinet qui mortui inuenti sunt in parentum cubili, prudentia magna opus est. nam si ex euidenti culpa, inebriatorum videlicet genitorum, aut alio quo modo negligentium, facinus admissum est, homicidium esse videtur. Sin autem ex cooperatione & insidiis aduersarii, cùm nulla eorum sit culpa, res veniam meretur.

De seruis autem qui sine sacra benedictione cum ancillis coniuncti sunt, scito, nisi benedictione ini-

tientur, non debere diuinorum ſacramentorum fieri participes, ſed vt ſcortantes ab iis prohiberi. Hæc ſecundum diuinas ſanctorum patrum ſententias & cõſtitutiones tuæ reuerentiæ ſcribimus. Antiſtitibus autem tributa licentia eſt, diſpenſationes in his faciendi iuxta iis datum diuinum ſpiritum & gratiam. Ob eámque rem dicimus & pronuntiamus, conſentaneum eſſe locorum magiſtratus ſeu antiſtites de his interrogare, & eos adiutores habere. Illi enim potiùs de ſibi credito grege rationem Deo reddent. Dicere autem eos qui peccant non ferre canonum ſeueritatem, nihil ad nos. Ait enim cælitus reſplendens Baſilius in 84 canone, fructus pœnitentiæ probari oportere. non enim ad tempus, ſed ad modum omnino attẽdimus. Si difficulter à ſuis moribus euellantur, & carnis voluptatibus ſeruire malint quàm Domino, & euangelicam non excipiant vitam, nulla nobis cum iis communis ratio. Et perlege, pater, ad finem vſq; canonem, vtpote cauſæ conuenientem.

Habes reliquum, in primis venerande pater, quod petiiſti, iuxta notitiam noſtram. Veruntamen ſi eos qui te adeunt, vis ad exactam & rectam dirigere normam, percurre diligẽter canones à ſacris præconibus diuiniſque Apoſtolis & diuinitus afflatis patribus editos: & de quibus dubitas, cum humilitate & precibus ad metropolitanum tuum referens, eius vtere conſilio: Deum toto ex animo rogans vt tibi peritiæ iudiciique gratiam largiatur. Reuera enim valde periculoſum eſt, audacter ligare & ſoluere eos qui delicti conuicti ſunt, & morbis non idonea præparare medicamenta.

EIVSDEM AD EVNDEM.

INTERROGASTI nos, in primis venerande pater, ſcripto tuo, non prolixè nec inconcinnè, ſed conſideratè & ad amuſſim, de quibus ipſe dubitaſti: quæ hodie dubitanter & multi alii quærunt. Quæ igitur illis qui coràm nobiſcum colloquuntur, Deo dante, dicimus, ea nos ad integritatem tuam enuntiamus. Primùm canones eccleſiaſticos à numine afflatis patribus editos & confirmatos, illos eſſe dicimus quos ſancti Apoſtoli, quique in ſeptem magnis & œcumenicis ſynodis conuenerunt ſancti patres, ediderunt. Adhæc & qui à prouincialibus ſynodis facti ſunt, & ab iis quæ per varia tempora claruerũt eccleſiæ luminaribus, magniſque pontificibus fuere promulgati: quos in initio 6 ſynodi nominatim percẽſitos comperies. & præter hos nihil aliud eccleſia admittit. Declaratos igitur omnes canones ſi diligenter conſideres, à ſcopo nõ aberrabis. Quod autem ad editos à Ioanne ieiunatore, conſuetudinem recepimus iuxta vniuſcuiuſque vires correctionum moderandarum. Eo excepto quòd dicimus, quæ non ſecundum canonum diſciplinam viſa ſunt à Ioanne ieiunatore dicta eſſe, ſiquis cordatus cõſiderauerit, ex patrum ſententia dependere. Cùm enim magnus Baſilius in vltimo ſuo canone perſpicuè moneat, cuicũq; animarum cura credita eſt, poteſtatem dari augẽdi minuendique delictum, ex affectu videlicet confitentium, & omnino perſonas ac res obſeruandi procurandique cum iudicio vtilitatéque animarum: non mirum certè ſi Ioannes ieiunator, canonis huius perſuaſione, iuxta datam ſibi ſpiritalem gratiam, quidpiam innouarit, id quod diſpenſatur ad vtilitatem prorſus adminiſtrans. Adhærendum ergo eſt

iis quæ ſynodicè promulgata & confirmata ſunt: deinde etiam ex perſonarum & temporum morúmque qualitate correctionis diſpẽſatio facienda, magnoBaſilio, id(quemadmodum dictum eſt)permittente. Cæterùm tua virtute illud indignum eſt, quòd dicis homines ne auditu quidem canonica præcepta ferre. Qui enim ea non admittunt, nullo modo ſunt Chriſtianarũ partium. Ob eámque cauſam nõ ſeuerè & ſine cõſolatione his tibi erit vtendum, ſed benignè & facili diſciplina. Nam velut dulcia & iucunda ægrotantibus exhibent.

NICETÆ METROPOLITANI THESSALONICES.

RESPONSIO AD RELATIONEM monachi cuiuſdam Cappadocis,Baſilii nomine.

SANCTE domine mi,in mũdo habitationem faciens, & adeuntium me confeſſiones ſuſcipiens, reperi ex iis aliquos qui ſeruos & ancillas haberent, & ſeruos ſuos ſine ſacra precatione, ſcortatorum more,coniunctos. Cùm autem legiſſem ſecundum magni Pauli præceptum,dicens,Quòd ſi ethnici ſit ſeruus doceatur placere Domino,ne ſermo calumniis appetatur.Si igitur habet vxorem vir, aut vxor virum, doceantur ſeipſis eſſe contenti. Quòd ſi innupti ſint, diſcãt non ſcortari,ſed nuptias lege contrahere . Quòd ſi dominus eius, fidelis ſit, ſciátque eum ſcortari , non det ei vxorem , aut mulieri

virum,excōmunicetur. cùm,inquam, id legissem, admonui dominos vt benedicerētur eorum serui, præceptum etiam eis ostendi. Qui præceptum quidem probarunt Apostoli, vt sanctum, & Deo grata continens: id verò pro defensione causabantur, se vereri ne si præcepto pareant vt serui benedictionē accipiāt,liberati per benedictionem,eorū seruitutē priuentur. Cùm hæc illi dicerēt,eram rursus in certamine ad propositum dubius: multóq; tamen adhibito studio, inueni etiam ter beati Imperatoris domini Alexii Nouellam iubētem vt serui benedicantur,rursúsque post benedictionē serui maneant. Eam igitur illis ostēdi.Qui iterum defendebāt non esse hanc constitutionem beati principis. Cúmque nesciā quid opus facto sit,sanctitatem tuam rogo,vt si verè ea Nouella ab eo facta sit, à tergo firmetur subscriptionis tuæ autoritate. Subscribatúrq; sancta manu tua, ad probationem certitudinémque eorum qui illi fidem non habent, & ad multorum vtilitatem.

Hoc amplius discere velim à tua sanctitate,quid de iis faciendum sit qui vnum habent seruum. Est enim qui vnum tātùm habeat seruū:& cùm emere non possit ancillam, seruus extranea & vaga libidine scortatur.Est qui ancillam habeat,quæ,quia dominus seruū comparare nō potest, scortetur similiter. Peto vt me tuam institutionē doceas, & quæ sit taliū medela: & an dominis qui post ecclesiæ iudicium nō emendantur, offerre Deo munus sit fas: & an liceat sacerdoti horū munera accipere: maximè cùm scortātes mulieres oblationes fermētauerint.

Quis tu,amice,qui hæc lōgo ex interuallo interrogas, nescio,qui nec te viderim,nec tecū sim collocutus.Quæ autem errata cōprehendit admonitio tua,necessariò corrigēda sunt:tuámque de iis inter-

rogationem accipio. Peccata eorũ qui dominis inseruiũt, siue serui sint, siue liberi, & potiùs serui, aut omnino in potestate, in dominos conferuntur, si eorũ correctionẽ nullo modo curent. Et si quidem sint latentia, rationem Deo reddet qui fecit: sin autem aperta, paterfamiliàs ipse: qui etiam ecclesiæ loci hæc declarare tenetur, vt episcopus, & qui illic sunt sacerdotes ac monachi, de eorum correctione disceptent. Tunc enim paterfamiliâs, si quidem admonitus id neglexerit, nec fecerit ad emẽdationem quicquid in se est, increpandus est pro sui ordinis qualitate, & exterminandus. Cùm igitur serui & ancillæ cuiuspiam scortãtur & accepta eius notitia dominus nõ coercet vllo modo tale peccatũ, nec permittit eos benedictionem accipere, excommunicatione dignus est, iuxta sacros & diuinos canones, quemadmodũ tu exquisitè considerasti. Illud autem frustra formidant domini, ne si seruis cõcedatur vt cum legitimis vxoribus sacris benedicantur precibus, aut ancillæ cum viris, suos seruos amittãt: quasi sacrarum precũ recitatio eos in libertatem rapiat. Hanc enim formidinem inclytus Imperator dominus Alexius sustulit, per Nouellam quam etiam ecclesiæ receperunt. Et reliquum, ne scortentur, receptum est vt sacra precatione seruiles initientur personæ, iterùmque in seruitute maneant. Nec vllam causam habent domini quin suos seruos seruis mulieribus, & ancillas seruis viris, cum sacra precatione legitimè coniungant. Quod nisi fecerint, canonicis obnoxii sunt pœnis, exterminationibus videlicet, & excommunicationibus. Eorum autem neque oblationes accipiendæ donec corrigantur. Sed & qui ad ea obseruanda emendandáque deputati sunt, nisi id fecerint, sacris canonibus obnoxii erunt. Quòd si cui sit facultas

habēdi seruum vnum vel ancillam, desit autem facultas alterius comparandi, vt eos coniungat, & ob id indulget ei quem in sua potestate habet: sciat ipsos non ideo liberari ab ecclesiastica & canonica cēsura. Sed & ipse omnino teneatur docere seruum suum continenter agere, aut omni modo scortationem prohibere, nuptiis vtcunque cōiungens scortantem personam. atque ita extra culpam esto.

Subscriptio, Nicetas metropolitanus Thessalonicæ.

INTERROGATIONES ET RESPONSIONES DIVERSAE, A variis antistitibus factæ, ad dominum Nicetam chartophylacem, qui fuit archiepiscopus metropolis Thessalonices.

INTERROGATIO I. Diaconus officialis accusatus quòd per collusionem amiserit rem ecclesiæ immobilem, censuræ ecclesiasticæ subiectus est à metropolitano: obiit metropolitanus, successit alius qui eum in pœnis esse siuit. Quæro an hic à nobis pœna absolui possit.

INTETRROG. II. Clericus vxorem ducēs, precatione tantùm sponsaliorum suscepta, cum ea congressus est: deinde creatus est sacerdos, credens sponsaliorum preces ad nuptias sufficere, cùm antistes ignoraret perfectas nuptias nō fuisse contractas. Postea nuptiarum etiam precationem accepit. Quæro an debeat sacra celebrare, aut à celebratione,

tione desistere, aut temporalibus pœnis coerceri.

INTERROG. III. An deputatus qui secūdas nuptias contraxit, debeat tempore introitus simul introire cum antistite.

RESPONSIO I. Qui incusatus est, siue simpliciter, siue secundum leges accusatione instituta, ob collusionem de prædio ecclesiæ factam, non tamen etiam conuictus, etsi sub pœnis (cùm is qui propter talem accusationem eas irrogauerat, sit mortuus) relictus fuerit, & à duobus qui post illum fuerunt antistitibus, sitque hactenus sub iis: tamen si nunc nullus eũ conuincat, nec fateatur proditionem, potest à suo antistite qui nũc est, absolui, & esse in proprio ministerio, officióque suo fungi.

RESP. II. Clericus autem qui cum sua sponsa ante nuptiarum consecrationem coiit, licet non censeatur clandestinas contraxisse nuptias, quia sufficere existimet sponsaliorum coniunctionem ad sponsæ copulam: quia tamen omnino ignorauit ea quæ ipsum non ignorare oportuit, ob eam causam præiudicium patitur, etsi post ordinationem, benedictionem nuptiarum susceperit. Duo enim ignorauit, & solam sponsaliorum precationem non sufficere ad copulam, & post ordinationem benedictione coniugali non initiari quenquam. Dicam & tertium, neminem qui cum sponsa ante nuptias congressus sit, ordinatione dignum haberi.

RESP. III. Deputatus verò qui secundas contraxit nuptias, seruans, vt opinor, binubi priorem pœnam, quæ ei canonicè imposita est (videlicet excommunicatus anno vno aut altero, prout ipse iudicaueris) postea rursus benignè restituetur ad deputati ministerium.

INTERROG. Cùm donatum esset cuipiam monasterium à quodam eorum qui ante me fuerũt

metropolitano, facta est monasterio & possessionis ad meam metropolim pertinentis concessio. An hoc possit fieri, & possessiones metropolitanorum monasteriis cōcedi, nomine tantùm sic appellatis, non re. RESP. Possessionis ad metropolim pertinentis monasterio facta concessio, etsi monasterium metropoli dominicè subsit, aut velut domus sit metropolitani, aut nullo modo donari possit, aut reditus ad metropolim proueniat (vt plerunque fit) recta ratione nec cognita est, nec recipienda. multo autem magis, si nihil horum fuerit. manifesta enim alienatio aut frustra & inconsideratè à metropoli in monasterium possessio trāslata videtur. Quod autem frustra & in vanū fit, nec rationi nec legi consentaneum. Cuiusque enim monasterii peculiaris est administratio, & ad propriam constitutionem spectans. Verumetiam peculiaris ipsius metropolis, nisi ex synodica dispensatione ad vtilitatem ecclesiæ tale quid datum sit. At verò alienatio sine synodica cognitione, nō permittitur.

INTERROG. Siquis sacerdotatus aut etiam laicus deprehensus sit contra proprium episcopum aut magistratum, aut priuatum simpliciter & vulgarem hominem cruces in charta manu propria fecisse, aut etiam insidias in ipsos vel cœtus populi meditatus, cui pœnæ subiicitur? RESP. Qui tale quidpiam perpetrant, & ab extraneis legibus, vt tuipse scis Deo charissime, plectuntur, velut criminis coniurationis & sodalitii rei. multo autem magis ab ecclesia emendationi subiiciuntur, iuxta decimumoctauum canonem Chalcedonensis sanctæ synodi. Et si quidem clerici sint, de proprio gradu excidunt: sin autem laici, excommunicantur. In quibus enim clerici deponuntur, laici excommunicantur.

INTERROG. Siquis consecratus aut etiam laicus deprehensus sit incantator aut veneficus, aut etiam triuiorum circulator, cui pœnæ succidet?

RESP. Hæc sunt paganicæ consuetudinis, non Christianæ reipublicæ, & minus orthodoxæ ecclesiæ. Vnde qui his studiis & malis artibus conuictus fuerit, si quidem sit clericus, deponitur, & de ecclesia eiicitur, iuxta canonem trigesimumsextum Laodicenæ synodi. Similique modo laicus prorsus ab ecclesia expellitur. Pœnitentiam autem agentes emendantur per sexennium aut quinquennium: tribus quidem annis prostrati, & reliquis comprecantes tantùm, sine oblatione, iuxta vigesimumquartum canonem Ancyranæ. Atque ita ingenuè pœnitentes, vel vt antistes ad eorum pœnitentiam animaduerterit (habet enim potestatem minuendi temporis) diuinam communicationem promerebuntur.

INTERROG. Siquis sacerdotatus cum præside prouinciæ potentatum habere studeat, indéque denuntíauerit quidpiam de aliquibus, & præsidem in eos excitauerit, quid secundum canones patietur? RESP. Sacerdotatus templo assidere debet, & ecclesiasticis occupari ministeriis, non potentatum simul gerere cum mundanis potestatibus & magistratibus. Ex legitima autem denuntiatione non læditur, si quando id faciat, nisi contra ecclesiam fiat falsa & calumniosa delatio. Tunc enim aut vt impius aut calumniator conuictus damnatur: certæ autem sunt canonicæ horum pœnæ.

INTERROG. Si quis sacratus, præter decorum induatur vestem, & mundanis amictus deprehensus sit, & tela ferens, noctúque vagans, quónammodo coercebitur. RESP. Indui non

decenti habitu, & telum ferre, noctúque vagari, vt prima specie videtur, laudabile non est. Nam de eo qui sic agit, boni nihil suspicari licet. Post admonitionem enim qui id facit, deponetur omnino: nisi per necessitatem aliquam, aut infortunium, vel paupertatem, aliámve quam iustam caussam, aut etiam loci ferocitatem & instabilitatem ac barbariem, ad vtilitatem suam vel alterius cuiuspiam, non ad animæ damnum. Tunc enim ei venia dabitur, vt qui non sit inficiatus promissum, neque contemptui habeat habitum, neque vllis aliis insidietur.

INTERROG. Siquis sacratus promiscuum vulgum excitet aduersus suum episcopum, vel alium quemlibet simpliciter, & turbas congreget, ac moliatur in eum, quidnam à canone pati debet? RESP. Responsum quod ad primam interrogationem factum est, & ad hanc sufficiet, nec pluribus opus est verbis.

INTERROG. Siquis sacratus edoctus fuerit, quomodo omnia quæ secundum canones, facere oporteat, quæ autem præter ecclesiasticam institutionem & traditionem, auersari: & postquam vel nullo modo vel ad tempus paruerit, rursus aliquando ad suos deprauatos mores reuertatur, & præter canones ecclesiasticámque traditionem alienis moribus & pro sua libidine vtatur, cui pœnæ secundum canones subiicietur? RESPON. Quod contra diuinos canones ecclesiasticámque traditionem fit, aut emendandum est, aut prorsus condemnandum: & transgredienti pœna à competenti canone definita est.

INTERROG. Siquis sacerdos donum sacramentorum communicantibus non gratuitò largiatur, qua censura emendabitur? RESP. Si

hic post vnam vel alteram admonitionem nõ corrigatur, benigna ratione excommunicabitur. Quòd si postea absolutus excommunicatione cæleste donum non venale vendere perseueret, deponetur. Donatio enim Dei, donatio non venalis. Siquis autem ei sponte offerat, in solatium fortè paupertatis, vel honoris causa, vel in modum liberalitatis, accipere, & pro offerente vota facere non prohibetur.

INTERROG. Siquis sacerdos salem benedicens, aut ouibus & bobus preces fundens inueniatur, eorúmque pectuscula & coria recipiens, aut etiam columbas ad mortuorũm sepulcra & memorias mactans, cui pœnæ subiicitur? An liceat autem ei & conuiuari in memoriis & festis diebus & nuptiis cum laicis conuiuia habentibus, ad hæc in eo quod interea responsum erit, acquiescam.

RESPON. Animalia & oues in ecclesiis offerre vt mactentur à sacerdotibus, qui velut eorum portiunculam accipiant, veteri more, pectuscula & coria, item columbas ad sepulcra mortuorum sacrificare: Iudaicum omnino est & Græcum, & censura correctionéque dignum. Ratione autem carentia dignari sale, & oues ac boues ad vtilitatem assumentium, sanitatémque ipsorum & animalium, nihil habet absurdi: quin potius etiam fidei est illud. Vt animalia etiam sacerdotibus offerantur ab aliis siue viua siue mactata, in honorem aliquem & expiationem, præter rationem non est, sed & pietate plenũ: modò ne ad altare, vel intra ecclesiam. Ideóque pectuscula & coria allata sacerdos omnino citra reprehensionem accipiet. Qui enim totum exhibet, non prohibetur partem sacerdoti exhibere, & quidem partem pinguissimam. Ne dixeris hoc esse legis Mosaicæ. Non enim lex prorsus abolita

est, sed in melius, sed & sublimius transmutata. Sacrificia enim animalium fieri desierunt, ad tempus tunc permissa: at oblationes quæ sacerdotibus fiũt, non vetantur. Et quod Christianè fit innato quodam more, vel etiam ex rusticana liberalitate, vt Iudaicè factum non censebitur. Quòd si in mortuorum memoriis columbæ animalium grandiorum vice sacerdotibus exhibentur à tenuioribus in eorum alimoniam, non per rationem sacrificii, neque vt ad sepulcra mactentur, hoc nemo prohibuerit. Oportet enim sacerdotem ex sacerdotio ali, & honorari à laicis, & aliàs omnino, prout quis potuerit, exhibitionibus secundum facultates factis. Si bouem integrum offerre non possit, partem offerat, vel pectusculum, aut quidpiam aliud, vel corium fortè solum. Si neque hoc, columbam, aut aliam auem aliquam. non quidem Iudaicè aut Græcè, sed piè ac religiosé: Enimuero sacerdotes simul cum laicis cœnam & cibum sumere ac conuiuari in festis & nuptiis modestè, & cum decenti grauitate, Deo gratias agentes, non prohibentur, nisi collatitia sint conuiuia, aut secundæ nuptiæ, aut aliqua in his ludicra inducantur: nam quæ ex collatione fiunt conuiuia, prohibentur 55 canone Laodicenæ. Et in secundis nuptiis conuiuari sacerdoti non permittitur. Sed si quando in primis nuptiis conuiuetur, festiuitati intererit, donec thymelici (iuxta quinquagesimumquartum canonem Laodicenæ synodi) & ludicra introducantur. Qui præter hæc facit, excommunicatur, & canonicæ subiicitur censuræ.

Interrogasti religiosissime de Tryphone quodam qui sic vocabatur, despondisse sibi imperfectæ ætatis puellam, eámque nondum secuta benedictione vel copula discessisse, & Tryphonem aliam

duxisse vxorem, quæ peperit filiam. ipsam Tryphonis filiam coniungi cum puellæ illius consobrino, quæ priùs Tryphoni desponsata in imperfecta ætate obiit. Quæsiisti discere an veritus sit talis contractus. Et rescribimus, si sponsa illa non fuit viripotens, necdum nuptiarum capax, iniusta esse sponsalia, & pro nullis haberi, nullúmque obstare ei contractui impedimenum, quin Tryphonis filia licitè nubat illius consobrino.

IOANNIS ZONARÆ MAGNI QVONDAM DRVNgarii viglæ & primi à secretis.

ORATIO AD EOS QVI NAturalem seminis fluxum immunditiem existimant.

NOLI iustus esse multum, neque regula ipsa rectior. Hæ sunt sententiæ præstantioris & nostræ sapientiæ. Quod si extraneorum quidpiam eis adsuendum sit (nec enim quæ illorum sunt omnia reiicienda) Ne quid nimis. Quorsum autem hoc mihi præludium est, quamprimum dicetur. Multi enim eorum qui exactiorem monachicam disciplinam sectari videntur, & veluti ad spiritalius inclinant, vt immunditiem aliquam naturalem seminis fluxum arbitrantur: non solùm quando cum imaginatione aliqua contigerit, sed & si absque

imaginatione. Atque adeo pollutum existimant eum qui id passus est, vt non eum modò arceant à sanctificationum participatione, sed iam aliqui attingere ipsum diuinam imaginem prohibeant. Ita immunditiem iudicant, naturalem seminis excretionem. Disputandum verò cum his, demonstrandúmque hunc affectum neque semper inculpatum esse, neq; indistinctè, qui eum passus est, puniendum. Illud enim, exhortatio ad libidinem: reliquum autem, viæ præparatio ad desperationem. Si enim qui non sua sponte necessitati naturæ subiectus, & sine perturbata affectione passus excrementi egestionem, immundus iudicatur, & ex sententia exactiorum doctorum repellitur à sanctificatione: quomodo propriam non desperauerit salutem qui libidinis impetu in simile vitium inciderit, vel sponte in commistionem collapsus fuerit? Si igitur, boni viri, canonum ignorantia, hæc vobis constituta & disposita sunt, docere, & ratiocinia accipere, & peccatoribus irrogare pœnas, vobis non conuenit: quemadmodum nec medicari, artis medicæ imperito. Quòd si sciẽtes vbi canones genitale profluuium puniunt, & vbi nõ puniunt, eos tamẽ velut Platonicas leges, sinitis negligi, à vobis autem ipsis pœnas irrogatis iis qui vobis subiecti sunt, & legislatoribus contraria sancitis, diuinisque & sacris patribus aduersantia facitis: non modò animarum curationis priuatio vobis irrogabitur, verumetiam canonicis pœnis subiiciendos esse vos decernetur, iuxta sacras de his constitutiones. Nec enim quidquam iis addendum est, iuxta diuinam scripturam, & ab iis demendum nihil. Magnus autem Paulus anathemate etiam condemnat eum qui præter id quod accepimus euangelizauerit quidpiam, etiamsi angelus esset. Vos autem,

quāuis ad virtutis videamini peruenisse fastigium, longè tamen ab angelica dignitate distatis. Quòd si angelos aliud quidpiam inducentes præter ea quæ tradita fuere, anathemati subiecit diuinus Apostolus, nihil equidē ominosum dicam: vos autem, sat scio, intelligitis, licet non exprimam. Quòd autem canonibus aduersamini, cùm imaginatos à sanctificationibus indifferenter arcetis (mitto enim & diuinarum effigierum contactum) ipsis sacris canonibus adiectis, qui quidem scitis ipsos, bouem in lingua ponentes, vt est in prouerbio, tacebitis: qui autem ignoratis, discetis. Canones autem sunt delectorum patrum, & quos synodi roborarunt, piique Imperatores legum vicem obtinere sanciuerunt. Sexta enim œcumenica synodus in Trullo palatii coacta, enumerationem faciens canonum qui obtinere debent, & diuinorum sacrorúmque patrum qui eos ediderunt, cum aliis eos etiam numine afflatos patres enumerat, qui de præsenti quæstione interrogati, responderunt: magnum videlicet & in diuinis sapientem Athanasium, & Dionysium, & Timotheum, qui Alexandrinæ præfuerunt ecclesiæ. Et secunda Nicena synodus, libenter diuinos canones dicens amplectēdos, eos qui à diuinis sancti Spiritus buccinis, sapientibus, inquam, Apostolis compositi sunt, & qui à sanctis & œcumenicis synodis, præterea etiam à prouincialibus: addens autem, & à sanctis patribus nostris (Ex vno enim omnes illuminati spiritu, definierunt, inquit, conducibilia) subdit, Et quos anathemati quidē transmittunt, nos quoque anathematizamus: quos verò depositioni, nos quoque deponimus: quos autem segregationi, nos itidem segregamus: quos autē pœnæ tradunt, nos quoque similiter subiicimus. Cùm igitur hi numine afflati viri à sanctis synodis simul

cum reliquis approbati sint, celebris quidem Dionysius in sua ad Basilidem epistola hæc constituit. Qui in non voluntario nocturno fluxu fuere, propriam subsequantur conscientiam: & seipsos siue discernant siue non, intueantur. Vt is qui de cibis, Discernens (inquit) si comederit, condemnatus est. Et in his bona præditus conscientia, nec obtrectator in propria cogitatione esto, omnis qui Deum accedit. Diuino autem numine inspiratus Timotheus ad eum qui quæsierat an qui libidinosis stimulatus est somniis deberet communicare, necne, tale responsum dedit: Si quidem mulieris desiderio subiectus est, non debet. quòd si Satanas eum tentat, ne hac occasione à diuinis alienetur sacramentis, debet communicare: quoniam calumniator nõ desinet illi struere insidias, quo tempore communicandum ei est. Magnus autem & sacer Athanasius ad Amum monachum de hoc scribens, longam fecit epistolam, cuius nos commemorantes ea quæ ad rem pertinent, reliqua prætermittemus. Sic autẽ ait: Omnia quidem munda mundis: immundorum autem & conscientia per omnia polluta est. Miror autem imposturam diaboli, quia cùm corruptio sit & pernicies, cogitationes tamen suggerit, vt videtur, munditiei. Id verò quod fit, insidiæ magis sunt, quàm examinatio. Vt enim athletas auocet à consueta & salutari exercitatione, & vincere videatur, pariter talia quædam excitat bombycia: Quid enim (dic amice) peccati habet aut immunditiei naturalis aliqua excretio? perinde ac siquis vellet in crimen verti mucum per nares emissum, & oris sputum, hoc amplius, ventris excrementa. Quòd si Dei manuum opus esse credimus hominem, iuxta diuinas scripturas, quomodo potuit à munda potentia opus aliquod inquinatum fieri? Et si Dei

progenies sumus, secundum diuina Apostolorum Acta, nihil habemus in nobisipsis immundum. Tunc enim solùm polluimur, quando impiissimum committimus peccatum. Quando autem naturalis aliqua præter voluntatem fit excretio, tunc naturæ necessitate cum aliis & id patimur. Et post alia: Dixerit autem quis probabiliter: Naturalis vlla excretio non subdit nos supplicio. Et fortasse an medicorum filii pro his causam dicent, quòd animali datæ sint necessariæ quædam viæ, per quas membrorum quæ in vnoquoque nostrûm coalescunt superflua mittantur, vt capitis excremēta, pili, & quæ è capite mittūtur aquosa, & alui deiectiones: igitur & meatuū seminalium illa superfluitas. Quod ergo est aduersus Deum peccatum, cùm Dominus ipse animal finxerit, feceritque hæc membra tales habere decursus? Sed hæc prædictorum patrum sunt instituta. Quid autem vos, summæ puritatis exacti (vt arbitramini) custodes, qui etiam imaginatione libidinosa carentem fluxum punitis, & naturalem spermatis excretionem, impuritatem existimatis? eósque qui id patiuntur, nullo animi præcedente motu, a sanctificationibus repellitis? e interim non erubescitis magno Athanasio contraria statuentes (in præsenti enim ceteros prætereo) iisque quæ ille scripsit contraria facientes? Cuius sermones & magni patres, quique ad summum externæ sapientiæ & diuinæ atque nostræ prouecti sunt: orbis terrarum luminaria & doctores à quibus nostra stabilita est fides, pro definitionibus & sententiis acceperunt. O vecordiam vestram, vel stoliditatem, &, vt verius dicam, imperitiam. Neq; intelligitis, meo quidem iudicio, vos iudaizare, & veteris testamenti renouare instituta, quæ Seruator

noster homo factus inania reddidit? Illius enim ius est, seminifluos immundos censeri: vos autem, vt opinor, eum qui cum vxore sua concubuerit, postquam surrexerit è lecto, iudicabitis immũdum: nec ad orationem admittetis, sed etiam ei valuas templi obstruetis. Nec cogitatis dictum, nuptias esse honorandas, & lectum sine macula. Sed quia & illic seminis fluxus, maiori cum voluptate, condemnabitis insontem, & eum qui cadauer attigerit, non verebimini dicere pollutum. Et cuius in corpore lepra effloruit, è ciuitate expelletis. Verùm agite, qui in somnis excernit genitale semen, eum non creditis mundum? Quid verò de iis videtur & constitutum est, qui exuscitati eiusdem fluxum patiuntur? hoc enim vitio multi laborant, vel cùm vrinam sequitur sperma, vel cùm solum spontéque fluit. Nam si hos à mundis separatis, manifestò Iudæos imitamini. ii enim quos seminifluos nominauit Moses, & immundos existimari constituit. Quòd si hos admittitis, nec pollui per excretionem putatis, qua ratione eos qui seminis fluxum absque libidinoso spectro passi sunt in somnis, arcetis a sanctificationum perceptione: vigilantes autem, qui eodem sunt affecti vitio, extra pœnam esse sinitis? Etenim vtraq; excretio est naturalis, & vtraque præter voluntatem accidit. Quòd si hominum quispiam hæc de iis dixerit qui absq; somnio libidinoso in seminis fluxum inciderunt: quid de iis dixeris qui in somniis tactionem mulieris imaginati sunt, aut aliud quidpiam, suscitãs carnis inflammationem, vel ad spermatis fluxum vsque peruenerunt? Num tibi prorsus hi polluti esse censebuntur? Si quidem is qui hoc passus est, aduersarie, præcedẽtem habuit affectionẽ libidinis, & cogitationibus aluit mulieris concu-

piſcentiam, eámque animo verſauit, atque ita imaginatio in ſomnio ſubſecuta eſt, nec ipſe hunc innocentem iudicauero. Sibi enim ipſe præcipuus eſt autor mali, & inquinatus eſt, non corpore propter ſeminalem excretionem (non enim immunditiies eſt huiuſmodi excrementum) ſed cogitatione propter carnalis deſiderii aſſenſionem. Quòd ſi in eo qui genitalē fluxum paſſus eſt nihil tale præceſſit, neque cogitationem huiuſmodi deditam affectioni habuit, ſed imaginatio vltro inceſſit, & ſeminis fluxio, vel etiam ex improperio ſatanico illata eſt, ſecundum diuos patres, inimico athletis inſidiante: non imitabor in his tuam irreligioſam religionem. caro enim polluta non eſt excretione ſeminis. Bona enim omnis Dei creatura, & Chriſto bonus odor ſumus in iis qui ſeruantur, iuxta magnum Apoſtolum. Quòd ſi cogitatio imaginati ſomnium libidinoſum, extra concupiſcentiam fuit, erit & ille impollutus. Quid igitur hominem à ſanctorum aditu arcebit, ſi nec cogitatio libidinoſo deſiderio, nec caro excreto ſemine aſperſa, inquinata eſt? Videris mihi, ſi fluxum hic paſſus, in imaginatione fuit lecti mulieris viro coniunctæ, etiam adulterii eum damnare, & velut adultero homini pœnam irrogare: & in eum qui in ſomnis ſibi viſus occidiſſe quēpiam, homicidii ſententiam ferre, & homicidarum pœnis ſubiicere, vel etiam magiſtratui tradere puniendum. & rurſum, conuerſa ſententia, eum qui in ſomniis pro pietate certauit connumerare martyribus: & qui in ſomnis congreſſum impudicum effugit, coronare vt continentem. Quòd ſi hæc decus non merentur, nec illa dedecus. aut enim altera pars iniuria afficiatur, ſi & optimum apparens & peſſimum, non vt ſomnium reputetur, & vt phantaſma contemnatur: aut ſimiliter etiam alterum

quidē vt bonū honoretur, alterum autē puniatur vt malum, licet vtrobiq; somniū fuerit. Non inelegās autem ex historia etiam afferre sermoni momentū aliquod. Historia hæc est: Quidam insano amore libidinosam deperibat mulierem. Mulieris nomen erat Thonis, quæ amatorem nō facilè admittebat. Hic autem amplam ei mercedem se daturū promisit: ea autem dationē contemnebat. Ille verò amore incensus, munus augebat: illa rursus mercedem deprimens, nihilominus aspernabatur. Cùm in his tereretur tempus, amator sibi visus est in somniis cōgredi cum muliere, indéque amoris flamma extincta est. Illa cùm id resciuisset, promissam petebat mercedem. Quam cùm alter nō daret, magistratum adiit. Bocchoris nominabatur qui gēti illi præerat. Qui priùs deperibat, mercedem negabat se debere, quia congressum amasia tunc recusasset. At in somniis (inquit) visus mecū congredi, amore desiisti: idque factum est quod ex vero complexu euenturū fuisset: ideóque es mercedis debitor. Litis autē arbiter mulieri promissam mercedis nomine auri quātitatem in medium afferri petiit. Cúmque allata esset, crumenam qua continebatur, huc & illuc agitari in conspectu radii solaris iussit: & vt vmbram mulier caperet, sapienter pronunciauit, quippe cùm amator nihil amplius vmbra per somniorum imaginationē percepisset. Vmbra enim proculdubio veritatis est phantasma. Et neque siquid boni sic visus sit fecisse, laudabitur homo: neque si mali quidpiā, condemnabitur. Non nosti carnē concupiscere aduersus spiritum, spiritum autem aduersus carnem? vt ad Galatas scribens ait magnus Apostolus. Spiritum quidem spiritalem bonorū cogitationem, quæ spiritalia imaginatur, & diuinis occupata est. Carnem autem, carnalem & materialem, & in iis ver-

ſantem, quæ & ſibi inuicem opponuntur. Nam carnales cogitationes, carne innatam habente inflammationem, abſurdas cupiditates inducunt. Spiritalis autem conſideratio imperatrix nobis à Deo data, carnis reſecat impetus, qui per oppoſitas cogitationes in ea exuſcitantur, vt in camo & freno maxillas eius conſtringens, ſtolidos eius reprimit fremitus. Si igitur carne inflammata, & à ratione conſtricta, nec permiſſa frendere aduerſus animam, nō laxante ei habenas, ſed totis manuum viribus eius impetus refrenante & coercente, velut equi immorigeri & effrenis: ſic autem coacta & titillata, vel etiam maligno inſidiante, is qui carnis præliū ſubit, imaginatus fuerit in ſomnis quidpiam, quale affecta libidine cogitatio ſuggeſſerit, quam ſpiritalis ſalutariſque expulit, & cum imaginatione ſemen effluxerit, quam condemnationem feret ab homine iudicium habēte? niſi quis ipſum cogitationum incurſum culpet. Diuini autem patres neque luctam ſub accuſationem vocant. Cùm enim quatuor ſint quæ dicuntur in peccato accidere, incurſus & lucta, inquam, aſſenſio & actio: ea quidē quæ duorum præcedentium à diuinitus afflatis patribus extra culpam poſita: aſſenſio autem ſub accuſatione, velut mentis peccatum inducens: actio autem ſub pœna etiam eſt. Qui autem has ambas ſalutari cogitatione vincente effugit, cur condemnationi ſubiiceretur? Si enim cogitatione impreſſionem faciente, & ad obſcœnas impellente libidines, is qui hoc paſſus eſt libenter accepit & animo obuerſabatur, & mentem habuit huic immorantem, ac veluti deliciantem meditantémque ea quæ ad ſe pertinent: atque homine ſic affecto, phantaſia noctu inuaſerit, crimine non vacat, licet fortè & ſeminis excretionem euaſerit.

Cogitatio enim non extra affectum, sed incursionis iaculo vulnerata est, & ad mentis peccatum per pigritiam mollita prolapsa est. Quòd si cogitatum incursionem quidem fecerit, verùm statim ignominiosè repulsum fuerit, vel etiam sub luctam cadentibus ambabus cogitationibus, & veluti in trutina libratis, melior ponderosior fiat: deinde per carnis necessitatem, & inimici nostri improperiū, imaginatio nocturna mouebit carnem, & fluxum efficiet spermatis: qui eum est passus, inquinatus nō est. Quo enim modo, qui cogitationem ab assensione intactam seruauit? Assentietur autem mihi ad hoc & suffragabitur propheta & Deipater Dauid, inquiens, Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationum diem festum agent tibi. Si enim cogitatio (inquit) mala homini irrepserit, & in eius mente sedes fixerit, capta voluptate consuetudinis eius, & perficiente intelligentiæ peccatum, pœnitentia ei opus est & confessione: vt per eas cogitationem purget à sordibus contractis per inquinationem peccati intelligentiæ. Quòd si irruens cogitatio derelicta fuerit, reiecta videlicet fuerit, & inefficax manserit, non contaminans mentem, eius desertio Deo pro festo habebitur, & cùm mens improbam considerationem à se summouet. Nihil enim adeò Dominum oblectat quàm mundities: nihilq; mundo munditie charius. placet enim Deo supra vitulum iuniorem, & supra omne sacrificium, & incensorum bene odoratorum oblationem, & pretiosorum vnguentorum. Magnus etiam pater & summus philosophus Maximus, cùm allegoricè exponeret illud, Non retribuet Dominus vsque ad tertiam & quartam generationem, & occultiorem sensum interpretaretur, incursionem quidem & luctam impunem esse ait, assensionem autem & actionem

actionem promereri retributionem. Harum enim quaternio, diuino huic & sanctissimo patri in generationum quaternionē excepta est. Quòd si is qui prauam animi conceptionem ratione superauit, in somnio autem libidinoso imaginatus est, & genitale semen excreuit, indignus tibi existimatur qui incruentam participet victimam: etiam tibi occasio est, ieiunantem velut sanctificationes participaturum, si carne alimentum requirente, insomnium ei fuerit cibi & potus opinionem inuehens, vt non ieiunum arcendi à participatione. Frequenter enim vsuuenit vt is qui sitit, ad aquas stare videatur, & ex iis haurire, implerèque ventrem. Esaias huius rei tibi fidem faciat, dicens, Quemadmodum somniat sitiens & bibens, & experrectus sitit adhuc, anima autem eius in vanum sperauit, sic erunt & omnium gentium diuitiæ. Ego verò in sacrorum patrum quendam incidi, quem inueni martyribus adæquantem eos qui cogitationibus pugnant, nec vi earum succumbunt. Tyrannis enim similes libidine concitatas cogitationes. Et quemadmodum illi à se captos libamina ferre idolis coegerunt, sic cogitationes illicitis actionibus succidere compellunt. Et quemadmodum tyranni martyribus non obtemperantibus omne mali genus inflixerunt, sic & inuisibilis tyrannus non cedentibus impetui spiritalibus athletis omnem afflictionem infert per carnis titillationes & inflammationem. Et vt illi se non summittentes, martyribus adnumerati sunt, licet non per gladium, vel ignem, vel tormenta mortem subierint (quales fuere martyres multi) eodem planè modo & iis qui in incursu commotarum libidine cogitationum non cesserunt contentionis constantia, testimonium cōscientiæ factum est. Quòd sicubi (inquit aliquis) inflammationis vi

ſuperatus terga dederit, & aſſenſione mentis peccatum operatus ſit: dein ſui compos factus, & quò feratur cognoſcens, ab actione abſtinuerit, & cogitationem confirmarit ad pugnam, & mentis conceptum expulerit, neque hunc conſcientiæ teſtimonio priuari dicit. Nam nec qui tormentorum dolori cedens, ſacrificaturum ſe promiſit, deinde ad aram adductus à ſacrificando abſtinuit, martyrum priuabitur præmiis. Verùm aiũt aliqui eos qui hæc inſtituunt & docent, dicere vt & magnus Baſilius de eo interrogatus tales prohibuerit à ſanctificationum participatione. Vidẽtur autem mihi qui ſancti huius patris reſponſione ad ſuæ inſtantiæ cõſtitutionem vtuntur, vel volentes ad veritatem conniuere, vel mentem reſponſionis non intelligere. Neceſſe autem eſt interrogationis verba hic adſcribere, & ad eam factæ à ſapiente illo diuinóque patre reſponſionis. Planè ſic ſe habet interrogatio, Si cõſueta & naturalia cuipiam acciderint, an oporteat in communionem ſanctorum admittere. Reſponſio autem in hunc modum, Meliorem natura & conſuetudine oſtendit Apoſtolus eſſe eum qui in baptiſmo cum Chriſto ſepultus eſt: nũc quidem dicens veterem noſtrum hominem ſimul crucifixum eſſe, vt ſoluatur corpus peccati, ne amplius ſeruiamus peccato: aliàs autem præcipiens, Mortificate igitur membra veſtra, quæ ſunt in terra, ſcortationem, immunditiem, affectionem, concupiſcẽtiam prauam, & plus habendi cupiditatem: quæ eſt idololatria, per quæ venit ira Dei in filios inobedientiæ. Alibi autem terminum exponens, dicendo, Qui autem Ieſu Chriſti carnem crucifixerunt cum affectionibus & concupiſcentiis. Ego autem ſcio hæc etiam correcta fuiſſe, Dei gratia, & in viris & in mulieribus ſyncera in Dominum fide. Eum

autem qui est in immunditie appropinquare sanctis, etiam ex vetere testamento terribile docemur iudicium. Quòd si est hic plus sacro, terribilius videlicet. Docebit autem nos Apostolus, dicens, Manducans & bibens indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Itaque ex verbis responsi ostenditur vt magnus hic pater de fluxu citra imaginationem facto non locutus sit, neque de eo qui imaginationem quidem habuit, sed animi perturbatione caruit, & concupiscentia eam non præcessit: vel etiamsi fortè præcessit, eiecta fuit tamen, cogitatione bona vincente, adeò vt intelligentiæ peccatum perfectum non fuerit. Quæ enim in sermonis testimonium profert Apostoli verba, peccati meminerunt & immunditiæ & concupiscentiæ prauæ. Subiicit ille deinde suam sententiam, inquiens, Eum autem qui est in immunditie, sanctis appropinquare. & quæ sequuntur. Non dixerit quisquam magnum Basilium immunditiem nominare seminalem excretionem absque affectione factam. hoc enim carnis calumnia. Multas verò & pulchras inseruit rationes, quibus ostenderet non malum esse, corpus, neque mali principium, quemadmodum nonnulli opinati sunt. Nec putet quispiam eum manifestò aduersari magno Athanasio, dicenti de hac spermatica excretione quæ superiùs alicubi scripta sunt. Cuius sermones regulam & perpendiculum exactæ disciplinæ omnes sacri patres in omnibus putauerunt. Illúdque præterea cõsiderandum est, hos ambos spiritu sanè plenos patres, vno eodémque afflatos spiritu, locutos fuisse & scripsisse. Quo igitur modo verisimile sibi inuicem aduersatos fuisse qui à sancto & bono impulsi sunt spiritu? Hinc manifestissimè ostenditur magnum Basilium immunditiam

nominasse non seminis excretionem, sed prauam concupiscentiam, qua præeunte mentis etiam peccatum per assensionem perficitur, atque ita imaginatio fit in somnis, & seminis effluxio. Sic enim neque ipse sibi repugnare videatur, vt dicens malum & immundum esse corpus, neque magno Athanasio contraria præcipere censebitur. Sed & ex eo quòd dicat, Ego autem scio hæc correcta fuisse, Dei gratia, & viris & mulieribus, illud apparet, vel potiùs planè demonstratur, de seminis excretione facta cum imaginatione, eum loqui, quam animi præcessit motus, & intelligentiæ peccatum. Hoc enim emendatum fuit à quibus emendatum fuit, non quidem non concupiscere, quod est non impetum facere cogitationem (hoc enim naturale) sed non succumbere concupiscentiæ, nec assentiri cogitationi, nec perfici mentis peccatum. neque seminis fluxum non fieri, correctum fuit (hoc enim est naturæ opus expellere velut excrementa) sed non libidinoso affectu excretionem fieri, ex imaginatione quam praua fingit concupiscentia, ex qua intelligentia inquinata est. Heus tu, cogitatio assensione fœdata est, excrementi autem spermatici deiectio, non immunda. Fabricator enim corporis Deus: eorum autem quæ à Deo fabricata sunt, nihil est immundum. Quibus genitale profluuium existimatur immunditia, in suspicionem venient Manichæorum sectæ, aut quòd Bogomilorum hæresis sint participes. Nam & hi quod duo inducant principia, & corpus mali creaturam dicant, manifestè manichaissant. Reprimendi ergo illi sunt qui seminis fluxum inquinationem arbitrantur, & dicunt, Ex quo Deus optimus architectus carnem nostram concrescere instituit, ne profana hac secta infecti esse videantur.

Nam ſi immundum genitale ſemen, & quæ ex eo concreuit caro, erit omnino immunda. Et quemadmodum ex turbido cœnoſóque fonte vnda non manat pura, ſed ſordida & lutulenta: ſic ſi ſemen pollutum eſt, & caro quæ ex ea ſubſtantiam accipit, polluta eſt & immunda: & viceuerſa, ſi ſemen immunditia eſt, & illud immundum ex quo euacuatur. Atque ita planè corpus noſtrum creatura mali cenſebitur. Nihil enim eorum quæ à Deo creata ſunt, malum: pollutum autem malum: ſi malum, non Dei creatura. Colligitur reliquum, ſi hæc concedàmus, carnem eſſe opus mali: quod (vt diximus) eſt Manichæorum ſectæ: qua etiam Bogomili ſunt imbuti: quibus & amplius quidpiam introductum eſt & impium magis. In nocturnis imaginationibus nugantur dæmones libidinem exercere in corpora humana, vel agentes in eos qui imaginationem ſubeant libidinis, vel ab iis patientes. Eos igitur qui ſeminis excretionem ſcelus exiſtimant, ſiqui huius abominandæ opinionis dixerint eſſe participes, à recto iudicio non procul abeſſe videbuntur.

Verùm (inquiet forſitan aliquis) cùm eos qui inquinationem eſſe putant ſeminis fluxum vehementer inceſſeris, & longum de his protraxeris ſermonem, non addidiſti quid iis faciendum, aut quomodo emendandi ſint qui in talia auſa inciderint. Reprehendere quidem, eſt in arbitrio cuiuſuis: errantem autem dirigere, eſt optimum. Ne igitur locum demus cuipiam hæc obiicienti, dicimus iis quæ iam dicta ſunt id maximè contineri, nocturnarum quidem imaginationum quidpiam extra crimen, aliquid autem reprehēſione dignum. Exprimetur autem & rurſus apertiùs. Quibus ergo ſeminis excretio ſine imaginatione eſt, natura

detrudente excrementum: & quibus hoc cum imaginatione contigerit, cogitatione imperturbata manente, nec antea inquinata per assensionem, affectio extra pœnam est & reprehensionem. Neque hi ab incruentæ victimæ participatione arcebuntur, secundum diuos patres: neque vt inquinationem passi reputabuntur. Si enim cogitatio iis inquinata non est, vel mala animi conceptione non irruente: vel, si irruerit, non admissa: vel, si admissa sit, non permanente, sed derelicta iuxta melodum, sublata videlicet de medio & amandata: corpus autem per spermaticam excretionem contaminatum non est (neque enim caro malum, vt Dei creatura, neque ea quæ ex ea defluunt, & eam constituunt) emendatio vel participationis sacramētorum prohibitio, quam ob iustam rationem fiet? Quibus autem antè inerat affectione commota cogitatio, & mala animi conceptio impetum faciens admissa fuit, & permansit, & in animo libenter versata est: eóque delitiata illius disputatio vt iam intellectus peccatum formatum sit: eos autem nocturna imaginatio secuta est, & seminis superuenit fluxus: hi etiam erunt accusationi & censuræ obnoxii, non propter seminalem defluxum, sed propter mentis peccatum & cogitationis contaminationem. Licet enim nec imaginatio nocturna eis superuenerit, nec genitalis seminis profluuium, nihilominus cogitatione inquinati sunt, & emendationem non effugient. Est autem qui & cogitatione non præcedente quæ affectione sit incitata, neq; peccato mentis perfecto in somnis, spectrum imaginatus, spermatico excremento deiecto, non est extra culpam. Qualis verò hic? Qui ex cibi & potus intemperantia ventrem onerauit, & mentem confudit, & mortis fratrem somnum dor-

miens in imaginationem incidit, seménque excreuit. hic énim & ipse sibi propter ingluuiem phantasmatis autor. Et qui eum gubernat, prout homini conferre cognouerit, emendationem inferat.

THEODORI BALSAMONIS RESPONSA.

INTERROGATIONES CANONICAE sanctissimi patriarchæ Alexándriæ domini Marci: & responsa ad eas sanctissimi patriarchæ Antiochiæ, domini Theodori Balsamon.

DEI QVIDEM spectator & propheta Moses, Interroga, inquit, patrem tuum, & renuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Sanctissimus autem Alexandriæ patriarcha, dilectus frater, & nostræ mediocritatis comminister, dominus Marcus, pater existens patrum, Dei gratia, & presbyterorum presbyter, indéque nec ad se directum habens hoc propheticum elegans verbum, in quibus luctabatur multis ecclesiasticis interrogationibus, aliud ex eadem cithara spiritus vaticinium suscepit, inquiens, Ecce verò, quid pulchrum aut iucundum est, quàm fratres in idem consentire? Quamobrem quemadmodũ psalteriũ aliquod instrumentũ musica cura indigens, scriptam edẽs interrogationem, eam nostræ mediocritati porrexit: rogauitq; com-

prehensas in ea propositiones canonicas & quæstiones in commune proferri, & hunc fraternæ responsionis eleganter exarari codicillum. Scriptum igitur ab eius sanctitate cõpositum, hæc expressim comprehendit.

In nomine patris & filii & spiritus sancti. Interrogationes ad quas responderi desiderant Christiani qui Saracenorum regionem & sub eorum ditione habitant, factæ à Marco patriarcharum Alexandriæ minimo, in diebus Imperii piissimi & Christi studiosissimi Imperatoris nostri domini Isaacii Angeli, & tempore sanctissimi & œcumenici patriarchæ domini Georgii, quorum annos augeat Deus in dierum longitudinem. Mẽse Februario indictionis 13 anni post incarnationem Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi 1203.

INTERROGATIO I. Quæ in partibus Alexandriæ & Hierosolymorum leguntur Liturgiæ, & conscriptæ dicuntur fuisse à sanctis Apostolis, Iacobo fratre Domini & Marco, recipiendæ sunt à sancta & catholica ecclesia, nécne? RESPON. Magnus apostolus Paulus, sanctarum Dei ecclesiarum orator & doctor, ad Corinthios scribens, ait, Fratres, obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idem dicatis omnes, nec sint in vobis dissidia: sitis autem compositi eadem mẽte, eadémque voluntate. Dicimus igitur, nos, neque à sacra scriptura, neque à canone synodicè edito, edoctos fuisse sacrum ministerium à S. apostolo Marco traditum. Solus enim 32 canon sanctæ & œcumenicæ synodi coactæ in Trullo magni palatii, ait a S. Iacobo Dei fratre mysticum sacrificium fuisse compositum. Attamen 85 canon sanctorum & omni laude celebrium Apostolorum, & 59 canon Laodicenæ

ſynodi, enumerantes veteris teſtamenti & noui ipſóſque apoſtolicos libros, qui in vſu nobis eſſe debent, nullã ſacrificii ſancti Iacobi vel ſancti Marci mentionem faciunt. Neque etiam catholica ſanctiſſimi & œcumenici throni Conſtantinopolis eccleſia vllo modo eas liturgias agnoſcit. Pronuntiamus igitur non eſſe has recipiendas. Etſi enim ab iis factæ ſint, ab omni vſu vacare iubētur, vt & alia multa. Idque manifeſtum eſt ex 85 canone ſanctorum & benedictorum Apoſtolorum, & 2 canone ſanctæ & œcumenicæ ſynodi in Trullo magni palatii coactæ: alter enim, Apoſtolicus videlicet, definit, duas Clementis epiſtolas, & diſpoſitiones octo librorum eius, legi quidem, verùm non euulgari, ob arcana quæ in iis ſunt recondita: alter autem vult eas neque legi, propterea quòd iis ſpuria quædam multa & à pietate aliena interpoſita ſint ab hæreticis. Quamobrem omnes eccleſiæ Dei ſequi debēt morem nouæ Romæ, nimirum Conſtantinopolis, & ſacra celebrare iuxta traditiones magnorum doctorum & luminarium pietatis ſancti Ioannis Chryſoſtomi, & ſancti Baſilii. ait enim 41 caput 1 tit. 2 lib. Baſilicôn, de quibus ſcripta lex nõ eſt, morem quo Roma vtitur ſeruari oportet.

INTERROG. II. Varii reperiuntur libri in orientalibus & meridionalibus regionibus: & alii nominãtur Præcepta ſanctorum Apoſtolorum: alii, Viſiones ſancti Pauli. Quæro an hi nobis legendi ſint. RESP. Cùm Dominus & Deus & Seruator noſter Ieſus Chriſtus in Euangeliis dicat, Videte ne decipiamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego ſum, & tempus appropinquauit: Pronuntiamus & nos Dei eccleſiam noſſe & confiteri Apoſtolica præcepta, & viſiones, & diſciplinas librorum qui 85 Apoſtolico canone decla-

tantur,& Dei præconũ voces iis esse creditas. præter hos alium nullum nouit apostolicũ commentarium. Obseruandum igitur vt ab hæreticis ficta auersemur mendacia. absinthio enim amariora, licet per nominum sanctorum Apostolorum inscriptionem mellitam referant placentam.

INTERRROG. III. Sexaginta Basilicorum capita ad nostras regiones non peruenerunt: ideóq; quantum ad ea pertinet in tenebris versamur. Quærimus an ob eam rem damnemur. RESP. Quæcunque lex ait, iis ait qui in lege sunt, secũdum magnum Apostolum. Qui igitur ob vitam gloriantur orthodoxam, siue ex oriente sint, siue ex Alexandrinorum plaga, siue aliũde, Romani dicũtur, & secundum leges viuere coguntur. Non adstringuntur tamen lege, quæ ait non oportere Romanũ virum leges ignorare. ii enim soli qui habitãt Romam, regiam videlicet ciuitatem, quæ similibus est munita propugnaculis, & multis abundat iurisperitis, horũ ferreis tenẽtur pedicis. Ideóq; si hi legem ignorare se allegent, veniam non cõsequuntur, siue manuales sint operarii, siue circunforanei sint aliqui, & literarum imperiti: vt qui possint à suis ciuibus legũ discere tenorem. Qui autem extra Romam agunt, agrestes scilicet & reliqui, multóque magis Alexandrini, legem ciuilem ignorantes, veniam merentur. Bonum ergo est vt hi interrogent, & legitima præcepta discant. Quod si est difficile, veniam sunt consequuturi.

INTERROG. IIII. An extra periculum, sacrati item laici fœnori dent pecuniam, an potiùs sit iis exitiosum. RESP. Mosaica quidem lex, Non fœnerabis, inquit, argentum tuum fratri tuo: ciuilis autem agnoscit vsuras centesimas & trientes. Definit enim vt Senatores accipiant vsuras

trientes, nimirum in ſingulas libras nummos quatuor. Negotiatores autem vulgares & cæteros dimidiam centeſimæ, nimirũ in ſingulas libras nummos ſex. Eos verò qui maritimum fœnus contrahunt, pro ſingulis libris nummos duodecim. Quónam autem modo centeſimæ vocẽtur vſuræ, cùm libræ quantitas non perueniat ad ſolidos centũ, ſed ad ſeptuaginta duos, non eſt dicendi tẽpus, ne opus fiat præter opus. Et hæc quidem de laicis. Sacratis verò fœneratione prorſus interdictum eſt. Ait enim hæc nominatim 44 ſanctorum Apoſtolorum canon: Epiſcopus aut presbyter aut diaconus vſuras ab iis exigens quibus mutuum dedit, vel deſinat, vel deponatur. Et 17 canon ſanctæ & œcumenicæ I ſynodi hæc, Quoniam multi qui in canone recenſentur, plura habendi ſtudium & turpe lucrum perſequentes, diuinæ ſcripturæ obliti ſunt, quæ dicit, Argentum ſuum non dedit ad vſuram: & fœnerantes, centeſimas exigunt, æquum cenſuit ſancta & magna ſynodus, vt ſiquis inuentus fuerit poſt ſtatutum vſuras ex mutuo ſumere, vel eam rem aliter perſequi, vel ſeſquialteras exigere, vel aliquid aliud excogitare turpis quæſtus gratia, è clero deponatur, & ſit alienus à canone. Eadem ait & 4 canon Laodicenæ ſynodi, & alii.

INTERROG. V. An orthodoxi Syri & ex Armeniis necnon ex aliis regionibus aliqui fideles propria lingua extra periculum ſacra celebrent, an verò cogantur prorſus cum Græca ſcriptura ſacerdotio fungi. RESP. Magnus Apoſtolus Paulus ad Romanos ſcribens inquit, An Iudæorum tantùm Deus? num & Gentium? certè & Gentium. Qui igitur rectè in omnibus de fide ſentiunt, etſi ſint Græcæ linguæ omnino expertes, propria dialecto ſacra conficient, exemplaria conſuetarum ſacrarum

precum habentes non euariantia, vt desumpta ex contaciis Græcanicis literis eleganter descriptis.

INTERROG. VI. Desponsauit quis sibi mulierem, & priusquam cum ea per benedictionem, sicut constitutum est, initiaretur, & cum ea copularetur, decessit: an ea impunè nubet huius fratri, nécne? RESP. Quod bonum non bonum est, nisi bene fiat. Si igitur sponsalia & arrhabonis datio perfecta sint iuxta dispositionem Nouellæ constitutionis inclyti Imperatoris domini Alexii Comneni, cum cõsecratione solitarum sanctarum precum, fœmina excedente annum duodecimum, viro autem decimumquartum, non ducet eam vxorem frater eius. Ita enim perfectus arrhabo legitimis nuptiis in omnibus assimilatur. Quòd si iuxta consuetudinem, quæ aliter, vt didicimus, obtinet in omnibus ferè austri & orientis partibus, præmortuus superstitem desponsauerat, huius germanus ei legitimè coniungatur.

INTERROG. VII. An sine præiudicio diaconico & sacerdotali gradu dignus habebitur, qui cùm mortua ipsius esset sponsa, aliam coniugem duxit, an & binubus prohibebitur? RESP. Si quidem iuxta prædictæ Nouellæ formam desponderat sibi mortuam sponsam, post eius mortem alii vxori coniunctus non consequetur vllum altaris gradum: binubus enim censetur. Sin autem præter eius tenorem cum mortua sponsa contractum inierat, sine impedimento sacrabitur, vt qui bigamus non censeatur.

INTERROG. VIII. Si sacerdos tonsus fuerit, concessum erit post tõsuram sacrificare, an non? RESP. Cùm secundus canon sanctæ & œcumenicæ synodi coactæ in sanctissimo throno Cõstantinopolis hæc nominatim pronũtiet: Etiam si huc-

uſque nonnulli antiſtites, qui ad monachorum habitum deſcenderant, vt in epiſcopali faſtigio manerent, vim adhibuerunt:& cùm hoc facerent, neglecti ſunt: ſancta tamen & vniuerſalis hæc ſynodus, hanc negligentiam quoque corrigens, & ad ritus eccleſiaſticos hanc inordinatam actionem redigẽs, ſtatuit vt ſiquis epiſcopus, vel aliquis alius ex pontificali dignitate, voluerit ad vitam monaſticam deſcendere, vel pœnitentiæ locum implere, ne amplius antiſtitis dignitatem vſurpet. monachorum enim profeſſiones, ſubiectionis & diſcendi cupiditatis rationem habent, non autem doctrinæ vel primatus: nec alios paſcere, ſed ſe paſci profitentur. Et ideo, quemadmodum prædictum eſt, decernimus, vt nemo eorum qui in epiſcopalem paſtorúmque catalogum relatus eſt, ad eorũ qui paſcuntur & agunt pœnitẽtiam locum ſe demittat. Siquis autem hoc facere auſus fuerit, poſt denuntiationem & declarationem huius editæ ſententiæ, ipſe qui ſeipſum epiſcopali gradu priuauit, non amplius ad priorem quam factis deſpicatui habuit dignitatem reuertetur. Comprehenditur autem & ante huius promulgationem nõ ſolùm eos qui altari ſeruiunt, ſubdiaconos videlicet, diaconos & ſacerdotes, ſed & antiſtites ipſos etiam poſt tõſuram ſacrificare. Cùm igitur antiſtites cum grauitate canonica à ſacerdotio abalienati ſint, propterea quòd poſt tõſuram ad locum diſcipulorum & pœnitentium venerint, indéque alieni facti fuerint dignitate doctoria ſacerdotes omnino, & qui ſimpliciter altari ſeruiunt etiam poſt tonſuram citra impedimentum operabuntur quæ ad ipſorum gradus pertinent. nam & ante tonſuram pariter ac poſt eandem fuerant & ſunt diſcipuli & ſubiecti.

INTERROG. IX. Si laicus in ſomnis imagi-

natus fuerit, meretur eo die diuinarum ſanctificationum participationem, nécne? Et an ſacerdos qui idem paſſus eſt, ſacra conficiet, nécne? RESP. Antiſtes (inquit ſacra ſcriptura) dona & hoſtias offerens, ab hominibus accipit, & quemadmodum offert Deo pro populo, ſic & pro ſeipſo. nam & eum premit carnalis infirmitatis pondus. Verùm & per Moſen dixit Dominus, Mundi mundum adeant. Maculam autem habẽs in anima, ſub velum meum non ingredietur, nec altare meum appropinquabit. Vnde & tres ſanctiſſimi patriarchæ throni Alexandriæ, ſanctus Dionyſius videlicet, reſcribens ad Baſilidem epiſcopum magnus Athanaſius, regulam præſcribens monacho cuidam Amum cognominato, & ſanctus Timotheus, de re huiuſmodi reſpondẽtes quibuſdam qui ipſos interrogauerant, olim ea quæ ſunt de laicis, conſequenter diuinis his ſcripturis expedierunt. Ait enim ſancti Dionyſii reſponſio: Si quidem ſubiicitur mulieris deſiderio, non debet. quòd ſi Satanas eum tentat, vt hac occaſione abalienet à communione ſacramentorum, debet communione frui. Quoniam tentator eo tempore non deſinet ei ſtruere inſidias. Quamobrem & nos eadem de laicis definientes, in epiſcopis, diaconis & ſacerdotibus imaginationem paſſis per ſatanicum ſolum improperium, eãdem formam obtinere non nouimus. operationem enim ſacrificii eis potiùs occludendam cenſemus ſolo ſomnii libidinoſi die, propter ſacerdotii reuerentiam: niſi fortè mora periculoſa ſit, vel propter diei celebritatem, vel vtilitatem rei. Noctu enim frangi queat laqueus tentatoris, exaltari autem ſacrificii poteſtas.

INTERROG. X. Qui cum legitima vxore ſua carnaliter coniunctus fuerit, an eo die dignus

habendus sit participatione sanctificationũ, nécne.

RESP. Dei præco Paulus, magnus ecclesiæ doctor, Examinet (inquit) vnusquisque seipsum, & sic ex pane comedat, & è calice bibat. Et rursus, Ne priuent, inquit, seipsos coniuges, nisi ex consensu, quando ad sanctæ communionis precationem accessuri sunt. Et Dauidem eósque qui cum eo erant, quærentes comedere ex panibus propositionis, cautè priùs interrogauit pontifex nũ mundi essent à cõcubitu mulieris. Sed & in Mosaico Exodi libro, hæc nominatim instituuntur, Et dixit Dominus ad Mosem, Descendens cõtestare populum hunc. purifica eos hodie & cras, & abluant vestimenta sua, & parati sint in diem tertium. Nam tertio die descendet Dominus in montem Sina coram vniuerso populo. Et rursus, Descendit Moses de monte ad populum, & sanctificauit eos: abluerúntque vestimenta. Et dixit populo, Estote parati die tertio, & ne cõgrediamini cum muliere. Sanctissimus autem Alexandriæ patriarcha Timotheus de hoc interrogatus, dixit, Non debent coniuges qui carnaliter coniuncti sunt, promereri diuinarum sanctificationum participationem per ipsum diem carnalis eorum cõplexus. Itaque nos hæc sic definita sequẽtes, dicimus non esse coniugibus permittẽdam sanctificationũ perceptionem, quo die carnaliter copulati sunt. Addimus autem, quòd cùm ipse magnus Timotheus interrogatus quo die hebdomadis continẽtes esse debeant cõiuges, responderit, Sabbato & Dominico, propterea ꝙ magis etiam in eis spiritalis hostia Deo offeratur. ac necessariò debẽt coniuges à mutua cõmunicatione separari quo die diuinas sanctificationes assumũt, non modò ante ministrationẽ ipsam, sed nec post eã. Et optamus corrigi quod præter diuina instituta & præcepta circa sponsæ de-

ductionem in nuptiarũ auſpices malè fit. Nã poſtquam ſacra precatione initiati ſunt; & diuinas ſanctificationes promeruerũt,ad carnalẽ feſtinãt vnionem,in nuptiarũ deliciis laſciuientes:ſacræ benedictionis vim non conſiderantes,& ſanctificationum contemptionem. Coniuges ergo quo die diuinas ſanctificationes participaturi ſunt, non tantùm ante earum aſſumptionem, ſed & poſt eam citra excuſationem continenter ſe gerere debent. Quod ſi non faciant, grauioribus ſubiicientur pœnis.

INTERROG. XI. An ſi ſacerdos lauetur,poſſit eodem die ſacra facere? & an laico liceat poſtquam venerit in balneum, eodem die ſacramenta aſſumere.Et è contrario,an ſacerdos peracto ſacrificio,vel laicus ſumptis diuinis ſanctificationibus lauetur, aut venæ ſectionem patiatur,nécne?

RESP. Galenus medicorum doctiſſimus,Balneus, inquit,& ſol & gymnaſium ad motum excitãt quæ antè quieſcebant excrementa. Itaque nihil eorum de quibus interrogaſti fiet. Venarum enim ſectiones horum oſtendunt vitia & proprietates, iuxta Hippocratis præcepta:interdum quidem diſcuſſionem parientes,nonnunquam autem cõſtrictionem potius. Quid igitur? expectatum fortè malum ſalutari ſanctificationum participationi connectemus, & ſalutis noſtræ lumen ſocordia obumbrabimus? cùm iuſta ratio ſacrificantes tam ante quàm poſt ſacrificium compellat cum omni compunctione & reuerentia ad Deum genuflectere, & gratias agere ob Dominici corporis & ſanguinis aſſumptionem, nec deliciari mollitiis & aquarum calidarum aſperſionibus. Quòd ſi venæ inciſionem morbus vrgeat letalis, propter ſalutem ægrotantis ea perficietur.

INTERROG. XII. Siquis poſt ſanctã aſſum-

ptionem

ptionem vomuerit, per quam traditionem emendabitur? RESP. Sanctè, inquit, custodiens sancta, expiabitur & sanctificabitur: gratiam autem prodens, inquinabitur. Si igitur ex ingluuie lapsus est in vomitum is qui diuinas sanctificationes assumpsit, grauioribus pœnis emendabitur. Sin autem per incidentis fortè ægrotationis infestationem, episcopali iudicio moderatiùs coercebitur. & hoc enim desertionis est opus.

INTERROG. XIII. An sine periculo sacrificabit quispiam, aut diuina faciet baptismata in naui, vel domo non sacra? RESP. Dixit quidem Deus per Mosem ad Israel, Hierosolymis & nõ alio vllo loco festum celebrabis Paschatis Domino Deo tuo. Inde clarè innuẽs Iudaici paschatis plenam vacationem, propter loci singularitatem. Canon autem 59 sanctæ & œcumenicæ synodi coactæ in Trullo magni palatii, & canon 84 synodi Carthaginensis depositioni subiiciunt eum qui in oratoria domo diuinum perficiunt baptisma. Statuunt enim baptismata in catholicis ecclesiis fieri. Sed & 31 canon synodi in Trullo, & 12 canon synodi coactæ in templo sanctorum Apostolorum, constituunt vt & in oratoriis domibus baptismata fiat cum permissu episcopi. Inclytus sanè Imperator dominus Leo philosophus, videns orthodoxam fidem exuberantem vt vitem, & crescẽtem vt oliuarum palmites in circuitu mensæ ecclesiarum eius, definiuit in 4 & 15 Nouella, non tantùm in catholicis ecclesiis, sed & in oratoriis domibus indistinctè sacra ministeria & baptismata fieri. Quamobrem iuxta harum tenorem, qui cum antimensio sacra fecerit, aut baptizauerit in oratoria domo non consecrata per initiatorias dedicationes, & solennem throni inaugurationem, quin & per sanctarum reliquiarum tu-

mulum (hi enim ſunt catholicarum eccleſiarum theſauri & exaltationes) ſed in domeſticam orationem fidelium ſeparata, aut in nauigii alicuius domuncula Deo deſtinata, & ſanctis imaginibus ornata, non patietur præiudicium, perinde acſi canonum trãſgreſſor eſſet, nullámque eorum rationem habuiſſet. Sic enim & clerici qui ſunt in Imperatorum comitatu, in campis ſolitariis ſacra rite facere cenſentur, ſub ſolo bombycino, quod eſt eccleſiæ deſtinatum, tentorio.

INTERROG. XIIII. An ſine periculo ſacra vel vota ſimul faciet cum hæreticis, Iacobitis videlicet & Neſtorianis, in eorum eccleſia, vel etiam in noſtra, aut communem cum iis participabit menſam, aut faciet ex ſancto lauacro ſuſceptorem, aut mortuorum celebrabit memorias, aut largietur illis diuinas ſanctificationes? Nam loci anguſtiæ multa huiuſmodi faciunt. Quæro quid faciendum. RESP. Ne detis ſancta canibus (inquit Dominus & Deus noſter) nec proiiciatis margaritas ante porcos. Qua de cauſa & ſexageſimusquartus canon Dei præconum ſanctorum Apoſtolorum ait, Siquis clericus aut laicus orandi cauſa ingreſſus fuerit in ſynagogam Iudæorum vel hæreticorum, deponatur & excommunicetur. Et trigeſimustertius canon Laodicenæ ſynodi: item ſextus & trigeſimusquartus hæc ait de venia danda hæreticis in ſua hæreſi perſtantibus ingrediendi domum Dei: Quòd non oportet vnà cum hæretico vel ſchiſmatico orare: Quòd non oportet vllum Chriſtianum Chriſti martyras relinquere, & ad falſos martyras, hoc eſt hæreticos, abire, vel eos qui priùs hæretici fuere. hi enim ſunt à Deo alieni. Sint ergo anathema qui ad eos abeũt. Eam ob rem & nos cenſemus non excommunicationi tantùm

& depositioni subiiciendos laicos & clericos vota simul faciētes in orthodoxorum vel hæreticorum ecclesia, aut vbicunque vota cum eis simul faciētes solennia, & sacerdotali more, aut etiam cibū simul sumentes: verùm & grauiùs coerceri iuxta diuinorum canonum prædictorum tenorem. Locorum enim angustiæ & hæreticorū multitudo orthodoxæ fidei non mutat integritatem.

INTERROG. XV. Captiui Latini & alii ad nostras accedunt catholicas ecclesias, & participes fieri postulāt diuinarum sanctificationum: scire velim an hoc eis concedendum sit. RESP. Qui non est mecū, contra me est (inquit diuinum Euangelium) & qui non colligit meçum, dispergit. Quoniam igitur ante annos multos, occidentalis ecclesiæ (Romæ, inquam) celebris conuentus diuisus est ab aliorum quatuor sanctorum patriarcharum spiritali communione, & ad mores institutáque diuertit à catholica ecclesia, & ab orthodoxis aliena: quam ob causam neque Papa in diuinis sacrificationibus communi patriarchalium nominum relatione dignus habetur: non debet Latinicum genus manu sacerdotali per diuina & immaculata mysteria sanctificari, nisi deponat priùs, se à Latinicis institutis & consuetudinibus abstenturum, & secundum canones instructus fuerit, & orthodoxis adæquatus.

INTERROG. XVI. Diuinarum sanctificationum assumptio arbitraria est monachis omnibus, clericis & laicis qui non sunt prohibiti: vt quotidie ferè per eam sanctificari possint. An vt sub pondere libratur munus: sed & iis qui ad congregationem conueniunt, necessitatem habet boni participatio, an arbitraria est, & spontanea? RESP. Quemadmodū lege statutum est dignis dari digni-

tates, ſic ſancta ſanctis. Quicunque igitur per vitæ integritatem, viam ſibi ad diuinā participationem complanarunt, ſine impedimēto admittentur. Neque enim hi omnino eam vt rem quamlibet aliam aggredientur, ſi gratiæ altitudinem conſiderent, & ſacramenti magnitudinem. Cogi autem quenquam diuinas ſanctificationes aſſumere, non placuit. Etſi enim aliqui Apoſtolico 9 canone vſi (ſic inquiente, Quicunque fideles ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, in precatione autem & ſacra communione non permanent, vt eccleſiæ confuſionem afferentes, ſegregari oportet) velint eos qui in eccleſiam conueniunt, etiam inuitos cogi diuinas ſumere ſanctificationes, nos tamen canonem non ſic interpretamur. Etenim fideles quidem ad finem vſque diuini ſacrificii, & vltimæ ſacrificantis precationis, remunerationiſque participationis, intereſſe concioni debere cenſemus. Et iis qui ſic non faciunt, canonis indignationem vibramus: participare autem eos non cogimus, ob conſcientiæ tormentum. Animaduertendum igitur iuxta prædicti canonis tenorem, ne qui conuentui interſunt, inordinatè à ſacrificio reuertantur. Sed cùm ipſum ex veteri nouóque Teſtamento pari modo magnificetur, & ad recitationem quidem vſque ſanctorum Euangeliorum, Dauidicæ citharæ carmina ſacramenti celebrent poteſtatem: poſtea autem incruentæ hoſtiæ aperiantur veſtibula, antiſtitibus permittentia ſuperhumeralem amictum deponere, qui agni figura eleganter fabricatus eſt, & tractare veri viuificique agni ſacramentum: ſi quidem ii qui in congregationem conuenerunt, ſtatim poſt ſancta Euangelia ſponte diſcedant, non culpabuntur: ſed ſi poſt incruentæ myſticæque victimæ principium, vt inordinati & offenſores iuſtè

excommunicabuntur.

INTERROG. XVII. Qui cum pontifice vel ſacerdote comminiſtrant diaconi, debent citra excuſationem communionem aſſumere, an non? RESP. Canon 8, ſanctorum Apoſtolorum ſic ait, Siquis epiſcopus, presbyter, vel diaconus, vel ex ſacerdotali catalogo, facta oblatione non communicauerit, cauſam dicat: & ſi probabilis fuerit, veniam conſequetur: ſin verò minus, ſegregetur: vt qui populo offenſionis cauſa ſit, & ſuſpicionem dederit aduerſus eum qui obtulit, quaſi non dignè obtulerit. Obſeruandum igitur vt ſubdiaconi & diaconi, & potiùs ſacra contrectantes, diuinas ſanctificationes aſſumant, vel certè cauſam dicant ob quam eo bono abſtinuerunt. Id enim ſi non faciant, iuxta prædicti canonis tenorem excommunicabuntur.

INTERROG. XVIII. An ſine periculo diuinarum ſanctificationum diſtributio & aſſumptio fiant cum frigido vino & aqua: an ſine excuſatione aqua feruens participationis tempore in ſancta ſit mittenda. RESP. Cùm 32 canon ſanctæ & œcumenicæ ſynodi coactæ in Trullo magni palatii depoſitioni ſubiiciat eos qui diuinum & ſanctum poculum non conſecrant ex vino & aqua, hæreſiotæ aliqui non patiuntur caldam infundi in ſanctum & diuinum poculum, Quia, inquiunt, de eo nihil canone comprehenſum eſt. Audiunt autem, feruentem ſancto ſanguini additam, vnionem aquæ & vini ſancti calicis non mutare: quia præter aquam nihil eſt aliud. Infunditur autem vt viuifica eſſe cõſtet quæ fluunt è ſancto latere Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, tempore ſalutaris paſſionis eius, ſanguinem videlicet & aquam: quæ feruẽtia effluxerunt velut ex viuifico deificati cor-

poris viuifica. Qui sic igitur non faciunt, nec inde miraculi magnificant magnitudinem, sed aqua frigida vinóque vtuntur in diuinarum sanctificationum participatione, non credunt etiam post salutarem Domini mortem sancto corpori eius inesse deitatem, sed ab eo abscessisse, esséque cuiusmodi nostra corpora, quæ magnæ hæresis est nugatio. Magnus enim inter sanctos Ioannes Damascenus, In sepulcro, inquit, corporaliter: in inferno autem cum anima, vt Deus: in paradiso verò, cum latrone: & in throno fuisti Christe cum Patre & Spiritu, omnia implens qui incircunscriptus. Qui igitur diuinum poculum aqua feruente non consecrant, vt hæresiotæ è sorte orthodoxorum expellentur.

INTERROG. XIX. Sacerdos secularis recténe confessiones aliquorum hominum cum permissu episcopi suscipiet, an non? RESP. Diuini canones qui confessionem reconciliationis sacerdotibus cum episcopali venia committunt, multo antiquiores sunt sancto Pachomio, qui dignus habitus est vt per visionem angelicam monachorum habitum videret. Quamobrem monachorum nusquam meminerunt, sed presbyterorum simpliciter. Episcopali ergo iudicio laicis sacerdotibus iuris confessionis potestas concedetur, & per eam reconciliatio pœnitentium.

INTERROG. XX. An sine præiudicio transeant monachi ex monasteriis vbi detonsi sunt, in alia, nécne. RESP. Si is qui apud hominem deposuit propriam confessionem, implere cogitur, quónam modo qui apud Deum deposuit, cogetur suam depositionem infirmare? Idcirco & iuxta quartum canonem sanctæ & œcumenicæ synodi coactæ in templo sanctorum Apostolorum, appel-

latæ 1 & 2, nominatim hæc pronuntiantem, Siquis monachus ex proprio fugiens monasterio, in aliud transierit, vel in mundanam habitationem petulanter ingressus fuerit, pariter & qui eum exceperit, sit excommunicatus, donec is qui fugit, reuertatur in monasterium à quo perperam defecit. Si verò episcopus aliquos monachos pietatis & vitæ honestatis testimonium habẽtes in aliud monasterium ob eius compositionem voluerit transferre, vel in mũdanum domicilium ob salutem inhabitantium cõstituere, vel alibi placuerit præesse; horum neque susceptores neque monachos culpæ reos facit. Qui igitur sine episcopali permissu trãseunt in alia monasteria ex iis vbi tonsi sunt, multóque magis in mundanis domibus conuersantes, & qui eos suscipiunt, exterminati & excommunicati erunt, donec in monasteria in quibus conuentiones fecerunt, fuerint reuersi.

INTERROG. XXI. An possit quis in diuersis ecclesiis clericus ordinari, nécne. RESP. Dixit in Euangeliis Dominus, Nemo potest duobus dominis seruire. nam vni adhærebit, & alterum aspernabitur. Vnde & canon. 15 sanctæ & œcumenicæ 7 synodi hæc ad verbum exprimit: Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus ecclesiis non collocetur. hoc enim est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica cõsuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiuimus, non posse quempiam duobus dominis seruire. vel enim vnũ odio habebit, & alterũ diliget, vel vnũ amplectetur, & alterũ negliget. Vnusquisq; ergo, vt vox est Apostolica, in eo in quo vocatus est, debet manere, & in vna ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrũ fiũt in ecclesiasticis negotiis, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autẽ vitæ vsum sunt diuersa studia. ex

iis ergo, siquis velit, ea quæ sunt corpori ad vsum necessaria comparet. Dixit enim Apostolus, Vsibus meis,& iis qui mecum sunt subministrauerunt manus meæ. Obseruandum igitur vt hic canon inuiolatus conseruetur: magna enim fuit huius contemptio.

INTERROG. XXII. Vetus consuetudo in Alexandrinorum regione obtinuit vt mortui sacerdotes & pontifices sancto vngerentur vnguento, & ita sepelirentur. An illud extra præiudicium sit, discere cupimus. RESP. Euangelicum est præceptum, semel eos qui crediderunt baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ob eam rem & 47 canon sanctorum Apostolorum hæc inquit, Episcopus vel presbyter, eum qui verè habet baptismum, si de integro baptizauerit, vel si eum qui ab impiis pollutus est non baptizauerit, deponatur: vt qui irrideat mortem & crucem Domini, & non discernat sacerdotes à falsis sacerdotibus. Et 18 canon synodi Carthaginensis hæc exprimit, Siquis clericus ordinetur, debet admoneri vt seruet decreta, & vt mortuorum corporibus eucharistia non detur, nec baptismus. Qui igitur vnguento deliniunt mortuos sacerdotes & pontifices, aut alios quosuis, & sic sepeliunt, magna sunt castigatione digni, vel vt contemnentes orthodoxos qui eos baptizarunt, vel vt plenam non habentes testificationem quòd hi cum orthodoxis fuerint participes,& ante iudicium condemnantes.

INTERROG. XXIII. Mancus aut monoculus habebitúrne gradu sacerdotali dignus, aut qui post sacerdotium mutilatus est, permittetúrne post vitium sacrificare, an non? RESP. Et alibi diximus hos ad sacerdotium Mosaica lege non promoueri. Canon autem 77, sanctorum & bene-

dictorum Apostolorum hæc ait: Siquis vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, episcopatu autem dignus sit, fiat. non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio. Et 78 canon eorundem sanctorum Apostolorum sic loquitur: Qui autem est surdus & cæcus, ne sit episcopus: non vt pollutus, sed ne ecclesiastica impediantur. Quicunq; igitur morborum aliquorum vitio prohibiti fuerint sacerdotalium graduum iura exequi, ordinatione digni non habebuntur. Qui autem post ordinationem sic malè affecti sunt, sacra facere morbo non impediuntur. Et ita imbecilla constituti valetudine, liberè sacrificabunt. Dei præconibus enim placuit per mutilationem corporis à sacrificatione nō prohiberi quenquam. Quòd si morbi debitum officio sacerdotii sit impedimento, exercere desinet ægrotans, à dignitate tamen non alienabitur: quin potiùs miserandus erit: ac priore quidem honore fruetur, habebit autem etiam quæ ad vitam sustentandam sufficiant, & reliqua, iuxta priorem consuetudinem.

INTERROG. XXIIII. An sacerdos vel diaconus sine periculo fiat nummularius, vel commerciarius, vel medicus, vel astrologus, nécne.

RESP. Canon 6, sanctorum & omni laude beatorum Apostolorum, hæc inquit: Episcopus, vel presbyter, vel diaconus seculares curas non suscipiat: alioqui deponatur. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Et 81 canon dicit: Diximus non oportere episcopum vel presbyterū seipsum ad publicas administrationes demittere, sed in ecclesiasticis negotiis versari. Vel ergo ita facere persuadeatur, vel deponatur. Et 6 canon synodi Carthaginensis definit, ex infami vel turpi negotio sacratos victum non comparare. Et 10 canon eiusdem

synodi ad institutiones puerorum & scripturarum lectionem paratos esse clericos definit, & non mundanis & secularibus curis occupari. Est verò etiam iussio inclyti Imperatoris domini Manuelis Comneni edita mense Nouembri, Indict. 15, ad quorūdam clericorum nummulariorum suggestionē, insinuata in secreto domesticorum, mense Nouembri, Indict. 15, & hæc expressim præcipiēs: Ad quoscunque peruenerint ex emptione tales nummulariarum mensarum tabernæ, Imperium meum potestatem dat transferendi eas in honestam & Romanam personam quæ occurrerit. Vobis enim, sacrati cùm sitis, talem artem exercere non licet: quia nec potestis conuenienti castigatione coerceri, siquid præter præfectoriam definitionē faciatis, cùm sitis sacrati. Quicunque igitur vestrûm, emptione, vt dictum est, has acquisierint, dignas ad præfectū adducant personas, tum vt admittat eas, tū vt mensularios pro ipsis gratis & absque consuetudine dationéve vlla sigillet. Sanè 36 canon Laodicenæ synodi hæc ait: Quòd non oportet eos qui sunt sacrati, vel clerici, esse magos, vel incantatores, vel mathematicos, vel astrologos, vel facere ea quæ dicūtur amuleta: quæ quidem sunt ipsarum animarum vincula: eos autem qui ferunt, eiici ex ecclesia iussimus. Et 22 cap. 39 tit. 60 libri hæc habet: Geometria quidem publicè docetur, ars autem mathematica damnatur. Et vetus inquit, Mathematicam dixit astronomiam. Clerici ergo, & multo magis ii qui altari ministrant, si publicarum seruitutum functiones ausi fuerint suscipere, corporatorum officium & administrationem mercari, nummularii fortè facti, vel prandii distractores, vel vini venditores. Ipsi etiam astronomi sponsione fidem dabunt, se ab his illicitis artibus abstenturos. Quòd

ſi non pareant, depoſitioni ſubiicientur. Ars autem medica, licet à philoſophis definiatur ſanitatis eſſe conciliatrix, id tamen neceſſariò non fit. Fallacia enim ſunt hominum conſilia, & multorum iudicia praua, iuxta veterem ſententiam. Cur igitur abſcedat clericus, multóque magis ſacerdos & diaconus, ab attributo ſibi miniſterio irreprehenſibili & firmo, & ad lubricum & ambiguum, ſæpe etiam periculoſum, ſe coniiciat?

INTERROG. XXV. Monotheleta ſacerdotalem habens admonitionem, per pœnitentiam ad noſtram orthodoxam fidem rediit, & ſuſceptus eſt, ac ſanctificatus. Paulo autem pòſt, ad proprium reuerſus vomitum, hæreticus vt antea factus eſt: ſed rurſus, vt inquit, cùm apud ſe eſſet, & peccatum intelligeret, ad orthodoxam fidem confugit, & admiſſus eſt, in modum opportunè redeuntis prodigi: cùm autem ſacerdotium ambiat, quærimus quid faciendum ſit diſcere. RESPON. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & retro conuerſus, aptus eſt ad regnum cælorum, inquit ſacrum Euangelium. Quamobrem iuxta 14 canonem ſanctæ & œcumenicæ ſynodi Nicenæ (hæc comprehendentem ad verbum, De catechumenis, & qui lapſi ſunt, viſum eſt ſanctæ & magnæ ſynodo, vt ii tribus annis tantùm audientes, poſtea orent cum catechumenis) ſufficit huic tam perditè lapſo, & huc atque illuc agitato, ſi iuxta canonis tenorem admittatur. nam ſacerdotium non promerebitur.

INTERROG. XXVI. An epiſcopi, monachi, & clerici ſine periculo fiãt adminiſtratores publicorum officiorum & miniſteriorum, & curatores negotiorum ad magiſtratus pertinentiũ, nécne. RESP. Qui Chalcedone conuenerunt ſexcenti

triginta sancti patres,& sanctam quartam synodum cælestem fecerunt, in 7 canone suo hæc de iis nominatim eleganter scripserunt: Eos qui in clero semel ordinati sunt, & itidem monachos, statuimus nec ad militarem expeditionem, nec ad secularem dignitatem posse venire. Qui autem hoc audent,& non pœnitentia ducti ad id reuertuntur quod propter Deum prius elegerant, anathematizari. Et 83 canon sanctorum Apostolorum hæc ait, Episcopus,vel presbyter,vel diaconus,exercitui vacans, & vtraque obtinere volens, Romanum scilicet magistratum,& sacerdotalem administrationem, deponatur. Quæ sunt enim Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei,Deo. Fient igitur in monachis & reliquis adeò bene se gerentibus ea quæ huiusmodi canonibus definita sunt.

INTERROG. XXVII. Coniuges cõmuni fortè consensu & placito, animæ conducibili, monasticam vitam elegerunt.Quia autem rursus in eadem domo agunt, eodem victu eadémque mensa vtentes, discere velim quid faciendum sit. RESP. Diuini canones sanctæ & œcumenicæ synodi coactæ in templo sanctorum Apostolorum, appellatæ 1 & 2, definiunt tonsuras in monasteria sic fieri ne recusari possint, & conuentiones eorum qui tondentur à fideiussoribus suscipi. Qui igitur non degunt in monasteriis in quibus habitum mutarunt & tonsi sunt, sed in mundanis diuersoriis, compellentur à diœceseos episcopo, cum excommunicatione & acerbissimis pœnis, redire bene vnde malè exierunt.

INTERROG. XXVIII. Pontifices qui diaconos vel sacerdotes ordinant: item qui per diuinum lauacrum pueros orthodoxorum aut aliquos hæreticos sanctificant, pariter qui aliquibus mini-

strāt diuinas sanctificationes, si in laboris præmium nummarias aliquas summas ab iis exigant, rectène faciunt, an non? RESP. Milites, inquit, propriis stipendiis non aluntur. Et per Mosem dixit Deus, Non constringes os boui trituranti. Si igitur per mediocrem dationem aliquam, & arbitrio ordinati, vel aliter sanctificati, solatium accipere quærunt sacerdotes & pontifices qui ordinant vel baptizant, nihil mali faciunt. Nam solenne est per consuetudinem, ordinantes accipere solatium. Quòd si huiusmodi solitas munificentias non requirant, sed maiora dona, & quæ ordinati facultates coangustent, non tantùm non exaudientur, sed & depositioni subiicientur. Ait enim 2 canon sanctæ & œcumenicæ synodi: Siquis episcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & non vænalem gratiam in venditionem deduxerit, & propter pecunias ordinauerit episcopum vel chorepiscopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel aliquem eorum qui in clero annumerantur, vel propter pecunias promouerit œconomium, vel defensorem, vel paramonarium, vel omnino aliquem ex canone, turpis quæstus gratia, qui hoc tentasse conuictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat: & qui est ordinatus, ex ordinatione vel promotione quæ instar mercatorum vænundatur, nihil iuuetur: sed sit à dignitate vel curatione alienus quam pecuniis adeptus est. Siquis autem sequester & intercessor adeò turpibus & nefariis lucris apparuerit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excidat: si sit autem laicus, vel monachus, anathematizetur. Et 23 canon sanctæ & œcumenicæ synodi in Trullo magni palatii coactæ hæc persequitur: Vt nullus, siue episcopus, siue presbyter, siue diaconus, immaculatam præbens communionem, ab eo qui com-

municat, eius participationis gratia, obolos, vel quamuis aliam ſpeciem exigat. Non eſt enim vænalis gratia, nec pro pecuniis ſpiritus ſanctificationem impertimur: ſed ea iis qui digni ſunt abſque vlla eſt calliditate communicanda. Siquis autem eorum qui ſunt in cleri catalogo, ab eo cui immaculatam impertit communionem, vllam ſpeciem exigere viſus fuerit, deponatur, vt Simoniaci erroris & maleficii æmulator.

INTERROG. XXIX. Qui per veram cognitionem ad orthodoxam fidem accedũt, Neſtoriani videlicet, Armenii, Iacobitæ, & alii hæretici, an ſolo ſancto vnguento debeant initiari, an verò etiam diuino lauacro? RESP. Canon 96 ſynodi in Trullo ſecutus 7 canonem ſanctæ & œcumenicæ 2 ſynodi, hæc ad verbum cõplectitur: Eos qui rectæ de fide ſententiæ accedunt, & parti eorũ qui ex hæreticis ſeruantur, iuxta ſubiectã conſequentiã & cõſuetudinẽ recipientes, Arianos quidem, & Macedonianos, & Nouatianos, qui ſe καθαροὺς [id eſt puros] appellant, & teſſareſdecatitas ſeu tetraditas, & Apollinariſtas, recipimus dantes libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit vt ſentit ſancta Dei vniuerſalis & apoſtolica eccleſia, ſancto primùm chriſmate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures imprimentes, dicimus ſignaculum doni Spiritus ſancti. De iis autem qui Paulliani ſectam ſecuti ſunt, deinde ad catholicam eccleſiam confugerunt, ſtatutum eſt vt ii omnino rebaptizentur. Eunomianos quoque, qui in vnam demerſionem baptizant, & Montaniſtas qui hîc dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui Filium idem eſſe cum patre exiſtimant, & alia quædam grauia faciunt, & omnes alias hæreſes, quoniam multi hîc ſunt, & maximè qui ex Galatarum regione profecti

ſunt: omnes ex iis qui ad rectam de fide ſententiam volunt accedere, recipimus vt Græcos. & primo quidem die, eos Christianos facimus: ſecundo autem catechumenos: deinde tertio, adiuramus, ſimul etiam ter in faciem & aures inſpirantes: & ſic initiamus, & diu in eccleſia verſari & ſcripturas audire facimus, & tunc ipſos baptizamus. Quinetiam Manichæos, & Valentinianos, & Marcioniſtas, & ſimiles hæreticos. Neſtorianos autem oportet libellos facere, & hæreſim ſuam anathematizare, & Neſtorium, & Eutychen, & Dioſcorum, & Seuerum, & reliquos talium hæreſeon principes, & qui eadem quæ illi ſentiunt, & omnes prædictas hæreſes: & ſic eſſe ſanctæ communionis participes. Itaque iuxta canonis huius tenorem alii quidem hæretici lauacro ſanctificantur, alii autem ſancto duntaxat vnguento conſecrantur.

INTERROG. XXX. Si hæreticus ſacerdos vel diaconus dignus habitus diuino & ſancto baptiſmate, vel per ſanctam vnctionem ſanctificatus ſit, licèbitne ei ſacra facere cum priore ordinatione, an verò ſi ſacra miniſtrare velit, iterabitur eius ordinatio? RESPON. Canon 80 ſanctorum Apoſtolorum, eos qui ex pagana vita ad orthodoxam fidem accedunt & baptizantur, epiſcopalem etiam dignitatem promereri definit. Priore igitur ſacerdotio pro ſacrilegotio habito, & pro non facto, ſi cum canonica diſciplina iudicatus qui ſic fuerit orthodoxus effectus, & cùm eſſet aliquãdo profanus ſacerdos, in poſteriore vita ſua indemnabilis apparuerit, dignus cenſeatur non ſacerdotali ſolùm dignitate, ſed & epiſcopali, per conſuetos omnino gradus ad doctoriam promotus ſublimitatem.

INTERROG. XXXI. Si hæretici qui ad orthodoxorum fidem accessit, vxor & liberi, vel etiã alii eius familiares & domestici, non fiant orthodoxi, sed inhæreant priori hæresi, an prohibebitur is qui, vt diximus, baptismate initiatus est, ad sacerdotalem vel episcopicum ascendere gradum: an verò propter illorum malitiam & ipse tali bono priuabitur? RESPON. Canon quidem 39, synodi Carthaginensis ait, vt episcopi, & presbyteri, & diaconi non ordinentur, priusquam omnes qui sunt in suis ædibus, Christianos orthodoxos fecerint. canon autem 72 sanctæ & œcumenicæ in Trullo synodi hæc in parte definit expressim: Si autẽ aliqui, qui adhuc sunt infideles, & in orthodoxorum gregem nondum relati sunt, sunt inter se legitimo matrimonio coniuncti: deinde hic quidem, eo quod est honestum electo, ad lucem veritatis accurrerit: ille verò erroris vinculo detentus fuerit, nolens diuinos radios fixis oculis intueri, & fideli placeat cũ infideli cohabitare: ne à se inuicem separentur. Ex diuini enim Pauli sententia, sanctificatus est vir fidelis in muliere, & sanctificata est mulier infidelis in viro. Contrarietatem igitur duorum canonum quæ esse videtur, canonicè soluentes, dicimus, eum qui cùm à natiuitate orthodoxus esset, cum hæretica muliere coniunctus est, dignum non censeri qui in clerum allegatur, nisi domesticos suos omnes Christianos fecerit orthodoxos: quia & ab ecclesiastica est remotus communione, vtpote qui Christi partibus peccatricem sortem implexuerit. Qui autem, hæreticus cùm esset ab incunabulis, orthodoxam fidem delegerit, iure, nisi quæ iusta causa impediat, ordinationem sacerdotalem consequi possit. Quid enim (inquit magnus Apostolus) nosti si fidelis deducat infidelem cõiugem ad fidem? Rectè igitur,

qui ad orthodoxam fidem venit ab hæreticorum superstitione, sacerdotali secundum canones honoretur dignitate, licet vxor & liberi eius orthodoxi non fiant.

INTERROG. XXXII. An extra præiudicium infantium susceptiones fiant à Latinis, Armeniis, Monotheletis, Nestorianis, & cæteris eiusmodi, an potiùs odio dignum atque detestandum.

RESPON. Thema 2, cap. 10, tit. 1, lib. 1 Basilicorum, Hæreticus, inquit, est, & legibus quæ de hæreticis sunt subiicitur, qui paulum ab orthodoxa fide declinat. Cùm igitur ii omnes qui hac interrogatione enumerati sunt, non paruo sed longo spatio, & quod difficile superari queat, ab orthodoxorum ecclesia prorsus exulent, non communicabunt nobiscum gratiam susceptionis liberorum spiritalium per sacras preces & sanctificationes multas intercedentis: ne & excommunicatione condemnemur, iuxta canonem dicentem, Qui communicat cum excommunicato, est excommunicatus & ipse.

INTERROG. XXXIII. Orthodoxæ mulieres coniunguntur fortè per nuptias cum Saracenis vel hæreticis, voluntque, vt bene de fide sentientes, quemadmodum constanter instituerunt, participes fieri diuinarum sanctificationum. Quærimus quid faciendum sit. RESPON. Canon 72 synodi in Trullo hæc ait, Non licere viro orthodoxo cum muliere hæretica coniungi, neque verò orthodoxæ cum viro hæretico copulari. Sed & siquid eiusmodi ab vllo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui. Neque enim ea quæ non sunt miscenda misceri, nec ouem cum lupo, nec peccatorum sortem cum Christi parte coniungi oportet. Siquis autem ea quæ à nobis decreta sunt, trans-

gressus fuerit, segregetur. Quæ igitur per illicitam hanc cum hæretico societatem, exterminata excommunicatáque est, quónam modo habebitur diuinis sanctificationibus digna? nullo prorsus, nisi à malo diuertat, & canonicis emendata sit correctionibus.

INTERROG. XXXIIII. Quædam muliebrium monasteriorum præfectæ episcopalem requirunt veniam, vt sibi subditarum monialium ratiocinia suscipiant. Quærimus an illud admitti possit. RESPON. Alibi etiam diximus solis tributum esse sacerdotibus, confessionum suscipere ratiocinia cum episcopali permissu. Si igitur non sacratus præfectus nec cum episcopali permissu id facere potest, multo minus id præfectæ concessum erit: etsi virtus eius solem splendore superet.

INTERROG. XXXV. Diuini canones diaconissarum meminerunt. Quærimus quale sit earum officium. RESPON. Olim aliquando ordines diaconissarum canonibus cogniti fuere, habebántque ipsæ gradum ad altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum à diuino & sancto altari expulit. In sanctissima autem ecclesia sedis Constantinopolitanorum diaconissæ deliguntur, vnam quidem communicationem non habentes ad altare, in multis autem habentes conuentum, & muliebrem cœtum ecclesiasticè dirigentes.

INTERROG. XXXVI. An subdiaconus & diaconus legitimè possit cum muliere copulari, nécne. RESPON. Et canones & leges variæ vetant sacratos post ordinationem mulieribus cõiungi. Cùm autem (vt videtur) canonicum hoc contemneretur interdictum, inter Imperatores incly-

tus & sapientissimus dominus Leo per Nouellam sanctionem vitium emendauit. Inquit enim hæc in parte expressim tertia eius Nouella: Iubemus vt ad vetus ecclesiæ supernè traditum præscriptum creationes procedant. neque enim dignum est vt qui spiritali ascensu supra corporis abiectionem euecti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur, sed è diuerso, vt diuinum ministerium ex corporis sordibus tanquam in altum aliquem gradum conscendat, conuenientius fuerit. Quamobrem nemo eorum qui altari seruiunt, post ordinationem audacter lege connubii mulieri coniungetur. idque si fecerit, deponetur. Nam ante ordinationem facere licuit quod post eam adeò male fuit ausus.

INTERROG. XXXVII. Licitum est sacerdotes præfectos existentes, vel primopapas, & pontifices, supermanicis & supergenualibus insigniri, an est vetitum? RESP. Supermanicarum & supergenualium sacratissimus amictus solis pontificibus attributus est, velut figuram obtinentibus Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: indéq; peccata etiam hominum remittunt, aliáque maiora ad imitationem Christi faciunt, quæ sacerdotibus data non sunt. Quare neque supermanicarum, neque supergenualium merebuntur amictum. Nam supermanicæ figura sunt manicarum quibus erant constrictæ manus Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, quando ad voluntariam passionem contendebat. Supergenuale autem figura est lintei quod induit Dominus, cùm discipulorum pedes lauit. Quemadmodũ igitur quæ patriarchis per indumẽta gratiæ tributæ sunt, vlli alii nõ dentur episcopo, saccus videlicet & crux multiplex (eos enim hisce decorari placuit, vtpote relatos ad habitabilis

orbis extrema) ſic nec epiſcopis conceſſa priuilegia ſacerdotibus dabuntur, ne priuilegiorum eccleſiaſticorum confuſio fiat, & Creatori dicat creatura, Ex æquo tibi.

INTERROG. XXXVIII. Vetere prouinciæ conſuetudine reliquiæ orthodoxorum in noſtræ regionis eccleſiis ſepeliũtur. Quæro igitur diſcere an hoc citra præiudicium fiat. RESP. Magna differentia eſt inter eccleſias conſecratas per initiatorias dedicationes & throni inaugurationẽ, ſanctique vnguenti vnctionem, & ſanctarum reliquiarum martyrum indigitationem, & eas quæ ſic ſanctificatæ non ſunt, obtinéntque oratorii locum. Ideóque in quibus videlicet martyricæ reliquiæ reconditæ ſunt, & ſancti vnguenti interuenit vnctio, humanum qualecunque cadauer non ſepelietur, iuxta 2 caput, 1 tit. 5 lib. Baſilicorum, inquiens, Nullus in eccleſia ſepeliatur mortuus. Et ſecundum veterem extra eum poſitum non licet ſepelire quẽquam in eccleſia, vbi ſcilicet martyris corpus depoſitum eſt. In ſanctis autem oratoriis appellatis, quæ ita conſecrata non ſunt, reliquiæ ſine periculo ſepelientur.

INTERROG. XXXIX. Quarundam parœciarum incolæ, ſuorum pontificum ordinationes reſpuentes, aliarum diœceſium & ordinationum epiſcopos adeunt, prout quiſque vult: an tutò faciant, quæro diſcere. RESPON. Lectores quidem qui ſuorum epiſcoporum ordinationes ſpreuerunt, & in aliis prouinciis maiorem gradum per epiſcopalis manus impoſitionem conſecuti ſunt, excommunicationis pœnæ canones ſubiiciunt, nec eos modò, ſed & eos qui ordinauerunt. Quemadmodum exprimitur canone 54 ſynodi Carthaginenſis, hæc complectente ad verbum: Clericos in

ecclesia agentes, vt iam definiimus, non licere ordinare in alius ciuitatis ecclesia, sed contentos esse illa in qua ab initio ministrare meruerunt: iis exceptis qui amissa sua patria, ex necessitate in aliam ecclesiam migrarunt. Quòd siquis episcopus post hanc definitionem, clericum susceperit ad alium episcopum pertinentem, placuit excommunicatum esse, tam susceptum quàm suscipientem, donec qui migrauit clericus ad propriam ecclesiam reuertatur. De laicis autem simul quæsitum est in sancta Constantinopolitanorum ecclesiæ synodo, patriarchatum obtinente sanctissimo inter patriarchas & sapientissimo domino Michaele Anchialo. Et mense Nouembri, Indictione quarta, synodalis est facta subnotatio variorum canonum allegatione excepta, ex æquo puniri eum qui ex aliena prouincia ordinat laicum, præter episcopi ipsius sententiam, ipsumque etiam ordinatum.

INTERROG. XL. Possunt diaconi præter archidiaconorum voluntatem sacerdotalem consequi gratiam, an non? RESP. Huius rei prouidentia per sacrosancti Spiritus gratiam episcopis tributa est. Quare & cum eorum consensu diaconi sacrabuntur, archidiacono, vt confratre, solùm præsente.

INTERROG. XLI. Laici qui secundas contraxerunt nuptias, alias nuptias, tertias scilicet, legitimè contrahent, an non? RESPON. Vetus quidem lex & tertias nuptias, vt legitimas, agnouit, & ex iis procreatos, heredes, & in potestate habuit parentis. Canones autem diuinorum & sanctorum patrum, non solùm tertias nuptias non agnoscunt, verumetiam secundas pœnæ moderatæ subiiciunt. Quia autem imperante inclyto principe domino Leone philosopho dissidium fuit ma-

gnum inter omnes mundi ecclesias, quòd princeps non solùm tertias contraheret, sed etiam quartas: synodicus factus est conuentus omnium ferè quæ vbique sunt diœcesium antistitum, 8 Indictione anni 6428. Et disputatum est qui nuptiales fugiendi sint contractus, & qui permittendi velut legitimi, imperantibus inclyto principe Constantino Porphyrogenneta, & eius socero domino Romano. Post multas altercationes, & exactam disquisitionem, decisio synodica eleganter scripta est, confirmata etiam principis solita subscriptione: quartas quidem nuptias respuendas esse, nec permittendas: tertias autem nunc permittendas esse, nunc non esse. Definit enim, binubos & simul orbos qui quadragesimum annum nondum impleuerunt, contrahere etiam tertias nuptias ad orbitatis remedium. nisi quòd per totum quinquennium censura emendantur, ne diuinas assumant sanctificationes. Finito autem quinquennio, ter in anno assumant. Sed & tricenariis, quanuis liberos habentibus, tertii connubii potestas facta est, propter ætatis infirmitatem: vt & hi per quadriennium esse debeant diuinarum sanctificationum participes: quo peracto, ter in anno diuina participaturi sint sacramenta. Iis autem qui quadragesimum annum excesserunt, nullo modo tertias esse concedendas nuptias diuini patres oraculo pronuntiarunt. Et hæc quidem vnionis ea decisio definit. Cæterùm ecclesia tandem nostra ætate tertii matrimonii contractum non permisit.

INTERROG. XLII. In concubinatu agentibus permittenda est diuinarum sanctificationum participatio, nécne? RESPON. Magnus in antistitibus Basilius, in variis canonibus suis non dat scortantibus licentiam diuinas sanctificationes

assumendi. In 80 autem canone definit, scortatricem, quæ à scortatione discessit, non exinde, sed post triennium, diuinarum sanctificationum participem fieri.

INTERROG. XLIII. Consoceratus compatrum ad quotum vsque gradum prohibetur? RESPON. Canon quidem quinquagesimusquartus sanctæ & œcumenicæ synodi in Trullo magni palatii coactæ vetat susceptores connubio iungi cum matribus infantium è sancto lauacro susceptorum, & post discessionem à malo, subiicit scortantium pœnæ. Vltimus autem versiculus 10 cap. 5 titulo, 28 libro Basilicῶn, vlterius punitionem extendit. Sed quoniam & declaratus canon & suprà scripta lex spiritalem cognationem dicunt maiorem coniunctione corporali: facta fuit synodica subnotatio tempore sanctissimi illius patriarchæ domini Nicolai, mense Maio, decimaquinta Indictione, ad interrogationem perquam honorandi illius domini Gregorii Xeri, definiens iisdem constringi & explicari terminis spiritalem quæ per compaternitatem contrahitur cognationem, quibus corporales cognationes circunscribuntur.

INTERROG. XLIIII. Alexandrinorum regio multis generationum myriadibus populosa est & amplificata, Christianis autem orthodoxis coangustata. Quærimus ergo discere an permissum sit & intra sextum gradum nuptias contrahere, propter rei necessitatem. RESPON. Diuini & sacri canones & leges nuptialium contractuum causa in omnibus consentientes, & Deo gratis interuallis & præceptis nuptiales contractus circunscribentes, nullo modo ea egredi siuerunt:

ſed inter aſcendentes quidem & deſcendentes nuptialem copulam prohibitam eſſe definierunt: eorum autem qui ſunt ex transuerſo cognationem ad ſeptimum vſque gradum iure coanguſtarunt: cognationem verò quæ per affinitatem vel conſoceratum conciliatur, poſt ſextum gradum abſoluerunt. Debent igitur & Alexandrini nuptias in hunc modum contrahere, & paucitatem orthodoxorum Chriſtianorum ad peccati iuſtificationem non proponere. Diſtrahitur ergo quod præter hæc factum fuerit coniugium, & mœchantium pœnis qui illicitum contraxerint ſubiicientur. Quia autē ſanctiſſimi etiã patriarchæ illius domini Siſinnii deciſione, duo patrueles ſeu conſobrini, ſorores duas non accipiunt, & hæc, contractu deducto ad ſextum affinitatis gradum: diſce quæ in ea continentur: ne per obliuionem eccleſiæ conſuetudini cum animæ detrimento aduerſeris.

INTERROG. XLVI. Siquis ſcortatus fuerit cum muliere captiua Chriſtiana, paritérque orthodoxa, ſine periculo vt ſeruam eam vendet?

RESP. Poteſtatem habet dominus à ſe conſtupratam ancillam ſuam vendendi, eiúſque pretium lucrifaciendi. tunc enim libertatem promeretur ancilla quæ cum domino ſimul corrupta eſt, quando ad extremum vſque ſpiritum, nullum eius diuendendæ præbuit argumentum. Ait enim 2 caput, 19 tit. 48 lib. hæc nominatim: Siquis non habens vxorem, in ſuo concubitu ancillam habeat, & cum ea ad mortem vſque maneat, ſiue ex ea ſuſceperit, ſiue non: & de ea nihil in teſtamento ſuo dixerit: fit illa libera.

INTERROG. XLVII. Si orthodoxus ſcortatus ſit cum Iudæa aut Agarena muliere, cenſura

emendabitur, an rebaptizabitur? RESP. Quadragesimusseptimus quidem canon sanctorum & omni laude celebrium Apostolorum hæc ait: Episcopus vel presbyter, eum qui verè habet baptismũ, si deintegro baptizauerit, vel si eum qui ab impiis pollutus est, non baptizauerit, deponatur, vt qui irrideat mortem & crucem Domini, & non discernat sacerdotes à falsis sacerdotibus. Forsan igitur dixerit quispiam orthodoxum qui cum impia scortatus est, pollutum esse, & rebaptizari debere. Quod verum non est. is enim ab iis polluitur qui sponte abluendo exuit diuinum sanctúmque baptisma, induit autem baptisma impiorum. Iudicio ergo episcopali per grauiorem pœnam emendabitur, & vt scortator, & vt satanicæ cõmunionis cum impio factus particeps: verùm non baptizabitur.

INTERROG. XLVIII. Quot annorũ mas aut fœmina admittatur ad confessionem. RESP. Leges quidem delictis impuberũ condonandũ esse dicunt. Impuberes autem sunt, mares quidem, qui decimumquartum annum impleuerunt: fœminæ verò duodecim annorum. Forsan igitur dixerit aliquis, post duodecimum & decimumquartum ætatis annum eos debere peccata sua declarare: vtpote delictorum iudiciũ subeuntes, & capaces scortationis aliorúmq; quorumpiam peccatorum effectos. Nos autem ab ipsa experiẽtia, sed & ab iis quæ taliũ quorundam causa per varia tempora synodicè prolata sunt, consulimus vt post sextum annum mares & fœminæ per cõfessiones emendari & sanctificari debeant. Quia & clericus quidam per obligatoria scripta, desponsa vxore septenni, & post eius mortem alii cõiunctus mulieri, synodicè non impetrauit vt canonicam consequeretur ordinationem, vtpote bigamus. Ait enim sancta Cõstantinopolitana

synodus, septēnem fœminam amoris esse capacem, exindéque stuprum pati, & scortationis argui ratiociniis. Quòd si hæc de fœmina iustè tractatur, multo magis in mare sciscentur.

INTERROG. XLIX. In vespere primi diei Dominici, si coniuges carnaliter implicentur, censura coercebuntur vt transgressores legum, an non? RESP. Et superius dictum est, in Sabbato & Dominico coniuges abstinere debere carnali societate, quòd in eis spiritalis hostia offeratur Domino: quemadmodum magnus inter sanctos Timotheus Alexandriæ patriarcha, ad eos qui de hoc interrogabant, respondit. Qui igitur his diebus continenter nō agunt, quónam modo tunc communi consensu vacabunt (vt magnus ait Apostolus) congressui cum Deo & orationi? Nullo planè modo. Itaque qui sic deliquerunt, pœnis moderatioribus emendabuntur.

INTERROG. L. Si per quadragēnæ ieiunium coniuges continenter non agant, digni habebūtur diuinarum sanctificationum cōmunione, in magni paschatis mundisalutari festo, an non? RESP. Si neq; pisces edere docemur, neque simpliciter ieiuniū soluere per totam sanctam quadragenam, multo magis à carnali complexu abstinere cogentur. Coniuges ergo qui sic transgressi sunt, & in satanicam incōtinentiam commutarunt salutarem pœnitentiam quæ ex ieiunio est & liberatione cupiditatum carnalium, quasi totius anni curriculū his non sufficiat ad suas explēdas libidines: diuinam & sanctam participationem in die sancti magnique paschatis non promerebūtur: quinimo potiùs pœnis emendabuntur.

INTERROG. LI. Sine periculo est die Dominico ingredi balneum, & caldis lauacris ablui, an

non? RESP. Die Dominico ab omni opere abſtinere fideles,& diui patres docuerũt, & 54 Nouella Imperatoris domini Leonis philoſophi iuſtè oraculum edidit. hæc enim ait in parte. Statuimus nos etiam, quod Spiritui ſancto ab ipſóque inſtitutis Apoſtolis placuit,vt omnes in die ſacro,quóque noſtra integritas inſtaurata eſt,à labore vacent:neque agricolæ, neque quiquam alii in illo illicitum opus aggrediantur.Si enim qui vmbram quandam atque figuram obſeruabant,tantopere ſabbati diem venerabantur, vt ab omni prorſus opere abſtinerent : quomodo qui gratiæ lucem ipſamque veritatem colunt, hos eum diem qui à Domino honore ditatus eſt, nóſque ab exitii dedecore liberauit, non venerari par eſt? aut quomodo cùm ex ſeptem diebus vnus in Domini honorem conſecratus ſit, nos aliorum ad opera vſu contentos non eſſe, neque illum Domino eximium & inuiolatum conſeruare: ſed ipſum etiam vulgarem facere, noſtriſque operibus applicandum putare, religionis non eſt prorſus diſſolutæ? Quapropter dicimus & nos, omni operatione (quemadmodum dictum eſt) ceſſante, cùm & ipſi ruſtici negotientur, & omnibus coactis verſari in eccleſiis, & glorificare potiùs Deum die Dominico, quòd fideles qui ſumus in ea videamus iuſtitiæ ſolem reſplenduiſſe. Neque igitur qui balneorum præcenſoria lauacráque & reliqua faciunt, his miniſtrabunt, neque fidelis vllus veniam merebitur. qui ab oratione abſtinens, & à multùm celebrandis glorificationibus præceptionibuſque diei Dominici recedens, aquis calidis adhæret, & occupatur: ſed epiſcopali iudicio emendationibus corrigetur.

INTERROG. LII. Ieiunium ſoluens carni-

bus, caſeo & ouo, dies Mercurii & Veneris totius anni, venia dignus, an non? RESP. Sexageſimusnonus canon ſanctorum Apoſtolorum ait, Si quis epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel lector, vel cantor, ſanctam paſchæ quadrageſimam non ieiunat, vel quartū diem, vel paraſceuen, præterquam ſi propter imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur: ſi ſit autem laicus, ſegregetur. Qui igitur ſine corporali infirmitate diſſoluit dies Mercurii & Veneris, punitur iuxta canonis huius tenorem. Quando verò propter imbecillitatem coactus fuerit diſſoluere, piſcibus vel oleo moderabitur ægrotationis afflictionem. Carnes enim vel caſeum aut ouum attingere non fuerit conceſſum, licet extremam efflet animam, neque in magna quadragena, neque in qualicunque Mercurii vel Veneris die. Sufficit enim ei qui neceſſariò per aridorum eſum magnificare debet dies Mercurii & Veneris, per oleum & piſces morbi acerbitatem mitigare. Excipe mihi dies Mercurii & Veneris, carniſpriuii, ſeptuageſimæ, renouationis, & duodecim dierum. In his enim per carnes etiam citra periculum ieiunia frāgimus: quia circa dodecahemerum ieiunant Armenii propter Artziburium, in hebdomade prima carniſpriuii, propter Niniuitas: & in hebdomade tyrophagi Tetraditæ hæretici ieiuniū magnum obſeruant. Nos igitur contraria iis facientes, frangimus, ne videamur cum iis conſentire, eo excepto quòd illud fiet, ſiquis cū Tetraditis aut Armeniis habitet. Alioqui enim ſi in regione degat vbi nullus eſt eiuſcemodi, deguſtabit tantùm ex carnibus vel caſeo, & ſuſpicionem attenuabit per continentiam, nō per ingluuiem. Hebdomade autem antipaſchatis ſine periculo carnibus veſcemur in eius Mercurii die & Veneris. Nam pro vno die

Dominico habetur hoc ſeptem dierũ interuallum.

INTERROG. LIII. Ieiunia diei feſti ſanctorum Apoſtolorum, & natalis Chriſti, & dormitionis ſanctæ Deiparæ, & Seruatoris, inexcuſabilia ſunt, an permittenda & indifferentia? RESP. Cõſtantinopolitana quidem ſancta ſynodus in diebus ſanctiſſimi illius patriarchæ interrogata an oporteat Auguſti menſis ieiunium perficere, reſpondit id ieiunium mutatum eſſe, ne cum paganis ieiuniis quæ eodem tempore fiunt, concurrat. multi tamen homines id ieiunium adhuc obſeruant. Nos autẽ cùm ea quæ ad hoc pertinẽt cõſiderauerimus, defendimus ieiunia neceſſariò præcedere hæc quatuor feſta: nimirum feſtũ ſanctorum Apoſtolorum, Natalis Chriſti, transformationis Chriſti & Dei noſtri, & dormitionis ſanctæ Deiparæ, ſed tantùm ſeptem dierum. Vnum enim eſt quadraginta dierum ieiunium ſancti & magni paſchatis. Quòd ſiquis pluſquam ſeptem diebus circa feſtum ſanctorum Apoſtolorum & feſtum natalis Chriſti ieiunet, ſeu ſponte ſeu à fundatoria regula impulſus, non vituperabitur. Quomodo autem & propter quid ante vnumquodque horum quatuor feſtorum ieiunare debeamus, declaratum in ſynodali deciſione de eo à nobis facta. Qui igitur non ieiunant ante vnumquodque horũ quatuor feſtorum, ſine vlla omnino excuſatione magnis emendabuntur pœnis.

INTERROG. LIIII. Qui his ieiuniis continenter agunt, adhæc & diebus Mercurii & Veneris aridis veſcuntur, ſinentur per ſecundariam menſam curare corporis indigentiam, an non? RESP. Propriè continentia ieiunium eſt, quia & affecticida nõ homicida vocatur. Si ergo qui continenter viuunt, ad corporis ſuſtentationem ſecundaria menſa indigeant, præiudicium nõ patientur.

Nam nec hi tota die continentiam infamabunt per incontinentiam nocturnam. id enim si fecerint, coercebuntur.

INTERROG. LV. In expectatione resurrectionis à mortuis iusti Lazari, & in festo sanctorum quadraginta, sine periculo sacrificium perfectum celebrabit, an nõ? Pariter & tota sancta quadragena licet baptizare, aut benedictiones nuptiarum sponsaliorumq; facere, an non? RESP. Quinquagesimussecundus canon sanctæ & œcumenicæ synodi in Trullo magni palatii congregatæ, hæc ait, In omnibus sanctæ quadragesimæ ieiunii diebus, præterquam sabbato, & Dominico, & sancto annuntiationis die, fiat sacrũ præsanctificatorũ ministeriũ. Et 49 canon Laodicenæ synodi hæc enũtiat: Quòd non oportet in quadragesima panem offerre, nisi sabbato & solis Dominicis. Et 51 canon eiusdem synodi inquit, Quòd non oportet in quadragesima martyrum natales peragere, sed sanctorum martyrum facere commemorationes in sabbatis & dominicis. Et 52 ait: Quòd non oportet in quadragesima nuptias vel natalitia celebrare. Eiusdem synodi 45 cõplectitur: Quòd nõ oportet post duas hebdomadas quadragesimæ ad illuminationẽ admitti. Qui igitur contra horũ tenorem faciunt baptismata, vel nuptiales benedictiones in tota sancta magna quadragena, vel perfectas hostias sacrificantes, excepto solo sabbato & die Dominico, & euangelizatione, iniustè agũt, & grauibus emendabũtur pœnis, quòd ea cõmiserint quæ veniam nõ merẽtur. Canonibus sanè definitũ est, in magno sabbato baptismata fieri. Quòd si vitæ exitus vrgeat diuini baptismatis initiationem, lauacrũ exhibebitur, etiam alio die quadragenæ. Nam & iis qui ad extremum coercentur, & perpetua excõmunicatione damnati sunt, mortis

auxiliatur myſterium ad ſanctorum myſteriorum participationem.

INTERROG. LVI. Sine periculo fiunt ordinationes ſubdiaconorũ, diaconorum, ſacerdotũ & pōtificum in ſancta & magna quadragena, an non? RESP. Canonibus ſtatutum eſt (vt ſuperiùs diximus) ne perfecta ſacrificatio fiat toto 40 dierum ieiunio, exceptis ſolis ſabbatis & Dominicis, & feſto euangelizationis. His itaque diebus quãdo myſtica conſecrata victima perficitur, ordinationes citra vllum crimen fiũt: cæteris autem ieiunatoriis diebus quando perfecta ſacrificatio non fit, nec ordinatio vllius eorum qui altari miniſtrãt: multóque minus epiſcopalis perficietur. Ordinatio enim eſt publici conuentus tempus & glorificationis Dei, dignis elargiens ſpiritales dignitates.

INTERROG. LVII. Quæ in ſanctis Dei eccleſiis ab aliquibus offeruntur res qualeſcunque, vel etiam edulia, ab vllo accipientur, & eorum tribuetur licentia? Item quæ & qualia ſunt canonica quæ ſacerdotibus & pontificibus quotannis dantur? RESPON. Aurea quidem & argentea quæ Deo offeruntur vaſa & ſupellectilia ſine domino ſunt, & per epiſcopos Deo conſecrantur. Eſculenta autem & potulenta, quæ iuxta morem, ſanctorum memoriis, & pro mortuorum commemorationibus inferuntur in templum: & quæ pro animalibus traiectionibus eccleſiis ab aliquibus offeruntur, epiſcopis dari canonicè ſtatutum eſt, & ab his diſtribui in clericos peregrinos hoſpitio exceptos, & alioquin inopia preſſos fratres, prout ipſi iudicauerint. Ait enim tertius canon ſanctorum Apoſtolorum hæc expreſſim: Siquis epiſcopus vel preſbyter, præter Domini de ſacrificio ordinationem, alia quædam ad altare

canones quidem nihil definiunt: verùm iussio inclyti Imperatoris illius domini Isaacii Comneni formam designat multorũ quorũdam quæ episcopis dantur à laicis qui sedes in eorum diœcesibus stabilierunt. Quoniam autem rerum irregularitas & indulgẽtia horũ occultauit descriptionem (multesimam enim eorum partem episcopo dat nemo) contenti sumus consuetudine & dantium liberalitate.

INTERROG. LVIII. Orthodoxus quidam ab Agarenis captus, & per vim orthodoxam fidem eiuratus, ac circuncisus, absque intermissione ferè immũditiem deflet, & clàm cum orthodoxis conuenit, inuocátque salutem. Quia autem vult sacramẽtorum fieri particeps, quærimus quid sit faciendum. RESP. Certantium sunt coronæ, & Dominus ac Deus noster Iesus Christus, Siquis me cõfiteatur (inquit) coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo qui in cœlis est. Immundum ergo vas ad susceptionem vnguenti qua mentis alienatione admittetur? Quamobrem consolationem quidem episcopicam & aliud spiritale colloquiũ ille sic pœnitens, & bonam permutationem permutari volens, promerebitur, sed sanctis sacramentis dignus non habebitur. Debet enim impietatis sordes abluere, & ita admitti: & post præstitutum tempus sanctæ etiam communicationis fiet particeps.

INTERROG. LIX. Vicanorum turbæ eum qui ipsis videtur esse dignus episcopali vel sacerdotali dignitate mihi exhibent, petuntque vt sine repulsa renuntietur ordinetúrque pontifex aut sacerdos vel diaconus. Quæro igitur an acclamationes populi sequi compellar. RESP. Olim aliquando ordinationes episcoporum & reliquorum sacris

initiatorũ ordinibus fiebant per electionem multitudinis, eorumque qui simul imperabãt. Decimustertius autem canon Laodicenæ synodi, & 3 canon sanctæ & œcumenicæ 7 synodi huiusmodi ordinationes ab ecclesiastico reiecit statu. Ille enim ait, turbis non esse permittendum eorum qui sunt in sacerdotio constituendi, electionem facere. Hic autem pronuntiat, Omnem electionem quæ fit à magistratibus, episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, irritam manere: ex canone dicente, Siquis episcopus secularibus magistratibus vsus, per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur: & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum qui est promouendus ad episcopatum, ab episcopis eligi: quemadmodum à sanctis patribus Niceæ decretum est, in canone qui dicit, Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia constitui: si autem hoc difficile fuerit, vel propter vrgentem necessitatem, vel propter viæ longitudinem, tres omnino eodem conuenientes, iis quoque qui absunt, simul suffragium ferentibus, & assentiẽtibus per literas, tunc facere electionem. Eorum autem quæ à se fiunt confirmationem dare vnicuique metropolitano.

INTERROG. LX. Liberi ex secũdis nuptiis procreati, & qui ex ancillis ac concubinis, sacerdotio digni iudicabuntur, an non? RESP. Secundarum nuptiarum liberi nulla ratione vetantur sacris ordinibus initiari. Synodica enim decisio facta tempore Imperatoris domini Constantini Porphyrogennetæ primis nuptiis secũdas in omnibus exæquauit. ideóque & sui hæredes sunt patri. Sed & qui ex ancillis nati, & donati libertate, parique modo qui ex concubinis geniti, non vetantur sacrari. Matres enim eorum pœnis scortantium succide-

runt, ipsi autem nihil deliquerunt: quamobrem nec pœnis subiiciuntur. Vt reliqui igitur homines qui nihil peccarunt, honorem sacerdotalem secundum canones consequentur & ipsi.

INTERROG. LXI. Lector potestate à priore accepta administrãdi possessiones monasteriales, vult præcedere sacerdotes & alios clericos illic existẽtes, & in sanctis sacrificiis post præfectũ seu priorem, commemorationem sui fieri. Quæro an rectè de eo contendat. RESP. Ordo cælestia & terrestria cõtinet. Ideóq; Dominus noster Iesus Christus inanis gloriæ vanitatem reprimens, Cùm vocatus fueris (inquit) ad nuptias ab aliquo, ne discũbas ad primi accubitus tapetes, sed recumbe in vltimo loco: vt audias ab eo qui te inuitauit, Amice, ascende superius. & ita erit tibi gloria multa. Lector igitur volens ante sacerdotes sedere, & post præfectum commemorari, Dominicis aduersatur præceptis. Quòd si, quemadmodum narras, lector in regione peregrinatur, præfecti locum implens, sine periculo, vel potiùs meritò, contendit ante sacerdotes sedere & cõmemorari, veluti locum obtinẽs eius qui mandauit ei munus. Idque ostenditur à canone septimo sanctæ & œcumenicæ sextæ synodi congregatæ in Trullo magni palatii, hæc in parte persequentis: In nonnullis ecclesiis diaconos officia ecclesiastica habere didicimus: & ex hoc nonnullos eorum arrogãtia & licentia fretos ante presbyteros sedere: statuimus vt diaconus, etiamsi in dignitate, id est in quouis sit officio ecclesiastico, ante presbyterum ne sedeat: præterquam si proprii patriarchæ vel metropolitani vicem gerens, adsit in alia ciuitate super aliquo capite. tunc enim vt locum illius implens honorabitur.

INTERROG. LXII. Agrestior sacerdos si

tertii matrimonii ſacram benedictionem ſciens fecerit, punietur, an vt ruſticus veniam merebitur? RESP. Qui factum ignorat, qualiſcunque ſit, legibus excuſatur: qui autem legem ignorat, veniam non conſequitur. Quoniam autem Nouella conſtitutione inclyti Imperatoris domini Conſtantini Porphyrogennetæ, tertiæ nuptiæ partim venia dignæ, partim minimé: (nam qui ex primo vel ſecundo matrimonio habent liberos, & qui quadrageſimum ætatis annum exceſſerunt, tertias contrahere non poſſunt) dicimus, ſacerdotem qui huiuſmodi vetitarum nuptiarum benedictionem fecerit, deponendũ eſſe. eius enim craſſa eſt legis ignorantia. Ruſtici autem ſi ſubtilitatem legis ignorent, interdum excuſantur, non tamen ſi omnibus manifeſta iura.

INTERROG. LXIII. Mulier quædam à proprio patre coacta legitimè coniungi viro, & videns obligatoriis ſcriptis coniugium à patre munitum, indicauit quod rectè factũ erat cuidam amatoriè erga ipſam affecto. Hic autẽ, vt perditè amãs, nihil cunctatus, cúm nonnullis rei ignaris familiaribus ſuis nocte quadam in mulieris domicilium irrupit, eámque volẽtem rapuit, abduxítq; domum ſuam intra fines alius territorii ſitam. Quæro an qui talem raptũ moliti ſunt, poſſint per ſacram benedictionem canonicè coniungi: maximè cùm puellæ parentes illud modò fieri velint. RESP. Tertium caput 58 tit lib. 60 Baſilicôn, hæc ait nominatim, Ne nubat rapta raptori. Sed & ſi tali coniugio parentes eius conſentiant, exilio circunſcribuntur. Et 27 canon ſanctæ & œcumenicæ ſynodi hæc inquit: Eos qui nomine coniugii mulieres rapiunt, vel opem ferunt ac conſentiunt iis qui rapiunt, ſtatuit ſynodus, ſi ſint quidem clerici, proprio gradu

excidere: ſin autem laici, anathematizari. Quamobrem & nos hæc legitimè canonicéque cõſtituta ſequentes, dicimus, ſi res, vt interrogatione tua propoſuiſti, ita ſe habet, neque nuptias futuras inter raptam & raptorem, etſi pater illius rem approbet: neque raptus pœnas effugituros qui eius fuerint conſcii, ſed etiam vltimo affectum iri ſupplicio.

INTERROG. LXIIII. Mulier quædã graui morbo laborans, nocte mali afflictionem vlta, ſeipſam in mortẽ proiecit, & mortis hauſit poculũ. Vir eius, lector cùm tunc eſſet hodiéque ſit, quærit an ob eã rem ſacerdotalem dignitatẽ conſequi non poſſit. RESP. Si, quemadmodũ narras, ita ſe res habet, lector ſine impedimento ſacrabitur. vt enim diligentem pigritia non lædit negligentis, ex diuinorum canonum ſententia, ſic lectori præiudicium non faciet vxoris eius peccatum. Vnuſquiſque enim propriis catenis (vt vulgo fertur) coercetur.

INCERTI.

DE TRANSLATIS EPISCOPIS.

ANNO ſecundo imperii Artemii & Anaſtaſii Dicori, metropolitanus Cyzici magnus Germanus tranſlatus eſt in ſedem Cõſtantinopolis. Sozomeni Hermeas ſcribit Anthimum Trapezuntium factum fuiſſe patriarcham Conſtantinopolis. Sub Conſtantio Meletius epiſcopus Sebaſtiæ Armeniæ trãſlatus eſt Antiochiam. Alexãder epiſcopus Cappadociæ tranſlatus fuit Hieroſolyma. Euſtathius epiſcopus magnæ Berrœæ, ſiue Chalepe, tranſlatus fuit in vacantem metropolim Corinthum, & quandiu vixit ei præfuit eccleſiæ. Antiochiæ epiſcopus Tarſum Ciliciæ tranſtulit Doſitheum Seleuciæ epiſcopum. Rebentius epiſcopus cùm præeſſet Phœniciæ trãſ-

latus est Tyrum. Ioannes episcopus Gordæ Lydiæ, translatus est in Præconnesum. Palladius episcopus Heleni translatus est Haponem. Alexāder Helenopolis translatus est Adrinos. Theosebius Apameæ Asiæ translatus est Eudoxiopolim, Salabriam appellatam. Polycarpus ex Antapristis Mysiæ translatus est Nicopolim Thraciæ. Optimus Genabo Phrygiæ translatus est Antiochiam Pisidiæ. Hierophylax Trapezopolis Phrygiæ trāslatus fuit Antiochiam Pisidiæ, Plutinopolis Thraciæ. Sub imperio Constantini Pogonati, cùm Agareni potirentur Cypro, data fuit metropolis Cyzici cum episcopatibus eius, archiepiscopo Cypri. Post septimam autē synodum Antiocheni, Alexandrini, & multorum metropolitanorum orientalium & occidentalium, per ordinationem Tarasii Constantinopolis protosebastæ, Metropolitanus Thessalonicæ factus fuit ab omnibus Alexādriæ patriarcha, vt Theophanes ait confessor Megalagrita. Sub imperio Basilii Macedonis, Basilius Cretensis translatus fuit Thessalonicam ab Ignatio patriarcha, vt scriptū est in eiusdem Ignatii patriarchæ vita. Ioannes Thebaicæ episcopus, factus fuit Antiochiæ patriarcha. Sub imperio Leonis philosophi, & Photio patriarcha, Georgius episcopus Syracusæ translatus est Nicæam. Et Nicon eiusdem ciuitatis episcopus, translatus fuit Hierapolim. Et Græciæ Nicopolis Daniel trāslatus fuit Ancyram Galatiæ. Et Symeo Neorum episcopus translatus fuit Laodiceam. Et Ioannes Larissæ, translatus fuit Synada, & Amphilochius Cyzici trāslatus Nicæam. Beatus Theodorus translatus fuit Laodiceā. Sub imperio Romani Lacapeni Stephanus Eunuchus, Amasiæ metropolitanus, factus fuit patriarcha Constantinopolis. Et inclytus Imperator dominus Nicephorus Phoca, abducens episcopum

Eustathium è Flauiade, communi sententia patriarcham fecit magnæ Antiochiæ. Sub imperio Basilii Porphyrogennetæ, data fuit metropolitano Patrarum episcope Corinthi, vt scribit Theodorus Sebastiæ episcopus, & Leo Synadensium. Sub eodē imperio, cùm Sclerus ab ecclesia diuertisset (vt scribit idem Theodorus) Agapius Seleuciæ Pieriæ episcopus, factus est Hierosolymorum patriarcha. qui ingressus illuc ministrauit simul cum beatissimo & sanctissimo patriarcha domino Nicolao, & sancta synodo. Romæ papa Celestinus tribus suis epistolis scribit ad Alexādriæ Cyrillum, Ioannem Antiochiæ, & Rufum Thessalonicæ, nullo modo canonibus aduersari translationem episcoporum ab vna episcope in aliam, quemadmodum Sozomeni Hermeas ait: quia trāsitio prohibetur, nō translatio. Siluanus Thaumaturgus Philippopoli Thraciæ Troadem. Eudoxius translatus Germanico Antiochiam, factus est etiam patriarcha Constantinopolis. Ioannes Codonatus translatus est è patriarchatu magnæ Antiochiæ in Tyriorum metropolim: & aliī multi in alias atque alias. In diebus autē præmortui sancti patris nostri Nicetæ patriarchæ Cōstantinopolis, monachus Pētactenes & Pētailás, è Rusianis, priùs translatus est in archiepiscopen Lemni: deinde data ei fuit etiam Maronea. Sub imperio domini Alexii Comneni, Sabas episcopus Cæsareæ Philippi factus est patriarcha Hierosolymorum: qui eò ingressus comministrauit beato patriarchæ domino Nicolao & sacræ synodo. Nicephorus metropolitanus Gabræ, præfectus effectus Cosmedii, accepit, vt vacans, & metropolim Amastrim. Leontopolitanus accepit, vt vacans, Arcadiopolim. Episcopus Athyræ accepit Sergenitzam. Vacanti cuidam in ciuitate Alexiopoli data fuit prius Abydus, deinde

& Aprus. Alanienſi data fuit Soteriopolis. Petrus Mongus præcepto Acacii patriarchæ Conſtantinopolis tranſlatus fuit Euchaitis in Alexandriæ patriarchatum. Patriarcha Hieroſolymorum Narciſſus ab epiſcope Flamiadis quæ eſt ſub metropoli Mamiæ, vt ait Euſebius Pamphili in ſuis eccleſiaſticis hiſtoriis, non in libro eccleſiaſticæ præparationis, nec in libro eccleſiaſticæ demõſtrationis. Ab eadem Flamiadis epiſcope dominus Nicephorus Phoca communi ſententia per aureã ſuam bullam deducens epiſcopum Euſtratium, fecit ordinari patriarcham magnæ Antiochiæ, diuulſa à prædicta epiſcope Abarſi, & vnita patriarchæ Antiochiæ. Alexandro Cõſtantinopolis mortuo, Paulus ordinatur, Macedonio ſuffragante. Propter quẽ & turbæ multæ fuerunt Arianorum Macedonio fauentium. Et paulo pòſt moderans vrbem Conſtantius, Paulum quidem vacare fecit, Euſebium autem Nicomediæ Conſtantinopolis epiſcopum inaugurauit, qui priùs fuerat Beryti.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE